

Banyumasan: Bible for 1 Corinthians, 1 John, 1 Peter, 1 Thessalonians, 1 Timothy,
2 Corinthians, 2 John, 2 Peter, 2 Thessalonians, 2 Timothy, 3 John, Acts,
Colossians, Ephesians, Galatians, Hebrews, James, Jude, Luke, Mark, Matthew,
Philemon, Philippians, Revelation, Romans, Titus
Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>."

Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original. No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Matthew

Chapter 1

¹ ya kiye silsilahé Yesus Kristus, anak keturunane Daud, anak keturunane Abraham. ² Abraham nduwene anak Ishak, Ishak manak Yakub, Yakub maak Yehuda lan sedulur-sedulur Liyane. ³ Yehuda nduweni anak Perees lan zerah sakang Tama, Peres manak Hezron, Hezron manak Ram. ⁴ Ram manak Aminadab, Aminadab manak Nahason, Nahason manak Salmon. ⁵ Salmon manak Boas sakang Rahab, Boas manak Obed saka Rut. Obet manak Isai. ⁶ Isai manak raja Daud, Daud manak Salomo sakang bojo Uria. ⁷ Salomo manak Rehabiam, Rehabiam manak Abia, Abia manak Uzia. ⁸ Asa manak Yosafat, Yosafat manak Yoram, Yoram manak Uzia. ⁹ Uzia manak Yotam, Yotam manak Ahas, Ahas manak Hizkia, ¹⁰ Hizkia manak Manasye, Manasye manak Amon, Amon manak Yosia. ¹¹ Yosia manak Yekhonya lan sedulur-sedulur e wektu ana pembuangan maring Babel. ¹² Sauwise ana pembuangan maring Babel, Yekhonya manak Sealtiel, Sealtiel manak Zerubabel. ¹³ Zerubabel manak Abihud, Abihud manak Elyakim, Elyakim manak Azor. ¹⁴ Azor manak Zadok, Zadok manak Akhim, Akhim manak Eliud. ¹⁵ Eliud manak Eleazar, Eleazar manak Matan, Matan manak Yakub. ¹⁶ Yakub manak Yusuf bojone Maria, sing ngLairaken Yesus, sing kasebut Kristus. ¹⁷ Dadine sekabehane ana pat belas keturunan sakang Abraham, nganti Daud, pat Belas keturunan sakang daud nagnti pembuangane maring Babel, lan pat belas keturunane sakang pembuangane maring Babel nganti Kristus. ¹⁸ Laire Yesus Kristus kuwe kaya kiye. Wektu Maria, beyunge Yesus tunangan karo Yusuf, deweke wis meteng sakang Roh Kudus, sedurunge deweke dadi manten. ¹⁹ Yusuf bojone, wong sing atine tulus lan ora gelem daweeirang jenenge bojone nang ngarepe wong akeh, deweke nduweni niat arep megat nganggo cara meneng-menengan. ²⁰ Ningen deweke nimbang-nimbang maksude kuwe, malaikate Gusti Allah ngeton maring deweke nang sajrone ngimpilan ngomong “Yusus anak Daud, aja wedi yen kowe ngarah Maria dadi bojomu, jalaran sing nang sajrone werenge mau, sakang Roh Kudus. ²¹ Deweke bakal nglairna bayi lanang lan kowe kadu aweh jeneng Yesus, sebab deweke sing arep nylamet aken sakabehe umat sakang dosa-dosane wong kuwe. ²² Bab kuwe kedaden ben apa sing disabdakna Gusti Allah digenapi lewat Nabi. ²³ ”Sebenere, bocah prawan mau bakal meteng lan bakal nglairna’ bayi lanang, lan deweke arep aweh jeneng “Immanuel” artine : Allah bareng-bareng karo aku kabeh. ²⁴ Sawise tangi turu, Yusuf nuruti prentahe malaikate Gusti Allah marang deweke. Deweke ngarah Maria dadi bojone, ²⁵ tapine ora nganti saresmi karo deweke nganti nglairna bayi lanang lan Yusuf aweh jeneng Yesus.

Chapter 2

¹ sause Yesus dilairna nang Betlehem tanah Yudea, nang jamane raja Herodes, wong-wong majus tekak maring Yerusalem. ² Lan takon-takon nang ngendi deweke, raja wong Yahudi song nembe dilairna inyong kabe wis weruh lintangne nang wetan lan kowe takak sing nembe dirayakan inyong wis weruh lintangne nang wetan lan inyong tekak arep nyembah maring deweke. ³ wektu raja Herodes krungu bab kuwe kaget karo sekabehe wong Yerusalem. ⁴ Terus di kumpulna kabe pimpinan imam lan ahli toret, bangsa Yahudi di jaluki keterangan sekang wong-wong kuwe nang di Mesias bakal dilahirna. ⁵ Wong-wong ngomong maring deweke : “nang Betlehem nang tanah Yudea, jalaran wis ditulis kitab Nabi. ⁶ Hei Betlehem, tanah Yehua, koe sepisan-pisan duduk sing paling cilik nang antarane deweke sing nyekel pemerintahan Yehuda, sebab sekang kowe lah arep tekak calon pemimpin sing arap mimpin umat-Ku Israel. ⁷ Terus karo menang-menang Herodes ngundang wong-wong majus kowe lan teliti lan takon maring deweke, iyen angger lintang kuwe keton. ⁸ Terus deweke pretah wong-wong kuwe maring Betlehem omonge lunga lan selidi nganti teliti bocah kowe lan sewise nang koe nemok na deweke wertane maring inyong uga tekak nyembah deweke. ⁹ Sewise krungu omonganne raja deweke mangkat delengna lintang sing nang wong-wong kowe nang wetan kuwe ndisiti wong-wong kowe nganti tekan lan mandeg nang duwure panggonan bocah kuwe. ¹⁰ Wektu deweke weru lintang mau, wong-wong kuwe pada seneng banget. ¹¹ Terus wong-wong kuwe mlebu maring umah kuwe lan weruh bocah kuwe karo Maria, biunge, terus sujut nyembah deweke. Wong-wong duka tempat bandane lan ngomenahna sesembahanne maring deweke wujud mas, menyan lan mur. ¹² Lan sebab diingatna nang sajeroné mimpi, ben aya balik maring Herodes terus wong-wong kuwe balik maring negarane lewat dalan lia. ¹³ sause wong-wong majus mangkat, malaikate Gusti Allah ngeton maring Yusuf nang sajeroné mimpi ngomong : “tangio jioten bocah kue karo biunge, mlayua maring Mesir lan manggon mangkana nganti Inyong awe sabda maring kawe, merga Herodes bakal goleti bocah mau karep dipateni. ¹⁴ Terus Yusuf uga tangi, bocahkuwe dijiot karo biunge wongi kiye terus maring Mesir. ¹⁵ Terus manggon mangkana nganti Herodes mati. Bab mau kedadean ben genep sing di sabdane Gusti Allah lewat nabi : “soko Mesir tak undang anak inyong. ¹⁶ wektu Herodes ngerti nek deweke di lomboni nang-nang wong-wong majus mau deweke, deweke jengkel banget. Terus deweke perenta kon mateni sekabeh bocah bayi nang Betlehem lan sekitare ya bocah-bacah sing umurre rong tahun mengisor pas karo wektu sing di ngerteni nang wong-wong majus kuwe. ¹⁷ Mulane siki sabdane wis digenapi sing di usulna orang omongna nang nabi Yeremia. ¹⁸ Nang Rama, krungu suara wong pada nangis sing nelangsa banget, Rahel nangisi anak-anake lan deweke ora gelem dilupur, merga anak-anakku oranana maning. ¹⁹ sause Herodes mati malaikatte Gusti Allah ngeton maring Yusuf nang sejeroné mimpi nang Mesir. ²⁰ Tangio jioten anakmu karo biunge lan mangkata maring Israel sebab wong-wong kuwe sing garep mateni bocah-bocah mau wis mati. ²¹ Terus Yusuf tangi, anakke karo buyunge di jiot lan digawalunga maring tanah Israel. ²² Tapine sawise krungu, yen Arkhelaus dadi Raja nang

Chapter 3

Yudea gantikna Herodes, ramane, deweke wedi maring ngana. Sebab dielinga nang sejerone ngimpi, lunga Yusuf maring wilayah Galilea. ²³ Sauise tekan kana deweke manggon neng kota sing jenenge Nasaret bab mau kedadean supayane sabdane terus digenapi sing omongnake nang nabi-nabi, yen deweke bakal kasebut: wong Nasaret.

Chapter 3

¹ Nang wektu kuwé ana sewijéné wong jenengé Yohanes jurubaptis nang padang gurun Yudea lan mertakna : ² "Mertobata, merga kerajaan" swerga wis pérel ! ³ Sebeneré dhéweke sing demangsud nang nabi Yesaya wektu dhéwéké ngomong : Ana swara sing ngorong-ngorong nang padang gurun : siapna dalan nggo Gusti, lurusna dalan nggo kiyambeke." ⁴ Yohanes ngonggo jubah wulu unta karo ban-banan kulit lan panganané walang karo madu alas. ⁵ Banjur wong-wong Yerusalem, sekang kabéh Yudea lan sekang kabéh latak sekubenge Yordan teka maring dhéwéké. ⁶ terus kambi ngaku dosané wong-wong kuwé dibaptis nang Yohanes nang kali Yordan. ⁷ Ningén wektu dhéwéké ndeleng akéh wong Farisi lan wong Saduki teka njaluk di baptis, dhéwéké ngomong maring wong-wong kuwé : "Hey kowé turunané ula mandi. Sopa sing ngomong maring kowé, nek kowé téyéng sekang ukumané Gusti sing arep teka?" ⁸ Dad kasilna who sing padha karo tobaté. ⁹ Lan aja ngira, nék kowe bisa mbatin : Abraham kowé ramané nyong padha! Merga inyong ngomong maring ko : Gusti Allah téyéng ndadékné anak-anak nggo Abraham sekang watu-watu kiyé ! ¹⁰ Bél uwis disediakna anang oyod wit lan saben wit sing ora ngasilna who sing apik, mesthi di tegor lan dibuwang meng gine. ¹¹ Inyong mbaptis kowé karo banyu nggo tenger tobaté ko ningén kiyambeké sing teka mengkoné sekang Inyong lewih kuasa lan inyong ora patut nyopot sandalé dhéwéké arep mbaptis kowé karo Roh Suci lan geni. ¹² Tampah wis ana nang tangan né kiyambeke arep mbersihna irigané lan ngumpina gandum é meng lumbung, ningén daméné kuwé arep dibakar kiyambeke nang geni sing mulab-mulab. ¹³ banjur Yesus teka sekang Galilea meng Yordan njaluk dibaptis nang Yohanes. ¹⁴ Ningén Yohanes ora ngolinna kiyambeké, Yohanes ngomong : "Inyong sing perlu dibaptis nang penjenengan, lan penjenengan sing teka maring inyong?" ¹⁵ Banjur Yesus mangsil : "jorna bab kuwé kedadén, merga kaya kuwé patuté dhewek nggerupi kabéh kersané Gusti Allah". Lan Yohanes manut. ¹⁶ Sewisé dibaptis, Yesus gageyan matu sekang banyu lan wektu kuwé uga langit kewiyak lan kiyabeké weruh Roh suci kaya manuk dara mencrok maring kiyambeké. ¹⁷ Banjur krungu suara sekang suarga monine : "Iha kiyé lah anaké sing tak tresnani. Mung dhéwéké baé sing tak ideni.

Chapter 4

¹ Terus Yesus digawa nang Roh maring padang gurun arep di goda nang belis. ² Lan sawise puasa patang puluh dina patang puluh wengi, terus Yesus krasa kencot. ³ Terus si penggoda kuwe teka karo ngomong maring deweke : Yen kowe anake Allah, prentahna supayane watu-watu kuwe dadi roti. ⁴ Ningen Yesus semaur : wis ketulis : wong urip ora sekang roti tok, ningen sekang saben sabda sing metu sekang Gusti Allah. ⁵ Terus belis nggawa Yesus maring kota suci lan ngesogna deweke nang puncrike umah Allah. ⁶ Terus ngomong maring deweke "yen kowe anake Allah, tibakna awakmu mengisor, merga wis ketulis : Ngeno ni kowe deweke arep mrentahna malaikat-malaikate lan malaikat-malaikat kawe arep nampani kowe nang nduwur tangane, ben sikile ora katenggor watu. ⁷ Yesus ngomong maring deweke "wis ketulis" kowe aja nyajal Gusti Allahe kowe. ⁸ Lan belis usa nggawa Yesus maring gunung sing duwur banget lan nidokna maring deweke, sakabehe kratone ndunya lan kemewahane. ⁹ Lan ngomong maring deweke "kabeh kuwe areptek wekna kowe, yen kowe gelem sujud nyembahku. ¹⁰ Terus Yesus nogmong maring deweke "Lunga'a, belis. Merga wis katulis : kowe kudu nyembah Gusti Allah mu, lan mukur maring deweke bae kowe sing kudu nyembah. ¹¹ Terus belis ninggalna deweke, lan delengen malaikat-malaikat teka nglayani Yesus. ¹² tapine wektu Yesus krungu, yen Yohanes wis ditangkep, deweke nyingkir maring Galilea. ¹³ Deweke ninggalna Nazaret lan manggon nang Kapernaum, nang pinggire danau, nang wilayah Zebulon lan Naftali. ¹⁴ Ben sabdane Allah diggenapi sing disampakna nang Nabi Yesaya. ¹⁵ Wilayah Zebulon lan wilayah Naftali, dalam nuju meng segara, wilayah sebrang kali Yordan, Galilea, daerah bangsa-bangsa Liyane. ¹⁶ Bangsa sing meneng nang sajrone peteng, wis weruh padang singcerah, lan tumrap deweke sing meneng nang daerah sing angker, wis ketonpadang. ¹⁷ Pada wektu kuwe Yesus mbritakna "Tobata marga kerajaan surga wis edek. ¹⁸ wektu Yesus agi mlaku ngliwati danau Galilea, deweke weruk wong loro cacahé, yakuwe Simon sing kasebut Petrus, lan Andreas, sedulure. Deweke agi ngontalna jalane nang danau, marga deweke tukang njala iwak. ¹⁹ Yesus ngomong maring deweke "Ayuh melu inyong, lan kowe bakal tak dadékné tukang nyjala wong. ²⁰ Bajur deweke ninggalna jalane lan ngetutna deweke. ²¹ Sawise Yesus lunga kang kana, weruh wong loro babahe yakuwe Yakubos anake Zebedeus lan Yohanes sedulure, bateng karo tamane deweke, Zebedeus lan Yohanes sedulure, bareng karo ramane deweke, Zebedeus agi mberesi jalane nang jero prau. ²² Lan deseke terus ninggalna prau karo ramane, terus ngetutna deweke. ²³ Yesus uga keliling maring sakebehe Galilea, lan mulang nang nyjero umah-umah ibadah lan mbritakan Injil kratone Gusti Allah. Lan mbuang prenyakit apa bae lan nglemahna antarane bangsa kuwe. ²⁴ Bajur kabere tersiar mengani deweke nganti sekabehe Siria, lan sakabehe wong sing kahanane elek digawa meng deweke, sing agi kena lelara apa bae lan kaseng saran, sing keranjingan, sing sawan celeng lan sing lumpuh, terus Yesus merekna wong-wong. ²⁵ Mulane wong akeh pating gemrudug pada melu deweke. Wong-wong pada teka sekang Galilea lan sekang Dekapoli, sekang Yerusalem lan sekang Yudea lan sekang sebrang Yordan.

Chapter 5

¹ Wektu Yesus weruh wong akeh kuwe, deweke munggah maring nduwur bukit, lan sawise deweke nyagong murid-muride deweke teka maring deweke. ² Banjur Yesus molai ngomong lan mulang wong-wong, ngomonge: ³ Pada senenga rasane wong sing mlarat nang ngarsane Gusti Allah merga deweke sing nduweni kratoning swarga. ⁴ Pada senenga rasane wong sing atine andap asor merga deweke bakal nduweni lemah. ⁵ Berbahagialah orang yang lemah lembut, karena mereka akan memiliki bumi. ⁶ Pada senenga rasane wong sing kencot lan ngelak merga kebeneran, merga deweke bakal dipuasken rasane. ⁷ Pada senenga rasane wong sing loman atine, merga deweke bakal ulih kanugrahan. ⁸ Pada senenga rasane wong sing suci atine, merga deweke bakal ulih weruh Gusti Allah. ⁹ Pada senenga rasane wong sing nggawa damai, merga deweke arep kasebut anak-anake Gusti Allah. ¹⁰ Pada senenga wong sing disiksa merga soko kebeneran, merga deweke sing nduweni kratoning swarga. ¹¹ Pada senenga kowe fitnahan segalane sing jahat. ¹² Sing pada sungah lan sing pada seneng, merga upahmu gede nang swarga, merga kaya kiye uga wis di siksa Nabi-Nabi sing sedurunge kowe ana. ¹³ Kowe sebenere uyah tumrape ndunya. Nek uyah kuwe bisa dadi anyeb, nganggo apa bisa dadi asin maning? Ora ana maring gunane kejabane diguang lan diidek wong. ¹⁴ Kowe sebenere padang tumrape ndunya. Kota sing nang nduwur gunung ora bakal sing ora katon. ¹⁵ Uga wong ningen nang nduwur damar terus ngletakna nang ngisor gantang, ningen nang nduwut sikil damat nganti madangi kabeh wong sing nang jero umah kuwe. ¹⁶ Mulane padangmu kudung bisa madangi nang ngarepe wong, supayane wong bisa weruh lelakonmu sing apik lan muliakna Gusti Allahmu sing nang swarga. ¹⁷ Kowe aja nyangka, nek aku teka arep mbuang ukum Taurat utama kitabe para Nabi. Aku teka ora arep mbuang, tapine arep nggenepi sabdane. ¹⁸ Merga aku ngomong marang kowe : sebenere nek langit lan bumi kiye durung lenyap, siji iota utawane siji titik bae ora bakal tak ilangna sekang ukum Taurat, sedurunge sekabehane kedadeyan. ¹⁹ Merga kuwe sapa sing mbuang salah sijine prentah ukum Taurat sanajan sing paling cilik, lan mulangna kaya kiye maring wong liya, deweke bakal manggon nang panggonan sing paling endep nang sajrone kratone prentah-prentah ukum Taurat, deweke bakal manggon nang panggonan sing paling duwur nang sjrone kratone swarga. ²⁰ Mulane aku ngomong marang kowe : yen urip agamamu kurang pas sekang sing urip agamane para ahli-ahli Taurat lan wong-wong farisi, sebenere kowe ora bakal mlebu nang sjrone kratone swarga. ²¹ Kowe wis krungu sing sabdana maring nenek moyang dewek : aja mateni, sapa sing mateni kudu diukum. ²² Tapine aku ngomong marang kowe : saben wong sing ngomeih maring sedulure kudu ajukna maring mahkamah Agama lan sapa sing ngomong : jail ! Kudu di sogna maring nyjero nereka sing mulad-mulad. ²³ Merga kuwe, yen kowe aweh persembahan nang nduwure mezbah lan kowe kelingan bab sesuatune sing ana nang nyjero atine sedulurmu maring kowe, ²⁴ Tinggalna sesembahanmu nang ngarep mezbah kuwe lan mangkat damai disit karo sedulurmu, terus mbalik supayane mempersembahna persembahane kuwe. ²⁵ Sepate damai karo mungsuhmu wektu kowe bareng-bareng karo deweke nang tengahe dalan, supayane mungsuhmu kuwe aja nyerahna kowe maring hakim lan hakim kuwe nyerahna kowe maring pembantune lan kowe dijeblosna maring penjara. ²⁶ Aku ngomong marang kowe : Sebenare kowe ora ulih metu sekang kana, sedurunge kowe nglunasi utangmu nganti lunas. ²⁷ Kowe wis krungi sabdane Gusti Allah : aja zina. ²⁸ Tapine aku ngomong marang kowe : saben wong sing nyawang wong wadon nganti nduweni rasa kepengin, termasuk wis zina karo deweke nang sajron atine. ²⁹ Nek matamu sing tengen nyesatna kowe, cukil bae lan buangen, merga lewih apik nang kowe nek salah sajine sekang anggotane awakmu mati, ketimbang awakmu esih wutuh dibuang maring jerone neraka. ³⁰ Dan jika tanganmu yang kanan menyesatkan engkau, penggallah dan buanglah itu, karena lebih baik bagimu jika satu dari anggota tubuhmu binasa dari pada tubuhmu dengan utuh masuk neraka. ³¹ Wis sabdakna uga : sapa sing megat bojone kudu aweh surat pegat maring deweke. ³² Tapine aku ngomong marang kowe : saben wong sing megat bojone nek nglakoni zina, deweke ndadekna bojone zina uga : lan sapa sing nikah karo wong wadon sing di pegat, deweke termasuk nglakoni zina. ³³ Kowe wis krungu sing disabdakna maring nenek moyange dewek : aja nganakna sumpah palsu, tapine cekelen sumpahmu nang ngarepe Gusti Allah. ³⁴ Tapine aku ngomong marang kowe : aja sepisan-pisan sumpah sekseni langit, mergane langit takhtane Gusti Allah. ³⁵ Utawane demi bumi, merga Yerusalem kuwe kota Raja gede ³⁶ aja nganti sumpah kowe demi ndasmu, merga kowe ora nduweni kuasa mutihna utawa ngirengna rambute sanajan mung siji. ³⁷ Nek ya, kudune kowe ngomong : ya, nek ora, kudune kowe ngomong : ora apa sing lewih sekang apa bae asale sekang si jahat. ³⁸ Kowe wis krungu sabdane : mripat diganti mripat lan untu di ganti untu. ³⁹ Tapine aku ngomong marang kowe : kowe aja nglawan wong sing gawe ala maring kowe, mulane sapa bae sing nampar pipi tengenmu, wekna uga maring deweke pipi kiwemu. ⁴⁰ Lan maring wong sing arep ngadu kowe merga penguin klambimu, wekna bae uga jubahmu. ⁴¹ Lan sapa bae sing maksa kowe mlaku sing adohe semil, mlaku bae karo deweke sing adohe rong mil. ⁴² Wekna bae maring wong sing nyjaluk maring kowe lan aja nolak wong sing arep utang maring kowe. ⁴³ Kowe wos krungu sabdane Gusti : Tresnani wong sepadamu lan sengita maring mungsuhmu. ⁴⁴ Tapine inyong ngomong marang kowe : Tresnani mungsuh mu lan ngonga'a maring wong sing nganiaya kowe. ⁴⁵ Merga ya kaya kuwe kowe dadi anak-anak Gusti Allah, sing nang swarga, sing munculna srengenge kanggo wong sing jahat lan wong sing apik lan nurunna udan nggo wong sing bener lan wong sing ora bener. ⁴⁶ Nek kowe nresnani wong sing nresnani kowe, upahmu kuwe apa ? Nek tukang mungut cukai uga nglakokna kaya kuwe ? ⁴⁷ Lan nek kowe mukur aweh salam maring sedulur-sedulur mu tok, lewihe apa ketimbang wong Liya ? ⁴⁸ Merga kuwe kowe kudune sampurna, pada karo ramamu sing nang swarga uga sampurna.

¹ kowé aja pamér nang ngarepé wong akéh, merga angger kaya kuwé, ko ora olih upah sekang Ramané kowé sing nang sewerga. ² Kowé aja nglarna kaya kuwé kaya sing dila kokna wong-wong munafik nang umah Allah, utama nang lurung-lurung, bèn dipuji wong akéh. Inyong ngomong meng kowé-padha jang kuwé uwis olih upaeh. ³ Ningen angger awéh sedekah tangan kiwéné aja kewenangan tangan tengen. ⁴ Kuduné sedhekaéh kowé goci ngewéhna karo umpetan. ⁵ Lan angger kowé ndonga aja kaya wong munafik senengé ndonga nang umah ibadah nang péngkolan dalan bèn, dideleng wong akéh jané wong-wong kuwé uwis olih upaéh. ⁶ Ningén angger kowé ndonga mlebu senthong tutup lawangé lan ndongaa meng Ramané kowé sing agi umpetan arep males meng kowé. ⁷ Kowé goli ndonga aja malur-malur kaya wong sing ora ngenal Allah. Wong-wong kaé ngira angger akeh omongan-omongan, dongané bakal dijawab. ⁸ Dadi ko aja kaya wong-wog kaé, merga Ramané kowé ngerti apa sing diperlokna, sedurungé kowé njaluk. ⁹ Mulané angger ndonga kaya kiyé; rama inyong-padha, sing nang sewerga, disucekna arané-kowé ¹⁰ tekaa Krajané-Kowe dadi karepé-kowe nang donya kaya nang sewerga. ¹¹ Awéha meng inyong-padha dina kiyé panganan sing secukupé. ¹² Apurani uputé inyong-padha kaya inyong uwis ngpurani wong sing luput meng inyong. ¹³ Aja nyobani inyong ningén culna inyong sekang sing jahat. (merga kowé sing duwé krajan lan kewasa lan kemul yan nganti selawas-lawasé). ¹⁴ Merga angger kowé, ngapurani keluputané wong, Ramané kowé sing nang sewerga uga arep ngapurani kowé. ¹⁵ Ningén angger kowé ora gelen ngapurani wong, Ramané kowé uga ora bakal ngapurani keluputané kowé. ¹⁶ angger kowé puasa rainé kowé aja surem, kaya wong munafik wong-wong kuwé ngubah rainé, bèn wong-wong padha ndelengna agi puasa: Inyong ngondong meng kowé-padha, jané wong-wong kuwé uwis olih upahé. ¹⁷ Ningén angger kowé puasa, lengani sirahé kowé lan raupi raine. ¹⁸ Bèn aja dideleng nang wong nék kowé lagi puasa mung Ramané kowé thok sing nang sewerga sing ngerti Ramané kowé sing sewerga sing arep males, ¹⁹ kowé aja ngumpulna dunya nang ndonya, nang ndonya ngenget karo teiyéng ngrosak lan maling mbongkar terus nyolong ²⁰ ningén kumpulna dunyané kowé nang sewerga nang sewerga ngenget karo teiyeng ora ngrusak lan maling ora bakal mbongkar lan nyolong.

²¹ Merga nangndi ana dunyané kowé, nang kono uga ana atiné kowé ²² mata kuwé senthire awak, angger matané kowé api, awaké kowé padhang kabéh. ²³ Angger matané kowé jahat, peteng kabéh awak kowé, dadi angger padhang sing ana nang kowé peteng, petengé kuwé peteng dhe-dhet. ²⁴ Oranana wong sing téyéng ngabdi majikan loro merga angger kaya kuwé, dhéwére arep sengit maring majikan sing siji lan seneng maring majikan liyané, kowé ora teyeng ngewula maring Allah lan ngewula meng dunya. ²⁵ Inyong ngomong meng kowé, aja ketar-ketir maring uripé kow, apa sing arep dipangan utawa di inum, aja ketar-ketir maring awaké kowé apa sing arep dinggo. Mbokan urip kuwé lewih penting ketimbang panganan lan awak lewih penting ketimbang klambi? ²⁶ Deleng : manuk nang awang-awang, sing ora nandur ora panén ora ngumpulna nang lumbung ningén diwei pangan nang Ramané kowé sing nang sewérga mbokan kowé nglewihi manuk-manuk kuwé. ²⁷ Sapa nang antarané kowé sing merga ketar-ketir arep nambah uripé kowé sekilan? ²⁸ Lan kenangapa kowe ketar-ketir klambine? Gatékna kembang bakung nang kebon, sing thukul ora nyambut gawé ora mintal. ²⁹ Inyong ngomong meng-kowé: Salomo nang gene byaré bé ora nganggo klambi apiké kaya kembang kuwé. ³⁰ Dadi angger Allah ndandani suket nang kebon, sing dinakiyé ana ngésuk dibuwang meng geni, mbok kiyanbeke arep lewih ndandani kowé he wong sing ora percaya. ³¹ Merga kuwé kowé aja ketar-ketir lan ngomong apa sing arep tak pangan? Apa singarep inum? Apa sing arep tak enggo? ³² Kabéh kuwé digolét nang bangsa-bangsa sing ora ngenal Allah, ninggén Ramané kowé sing nang sewerga ngerti nék kowé merlokna sekabéhe. ³³ Ningén goléta krajané Allah lan beneré, mengko kabéh arep ditambahna maring kowé. ³⁴ Merga kuwé kowé aja ketar-ketir nang dina ngesuk, merga dina ngesuk duwé susahé dhéwék, susah sedina cukup nggo sedina.

Chapter 7

¹ Aja ngakimi bèn kowé ora de akimi ² merga pengakiman sing dienggo nang kowé nggo ngakimi, arep dienggo nga nggo ngakimi kowé nganggo ukuran sing padha. ³ Kepriwé kowé téyéng waruh tatal nang meipaté seduluré ko, padhahal ana kayu gedhé nang mripaté ko dhéwék? ⁴ Kepriwé kowé téyéng ngomong maring seduluré ko kaya kiyé, “Hé sedulur ngénéh tatal sing ana nang nyero mripaté ko tek tokna. Padhahal ana kayu gedhé nang nyero mripaté ko dhéwék. ⁵ Hé wong lamis tokna dhisit kayu gedhé sing ana nang njero mripaté ko kowé. Tembé kowé téyéng ngetokna tatal sing ana nang mripaté seduluré ko ganti genah. ⁶ kowé aja awéh bab sing suci maring asu lan aja mbalangna bab sing ana regané mating babi bèn babi kuné ora ngidek-idek nganggo sikile banjur mbalik nyerang kowé ⁷ njaluka mulané ko bakal dewéi, goléta mulané ko bakal ulih.dhodhoga mulané lawang bakal dibukakna nggo ko. ⁸ Merga saben wong sing njaluk bakal nampa, lan saben wong sing nggolét bakal ulih lan saben wong sing ndhodhog. Lawang bakal dibukakna. ⁹ Apa ana wong nang antarané kowé sing awéh watu maring anaké nék dhéwéké njaluk roti ¹⁰ utamané awéh ula nék dhéwéké njaluk iwak? ¹¹ Dadi angger ko sing jahat bé ngerti perwénéh sing apik maring anak-anaké ko, apa maning Ramané ko sing nang swerga. Kiyambeké bakal awéh sing apik maring ko padha sing njaluk maring kiyambeké. ¹² apa baé sing ko kepengini bèn wong liya lakokna maring kowé, lakokna uga sing kaya kowé maring wong kuwé. Merga kuwé isiné kobéh angger-anggeré Gusti Allah lan kitabé para nabi. ¹³ Mlebu liwat lawang sing ayut kuwé, merga lawang sing amba lan jembar dalané maring pati. Lan akéh wong sing mlebu liwat kono. ¹⁴ Merga lawang sing aijut lan sesek kuwé dalan maring urip langgeng lan kur sethithik thok wong sing téyéng. ¹⁵ sing ati-ati maring nabi-nabi palsu sing teka maring kowé nganggo rupa wedhus gembél, ningén sebeneré wong-wong kuwé anu asu ajag sing galak ¹⁶ sekang wohé kuwé ko arep ngerti

wong-wong kuwé. Apa bisa wong ngemét woh anggur sekang gombal ri utamané who ara sekang suket ri? ¹⁷ Kaya kuwé uga aben wit sing apik ngasilna who sing apik, lan wah sing ala ngasilna who sing ala. ¹⁸ Mokal nékk wit sing apik kuwé ngasilna uahwah sing ora apik, utamané wit sing ora apik ngasilna who sing apik. ¹⁹ Lan aben wit sing oro ngasilna who sing apik bakal di tegar lan de bunang meng geni. ²⁰ Dadi sekang wohé ko arep ngenal wong-wong kuwé. ²¹ Udu saben wong sing ngomong karo suara seru maring inyong: Gusti, Gusti sing arep mlebu maring krajaan Allah. Ningen wong sing nglakokna kekarepuné Ramané Inyong sing nang swerga. ²² Nang dina sing kéri dhéwék akéh wong arep ngamang nganggo suara seru maring Inyong, Gusti, Gusti, inyong padha uwis awéh wangait nganggo asmané penjenengan, lan gurak setan nganggo asmané penjenengan, lan ngarakna mujijat nganggo asmané njenengan uga? ²³ Ningén pas wektu kuwé Inyong arep ngomong maring wong-wong kuwé apa anané kaya kiyé, “Inyong ora tau ngenal kowé nganah lunga ko kabéh sing seneng gawé jahat. ²⁴ Saben wong sing krungu omongane inyong kiyé lan nglokokna, dhéwéké padha baé kaya wong sing nduwé wibawa sing ngedegna umahé nang ndhuwur watu. ²⁵ Banyur ana udan lan teka banjir, banjir angin nerajang umah kuwé, ningen umah kuwé ora rubuh merga didegna nang ndhuwur watu. ²⁶ Ningén oben wong sing krungu omongane Inyong kiyé lan ora nglakokna dhéwéké padha baé nang sing bodho, sing ngedegna umah nang ndhumur pasir. ²⁷ Banjur ana udan lan banjir teka, njur angin nrajang mulane umah kuwé rubuh lan bobrok banget. ²⁸ Banjur seuwisé Yesus ngrampungi wulangané kuwé, wong-wong akeh dadi padha gumun menga wulangan é ²⁹ merga dhéwéké mulang wong kuwé kabeh dadi kaya wong sing nduwé kwasa, ora kaya ahli kitabé nabi Musa.

Chapter 8

¹ Sakwise Yesus mudun seka gunung, wong akeh bareng-bareng melu Deweke. ² Banjur teka wong meriang lapra maring Deweke, banjir sujud nyembah Deweke karo ngomong: “Majikan, yen Majikan gelem, Majikan teles marekna inyong”. ³ Banjur tangane Yesus mulung, ndemek wong iku karo ngomong: “Inyong gelem, dadia kowe mari. Saknalika wong iku banjir padha mari saka liprane. ⁴ Yesus banjir ngomong karo deweke: “Aja di omong-omongna karo sapa bae babagan iki, nanging tunjukna awak kowe maring imam lan persembahna persembahan sing diperintahna Musa, kanggo bukti kowe kabeh. ⁵ Nalika Yesus mlebu meng Kapernum, ana sijining perwira teka maring Deweke karo njaluk maring Deweke: ⁶ “Majikan, batur inyong nggletha meng umah marga lumpuh karo deweke sangsara banget. ⁷ “Yesus ngomong maring deweke : “Inyong arep teka marekna. ⁸ nanging perwira iku mangsuli marang Deweke, Majikan inyong ora pantes nampa majikan meng umah inyong, nomong bae mengko kuli inyong iku mesti mari. ⁹ merga inyong iku kuli sak ngisore Inyong ana kuli maning. Yen Inyong ngomong maring kuli iku : Lunga, mesti deweke lunga, lan maring liyane maning: Teka, mesti deweke teka, utawa maring kuli Inyong: Kerjakna iki deweke mesti ngerti ngerjakna. ¹⁰ banjir Yesus krungu krungu bab iku, Deweke gumun banget lan ngomong maring kabeh wong sing melu Deweke: “Inyong ngomong maring kowe, sak temene iman sing kaya kiye urung pernah Inyong weruh siji-sijine wong Israel. ¹¹ Inyong ngomong maring kowe: Akeh wong teka saka Wetan lan Kulon lan njagong mangan bareng-bareng karo Abraham, Ishak lan Yakub ning Krajaan Suwerga, ¹² Nanging anak-anak krajaan iku bakal diuncalna meng panggonan sing peteng dedet. Ning kana nampa kasengsaran nganti untune nggeget-nggeget. ¹³ Banjur Yesus ngomong maring Perwira iku: “Mulih kana lan dadia maring kowe kaya sing kowe percaya. Ing wektu iku uga kuli iku dadi mari. ¹⁴ Sak wise tekan meng umah Petrus, Yesus banjir ndeleng biyung mertuane Petrus turon merga meriang rumepe. ¹⁵ Banjur Deweke nyekel tangane wong wadon iku, dadi ilang meriang rumepe. Wong wadon iku tangi banjir nglayani Deweke. ¹⁶ Wis arep wengi ana wong akeh sing ketempelan setan digawa maring Yesus, karo setitik omongane Yesus ngurak setan-setan iku lan marekna wong-wong sing mirang iku. ¹⁷ Babakan iku kedadean kanggo netepi firman sing diopmongna karo nabi Yesaya: Deweke sing mikul kelemahane dewe lan nanggung meriange dewe kabeh. ¹⁸ Nalika Yesus ndeleng wong akeh ngiteri Deweke, Deweke ngakon mbalik nyeberang. ¹⁹ banjir teka ahli taured, lan ngomong maring Deweke, guru inyong arep melu Rika, mengendi bae Rika lunga. ²⁰ Yesus ngomong maring deweke, “Srigala duwe leng manuk duwe susuh, nanging Anak Manungsa ora duwe panggonan kanggo ndeleh endase. ²¹ Wong liyane, saka antarane muride, ngomong karo Deweke, Gusti ijina inyong nguburna rama inyong disit. ²² Nanging Yesus ngomong maring deweke, melu Inyong lan mene wong mati nguburna wong-wong mati kae kabeh. ²³ Banjur Yesus munggah meng njeru prahu lan murid-muride uga melu Deweke. ²⁴ Ujuk-ujuk angin lisus ngamuk danau, dadi prahu iku ditabrak ombak, nanging Yesus turu. ²⁵ Dadi murid-muride padha teka nangekna Deweke, ngomonge: Gusti, tolong, inyong kabeh binasa. ²⁶ Deweke ngomong maring kae kabeh, ngapa kowe wedi, kowe sing kurang percaya ? Banjur Yesus tangi ngendekna lisus, lan ombake danau iku dadi anteng banget. ²⁷ wong-wong iku padha gumun ngomonge, “Wong apa kiye Deweke iki, kok lisus karo danau taat uga maring Deweke? ²⁸ Sak tekane sebrang, yaiku daerahe wong Gadara, teka wong loro saka kuburan sing ketempelan setan nemoni Yesus. Deweke kabeh mbabayani banget, dadi langka wong sing wani lewat dalan iku. ²⁹ Lan kae kabeh padha njerit, jerene: “Apa urusan Rika maring inyong kabeh, he Anak Allah ? ³⁰ Ora adoh seka kono ana celeng sing akeh cacaha agi golet mangan. ³¹ Banjur setan-setan iku padha njaluk maring Deweke, ngomonge: Yen Rika ngurak inyong, konen inyong ngalih meng celeng-celeng iku”. ³² Yesus ngomong maring kae kabeh: “Kana kowe kabeh lunga, banjir kae kabeh mlebu meng celeng-celeng iku, banjir celeng-celeng iku saka pinggir jurang nyemplung meng ndanau lan ngelem banjir mati kabeh. ³³ Banjur tukang jaga celeng padha mlayu, banjir sak tekane meng kutha, diomongna babagan iku apa bae sing kedadean, uga wong-wong sing padha ketempelan setan iku. ³⁴ Banjur wong-wong kutha iku padha metu nemoni Yesus, banjir kae kabeh wis temu karo Deweke, wong-wong iku ndesek supaya ninggalna daerahe wong kae

kabeh iku.

Chapter 9

¹ Sukwise iku Yesus munggah prahu banjur nyebrang Yesus banjur tekan kotane dewe. ² Banjur ara wong lumpuh ing paturon di gawa menyang Yesu. Nalika Yesus ndeleng imane kae kabeh Yesus banjur ngomong maring wong lumpuh kui; he anak Inyong percaya bae dosane wis diampuni. ³ Ahli-ahli taured banjur ngomong sok jroning atine; "wong iku ngina Allah". ⁴ Nanging Yesus ngerteni pikirane wong kabeh, kanjur ngomong; ngapa kowe-padha duwe pikiran sing elek? ⁵ Luih gampang endi ngomong dosa kawe wis diampuni, apa ngomong ngadeg mlakua? ⁶ Nanging supaya kowe ngerti, ana ing ndonya iki arak manungsa duwe kuasa ngampuni dosa. Wong iku banjur ngomong maring wong lumpuh menyat, angkat paturon kowe lan balia menyang umah kowe! ⁷ Lan wong iku menyat banjur mulih. ⁸ Wong akeh padha ndeleng bab iku padha wedilan muliana Allah sing menahi kuasa mangkene gedhene tumrap manungso. ⁹ Sak wise Yesus saka kana, wong iku ndeleng Mateus dewe an njagong meng umah tukang tarik bea. Wong iku banjur ngomong maring deweke; "ayu melu Inyong", Mateus banjur ngadeg melu wong iku lan murid-muride. ¹⁰ Nalika Yesus mangan meng umah Mateus. Wong tukang tarik bea lan wong-wong dosa padha teka mangan bareng-bareng wong iku lan murid-muride. ¹¹ Bareng wong Farisi weruh bab iku, padha ngomong maring murid-murid Yesus. "ngapa Guru kowe mangan bareng kore wong tukang tarik bea lan wong dosa? ¹² Yesus krungu banjur ngomong, "wong waras ora butuh dukun sing butuh wong mriang". ¹³ Dadaai sumingkira lan sinau mak nane firman iku. Sing Inyong karepake yaiku welas asih lan dudu paweh, awit Inyong teka dudu kanggo manggil wong bener nanging wong dosa. ¹⁴ murid-murid yokanan teka maring Yesus. "ngapa panginyongan lan wong farisi puasa, nanging murid-murid kowe ora? ¹⁵ Wongsulane Yesus maring wong kabeh, "apa bisa batir kenthel iku bebarengan: Nanging ana waktune batir kenthel iku bakal kajiot seka kowe kabeh, lan wektu iku kowe kabeh bakal puasa. ¹⁶ Langka wong siji-sijia nambalna gombal sing anyar maring klambi sing wis tua. Amarga yen kaya kuwe tambalan mau bakal nyuwekna klambi mau, suweke tambah amba. ¹⁷ Kaya kuwe uga anggur sing anyar ora di isekna maring kantong sing tua, yen kaya kuwe kantong iku bakal suwek banjur anggur kabuang lan kantong iku dadi remuk. Nanging anggur sing anyar kasimpen wong meng kantong sing anyar uga. Dadi lorone kangga gawe kabeh. ¹⁸ sajronging Yesus ngomong mangkene maring kowe kabeh, pimpinan umah ibadat teka, banjur nyembah deweke lan ngomong, "Anak Inyong wadon entes bae mati, nanging tekaa tumpungna tangan Rika meng anak inyong, mengko anak inyong urip maring. ¹⁹ Yesus banjur ngadeg lan melu wong iku bareng-bareng karo murid-muride. ²⁰ Malika iku wong sing rolas tahun nggrajak getih maju mereki Yesus lan nolemok gombyoking jubahe, ²¹ merga batine, asal inyong ndemok bae jubahe, inyong mesti waras. ²² Nanging Yesus nylingak lan ndeleng deweke karo ngomong, "kuatna ati kuwe he anak Inyong, iman kowe nylametana kowe, wong madon iku banjur waras. ²³ Nalika Yesus teka meng umah pimpinan pangibadah iku lan ndeleng tukang ndamu suling lan wong-wong padha kemrungsung. ²⁴ Deweke banjur ngomong mangkata awit anak iku ora mati, nanging turu, nanging wongkabeh padha geguyu deweke. ²⁵ Sak wise wong akeh iku padha di usir, Yesus mlebu lan ndemek tangane bocah iku, bocah iku banjur urip maning. ²⁶ Dadi kabar iku kasebar meng endi bae. ²⁷ nalika Yesus nerusna lakune seka kono, wong pisek melu deweke karo mbengok-mbengok lan ngomong, "tersnanana inyong kabeh, he Anak Daud" ²⁸ banjur Yesus mlebu meng umah, wong-wong picek padha teka maring deweke, banjur Yesus ngomong maring wong kabeh, "apa kowe percaya yen Inyong teyeng nulung? Wong mau padha mangsuli, "ya Gusti inyong kabeh percaya" ²⁹ banjur Yesus ndemek matane wong picek kabeh karo ngomong, "dadia maring kowe nurut iman kowe" ³⁰ dadi matane wong-wong mau padha melek, banjur Yesus pesen maring wong kabeh, padha jaganen supaya aja ana wong siji-sijia ngerti bab iku. ³¹ Nanging wong-wong iku padha melu lan muliana deweke karo ngabarna meng endi bae. ³² nalika wong looro sing picek iku metu, digawa maring Yesus wong sing ketempelan setan. ³³ Sabubare setan iku diurak, banjur wong bisu iku teles ngomong, mulane wong-wong padha gumun, wang sulane sing kaya kiye urung pernah tak deleng ana ing Israel. ³⁴ Nanging wong Farisi ngomong, "nganggo penguasa setan deweke ngurak setan. ³⁵ Kaya kiye Yesus ngiteri kota-kota lan desa-desa deweke mulang meng umah-umah ibadat lan martakna injil kerajaan surga lan marekna sakehing lelara lan kelemahane. ³⁶ Deleng wong akeh iku, atine Yesus terusik karo welas asih maring wong akeh, merga wong-wong kesel lan sengsara kaya wedus gembel sing langka pangone. ³⁷ Ngomonge marang murid-muride, "panenan panen akeh, nanging sing nyambut gawe setitik ³⁸ dadi njluka maring majikan sing duweni panenan supaya deweke ngirim sing nyambut gawe kanggo panenan iku.

Chapter 10

¹ Yesus manggil rolas muride lan aweh kuasa maring kae-padha kanggo ngurak roh-roh jahat lan kanggo ngilangena sekabeh penyakit lan sekabehe kelemahan. ² Kiye arane rolas rosul kue: sepisan Simon sing keceluk Petrus lan Andreas seludure lan Yakobus anak Sebedeus lan Yohanes sedulure. ³ Filipus lan Bartolomeus, Thomas lan Matius tukang tagi bea, Yakobus anak Alfeus lan Tadeus, ⁴ Simon wong Zelot lan Yudas Iskariot sing ngianati Dewekke. ⁵ rolas murid kue deprentah neng Yesus lan Dewekke pesen maring kae-padha: "ajaha koe nyimpang maring dalan bangsa lia utawa mlebu maring kota wong Samaria. ⁶ Kudune lunga maring domba-domba sing ilang sekang umat Israel. ⁷ Lungaha lan beritakena: kerajaan sewerga uwis perek. ⁸ Marekena wong mriang; menyatena wong mati; marekna wong lepra; urakna setan-setan kae uwis olieh karo cuma-cuma sebab kue wenehna uga karo cuma-cuma. ⁹ Ajaha kae nggawa mas utawa perak utawa tembaga sejeroning bentingmu. ¹⁰ Ajaha kae nggawa sangu neng perjalanan, ajaha kae nggawa kelambi rong

lembar, kasut utawane tongkat, sebabe sewijining wong nyamut gawe pantes olih upaeh.¹¹ Nek koe mlebu kota utawa desa; geletna neng kono sijining wong sing patut lan manggon maring kono butul koe mangkat.¹² Nek koe mlebu umah wong, wenehne salam maring kae padha.¹³ Nek koe padha patut nampak, salammu kue mudun maring koe nduwure, nek ora, salam iku balik.¹⁴ Lan nek sijining wong ora nampak owe lan ora ngrungokna omonganu metua lan tinggalna umaeh utawa kota itu lan kebasna lebueh sekang sikilmu.¹⁵ Inyong ngomong karo koe: setemene padadina penghakiman lemah Sodom lan Gomora arep lewih enteng tanggungane sekang kota iku”¹⁶ ”deleng, Inyong mrentah koe kaya domba neng tengah-tengah serigala sebabe koe kudune cerdik kaya ula lan tulus kaya dara.¹⁷ Tapine wapadan maring kabeh wong jalaran ana sing arep nyerahna koe majelis agama lan koe padha arep nyiksa koe neng umah ibadah.¹⁸ Lan sebabe inyong koe arep digiring maring ngarep penguasa lan raja-raja dadi kaseksen kanggone koe padha lan kanggo sing ora kenal Allah.¹⁹ Nek kae padha nyerahena ajaha kae kewatir arep kepriwe lan arep apa sing kudu koe omongena. Jalaran kabeh iku arep dewenehake maring koe wektu kue uga.²⁰ Jalaran udu koe sing omong-omong jane roh Bapamu sing ngomong-ngomong sejeroning koe.²¹ Wong nyerahna sedulure kanggo dipateni, uga sijining bapa maring anake lan anak-anak arep mbrontak maring wong tuane lan arep matening kae padha.²² Lan koe arep dibenci sekabehe wong jalaran dene aran-Ku; nanging wong sing tahan butul rampung arep slamet.²³ Apa dene koe padha nganiaya koe neng kota sing siji, mlayua maring kota lia; jalaran Inyong ngomong maring koe: setemene sedurung koe rampung nekane kota-kota Israel anak menungsa uwis teka.²⁴ Wong murid ora luwih sekang gurune, utawa wong rayat sekang majikane.²⁵ Cukup kanggo wong murid nek dadi kaya gurune lan bagi wong rayat dadi kaya majikane. Nek sing due umah diarane Beelzebul, apamaning seisi umahe.²⁶ Dadi aja koe wetih maring kae padha jalaran ora ana sing ketutup, sing ora dibuka lan ora ana sing keumpet sing ora arep diketoni.²⁷ Apa sing Inyong omongena maring koe sejeroning peteng omongena bae jeroning padang. Lan apa sing dikrisikena maring kupingmu, beritakena kue sekang payon umah.²⁸ Lan ajaha koe wetih maring kae padha sing bisa mateni awak nanging ora kuasa mateni jiwa, wetiah maring kue sing kuasa mateni dene jiwa utawa awak sejeroning neraka.²⁹ Dudulah manuk emprit didol rong buntut seduit? Nanging sebuntut bae ora ana sing arep gibal maring kumi sejabaning kekar pane bapamu.³⁰ Lan koe, rambut siraehmu keetung kabehan.³¹ Sebabe koe ajaha koe wedi, jalaran koe lewih anargane tenimbang akehe manuk emprit.³² Saben wong sing ngakoni Inyong arep ngakoni neng arep Bapa-Ku neng sorga.³³ Tapine sapa wonge sing nyangkal Inyong neng arep menungsa Inyong uga arep nyangkal dewekke neng ngarep Bapa-Ku neng surga”.³⁴ ”ajaha koe nyangka, dene Inyong teka kanggo nggawa tentrem neng nduwur bumi; Inyong teka udu kanggo nggawa tentrem nanging sebenere pedang.³⁵ Jalaran Inyong teka kanggo misahna wong sekang bapane, anak wadon sekang biyunge lan mantu wadon sekang biyung mertuane,³⁶ lan musuh wong ya kuwe wong-wong seisi umaeh.³⁷ Sapa dene ngasihi bapa utawa biyunge lewih sekang Inyong dewekke ora pantes kanggo Inyong, lan dene ngasihi anake lanang utawa anake wadon lewih sekang Inyong dewekke ora pantes kanggo Inyong.³⁸ Sapadene ora mikul salibe lan melu Inyong dewekke ora pantes kanggo Inyong.³⁹ Sapadene nggondeli nyawane, deweke arep kikelangan nyawane lan sapa dene kelangan nyawane jalaran Inyong deweke arep olih nyawane.⁴⁰ Sapadene nyambut koe, deweke nyambut Inyong lan sapadene nyambut Inyong, dewekke nyambut kae sing prentah Inyong.⁴¹ Lan sapadene nyambut sijining nabi, dadi nabi deweke arep nampa upah nabi, lan sapadene nyambut sijining wong bener dadi wong bener dewekke arep nampa upah wong bener.⁴² Lan sapa dene aweh banyu adem secangkir bae maring salah sijining wong-wong sing cilik iki jalaran deweke murid-Ku Inyong ngomong karo koe sebenere deweke ora arep kelangan upaeh sekang deweke”.

Chapter 11

¹ Sawise Yesus rampung pesen maring penderek sing rolas kuwe mangkaloh lan latihlah lan kabarna injil nang sajroning kota kota deweke kabeh.² Nang njero penjara Yohanes krungu masalah kerjane Gusti Yesus.³ Trus mrentah penderek penderek ke takon maring Yesus apa kowe sing arep teka kuwe apa kudone inyong kabeh sing ngenteni wong irane.⁴ Yesus bjawab deweke kabeh lunga nganah terus. Omongna karo Yohanes apa sing kowerungokna karo sing kowe weruh.⁵ Wong picek bisa weruh wong lumpuh bisa mlaku wong kusta dadi mare. Wong sengsar diwei kaburapik.⁶ Lan beja banget wongsing oral dadi getun lan nampikaku.⁷ Sawise penderek-penderek ke lunga ngur molaih Yesus ngomong aken maring wong akeh kuwe soal Yohanes: kanggo ngapa kowe lunga naring padang pasir? Ndeleng pring sing di goyangaken nganah ngeneh?⁸ Utawa kanggo ngapa kowelunga ndeleng wong sing nganggo klambi apik. Wong sing nganggo klambi apik kuwe tempate nang istanah raja.⁹ Dadi kanggo ngapa baen kowe lunga ndeleng nabi? Bener, lan aku ngomong karo kowe malahan leweh sekang para nabi.¹⁰ Sebeb masalah dewek e ana tulisan: delengen inyong mrentah utusahe inyong sadurunge kowe, deweke arip nyiapaken dalamu nang arep mu.¹¹ Aku ngomong nggo kowe: Setemene nang antarane kae kabeh dilahirna sekang wong wadon.¹² Sawise metune Yohanes te koon siki koaton sorga wis di enggokna wong sing njajal nduweni¹³ Sebab kabeh lan kitab norat anu eawean ngaati metune Yohanes.¹⁴ Lan anggen kowe gelem nampa ya Elia sing arep aeka kuwe.¹⁵ Sapa sing krungu kuda ngrungokna¹⁶ Karo apa sih nyong guli ngomongna kumpula kiye deweke kuwe saumpama bocah? Jagong nang pasar kae kabeh bocah sing pada njogona nang pasar pada celuk e Batire.¹⁷ Aku ndomusuling ngo kowe tapine koweona gelem njoged inyong kabeh nembang kidunga sedih manging kowe ora gelem ngembul.¹⁸ Sebab Yohanes teka kae ora mangan lan ngimun kae ngomong klebon setan.¹⁹ Terus anak menungsa teka deweke mangan lan nginum lan kae ngomong deleng lah wong kae wong pelahap karo pemabok karo batir tukang pajel lan wong berdosa tapine nang nang mata alah dibenerna sebab tamindake.²⁰ Trus Yesus ngecek-ngecek kota-kota

sing ora gelem tobat senajan deweke nglakoni mujijat-mujijate nang kowo paling akeh ngetokna mujijat-mujijate ²¹ Cilaka koe khorazim! Cilakalah Betsaida! Sebob nek Tirus lan nang Sidon ana mujijat-mujijat sing dadi nang tengah-tengah koe. ²² Tapi aku ngomong mangkowe: weku dina pengadilan bebane Tirus lan Sidon arep lewih ringan nimbang bebanmu. ²³ Lan kowe Kapernaum apa kowe arep diunggahna nganti tekan langit? Ora kowe arep didung nganti tekan bumine wong mati. Sebab nak nang sodo ana ngedadek mujizat mujizat sing wis dadi nang tengah tengane kowe, kota kuwe meresin ngadeg nganti dina keye. ²⁴ Tapi inyong ngomong maring kawe: nang dina pengadilan bebane negri sodari arep lewih ringan tenimbang bebanmu. ²⁵ Nang wektu kuwe Yesus ngomong: nyo kesuwun maring kowet Bapa Tuhan, langit dan bumi, sebab kabeh kuwe mau Gusti Yesus ngumpetaken kanggo wong bijak lan wopinter tapi Gusti Yesus mbuktina maring wong cilik. ²⁶ Ya Bapa, kawelah sing kanggo nang arjane Gusti. ²⁷ Kabeh wis diserahna maring inyong nang Bapaku lan ana nana wong sijipun kenal anak serane Bapa, lan ora wong dijipun seliane anak, lan wong sing maring anak kuwe setuju mbuktikna. ²⁸ Ayuh melu aku, kabeh sing lesu lan sing bebane abot Gusti Yesus arep aweh kelegaan maring kowekabeh ²⁹ Kiye cekel kuk sing tak pasang lan blajar maring aku sebab nyong lemah lembut lan apik atine sanatimu arep ulih katentreman. ³⁰ Sebab beban sing tak pasang kuwe lan bebanku pun ringan.

Chapter 12

¹ Wektu dina kue, nang dina sabat Gusti mlaku nang kebon gandum karena kencot, terus penderek pendereke pada ngemeti gandum lan di pangan. ² Sawise ndeleng kue, wong-wong kue pada ngomong maring deweke: kae delengna, penderek penderekmu, gawe polah singora di ulihna nang dina sabat. ³ Tapi jawabe Yesus karo wong wong kue, kabeh; Apa koe ora maca sing di hakomi nang Daud, wektu kue lan wong kue sing ngetutna kencoten. ⁴ Keprie deweke mlehu maring jeru jumahe Gusti Yesus, lan kepriwe wong wong kue mangan roti suguhan sing ora ulih di pangan, nang deweke utawa wong wong sing pada ngututna, kecuali penatua. ⁵ Apa koe ora maca nang sajeronne kitab taurat, nang wektu dina dina sabat imam imam melanggar peraturan nang njero bait Allah, tapi ora salah. ⁶ Inyong ngomong aring kowe: nang kene ana sing nglewiki rumah ibadah. ⁷ Yen pancen kowe ngerti Firmane kie; sing dikarepna ya kue welas asih lan udu persembahan mesti kowe ora ngukum wong sing ora due salah. ⁸ Sebab anak menungsa kuwe Tuhan nang dina sabat. ⁹ Sa wise lunga sekang koro, Gusti Yesus mlebu aring umah ibadate wong wong kuwe. ¹⁰ Nang koro ana wong siji sing mati sebelah tangane, wong wong kuwe pada takon aring deweke! Apa ulih nambani wong nang dina sabat? Maksud wong wong kuwe ben bisa nyalah na Yesus. ¹¹ Tapi Yesus ngomong maring wong wong kuwe: Nek wong siji sekang salah sijine kowe pada due domba siji bae lan dombane kuwe tiba aring njero blumbang wektu dina sabat, Apayaora nyekelna utawa ngetokna? ¹² Apa menungsa ora lewih penting dari pada domba? Sebabe kuwe ulih gawe apik nang dina sabat. ¹³ Terus jere Gusti Yesus aring wong kuwe: ulung na tanganmu lan deweke ngulukna banjur wong kuwe tangane mari lan dadi sehat kaya tangan liyane. ¹⁴ Terus wong Farisi pada metu lan rembungan arep pada mateni gusti Yesus. ¹⁵ Tapi Yesus ngerteni maksud wong wong kuwe terus lunga sekang kana. Akeh wong ngetutna Yesus lan deweke ngobati/nambani wong wong kuwe kabeh. ¹⁶ Gusti Yesus karo ngomongi wong wong kuwe ora olih aweh ngerti yeng kuwe sapa. ¹⁷ Supayane genep sabdane Gusti singdi omongna nang nabi Yesaya: ¹⁸ Kae delengna pelayanku sing tek pulih, sing tek senengi, maring kae aku percaya. Gusti Yesus arep rohe nang nduwure, lan deweke arep ngapurani ukuman kanggo bangsa bangsa. ¹⁹ Deweke ora arep ngeyel lan ora tulung tulung, lan wong ora arep krungu suarane sing nang ndalan ndalan ²⁰ Pring sing tugeh mlengkung ora arep di pedot, lan seles sing rusak murube ora bakal di sirep. Nganti deweke dadi hukum kue menang. ²¹ Dadi ming karo Gusti Yesus bangsa bangsa kue bisa. ²² Terus wong sing kerasukan setan kuwe di gawa maring Yesus, wong kuwe picek lan bisu, terus Yesus nambani, dadi wong bisu kuwe bisa ngomong lan bisa ndeleng. ²³ Mulane kaget banget wong akeh kuwe, jerene; Yesus kie kayane anak Daud. ²⁴ Tapi sawise wong Farisi pada ngrungokna; wong-wong kuwe pada ngomong, karo Beelzebul, pawang setan, Yesus ngurak setan. ²⁵ Tapi Yesus ngerteni pikirane wong wong kuwe terus ngomong maring wong kae saben perkumpulan sing pisah pisah mesti bakale rusak. Ora mungkin bisa tahan sue. ²⁶ Ya kaya kuwe uga nek setan ngurak setan, deweke pisah dewek dewek, kepriwe sik kralone bisa tahan sue? ²⁷ Dadi aku nek ngurak setan nganggo kuasane Beelzebul karo kuasane sapa sih penderek penderekmu? Sebabi wong wong kuwe sing arep dadi saksimu. ²⁸ Tapi yen nyong ngurak setan nganggo jenenge Allah mula sing seberene kerajaan Allah wis ana nang awakmu. ²⁹ Kaprie sih wong bisa mlebu umahe wong sing kuat lan ngrebut banda dunyane yeneora di jiret disit wong kuwat kuwe. ³⁰ Sapa sing ora bareng Gusti Yesus, lan sapa sing ora gelem kumpul karo aku, deweke arep ngobrak abrik. ³¹ Kue sebabe nyong ngomong maring kowe, sekabeh ane dosa lan kutuk menungsa arep di ampuni. Tapi kutuk sing maring Roh kudus ora bakal di ngapurani. ³² Umpamane wong ngucapna cerita anak menungsa, deweke arep di ngapurani, nang ndunya kie ora, ³³ Yen ana wit kowe ngomong apik, ya apik juga wohone, yen ana wit kowe omongna elek, ya wohone uga ora apik, sebabe sekang wohone wit mau uga wis di kenal. ³⁴ Hai wong wong sing jahat kenang apa kowe bisa ngomong barang sing Apik? Sedeng kowe dewek wong jahat, sebabe sing di omongna kue metu sekang atine. ³⁵ Wong sing elek ngetokna omongane sing elek sekang unek uneke atimu sing apik lan wong sing jahat ngetokna omongan sing elek jahat sekang unek uneke ati sing jahat. ³⁶ Tapi aku ngomong meng kowe, saben omongan sing ora ana gunane lan omongane kudu ana tanggung njawabe nang dina pengadilan. ³⁷ Sebab yen menurut omongmu kowe arep di bener na, lan yen nurut omonganmu bae kowe arep di ukum. ³⁸ Nang wektu kuwe ana pira wong ahli taurat pada ngomong lan wong Farisi maring Yesus; Guru, yong kabeh pada kepingin weruh tanda-tanda sekang Gusti Yesus. ³⁹ Tapi Jawabe maring wong wong kuwe, kumpulane sing wong ora pada peercaya yakue tanda,

tapi maring wong wong kuwe ora arep diwei tanda nabi Yunus⁴⁰ Sebab kaya Yunus manggon nang njerone weteng iwak paus telung dina telung mbengi, kaya kuweuga anak menungsa arep manggon nang njero weteng bumi telung dina tulung mbengi.⁴¹ Nang wektu dina pengadilan, wong wong ninewe arep menyat bareng kumpulan kie lan nyiksa uga, soale wong wong ninewe kuwe tobat sa wise di wei ngerti nang Yunus, lan sebenere sing ana nang kencana ne ming kau Yunus.⁴² Nang wektu pengadilan kuwe, ratu sekang kidul kuwe arep menyat bareng karo wong kumpulane kie, lan deweke arep nyiksa uga soale ratu kie teka sekang pol polane bumi kanggo ngrungokna pengertiane Salomo, lan sebenere sing ana nang kene ya kuwe ming Salomo.⁴³ Umpamane Roh jahat metu sekang menungsa; deweke uga kelayaban maring panggonan panggonan sing garing nggolet go mandeg tapi deweke ora nemu.⁴⁴ Terus deweke ngomong, nyong arep kali meng ngumah sing wis tek tinggalna kuwe, terus deweke mangkat ngerti yen umatie kosong resik lan teratur.⁴⁵ Terus deweke metulan nggawa batir pitu akehe Roh jahat liane sing lewih jahat sekang deweke, lan setan setan kuwe mlebu terus meneng nang kono lewih elek sekang sekang asal maune. Kaya kuwe uga arep kanggo nang kumpulane sing jahat kie.⁴⁶ Wektu Yesus esih ngomong karo wong akeh. Kuwe, beyunge lan dulur dulure pada nyadegnang. Njaba lan kepengin ketemu Yesus.⁴⁷ Terus wong kuwe ngomong maring Gusti Yesus, kae delengen: Beyungmu lan sedulur dulurmu ana nang nyaba lan kepengin banget ketemu Gusti Yesus.⁴⁸ Tapi jawabe Yesus maring wong sing nyampeka kabar maring Gusti Yesus. Sapa beyungku? Lan sapa sedulur dulurku? Terus jerene! Karo nunjuk maring penderek penderek. Kie beyungku lan kie sedulur dulurku kabeh.⁴⁹ Sebab sapa bae sing nglakoni karepe Gusti Allah nang sorga, kae sedulurku lanang kae uga dulurku wadon, lan beyungku.

Chapter 13

¹ Nang wektu kue Yesus metu kang umah kue lan njagong nang pinggir telaga.² Mula terus akeh wong teka grombolan terus ngubengi Yesus, mulane Yesus munggah nang prau terus njagong nang kono, mulane wong akeh pada ngadeg nang pinggir segera.³ Terus deweke ngomongaken pirang-pirang perkara nang sejerone gegambaran maring kae kabeh. Omonge: “Anane wong tukang nyebar metu kanggo nyebar.”⁴ Wektu deweke nyebar, sebagean wiji kue tiba nang pinggir dalan, terus manuk pada teka mangani nganti entek.⁵ Sebagean tiba nang lemah akeh watune, sing ora akeh lemaeh terus wiji kue enggal thukul, sebabe lemaeh tipis.⁶ Tapine sawise sengenge metu, deweke dadi alum lan dadi garing sebabe ora ngoyod.⁷ Sebaya maning nang tengah tengah suket eri, terus dadi tambah gede suke kue karo nyempedi nganti mati.⁸ Lan sebagean tiba nang lemah sing apik terus woh: ana sing lipet satus, ana sing lipet sewidak, ana sing telung puluh lipet.⁹ Sapa due kuping, sekudune ngrungokna!”¹⁰ Mulane murid-muride pada teka lan takon karo deweke: Kenang apa kowe omongane maring kae kabeh sejerone gegambaran?”¹¹ Jawabe Yesus: Kanggo kowe di wenei pengerten kanggo ngerteni wewadine kraton swarga, tapine maring kae kabeh ora.¹² Sebabe sapa sing nduweni, nang deweke arep di wei, nganti deweke kelewih en; Tapine sapa sing ora nduweni, apa baen uga sing ana nang deweke arep di jot sekang deweke.¹³ Mulane guwe Enyong ngomongken sejerone gegambaran maring kae kabeh: mula senajan ndeleng, kae kabeh ora ndeleng lan senajan krungu, kae kabeh ora krungu lan ora ngerti.¹⁴ Mula kae kabeh wis cukup wangsita Yesaya sing online koe arep krungu lan krungu, tapine ora ngerti koe arep ndeleng lan ndeleng, tapine ora nanggapi.¹⁵ Sebab atine bangsa kie wis kandel, lan kupinge abat ngrungkkaken lan matane ketutup rapet; supaya aja deweke ndeleng karo matane lan krungu karo matane lan krungu karo kupinge lan ngerti karo atine terus mbelek supayane enyong kae kabeh.¹⁶ Tapine beja banget matamu sebabe ndeleng lan kupinge krungu.¹⁷ Sebab enyong ngomong maring kowe: sebenere akeh nabi lan wong bener kepengin ndeleng apa sing kowe deleng tapine ora weruh, lan kepengin krungu tapine ora ngrungokna.¹⁸ Sebab kue, rungokna arti gegambaran gue.¹⁹ Kanggo sekabene wong sing krungu Firmane soal kraton swarga, tapine ora ngeteni, njur teka si jahat lan ngrebut sing di sebarakan sejerone atine wong kue: ya guwe winih sing di sebarakan nang pinggir dalan.²⁰ Wiji sing di sebarana nang lemah watuan ya gue wong sing ngrungokna Firmane guwe lan cepetan nampani karo seneng.²¹ Tapine ora metu oyode lan kuat sedela thok nek umpane teka paksaan utawane penyiaksa seker Firman gue, wong gue enggal murtad.²² Sing di sebarane nang tengah suket eri ya gue wong sing ngrungokna Firmane gue, terus kekuatirane dunga die lan akal-akalane kesugiane sing ndadekna Firman kue ora who.²³ Sing di sebarana nang lemah sing apik ya gue wong ngrungokna Firman gue lan ngerteni, lan sebabe gue deweke ngetokna woh, ana sing satus lipet, ana sing sewidak lipet ana sing telung puluh lipet.²⁴ Yesus njembreng perkara gegambaran sajen man maring kae kabeh, jereNe: “babagan kraton suarga di gambaraken wong sing nyebar bibit sing apik nang kebonane.”²⁵ Tapine wektu wong pada turu, njur teka musueh nyebarna winih alang-alang nang antarane gandum kue terus lunga.²⁶ Sewektu gandum kue thukul lan mulai kembang, ketenger banget alang-alang kue.²⁷ Mula njur teka kuli buruh kue maring jaragane ngomong: Juragan, mbokan winih apik, sing di sebarana nang kebonan ne juragan? Sekang endi anane alang-alang kue?²⁸ Jawabe juragan kue: Sawijine mungsuh sing nglakokna njur ngomong kuli-kuli kue meng deweke: Dadi apa arep juragan supayane kie kabeh lunga mbeduli alang-alang kue?²⁹ Tapine deweke ngomong: Aja, sebab mbok gandum, kue melu kebedul sewektu koe mbedul alang-alang kue?³⁰ Jorna baen loro lorone thukul bareng nganti wektu pamen. Nang wektu kue enyong arep ngomong aring tukang manen. Kumpulaken disit alang-alang kue lan jireti, bekakas-bekakas nggo di otong: Seteruse kumpulna gandum kue nang lambunge inyong.³¹ Yesus njembreng salah siji gegambaran sejen maring kae kabeh, jereNe: Soal kraton swarga kue kaya dene wiji sesawi, sing di jot lan di sebarana wong nang kebonane.³² Pancan wiji kue sing paling cilik ketimbang wiji liane, tapine nek wis thukul, wit sesawi kue paling gede ketimbang janganan lea, malahan dadi wit, mulane manuk-manuk mabur njur, nyusuh

nang pang-pange.³³ Lan deweke nyritakna gegambaran kie uga maring kae kabeh: soal kraton swarga kue kaye dene ragi sing di jiot. Sekang wong wadon lan di kolehna sejerone glepung terigu telung sukat nganti koleh sekabe ane.”³⁴ Sekabe ane kue di tekakna Yesus maring wong akeh sejerone gegambaran, lan ora karo gegambaran, apa baen ora di tekakna, maring kae kabeh.³⁵ Supayane pas Firmane sing di tekakna sekang nabi: Enyong arep mbukak cangkeme enyong ngomongna gegambaran, enyong arep ngucapana perkara sing ngumpet wiwit denga di dadakna.³⁶ Mulane Yesus uga ninggalna wong akeh terus bali, panderek-penderek keteka lan ngomong aring deweke: “Jajal jelas na maring enyong kabeh gegambaran babagan alang-alang nang kebonan kue.”³⁷ Deweke njawab omoNge: wong sing nyebarana wiji apik ya kue anake menungsa.³⁸ Kebonane ya kue dunga bibit sing apik kue bocah-bocah kraton lan alang-alang bocah-bocah si jahat.³⁹ Mungsuh sing nyebaraken bibit alang-alang yakue iblis. Wektu panen ya kue ahir zaman lan tukang manen kue malaikat.⁴⁰ Mula kaya alang-alang kue di kumpulna lan di bakar sejerone geni, kaya kue uganang ahir zaman.⁴¹ Anake menungsa arep mrentah malaekat-malaekat te lan kae kabeh arep ngumpulna sekabeane sing nasaraken lan kabeh wong sing nglakokana kejahatan sekang njero kraton Ne.⁴² Kabeane arep di buang meng sejerone geni pawon; nang kono arep ana getun lan kerote untu.⁴³ Lah nang wektu kue wong-wong bener arep mencorong kaya sengenge sejerone krotone ramane kae kabeh. Sapa ndue kuping, kudune deweke ngrongokna.⁴⁴ Babagan kratena suarga kue di gambaraken dunga sing kependem nang kebonan. Sing di temukan wong, terus di pendem maning nang deweke. Mula saking senenge njur lunga deweke adol kabeh deweke terus tuku kebon kue.⁴⁵ Kaye kue uga babagan krotan suarga kue di gambarana siji wong dodolan sing nggoleti mutiara sing maen.⁴⁶ Seuwise deweke nemukna mutiara sing pengaji banget, deweke uga lunga adol sekabehan deweke terus tuku mutiara kue.⁴⁷ Kaya kue ugu perkara kraton swarga kue gambarane jaring sing di pasang nang segara, terus ngumpulna pirang-pirang werna jinis iwak.⁴⁸ Sewise kebek, jaring kue di sered wong meng pinggir, terus pada njagong kae kabeh lan ngumpulna iwak sing apik meng njero jembatan lan iwak sing ora apik ke kabeh mbuang.⁴⁹ Kaya kue uga nang ahir zaman: Malaekat-malaekat arep teka misahano wong jahat sekang wong bener.⁵⁰ Terus ngontalna wong jahat meng njero geni pawon: nah nang kono arep ana ngajong lan kerote untu.⁵¹ Ngertenana koe sekabenane kue? “Kae kabeh nyauri: “Ya, enyong ngerteni.”⁵² Mula Yesus njur ngomong maring kae kabeh.” “Sebabe kue kabeh ahli taurat sing nampani wulangan sekang babagan kraton sorga kue gambarane tuan rumah sing ngetokna dunga sing anjar lan sing lawas sekang simpanane.”⁵³ Sawise Yesus rampung nyritakna gegambaran-gegambaran kue. Deweke uga lunga sekang kono.⁵⁴ Setekane nang panggonan Asale, Yesus mulang wong-wong nang kono nang papan pangibadaeh kae kabeh. Kae kabeh gumun kae kabeh lan ngomong: Sekang endi pekoli pengerten kue lan kuasane kanggo nganakaken mukjizat-mukjizat kue.⁵⁵ Mbok deweke kie anake tukang kayo? Mbok ibu Ne jengenge Mariam lan sedulur-sedulure: Yakobus, Yusuf, Simon, lan Yudas?⁵⁶ Lan mbok sedulur-sedulur Ro wadon sekabeane ana bareng enyong pada? Dadi sekang endi anane sekabeane kue?”⁵⁷ Terus kae kabeh getun lan nampik Deweke. Mulane pengucap Yesus maring kae kabeh: “Siji wong nabi di ormati wong endi-endi kejaba nang tempat asale dewek lan wong umaeh.”⁵⁸ Lan sebabe nggone ora percayane kae kabeh ora akeh mujijat di anakna deweke nang koro.

Chapter 14

¹ Wektu dina kuwe ana kabar soal Gusti Yesus maring gane Raja Herodes daerah kekuasaane. ² Terus deweke maring pegawane kal Yohanes sing dadi pembaptis teus deweke menyat sekang antara wong mati. Kuwelah sebabe kuasa-kuasa kuwe bekerja sajraning. ³ Sebab pancen Herodes wuris ngongkan maring wang Yohanes, njiret dan lebakna maring penjara sehubungan kuul karo peristiwa Herodias usti Filipus sedulure ⁴ Sebab Yohanes uwis ngemutma among ora alal kal ngukut Herodes! ⁵ Herodes kepingin mateni tapi deweke wedi maring wong akeh sing ndeleng Yohanes sebab nabi. ⁶ Tapi wektu dina ulang tahun Herodes ana balah wadan jage dan neng tengah? Deweke lan gawe leneng atine Herodes. ⁷ Sumpah arep uweh maring kal apa bal sing di jaluki ko. ⁸ Sewise dihasut neng ibune bacah wado kuwe ngomang weken aku nengkene nengaupana Yohanes pembaptis neng jero telaga. ⁹ Terus bingung ati raja tapi sebabe ulis janjine lan tamu-tamu kuwe di kangkon supaya ngga ngawehna. ¹⁰ Di kangkan tugel gulune Yohanes neng penjara ¹¹ lan ndase kuwe digawa wang ming bah terus di wehna maring prawah kuwe lan deweke nggawakna maring biyunge. ¹² Terus murid-murid Yohanes pada teka ngukut mayake terus ngubur terus linga deweke aweh ngerti kara Yesus. ¹³ Sanise Yesus ngwingu kabar kuwe minggir ra sekang kana terus arep ngada maring gar sing sepu tapine wong akeh ngukngakna terus ngetut busi deweke jumut dalan darat sehang kata-kata kal kabeh ¹⁴ Sawise Yesus gutu ndarat Gusti Yesus weruh wong akeh terus atine melas koro wong-wong kumu dadi gusti Yesus nambani wong kuwe sing pada karo. ¹⁵ Wektu arep wengi penderek? E teka ngomong nggan kiye sepi dina mulaih wengi. Prentah maring wong akeh kuwe kon lurgo kan dadi bisa taku panganan neng desa? ¹⁶ Tapine Yesus ngamang maring kal kabeh ora perlu kal kabeh kuga kal kudu aweh maring urang-urang kwe mangan. ¹⁷ Jawabe kae kabeh sing ana neng kiya kabeh ming sekang rati lom wak lara. ¹⁸ Yesus ngomong gawa ngenah neng yang ¹⁹ Fius prentah wong akeh kuwe kan njagang neng suketan sewise jakut iwak laro kuwe Yesus ndeleng meng nduwur lan ngamang berkat terus ngremuk-ngremuk rati kuuwe lan nggawakna maring murid-murid tus murid-murid ngaweh maring wong akeh. ²⁰ Lan deweke kabeh mangan ngarti wareg terus wange ngumpulna petilan-petilan roti sing lewih waku. ²¹ Sing melu mangan kira so lanang kabeh ara termasuk wadan lan bacah? ²² Sewise kune Yesus mrintahna maring murid-murid e mungah meng piau tjus ndisiti maring sebiang sebanjune kuwe mentah wong akeh kan pada bati ²³ Sewise wang akeh kawu di perentah kon bali terus Yesus mungah nduurun

gumeng arep daa deweken neng koma²⁴ Piau murid-murid wis pirang-pirang miladaen sekang pante terus di gayang-gayangna ombake sebab kuwe lisus.²⁵ Antara jam 3 wengi Yesus teka maring deweke mlaku mang nduwur banyu²⁶ Sawise murid-murid ndeleng Yesus mlaku neng nduwur banyu deweke kaget lan ngarang kuwu hantu tus ngarang sebab wedi.²⁷ Tapi Yesus ngamang karo deweke meneng bae kiye aku aja wudi.²⁸ Terus Petrus aganaang bahwa Yesus kuwe Tuhan angger kaya kuwe pentah aku supayo taka maring Yesus mlaku neng nduwur banyu²⁹ Yesus ngamang teka ngeteh petuus mudun sikang piau teus mlaku neng nduwur banyu ketemu Yesus.³⁰ Tapi sewise di rasakna teka angin deweke wedi lan mulaih ketilem banyu tulung karo nyebut meng asimane gusti Yesus.³¹ Langsung Yesus ngulungna tangan nyekel deweke kara ngamong ha wong sing ara percaya kenangango kal wedi?³² Hus wong-wong kawé pada nunggang prau lan angin kuwe mau dadi mandeg³³ dadi wang-wang sing ana nena jera prau pada nyemboh gusti Yesus jane sebenene kal anake gusti Allah.³⁴ Segutule neng sebiang deweke mentas neng Genesaret³⁵ Sawise Yesus kenal neng wang gan kuwe aweh ngerti kabeh maring wilayah kano daah kabeh wong sing pada lara di gawa mengere pe Yesus.³⁶ Wong-wong kae njaluk ken ngemek jumbaeh Yesus sawise kabeh wang sing pada ngeurek jembah Yesus dadi mari.

Chapter 15

¹ Terus wongwong Farisi karo ahli taorat sekang Yerusalem tekane maring Yesus karo ngomong.² Nang apa penderek-penderek Mu mlanggar adat istiadat leluhure inyong kabeh deweke ora wisuh sedurunge mangan.³ Yesus mangsuwe maring deweke nang apa kowe be mlanggar dawueh gusti kanggo adata istiadat leluhure kowe.⁴ Ngendikane gus Yesus kowe kudu ngormati karo wong tua lan maring: sapa nyupa tani wong tuane mesti da ukumati.⁵ Nanging kowe ngomong sapa wonge sing ngomong maring rama buyungmu: Apa sing ana nang akusing bisa di gunakna nggo pemeliharaan wis dinggo nggo persembahan maringalah⁶ Wong kuwe wis ora kena di ormati maneng wis jlas ora dilakoni adate dewek.⁷ Geh! Wongwong munafik! Apa bener gaweane Yesaya masalah kowe.⁸ Wilayah kiye ngluhurna ashane gusti Yesus jane atine adoh karo Gusti Yesus.⁹ Sia sialah wong kuwe nyembah Yesus sedangkan wulangan nang deweke kuwe kong konaur menungsa.¹⁰ Terus gusti Yesus ngundang wong akeh lan ngomong maring wong wong kuwe.¹¹ Krungu lan tinggalna bae udu sing nylebu nang jelo gancem sing merekna najis nang wong wong kuruje, yakuwe sing ndewek na najis wong kowe.¹² Trus pada teka penderek-penderek Gusti banjur pada takon maring deweke koweng ngerti amora omonganmu dadi penghalang koro wong wong Farisi.¹³ Jawab Yesus: Saben anduran sing di tandur nang ramaku sing nang sorga arep di bedul se oyod oyode¹⁴ Jorna bae kae kabeh wong picek nuntun wong picek angge wong picek nuntun wong picek mesti lorolorone mlebu maring jurang.¹⁵ Trus Petrus ngomong kara deweke jelaena makna kawé maring aku kaben.¹⁶ Jawab Yesus kawé bae esih urung bisa ngerteni¹⁷ Apa ora ngerti kowe lamona sing mlebu nang cangkemu mlebu juga maring welengmu trus dibuang nang kakus nanging¹⁸ Apasing metu sekang cangkemu asale sekang atimu lan kawé sing njalari najis maring wong.¹⁹ Sebab sekang ati melupemikiran sing ala ya kuwe pembunuhan, perzinahan, percabulan, pencurian, sumpah palsu lan menghujat.²⁰ Yakuwe sing ndadekna najise wong tapi nangan ngangge tangan sing opa wisuh sing ora ndadekna najis.²¹ Terus Yesus lunga sekang kono lan nanggir maring daerah Tirus lan Sidon.²² Mulane teka wong wadon kanaan sekang daerah karo lan celuk celuk: Melas maring iyong ya gusti anak daud. Sebabe anak wadonk, kelebon setan lan sengsara banget.²³ Nanging Yesus babar pisan ora mangsuli ala murid murid teka lan ngoluk maring Yesus prentah kaekon pada lunga konpada meru inyong kabeh tulung tulung.²⁴ Jawab Yesus aku dikongkon mung nang domba domba sing pada ilang sekang umat israel.²⁵ Tapi wong wadon kuwe merek kon nyembah deweke karo ngomong Tuhan tulungi aku.²⁶ Tapi Yesus njawab ora patut ngukut sing disediakna nggo bocah bocah lan mbalangna diwehna asu.²⁷ Jere wong wadon kuwe: “Bener Tuhan, tapi asu kuwe mangan rempah-rempah sing gibal kang meja tuane.”²⁸ Gusti Yesus mansuli lan ngomong maring deweke.” hai bu gede imanmu gede mulane dadia apa sing karepna kolue.²⁹ Yesus menyembuhkan banyak orang sakit sawise ninggalna welayah ngkono Yesus angliwati pante. Lan dano gate lia munggah gunung trus njagong nang kono.³⁰ Trus akeh wong berbondong bondong pada teka maring Yesus nggawa wong lumpuh wong picek wong timpang wong bisu ligi liane lan nggletakna deweke nang sikile Yesus. Lan Yesus nambani wong kuwe kabeh.³¹ Trus gumun wong kuwe kabeh weruh wong bisu bisa ngomong wong timpang bisa mari wong lumpuh bisa mlaku wong. Picek bisawe ruh lan wong wong kuwe memuji Allah israel.³² Trus Yesus: nyeluki murid muride trus ngomong aku nduwe krasa melas maring wong akeh kuwe mau wis telung dina deweke melu aku lan wong kawé ora nduwe panganan aku gelem prentah wong kuwe bali kencoten mbok wong kuwe semaput nang ndalan.³³ Jere penderek pendereke Gusti Yesus kepriwe nang gon sing sepi kiyo bisa nekakna roti kanggo ngempani wong akeh.³⁴ Jere Yesus maring wong kuwe ana roti piva sing nang kowe? Pitu roti jawabane wong kuwe ekaben lan ana manig ana pira iwak cilik.³⁵ Trus Yesus mrentah wong wong kuwe kon pada njagong nang lemah³⁶ Sawise Gusti Yesus njiot roti pitu cacaeh lan iwak iwak mau ngucap sukur karo nempuk nempuk na san mbagi maring penderek-penderek trus pendere-pendereke mbagikna maring maring wong lia.³⁷ Lan wong wong cabeh pada mangan ngante wareg arus wong kuwe ngumpulna tegelan roti sing luwihan pitung wadah akehe.³⁸ Sing melu mangan kuwe patang ewu wong lanang urung termasuk wong wadon lan bocah bocah.³⁹ Trus Gusti prentah wong akeh kuwi bali deweke numpak prau aujuane maring daerah ma godan.

Chapter 16

¹ Banjur padha teka wong – wong Farisi lan Saduki arep nggoda maring Isa Almasih dhéwéké njaluk ben Gusti Yesus

nidokna sewijine tenger sekang sewergera. ² Ningén Isa Almasih ngendika : “ wektu dina peteng merga langit abang, kowé ngomong dinané arep padhang ³ Lan nang ésuk – ésuk merga langit abang lan mendung, kowé ngomong dinané ata. Rupané langit kowé téyeng mbédakna. Ningén tengeré jaman ora téyeng. ⁴ Rombongan sing jahat lan ora manut kiyé nuntut sewijiné tenger, ningén maring dhéwéke ora arep diwéi seliané tenger Nabi Yunus.” Banjur Isa Almasih ninggalna wong – wong kuwé kabéh trus lunga. ⁵ Nang wektu murid – muride Isa Almasih nyabrang nang telaga, déwéke kelalén nggawa Roti ⁶ Isa almasih ngendika maring wong – wong kue:” sing awas lan sing ati – ati ing bab Raginé wong Farisi lan Saduki” ⁷ mulané wong – wong kuwé mikir – mikir lan sewijiné wong maring sing liane:” kuwe di ngendikaken nang Isa, merga inyong padha ora nggawa Roti.” ⁸ lan wektu Isa Almasih ngerti apa sing di omongaken, Isa Almasih ngendika :” kenangapa kowé nggrembug bab ora ana Roti? Héh wong-wong sing cupet ing pengandelé !” ⁹ Apa kowé durung padha ngerti ? Apa padha ora kéungan maning bab Roti uma kanggo wong lima ngéwu wong lan pirang kranjang sing di kumpulna nang ko ? ¹⁰ Apa uga ora kelingan maring roti pitu konggo wong patang ngéwu lan pirang kranjang sing di kumpulna nang ko ? ¹¹ Kepriwé kowé ora ngerti nek udu Roti sing tek karepna. Ingsun ngendika maring kowé : ngati – ati maring Raginé wong paris lan Saduki:” ¹² Wektu kuwé mbéné wong – wong kuwé ngerti nek dudu mangsud-é bèn wong-wong kuwé ngati – Ati maring Ragi Roti, ningén maring wulangané wong Parisi lan Saduki. ¹³ Sewisé Isa Almasih teka ing tiatah kaisatea Filipi, panjénengané takon maring murid-É :” omonge wong, sapa sih Anak menungsa kuwé. ?” ¹⁴ Sémaure murid-É ana sing ngomongna : Yohanés Pambatis, ana uga sing ngomong: Elia lan Ana uga sing ngomong : Yeremia utawa salah sijine wong sékang para Nabi.” ¹⁵ Banjur Isa Almasih Takon Maring déwéke pada apa omongmu, sapa inyong kiyé ? ¹⁶ Wangsulana Simon Pétrus :” panjénengan Yakué Mésias.” Putra ning Allah sing urip !” ¹⁷ Ngéndikase Isa Almasih maring Pétrus : Rahayu kowé simon bin Yunus marma dudu ménungsa sing nidokna kué maring Simon, ningén Ramak-U sing nang Suarga. ¹⁸ Lan inyong déwék ngéndika maring Simon Pétrus : kowé kué Pétrus lan nang nduwuré watu karang kié inyong Arép ngéndékna jémaa – Ku lan pati ora bakal nguasani. ¹⁹ Maring ko Arép ték wéi kunci kraton Suarga. Apa sing di jirét nang ko nang jagad kié Arep kajirét nang suarga lan apa sing di uculna nang ko nang jagad kiyé bakal ucul nang suarga. ²⁰ Banjur Isa Almasih ménging maring Murid – É bèn Aja awéh ngéti maring sapa baé nék Déwéke Mésias. ²¹ Almasih 21 Wiwit wektu kuwé Isa Almasih miwiti nidhokna maring murid-murid-É nék kiyambeké kudu lunga meng Yérusalém lan nandang sengsara pirang-pirang sekang pinituwa, pengarepé imam lan para ahli Torét, banjur di paténi lan urip maning nang dina ketelu. ²² Ningén Pétrus nggéréd Isa Almasih ming pinggir lan ngélingna Kiyambeké, Pétrus ngomong: “Gusti, muga-mugaa Gusti Allah ngedohna bab kuwé! Bab kuwé sepisan-pisan ora bakal ngenani Penjenengan.” ²³ Mulané Isa Almasih mléngos lan ngendika maring Pétrus: “Héh, sétan lungaa. Kowé dadi sandungan nggo Inyong, merga kowé udu mikirna apa sing dipikirna nang Gusti Allah, ningén apa sing dipikirna menungsa.” ²⁴ Banjur Isa Almasih ngendika maring murid-murid-É:”Sabén wong sing arep mélu Inyong, kuwé kudu nyingkur awaké dhéwék, manggul salibé lan mélu Inyong. ²⁵ Merga sapa baé mau sing arep nyalatna nyawané, dhéwéke arep kélangan nyawané: ningén sapa baé kélangan nyawané merga Inyong, dhéwéke arep ulih.” ²⁶ Apa gunané wong ulih sekabéhané dunya ningén kélangan nyawané? Lan apa sing bisa diwéhna kanggo ngganti nyawané? ²⁷ Merga anak menungsa arep rawuh nang sejerone kamulyané Rama-Né di tutna malékat-malékat- É: nang wektu kuwé Intong arep mbales saben wong miturut kelakuané. ²⁸ Inyong ngendika maring kowé: sebeneré nang antarané wong sing teka nang kéné ana sing ora arep mati sedurungé dhéwéke ndeleng Putrané Menungsa rawuh minangka Raja nang njero keraton-É.

Chapter 17

¹ Enem dina sewisé Guwsti Yésus nggawa Pétrus karo Yohanes seduluré kabéh, mungguh gunung sing duwur banget, nang kana dhéwékan. ² Banjur Yésus ngerubah rupa, nang wong telu kuwé, rainé mencorong kaya srengéngé lan klambiné rubah dadi putih. Mencorong kaya padhang. ³ Wong telu kuwé weruh Musa karo Élia lagi ngomong karo Gusti Yésus. ⁴ Pétrus ngomong maring Yésus: ”Aku seneng banget nang kéné, apa Gusti Yésus Gelem tek gawékna kémah telu, siji nggo Gusti Yésus, Musa lan siji nggo Élia.” ⁵ Wektu dhéwéke lagi ngomong, teka awan sing padhang nutupi dhéwéke, neng jeroné awan ana swara, “Kiyé bocah sing tek éman maring Gusti Yésus Inyong ngandel, rungokna dhéwéke. ⁶ Krungu swara kuwé muridé Gusti Yésus tiba lan kewedén. ⁷ Banjur Gusti Yésus maring muridé, ngemék maring dhéwéke karo ngendika, “Ngadeg aja wedhi.” ⁸ Lan muridé njunjung siraéh, muridé ndeleng ora nana sapa-sapa kur ana Gusti Yésus dhéwékan. ⁹ Sewisé mudhun kang gunung Gusti Yésus weling karo muridé, Gusti Yésus ngendika, “Aja crita-crita karo wong apa sing kowé weruh. Sedurungé anak menungsa diuripna maning sekang antarané won mati. ¹⁰ Banjur murid-muridé takon maring Gusti Yésus, ”Kepriwé ahli taurat kiyé ngomong Élia kok kudu teka disit.” ¹¹ Gusti Yésus ngendika, “Pancén Élia arep teka muliakaken segala-galan Élia. ¹² Inyong ngomong maring kowé Élia wis teka, ningén wong ora kenal dhéwéke lan lakokna karepé dhéwék. Semana uga, anak menungsa, arep sengsara nang dhéwéke. ¹³ Wektu kuwé murid Yésus ngerti lan ngomong bab Yohanes Pembaptis. ¹⁴ waktu isa almasih lan murid murid te bali maring wong akeh . Ana salah siji newong sing ngreongkenah isa almasih nemokna lan nyembah. ¹⁵ déwéke”ngomong”gusti welas ono anaké inyong déwéke séring tiba nang géní uga nang jeroné,banyu,inyong wis gawa murid,panjenengan maring deweke ora gawe mari.mulane ngendika isa almasih. ¹⁶ inyong wis gawani maring murid murid jenengan.nanging deweke ora teyeng marikna. ¹⁷ mulane gusti yesus ngendika,hay kue wong wong sing ora ngandel lan keblinger (nyasar)pira suene maning nyong kudu sabar maring kue?gawa ngeneh anake. ¹⁸ karo seru gusti

yesus ngelingna, deweke banjur setane, metu sekang deweke banjur anak kue mari sekal.¹⁹ banjur murid murid gusti yesus teka maring gusti yesus dewekan, kpriwe enyong kabeh ora teyeng ngurak setan kue.²⁰ gusti yesus ngendika maring deweke mulane kue ora ngandel, mulane enyong ngomong aring kue sebenere, kirane kue due iman gedene sewiji sesawi bae. kue teyeng ngomong maring gunung kie, pindah sekang kanggonan kie, meng nganah mulane gunung kie arep pindah lan ora nana sing ora mungkin nggo koe.²¹ setan kie ora teyeng di urak kejaba donga lan puasa.²² Wektu Gusti Yésus lan murid-muridé bareng-bareng nang Galiléa, Gusti Yésus ngendika maring dhéwéké Anak Menungsa arep diwéhna sejeroné tangan menungsa.²³ Lan dhéwéké arep maténi Gusti Yésus arep ditangékna, mulané atiné murid-murid-É padha susah banget.²⁴ Wektu Gusti Allah karo murid-murid- É teka nang Kapernaum. Teka tukang narik pajak Bait Allah, nemoni Pétrus banjur takon: “Guruné kowé ora mbayar rong dirham?”²⁵ Jawabé: “Pancén mbayar.” Wektu Pétrus mlebu ngumah, Gusti Yésus nglancangi dhéwéké karo pitakonan: “Apa penemuné kowé Simon? Sekang ngendi raja-raja jagad kiyé njaluk béa lan pajak? Sekang rakyaté apa wong liya?”²⁶ Pétrus njawab, “Sekang wong liya! Mulané Gusti Yésus ngendika maring Pétrus: “Dadi rakyaté bebas.”²⁷ Ningén Bén dhéwék ora dadi perkara nang wong. Kowé lunga mancing maring telaga. Lan iwak sing olih ndisit sing kepancing, jukuta lan bukak cangkémé, mula kowé arep nemokna duit patang dirham nang jeroné, jukut lan bayar maring tukang pajaké, nggo aku karo kowé.

Chapter 18

¹ wektu semua murid- murid Gusti yesus teka nemoni Gusti yesus lan takon sapa sing paling gede nang jerone kerajaan surga.² Mulane Gusti yesus ngudang bocah cilik, lan ngbruknak nang tengah-tengah deweke.³ Terus ngendika inyong ngomong maring koe , sebenare nek koe orak mareni lan dadi kayak bocah cilik kiye, koe orak arep mlebu nang jerone kerajaan surga.⁴ Ningeng sapa bae andep asor lan dadi kayak bocah cilik kiye, deweke sing paling gede nang jerone kerajaan surga.⁵ lan sapa bae sing nampani bocah cilik kayak kiye, sakjeroning jenenge inyong dewekke nampak inyong.⁶ Lengen sapa bae sing nyelakani salah sijini, sekarang bocah cilik kiye, sing gugu maring inyong , lewih apik ngo koe siji watu kilangan di jiritnak maring gulune, ujar di kirimnak maring njero segara.⁷ cilakah ndunya karo kabe sing kesasar kudu ana.⁸ Angger tangane utawa sikil mu koe kesasar sebab luwih apik koe mlebu sajak jerone urip karo tangan tugel utawa timpang, sekang pada utuh, kelorone tangan lan kelorone sikil di buang sak jerone geni geni langgeng.⁹ Yen arep meripate kesasar koe dicungkil lan di buang, sebab luwih apik tumerap koe mlebu sak jerone, urip karo ndeleng mataaen loro.¹⁰ Eling aja nganggap endep sawijine wong sekang bocah-bocah cilik kiye, sebab aku ngomong maring koe ana. Ana malaikat sekang surga ,sing gawene ndeleng rupane, bapaku sing nang surga.¹¹ Mulane anak menunsa teka karo nyelamatna sing ilang.¹² Keperewey tanggapanne koe ? Angger wong nduweini satus iji. Wedus nang salah sijine ilang apa arap ninggalna sing sangangpuluh siji nang gunung, lan lunga ngoleti sing ilang koe.¹³ lan aku ngomong maring koe sabenare, angger deweke olih asil nemokna luwih gede senang mu, timbang sing siji koe pada karo sing sangangpuluh saga iji sing orak ke sasar.¹⁴ Semena uga ramamu nang surga orak kepengen salah siji sekang anak-anak sing ilang.¹⁵ Anger sedulure koe ngaweh dosa , elingna nangisor di bawa papat meripat. Anger ngerongokena pititure koe , koe wis olih bali.¹⁶ Angger deweke orak ngerongokena aku, gawa kena siji utawa wong loro maning , supaya keterangane loro utawa telu wong saksi. Perkara kiye orak diragukena maning.¹⁷ Anggar koe orak gelem ngerongokena deweke wehnak persoalane maring jemaat, lan angger orak gelem bae ngrongokena jemaat, delengan kayak wong sing orak kenal allah utawa wong bakul duit.¹⁸ Inyong ngomong maring koe , sebenare apa sih yang koe jiret nang dunya kiye, arep kejiret nang surga, lan apa uculna nang dunya kiye arep di uculnak nang surga.¹⁹ lan aku arep ngomong karo koe, angger wong loro sekang koe nang dunya kiye, setuju njaluk apa bae deweke arap di kabulkena.²⁰ Sebab nang ndi bae loro utawa teluwong kumpulan sak jeroning jenangku angkaana aku ana nang tengah-tengah deweke.²¹ Banjur teka petrus lan ngomong maring Gusti yesus , nganti ping pira, aku kudu ngapurani sedulure yen deweke ngaweh dosa maring aku nganti ping pitu?²² Gusti yesus ngendika dudu ngomong maring koe, orak ngati ping pitu, sak leane nganti ping pitu puluh ping pitu.²³ Sebab prihal kerajaan suwarga saumpama wong raja sing arep nganakake pertunangan karo hamba-hambane.²⁴ Sawise deweke ndisiti nganakana pertunangan koe, diadepna maring sing utang sepuluh luwih talenta.²⁵ Sarehning wong kuwe orak mampu ngelunasi utange, raja kuwe prentah kon deweke didol karo anak bjone lan kabeh sing dideweni kanggo mbayar utange.²⁶ Mulane sujudlah hamba kuwe nyembah deweke , ngomongi sabar disit, kabeh utang ku arep aku lunasi.²⁷ Banjur terenyuhlah atine raja kuwe, nang piwelase hamba kuwe .deweke membebasna lan melunasi utange.²⁸ Ananing wektu hamba kuwe metu deweke ketemu karo salah sijine wong hamba kuwe, sing nduwene utang satus dinar maring deweke. Deweke nangkep lan nekeh kancane kuwe lan ngomong bayar utangne kuwe.²⁹ Mulane kancane kuwe sujud lan njaluk maring deweke sabar disit, utange aku arep tek lunasi.³⁰ Ananging deweke molah lan ngawekena kancane kuwe maring sajeroning kunjara nganti utange lunas.³¹ Ndeleng kuwe kanca-kancane sing liya susah banget , terus nyampaina sekebeh segala sing kedadean maring majikane.³² Raja kuwe mrentah nyelak wong kuwe lan ngomong maring deweke “, he hamba sing jahat, kabe utang mu wis tak ilangna deweke.³³ Orane kowe kon kudu neresnani kanca mu kayak inyong wis nerisnani kuwe.³⁴ Mula jengkel majikane kue lan masrana maring algojo nganti kuwe nglunasi kabe utange.³⁵ Mula rama inyong sing nang surga arep gawe kayak kuwe, maring kuwe menawa kuwe kabeh orak ngapurani sedulurmu nganti tulus atimu.

Chapter 19

¹ Seuse Isa Almasih rampung karo wulangane kowe kiye, kiyambake mangkat kang galilea lan tekan ing tlatah yudea sing nang sebrang kali yordan. ² Wong akeh gembrudung ngetutna piambake lan piambake marekaken deweke kabe nangkana. ³ mula pada teka wong-wong parisi maring piambake. Deweke takon “, apa olihna wong megat bojone karo alesan apa bae,” ⁴ Wangsulane Isa Almasihh “ apa kowe orak maca yen deweke sing nyiptakena menungsa kawit biyen ndadikaken deweke lanang lan wadon.” ⁵ lan sabdane: mergane kue wong lanang arep ninggalna bapak lan biyunge lan dadi siji karo bojone, mulane kue lorone dadi daging siji. ⁶ Mulane deweke udu maning loro, anangin siji marga kue apa sing katunggalaken Allah rak uli di pegatna menungsa. ⁷ Jere deweke maring piambake nek kayak kue apa sebape Musa mrentahkena kanggo menei layang pegat yen wong megataken bojone? ⁸ Ngendikane Isa Almasihh maring deweke piambake merga wongkone ati mu Musa ngijini kowe megat bojomu, nanging wiwitan mula ora kaya kue. ⁹ Nanging inyong ngomong maring ko: sapa bae megat bojone kejaba laku jinah, terus kawin karo wong wadon lia, mula gawe jinah. ¹⁰ Murid-murid kue ngomong maring piambake : nek kayak kue masalah hubungan lanang lan wadon lewih apik aja mbojoh.” ¹¹ Ningen Gusti ngendika maring deweke :” orak kabeh wong bisa ngerteni omongan kue, sing di paringi kanugrahan. ¹² Ana wong sing orak bisa rabi ningen deweke pancen lair kaya kue sekang rahime biyunge, lan ana wong sing di dadikna nang wong lia, lan ana wong sing di gawe awake kaya kue marga kepinginane deweke mula keratone surga. Sapa sing ngerti kudune deweke ngerti. ¹³ Tumuli wong nggawa bocah-bocah cilik maring Isa Almasihh, supaya deweke numpakan astone nang deweke lan ndongakena deweke maning : ningen murid-muridte ngomei wong kue. ¹⁴ Ningen Isa Almasihh ngendika :” jorna bae bocah-bocah kue aja ko alang-alangi, deweke teka maring inyong ; merga wong-wong sing kayakue sing ndueni kratone surga.” ¹⁵ Terus kiambake numpangi astane maring deweke lan tumuli kiambake tindak sekang kana. ¹⁶ Ana sijine wong teka maring Isa Almasihh, lan ngomong:” gura, pegawean apik apa bae sing kudu inyong lakoni kanggo uli urip kang langgeng?. ¹⁷ Wangsulane Isa Almasihh : apa sebabe kowe takon maring inyong masalah apa sing apik? Mung siji sing apik, ningen yen kowe kepingin mlebu sajeronne urip, manuta karo parentea Gusti Allah. ¹⁸ Omonge wong kue maring kiambake”, prentah sing endi? Ngendikane Isa Almasihh aja mateni, aja jinah, aja nyolong, aja ngomongna seksi sing nglambo. ¹⁹ Ngajeni bapakmu lan biyung mu lan neresnani sepadane menungsa kaya awak mu dewek.” ²⁰ Omonge wong enom kue maring kiambake :” kabe mau wis tak lakoni apa maning sing esih kurang? ²¹ Ngendikane Isa Almasihh maring deweke :” yen kowe kepingin sempurna, lunga dolan kabeh dewek mu lan wehna kue maring wong-wong mlarat, mula kue arap uli banda nang suwarga, terus teka-teki maring ngeneh lan melu maring inyong. ²² Nalika wong enom kue krungu omongan kue, banjur lunga karo sedih, awit akeh bandane. ²³ Isa Almasihh ngendika maring murid-murid-e:” inyong ngomong maring ko, sabenerne angel banget kanggo wong sugih nggo mlebu nang jerone kraton surga. ²⁴ Sepisan maning inyong ngomong maring ko, lewih gampang siji unta mlebu ngelewati bolongan dom tinimbang wong sugih mlebu nang jerone kratone Allah.” ²⁵ Nalika murid-murid-e krungu kue banget senenge deweke kabeh lan ngomong :” yen kaya kue sapa sih sing bisa di slametna. ²⁶ Isa Almasihh ndeleng deweke kabeh lan ngendika : “nang menungsa kue ora mohal, ananging kanggo nang Allah kabeh bisa kelakin ²⁷ Terus petrus mangsuli Isa Almasihh:” inyong kabe iki wis ninggalna sakabeeh lan nderek panjenangan : dadi bade angsal menopo? ²⁸ Ngendikane Isa Almasihh maring deweke kabeh:” inyong ngomong maring ko, sabenare nang wektu di dadekna maning Allah, koe sing wis melu aku arep lenggah ing tahta kemulyaning Allah, kowe sing wis melu aku arep lenggah uga nang nduwure rolas tahta kanggo ngadili kang rolas suku Israel. ²⁹ lan saben wong sing merga asma inyong ninggalna umaeh, sedulure lanang utawa sedulur wadon, bapak utawa biyunge, bocah-bocah utawa palegolane, arep nampa maning lipat ping satus lan arep uli urip kang langgeng. ³⁰ Ananing akeh wong sing ndisit arep dadi wong sing ker, lan sing ker arep dadi sing ndisit.

Chapter 20

¹ Anane perihai Kerajaan Suwarga pada bae kano sawijining majikan, sing esuk-esuk banget metu nggolei wong-wong sing nyambut gawe nang kebon anggure. ² Sawise dewekw setuju karo pegawe-pegawe kuwe nganani upah sedinar sedino, banjur perintah dewekw maring kebon anggure. ³ Kira-kira jam sanga esuk deweke metu maning lan weruh ana wong lia maning nganggur nang pasar. ⁴ Ngomonge maring dewekw lunga uge kowe maring kwbon anggure nying lan apa sing pantes arep inyong wehna maring kowe lan dewekw banjur lunga. ⁵ Antara jam rolas lan jam telu sore deweke metu maning lan nglahahena kaya mau maning. ⁶ Antara jam lima sore dewekw metu maning lan nemohna wong liya uga banjur ngomong maring deweke: Kenapa kowe nganggur bae nang kene sedawane dina?. ⁷ Wangsulane maring dewekw: soale ora ana wong ngupahi inyong kabeh banjur ngomong maning dewekw lunga uga kowe maring kebon anggre inyong. ⁸ Wektu wayah mbengi sing duwe kebon kuwe ngomong maing mandore, undang sing pada nyambut gawe kuwi lan bayar upah deweke kawit sing mlebu kene dewe, anganti tuhan sing disit dewek. ⁹ Mula teka deweke sing mulaih nyambut gawe, kira-kira jam lima, lan deweke saben wong siji di bayar sedinar. ¹⁰ Banjur, teka deweke sing meleh disit, sekirane arep oleh akeh nanging deweke nampa saben wong sedinan uga. ¹¹ Wektu deweke nampani, deweke nggrundeng maring sing duwe kebon kuwi. ¹² Ngonange: deweke sing mlebu ker kiye lesu nyambut gawe sejam lan kode madahna deweke karo inyong kaleh sing tutug sedina nyambet gawe abot, lan kena soroting srengenge. ¹³ Ananging sing duwe kebon kuwi mangsuli salah sijine wong sekang deweke: sedulur aku ora tumindah ora adil maring kowe, ananging deweh luis setuju sedinar sedina. ¹⁴ Juhut bagiane kowe lan lunga: inyong arep ngawehna maring wong sing mlebu kiye

pada karo maring kowe.¹⁵ Ora-ora ne inyong bebas nganggo duweke inyong manut karepe atine inyong? Utawa atine kowe iki, menga inyong eman.¹⁶ Ya kaya kuwe wong sing keru arep dadi disit, lan sing disit arep dadi sing keru.¹⁷ Wektu Gusti Yesus arep lunga maring Yerusalem, piyambake nimbali kerolah manide dewek, lan ngendika maring deweke nang tengah ndalem.¹⁸ Sihi deweh lunga maring Yerusalem, lan anak menungsa arep diwehna maring imam-imam kepala lan ahli-ahli taorat lan deweke arep nibahena piyambahe ukuman mati.¹⁹ Lan deweke arep ngawehna piyambake maring bangsa-bangsa sing ra kenal Gusti Allah, bene piyambake diwadani lan dicaci lan disalibna, banjur dina ketelu piyambake arep di tangehna.²⁰ Mula uka ibu putra-putra Zebedeus karo putra-putra ne kuwe maring Gusti Yesus, banjur sujud nang ngarepe piyambake kanggo nyuwun samubarang maring Panjenengan.²¹ Ngandikane Gusti Yesus, apa sing kowe karepna? Jawabe wehna perintah ben keloro anah inyong kiye bisa lingguh mengko nang njero Kerajaan Panjenengan sing siji nang sebelah tengene Panjenengan, lan sing sijine maning nang sebelah kiwone Panjenengan.²² Ananging Gusti Yesus njawab: ngendikane kowe oaea ngerti apa sing kowe njaluk. Bisae kowe nginum cawan sing kudu inyong ombe, deweke ngomong maning Panjenengane aku bisa.²³ Gusti Yesus ngendikea maring deweke cawane inyong pancen arep kowe inum ananging perih lungguh sang sebelah tengene inyong utawa nang sebelah kiwone inyong. Inyong ora ngehaki ngawehena. Kuwe arep diwehna maring wong sapa bae. Rama inyong wis nyediakena²⁴ Krungu kaya kuwe, jengkel sepuluh murid sing liyane maring ke loro sedulur kuwe.²⁵ Ananging Gusti Yesus nimbali deweke banjur ngendika kowe ngerti lanamoa pemerintah-pemerintah, bangsa-bangsa, perintah nahyale karo tangan wesi lan pembesar? Ngelokna kuasane karo kekerasan kanggo deweke.²⁶ Olahe kaya kuwe nang antarane kowe, sapa-sapa sing kepengin dadi gede nang antarane kowe, kowe dadi pembantu.²⁷ Lan sapa sing kepengin dadi pengarep nang antarane kowe kuwi bisae dadi pembantu.²⁸ Pada kario puhane manungsa rawuh ora kudu diladeni, ananging kanggo ngladeni lan kanggo maringi nyawane Panjenengan dadi utusan kanggo wong akeh.²⁹ lan waktu Gusti Yesus karo murid-murid Panjenengan metu selang Yerikho, akeh wong pada teka melu Panjenengan.³⁰ Ana wong loro picek sing lungguh nang pinggir ndalan, krungu lananoa Gusti Yesus liwat, banjur deweke tulung-tulung Gusti putra Daud welasane kawula.³¹ Ananging wong akeh kuwi ngelingna deweke lan deweke meneng, nanging deweke tambah sewu guli nomong tulung, Gusti Putra Daud welasane kawulo.³² Banjur Gusti Yesus mandek lan nimbali deweke inyong ngomong apa sing kowe karepna ben inyong nglakokna kanggo kowe.³³ Deweke ngomong Gusti, Supados maipale kulo saged ndeleng.³⁴ Mula, trenyuh manaha Gusti Yesus gelang welas asih, banjur pinyandahe ngemah mripate wong loro kuwi sehat kuwe nga dewekw weruh lan melu Panjenengan.

Chapter 21

¹ Nalika Isa Almasih lan uis edek Yerusalem lan teka nang Betfage sing perek nang bukit Zaitun. Isa Almasih mrintah murid-murid-e loro. ² Kanti pesen: "Lungalah meng desa sing nang ngarepmu kue, lan nang kono kowe enggal mrangguli sijine kuldi wadon cancangen lan anake nang cedeke uculna kuldi kue lan gawanen lorone maring inyong." ³ Lan nek ana wong lakon kowem omongna: Gusti mbutuhkan kiambake arep tumuli mablekna". ⁴ Bab kue kelakin supaya genap Firman sing di omongna nang nabi. ⁵ "Omongna meng putri Sion: deleng Rajamu rawuh maring ko, Panjenengan alus pangandikane lan nitih kuldi, sisijine kuldi sing enom". ⁶ Mulo murid-murid-e lunga lan nglakokna apa sing di dawuhna Isa Almasih maring dewekne. ⁷ Dewekne nggawa kuldi wadon lan baren belone, terus dirarabi karo sandangane deweke lan Isa Almasih terh nitih nang nduwure. ⁸ Wong ake sing banget akeh cacah nyebaraken sandangane ing dalan, ana uga sing ngetok pang-pang sekang wir-witan lan nyebarna nang ndalan. ⁹ lan wong akeh sing mlaku nang ngarepe Isa Almasih lan sing ngetukna sekang mburine bersurak-surak, omonge: "Hosana katur Putrane Daud, diberkahono Isa Almasih kang rawuh sekang asmane Gusti, hosana ing panggenan kang moho luhur!". ¹⁰ Nalika Panjenengane mlebu ing Yerusalem, oreg kabeh kota kue lan wong ngomong "sapa sih wong iki". ¹¹ Lan wong akeh kue podo mangsuli iku Nabi Isa Almasih sekang Nasaret ing tanah Galilea. ¹² Terus Isa Almasih mlebu ing Bait Allah lan ngurak kabeh wong sing dol tinuku nang plataran Bait Allah. Kiambake nggulingaken meja-meja sing ngo nukar duit lan bangku-bangku bakul dara. ¹³ Lan ngendika maring deweke : "Ono katulis: umah Inyong arep di sebut umah donga ananging kowe didadekaken susu maling". ¹⁴ Mulo pada teka wong-wong picek lan wong-wong dengklang maring kiambake nang njeron Bait Allah kue lan deweke di marekaken nang kiambake. ¹⁵ Ananging nalika imam-imam jeoka kab ahli-ahli Taurat ndeleng mujizat-mujizat sing di gawe kiambake kue lan bocah-bocah sing pada nguuh-uwuh nang Bait Allah: "Hosana kanggo Putrane Daud:" atine deweke pada jengkel. ¹⁶ Terus deweke ngomong maring Panjenengane: "kowe krungu apa sing di omongna bocah-bocah iki:" ngendikane Isa Almasih maring deweke : "Inyong krungu; durung tau kowe maca: Sekang cangkem bayi-bayi lan lare-lare sing nyusu Panjenengan sampun nyawisaken puji-pujian?". ¹⁷ Terus kiambake ngluangani deweke lan lunga meng njaba kota Betania lan nyareh nang kana. ¹⁸ Wektu esuk-esuk nang dino Jerone tindake kiambake bali nang kota, Isa Almasih ngrasa luwih. ¹⁹ Perek dalan kiambake ndeleng wit anyir terus tindak mengana. Ningen kiambake ora nemoni apa-apa tekan wit kue kejabane godong-godong bae. Pengendikane maring wit kue : "kowe ora arep woh maning selawas-lawase!" lan samana kue uga garing wit anyir kue. ²⁰ Ndeleng kejadian kue gumun murid-murid-e, banjur ngomong: "kepriwe bisa wit anyir kue ijig-ijig dadi garing?". ²¹ Isa Almasih mangsuci deweke : "Inyong ngomong maring ko, sabenere yen kowe ngandel lan ora ragu, kowe dudu mung arep bisa gawe apa sing Inyong gawe karo wit anyir iku, ningen uga menawa kowe ngomong maring gunung iki: kontal lan kecempluk nang jerone segara! Masalah kue arep kedaden ²² Lan apa bae sing kowe njaluk ing pang ndonga kanti gandel banget, kowe bakal nampani". ²³ Banjur Isa

Almasih mlebu nang Bait Allah, lan naliko kiyambake ngajar nang kono. Pada teka imam-imam lan pina tua bangsa Yahudi maring kiyambake, lan pitakon: "Nganggo kuasa apa Panjenengan ngalkakna masalah iku? Lan sapa sing weh kuasa iku maring Ko?"²⁴ Wangsulane Isa Almasih maring deweke: "Inyong uga arep ngajogna siji pitakon maring ko lan menawa kowe awewah jawabane maring inyong, inyong arep ngomongaken uga maring ko nganggo kuasa apa Inyong ngalkoni masalah-masalah iku."²⁵ Sekang endi baptisan Yohanes? Sekang surga utawa sekang menungsa? Deweke rembugan ing antarane dewekw, lan ngomong: "Yen dewek ngomongna sekang surga kiyambake arep ngomong maring inyong kabeh: nek kaya kue, nang apa kowe ora ngandel maring deweke?"²⁶ Ningen menawa dewek ngomongna: Sekang menungsa, inyong kabeh wedi maring wong akeh, merga kabeh wong nganggep Yohanes iku nabi".²⁷ Terus deweke mangsuli Isa Almasih: "Inyong ora ngerti". Lan Isa Almasih uga ngomong maring deweke: "Yen kaya kue, inyong uga ora ngomongaken maring ko nganggo kuasa apa inyong nglakukno masalah-masalah iku".²⁸ Ningen apa penemumu bab iki: ana wong ndue anak lanang lan loro. Inyong lunga maring bocah sing mbarep lan ngomong: Anakku, lunga lan nyambut gawe dina kiye nang kebun anggur.²⁹ Wangsulane bocah iku: nggih, romo, ningen deweke ora lunga.³⁰ Terus wong iku lunga maring bocah sing nomor loro lan ngomong kaya kue uga. Lan anak iku mangsuli: Inyong ora gelem, ningen sauike deweke ngajok terus lunga uga.³¹ Sapa ing antarane wong loro iku sing ngalkokna karepe Bapake?"wangsulane deweke: "seng ker". Ngendikane Isa Almasih maring deweke: "Inyong ngomong maring ko, sebenere tukang-tukang njaluk pajeg lan wadon-wadon tuna susila arep ndisiti kowe mlebu jeroning kratoning Allah."³² Mergo Yohanes teka kanggo nidokaken dalan kang bener maring ko, lan kowe ngandel maring deweke. Ningen tukang-tukang njaluk pajeg lan wong wadon tuna susila ngandel maring deweke. Lan senjata kowe waruh, ningen mbanjurkowe ora ngajok lan kowe uga ora ngandel maring deweke".³³ "Rungakna ono pasemom liane, ana seijine wong kang gawe kebon anggur lan nandur pager mubeng deweke ngeduki blumbang kanggonan meres anggur lan ngedekken panggonan jaga ing jerane kebon iku seuike deweke nyewakna kebon kue maring tukang sewa terus mangkal negeri lia."³⁴ Naliko meh tekan masa panen, deweke prentah bature maring tukang sewa ku nggo nampani asile sing dadi bagiane.³⁵ Ningen tukang-tukang sewa iku nyeket bature iku: deweke nggebugi sing siji wong mateni sing lia lan mbalangi sing lia uga karo watu.³⁶ Sauike majikane iku prentah maning batur sing lia lewih akeh katimbang sing disik, ningen deweke kabeh nglakoni kaya batire deweke.³⁷ Wusono deweke prentah anake maring deweke, omonge: Anakku arep deweke ngandel"³⁸ Ningen pas tukang-tukang sewa iku ndeleng anake iku, deweke ngomong maring wong siji lan liane: deweke iku ahli warise, ayo deweke pateni kae, supaya warisane dadi dueke dewek.³⁹ Deweke nyekel lan diuncalaken maring njaba kbon anggur iku terus di pateni"⁴⁰ Mulo semangsa sing ndue kebon anggur iku teka, apa sing arep dilakokna maring tukang-tukang sewa iku?"⁴¹ Omonge deweke maring ka-e: "inyong arep mbinasakana wong-wong kejem iku lan kebon anggur-e arep disewakna maring tukang sewa liane, sing arep nyerahken hasil maring deweke nang wektune."⁴² Ngendikane Isa Almasih maring deweke: "durung perna kowe mbaca jerone kitab suci: waktu kang dibuang nang tukang-tukang bangunan uis dadi watu nang pojokan: masalah iku wis kedadian sekang pihak Tuhan. Sijine kedadean kang elok ing pendelongan dewek."⁴³ Mulane, Inyong ngomong marang koe yen kratone Allah bakal di pundut sekang ing kowe lan arep diwehna maring sawijine bangsa sing arep ngasilaken woeh kraton iku."⁴⁴ Lan sapa bae sing tibo ing waktu iku bakal ajur lan sapa bae sing ketiban watu, iku bakal reuk".⁴⁵ Nalika pangarep imam-imam lan wong-wong Farisi krungu pasemon-pasemon Isa Almasih deweke ngerti sing di maksud-na."⁴⁶ Lan deweke mbudi daya kanggo nyekel panjenengane, ningen deweke wedi karo wong akeh merga wong akeh iku nganggep kiyambake nabi.

Chapter 22

¹ alik maning Isa ngomong maring kaekabeh liwat ngibarat, ² "Kerajaan Surga kue bisa di ngibaratna karo raja sing nganakna suguhan kawinan kanggo anake." ³ Dewekne prentah kawula-kawulane metuk wong-wong sing uis diundange, tapine para undangan kue ora gelem teka. ⁴ Sang raja balik maning prentah kawula-kawula sing liane karo pesen, omongna bae maring sing pada diundang kue: Delengen suduhan wis teksediakna, sapi-sapi lan kewan ingonan lia sing lemu-lemu ya wis di sembele, lan sekabeane wis kedia. Dadi tekaa nang suguan kawinan kue. ⁵ Tapine tetep bae kae kabeh ora peduli. Ana sing lunga meng kebon lan ana uga sing ngurusi usahane. ⁶ Nganti ana sing ndimek kawula-kawula kue terus nganiaya lan mateni kae kabeh. ⁷ Sang raja uga dadi kesuh banget, terus dewekne nggiakna bala tentara nggo mbinasakna tukang mateni kue lan mbakar kotane kae kabeh. ⁸ Seteruse sabda raja maring kawula-kawulane, suguhan kawinan wis di siapna, tapine kae kabeh sing uis di undang kue pancen ora pantes di undang. ⁹ Sebab kue lungaa meng saben-saben simpang dalan lan sengi bae saben-saben wong sing koe temoni kon teka nang suguhan kawinan kie, ¹⁰ Terus kawula-kawula kue lunga meng dalan-dalan nggo metuk saben wong sing ditemoni nang kana, sing jahat lan uga sing apik. Akhire nganti kebek nggon suguhan kawinan kue karo tamu-tamu. ¹¹ Terus raja kue mlebu nggo ndeleng tamu-tamune. Dewekne ndeleng sijine wong sing ora nganggo sandangan sing ora pantes di sandang nggo teka nang suguhan kawinan. ¹² Terus raja ngomong maring wong kue, He sedulur, nangapa koe mlebu mengene karo ora nganggo sandangan suguhan? Tapine wong kue meneng bae. ¹³ Mula raja kue ngomong maring kawula-kawulane, Jireta tangan karo sikile, terus buanga dewekne mang meng panggonan sing paling peteng. Nang gon kue ana keweden lan katike untu. ¹⁴ Merga akeh wong sing diceluk, tapine mung setitik sing dipilih. ¹⁵ Bar kue wong-wong sekang mazhab Farisi kue lunga lan mufakatan soal kepriwe carane nyobani Isa sekang omonga-Ne. ¹⁶ Seteruse kae kabeh perintah pengikut-pengikute kae kabeh sarta wong-wong Herodian pada takon maring Isa, "Ya Guru, aku kabeh ngerti yen Koe

wong sing jujur. Koe mulangna dalane Allah karo jujur,lan Koe ora dueni rasa wedi meng sapa bae merga Koe ora ndzeleng rupa.¹⁷ Merga kue omongna maring inyong kabeh kepriwe pendapat-Mu.Apa ulih mbayar pajege maring Kaisar utawa ora?"¹⁸ Tapine Isa ngerteni atine jahate kae kabeh.Terus Sabdane maring kae kabeh,he wong-wong munafik, nangapa koe nyobani Inyong?"¹⁹ Tidokna meng Inyong duit sing di enggo nang koe nggo mbayar pajege."Kae kabeh uga nggawa sekeping duit dinar maring Deweke.²⁰ terus Sabdane maring kaekabeh,"Gambar lan cap sapasih kie?"²¹ Jawabe kae kabeh,"Gambar lan cap Kaisar."Seteruse sabdane Isa maring kae kabeh, "Wekena maring Kaisar apa sing kudune diwekna maring Kaisar, lan wekena maring Allah apa sing kudune diwekna maring Allah."²² Krungu jawaban kue kae kabehuga krasa gumun, sateruse lunga ninggalna Isa.²³ Nang dina kue uga pada teka maring Isa wong-wong sekang Mazhab Saduki sing ndueni pendapat yen kebangkitan wong mati kue ora ana. Seteruse kae kabeh takon maring dewek-Ne,²⁴ "Ya Guru,miturut Firman sing di tekakna liwat Musa, nek bojo lanang mati ora ninggalna anak,mula sedulur lanange kudu ngawini almarhum kue,supayane ulih keturunan nggo almarhum.²⁵ Nang antarane inyong kabeh ana sedulur pitu. Turunan sing pertama mati barkawinan merga dewekne ora due keturunan mula randane almarhum kue dikawini nang sedulure.²⁶ Kaya kue uga karo sedulur sing keloro,sing ketelu,mbangkan nganti sing kepitu.²⁷ Nang akhire, bar sekabehane mati wong wadon kue uga mati.²⁸ Nang dinane bangkit ngemben sapa kang aring pitung sedulur kue sing arep dadi bojone wong wadon kue? Merga kabehane wis dadi bojone."²⁹ Sabda Isa maring kae kabeh,"Koe sesat, sebab koe ora ngerti isi Kitab Suci apamaning kuasane Allah.³⁰ Nang dina kebangkitan,wong-wong ora bakal kawin lan dikawinna. Kahanane kae kabeh nang Surga bakal kaya Malaikat.³¹ Tapine ngenani kebangkitane wong-wong mati, apa koe urung tau maca apa sing wis di Sabdakna Allah maring koe?"³² Aku kie Gustine Ibrahim,Ishak,lan Yakub."Dewekne udu Gusti sing disembah nang wong mati,tetapine nang wong urip."³³ Nalikane wong akeh krungu perkara kue kae kabeh krasa gumun karo wulanga-Ne.³⁴ Sewektu-wektu wong-wong Farisi ngrungokna, nek Isa wis gawe wong-wong saduki kue meneng,mengko dadi sijilah koe kabeh.³⁵ Lan salah siji kan deweke, wong sing pinter agama, nakokna kanggo nyontoni deweke.³⁶ Sing mulang hukum endi bae sing paling maen nang hukum Taurat.³⁷ Jawabane Isa maring deweke: Asihilah Gusti Allah mu, karo tulus ihlas atimu lan karo awakmu,lan karo polah tingkahmu.³⁸ Kuelah hukum sing utama lan sing paling disit.³⁹ Lan hukum sing keloro, sing pada karo kue, yakue asihilah sepadane menungsa kaya maring awake dewek.⁴⁰ Maring keloro hukum kiyelah maring sekabehane hukum Taurat, lan kitab para nabi."⁴¹ Sewektu-wektu wong Farisi lagi pada kumpul, Isa takon maring deweke, Omonge:⁴² Apa pengertimu maring Mesias ? Anake sapa Deweke? Omonge wong akeh Deweke anake Daud .⁴³ Omonge maring deweke:"Nek kaya kue, kepriwelah Daud ulih dipimpin Roh ulih nyebut deweke Ndarane, selagi deweke ngomong."⁴⁴ Gusti tes ngomong maring Ndaraku njagong nga nang sebelah tengenku, nganti mungsuh-mungsuhmu disogna nang ngingsor sikilmu.⁴⁵ Dadi nek Daud nyebutna Deweke Tuane, lan ora mungkin Deweke kae anake.⁴⁶ Ora nana salah sijine wong sing bisa njawaba, lan sewektu kue salah sijine wong sing wani nakokna salah sijine.

Chapter 23

¹ Terus Isa Almasih ngomong karo wong akeh lan karo pengikut-Te, ² "Guru-guru agama lan wong-wong Farisi ulih kekuatan nggo napsirna ukum Musa. ³ Sebabe kae naati lan turuti bae kabean sing kae prentahna. Tapi aja ngelakukna apa sing kae lakukna, sebab kae ora njalanna apa sing kae ajarna. ⁴ Kae nurut perkara-perkara sing angel lan diwei aturan-aturan sing abot ,tapi setitik bae koe pada ora nulung wong agi njalanna. ⁵ kabeh sing kae lakukna kur nggo dideleng wong tok. Kae kabeh sengaja nganggo tali sembayang sing amba-amba lan ndawakna rumbai-rumbai jubah kae kabeh! ⁶ Kae kabeh seneng nggon sing apik nang pesta-pesata, lan kursi istimewa nang umah-umah ibadat. ⁷ Kae kabeh seneng diormati wong nang pasar-pasar, lan di celuk' Bapak Guru'. ⁸ Tapi koe kabeh, aja lah gelem diceluk' Bapak Guru', sebab Gurumu mung ana siji lan koe-koe kabeh seduluran. ⁹ Lan ajangantek koe kabeh nyeluk sijine wong nang dunia kie' Bapak', sebab Bapakmu mung siji, yakue Bapak sing nang surga. ¹⁰ Lan ajangantek koe kabeh gelem diceluk' pemimpin', sebab pemimpin mu mung ana siji, yakue Raja Penyelamat sing di janjika nang Allah. ¹¹ Wong sing paling gede nang antara koe kabeh, kudune dadi pembantumu. ¹² Wong sing sombong arep di asorna, lan wong sing andap asor deweke arep dimulyakna." ¹³ "Cilakalah koe kabeh guru-guru agama lan wong-wong Farisi! Koe kabeh tukang etok-etok. Koe kabeh ngalangi wong nggo dadi anggota umat Allah. Koe kabeh dewek ora gelem dadi anggota umat Allah, lan wong liane sing gelem, koe kabeh ngalangi. ¹⁴ Cilakalah koe kabeh guru agama lan wong-wong Farisi: Koe kabeh tukang etok-etok. Koe kabeh ngelemboni randa-randa lan ngerebut umaeh lan nggo nutupi kejahatan kue koe kabeh donga dawa-dawa. Kue sebabe ukuman koe kabeh engko abot! } ¹⁵ Cilakalah koe kabeh guru-guru agama lan wong-wong Farisi! Koe kabeh tukang etok-etok! Koe kabeh lunga adoh-adoh nyebrang segara, lan njalajahi daratan mung go dadekna sewong mlebu agamamu. Lan seuse wong kue mlebu agamamu, koe kabeh dadekna kae calon neraka sing rong lipete lewih jahat sekang koe kabeh dewek! ¹⁶ Cilakalah koe kabeh pemimpin-pemimpin sing picek! Koe kabeh ngajarna kie', Nek wong sumpah nggo umah Gusti, wong kue ora kejiret maring sumpahe; Tapine yen dewekne bersumpah demi emas nang jero umah Gusti, dewekne kejiret nang sumpahe kue'. ¹⁷ Koe kabeh wong-wong bodo sing picek! Endi sing lewih penting: Emase, utawa umah Gusti sing dadekna emas kae suci? ¹⁸ Koe kabeh ngajarna kie uga,' yen wong sumpah demi mezbah, wong kue ora kejiret dening sumpahe; tapi yen dewekne sumpah demi persembahan nang nduwur mezbah kue, dewekne kejiret nang sumpahe kue.' ¹⁹ Kayangapa piceke koe kabeh! Endi sing lewih penting? Persembahane utawa mezbah sing dadekna persembahan kue suci? ²⁰ Sebab kue, yen wong bersumpah demi mezbah, kue berarti dewekne

bersumpah demi mezbah, lan demi kabeh persembahan sing ana nang nduwure.²¹ Lan yen wong bersumpah demi umah Gusti, kue berarti dewekne bersumpah demi umah Gusti kue, lan demi Allah sing manggon nang kono.²² Lan yen wong bersumpah demi surga, kue berarti dewekne bersumpah demi tahta Gusti, lan demi Allah sing njagong nang tahta kue.²³ Cilakalah koe kabeh guru-guru agama lan wong-wong Farisi! Koe kabeh tukang etok-etok. Rempah-rempah kaya selasih, adas pulasari, lan jintan, koe kabeh wei persepuluane meng Gusti. Padahal perkara-perkara sing paling penting njero ukum-ukum agama, kaya kie misale: Keadilan, welas asih, lan kesetiaan, ora koe kabeh pedulikna. Padahal kaelah sing kudune koe kabeh lakoni, kejaba sing lia-liane uga.²⁴ Koe kabeh pemimpin-pemimpin sing picek! Laler nang jero inumane koe kabeh disaring, padahal unta nang koe kabeh dieleg?²⁵ Cilakalah koe kabeh guru-guru agama lan wong-wong Farisi! Koe kabeh tukang etok-etok! Mangkok-mangkok lan piring-piringe koe kabeh kumbah resik-resik bagian jabane, padahal bagian jerone kotor banget karo perkara-perkara sing koe kabeh ulih karo paksaan lan kesrakaan.²⁶ Hei wong Farisi sing picek, resik nalah disit njerone cawan kue, mula sebelah njabane uga arep resik.²⁷ Cilakalah koe, he ahli-ahli Taurat lan wong-wong Farisi, hai koe wong-wong munafik, sebab koe pada kaya kuburan sing di labur putih, sing sebelah jabane pancen bersih ketone, tapine sing sebelah njerone akeh balung-balung lan pirang-pirang jenis kotorane.²⁸ Kaya kuelah koe, nang sebelah njabamu katon bener nang pendelengane wong, tapi nang sebelah njerone koe akeh kemunafikan lan keserakahan.²⁹ Cilakalah koe, he ahli-ahli Taurat lan wong-wong Farisi, he koe wong-wong munafik, sebab koe, mbangun kuburane para nabi, lan ngapiki tenger wong-wong soleh³⁰ lan ngomong: yen inyong kabeh urip nang jaman mbah-buyute dewek, mulane inyong kabeh ora melu karo kae kabeh sing melu mateni para nabi kue.³¹ Tapi yen kayakue koe neksemi maring awakmu dewek, nek koe kue turunane sing mateni para nabi kue.³² Dadi turuti bae takerane mbah- buyutmu!³³ He koe jahat, he koe keturunane wong jahat! Ora mungkin koe bisa ngluputna awakmu sekang ukuman neraka.³⁴ Sebab kue, delengna, Aku ngutus maring koe para nabi, wong-wong wicaksana lan ahli-ahli Taurat: separo nang antarane kae kabeh arep koe pateni lan koe salibna, sing liane arep koe siksa nang umah-umah ibadatmu, lan koe aniaya kang kota meng kota,³⁵ supaya koe nanggung akibat tumpleke getih wong sing ora salah mulai sekang Habel, wong bener kue, ngantek gutul maring Zakaria anak Berekhya, sing koe pateni nang antara panggonan kudus lan mezbah.³⁶ Aku ngomong maring koe: Sebenere kabehane kie arep ditanggung nag pewnerus kie!”³⁷ ”Yerusalem-yerusalem, koe sing mateni para nabi, lan nyerampangi karo watu wong-wong sing di utus meng koe! Bola-bali Aku kepengin ngumpulna anak-anakmu, pada bae kaya babon ayam ngumpulna anak-anake nang ngingsor cewiwine, tapi koe ora gelem.³⁸ Delengna umahmu kie arep ditinggalna lan dadi sepi.³⁹ Lan Aku ngomong meng koe: Mulai siki koe ora arep ndeleng Aku maning, ngantek koe ngomong Diberkailah Kae sing teka nganggo jenenge Gusti!:

Chapter 24

¹ Seuse kue Isa metu sekang Bait Allah, terus lunga. Mula pada teka murid-murid-E lan nidokna meng bangunan-bangunane Bait Allah.² Dewekne Ngomong meng kae kabeh: ”Koe ndeleng sekabehane kue? Aku ngomong meng koe, sebenere ora sijia watu acan nang kene arep dijorna ngeletak nang nduwur watu sing liane; Sekabehane arep di ajurna.”³ Nalika Isa agi njagong nang Bukit Zaitun, pada teka murid-murid-E meng dewek-Ne nggo omong-omongan dewekan karo Dewek-Ne. Jere kae kabeh: ”Omongna bae meng inyong kabeh, kepriwe perkara kie arep kedadeyan lan apasih tengere teka-Mu lan tengere rampunge dunya?”⁴ Jawabe Isa meng kae kabeh: ”Ngati-ati men aja ana wong sing nyengsarana koe!”⁵ Merga akeh wong arep teka karo nganggo jeneng-Ku lan ngomong: Akulah Mesias, lan kae kabeh arep nyesatna wong akeh.⁶ Koe arep ngringokna Gendang perang utawa kabar-kabare soal perang. Nanging kudu ngati-ati aja nganti koe kewatir; merga sekabehane kue kudu kedadeyan, tapi kue urung rampung kabeh.⁷ Merga bangsa arep bangkit ngelawan bangsa, lan kerajaan ngelawan kerajaan. Arep ana kekurangan pangan lan lindu nang pirang-pirang nggon.⁸ Tapine kabeh kue mbene awale kesengsaran meng jaman anyar.⁹ Nang wektu kue koe arep diwekna kon disiksa, lan koe arep dipateni lan arep disengit kabeh bangsa dening sebab jeneng-Ku,¹⁰ lan akeh wong arep murtad lan kae kabeh pada-pada ngawehna lan pada-pada sengit.¹¹ Akeh nabi palsu arep teka lan nyengsarana wong akeh.¹² Lan karna saking akehe angkara murka, mula kasih akeh-akehe wong arep dadi ngurangi.¹³ Tapi wong sing kuat nganti maring akhire arep slamet.¹⁴ Lan Injil Kerajaan kie arep di beritakna nang sekabehe dunya men dadi keseksian kabeh bangsa, sewise kue tembene teka akhire.”¹⁵ ”Dadi yen koe ndeleng pembunuh kejem ngadeg nang panggonan suci, jere firman sing disampekna nang nabi Daniel para pemaca kudune nggatekna.”¹⁶ mula wong-wong sing nang Yudea kudu lunga meng pegunungan.¹⁷ Wong sing agi nang payon nduwur umah aja ngantek deweke mudun nggo jiot bekakase sekang umaeh,¹⁸ lan wong sing agi nang kebon aja ngantek deweke mbalek nggo jiot sandangane.¹⁹ Cilakane wong wadon sing agi meteng utawa sing agi nusoni bayine nang wektu kue.²⁰ Ndonga’a ben nang wektu koe lunga kue aja sampe nang musim adem lan aja ngantek nang dina sabat(sabtu).²¹ Merga nang masa kue arep ana siksaan sing dahsyat kaya sing urung pernah kedadeyan nang kawit awale dunya nganti saiki lan sing ora arep kedadeyan maning.²² Lan sekirane wektune ora dicepetna, mula sekang sekabehane sing urip ora arep ana sing selamat; Tetapine karna wong-wong pilihan wektu kue arep dicepetna.²³ Nang wektu kue umpama ana wong ngomong meng koe: Deleng, Mesias ana nang kene, utawa Mesias ana nang kana, aja koe percaya.²⁴ Merga Mesias-mesias palsu lan nabi-nabi palsu arep teka lan kae kabeh arep nganakna tanda-tandane sing dahsyat lan mujizat-mujizat, nganti kirane bae bisa, kae kabeh nyengsarana wong-wong pilihane uga.²⁵ Gatekna, Aku wis ngomongi disit meng koe.²⁶ Dadi, nek wong ngomong meng koe: Deleng, Kae ana nang padang gurun, aja nganti koe lunga meng nganah; utawa: Deleng, Kae ana nang jero kamar, aja nganti koe percaya.²⁷ Merga pada

bae kaya bledeg nyamber sekang sebelah wetan lan ngelepna cahyane tekan kulon, ya kaya kue ngemben tekane Anak Menungsa.²⁸ Nang endi ana batang, nang kono manuk alap-alap ngumpul.”²⁹ “Bar wis mangsa siksaan kue, srengenge arep dadi peteng lan wulan ora nyala lan lintang-lintang arep pada tiba sekang langit lan dewasa-kewasa langit arep oyag.”³⁰ Nang wektu kue arep keton tengere Anak Menungsa nang langit lan kabeh bangsa nang alam dunya arep keweden lan kae kabeh arep weruh Anak Menungsa kue teka nang nduwur lamuk langit karo sekabehe kwasa lan kamulyaane.³¹ Lan Deweke arep prentah metu malaekat-malaekate karo ndamuh sangkakala sing dahsyat monine lan kae kabeh arep ngumpulna wong-wong pilihane kang patang penjuru bumi,sekang tuntung langit sing siji meng tuntung langit sing liyane.³² Jiot ajaran sekang pengumpamaan soal wit ara: Seumpamane pang-pange nyiliki lan mulai tukul,koe ngerti,yen mangsan panas wis perek.³³ Kaya kue bae, nek koe ndeleng sekabehane kie, ngerti ora yen wektune wis perek,wis nang ngarep lawang.”³⁴ Aku ngomong meng koe: Sebenere penerus kie ora arep ilang, seurunge sekabehan kie kedadeyan.³⁵ Langit lan alam dunya arep ilang tapi omongan-Ku ora arep ilang.”³⁶ Tapi soal dina lan wektu kue langka siji acan wong sing ngerti,malaekat-malaekat nang surga ora,lan Anak uga ora,cuman Bapak dewek sing ngerti.”³⁷ ”Merga kaya hale nang jamane Nuh,kaya kuelah hale ngemben nang tekane Anak Menungsa.”³⁸ Merga pada kaya kae kabeh nang jaman seurunge air bah (tsunami) kue mangan lan nginum,kawin lan ngawinna, tekan wektune Nuh mlebu meng jero Kapal,³⁹ lan kae kabeh ora ngerti arep ana apa-apa, seurunge air bah (tsunami) kue teka lan ngilangna kae kabeh,kaya kue uga hale ngemben nang tekane Anak Menungsa.”⁴⁰ Nang wektu kue nek ana wong loro nang kebon, sing siji arep digawa lan sing liane arep ditinggalna;⁴¹ nek ana wong wedon loro agi ngubengna watu penggilingan,sing siji arep digawa lan sing liane arep ditinggalna.”⁴² Merga kue pada ngati-ati sebab koe ora ngerti nang dina apa Gusti Allahmu teka.”⁴³ Tapi gatekna kie: Nek sing due umah ngerti nang wektu apa nang wayah mbengi maling arep teka,wis mesti deweke ngati-ati lan ora arep ngejorna umaeh di leboni maling.”⁴⁴ Merga kue, kudune koe uga siap-siap,merga Anak Menungsa teka nang wektu sing ora dinyana-nyana.”⁴⁵ “Sapa sih pelayan sing setia lan sing wicaksana,sing dipercaya nang majikane meng anak buaeh nggo ngewekna kae kabeh panganan nang wektune?”⁴⁶ Ngerasa seneng pelayan,sing kewenangan majikane agi ngelaksanakna tugase kue,nalika pas majikane teka.”⁴⁷ Inyong ngomong meng koe: Sebenere majikane kue arep ngunggahna pangkate kae dadi mandor sekabehane dueke.”⁴⁸ Tapi nek seumpamane pelayan kue jahat lan karo ngmong nang njero atine :⁴⁹ Majikanku ora teka-teka, terus dewekne mulai ngantemi pelayan-pelayan liane, lan mangan nginum bareng-bareng tukang mabok,”⁵⁰ mula majikane pelayan kue arep teka nang dina sing ora dinyana-nyana, lan nang dina sing ora dingerteni,”⁵¹ lan arep mateni kae lan ndadekna kae pada bae karo wong-wong munafik. Nang kana kang arep ana keweden lan gatike untu.”

Chapter 25

¹ Sing wektu kue kraton suargo seumpanka perawan sepuluh, seng jike sentire, lan lunga metuk penganten lahang.² Seng lima menawane bodho lan lima wieaksanak.³ Prawan-prawan seng bodho kuwe nggawa sentir, wektu kuwe ora gawan lenga.⁴ Sakjane prawan-prawan seng wilaksanan kuwe gawa sentri lan karo lenga nang jero gendul-gendul deweke.⁵ Naning wektu penganten kuwe suwe ora teka-teka bae padha ngantuk njur padha turu.⁶ Wayah tengah wengi krungu wong melung-melung: penganten teka! Petuko deweke!⁷ Prawan-prawan kuwe mau tangi sekabehe njur matani sentri sekabean.⁸ Prawan-prawan bodho ngomong karo prawan-prawan seng wie aksanan: mbakaku di wei lenga setitik bae wis arep sirep.”⁹ Jawabe prawan-prawan seng wie laksana kae: aja mengko ora eukup nggi aku karo kae. luwih pelik kowe lunga maring seng dodol lenga lan suku nengkono.”¹⁰ Baliko lagi, lunga suku lenga, pengantene tekanjuh kabeh seng wis siap padha mlebu bareng-bareng karo deweke maling panggonan acara nikahan, banjur lawange di kunci.”¹¹ Sawise teka nga prawan-prawan liane lan mgomong: tuan-tuan bukatna deweke lawang!”¹² Ning deweke semaur: aku ngomong karo kowe semestime aku ora weruh kowe.”¹³ Mulane kuwe padha meleak, merga kowe ora weruh dina lan karo wektune.”¹⁴ Awit wektu kae nang suargo kaya dene wong seng arep winga maring luar negri, seng nyeluki batur-bature e padha di pasrai barang maring kae.”¹⁵ Wong siji di wei limang talenta, sijine wang maning loro tahta, lan sing wong ligne siji talenta, dewek-dewek manut tanggung jawabe terus mangkat.”¹⁶ Cepet lunga batur sing nampa limang talenta kuwe, deweke ngelakokng duwit kuwe banjur olih untung limang talenta.”¹⁷ Batur seng diwei rong talenta kuwe ngelakok na padha bae lan untung rong talenta.”¹⁸ Nanging batur seng nampa siji talenta kuwe lunga lan nduduki lua ngan nang jero lemah njur nyumpetna duit tuane.”¹⁹ Lawas seuwise kuwe baline taan batur-batur kuwi njur nganakna etungan karo deweke.”²⁰ Batur sing nampa sing linaang talenta kuwe teka lan deweke nggawa untung limang talenta, jarene; tuan limang talenta tuan pasrahna maring aku; deleng aku wis untung limang talenta.”²¹ Mula jere tuane kuwe maring deweke: napik bunget kelakuanmu kuwe, he baturku seng apik lan nurut; kowe wis manut nang jero perkara cilik, aku arep aweh na maring kowe tanggung jawab jero perkarane singgede, mkebua lan manuto njero kamu lan tuan mu.”²² Njur teka o batur seng momba rong talenta kuwe omonge tuan rong talenta tuan pasrahna maring kowe; deleng, aku wis oleh untung rong talenta.”²³ Mulane omonge tuane kuwe maring deweke; apik banget kelakuannu kuwe, he baturku seng apik lan manut, kowe wis manut manggul tanggung jawab perkara seng cilik, aku arep aweh maring kowe tanggungjawab njero perkara seng gede, mlebu lan maruto njero kemulanan tuannu.”²⁴ Siki teka maning batur sing nrima lamonan tuane kuwe wong seng kejem seng ora krasa mandur ning ngrasakna ngunduh.”²⁵ Merga kuwe aku wedi, njur lunga ngumpetna talenta tuane kuwe nang jero lemah; ki tampa nono duwekmu tuane.”²⁶ Njur tuane semaur, he kowe, batur seng kejem lan males, dadi kowe wis ngerti, lamonan aku manen gen seng ora tak tanduri lan ora njukut

nanggan seng endi aku ora nanduri?²⁷ Merga kue wislah semestine duitku kuwe mbok wehna maring wong seng mgelakokna duit, supaya sebaline aku nampanine sisan karo bungane.²⁸ Merga kuwe njukuto talenta kuwe sekang deweke wenehna maring wong seng duwe talenta kuwe.²⁹ Sebabe saben wong seng durni sapa bae arcpdi wei supaya deweke keluberan, nanging sapa bae sing ora due, apa bae sing ara nang kowe arep di jikat sakng deweke.³⁰ Lan guang batur ora kanggo kuwe meng jero kepetengan seng paling peteng nang karo arep ara tangis lan gemletek untu.³¹ "Menawan anak menungsa teka nang jero kemulyaane lan kabeh malaikat bareng-bareng deweke, mulane kuwe arep manggon (bersemayam) neng duwur tahta kemulyanan.³² Njur sekabeh bangsa arep di kumpulna neng ngarepe lan kae arep misahna wong-wong, padha karo wong angona seng misahna wedus karo domba,³³ Lan seng angon arep manggona domba-domba sebelah tengane, lan wedus-wedus di panggonna nang sebelah kiwene.³⁴ Lan raja kuwe arep ngomong karo sekabeeh sengana sebelah tengenne; ayo he kowe seng diberkati nang ramaku, tampanono kerajaane seng wis di sediakna sepet dunia di dadekna,³⁵ Sepet waktu kuwe aka ngelih kowe aweh aku mangan; njur wektu aku ngelak, kowe aweh aku nginum; wektu aku dadi wong seng ora dikenal kowe aweh aku panggonan;³⁶ Waktu aku wuda, kowe awuh aku klambi; wektu aku lara kowe tilik aku; waktu aku di kurung, kowe tilik aku.³⁷ Mulane wong-wong bener kae arep sauri deweke, jarene Gusti, umpamare aku weruh jenengan ngelih lan sekabehe aweh jenengan mangan, menawa ngelok njur sekabehe aweh jenengan nginum?³⁸ Merawane kabeh weruh jenengan, koyo wong seje, lan sekabehe aweh jenengan panggonan, menawa wuda lan kabeh aweh jenengan klambi?³⁹ Nenawane kabeh weruh jenengan lara lan rengjero penjara lan kabeh tilik jenengan?⁴⁰ Lan raja kuwe arep semaur sekabehe: Aku ngomong karo kowe, semestine kabeh kuwe sing lakokna go salah sijine wong seka sedulurku sing paling gina iki, kowe njur ngelakoknane go aku.⁴¹ Lan kowe arep ngomong bae karo sekabehe sing nang sisih kiwene: lungoo sekang ngarepku, he kowe wong-wong laknat, lungoo maring genini sing langgeng sing wis disediakna go iblis can malaikat malaikate.⁴² Mulane kuwe aku ngelih, kowe ora aweh Aku mangan; seuketku Aku ngelak, kowe ara aweh Aku nginum;⁴³ Sewektu Aku dadi wong seje: kowe ora awehak panggonan, sewektu Aku wuda, kowe ora aweh Aku klambi sewektu Aku lara lan nang jero penjara, kowe ora tilit Aku.⁴⁴ Njur kabane arep nye mauri piyannbake nek kayo kuwi dewek kabeh weruh jenengan ngelih, utawa lara, utawa dadi wong sejen, utawa muda, lan lara, utawa nang jero penjara, lan kowe kabeh ora ngeladeni rjenengan.⁴⁵ Mula kuwi arep nyemauri sekabehe: Aku ngomong karo kowe sukjane kuwe mau sing ora kowe lakokna dudu sawong seka sing paling ngina ikih, kowe ora ngelak okna ikih go Aku.⁴⁶ Lan kabeh iki arep mlebu nang gon siksanan sing langgeng, mung wong becik sing mlebu penguripan sing langgeng.

Chapter 26

¹ Seuwis Yesus rampung karo kabeh pengajarane kue, ngomong kae aring murid-murid: ² "Koe ngerti, merga rong dina maring arep di rayakna sesuguan, mulane Anak Manusia arep di serahna nggo di salibna." ³ Pas dina kae kumpul imam-imam gede karo tua-tua bangsa Yahudi nang istana imam gede sing jenenge Kayafas, ⁴ Karo deweke rembungan salah siji rencana nggo ndekap Yesus karo nglembo muslihat karo nggo mateni kae. ⁵ Tapi deweke ngomong: "aja pada wektu perayaane, men aja pada ribut nang antara masyarakat." ⁶ Wektu Yesus ana nang betania, nang umah Simon si kusta, ⁷ teka wong wedon aring kae ngawa buli-buli pualam isi lenga wangi sing larang. Lenga kae disiramna meng duwur siraih Yesus, sing agi jagong madang. ⁸ Weruh gue murid-murid kesuh karo ngomong: "nggo ngapa pemborosan gue? ⁹ Merga lenga gue isa didol larang karo duita bisa nggo wong-wong kere." ¹⁰ Tapi Yesus ngerti pikirane deweke terus ngomong: "nangapa koe nyusahna wong wadon kie? merga kae uwis nglakukna kelakuan sing apik aring Aku." ¹¹ Merga wong-wong kere slalu ana nggo koe, tapi aku ora arep bareng koe. ¹² Merga karo nyiramna lenga kue meng awaKu, kue nggawe salah siji persiapan nggo nguburna Aku. ¹³ Aku ngomong aring koe: sebenere nang endi-endi Inji kue dibritakna nang kabeh dunya, apa sing dilakukna kie arep di sebut mbireng nggo ngingetna kae." ¹⁴ Terus lunga wong kang kerolas murid kae, sing jenenge Yudas Iskariot, aring imam-imam gede. ¹⁵ Kae ngomong: "apa sing arep koe wei aring aku, men aku ngewei kae aring koe? "Deweke mbayar telung puluh perak aring kae. ¹⁶ Karo mulai siki kae nggdet kesempatan sing maen nggo nyerahna Yesus. ¹⁷ Pada dina pertama kang dina raya roti ora aweh, teka muride Yesus aring kae karo ngomong: "nang ndi koe masrahna dewek nyiapna panganan sesuguan nggo Koe?" ¹⁸ Jawab Yesus: "lungalah meng kota aring si Anu karo ra ngomongna aring kae: jere pak guru: wektuku arep teka; nang njero umahmu aku arep ngrayakna sesuguan bareng karo muridKu." ¹⁹ Terus murid-murid nglakukna kaya sing di tugasna Yesus aring deweke karo nyiapna sesuguan. ²⁰ Seuwise dina wengi, Yesus njagong madang bareng-bareng karo kerolas murid kae. ²¹ Karo wektu deweke lagi madang, Kae ngomong: "Aku ngomong aring koe, sebenere wong nang antara arep nyerahna Aku." ²² Karo ati sing banget nlangsane ngomong wong demi wong Kae: "udu aku ya Gusti?" ²³ Kae njawab: "Kae sing bareng-bareng karo Aku ngedupna tangane meng njero mangkok kae, kaelah sing arep masrahna Aku." ²⁴ Anak Menungsa emang arep lunga pas karo sing tertulis tentang Kae, tapi arep celaka wong sing nyerahna Anak Menungsa kae sing diserahna. Anu lewih maen bagi wong kae kirane ora dilahirna." ²⁵ Yudas, sing arep nyerahna kae kue njawab serene: "udu aku, guru?" jere Yesus ating kue: "Koe uwis ngomongna." ²⁶ Karo wektu deweke lagi madang, Yesus njukut roti, ngucap syukur, mecah-mecahna terus ngewekna aring murid-murid karo ngomong: "jukutlah, pangan gie awakKu." ²⁷ Seuwis gue kae njukut gelas, ngucap syukur terus ngewekna aring deweke karo ngomong: "nginum, koe kabeh, kang gelas gie. ²⁸ Merga gie getihKu, getih perjanjian, sing di wutahna nggo akeh wong nggo pengampunan dosa. ²⁹ Tapi Aku arep ngomong meng koe: mulai kang siki Aku ora arep nginum maning kasil pokok anggur gie nganti pada dina Aku nginume, ya gue sing anyar, bareng-

bareng karo koe nang njero kraton BapaKu." ³⁰ Seuwise nembang kidung pujian, lunga Yesus karo murid-murid meng bukit Zaitun. ³¹ Terus ngomong Yesus aring deweke: "mbengi gie koe kabeh arep boyar imanmu merga aku. Merga ana sing wis di tulis: Aku arep mateni wong angon karo wilayah wedus kae arep bubar. ³² Tapi arep seuwise Aku arep disiti koe meng Galilea." ³³ Petrus njawabe: "walaupun kae kabeh bubar imame merga jenengan, Aku sekali-kali ora." ³⁴ Yesus ngomong aring kae: "Aku ngomong meng koe, sebenere mbengi gie, sedurung pitik kluruk koe ewis nglemboni Aku ping telu." ³⁵ Jere Petrus aring kae: "apa enggane aku kudu mati bareng Koe, aku arep ora nglemboni jenengan." Kabeh murid sing lia bengomong kaya gue mbireng. ³⁶ Mulane Yesus teka bareng murid-murid mengsuatu tempat sing jenenge Getsemani. Terus kae ngomong aring muride: "Jagong nang kene, nko Aku lunga meng nganah nggo donga." ³⁷ Karo Kae ngawa Petrus karo ke loro anak Zebedeus karo mulai ngrasa nlangsa karo dledeg. ³⁸ Terus jerene aring deweke: "atiKu nlangsa banget, kaya arep mati rasane turu nang kene karo jaga-jaga karo Aku." ³⁹ Mulane Kae maju setitik, terus sujud karo donga, jerene: "ya Bapa-Ku, mbok kirane mungkin jorna gelas gie terus dari pada Aku, tapi aja kaya sing Aku kepengin, mending kaya sing Jenengan kepengin." ⁴⁰ Seuwise gue Kae mbalek aring muride Kae karo nidokna deweke agi turu, karo Kae ngomong aring Petrus: "ora mungkin koe sanggup jaga-jaga sejam karo Aku?" ⁴¹ Jaga-jaga karo ndong, men koe aja tiba meng jero cobaan: roh emang penurut, tapi daginge lemah. ⁴² Terus Kae lunga nggo kelorone kero donga, Jerene: "ya, Bapaku nek cawan gie ara mungkin terus, kecuali nek Aku nginuma, jadi kesenenganMu!" ⁴³ Wektu Kae mbalek, Kae ngomongi deweke agi turu, merg mata deweke wis abot. ⁴⁴ Kae ngejorna deweke nang kana terus unga karo donga nggo ping ketelune karo ngucapna donga sing kae mbireng. ⁴⁵ Seuwisw Kae teka aring murid-muride karo ngomong aring deweke: "turu siki karo ngaso melek, sate wis teka, merga Anak Menungsa di serahkan meng tangan wong-wong dosa. ⁴⁶ Tangi, ayoh dewek lunga. Kae sing nerahna Aku uwis perek." ⁴⁷ Wektu Yesus esih ngomong Yudas teka, salah siji wong kang kerolas murid kae, karo bareng-bareng kae kumpulan gede wong sing gawa pedang karo pentung, di prentah nang imam-imam gede karo tua-tua bangsa Yahudi. ⁴⁸ Wong sing nyerahna Kae uwis britakna tanda gie aring deweke: "wong sing arep aku ambung, guelah Kae, dekeplah Kae." ⁴⁹ Karo cepet kae maju nngulihna Yesus karo ngomong: "Salam Robi," terus ngambung Kae. ⁵⁰ Tapi Yesus ngomong aring kae: "Hai batir, nggo kaekah koe teka?" terus maju deweke njekel Yesus karo dekepna. ⁵¹ Tapi wong kang deweke sing kaya Yesus ngewekna tangane, nodong pedange karo ngletakna aring hamba imam gede nganti tugel kupinge. ⁵² Mulane jere Yesus aring kae: "lebokna pedang kae maning meng jero sarunge, merga barange sapa di enggo pedange, arep mati nang pedang. ⁵³ Apa koe nyangka, merga aku ora ulih seneng aring BapaKu men kae cepet ngirim lewih kang rolas pasukan malaikat ngrewagi Aku?" ⁵⁴ Nek kaya gue, kepriwe arep digenepi sing tertulis nang jero kitab suci, sing ngomongna, merga kudu dadi kaya gue?" ⁵⁵ Pada wektu gue Yesus ngomong aring wong akeh: "nyangkane koe Aku gie penyamun, mulane koe teka lengkap karo pedang karo pentung nggo dekep Aku? padahal tiap dina Aku njagong maraih Bait Allah, karo koe ora ndekep Aku. ⁵⁶ Arep tapi kabeh gie dadi men genep sing ana tertulis nang jero kitab nabi-nabi." terus kabeh kae ninggalna Kae karo kabur. ⁵⁷ Seuwise deweke dekep Yesus, deweke nggawa mengarepe Kayafas, imam gede. Nang kana uwis kumpul ahli-ahli taurat karo tua-tua. ⁵⁸ Karo Petrus ngetutna Kae kang adoan nganti tempat imam gede, karo seuwise mlebu meng njero, kae njagong nang antara pengawal-pengawal nggo delengna kepriwe perkarane kae. ⁵⁹ Imam-imam kepala, malah kabeh mahkamah agama mencari keseksian palsu termasuk Yesus, men Kae bisa di ukum mati, ⁶⁰ tapi kae ora bisa, mesti akeh banget seksi dusta. Tapi ahire tampi wong loro, ⁶¹ Sing ngomongna: "wong gie ngomong: Aku bisa ngrubuhna bait Allah karo mbangun maning dalam telung dina." ⁶² Terus imam gede kae ngadeg karo ngomong aring Kae: "ora Koe aweh jawaban atas tuduhane seksi-seksi gie termasuk Koe?" ⁶³ Tapi Yesus meneng. Terus jere imam gede kae aring Kae: "Demi Allah sing urip, omongna aring deweke, apa Koe Mesias Anak Allah, apa udu." ⁶⁴ Yesus njawab: "Koe uwis ngomongna, arep tapi Aku ngomong aring Koe, mullai siki koe arep weruh Anak Menungsa jagong nang sebelah tengen sing Mahakuasa karo teka nang dowor lamuk nang langit. ⁶⁵ Terus imam gede kae goyangna klambine karo ngomong: "Kae nyenyek Allah nggo ngapa deweke butuh seksi maning? Siki koe wis krungu nyatane. ⁶⁶ pendapate koe? "kae njawab karongomong: Kae kudu di ukum mari!" ⁶⁷ Terus deweke ngidoih raine karo nempiling: wong-wong lia gebugi Kae, ⁶⁸ karo ngomong: "Jajal ngomong aring dewek, hai Mesias, sapa sing gebugi Koe?" ⁶⁹ Wektu gue Petrus njagong nang ngarep umah ijig-ijig teka wong wedon aring kae, jerene: "Koe mbireng sering bareng Yesus, wong Galilea kae." ⁷⁰ Tapi kae nglemboni nang ngarep akeh wong, jerene: "Aku ora ngerti, apa sing koe magsud." ⁷¹ Wektu kae lunga meng pintu gerbang, wong lia weruh kae karo ngomong aring wong-wong sing ana nang kono: "wong gie bareng karo Yesus, wong Nazaret kae." ⁷² Karo kae nglembani mbireng karo sompah: "Aku ora kenal wong kae." ⁷³ Ora sue maning wong-wong sing ana nang kono teka aring deweke Petrus karo ngomong: "mesti koe mbireng salah wong kang kae, kae nyata kang basamu." ⁷⁴ Terus mulai Petrus ngutuk karo sumpah: "Aku or kenal wong kae." karo pada wektu kae pitik kluruk. ⁷⁵ Terus kemutan Petrus arep ara sing di omongna Yesus aring kae: "sedurung pitik kluruk, Koe uwis nglemboni Aku ping telu." terus kae lunga meng jaba karo nangis.

Chapter 27

¹ Wektu dina wis awan, kabeh imam kepala lan sesepeieh negara Yahudi padha kumpul lan go mutusna go materi Gusti Yesus. ² Deweke pada mbelok (belunggu) piyambake banjur di gawa lan di pasrahna Pilatus wali Negara. ³ Wektu Yudas, sing masrahna piyambake, weruh angger di pidana pati, ngajok deweke. Pada deweke balekna duit sing 30 perak kuwe aring Imam-imam kepala lan para sesepuh, ⁴ Lan ngomong: "Aku wis dosa, jalaran masrahna wong sing ora duwe salah."

Ning ang sulane kae: Apa urusane Aku karo kue? kue urusanmu dewek.⁵ Mulane kae nge sogna duit perak kue meng jero Bait Suci, terus lunga kan kono terus kendat.⁶ Pimpinane imam-imam njukut duit perak kue lan karo matur: ora kena ngeledok na duit kue meng jero peti persembahn sebab kue duit getih.⁷ Sa uwis rembungan wong kue kabeh nganggo duit kae kanggo tuku lemah sing jenengane tanah tukang priuk nggo di dadekna pesareane wong lia.⁸ Kue dadine sampe seprene kie esih kenal tanah darah (umah getih) (cilaka).⁹ Mulane kue dadi klakon sabdane sing di anturna nang nabi Yeremia. Wong-wong kabeh nampuni duit telung puluh perak. Ya kue merga sing di omongna kanggo wong manut patrape sing dadi kali na ne wong Israel.¹⁰ Lan seabean ngawei duit kae nggo temah tukang priuk, kaya sing di wangsit Gusti go aku.¹¹ Terus Yesus digawa ngadhep maring wali negeri. Lan wali negeri takon piyambake: "Njenengan raja wong Yahudi?", wangsulane, "Kowe dhewek ikih sing ngomong."¹² Nangin tuduan sing ditujukna pimpinan Imam-imam lan para sesepuh meng piyambake, piyambake ora semaur apa-apa.¹³ Omonge Pilatus nggo piyambake: "Apa kowe ora krungun wis akeh sing akeh sing ngarani sekang seksi-seksi kiye maring kowe?"¹⁴ Ning piyambake ora semaur apa-apa, nganthi wali negeri gumun pisah.¹⁵ Wis dadi kebiasane wali negeri nggo ngeculna wong siji paukuman nang saben dina raya kuwe lan tarane pilihane wong akeh.¹⁶ Lan pada wektu kue nang penjara ana salah sijine wong sing paling kejem sing arane Yesus Barabas.¹⁷ Wektu wong-wong akeh wis pada ngumpul nang kana, Pilatus ngomong aring deweke kabeh: "sapa sing dikarepi kowe di uculna nggo kowe, Yesus Barabas apa Yesus sing di arani Kristus?"¹⁸ Kae paneen ngerti, wong-wong akeh masrahna Yesus merga sengit.¹⁹ Nalika Pilatus lagi njagong nang kursi pengadilan, bojone ngirim utusan nggo deweke, "Aja melu-melu nang perkarane wong bener kuwe, merga piyambake aku dadi susah nang jero ngimpiku mau bengi."²⁰ Ning bab ojo-ojoke pimpinan Imam-imam lan para pini sepuh, wong-wong akeh nekad pada njaluk ben Barabas di uculna lan Yesus diukum pati.²¹ Wali negeri nyauri lan ngomong karo kae kabeh: sapa antarane wong loro kue sing koe karep na tak tokna go koe? "Jere wong-wong kabeh Barabas."²² Pilatus ngomong marang wong-wong kabeh: ger kaya kue, Apa sing tek lokokna bareng-bareng Yesus sing disebut Kristus? Wong-wong kabeh kae kudu di salib.²³ Jarene: "jane apa kelupatane sing wis deweke sing wis di lakoni?" ning malah tambah seru gulih gembor-gembor kae kudu di salib.²⁴ Nalikane Pilatus ningali angger usahane arep sia-sia, malah wis lubuh tukul rusuh, banjur deweke njukut bangu lan go ngeresiki tangane nang ngarep wong-wong akeh lan matur: Aku ora salah marang getih wong kie: kue urusan mu dewek.²⁵ Lan rakyat kabeh kui nyemauri: "Ben gelihe bae sing go igliiru seng sarane anak-anake wong akeh!"²⁶ Terus deweke ngeculna Barabas go deweke, ning Yesus di sungkrai teruse di pasrahna go di salibo.²⁷ Lan serdadu-serdadu wali negri nggawa Yesus neng gedung pengadilan lan ngundang kabeh pasukan ngumpul nubengi Yesus.²⁸ Wong kabe ngudari klambi ne, lan ngantine utawane nganggon jubah ungu kanggo wong kue.²⁹ Wong-wong ngangam mahkota sing gawene kan ri lan ngangkok na nang sirae kae, lan ngesog ra wulu nang tangan kanane, terus kabeh sung kem nang ngarepane, moyoki deweke ngomonge kaya kiye salam ne raja wong Yahudi!³⁰ Wong kabeh ngidoi deweke, karo di jukat wulu kue, lan ngge bugi meng sirae.³¹ Sa wise moyoki deweke wong-wong kue nguculi mbae deweke. Lan ngangkokna maning klambine, teruse wong-wong kabeh nggawa deweke metu go di salib.³² Sa uwise wong kabeh mlaku pada metu se jaba neng kota wong-wong metuki karo salah sitine wong kan kirene sing jenenge Simon wong kue di paksa nang wong-wong kabeh go mikul salib Yesus.³³ Njur tekane wong-wong kabeh nang nggon sing jenenge Golota, artine: panggonan tengkorak.³⁴ Teruse wong-wong kae ngawejna unjukan anggur sing di campur empedu. Sawisa deweke nyicipi, deweke ora gelem nginumne.³⁵ Sa uwise ngalibna deweke wong-wong kabeh mbagi-bagina klambine nganggo cara di undi.³⁶ Njur wong-wong njagong nang kono njaga ni deweke.³⁷ Lan sa ndu wure sirae onotulisane sing nyebutna aksane kena apa deweke si ukum-ukum: "ikilah Yesus raja wong Yahudi."³⁸ Deweke di salib bareng karo penyaman loro wong siji nang kanan lan sijine maning nang sebelah kiwe ne.³⁹ Wong-wong sing pada liwat nang kana ngalu ala deweke karo nggeduk gedekna sirah.⁴⁰ Wong-wong pada ngomong: "Hei koe sing arep ngambruka bait suci lan arep mbanguna maning namung wektu telu ngdina, slamet na disit awak-Mu ngger pancen koe Anak Allah, mudun kang salib kue."⁴¹ Sa wise uga pimpinane imam-imam bareng-bareng karo ahli-ahli taurat lan tua-tua moyoki deweke lan wong-wong ngomong: "Wong lia Ya slametna: tapi Awake dewek bae ora Ya nyelamet na! Kae Raja Israel? Ya wis mudun kan salib kue lan aku kabe tembe percaya karo-Kae."⁴² Kae masrah na pengarepane karo Gusti Allah: Gusti Allah nylametna Deweke, yah ora Gusti Allah kersa maring deweke! mergarde deweke wis ngen dikai: Aku yakuwe Anak Gusti Allah.⁴³ Sakjane penyamun-penyamun seng di salibna karo deweke bareng-bareng karo deweke moyoki deweke kaya ngene.⁴⁴ Awit kang jam rolas langit peteng nang kabeh daerah kuwi nganti jam telu.⁴⁵ Kira-kira jam telu Gusti Yesus ngendika karo swara seru: "Eli,eli, suwe sabattani?"artine Gusti Allahku-Gusti Allahku kenang ngapa sempean ninggal na Aku?⁴⁶ Ngerukngokna kue, wong kabeh seng ngadek nang konongomong: "dewek ngundangi Elia."⁴⁷ Lan enggal teka maring wonge deweke; dewek kembang watu karang, ngeclumngu maring jero anggur asem, terus ngeclupna batang wulu lan maringi Gusti Yesus nginum.⁴⁸ Nanging wong-wong liya bigomong; "aja, apike dewek deleng, menawa Elia teka go nylametna deweke."⁴⁹ Gusti Yesus ngendika juga karo swara seru karo masrahna nyawa-Ne.⁵⁰ Lan delengen; tabir Bait Suci sigar dadi loro sekang duwur gutul maring ngisor lan kedadengn lindu, lan bukit-bukit watu sigar,⁵¹ Lan pesarean-pesarean ngeblak lan akeh wong suci seng wis pada mati tangi.⁵² Lan sawise kebangkitan Gusti Yesus, sekabeane metu sekang pendeman njur mlebu meng kota suci lan mlebu maring kota suci lan ngaton awake maring akeh wong.⁵³ Pimpinan pasukan lan peajurit-peajurit sing jaga Gusti Yesus dadi wedi pisan wektu kabeh kuwi deleng lindu lan sing wis kedadeng, terus ngomong: "tenane, deweke iki panun Nake Gusti Allah."⁵⁴ Lan nang kono akeh wong wadon sing weruh kangadoan, ya kuwe wong wadon sing ngetutna Gusti Yesus kah Galilea kanggo ngladeni deweke.⁵⁵ Nang antarane kabeh wong ana Maria Magdalena, lan Maria ibu Yakobus lan Yusuf, lan ibu bocah-bocah Zebedeus.⁵⁶ Wis meh

wengi ketekanan wong sugih, wong Arimatea, sing jenenge Yusuf lan sing wis dadi murid Gusti Yesus uga.⁵⁸ Deweke lunga ngadep Pilatus lan nyuwun mayide Gusti Yesus. Pilatus ngongkongo masrahna jo kae.⁵⁹ Lan Yusuf pun mayid kue, ngapanine karo bujur lenan sing putih resik,⁶⁰ Njur disarehnane nang jero pesareane sing anyar, sing di paculi nang jero bukti watu, lan sa uwis ngguling na sal watu gede menglawang pesarean kuwi, deweke lunga.⁶¹ Banjur Maria Magdalena an Maria sing kiane manggar nang konon jagong nang ngarep pesarean kuwi.⁶² Ngesukekan dina, yakuwi sawise dina persiapan, ketekanan penggede-penggede lan wong-wong Farisi bareng-bareng ngadepmeng Pilatus,⁶³ Lan kabeh ngomong: "Tuan, aku kabeh kemutan, si penyesat kuwi sewektu uripe ngendika: sawise telung dina Aku arep bangkit."⁶⁴ Mulane kuwi ngongkon go ngejaga pesarean kuwi nganti dina sing ketelu; angger ora, murid-muride ndean teka go nyulik deweke, njur ngandakna maring masar akat: deweke wis bangkit sekang antarane wong mati, sabanjure sing keblinger sing keru arep luwih cilaka tenimbang kang sing disidisi.⁶⁵ Jere Pilatus maring deweke: "Kie sing njagani bagiane kowe, lunga lan njagakna pesarean kuwi seapik-apike."⁶⁶ Mula undangna wong kabeh lan karo rewangi penjaga-penjaga kuwe wong kabeh memetri pesarean kuwe lan nunggo ni.

Chapter 28

¹ Seuwis dina sabat lewat, esuk uput upat srengenge dina pertama minggu kuwe, lunggalah Maria Magdalena lan sing liyane, niliki kuwe.² Mua kedadean lindu sing gede, merga salah sijine malaikat Gusti mudung kang langitlah teka mengwatu.³ Rupane kaya petir lan klambine putin kaya saljo.⁴ Lan penunggu-penunggu kuwe ngledeng keweden lan dadi kaya wong-wong mati.⁵ Nanging malaikat kuwe ngomong aring wong-wong wadon kuwe: koe aja wedi, merga aku ngerti koe ngoleti Yesus sing di salib kuwe.⁶ Deweke ora ana nang kene merga deweke wis urip maning pada kaya siang wis di sabdakan. ayun delengen pangonan pesareane deweke.⁷ Mulane pada ndang cepet balia karo ngadani maring kanca batirmu, nek deweke wis urip maning sekang antara ne wong mati karo ndisiti mlakumu maring Galilea. Kowe bakal pada ndeleng deweke nang Kana, sebenere aku wis ngomongna maring kowe kabeh.⁸ Deweke secepete pada lungga sekang pesarean kuwe kanti rasa wedi karo bungah banget lan mlayu kanggo nidokna ngabari maring murid-murid Yesus.⁹ Ijig-ijig Yesus ketemu lan ngomong: "salam kanggo kowe". Deweke kaben pada ngedeki karo ngrangkul lan nyembah.¹⁰ Mulane omonge Yesus maring deweke kabeh: "aja wedi, lungaa lan kandakna maring sedulur-dulurku supayane deweke kabeh lungga Galilea, lan nang kana deweke kabeh arep weruh aku."¹¹ Nalika deweke nang tengah dalan pada teka pirang wong kang penjaga kuwe ring kota lan ngeweingerti sekabehane kedadian kuwe aring imam-imam kepala.¹² Lan seuwise pada rembungan karo para sesepuh deweke pada mutusi terus ngewei duwit akeh aring prajurit-prajurit kuwe.¹³ Lan ngomong: kowe kudo ngomong sbenere murid-muride teka wengi-wengi lan nyolangi walika kowe agi turu.¹⁴ Lan nek kiye krunggu nang wali negri, kie kabeh arep ngomong karo kae, mulane kowe ora olih ke angelan apa-apa.¹⁵ Deweke nampani duwit kuwe, lan gawe kaya singdi di gutulna aring deweke lan crita grye nyebar nang antarane wong Yahudi nganti siki.¹⁶ Lan sewelas murid kuwe mangkat ring Galilea ring bukit sing wis di tidokna Yesus aring deweke kabeh.¹⁷ Nalika werun kae deweke pada nyembalh tapi pirang-pirang wong pada manda mundu.¹⁸ Yesus medeki deweke lan ngomong aring aku uwis diwei sekabehan kuasa'an hang lan nang dunya.¹⁹ Sebabe kuwe lungga dadilena kabehan suku bangsa muridku lan adusi deweke nggango asmane rama lan putra lan Roh Suci.²⁰ Lan warain deweke nglankon, sekabenah sing wis tak prentannaring kowe lan asal kowe ngerti kabeh aku ngiringi bareng kowe natsyah nganti ahir jaman.

Mark

Chapter 1

Khotbahe Yohanes Pembaptis¹ Kie kabar apik tentang Gusti Yesus.² Kabar apik kue molai kaya sing ditulis nang nabi Yesaya kaya kie, "Kaya kie prentahku," omonge Gusti; Aku prentah deweke lewih disit kanggo koe kabeh ben supayane deweke mbukak dalan nggo kowe kabeh."³ Ana wong tulung-tulung nang segara wedi, "Siapna dalan kanggo Gusti; ratakna dalan kabeh sing arep nggo liwat."⁴ Kaya sing ditulis kue kaya kue uga nongol Yohanes nang alas gundul. Deweke mbaptis wong karo nyampekn kabeh sekang Gusti. Koe kudu tobat kang dosa-dosamu karo kudu dibaptis supaya Gusti ngapurani kowe kaya kue omonge Yohanes.⁵ Kabeh wong sekang daerah Yudea karo kota Yerusalem lunga ngrungokna Yohanes kae ngaku dosa dosane kae karo Yohanes dibaptis nang kali Yordan.⁶ Yohanes nganggo klambi sekang wulu unta sabuke sekang kulit lan panganane walang lan madu alas.⁷ Deweke ngabarna berita kiye engko sawise aku arep teka wong sing lewih kuasane ngluwihi aku. Mbok nguculi tali sepatune bae aku ora pantes.⁸ Aku mbaptis kowe nganggo banyu nanging Deweke bakal mbaptis kowe nganggo Roh Suci. Yohanes mbaptis Yesus⁹ Wektu kue Gusti Yesus teka sekang Nazaret bumi Galilea, lan banjur dibaptisi Yohanes ning kali Yordan.¹⁰ Sauwise Gusti Yesus mentas sekang mbanyu, langite manga lan Roh Allah mudun kaya manuk dara nang nduwure Gusti.¹¹ Terus krungu suarane Allah ngene, "Iki lho Putraku sing tek tresnani sing nyenengaken atiKu." Gusti Yesus kagodha dening Iblis¹² Sawise kuwe Roh Allah nggawe Yesus lunga maring alas gundul.¹³ Patangpuluh dina nang kana Deweke digoda Iblis. Deweke karo satwa alas lan diladeni para malekat. Gusti Yesus nimbali nelayan papat¹⁴ Sawise Yohanes diukum Yesus lunga maring Galilea lan nyiarake Injil Allah.¹⁵ Terus kanda, Siki wis mangsane lan kratone Allah wis cedek. Ayo pada tobat lan percaya marang Injil.¹⁶ Wektu Gusti Yesus mlaku nang pinggir segara Galilea, Deweke weruh Simon lan Andreas lagi njala iwak

pancen wong sakloron kuwe tukang njala.¹⁷ Gusti Isa ngendika: “Ayo melu Aku jalaran Aku arep ndadekna kowe kabeh dadi tukang njala menungsa.”¹⁸ Saklorone ninggalna jalane lan melu Gusti Yesus.¹⁹ Wektu Isa nerusna tindake, Deweke mirsa Yakub bin Zebedi lan sedulure Yohanes lagi ndandani jalane.²⁰ Gusti Isa terus ngundang wong kuwe sakloron; banjur ninggalna ramane Zebedi nang prahu karo para buruhe, lan melu Gusti Isa. Wong sing kelebon roh jahat²¹ Gusti Isa lan para panderekke teka nang Kapernaum, wektu kuwe dina Sabat Deweke mlebu ning pendapa lan mulangi.²² Wong-wong sing ngrungokna pada gumun karo wulangane jalaran ngajare penuh panguwasa lan ora kaya ahli Toret.²³ Wektu kuwe nang pendapa ana wong sing kesurupan demit. Terus njerit: “He Isa, wong Nasaret arep nggawe apa karo aku kabeh? Gusti rawuh kanggo numpes aku kabeh? Aku wis ngerti sapa Njenengan: Gusti utusan suci sekang Allah!”²⁵ Ya wis meneng bae lah bentak Isa, metu bae sekang wing kiye.²⁶ Sawise demite mbanting wong sing kesurupan, demite njerit-njerit seru banget lan metu sekang wong kuwe.²⁷ Wong-wong sing ndeleng kadadiane pada gumun takon-tinakon, “Apa si kiye? Piwulang anyar! Sing nganggo panguwasan apa kepriwe demit bae bisa diprentah lan nurut Deweke!”²⁸ Warta bab Gusti Isa langsung tersebar maring ngendi-endi nang lingkungan Galilea. Gusti Yesus marikena wong akeh²⁹ Sawise ninggalaken pendapa papan ibadah banjur pada maring umahe Simon lan Andreas.³⁰ Nang kono ibu mertuane Simon nggletak nang amben lagi mriyang. Dadi wektu Isa lan penderek-Ke mlebu ning omah, Deweke dikandani bab ibune.³¹ Gusti Isa nekani ibu mertuane Simon, nyekel tanganen lan ditangekaken. Mriyange ilang lan terus ngladeni.³² Wektu sore wong sing pada mriyang lan sing kesurupan demit digawa menyang Isa.³³ Wong-wong sekota pada krubutan nyang ngarep umah.³⁴ Gusti Isa marasaken wong-wong sing kena lelara lan nundhungi demit. Nanging Gusti orang marengi demit pada ngomong jalaran kae kabeh wis kenal sapa Isa kue. Gusti Yesus kotbah ing Galilea³⁵ Utuk-utuk Gusti Isa wis wungu lan lunga nang tempat sing sepi lan ndengonga.³⁶ Simon lan kanca-kancane nggoleki Gusti.³⁷ Sewise ketemu terus matur “wong akeh pada nggoleti Gusti.”³⁸ Gusti Isa njawab, “Ayuh lunga marang tempat liyane sing cedek supaya aku bisa ngabaraken warta Injil.”³⁹ Gusti terus njalahi bumi Galilea khotbah ning pandapa ibadah, lan ngusir para demit. Gusti Yesus marikena wong sing kena penyakit kulit⁴⁰ Wong sing kena penyakit kusta teka maring Gusti Yesus terus sujud, lan ngomong, nek Gusti kersa nambani, aku bisa cepet-cepet mari.⁴¹ Gusti Isa atine trenyuh maring wong kuwe lan terus nambani.⁴² Sanalika wong sing kena penyakit kuwe terus mari.⁴³ Terus Gusti Yesus mrentah wong sing kena kusta kon lunga lan pepenget.⁴⁴ Poma dipoma aja ngomong maring sapa bae, nanging temoni bae si Kiyai lang ngomong nek kowe wis bener-bener mari. lan aku arep syukuran nyembelah wedus kendit kanggo persembahan menurut prentah nabi Musa, utawane kanggo bukti yen aku bener-bener wis mari.⁴⁵ Wong kuwe terus lunga lan ngomongaken nang ngendi-endi nganti Gusti Isa ora bisa mlebu nang sejrone kota, malah kudu tinggal ning tempat sing sepi supaya wong wong sekang ngendi-endi pada nyowani Deweke.

Chapter 2

Gusti Yesus marikena wong lumpuh¹ Sawise pirang-pirang dina Gusti bali maring Kapernaum, wong-wong pada krungu nek Gusti nang omah.² Dadi wong akeh pada kumpul nganti nang njero omah wis ora cukup, nganti lawang ngarep. Gusti mulangi wong-wong kebeh Sabda Allah.³ Ana wong-wong teka sing nggawa wong lumpuh digotong wong papat.⁴ Jalaran wonge akeh banget dadine ora bisa cedek karo Gusti, terus wong sing nggawa mbuka payon nang duwure Gusti Isa. Sawise bisa nggawe bolongan, terus amben sing dituroni wong lumpuh kae diduna.⁵ Ndeleng gedene kepercayane wong-wong kae, Gusti ngomong “Anak-anak-Ku, dosamu wis diampuni.”⁶ Nang kono ana para ahli Toret sing pada nggagas,⁷ Kepriwe wong kiye bisa ngomong kaya kuwe? Kue artine nyenyamah Gusti Allah. Sapa sing bisa ngampuni dosa kajabane Gusti?⁸ Ngerteni gagasane wong kae, Isa ngendika: Kepriwe kho nduwe gagasan kaya kuwe ning atimu?⁹ Endi sing luwih gampang ngomong karo wong lumpuh kae, Dosamu wis diampuni utawa ngomong: Ayo tangi, gawa klasane lan mlakuo?¹⁰ Nanging supaya kowe kabeh kudu ngerti, nek Putrane Manungsa nduwe kawenangan kanggo ngapurani dosa, banjur kanda karo wong sing lumpuh,¹¹ Aku ngomong karo kowe, ayo menyang, njupuk klasane lan bali maring umahmu.¹² Wong sing lumpuh menyang lan terus njupuk klasane, terus metu sekang omah lan malku nang ngarepe wong-wong kabeh. Dadina wong kabeh pada gumun, muji Allah, lan ngomong, Aku kabeh durung tahu weruh bab sing kaya kiye. Gusti Yesus nimbali Lewi¹³ Gusti lunga maring dano maning lan wong-wong akeh nututi Deweke, lan diwulangi.¹⁴ Wektu Deweke nglewati, Gusti ndelok Lewi bin Alfeus, sing lagi jagongan ning kantor pajeg terus kondo karo deweke, Ayo melu Aku. Deweke menyang lan melu Gusti.¹⁵ Wektu Isa lagi madang ning omahe Levi para juru bea-cuke lan wong-wong sing dosa pada mangan karo Gusti lan murid-muride, jalaran akeh banget sing ndereki Deweke.¹⁶ Nalika para ahli Toret sekang golongan Farisi ndeleng Gusti Isa bebarengan karo juru bea-cuke lan wong-wong sing dosa kae, banjur pada ngomong karo murid-muride Gusti: Kenangapa Gurumu mangan bareng karo juru tagih pajeg lan wong-wong sing dosa?¹⁷ Yesus krungu pitakone kae terus njawab, wong sing sehat ora butuh dokter nanging wong sing lara bae. Aku teka orang nggo ngundang wong sing nganggep dirine mursid nanging wong sing nganggep dirine dosa. Bab puasa¹⁸ Wektu dina kue penderek-penderek Yohanes Pembaptis lan wong-wong Farisi agi pada puasa. Terus ana wong sing teka lan takon, “Kenangapa muride Yohanes lan muride wong Farisi pada puasa, nanging muridMu ora pada puasa?”¹⁹ Yesus njawab, “Wektu pesta ngijab, apa tamune pada puasa wektu pengantene esih bareng tamune? Sasuwene tamune esih karo pengantene, ya tamune ora puasa lah.”²⁰ Nanging arep teka wektune penganten lanang kue dipisah, lah pada wektu kue nembe kabeh kae pada puasa.²¹ Jalaran ora nana wong sing njahit gombal anyar nang busana sing wis tua, jalaran tambalane bisa rowek sekang busana tua kae, lan sowekane malah dadi amba.²² Ora nana wong sing ngisi anggur

anyar ning kantong kulit tua, jalaran anggure bisa mbledosi kantong lan anggure ilang. Dadi, sing lewih apik ya ngisi anggur anyar ning kantong anggur sing anyar. Pitakon ngenani dina Sabat ²³ Wektu dina Sabat lewat nang kebon gandum, lan muride Yesus pada nyetuti gabah gandum lan dipangan. ²⁴ Wong-wong Farisi banjur pada ngomong karo Yesus: Jajal ndeleng kae, wong-Mu kae nglakoni barang sing ora ulih dilakoni wektu dina Sabat? ²⁵ Yesus njawab, Apa kowe durung maca apa sing dilakoni Daud wektu deweke lan wong-wong sing karo deweke kencot? ²⁶ Anggone mlebu maring omahe Gusti Allah wektu Abiathar esih kiyai agung, lan mangan roti sing wis disajenaken sing ora bisa dipangan karo sapa bae kejabane Imam, nanging deweke menehi para penderekke? ²⁷ Yesus ngomong, Sabat kuwe digawe kanggo manungsa, dudu manungsa kanggo Sabat. ²⁸ Dadi Putrane Manungsa kuwe Gustine dina Sabat.

Chapter 3

Wong sing tangane lumpuh sebelah ¹ Yesus tekan ning pendapa ibadah maneh, la ana wong sing tangane sijine ceko. ² Wong-wong pada ndeleng apa Deweke arep marasi ning dina Sabat. Wong-wong kae nggoleti alasan kanggo nuduh Deweke nggawe kesalahan. ³ Yesus ngomong karo wong sing tangane ceko, Ayo menyat lan ngadeg ning tengah-tengah wong kabeh. ⁴ Terus Yesus takon karo wong akeh, “Nek ngetutna agama, apa sing ulih tak gaweni nang dina Minggu? Nglakoni sing apik apa sing ala? Nylamatna apa mateni?” Deweke kabeh pada meneng. ⁵ Ndeleng sekelilinge Yesus kesuh nanging uga nelangsa jalaran wong-wong kae sombong. Terus Gusti takon maring wong kae “Ulungna tanganmu” Wong kue ngulungna tangane terus tangane mari. ⁶ Terus wong-wong Farisi nglunga sekang umahibadat kae, terus rembugan karo pirang-pirang pendukunge Herodes kanggo mateni Yesus. Wong akeh nang pinggir danau ⁷ Yesus karo penderekke Gusti lunga ngedohna lan ndeketi telaga Galilea. Terus akeh banget wong sekang Galilea sing lunga melu Yesus. ⁸ Kang Yerusalem, sekang sekang bumi Idumea lan kang bumi nang sebelah wetan Yordan lan sekang wilayah kota di Tirus lan Sidon. Kae kabeh teko neng Gusti Yesus jalaran wong-wong kae wis krungu bab sing dilakokna Yesus. ⁹ Jalaran wonge akeh banget dadi Yesus mrentah para penderek-Ke nyediakna prahu kanggo Deweke, supaya aja nganti kepepet karo wong akeh. ¹⁰ Wong-wong sing diwarasna Yesus kuwe akeh banget, nganti wong-wong sing pada lara pada suk-sukan kepengin nyentuh Yesus. ¹¹ Neng ana wong sing keleton setan ndeleng Yesus, langsung bae sujud nang ngarepe Gusti lan nggembor land ngomong, Kowe kue Anak-Ke Gusti Allah!” ¹² Deweke mrentah wong sing keleton setan diwanti-wanti ora ulih martaaken bab Yesus. Gusti Yesus iniji rasul rolas ¹³ Terus Yesus munggah maring nggunung, ngundang wong sing gelem, lan wong kabeh pada teka. ¹⁴ Deweke milih wong rolas sing dijenengi para Rasul supaya wong sing dipilih kae mbarengi Yesus lan kon nyebarna kabar apik sekang Gusti. ¹⁵ lan ulih kuasa kaggo ngusir setan. ¹⁶ Deweke milih wong sing rolas kae: lan sing siji kue Simon sing dijenengi Petrus. ¹⁷ Yakobus bin Zebedeus, lan Yohanes sedulure Yakobus sing saklorone dijenengi Boanerges sing artine anak guntur. ¹⁸ Iiyane kuwe Andreas, Filipus, Bartolomeus, Matius, Tomas, Yakobus anake Alfeus, Tadeus, Simon wong Zelot, ¹⁹ lan Yudas Iskariot sing ngulungna Yesus. Yesus dan Beelzebul ²⁰ Terus Yesus bali maring ngomah, lan wong akeh banget pada teka maning nganti ora nana wektu kanggo mangan. ²¹ Wektu keluargane pada krungu, terus pada metu kanggo nyekel Deweke lan ngomong Deweke kiye wis gemblung. ²² Para ahli Toret sing teka sekang Yerusalem ngomong: “Deweke kuwe kerasukan Beelzebul,” lan: “Ngetokaken setan nganggo kuasa setan.” ²³ Yesus nyeluk para ahli Toret lan ngomong nganggo pasemon: “Kepriwe apa mungkin setan ngusir setan? ²⁴ Umpamane ana kraton pecah dadi loro lan pada perang mesti kratone ora bisa ngadeg, ²⁵ umpamane umah didadikaken loro lan pada musuhan mesti umahe ora bisa ngadeg. ²⁶ Umpamane setan pada nglawan dewek lan dibagi loro, mesti ora bisa urip lan sirna. ²⁷ Nanging ora ana wong sing bisa mlebu umahe wong sing rosa lan nyolong barange tanpa mbandani wong sing rosa disik. Mung nek wis dibanda malinge bisa nyolong barange sekang umah. ²⁸ Dieling-eling sing tek kandakaken, kabeh dosane manungsa bisa diampuni, semono uga kabeh pitenah sing ngleceki banget, ²⁹ Nanging sing ngleceki Roh Allah ora bisa diampuni! Jalaran dosa kue dosa sing langgeng. ³⁰ Yesus ngomong kaya kue jalaran ana wong sing ngomong nek Yesus kue kranjingan setan. Ibu lan saudara-saudara Gusti Yesus ³¹ Ora suwe maning ibune Gusti Yesus karo dulur-dulure pada teka lan nunggu nang njaba. Deweke kabeh ngongkon wong nyeluk Yesus. ³² Wong-wong sing pada jagongan nang sandinge Yesus kanda karo Deweke, biyung-Mu lan sedulur-Mu nang njaba, lan kepengin weruh Kowe kuwe nang ngendi. ³³ Yesus mangsuli, sapa kuwe biyung-Ku lan sedulur-sedulur-Ku? ³⁴ Terus Deweke ndeleng maring wong-wong sing pada djagong nang pinggire lan ngomong, delengi, kiye biyungku lan sedulur-sedulurku! ³⁵ Wong sapa bae sing gelem nglakoni karepe Gusti Allah, deweke sedulur lanang, sedulur wadon, lan biyung-Ku.

Chapter 4

Pasemon bab wong nabur ¹ Gusti Yesus mulang maning nang bengawan Galilea akeh banget wong pada ngrubung. ² Terus Yesus mulang akeh kae karo nganggo perumpamaan kaya wulangane Gusti. ³ Rungokna anane wong tani nandus winih. ⁴ Wektu kue agi nyebar ana winih sing tiba nang ndalan terus manuk-manuk pada teka lan winih kue dipangan entek. ⁵ Ana bae sing tiba nang watuan sing lemahe semending winih winih kue cepet tukul merga kurang lemah. ⁶ Tapi wektu kue srengenge munggah tukuran tukuran kue molahi pada alum terus garing lan mati mergane oyode ora jero mlebone. ⁷ Ana bae winih sing tiba nang suketan akeh erine kue tukul lan njepit tukuran kue ngati ora woh. ⁸ Tapi ana bae winih sing tiba nang lemah sing sebut, winih kue tukul terus dadi gede terus ganti, ana sing telung puluh ana sing sewidak lan ana sing ping satus. ⁹ Sawise nyritakna perumpamaan kue Yesus ngomong “Kowe ndue kuping, rungokna.” Pitakon Gusti Yesus nganggo pasemon ¹⁰ Wektu Yesus dewekan, wong-wong sing krungu wulangane bareng-bareng karo

wong rolas penderek-Ke njaluk di terangna tegese pasemon kae.¹¹ Terus Yesus ngomong aring kae kowe wis di wei kekeran kanggo ngerteni kraton Allah nanging wong-wong njaba di wulangi nganggo pasemon.¹² Ben kowe arep terus nggatekna nanging ora ngerti sing dadi kowe arep terus krungu nanging ora ngerti, supaya pada tobat lan oleh pangapuran. Gusti Yesus nerangaken pasemon wong nabur.¹³ Terus Yesus maring wong wong kue nek kowe ora ngerti pasemon kue keprie kowe bisa ngerti pasemon sing liane?¹⁴ Penabur kue wong sing nerangna kabar sekang Gusti Yesus.¹⁵ Bibit sing tiba nang ndalan ibarat wong wong sing krungu kabar keslametan sekang Gusti sawise setan krungu banyur teka njiot Sabda Allah sing wis nang njero atine wong kae.¹⁶ Bibit sing tiba nang nggon watu watu ibarat wong wong sing krungu kabar kue lan terus nampa kanthi seneng atine.¹⁷ Nanging kabar kue ora bisa ngoyod nang njero atine wong kue, kaya kue deweke, sengsara lan penyiksaan mulane deweke terus murtad.¹⁸ Winih sing tiba nang tegal suketan kue ibarat wong wong sing krungu kabar kue,¹⁹ nanging khawatir soal uripe mewah karepe kepengin nang atine dewek sawise kabar sekang Gusti Allah mlebu nang njero atine deweke banjur ora bisa ngasilke woh.²⁰ Winih sing tiba nang tanah subur kue ibarat wong wong sing krungu kabar kue nampani who-wohe akeh ana sing 30, ana sing 60, lan ana sing ping100. Lampu sing ditutup karo tempayan.²¹ Terus Yesus ngomong, “Apa ana wong sing nggawa damar terus ditutupi kranjang utawa ngletakna ning ngisor amben? Apa ora numpangna nang padamaran?”²² Ora ana sing di umpetna sing ora arep keton, lan ora ana sing dirahasikna, sing ora arep dibongkar.²³ Sebab kue nek due kuping ngrungkna.²⁴ Terus Yesus ngomong maning, gatekna apa sing koe krungu kie, cara sing koe enggo. Kanggo wong lia arep dienggo maning nang Gusti Allah lan dienggo wong lewih akeh.²⁵ Sebab wong sing wis due arep diwei lewih akeh maning, nanging wong sing ora ndue, sing esih ana ning deweke arep dijiot kebeh. Pasemon bab wiji sing thukul.²⁶ Yesus nerusna omonganNe maning, Kraton Allah kue kaya kiye: nek Allah kongkon dadi Raja, umpamane kaya wong sing nyebar winih nang kebon.²⁷ Nek mbengi deweke turu, nek awan deweke tangi lan sementara kue, winih-winih kue pada tukul nganti duwur, nanging keprie carane winih-winih kue bisa thukul lan dadi duwur, wong kue ora ngerti.²⁸ Lemah kue sing ngetokna kasih nganggo carane dewek, sampe ngetokna woh-wohan.²⁹ Lan nek gandum kue wis mateng, wong kue mulai ngarit karo wis wektune kanggo maneni. Pasemon benih sawi.³⁰ Nek Gusti mrentah, karo apa Deweke bisa dibandingake? Takon Yesus maning “nganggo cara apa dewek bisa njelasna?”³¹ Yen Gusti mrentah kahanane kaya pasemon. Kie kaya biji sawi dijiot nang wong terus ditandur nang lemah. Wiji sawi kue sing paling cilik nang ndunya.³² Tapi nek wis thukul kue dadi sing paling gede ning antarane tanduran-tanduran. Cawang-cawange akeh banget nganti bisa dari pangayoman manuk-manuk sing nggawe susuh nang nginsore.³³ Kaya kue Yesus mulangi wong nganggo cara pasemonan sing bisa dingerteni.³⁴ Yesus ora tau ngomong karo wong liyane ora nganggo pasemon. Nanging nek dewekan karo karo penderek-Ke, Deweke tansah nerangna. Gusti Yesus nyetop angin ribut.³⁵ Waktu sore kue Yesus ngomong karo penderek pendereke, “Ayo bareng bareng numpak prau ning sebelah kana.”³⁶ Dadine Yesus lan penderek-Ke ninggalana wong akeh lan nderekake Yesus sing wis ning prahu. Prahu liane uga melu.³⁷ Ora sue maning teka prahara karo angin, lan ombake pada nyempyok-nyempyok mlebu ning prau nganti prehune wis arep kebek banyu.³⁸ Nang Yesus lagi sare nanggo bantal nang mburi prahu. Pendereke nggugah Yesus lan ngomong, “Guru, apa Panjenengan ora nggalih nek aku kabeh arep mati?”³⁹ Yesus tangi banjur mbentak angin kue, lan ngomong maring telagane, “Menenga, lan dadi anteng!” Terus angine mandeg telagane dadi anteng.⁴⁰ Terus Yesus ngomong maring penderek penderek kenang apa koe wedi, kenang apa koe esih ora pada ngandel maring Aku?⁴¹ Terus penderek-Ke pada wedi lan pada guneman, “Sapa ya wong kie sebenere, nganti angin karo telaga bae pada manut?”

Chapter 5

Yesus marekena wong sing kerasukan roh jahat.¹ Sawise tekan nang sebelahe segara tanahe wong Gerasa.² Lagi bae Gusti Yesus mudun sekang prahu, Deweke wis ditekani wong sing kerasukan. Deweke nembe metu sekang kuburan.³ Wong kae manggon nang kana lan ora nana siji-sijine wong sing bisa mbanda deweke, senjata nganggo rante.⁴ Deweke wis sering banget dibanda nganggo rante lan sikile diblenggu. Nanging rentene dipidot lan blengguna remuk. Wis ora nana wong sing bisa nelukna deweke.⁵ Saben dina lan mbengi, nang kuburan lan nang gunung, deweke nggembor-nggembor lan ngantemi awake dewek nganggo watu sing landep.⁶ Wektu deweke ndeleng Gusti Yesus sekang kadohan, deweke mlayu nekani Gusti lan nyembah.⁷ Deweke nggembor seru banget, “Apa sing kudu tak lakoni karo Kowe, Gusti Yesus, Putrane Allah sing Maha Luhur? Nang jenenge Gusti Allah, aja nyiksa aku.”⁸ Jalaran sedurunge Gusti Yesus wis kanda maring deweke, “Metu bae sekang wong kiye, kowe setan.”⁹ Gusti Yesus takon, “Sapa jenengmu?” Pitakone Gusti Yesus maring deweke, “Jenengku Legiun, jalaran aku akeh banget.”¹⁰ Deweke njaluk Gusti terus-menerus supaya ora dikirim lunga sekang kono.¹¹ Wektu kuwe ana komplotan babi sing akeh lagi nggolet panganan nang gunung.¹² Deweke njaluk maring Gusti Yesus, lan ngomong, “Kirim aku kabeh ning njerone babi-babi kae.”¹³ Gusti Yesus ngolehna. Demin-demit kae pada metu sekang wong sing kesurupan lan pada mlebu maring babi-babi kae. Grombolan babi sing cacache kira-kira rong ewu kae pada gemruduk mudun sekang pinggir jurang ambyur maring segara lan pada ketilem.¹⁴ Pangong-pangon babi kae pada mlayu lan ngomonga kedadeane nang kota, nang desa, lan wong akeh pada metu kanggo ndeleng kedadeanne.¹⁵ Wong-wong kae pada nekani Gusti Yesus lan wektu ndeleng wong sing kesurupan Batalion tentara demit njagong wis klambenan lan waras, wong-wonge banjur pada wedi.¹⁶ Wong-wong sing pada ndeleng kedadean karo wong sing kesurupan demit kae pada ngandakna maring wong-wong sing teka, lan ngandakna bab babi-babi kae.¹⁷ Wong-wong sing teka kae njaluk Gusti Yesus kon lunga sekang kana.¹⁸ Wektu Gusti Yesus munggah maring prahu arep lung,

wong sing kesurupan demit kae njaluk Gusti Yesus arep melu.¹⁹ Nanging Gusti Yesus ora ngijinna lan kanda, “Kowe bali bae maring umahmu, omongna maring wong-wongmu, lan kandakna apa sing wis dilakoni Gusti maring kowe, lan sih kawelasannya sing wis diwenehna kowe.”²⁰ Wong mau banjur lunga lan nyritakna sing dilakokna Gusti Yesus nang Dekapolis. Wong-wong sing krungu pada gumun. Anake Yairus – Wong wadon sing ngemek jubahe Gusti Yesus²¹ v 21 Sawise Gusti Yesus nunggang prahu nyebrang maring sebelahe dano maning, wong-wong akeh sing pada teka ngrubungi Deweke. Gusti Yesus ngadeg nang pinggir dano.²² Wektu weruh Gusti Yesus, salah sijine pemimpin umah ibadah sing jenenge Yairus terus sujud.²³ Deweke njaluk-njaluk terus/ngrengek lan ngomong, “Anak wadonku wis arep mati. Aku njaluk maring Gusti teka maring umahku lan nempelna tangan-Mu nang anak wadonku supaya mari lan urip.”²⁴ Gusti Yesus lunga karo deweke lan wong akeh pada suk-sukan ngutna Deweke.²⁵ Wektu kuwe ana wong wadon sing wis rolas tahun lara getihan.²⁶ Deweke wis bola-bali maring dukun dadi sengsara lan duit entek kanggo nambani, nanging malah tambah lara.²⁷ Deweke krungu babe Gusti Yesus. Mulane banjur teka maring mburine Gusti Yesus wektu Deweke mlaku bareng karo wong akeh, lan ndemek jubahe.²⁸ Sebab deweke mikir, “Nek aku bisa ndemek jubahe bae aku bisa mari.”²⁹ Wektu deweke ndemek jubahe, getihane terus mandeg, lan deweke rasane wis mari sekang kesengsaraane.³⁰ Wektu kue Gusti Yesus ngrasakna nek ana kekuatan sing metu sengan Awake dewek, terus Yesus nylingak maring wong-wong akeh kuwe takon, “Sapa sing nyenggol jubah-Ku?”³¹ Para penderek Gusti Yesus ngomong “Jajal dideleng, wong ana wong-wong akeh banget koh Gusti takon “Sapa sing nyenggol Aku?”³² Nanging Gusti Yesus nggoleti nang sekelilinge sapa kae wong sing nyenggol mau.³³ Wong wadon mau kue ngerti apa sing kedadean karo awake, dadi deweke gemeter terus sujud nang ngarepe Yesus lan ngakone sing diloni.³⁴ Banjur Yesus kanda karo wong wadon kae, “Anak wedon-Ku, imanmu wis marekna. “Lungaa kanti tentrem, jalaran kowe wis mari sekang laramu.”³⁵ Wektu Gusti Yesus esih ngomong, ana wong sekang omah ibadah lan kanda, “Anakmu wadon wis mati. ora usah ngreputi Gusti Yesus maning.”³⁶ Ora nggatekna sing diomongna wong-wong kae, Yesus ngomong maring lurah papan ibadah, “Aja wedi, ngandel bae.”³⁷ Terus Yesus mlaku bae, nanging Yesus ora ngulihna wong liyane melu, seliane Petrus, Yakobus, lan Yohane sedulure Yakobus.³⁸ Wektu Yesus mlebu omahe lurah umah ibadah, Yesus weruh kahanan sing semrawut lan krungu wong pada nangis sing seru.³⁹ Terus Yesus mlebu lan ngomong maring wong sing pada nangis, “Kenang apa pada semrawut lan pada nangis? Padahal bocah kuwe ora mati nanging lagi turu.”⁴⁰ Wong-wong sing ndenger ngguyoni Yesus. Terus Yesus mrentah wong-wong kon pada metu kabeh. Terus Deweke nyengi rama lan biyunge bocah kue lan kae sing teka karo Deweke, lan mlebu nang kamare bocah.⁴¹ Gusti Yesus nyekel tangane bocah kue karo ngomong maring deweke, “Talita kum,” sing artine, “Bocah wadon, aku ngomong maring kewe, ayuh menyat.”⁴² Bocah wadon kue terus menyat lan mlaku jalaran deweke wis umur rolas tahun. Wong-wong sing nyekseni kedadian kae bada gumun.⁴³ Nanging Yesus menging aja nganti ana wong sing krungu bab kiye. Terus ngongkon supayane bocah kue kon madang.

Chapter 6

Gusti Yesus ditampik ing Nazaret¹ Sawise kae Gusti Yesus bareng karo penderek-penderekke mangkat maring desa asale dewek.² Wektu dina Sabbat/Minggu Deweke mulang nang umah ibadah, lan wong akeh sing ngrungokna pada gumun. Wong-wong kae ngomong, “Sekang ngendi wong kiye ulih ajarane?” “Kewicaksanan apa sing diwenehi Gusti Allah maring Deweke?” “Mukjijat-mukjijat apa kiye sing diduweni Deweke?”³ Apa kae dudu tukang kayu anake Maria, lan sedulure Yakobus, Yoses, Yudas lan Simon?” Apa sedulur-sedulure wadon ora nang kene?” Banjur kabeh kae pada nolak ajarane Gusti Yesus.⁴ Terus Gusti Yesus ngomong karo wong-wong kae, “Nabi kae nang ngendi-endi diajeni, kejabane nang panggonan asale lan karo sedulur-sedulure, lan nang umhe dewek.”⁵ Mulane nang kana Deweke ora bisa nggawe apa-apa kejabane nempelna tangane nembani wong sending tok.⁶ Ndeleng wong-wong sing ora percaya Gusti Yesus dadi gumun. Terus Deweke keliling ndeso mulangi. Gusti Yesus ngutus rolas muride⁷ Yesus ngundang kerolas muride lan pada dikongkon loro-loro lan diwenehi panguwasan kanggo ngilangna demit.⁸ Gusti Yesus melingi supaya ora nggawa apa-apa nang ndalan kejaba teken. Aja nggawa roti, aja nggawa tas, lan ora ana sing disimpen nang sabuke.⁹ Ulih nganggo trumph nanging ora ulig nggawa klambi rangkep.¹⁰ Gusti ngomong, “Nek kowe ditampa nang omah, manggon bae nang kana nganti wektune lunga maning.”¹¹ Nek ana sing ora nampa utawa ngrungokna, wektu kowe ninggalna panggonan kae, ketabna lebune sing nang sikilmu, minangka seksi marang wong-wong mau.¹² Para Rasul mangkat lan mulangi supaya wong-wong pada nyingkur karo dosane.¹³ Para Rasul pada nundung setan, ngurapi karo lenga lan marasna wong sing loro. Matine Yohanes Pembaptis¹⁴ Sang Herodes krungu critane Yesus jalaran jenenge wis kondang. Wong akeh pada ngomong, “Yohanes pembaptis wis diuripna maning mulane panderek Yesus kae nduwe kasekten.”¹⁵ Wong liyane ngomong, “Deweke kuwe Eliyah.” Esih ana maning sing ngomong, “Deweke kuwe Nabi, kaya Nabi nalika jaman biyen.”¹⁶ Sawise sang Herodes krungu deweke kanda, “Yohanes, sing endase tek sembelehe kae wis urip maning.”¹⁷ Jalaran sang Herodes kae sing ngirim prajuriten kon nangkep Yohanes lan dilebokna ning penjara, jalaran Herodias ngrabeni bojone Filipus sedulur lanange.¹⁸ Jalaran Yohanes kanda marang sang Herodes, “Ngrabeni bojone sedulur lanangmu kuwe ora sah.”¹⁹ Mulane sang Putri Herodias ngancem Nabi Yohanes lan kepengin mateni deweke nanging ora bisa.²⁰ Jalaran sang Herodias wedi karo Yohanes, lan ngerti nek deseke kuwe wong sing mursid lan suci.²¹ Akhire Herodias ulih kesempatan nang dina ulang tahune Herodes: wektu kuwe sang Herodes nganakna pesta kanggo para penggedene para opsir-opsir lan para penggedening tanah Galilea.²² Wektu kue Putrine Herodias mlebu lan nyuguhi para tamune jogetan sing nggawe atine Herodes lan tamu-tamune nangti bungah. Sang Herodes kanda maring bocah wadone, “Njaluk apa bae

sing dikarepi kowe lan arep tek wenehi.”²³ Sang Herodes nggawe sumpah maring bocah wadone, ”Njaluk apa bae arep tak wenehi nganti separone kratonku.”²⁴ Bocah wadone metu lan takon maring mboke, ”Apa sing arep tek jaluki sekang deweke?” Ibunea ngomong, ”Endase Yohanes Pembaptis.”²⁵ Bocah wadone enggal-enggal maring pendapa sang Herodes lan kanda, ”Saiki aku nduwe endase Yohanes Pembaptis nang baki!”²⁶ Krungu panjalukane, sang Herodes dadi sedih/ nlanga, nanging jalaran wis sumpah lan nang ngarepe para tamu, deweke ora bisa nolak janjine.²⁷ Dadi Herodes terus mrentah pengawale kon nggawa ndase Yohanes. Prajurit lunga nang penjara lan nyembeleh Yohanes.²⁸ Deweke nggawa ndase Yohanes nang baki, banjur diwehna maring bocah wadon kuwe lan diwehna maring mamake.²⁹ Sawise krungu, penderek Yohanes teka lan njupuk mayite lan terus diturokna nang sejeroning kuburan. Gusti Yesus maring mangan lima ngewu wong.³⁰ Para Rasul pada kumpul bareng-bareng karo Yesus, lan nyritakna apa bae sing wis dilakoni lan diwulangna.³¹ Terus Yesus kanda, ”Ayo lunga nang panggonan sing sepi, ben Aku karo kowe kabeh bisa dewekan, lan ngso sedela.” Jalaran pancen akeh banget wong-wong sing pada lunga-teka nganti ora kober mangan.³² Banjur Gusti Yesus mung karo muride pada mangkat nunggang prahu maring panggonan sing sepi.³³ Nanging wektu Gusti Yesus karo muride mangkat, wong-wong akeh pada weruh lan kenal sapa kae. Wong-wong sekang kota-kota pada mlayu-mlayu liwat jalan darat lan teka disiti Gusti Yesus karo muride.³⁴ Sawise Yesus medun sekang prahu, deweke weruh wong akeh kae, atine krasa melas, jalaran wong akeh kae kaya wedus sing ora nana pangone. Terus Yesus molai mulangi wong akeh kae perkara/bab sing werna-werna.³⁵ Bareng wis wiwit peteng para Rasul nekani Yesus lan ngomong, ”Kiye panggonan sing sepi lan wish arep mbengi.”³⁶ Kongkon wong wong kae kon lunga nag ndesa lan tuku panganan kanggo deweke kabeh.”³⁷ Nanging Gusti Yesus mangsuli: ”Kowe wenehi panganan kanggo dipanga.” Para Rasul kanda maring Deweke, ”Wah, aku kabeh kudu lunga tuku roti rong atus dinar kanggo mangani wong sing akeh kae?”³⁸ Gusti kanda maring Rasule, ”Kowe duwe roti pira? Jajal dideleng.” Sawise dideleng para Rasul ngomong, ”Roti lima lan iwak loro.”³⁹ Banjur kongkong wong kabeh kae pada njagong gegombrolan nang pasuketan.⁴⁰ Wong-wong kabeh pada njagong gegrombolan; ana sing nyatus, lan ana sing nyeket.⁴¹ Sawise Gusti Yesus njupuk roti lima lan iwak loro kae, Deweke tumgenga nang langit lan mberkahi rotine, dipetil-petil lan diwenehna aring para Rasul kon dibagi-bagi maring wong akeh. Wis sing loro kae didumna nganti ulih kabeh.⁴² Kabeh pada mangan nganti wareg.⁴³ Lewihe rotine dikumpulna karo para Rasul, nganti rolas rinjing lan iwake barang.⁴⁴ Sing mangan rotine kae limang ewu wong lanang. Gusti Yesus mlaku nang duwur banyu.⁴⁵ Sawise kue Gusti Yesus ngongkon para Rasul cepet-cepet ndisiki nunggang prahu maring Betsaida, lan Yesus ngongkon wong-wong kabeh pada bali.⁴⁶ Sawise wong-wong kae pada lunga Deweke banjur munggah maring gunung kanggo ngonga.⁴⁷ Bareng wis mbengi prahune wis tekan nang tengah-tengah segara, lang Gusti Yesus dewekan nang darat.⁴⁸ Gusti Yesus ndeleng rekasa melahi prahune jalaran nglawan angin. Kira-kira jam telu mbengi Deweke nekani murid-muride mlaku nang nduwure segara, arep ndisiki murid-muride,⁴⁹ nanging wektu murid-muride ndeleng Gusti mlaku nang nduwure banyu murid-muride dikirane medi lan pada njerit,⁵⁰ jalaran kabeh mau ndeleng Deweke lan pada wedi banget. Nanging Gusti Yesus terus ngomong, ”Pada wani! Kiye Aku! Aja pada wedi.”⁵¹ Banjur munggah maring prahu lan nemoni para Rasul, angine menda, lan kabeh pada gumun banget.⁵² Jalaran muride kae ora ngerti sing kedaden karo roti, jalaran pikirane kae alon-alon ngertine. Gusti Yesus marikena wong-wong mriyang nang Genesaret.⁵³ Bareng wis pada nyabrang, kabeh kae teka nang Genesaret. Terus prahune dijangkar.⁵⁴ Nalika metu sekang prahu, wong-wong sing weruh terus kenal Yesus.⁵⁵ Wektu krungu nek Yesus teka, wong-wong pada mlayu-mlayu maring ngendi-endi lan nggawa wong-wong sing pada lara, lan diusungi maring Yesus.⁵⁶ Nang ngendi bae lungane Gusti Yesus, maring desa-desa, maring kota-kota, utawa maring pakampungan, wong-wong kae teka lan nggawa wong sing mriyang, kabeh pada njaluk ngemeki jubahe bahe wis bisa mari.

Chapter 7

Adat istiadate nenek moyang¹ Sekumpulan wong Farisi lan ana pirang guru agama kang Yerusalem, nakoni Yesus.² Wong-wong kue weruh ana pirang penderek Yesus mangan nganggo tangan kotor menurut agama, kudune lewih disit wisuh tangan sedurunge mangan, menurut aturan agama.³ Wong-wong Farisi pada baek karo wong Yahudi, patuh carane melu adat leluhure yen urung wisuh, manut adat istiadat.⁴ Apa sing di tuku nang pasar ora arep di pangan sedurunge di kumbah disit, lan isi akeh ajaran sekang leluhure sing kudune dilakoni, pada bae karo ajarane ngumbah gelas, mangkok, lan barang-barang tembaga.⁵ Nanging wong-wong orang Farisi lan guru-guru agama pada takon maring Yesus, kenang apa penderek-penderek-Mu sebabe wong-wong kue ora manut karo leluhure dewek.⁶ Yesus njawab, koe wong munafik! Bener banget apa sing di ramalna Yesaya wong-wong kue, yakue: ”Kaya piye omonge Yesus, wong-wong kue mung sujud maring Gusti nanging atine adoh karo Gusti.”⁷ Sia-sia wong-wong kue menyembah Aku, nanging wong kui nganggo aturane manungsa, ketone kaya ajarane Gusti.⁸ Jaran-ajaran manungso kowe kui sepelekna nanging aturan manungsa koe turuti.⁹ Terus Yesus ngomong maring wong kue pinter banget nolak perintah-Ku men bisa ngukuhi ajaran deweke.¹⁰ Prentahe Musa iki, ”Ngormati rama lan biyungmu, sing sapa ngelek-ngelek rama beyunge kudu di ukum mati.”¹¹ Nanging kowe kui mulang, nek ana wong ngomong maring wong tuane, apa sing kudu nyong wehna maring ramalan beyunge, wis aku beteni maring Allah,¹² yen kowe kue bebasna wong kang tanggungane nulungi rama beyungmu.¹³ Dadi kangulanganmu dewek sing di wena maring wong-wong, kowe kui ngilangna ajarane Allah, esih akeh bab kowe kui patuhi. Bab sing ngregedaken wong¹⁴ Yesus njaluk wong akeh iku sepisang maning wong-wong kue, rungakna men ngerti!¹⁵ Ora ana barang-barang kang jaba, sing melebu njero iku dadak na najis.¹⁶ [Sopo sing duwe kuping kanggo

rungokna!] ¹⁷ Nalika Yesus nglungani wong akeh kui lan mlebu ngumah, penderek-penderek Gusti takon maring Gusti maksud pasemon kue. ¹⁸ Terus Yesus maring ngomong, "Wong-wong kue apa kue urung ngerti? Apa kue ora bisa ngerti, yen sing mlebu nang jerone manungsa ora bisa gawe wong kue najis." ¹⁹ Maksude sing mlebu ora nang ati lewat weteng terus metu maning, karo omongane Yesus nentokna yen kabeh panganan halal. ²⁰

²¹ Jalaran kang jero, yakue kang jerone ati teka kang pikirane sing jahat dadekna wong nglakoni cabul, nyolong, mateni, ²² zinah, nglomboni, mitnah, uga nglakoni apa bae sing jahat, dadekna serakah, ora pantes, iri hati, congkak lan ora gelem di wulang. ²³ Kabeh sing jahat kue teka kang jero, koe kabeh sing dadekna wong najis." Imane sawijine wong wadon ²⁴ Banjur Yesus nglungani papan kue, lan lunga sing edek kota Tirus. Deweke mlebu sawijine umah lan ora gelem yen wong pada ngerti Gusti nang kene nanging Gusti ora bisa ngumpet. ²⁵ Ana Ibu duwe anak wadon kesurupan roh jahat, bab Yesus. Deweke teka maring Yesus lan nyembah nang ngarepe Gusti, ²⁶ karo jaluk men Yesus ngurak roh jahat kang bocah kue, wong wadon kue dudu wong Yahudi, sing lair nang daerah Fenesia nang Siria. ²⁷ Omongane Yesus maring: "Bocah-bocah kudu di wei mangan disit. Ora apik jiot panganan bocah-bocah kanggo menehi maring asu." ²⁸ Doro, saure wong wadon kue, "asu asu sing nang ngisor meja mangan lewihane sing ditibakena bocah-bocah!" ²⁹ Terus Yesus ngomong karo koe awit jawabanmu kue, bali bae: "roh jahat wis metu kang anakmu." ³⁰ Biyung kue bali nang ngumak. Deweke nemok na anake agi turu nang amben roh jahat kue bener-bener wis metu kang bocah kue. Gusti Yesus nyarasake wong sing bisu budheg ³¹ Terus Yesus lunga kang daerah Tirus lan nerusna laku-Nya lewat Sidon maring dano Galilea. Gusti jiot dalan sing maring daerah Sepuluh Kota. ³² Ana wong bisu tuli budeg nang ngarepe Gusti, wong kue jaluk men Yesus numpangna tangan-Nya maring duwure wong kue. ³³ Yesus gandeng wong kue deweke dipisahke wong akeh, terus numpangna jrijine maring kuping wong we, Yesus idu, lan ngemek ilate wong kue. ³⁴ Sawise Yesus donga maring langit terus ambekane dawa lan ngomong maring wong kue: "Efata", tegese manga. ³⁵ Wong kue kupinge dadi bolong lan ilate dadi lemes maning, dadine ngomongne kepenak ³⁶ Terus Yesus ora ngulihna wong-wong kue pada ngabarna bab iku maring sapa bae, terus menerus Yesus ora ngulihna malah wong-wong kue ngabarna terus. ³⁷ Lan kabeh wong sing krungu pada gumun, wong-wong kue pada ngomong kabeh bae sing diajarna Gusti kue apik, ngantek wong budeg bisa krungu wong bisu bisa ngomong.

Chapter 8

Roti pitu lewih kanggo wong patang ewu ¹ Nang wektu kue ana wong akeh, sing gedhe jumlahe, nanging kowe kabeh ra duwe panganan, Yesus ngundang murid-murid E lan ngomong maning kowe kabeh. ² Tuhan duwe rasa melas maning wong akeh kue merga siki kowe kabeh wis bareng-bareng karo Aku telung dina suwene, lan ora duwe apa-apa kanggo di pangan. ³ Lan, anggen Aku printah kowe kabeh kon bali maning aweke deweh, karo keadaan kencot, kowe kabeh bakal semaput nang ndalam mergane kowe kabeh teka sekang akoh. ⁴ Lan murid-murid Yesus njawab, "sekang dadi ana salah sejine wong sing bisa nyenengna kowe kabeh karo noti nang panganan sepi kaya kiye?" ⁵ Banjur Yesus takon maning kowe pada, "ana pina roti sing kowe duwe? kabeh pada njawab, "pitu roti," ⁶ Mula kue, Yesus mentah wong akeh kon pada kanggo nanging lemah, lan Yesus njukut roti pitu banjur nguap sejukun, trus Yesus mecah-mecah na. lan ngawehna maning murid-murid E. kanggo nyandingana maning wong kabeh. ⁷ Lan murid-murid uga duwe iwak cicil nanging specil, banjer ngucap syukur, Yesus printah maning murid-murid E kon mbageken iwak-iwak kuwe maning wong akeh. ⁸ Wong akeh kue mangan nganti wong, lan kabeh pada ngumpulna potongan panganan sing pada lewih kue ana pitung kranjang penuh. ⁹ Ana kira-kira patang eweh wong sing mangan. Sawise kue, Yesus printah kowe kabeh kon lunga. ¹⁰ Banjur Yesus cepet? mletu prahu bareng karo muri-murid E lan nganti tekan nang daerah Dalmanuta. Yesus dijaluki kon nidokna tanda maring Swarga ¹¹ Lan, wong-wong Farisi teka, banjen pada nembungan karo Yesus, wong Farisi kue njaluk maning Yesus, menawa Yesus kon nidokna tanda-tanda sekang Swarga. kue kabeh kon kanggo byobai Yesus. ¹² Sawise Yesus narik ambekkan dawa nang sejerone Roh'E, Yesus ngomong, "kenangapa generasi kiye nggoket tanda? Yesus ngomongna sing seberne maning kowe, ora ana baban pisan tanda sing arep di wehna maning generasi kue. ¹³ Banjer Yesus ninggalna kowe kabeh, mlebu nang njerone prahu, lan lunga maning seberang. Wulangane wong Farisi lan wulangane Herodes ¹⁴ Murid-murid kelaken nggawe roti, lan melug ora roti sepotong nang njero prahu. ¹⁵ Lan Yesus pesen maning kowe kabeh, "wis pada siap! ati-ati maning wulangane wong Farisi lan wulangane Herodes. ¹⁶ Banju deweke nembungan antanane siji karo liyane ngenani deweke sing ora dewe roti. ¹⁷ Lan sawise ngenteni hal kie, Yesus ngomong maning kowe kabeh, "kenangapa kowe ngomongna ngenai kowe dewek sing ora duwe roti? Apa kowe uga urung ngeteni utawa ngerti? apa atine kowe sing otos? ¹⁸ Jene kowe duwe mripat, nanging ora bisa kanggo ndeleng? lan duwe kuping, nanging ora kanggo ngunggahna? apa kowe ora kemutan. ¹⁹ Katiika Yesus mecah-mecahna lima roti kanggo linang ewis wong, akeh kranjang sing isine kabeh karo potongan-potongan panganan sing kowe kumpulna?" kabeh pada njawab "Rolas kranjang". ²⁰ Lan malika roti pitu kanggo wong patang ewis kae, ana pisa kranjang sing penuh karo potongan-potongan panganan sing kowe kumpulna? kabeh pada njawab "pitu kranjang." ²¹ Banjen, Yesus ngendika maning kowe kabeh, "Apa kowe esih mung ngerteni? Yesus nambani wong sing ora bisa ndeleng sing ana nang Betsaida ²² Banjan, Yesus lan murid-murid E gutul maning Betsaida. Lan, nang karo wis akeh wong, ana salah sijine wong sing mumpate ora bisa kanggo ndeleng terus njaluk maning Yesus bene Yesus kon nyekal deweke. ²³ Banjan Yesus nyelak tangane wong sing numpat sing ora kena kanggo ndeleng kue lan tangan Yesus di tumpangan nang senduwene deweke. Yesus takon maning deweke, "apa kowe wenuh sesuatu?" ²⁴ Banjur wong kue ndeleng maning nduwes lan ngomong "Aku

ndeleng wong-wong, nanging kowe kabeh ketone kaya wit-wit sing agi mlaku.²⁵ Sawise kue, Yesus numpangana tangan Ne nang ndewe mripate wong kue maning, banjen wong kuwe kon mbukak mripate, pendelengane mati, lan deweke arep ndeleng kabeh karo jelas.²⁶ Terus Yesus printah maning deweke kon bali maning anahe dewek karo ngomong, "aja mbelu maning njero kampung," Yesus ya kuwe Kristus.²⁷ Sawise kue, Yesus lunga. Bareng karo murid-murid E, maning desa-desa nang Kaisarea Filipi. Lan, nang tengah ndalam, Yesus taken maning saben muride karo ngomong maning deweke kabeh, "jene wong-wong Aku iki sapa?" Kabeh pada njawab, "Yohanes Pembaptis, sing liane ngomong Elia, lan sing liyane yaitu salah siji sekang nabi-nabi."²⁸ Banjen, Yesus taken maning kowe kabeh, "Gene menurut kowe, Aku iki sapa? jawaban Ne Petrus, "Panjenengan ya kue Kristus."²⁹ Lan Yesus ngelingna kowe kabeh bene ora midokna maning sapa bae ngenani Yesus. Ngaweh ngerti ngenani sengsarane Yesus.³¹ Banjen, Yesus mulai mulang murid-murid E supaya anak-anak menungsa kudu rekasa akeh masalah lan di tolak nang pejabat-pejabat Yahudi, imam-imam kepala. Lan ahli Taurat, terus di bunuh, lan diketelu urip maning.³² Lan masalah kie Petrus manih Yesus maning samping banjen negur piyambeke.³³ Nangin karo nylingah lan ndeleng murid-murid E, Yesus negur Petrus lan ngendika, "kung nekang Aku, hai Iblis! sebab kowe ora mikirna perkara-perkara Allah, nanging perkara-perkara menungsa."³⁴ Sawise kue, Yesus nimbali wong akeh, karo murid-murid E lan ngomong maning kowe kabeh, "gene jalah sijine wong kepergian mulu Aku, deweke kudu nyangkal awake dewek, lan manggul salibe, terus ngikuti Yesus."³⁵ Mula, sapa bae sing kepergian nyautna nyawane arep kelangan nyawa. Nangin, sapa bae sing kelangan nyawane kanggo Aku lan injili arep di slamatna.³⁶ Apa untunge menungsa pada olih kabeh nang ndunga, maning kelangan nyawane?³⁷ Mula apa sing bisa di wehna ganti nyawane?³⁸ Sebab, sapa bae sing isine menga Akui lan Firman-Ku mang generasi sing ora taat lan akeh dosane kie mula Anak menungsa uya anyane ngakui wong kue urupanane ja teka nang njerone kemulyaane Bapa-Ne bareng karo malaekat-malaekat sing kudus.

Chapter 9

¹ Gatekna, Yesus ngomong, antarane kowe sing nang kene, ora bakal mati sedurunge weruh yen Gusti Allah nguasakna kabeh panguasane. Gusti Yesus dimuliakena.² Sawise nem dina, Yesus nyengi Petrus lan Yakobus lan sedulure Yohanes, deweke lunga nyepi nang gunung sing duwur. Nang ngarepe deweke Gusti Yesus ganti wujud.³ Klambine dadi putih pating brelik. Langka wong siji; nang ndunya sing bisa ngumbahi sing bisa resik banget.⁴ Terus muride sing telu mau weruh yen Gusti Yesus agi pada ngomong karo Elia lan Musa.⁵ Terus Petrus ngomong maring Gusti Yesus, "Pak Guru, seger banget nang kene rasane. Ayuh pada ngedegna kemah: sing siji kanggo Gusti, sijine maning go Musa, lan sijine maning kanggo Elia."⁶ Sebenere Petrus ora ngerti apa sing kudu diomongna, jalaran deweke karo kancane sing loro agi pada kewedenan.⁷ Terus deweke ketutupan lamuk, nang sajeroné lamuk ana swara, "Ringokna," Kiyelah anake Gusti Allah sing ditresnani.⁸ Deweke terus buru-buru ngontrol nang sekitare, lan ora weruh sapa bae sing nang kono wektu bareng-bareng, kejabane Yesus tok.⁹ Wektu deweke medun saka gunung, Yesus ngelingana maring deweke, aja ngomongna maring sapa bae sing wis di ngerteni nang kowe, nganti tekan wektune anak sing asale saka Gusti Allah urip maning saka kematiane.¹⁰ Deweke nuruti pesene, nanging nang antarane wong mau mulaih ana sing kanda, apa sih maksude Yesus, bakal urip maning yen wis mati.¹¹ Terus deweke takon maring Yesus, "nang ngapa para kyai ngomongna, yen Elia mesti tekane bakal lewih disit."¹² Yesus semaur, "Elia pancen tekane lewih disit sebab deweke arep mberesi barang-barang sing ora rapih, nanging kepriwe persoalane tumrap Gustine. Apa sebabe nang sajeroné kitab injil wis katulis, yen deweke akeh godaane lan dipitnah wong?"¹³ Nanging aku ngomong marang kowe: yen Elia wis teka lan wong-wong pada tumindak sing ala segeleme dewek. Kabeh mau wis klop karo kahanan sing wis katulis nang sajeroné kitab Injil. Gusti Yesus marekena bocah sing kelebon roh jahat.¹⁴ Wektu Yesus karo murid sing telu wis kumpul karo murid-murid liyane, deweke weruh wong akeh nang kono. Para kyai-kyai agi pada debat karo murid-muride Yesus.¹⁵ Wektu wong-wong pada weruh Yesus, deweke gumun terus mlayu mapag Gustine.¹⁶ Apa sing nang kowe disoalna, bab para kyai-kyai, pitakone Yesus maring para murid-muride.¹⁷ Salah sijine wong, sing antarane wong akeh ana sing semaur, "Pak Guru, aku nggawa anaku maring Gusti. Deweke bisu jalaran keranjingan demit."¹⁸ Nek deweke agi kerasukan demit, awake dibanting-banting maring lemah, cangkeme metu umpruke, untune pating kretek lan awake dadi kejeng. Aku nyjaluk maring murid-muride Yesus supaya ngusir demit-demit mau, nanging deweke ora bisa marekna.¹⁹ Yesus ngomong maring deweke, "Ora karuan kowe, sebab kowe bener-bener wong sing imane setitik, nganti kapan aku kudu bareng karo kowe pada hal aku kon kurangapa maring kowe? Gawa ngeneh bocahe."²⁰ Deweke terus nggawa bocahe maring Yesus. Wektu demite weruh Yesus, terus awake bocah mau kejeng-kejeng terus tiba ngglundung-ngglundung meng lemah, cangkeme metu umpruke.²¹ Terus Yesus takon maring ramane, "Wis pirang dina anake guli kesurupan? Ramane semaur, "Wektu esih cilik."²² Wis ping akeh demite guli arep mateni maring bocahe, nganggo cara nyemplung maring geni lan nyebur maring banyu sing jero. Nanging nek Gusti bisa nulungi, Gusti sing ikhlas guli nresnani maring aku lan nulungi aku.²³ Kowe ngomong apa? Yesus semaur, aku mesti bisa, apa bae bisa sing penting kowe sing ngandel.²⁴ Terus ramane bocah mau nggembor, "Gusti, aku ngandel, nanging imanku esih kurang. Tulungi aku supaya tambah jero imanku!"²⁵ Wektu Yesus weruh wong akeh wis molaih pada kumpul, Yesus prentah maring demite supaya ngomong, "demite budeg lan ora bisa ngomong, Yesus prentah siki kowe metu, a saka bocah kuwe lan aja ngrasuk maning!"²⁶ Demite nyjerit, terus awake bocah mau kaku, terus demite metu saka bocahe. Bocah mau rupane kaya mayid, mulane wong-wong ngarani bocahe wis mati.²⁷ Nanging Yesus nyekel tangane lan nulungi kon tangi, bocah kuwe terus

menyat.²⁸ Wektu Yesus nang ngumah murid-muride pada teka ora bebarengan, deweke takon maring Gusti, apa sebabe aku ora bisa ngusir demit-demit mau.²⁹ Yesus semaur, demit semacam kuwe ora bisa diusir nganggo cara apa bae, kecualine nganggo donga. Gusti Yesus ngendika bab kematiane³⁰ Yesus lan murid-muride ninggalna tempat mau, terus nglanjutna mlakune liwat Galilea. Yesus ora pengin dingertene panggonane,³¹ jalaran Deweke agi mulang murid-muride. "anak sing asale saka Gusti Allah bakal arep diserahna maring wong sing nduweni panguasa. Sing diucapna nang Yesus, deweke arep dipateni, nanging wektu telung dinane bakal urip maning.³² Para murid-muride ora paham sing diwulangna nang Yesus, nanging deweke wedi terus takon maring Gustine. Sapa sing paling gede?³³ Deweke tekan Kapernaum. Sawise nang umah, Yesus takon maring murid-muride, kowe nyoalna bab apa nang satengahe perdalanane.³⁴ Deweke ora semaur, jalaran wektu agi nang ndalan pada padu nyoalake sapa sing paling gede panguasane.³⁵ Yesus agi nyagong, terus ngundang murid-muride sing rolas mau, terus deweke ngomong "wong sing kepengin dadi nomer siji, deweke kudu gelem dadi sing nang mburi dewek lan kudu gelem nglayani wong akeh.³⁶ Terus Yesus mbopong bocah cilik, lan bocah cilik mau ngadeg nang ngarepe wong akeh, Yesus ngrangkul bocah kuwe karo ngomong maring penderek-pendereke.³⁷ Wong sing gelem nampani bocah cilik kiye, sebab saka jenengku, tegese wis melu aku, lan wong sing melu aku, deweke ora melu aku tok, nanging melu uga maring Gusti Allah. Sapa sing ora nglawan inyong kabeh berpihak maring inyong kabeh³⁸ Terus Yohanes ngomong maring Gusti Yesus, "Pak Guru, enyong weruh wong sing agi ngusir demit, lan jin setan merkayangan, nganggo jenenge Gusti lan enyong ora ngulihna jalaran deweke udu rombonganku.³⁹ Nanging Yesus ngomong, wong kae aja dipenging, jalaran langka wong siji'a sing bisa nganakna mujizat, nganggo jenengku, terus bisa ngelek-ngelek aku.⁴⁰ Wong sing ora nglawan aku, tegese dadi muridku.⁴¹ Eling-eling bae wong sing aweh banyu wedang maring kowe merga kowe melu dadi pendereke Ratu Adil. Kowe mesti bakal nampani upahe. Bab sing marekena wong gawe dosa⁴² Sapa penyebab salah sijine wong cilik dadi ora ngandel maring Aku, lewih apik yen watu gede dijiretna maring gulune terus ditilemna maring tengahe segara.⁴³ Yen tanganmu clutak lewih apik tugel bae tangane, lewih apik kowe urip maring Gusti Allah nganggo tangan siji ketimbang nganggo tanganmu loro nanging ndadekna mlebu nang neraka jahanam.⁴⁴ [[Nang kana geni ora bisa sidem lan uler uga ora bisa mati.]⁴⁵ Yen sikilmu marakna gawe dosa ketok bae sikile lewih apik urip bebarengan karo Gusti Allah, ketimbang nganggo sikil loro nanging akhire mung mlebu neraka.⁴⁶ [Nang kana geni ora bisa sidem lan uler uga ora bisa mati.]⁴⁷ Yen mripatmu marakna gawe dosa, cukil bae matane, lewih apik kowe mlebu nang kratone swarga nganggo mripat siji ketimbang nganggo mripat loro nanging ndadekna mlebu nang neraka.⁴⁸ Nang kana geni ora bisa sidem, lan ular uga ora bisa mati.⁴⁹ Saben wong bakal arep disucekna karo geni, kaya dene sing disucekna korban nganggo uyah.⁵⁰ Uyah kuwe apik, nanging yen wis gabar apa bisa asin maning apa ora. Mulane kowe kudune bisa kaya dene uyah. Ayuh urip bebarengan sing guyub lan rukun.

Chapter 10

Gusti Yesus ngajar bab pegatan¹ Seteruse Yesus nglungani papan kue. Lan dunga maring daerah Yudea, uga daerah sekitar Yordan, wong-wong akeh pada teka maring ngumpul nang sakewo tengene Yesus. Pada bae yen lagi Yesus mulang wong-wong kue.² Ana pirang-pirang wong Farisi, teka mung arep ngerjani Yesus, wong kue takon maning: "Manut ajaran agamaku, apa ulih wong sing megat bojone?"³ Yesus semaur, "Musa aweh ajaran maring kowe kue?"⁴ Musa ngulikna wong bisa megat bojone nanging lewih disit dicatet nang layang pekat, saure wong kue.⁵ "Musa mencatet ajarane, sebab koe kue angel banget diwulang, "omonge Yesus maring wong kue.⁶ Nanging kang wiwitane, Allah dadekna menungsa diucapna yen Allah deweke wong-wong kue lanang lan wadon.⁷ Awite wong lanang ninggalna biyung lan ramane, dadi siji karo bojone,⁸ saklorone dadi siji. Dadi wong kue, dudu wong loro maning dadi siji.⁹ Iku sebabe sing wis didadekna siji nang Allah ora ulih dipisah nang menungsa!"¹⁰ Sawise wong kue mlebu ngumah, penderek-penderek-Nya takon maring Yesus bab kue.¹¹ Yesus ngomong maring wong kue, sapasing megat bojone banjur rabi wong wadon liane, wong kue zina maring bojo sing disit.¹² Kaya kue uga wong wadon sing megat bojone kawin maning karo wong lanang liane, kue ya zina. Yesus mbarkahi bocah-bocah¹³ Wong-wong kue gawa bocah-bocah maring Yesus men Gusti nyekel la dongakna wong-wong kue, nanging penderek-penderek Yesus ngomahi wong-wong kue.¹⁴ Deleng soal iko, Yesus marah terus ngomong maring penderek-penderek Gusti, "Aja dicegah bocah-bocah kue teka maring Aku! Aja menggak wong-wong kue, sebab wong-wong sing kaya kue bisa dadi anggota Kerajaan Allah.¹⁵ Eling wae! Sapa sing ora sujud maring Allah kaya bocah cilik ora bisa dadi anggota Kerajaan Allah."¹⁶ Sawise ngomong kaya kue, bocah-bocah kue dirangkul Yesus, seteruse Ia numpangna tangan GustiNe nang endase wong-wong kue. Wong sugih¹⁷ Wektu Yesus nutugena lakune-Nya, ana wong mlayu-mlayu maring Yesus. Wong iku nyembah nang ngarepe Yesus lan takon, "Guru sing apik, aku kudu gawe apa bae men bisa nampani urip langgeng?"¹⁸ Kenang apa kowe ngomong Aku apik ora ana sing apik kejaba Gusti Allah.¹⁹ Kuwe wis ngerti ajaran-ajaran Allah, 'Aja mateni, aja zina, aja nyolong, aja goroh, aja nipu, kudu ngajeni rama beyungmu.'²⁰ "Bapak Guru, " omonge wong kue, "kabeh prentahe iku wis aku lakoni awit enom."²¹ Yesus deleng kanti seneng maring wong iku terus takon, gari siji bab sing kowe butuhna, bali bae kabeh duwekmu dol bae, wenahna bae duwite maring wong mlarat, kowe bisa duweni benda nang sorga, sawise kowe tekaa melu Aku.²² Ngrungakna Yesus ngomong kaya kuwe, wong kue gela, banjur ninggalna papan kue karo sedih atine sebab akeh bendane.²³ Banjur Yesus delengna penderek-penderek-Nya terus ngomong maring wong-wong kue, "Angel banget kanggone wong sugih mlebu keratone Allah!"²⁴ Penderek-penderek-Nya gumun ngrungokna omonge Yesus. nanging Yesus ngomong maning: "Anak-anakKu, pancen angel mlebu maring keratone Allah!"²⁵ Luwih gampang seekor unta mlebu bolongan dom katimbang

wong sugih mlebu kratone Allah.”²⁶ Omongan Yesus kwe dadekna penderek-penderek-Nya gumun, ngantek wong-wong kwe pada takon-takonan, yen mengkonon sapa sing bisa selamet.²⁷ Yesus delengna wong-wong kwe lan semaur, “Tumrap menungsa iku mokal nanging ora kanggon Allah sekabehane kanggo Allah.”²⁸ Terus Petrus ngomongna, “Delengna kowe kabeh wis ninggalna segala-galane kanggo melu Bapak.”²⁹ Yesus ngomong, “Ngandel bae: wong sing wis ninggalna keluargane, lan sedulure, sing laang uga wong wadon, uga beyunge, uga ramane, uga anak-anakke, uga sawah ladange awit Aku, sebab kabar apik saka Allah,”³⁰ wong kwe arep nampani lewih akeh wektu siki wong kwe arep ulih seratus kali lipat umahe, sedulur lanang, sedulur wadon biyung, anak-anak, sawah ladang, lan rekasa, lan mengkon nang mangsa sing arep teka, wong kwe arep nampa urip langgeng.”³¹ Nanging akeh wong sing siki dimin dadi kerik lan akeh sing siki kerik dadi dimin. Gusti Yesus ngomong kaping telune bab kematiane³² Yesus lan penderek-penderek-Nya agi mlaku maring Yerusalem. Yesus mlaku nang ngarep lan penderek-penderek-Nya kuatir banget. Lan wong-wong sing ngetutna deweke nang burine rasane wedi. Seteruse Yesus nyeluk penderek-penderek-Nya, lan aweh kabar maring wong-wong kwe apa sing arep dilakoni Gusti.³³ “Rungakna,” omonge Gusti, aku kabeh arep maring Yerusalem. Nan kana Anak menungsa arep di weken maring wong-wong sing udu wong Yahudi.”³⁴ Wong-wong kwe arep nyalahna Gusti, ngidoni Gusti, nyiksa Gusti, lan mateni Gusti nganggo disalib. Nanging telung dinane Gusti urip maning.” Panyuwune Yakobus lan Yohanes³⁵ Terus Yakobus lan Yohanes, yakwe anak-anakke Zebedeus, teka maring Yesus. “Bapak Guru, ” omonge wong-wong kwe, ” ana salah sijine bab sing aku kabeh durung Bapak lakoni kanggo aku kabeh.”³⁶ Apa sing kowe kabeh jaluk Gusti lakoni kanggo mu? ”³⁷ Deweke njawab aku pengen njagong nang tengen kiwene Romo, yen Romo jumeneng wonten suwargo³⁸ Kowe kabeh ora ngerti apa sing kowe kabeh jaluk. Ngendikane Isa Almasih maring deweke saguh kowe kabeh nginum sekang ganjaran kesengsaraan sing arep inyong nginum mlebu sajroming jurang kesengsaraan sing arep inyong leboni?³⁹ Jaguh, jawabe deweke kabeh. Mula Isa Almasih ngendika meng kae kabeh. Pancen kowe kabeh arep nginum sekang janjaran kesengsaraan, sing arep aku inum lan mlebu. Nang jroning jurang kesengsaraan sing arep inyong leboni.”⁴⁰ Nanging ngenani sapa sing arep njagong nang tengen utawa kiwa inyong, iku dudu inyong sing kuasa mentokaken. Allah sing mentokaken sapa-sapa sing arep njagong nang panggonan iku.”⁴¹ Nalika sepuluh sing melu Isa Almasih sing liyane iku krungu masalah kwe, deweke kabeh jengkel maring Yakobus lan Yohanes.⁴² Dadi Isa Almasih ngundang deweke kabeh, terus ngendika “Kowe kabeh ngerti yen, pemimpin- pemimpin bangsa sing ora ngerteni Allah meras rakyat lan penggede-penggede kae nindas deweke kabeh.”⁴³ Nanging kowe kabeh ora ulih kaya kuwe, sewalike wong sing mau dadi gede nang antarane kowe kabeh, kowe kudu dadi pelayanmu.”⁴⁴ Lan wong sing mau dadi sing disit nang antarane kowe kabeh kudu dadi batur kanggo sekabel⁴⁵ Margo Anak menungsa be ora rawuh kanggo diladeni. Kiyambake rawuh kanggo ngladeni lan kanggo masrah na myawaNe, kanggo nebusi wong akeh Isa Almasih marekaken Bartimeus sing wuta⁴⁶ Kae kabeh tekan nang Yerikho lan waktu Isa Almasih karo murid-murid De, karo wong akeh ninggaleken kuto kwe, wong wuto agi njagong njaluk-njaluk nang pinggir dalan. Jenenge Bartimeus, anak seka Timeus.⁴⁷ Naliko deweke krungu yen sing lagi liwat kwe Isa Almasih wong Nazaret, deweke mbengok, “Isa Almasih anak Daud! Welasono inyong.”⁴⁸ Deweke diomei nang wong akeh lan dikon meneng. Nanging deweke luwih seru gulih mbengok, “Anak daud welasono inyong⁴⁹ Mulane Isa Almasih mandeg, terus ngendika undangan kae. Dadi deweke ngundang wong wuto kwe. Deweke kabeh ngomong maring kowe kabeh. Ayemo! Kowe di undang Isa Almasih, menyat!”⁵⁰ Wong wuto kwe banjur ngguang klambine, terus gagean ngadep lan lunga maring Isa Almasih⁵¹ Apa sing ko kepengin. Aku lakokna nggo kowe? ngendikane Isa Almasih maring deweke. Wong wuto kwe njawab, “Pak Guru, inyong kepengen weruh.”⁵² Lunga, “ngendikane Isa Almasih, ” merga kowe percaya maring inyong, terus kowe mari pas wektu kwe uga wong kwe bisa weruh terus deweke ngetutna Isa Almasih nang dalam.

Chapter 11

Gusti Yesus mlebu Yerusalem kanti jaya¹ Wektu wis edek daerah Yerusalem, deweke tkan kota, Betfage lan Betania, nang igir-igire pegunungan Zaitun. Nang kana pendereke sing loro mau diprentah sing lewih disit nang Gusti Yesus.² Wis mangkata maring desa kae sing nang ngarepmu. “pangucap Yesus maring” nek kowe wis tekan desa kae, kowe bakal weruh anak keledene sing wis kajiret sing durung taune ditunggangi nang wong. Keledene udari jirete terus gawa ngenah.³ Nek ana wong takon maring kowe, kenangapa keledene koh diculna. Omongna bae ya, yen Gustine mbutuhaken sedela, ngko kan terus tak balekna.”⁴ Keloro pendereke Yesus terus mangkat, nang kono ngerti ana anak keledene sing diuger nang lawang umah sing nang pinggir dalan, terus nguculi keledene mau sing kejiret.⁵ Wong-wong sing agi pada ngadeg nang kono, takon maring deweke, Heh, agi pada ngapa kowe, nang ngapa sih anak keledene koh diculna.”⁶ Deweke semaur, kaya dene sing di prentahna nang Yesus, terus wong-wong mau ora menging yen keledene digawa.”⁷ Wektu keledene wis nang sandinge Gusti Yesus, gegere didelehi jubahe deweke, terus Yesus nunggangi keledene.”⁸ Akeh wong ngeler jubahe nang ndalan, ana uga sing nguntalna nang tengahe ndalan pang-pangan sing wis garing, deweke nyjiot saka kebonan.”⁹ Wong-wong sing mlaku nang ngarep, lan wong-wong sing ngetutna saka mburi kabeh pada ngomong “Agungna asmane Gusti Allah. Diwei rejeki kang akeh wong sing teka lan nyebut-nyebut asmane Gusti.”¹⁰ Bakal urip panguasane sing arep teka, panguasane Raja Daud sing nuruna aku lan kowe kabeh. Agungana asmane Gusti Allah sing maha luhur.”¹¹ Sawise Gusti Yesus tekan Yerusalem, terus mlebumaring tempat ibadah, nang kono deweke mriksa kahanane, nanging wektune wis meh mahrib, terus deweke mangkat maring betania bareng-bareng karo muride sing rolas mau. Gusti Yesus nyupatani wit ara¹² Esuke nalika pada mangkat saka Betania, Gusti Yesus wetenge krasa kencot.”¹³ Saka kadoan, deweke

weruh wit ara sing godonge ngrembaka. Terus deweke medek maring wite lan nggoleti wohe, mbok menawane ana wohe. Wektu wis tekan wite deweke ora nemu wohe, anane mukur godong-godong tok. Jalaran wektune mau urung mangsane wit ara pada woh.¹⁴ Terus Gusti Yesus ngomong maring wit ara mau, molaih siki ora bakal ana wong siji'a sing arep mangan wohmu maning! Para murid-muride Gusti Yesus krungu apa sing agi diomongna. Gusti Yesus mlebu ing Padaleman Suci¹⁵ Terus deweke tekan Yerusalem, terus mangkat maring panggonan sing go pranti ibadah, deweke nang kono molaih ngurak wong-wong sing agi pada dodol. Deweke ngobrak-ngabrik meja-mejane tukang bakul duwit lan korsen-korsene bakul dara.¹⁶ Langka wong siji'a sing diulihna nggawa barang-barange liwat plataran umah sing go pranti ibadah.¹⁷ Terus Gusti Yesus mulang wong-wong sing pada nang kono, deweke ngomong "Nang sajrone kitab Injil wis katulis, Gusti Allah aweh sabda, "Umah ibadahku kiye wis kaucap, umah sing kanggo ndonga sakabehe umat. Nanging nang kowe kabeh didadeknatempat kumpule wong-wong sing jahat.¹⁸ Sapangarepe imam-imam lan tukang mulang agama krungu omongane, deweke nggoleti dalan kepriwe carane guli arep mateni Yesus. Deweke wedi maring wong akeh, jalaran wong akeh mau pada gumun nek ngringokna piwulange Gusti.¹⁹ Bareng wis molaih wengi Gusti Yesus lan murid-muride ninggalna kotane. Piwulang sekang wit ara²⁰ Andingane dina wektu isuk-isuk deweke ngliwati wit ara, deweke weruh yen wit ara mau wis mati nganti tekan oyod-oyode.²¹ Petrus kelingan bab lelakon sing wis alami sadurunge, terus petrus ngomong maring Gusti Yesus, Pak Guru, jajal delengen, wit ara sing kenang kutuk nang Gusti wis mati.²² Gusti Yesus semaur: "Ngandel bae maring Gusti Allah!²³ Mesti nek kowe bisa ngomongna maring gunung mau, bisa kejungjung lan bisa kebuang meng satengahe segara. Bab mau bisa dilakokna nang kowe. Asal kowe ora mangu-mangu, yen kowe ngandel apa sing wis pernah diomongna, mesti bae bakal kedadeyan.²⁴ Bab mau ayuh dieling-eling, nek kowe agi pada ndonga, apa bae sing kowe jaluk, sing ngandel yen Gusti Allah mau sejatine wis aweh maring kowe apa sing nang kowe dikarepna, mesti kowe bakal nampani apa sing dikarepna.²⁵ Nek kowe agi ndonga nanging atimu ora tresna maring sapadane, salah sijine wong, ngapurani disit wong mau, supayane Gusti Allah sing nang swarga uga nglebur dosa-dosamu.²⁶ [Nek kowe ora ngapurani wong liya, Gusti Allah sing nang swarga, uga ora gelem nglebur dosa-dosamu.] Pitakon bab hak Gusti Yesus²⁷ Deweke mbalik maning maring Yerusalem, wektu Gusti Yesus mlaku nglilingi nang sajrone umah sing go pranti ibadah, pangarep imam lan tukang mulang agama lan pimpinan wong Yahudi teka.²⁸ Deweke takon, "Dasare apa kowe nglakokna hal kiye kabeh? Sebenere sapa sing aweh panguasa maring kowe.²⁹ Gusti Yesus semaur, "Aku uga arep takon maring kowe, jawaben ya, aku arep ngomong maring kowe, sing sabenere panguasa saka sapa yen aku nglakokna bab mau kabeh.³⁰ Yohanes ngedusi wong sing disucikna kuwe nganggo panguasane sapa. panguasane Gusti Allah apa manungsa?"³¹ Terus para pengarep imam lan pimpinan wong Yahudi pada molaih rembugan bareng-bareng, deweke ngomong nek tek omongna nganggo panguasane Gusti Allah, deweke bisa ngomongna, kena ngapa yen kowe ora ngandel maring Yohanes.³² Nanging angel banget nggone arep ngomongna, nek nganggo panguasane menungsa, nanging deweke wedi maring wong akeh, jalaran wong akeh pada ngarani yen Yohanes kuwe nabi.³³ Deweke pada semaur, aku ora ngerti. Terus Gusti Yesus ngomong maring deweke, nek kaya kuwe aku uga ora gelem ngomongna maring kowe. Nganggo panguasane sapa yen aku nglakokna bab kiye kabeh.

Chapter 12

Pasemon bab wong-wong kang nggarap kebun anggur¹ Gusti Yesus mulai ngomong marang wong-wong nganggo pasemon maring para kyai-kyai lan para ustad lan pemimpin-pemimpin Yahudi. Yesus ngomong ana wong nandur wit anggur nang lemah, terus kebune tipager nang sekelilinge. Terus wong mau gawe lubang kanggo alat meres anggur. Terus wong mau gawe menara jaga lan kebun anggure disewakna maring tukang penggarap kebon. Seteruse lunga maring negeri liyane.² Wektune mangsa panen anggur, wong mau ngirim pembantune maring tukang sing nggarap kebon supaya jatah bagian panene.³ Nanging tukang kebone malah nangkep pembantune terus deweke malah ngantemi lan prentah kon bali nganti ora uli kasil apa-apa.⁴ Terus sing duwe kebon mau ngirim pembantu liyane maning, tukang kebone malah ngantem ndase, terus diuuseusir karo diomehi. sing duwe kebon ngirim pembantu liyane maning, tapi malah dipateni.⁵ Sateruse tukang kebon mau nglakokna penggawean sing ala maring pembantune, ana sing diantemi lan ana si ng dipateni.⁶ Siki sapa maning sing arep dikirim maring kebonne, nang sing nduweni kebon. Ya kuwe mung gari siji, Anak sing sing di tresnani anake deweke. akhire anak sing di tresnani dikirim maring tukang kebon. mestine anaku arep diregani, pikire.⁷ Tapi tukang-tukang kebon mau pada ngrasani. Bocah kiye kan sing nduweni hak warise, mulane ayuh pada dipateni bae supayane warisane kena aku kabeh.⁸ Terus bocah mau ditangkep lan dipateni, lan mayate dibuang nang sajabane kebon.⁹ Gusti Yesus takon, apa sing arep dilakokna nang sing nduweni kebon mau, mestine deweke arep teka lan mateni maring tukang-tukang kebon sing jahat lan arep nyerahna maring tukang kebon liyane.¹⁰ Kowe mestine wis maca ayat kiye nang sajeronne kitab Injil, 'Watu sing ora dienggo nang tukangbangunan, sejatine kuwe wis dadi watu sing utama.¹¹ Kiyelah penggawean Gusti Yesus sing apik banget!'¹² Mulane para pimpinan wong Yahudi sing ngrungokna perumpamaan kiye, berusaha nangkep Gusti Yesus, sebab deweke ngerti yen perumpamaan kiye ditujukna maring deweke. Nanging deweke wedi maring wong akeh. Akhire deweke lunga ninggalna Gusti Yesus. Bab caos pajeg¹³ Wong-wong saka Farisi lan saka Herodes diprentah kon jebak Gusti Yesus nganggo sarana pitakonan.¹⁴ Wong wong mau teka maring Gusti Yesus lan ngomong, 'Gusti Yesus' aku ngerti yen Gusti Yesus menungsa sing jujur, lan Gusti Yesus mulangna kekarepane Gusti Allah secara gamblang kanggo pedoman e manungsa. Sebab Gusti Allah ora mandang wong sapa bae. Coba Gusti Yesus omongna, nek cara aturan agamaku, ulih apa ora nek mbayar pajeg

aring kaisar. dikudukna yen aku mbayar pajegapa ora.¹⁵ Gusti Yesus ngerti kedolimane wong wong mau. Gusti ngomong, kena ngapa kowe nguji Aku? Jejel delengna maring aku seblindi duit perak!¹⁶ Terus deweke aweh duwit seblindi perak. Terus Gusti Yesus takon, "Kiye gambar lan jenengane sapa? Deweke ngomongna: "Kiye Kaisar."¹⁷ Nah nek kaya kuwe, jere Gusti Yesus, kudune wekna maring Kaisar sebab Kaisar sing nduweni. apa maring Gusti Allah, sebab Gusti Allah sing nduweni. Bab wungune sekang patine¹⁸ Wong wong soko grombolan Saduki teka maring Gusti Yesus ngomong aken yen wong mati ora bakal urip maning.¹⁹ "Pak Guru," wong wong nyeluk Gusti Yesus, "Nabi Musa nulis hukum kiye kanggo aku kabeh: 'Nek wong lanang mati ora duwe anak, sedulure kudu ngawini randane supayane menehi keturunan maring wong sing mati mau.'²¹ ²⁰ Nganti ana sedulur pitu cacah, sing mbarep nikahi terus mati lan durung nduweni anak. 21Terus adine sing nomer loro, ngawini randane, terus dewekemati uga lan durung nduweni anak. Kejadian mau pada baenimpa maring sedulur sing nomer telu,²² lan saterusenganti tekan sedulur sing nomer pitu ya mati uga. Akhirewong wadon mausing dadi randa ya mati.²³ Wektu dina bangkita wong mati, kiye termasuk bojone sapa? Sebab pitu-pitune wis pernah dadi bojone kabeh.²⁴ Gusti Yesus nyjawab, "Kowe salah banget. Sebab kowe ora ngerti Alkitab utawa kuasane Gusti Allah.²⁵ Yen wong-wong mati urip maning, deweke ora bakal nikah maning, palahan deweke sepertine uripe kaya malaikat nang surga.²⁶ Riwayat wong mati urip maning, apa kowe wis pernah maca nang sajrone kitab Musa, hal alas sing keba karutawane murub? Nang sajrone ayat-ayat mau ditulis yen Gusti Allah ngomong maring Musa, "Aku Gusti Allahe Abraham, Allahe Ishak, lan Allahe Yakub."²⁷ Gusti Allah kuwe udu Gusti Allahe wong mati, ya kuwe Gusti Allahe wongurip. Kowe mau kabeh pada keliru. Prentah sing utama²⁸ Terus teka guru agama lan ngringoknaobrolan antarane Gusti Yesus karo wong-wong rombongan Saduki. Guru agama mau ndelengna yen Gusti Yesus wis mangsuli pitakon secara gamblang. Deweke takon maring Gusti Yesus, "Prentah endi sing paling apik antarane kabeh prentah?"²⁹ Gusti Yesus semaur, "Prentah sing pertama, yakuwe: 'Ringokna wong-wong Israel, yen Gusti Allahe dewek, yakuwe Gusti sing siji.³⁰ Senengilah Gusti Allahmu, sajronengati, karo awakmu, karo pikiranmu, lan sakabehetenagamu.³¹ Prentah karone yakuwe: "Senengilah sapaane urip, kaya dene kowe nyenengi maring awake dewek. Wis ora ana prentah liyane sing penting antarane rong prentah mau."³² Terus guru agama mau ngomong maring Gusti Yesus, "Bener banget, Gusti Yesus! Pancen bener apa sing diomongna: yen Gusti Allah kuwe siji, lan ora ana Gusti Allah liyane."³³ Lan wong kudu seneng maring Gusti Allah nganti sajrone ngati, utawane sakabehe pikire, utawane sakabehe tenagane, sebab wong kudu seneng maring sepadane urip, kaya dene maring awake dewek. Kuwe lewih apik ketimbang ngorbanaken sesembahan korban bakar anutawa korban liyane maring Gusti Allah.³⁴ Gusti Yesus ndeleng yen guru agama kuwe wis jawab apik banget. Gusti Yesus ngomong maring deweke, "Yen kowe wis meh dadi golongan umate Gusti Allah." Sauwise mau langka wong sijiasing wani takon maring Gusti Yesus. Bab Raja sing nylametaken³⁵ Awektu mulang nang umahe Gusti Yesus takon, "Kepriwe guru-guru agama bisa ngomongna yen Gusti sing nylametna manungsa kuwe keturunanane raja Daud?"³⁶ Daud kuwe manungsa diilhami Rohe Gusti Allah ngomongaken: 'Yen Gusti ngomongna maring Gustiku': Ngenah nyagong nang sebelah tengenku, nek Aku arep gawe mungsuh-mungsuhmu kalah total nang ngarep-Mu.'³⁷ Dadi nek Daud ngomongna, Raja Keslametan kuwe 'Gusti Allah', ora mungkin Deweke keturunanane Daud? Peringatan supaya hati-hati maring guru-guru agama Wong akeh sing ana nang umahe Gusti Yesus ngrasakna seneng ngringokna yen Gusti Yesus agi mulang.³⁸ Gusti ngomongna aring wong-wong supaya nengati-ati maring guru-guru agama, sebab deweke seneng mlaku-mlaku nganggo klambi jubah sing dawa lan seneng diregani nang pasar-pasar.³⁹ Deweke seneng panggonan-panggonan sing apik nang sajrone tempat ibadah lewih seneng maning tempat sing agi dianakna acara pesta.⁴⁰ Deweke seneng nglomboni randa-randa lan ngrampas umahe. Kanggo nutup-nutupi kenakalane, deweke nangkana nek ndonga didawa-dawakna. Paukumane ngembenabot banget! Pisungsunge randha⁴¹ Waktu jagong ngungkurna kotak persembahan nang sajrone umahe Gusti Allah, Gusti Yesus nggatekna wong-wong sing pada nglebokna duit maring jero kotak, akeh wong sugih banda pada nglebokna duit jumlah akeh;⁴² terus ana randa mlarat teka uga nglebokna duit tembaga loro cacah, ya kuwe duit recehan sing ora anaregane.⁴³ Gusti Yesus ngundang murid-muride terus ngomongna "Gatekna ya: Yen randa sing mlarat mau luwihakeh ketimbang wong-wong liyane.⁴⁴ Jalaran wong singakeh pada nglebokna duit saka bandane wis pada luwih-luwih. Nanging janda sing mlarat mau dunyane diweknakabeh. Padahal nang umah wis langka liyane sing kanggonguripi jiwane."

Chapter 13

Gusti Yesus ngomong bab rusake Padaleman Suci¹ Wektu Gusti Yesus lunga saka umahe Gusti Allah, salah siji muride ngomongna, "Pak guru jajal delengna bangunan-bangunan kae. Gatekna watu-watune apik banget!"² Gusti Yesus semaur, "Yen kowe weruh bangu nan-bangunan sing gede apa ora? Ora ana watu sijia sing bakal keri tersusun nang panggonane, jalaran kabeh mau arep dirubuhna." Kesengsaraan lan aniaya³ Terus Gusti Yesus lunga maring bukit Zaitun, nangkana deweke jagong. sing arep-arepan karo umahe Gusti Allah. Ora let suwe Petrus, Yakobus, Yohanes, lan Andreas teka maring Gusti arep ngomong masalah secara pribadi.⁴ Jajal omongna aring aku, jere deweke, kapan wektune kedadeyan lan tanda-tanda apa sing ceta nek wektune wisedek.⁵ Gusti Yesus ngomong, kowe sing ngati-ati ajanganti gelem dilomboni.⁶ Akeh wong pada teka nyamar nganggo jenengku, deweke ngomong yen aku, sebenere Gusti Isa, nanging sing sebenere mukur kanggo nglomboni wong akeh.⁷ Yen kowe krungu onen-onen bab perang lan kabar-kabar tawuran aja pada wedi, sebab kuwe bakal keda dean, nanging siki durung wektune kiamat.⁸ Bangsa sing siji bakal perang lawan bangsa liyane. Raja sing siji bakal perang nglawan raja liyane. Nang endi-endi akeh lindu lanakeh wong

pada kencoten. Kabeh kiye nembe awal kayadene wong wadon sing arep babaran.⁹ Kowe kabeh sing ngati-ati jalaran bisa didemek landigered maring kajeksan. Kowe bakal diantemi nang umah-umah ibadah. Kowe bisa digawa nang sapangarepe raja, sebab kowe dadi muridku. Nah siki kesempatan kowe awesh saksi maring aku, kanggo kowe kabeh.¹⁰ Kabar apik saka Gusti Allah kuwe wis mestine kudu dikabarna maring sakabehe alam dunya.¹¹ Yen kowe didemek lan digawa maring pengadilan, aja nganti wedi, apa sing arep diomongna nangkowe. Nek wektune wis kudu diomongna, ya omongna bae, jalaran sing arep diomongna kuwe udu soko aku, nangingsaka Rohe Gusti Allah dewek.¹² Wong pada menghianati dulure dewek kon dipateni, kuwe uga arep kedadean, antarane rama karo anake, anak tega nglawan rama beyunge. lan masrahna rama lan beyu nge kon dipateni.¹³ Kowe kabeh mau arep disengit nang wong akeh sebab kowe dadi muridku, nanging wong-wong sing tetep percaya maring aku bakal tak slametna. Kejahatan sing ngancurena¹⁴ Yen kowe weruh pangrusak sing arep ngrusak, agi ngadeg nang panggonan sing ora disekolihna, wektu siki wong yudea kudu mlayu maring gunung.¹⁵ Wong sing ananang payon aja nganti mudun lan jiot barang apa bae sing nang jerone umah.¹⁶ Wong sing agi nang kebon ya aja pada bali jiot klambi jubahe.¹⁷ Dina-dina mau medeni banget tumrapewong sing agi meteng lan wong wadon sing agi nusoni!¹⁸ Ayuh pada ndonga, a supayane aja nganti kedadeyan nangsajrone musim udan kiye.¹⁹ Wektu dina sing medeni banget, arep ana kasengsaran sing urung pernah keda dean, wiwit Gusti Allah nyipta jagat alam raya saisine nganti siki, ora bakal dibaleni maning.²⁰ Yen Gusti Allah ora mutus perkara, ora bakal ana wong sing slamet. Nanging kabeh mau polahe wong, dadine Gusti Allah mutusna bab plekaramau.²¹ Wektu kuwe nek wong ngomong maring wong, Liyane, deleng Raja sing Nylametna ana nang kene! Utawa, 'Deleng, la ana nang kana!' – wong kuwe aja diendel.²² Jalaran akeh wong sing pada ngaku nabi utawane ngaku tukang nylametna padahal kabeh mau anu gadungan. Nangkono nganakna sulap lan sihir sing tujuane go nglomboni wong akeh.²³ Ayuh sing pada ngati-ati! Kowe kabeh ajanganti ana sing kelem bon, sadurunge kabeh mau kedadeyan." Rawuhe Anak Menungsa²⁴ "Sajerone wektu kesusahan, srengengene peteng dedet, wulan ya ora ana cahyane.²⁵ Lintang-lintang pada tiba saka awang-awang, uga wong pinter sing padaduwe panguasa pada morat marit.²⁶ Wektu kuwe anake Gusti Allah keton teka nang sajrone gum palan lamuk, gagah lan wibawa banget.²⁷ Gusti Yesus prentah maring malaekat-malaekat supaya ngumpulna wong-wong pilihane saka kiblat papate jagat, nganti tekan pucuke bumi lan langit." Piwulang sekang wit ara²⁸ "Siki nyjiot saka piwulange wit ara, nek cabang-cabange katon ijo lan alus, nang pang-pange katon mrintis, kuwe wis ketara nek musim panas wis enggal perek.²⁹ Ya kaya kuwe nek kowe ngerti utawa weruh kedadean sing kaya kuwe berarti wektune wis edek banget.³⁰ Gatekna ya, kabeh pristiwa kiye arep teka tapisadurunge wong-wong sing urip pada mati kabeh.³¹ Langitlan bumi kabeh bakal sirna, nanging ucapanku ora bakalilang." Ora nana sijia sing ngerti dina lan jame³² Nanging mungguh dina lan jame malaekat-malaekat nang surga uga ora ngerti, Gusti Yesus uga orangerti, kajaba mung Gusti Allah dewek sing ngerteni.

³³ Sing pada ngati-ati lan waspada, jalaran kowemau kabeh ora ngerti nek kedadean arep teka.³⁴ Umpamane, ibarate wong lunga ninggalna umahe sing adoh. Deweke prentah maring pembantune kon ngurus umahe lanaweh tugas maring pembantune. Maring sing jaga lawang, deweke pesen supaya anggone kerja sing apik.³⁵ Mulane pada meleka, yen kowe ora bakal ngerti kapan bae majikane nek arep balik–bisa barmahrib, bisa wengi-wengi, bisa uga wektu subuh, bisa uga srengene ngene wis mletek.³⁶ Mbok nganti majikane bali, kowe aja agi pada turu.³⁷ Apa sing diomongna aring kowe, tak omongna uga aring wong akeh, karepku sing pada ngati-ati.

Chapter 14

Gusti Yesus diapusi¹ Rong dina maning arep dianakna riaya Paskah utawa riaya Roti Sing Ora Dirageni. Para pangareping Imam lan para ahli Toret agi pada golet dalan arep nangkep Gusti Yesus aja nganti ketara, lan rencanane arep dipateni.² Nanging rencana kiye aja nganti dilaksanakna nang sajrone riaya Paskah, soale mengko bisa ndadekna pasulayan lan rencanane bisa gagal. Gusti Yesus diurapi karo minyak wangi³ Nalika Gusti Yesus ana nang Betania, nang sajrone umahe Simon, sing biyen kena prenyakit kulit bahaya, terus ana wong wadon teka maring deweke. Wong wadon mau nggawa lenga wangi sing larang regane, lengawangi mau digawe saka bahan oyod wangi. Wektu Gusti Yesus agi nyjagong lan mangan, wong wadon mau mecah botole, terus lenga wangingine diusapna maring siraha Gusti Yesus.⁴ Wong-wong sing pada nang kana jengkel, pada celatu. apa sih gunane yen lenga wangi sing larang reganekoh diboros-borosna?⁵ Lenga wangi mau bisa didol sing larang banget, lewih saka 300 duit perak, lan duita bisa dibagigna maring wong mlarat. Mulane wong mau jengkel banget maring wong wadon sing nduweni lenga wangi.⁶ Nanging Gusti Yesus ngomong, "Jorna baelah! Kena ngapa sih repot-repot padahal wong wadon kae nglakokna penggawean sing apik, pegaweane terpuji banget tumrape nang Aku."⁷ Wong mlarat mesti ana bae, yen kowe sudi ya enggal ditulungana, nanging aku ora selawase bisa bareng-bareng karo kowe kabeh.⁸ Wong wadon mau wis nyiapna apa bae, deweke wis nyiapna lenga wangi sing tujuane kanggo ngubur aku, sadurunge wektune kedadeyan.⁹ Ngan del baelah nang seluruh alam dunya, kabar keslametan saka Gusti Allah salawase dikabaraken, lelakone wong wadon sing mlarat mau kena kanggo contonang sapadane urip. Yudas setuju nglomboni Gusti Yesus¹⁰ Yudas Iskariot, kuwe salah sijine murid Gusti Yesus sing ngianati, antarane kaping rolas murid mau, nunggu maring omahe para Pangareping Imam sing tujuane arep maeka maring Gusti Yesus.¹¹ Bareng krungu omonge Yudas, dheweke seneng banget, awesh janji arep menehi duit akeh maring Yudas. Sanalika kuwe Yudas molaih nggolet kesempatan anggone gawe jalaran. Gusti Yesus dhahar mangan Paskah karo murid-muride¹² Awal dina riaya Roti Sing Ora Dirageni, wektu wong nyembeleh wedus sing arep kanggo ngrayakna Paskah,

murid-muride takon maring Gusti Yesus, “Kierane nang ngendi kanggo mangan riaya Paskah kusus kanggo Gusti?”¹³ Gusti Yesus prentah maring murid loro mau, “ilungao maring kota, nang kana ana wong lanang nggawa kendi sing ingsine banyu kan ketemu. Tutna baelah.”¹⁴ nek wis tekan umah kono, ngomong bae aring sing duwe umah, “Pak Guru takon, nang ngendi tempate Gusti lan murid-muride anggona arep pada mangan Paskah.”¹⁵ Wong mau nidokna maring kowo papan panggonan nang nduwur, tempate sing lega, lan tempat mau wis rapih uga lenkap prabote. Kaben mau wis disapna kanggo deweke kabeh.”¹⁶ Terus muride Gusti Yesus sing loro lunga neng kota, nang kana a pa sing diomongna nang Gusti Yesus wis ana kabeh. Terus deweke nyediakna panganan sing arep kanggo pesta Paskah.¹⁷ Wengine Gusti Yesus teka karo murid-muride sing jumlahe rolas mau.¹⁸ Wektu muride agi pada mangan, Gusti Yesus ngomong, “Rungokna kabeh, salah sijine muridku agi pada mangan nang kene kiya ana sing tegal banget pitnah maring Aku.”¹⁹ Krungu omongan mau, murid-muride Gusti Yesus dadi trenyuh, terus antara murid siji lan liyane takon maring Gusti Yesus, mestine dudu aku sing dituduhna nang Gusti.²⁰ Gusti Yesus semaur, “Salah sijine antarane muridku sing rolas mau sing agi maem barng karo Aku.”²¹ Pencen Anake Gusti bakal lunga ngeterpi sing ketulis nang Kitab. Nanging wong sing ngianati Anake Gusti bakal cilaka banget. Sabenere lewih becik yen wong mau ora dilairna nang alam ndonya.” Bujano Suci²² Waktu deweke agi pada mangan, Gusti Yesus njiot roti lan ndonga maring Gusti Allah. Terus Gusti Yesus mecah-mecah rotine nanggo tangane lan diwenehna maring murid-muride karo ngomong, “Jioten roti kiye terus panganan, kiye sabenere awaku.”²³ Sawise roti dipangan, Gustine njiot gelas diiseni anggur lan dibagi-bagina maring muride, terus Gusti Yesus ndonga ngucap syukur maring Gusti Allah. Terus muride kabeh nginum anggur mau.²⁴ Sawise Gusti Yesus ngomong, “Sabenere getihku kiye getih sing kanggo ngesahna perjanjian karo Gusti Allah. Yakuwe getih sing diwutahana kanggo wong akeh.”²⁵ Ngandel bae marang Aku yen Aku ora bakal nginum anggur kiye maning nganti wektune Aku nginum anggur sing anyar nang sajeroning kratone Gusti Allah.”²⁶ Terus muride kabeh pada nembang tembang kidung, lan bareng wis rampung nembang, murid-muride pada lunga maring bukit Zaitun. Nubuat bahwa Petrus akan nyangkal Gusti Yesus²⁷ Terus Gusti Yesus ngomong maring murid-murid, “Kowe kabeh bakal mlayu ninggalna Aku” jalan nang sajroning Kitab Injil wis katulis: “Aku arep nggebag pangone, lan wedus-esduse pada bubar.”²⁸ Nanging sawise Aku ditangekna, aku bakal ndisiki kowe kabeh menyang tanah Galilea.”²⁹ Petrus banjur ngomong: “Senajan kabeh pada ninggalna Gusti, nanging aku ora bakal.”³⁰ Gusti Yesus ngomong, “Wengi kiye, sadurunge jago kluruk ping loro kowe bakal nyelaki/ngianati aku ping telu.”³¹ Petrus nyauri, “Ben aku mati bareng-bareng Gusti, aku ora bakal ora ngakoni Gusti. Murid-murid liyane uga ngomong kaya kuwe. Gusti Yesus ndedonga ing Getsemani.”³² Bareng pada tekan panggonan sing jenenga Getsemani, Gusti Yesus ngomong maring murid-muride, “Njagong kene bae sawektu/sawentara aku ndonga.”³³ Terus Gusti Yesus ngajak Petrus, Yakobus lan Yohanes diajak lunga bareng-bareng Gustine. Deweke krasa wedi lan gemeter.³⁴ “Atiku kiye sedih banget nganti rasane kaya arep mati, pada tinggal nang kene bae lan jaga-jaga/siap siaga.”³⁵ Gusti Yesus nggeser setitik, terus sujud meng lemah lan ndedonga, “nek bisa ora usah ngalami, nanging wektu kue bisa disingkirna.”³⁶ Abba keng Rama, Gusti Allah, ora ana barang sing mustahil tumrape Gusti Allah. Ilangna kesengsaraan sing agi tek alami. Kuwe dudu karepku, nanging kerepe Gusti.”³⁷ Sawise kuwe Yesus mbalik lan ndeleng murid-muride agi pada turu lan ngomong maring Petrus, “Simon, apa kowe agi turu? Apa jaga-jaga sejambane bae wis ora sanggup?”³⁸ Pada ngati-ati supaya kowe kabeh ora kena/ngalami godaan. Pencen rohmu kepenging nglakoni sing apik nanging awake lemes.”³⁹ Gusti Yesus lunga lan ndonga nganggo tembung sing pada kaya sing disit kae.⁴⁰ Yesus bali maning lan ndeleng murid-muride esing pada turu, jalaran pada ngantuk banget lan ora ngerti apa sing arep diomongna maring Gusti Yesus.⁴¹ Bareng Yesus bali kaping telune banjur ngomong, “apa kowe kabeh esih pada turu lan lagi ngaso? Wis cukup/semen bae. Kiye wektuni wis teka. Ndelengi! Anake Gusti Allah wis arep diserahna maring panguwasane wong-wong sing dosa.”⁴² Ayo pada tangi lan lunga. Ndeleng kae, wong sing ngianati Aku wis teka!” Gusti Yesus dicekel⁴³ Nalika Gusti Yesus agi ngomong, Yudas salah sijine rolas muride teka bareng-bareng rombongan sing nggawa pedang lan pentungan, yakuwe utusanane para imam, ahli Toret, lan pinituwa.”⁴⁴ Si tukang penghianat wis nentukna tandane, “wong sing tak ambung kae wong sing kudu dicekel. “Dicekel bae, digawa, lan dijaga sing ketat.”⁴⁵ Wektu Yudas teka, terus deweke medek maring Gusti Yesus lan ngomong “Guru” lan deweke ngambung Gusti Yesus.⁴⁶ Terus wong-wong sing teka pada ngebyuk lan nyekel Gusti Yesus.⁴⁷ Sala sijine wong sing ana nang kono ngunus pedange banjur nyabeti abdine Imam lan motong kupinge.”⁴⁸ Gusti Yesus ngomong maring wong-wong mau, “Apa kowe teka nang kene kanggo nglawan begal, pada nggawa pedang lan pentung kanggo nyekel Aku?”⁴⁹ Kho ora nyekel Aku, wektu Aku karo kowe kabeh saben dina mulang ning Omah Suci. Pencen bab ini kudu dadi supaya sing ditulis ning Kitab Suci bisa kawujud.”⁵⁰ Para murid lan wong-wong sing karo Yesus pada ninggalna lan mlayu.⁵¹ Nalika samana ana wong nom-noman sing mung nganggo kemulan mori, terus dicekel,⁵² nanging mung kena kemulane, lan mlayu wuda. Gusti Yesus diadepena Mahkamah Agama⁵³ Gusti Yesus digawa ngadep para Imam Agung. Nang kana ana Imam Agung, Panituwa, lan ahli Toret ngumpul di situ.⁵⁴ Petrus ngetutna Gusti Yesus sekang kadohan nganti mlebu nang plataran imam agung. Banjur jejagongan antarane pengawal sing cedak geni supaya anget.⁵⁵ Para Iman Agung lan para penasehat nggoleti bukti-bukti sing kuat kanggo nyalahna Gusti Yesus supaya bisa diukum mati. Nanging ora bisa nemokna.⁵⁶ Akeh seksi diundang kanggo kesaksian palsu nanging antara saksi sing siji lan sijine ora bisa gathuk.⁵⁷ Terus antarane para keksi ana sing awah kesaksian palsu nglawan Gusti Yesus,⁵⁸ Aku wis krungu yen wong kiye ngomong, “omah ibadah gawean tangan arep tek rubuhna, lan aarep tek degna maning telung dina ora nganggo tangan.”⁵⁹ Nanging paseksen mau ora gathuk.⁶⁰ Imam Agung ngadeg nang ngarepe wong akeh lan takon Gusti Yesus, “Apa kowe ora nana jawaban/nyauri dakwaan maring kow?”⁶¹ Nanging Gusti Yesus meneng bae. Deweke ora semaur apa-apa. Terus Imam Agung takon maning, “Apa Kowe Sang Kristus, Anak

Allah sing Maha Kudus/Maha Suci?”⁶² Gusti Yesus njawab, “Iya yan aku kiye anak sekang Gusti Allah. Kowe kabeh bakal weruh yen anake Gusti njagong nang sebelah tengene Gusti Allah sing maha kuasa lan teka sekang meganing langit.”⁶³ Imam Agung nyuwek-nyuwek klambine lan ngomong, “Apa esih perlu saksi?”⁶⁴ Kowe kabeh wis krungu Deweke, lan apa sing diomongna ngala-ngala Gusti Allah. Siki kepriwe keputusane? Wong kabeh wis nduwe keputusan yang Gusti Yesus iku salah, lan pantes diukum mati.”⁶⁵ Terus wong-wong pada ngidoni Gusti Yesus lan nutupi matane karo njotos Gusti karo ngomong, “Ayo remalna!” Para perwira mbanda Deweke lan nggebugi. Petrus nyelaki Gusti Yesus⁶⁶ Wektu Petrus esih nang ngisor plataran, banjur salah sijine wong wadon abdine imam agung nekani Petrus.”⁶⁷ Wong wadon mau weruh Petrus ngadeg cedeg unggun supaya anget, lan ndelok deweke lewih cedek. Terus ngomong, “Kowe uga karo wong Nasaret, Yesus?”⁶⁸ Nanging Petrus ora gelem ngakoni, lan ngomong, “Aku ora kenal lan ora ngerti apa maksude omonganmu.” Terus deweke metu maring pendapa.”⁶⁹ Nanging wong wadon abdine imam agung sing nang kono ngomong karo wong sing ngadeg nang kono, “Wong kiye salah sajine (penderek Yesus)!”⁷⁰ Nanging Petrus ora ngakoni maneh. Ora suwe wong-wong sing nang kono pada ngomong marang Petrus, “Kowe kuwe genah tunggale sebab kowe wong sekang Galilea!”⁷¹ Nanging Petrus mulai nyupatani lan sumpah: “Aku ora wawuh karo wong sing dimaksudna nang kow.”⁷² Wektu kuwe jago kluruk ping pindone. Banjur Petrus kelingan marang omonge Gusti Yesus marang deweke, “Sadurunge jago kluruk ping pindo, kowe wis orang ngakoni kenal aku ping telu.” Banjur nangis senggruk-senggruk.

Chapter 15

Gusti Yesus diadepena maring Pilatus¹ Bareng wektu subuh para pangarepe Imam karo para pinituwa lan para ahli Toret pad cepet-cepet rembugan. Kabeh kae njiret Gusti Yesus terus diserahna marang sang Pilatus.² Sang Pilatus takon maring Yesus, “Apa kowe Rajane wong Yahudi?” Gusti Yesus semaur, “Sing ngomong kan kowe kabeh.”³ Para pangarepe imam banjur pada masrahna panggugat pirang-pirang maring Gusti Yesus.⁴ Sang Pilatus takon maning maring Gusti Yesus, “Kowe ora gelem semaur? Jajal dideleng, wis pirang-pirang panggugat sing dituduhna maring Kowe.”⁵ Nanging Gusti Yesus ora semaur, lan Sang Pilatus dadi gumun. Gusti Yesus diukum mati⁶ Wis dadi kalumrahan sang Pilatus nek dina gedhe ngetokna tawanan siji sing miturut pilihane wong akeh.⁷ Nang sajrone paukuman, antarane para penjahat sing diukum karo pembrontak, ana wong sing jenenge Barabas.⁸ Wong-wong akeh pada ngumpul nekani sang Pilatus lan njaluk supaya ngetokna paukuman kaya biasane kae.⁹ Terus Sang Pilatus nyauri, “Kowe kabeh kepengin aku ngetokna raja Yahudi?”¹⁰ Jalaran pancen sang Pilatus wis ngerti nek para pangarepe imam masrahna Gusti Yesus kiye jalaran drengkine.¹¹ Nanging para pangarepe imam pada ngojog-ojogi wong akeh men/supaya sang Pilatus ngtokna Barabas bae.¹² Sang Pilatus ngomong maning maring wong kabeh, “Nek kaya kuwe, aku kudune kepriwe maring raja Yahudi kiye?”¹³ Wong akeh pada melung-melung, “Disalib Bae!”¹⁴ Sang Pilatus takon, “Apa salahe Deweke?” Nanging wong sing akeh kea malah melung-melung lewih seru, “Disalib bae!”¹⁵ Pilatus kepenging nggawe seneg atine wong akeh mulane Barabas ditokna sekang paukuman. Deweke mrentah kon mecuti Yesus lan dipasrahna kon disalib. Gusti Yesus kagawe sawenang-wenang¹⁶ Gusti Yesus digawa nang para punggawa maring ruang pengadilan lan para punga ngundang sekompilane.¹⁷ Gusti Yesus diklambeni jubah ungu lan siraha dienggono mahkota sing digawe sekang anyaman duri.¹⁸ Sewise kue, banjur pada aweh pengormatan salut marang Gusti Yesus land kanda, “Dijunjung Rajane wong Yahudi!”¹⁹ Bala tentaran njotosi siraha Gusti banjur dipendungi karo glagah, diidoni lan etok-etok sujud nyembah nang ngarepe Yesus.²⁰ Sawise ngejek-ejek, bala tentaran nyopot jubah ungune, lan ngganti karo jubahe Gusti Yesus dewek, lan digawa metu arep disalib. Gusti Yesus kasalib²¹ Wektu kuwe ana wong liwat sing jenengi Simon sekang Kirene, bapake Aleksander lan Rufus, deweke dipeksa supaya mikul salibe Gusti Yesus.²² Bala tentaran nggawa Gusti Yesus maring panggonan sing jenenge Golgota sing tegese: Panggonan Tengkorak.²³ Nang kana Gusti Yesus diwehi anggur sing dicampur karo mur nanging ora diombe.²⁴ Gusti Yesus banjur disalib, klambi jubahe dirowek-rowek lan diundi kanggo nentukna bagiane dewek-dewek.²⁵ Wektu Gusti Yesus disalib kae wis jam Sanga.²⁶ Nang nduwure salib dipasang tulisan kanggo ngejek sing unine, “Rajane wong Yahudi.”²⁷ Ana begal loro sing disalib bareng karo Gusti Yesus, sing siji nang tengah, lan sijine nang kiwe.²⁸ [Nek kaya kuwe wis kedadean sing ditulis nang Kitab Suci “Deweke digolongna karo wong durjana.”]²⁹ Wong-wong sing pada liwat kono pada nggelengna ndase lan ngomong, “Heh, Kowe sing arep ngrubuhna Padaleman Suci lang mbangun maning sajrone telung dina,³⁰ jajal slametna awakmu dewek lan mudun sekang salib!”³¹ Para pengarep Imam karo para ahli Toret uga pada ngina maring Gusti Yesus lan pada ngomong antara siji karo liyane, “Jerene bisa nylametna wong liya, nanging nylametna dewek bae ora becus.”³² Nek Kowe iki Kristus, Rajane wong Israel, ayo mudun sekang salibmu, supaya aku kabeh bisa ndeleng lan percaya.” Wong loro sing disalib bareng Gusti Yesus uga pada ngina. Gusti Yesus seda³³ Wektu jam rolas nganti jam telu sore, kabeh negeri dadi peteng dedet.³⁴ Wektu jam telu sore, Gusti Yesus nggembor suarane seru, “Eloi, Eloi, lama sabakhtani?” sing tegese “Allah BapaKu, Allah BapaKu, kenang apa koh ninggalna Aku?”³⁵ Wing sing nag kana pada krungu lan kanda, “Rungokna, Deweke ngundangi Elia!”³⁶ Terus ana wong sing cepet-cepet njiot anggur karang sing dicelupna maring anggur kecut, terus ditencepna nang pucuk glagah lan diwenehna Deweke kon diumbe. Wong kuwe ngomong, “Ayo ndeleng Elia teka ngudunake Deweke sekang salib apa ora.”³⁷ Terus Gusti Yesus melung-melung lan mati.³⁸ Kordene umah ibadah terus sowek dadi loro sekang nduwur nganti ngisor.³⁹ Wektu Perwira sing ngadeg nang ngarepe salibe Gusti Yesus ndeleng matine Gusti Yesus kaya kae, deweke ngomong, “Wong kiye bener-bener Putrane Gusti Allah.”⁴⁰ Nang kana uga ana wong wadon sing ndelengna sekang kadohan. Antarane wong wadon kae ya kue Maria Magdalena, Maria (ibune Yakobus sing enom lan Yoses), lan Salome.⁴¹

Wong-wong wadon kae sing melu lan nulungi Gusti Yesus sewektu deweke ana nang Galilea, lan akeh wong-wong wadon liyane sing pada teka nang Yerusalem karo Gusti Yesus. Gusti Yesus kasarekaken ⁴² Wektu dinane wis mulih peteng, jalaran kae dina ngarepna Sabat, ⁴³ Yusuf sekang Arimatea teka nang kana, lan deweke kue anggota Dewan sing dihormati, lan lagi nunggu tekane Kraton Allah. Deweke kae kendel nekani Sang Pilatus lan njaluk jenasah Gusti Yesus. ⁴⁴ Sang Pilatus gumun nek Gusti Yesus wis mati; deweke terus ngundang kepala regu lan takon nek Yesus pancen wit mati. ⁴⁵ Sawise krungu laporane perwirane nek Yesus wis bener-bener mati, deweke ngewehi jenasah Yesus ning Yusuf. ⁴⁶ Yusuf wis nggawa kain mori. Deweke ngedunna Gusti Yesus sekang salib, mbungkus Gusti Yesus karo mori, lan digletakna ning njerone kuburan sing digawe nang guwa karang. Terus lawange ditutupi watu sing diglundungna. ⁴⁷ Wektu kuwe Maryam Magdalena lan Maryam ibune Yosès pada weruh panggonè Yesus dikubur.

Chapter 16

Wungune Gusti Yesus ¹ Wektu dina Sabbat wis liwat, Maria Magdalena lan Maria ibune Yakobus lan Salome tuku lenga wangi kanggo nglengani Gusti Yesus. ² Esih esuk utuk-utuk, dina kapisan minggu kue, wong wadon telu kae lunga maring kuburan wektu srengenge metu. ³ Deweke pada ngomong, “Sapa ya, sing bisa nulungi ngglundungna watu sing nutup lawang kuburan?” ⁴ Nanging wektu pada ndeleng, wong wadon telu kae weruh nek wis ana sing ngglundungna watune sing gede banget. ⁵ Wektu pada mlebu nang njerone kuburan deweke weruh wong nom-noman nganggo jubah putih, njagong nang sisih tengen, terus pada kaget. ⁶ Deweke ngomong karo wong-wong wadon, “Aja wedi. Kowe nggoleti Yesus wong Nasaret sing wis disalib. Deweke wis urip maning! Deweke wis ora nang kene. Jajal ndeleng panggonane sing Deweke digletakna.” ⁷ Nanging saiki lunga bae lan ngomong karo murid-muride lan Petrus nek Deweke ndisiki maring Galilie. Nang kana kowe mesti ketemu, kaya sing wis diomongana maring kowe. ⁸ Wong-wong wadon mau banjur metu pada mlayu sekang kuburan; jalaran pada gemeter lan gumun. Jalaran saking wedine, wong-wong wadon kae ora ngomong apa-apa. Gusti Yesus ngatonaken awake maring Maria Magdalena ⁹ Wasise Gusti Yesus urip maning, wektu esuk-esuk dina Minggu, Deweke nemoni Maria Magdalena, ya kuwe sing biye kerasukan pitung demit lan wis diusir Gusti Yesus. ¹⁰ Maria Magdalena terus lunga ngabarna kedadean mau maring murid-muride lan wektu kue pada susah lan nangis. ¹¹ Nanging wektu pada krungu nek Gusti Yesus urip, maning lan wis dideleng Maryam, pada ora ngandel. Gusti Yesus ngetokena awake maring ke loro muride ¹² Terus Gusti Yesus nemoni loro liyane kanggo wujud sing beda nalika wong-wong kae mlaku maring nang njabane kota. ¹³ Wong loro mau banjur bali lan nyritakna maring murid-muride nanging penderek Gusti Yesus kae esing ora percaya. Gusti Yesus ngatonaken awake maring murid-muride ¹⁴ Sawise kae Yesus ngetoni nang ngarepe sep welas murid-muride wektu pada mangan, terus Deweke ndukani kae kabeh jalaran esih ora percaya lan kerase atine, jalaran deweke kabeh ora percaya sing ndeleng Gusti Yesus sawise Deweke urip sekang matine. ¹⁵ Gusti Yesus ngomong maring murid-muride, “Lungaa maring sluruh jagad, lan kabarna kabar apik sing asale sekang Gusti Allah. ¹⁶ Wong-wong sing ngandel lan dibaptis bakal ulih urip langgeng, lan sing ora ngandel arep diukum. ¹⁷ Kanggo bukti wong sing wis ngandel jeneng-Ku, wong-wong mau bisa ngetokna demit, demit lan bisa ngomong basa sing anyar. ¹⁸ Nek deweke Nyekel ula lan ngombe racun deweke ora bakal ora nylakani. Gusti Yesus diangkat maring swarga ¹⁹ Sawise Gusti Yesus ngomong maring muride, Deweke banjur munggah nang suwargo lan njagong nang sebelah tengene Gusti Allah. ²⁰ Murid-muride lunga lan martakna kabar apik nang ngenti-endi, lan Gusti Yesus melu nyambutgawe bareng-bareng karo murid-muride, mbuktikna wartane nganggo kedadenan muzizat-muzizat sing wis dideleng.

Luke

Chapter 1

¹ Teofilus sing mulia, Akeh wong berusaha nulis warta ngenani kedadean sing wis klakon nang antarane nyong karo kowe. ² Kaya sing di omongna nyong karo kowe sing wis kawit mbiyen saksi mata karo pelayan Firman. ³ Mulane kue sawise nyong meriksa kabeh kedadean kue karo teliti nyong mutus na nulis cerita nang buku nggo kowe. ⁴ Ben kowe ngerti yen kabeh sing di wulangna meng kowe bener. ⁵ Nang zaman Herodes, raja Yudea, ana imam sing jenenge Zakharia seka rombongan Abia. Bojone seka turunane Harun, jenenge Elisabet. ⁶ Wong loro bener nang ngarepe Gusti Allah lan urip manut kabe prentaeh lan aturane Gustising ora cacat. ⁷ Ning ora due anak merga Elisabet gabug. Wong loro wis tua. ⁸ Sawijine dina gilirane rombongan Zakharia ngelakokna tugas keimamam nang ngarpe Gusti Allah. ⁹ Agi diundi nentok na imam sing tugas, deweke sing dipilih. Sewaktu diundi kepriwe patute nggo nentok na imam sing bertugas kae kon mlebu neng Bait Suci lan mbakar ukupan nang kono sing ditunjuk nggo melebu meng Bait Suci. ¹⁰ Kabeh umat kumpul nang njaba karo sembahyang. Waktu kue pembakaran ukupan. ¹¹ Malaikate Gusti Allah ngadeg nang sisih tengene pembakaran ukupan. ¹² Weruh kue deweke kaget karo wedi. ¹³ Ning malaikat kue ngomong, ajak wedi he Zakharia sebab dongamu wis dijawab, Elisabet bojomu arep nglairna anak lanang nggo kowe kudune kowe njenengi Yohanes. ¹⁴ Kowe arep seneng, malah akeh wong seneng merga laire Yohanes. ¹⁵ Merga deweke arep gede nang ngarepe Gusti Allah. Deweke ora arep gumbe anggur, deweke arep kebek roh suci kawit nang njero wetenge biyunge. ¹⁶ Deweke arep gawe akeh wong Israel mbalik meng Gusti Allah. ¹⁷ Lan deweke arep melaku ndisiti Gusti Allah nang njero roh. Lan kuasa Elia nggo gawe ati rama-rama mbalik meng anak-anak lan atine wong jahat mbalik bener. Kue nyiap na umat sing kudus nang Gusti Allah. ¹⁸ Zakharia ngomong karo malaikat kue. Kepriwe nyong ngerti yen perkara kue arep kadadean?

Merga nyong karo bojoku wis tua.¹⁹ Jawab malaikat kue meng deweke: “Nyong Gabriel sing ngelayani Allah nyong diutus ngomong meng kowe aweh kabar apik.²⁰ Setemene kowe arep ora bisa ngomong nganti tekan perkara kue nyata. Merga kowe ora ngandel omonganku sing bener yen wis tekan wektune.²¹ Agi wong akeh ngenteni Zakharia pada gumun yen deweke sue temen nang Bait Suci.²² Wektu deweke mentu ora bisa ngomong apa-apa. Dadi wong akeh ngerti yen deweke weruh apa nang njero Bait Suci terus awe tanda merga deweke bisu.²³ Wektu rampung jabatane deweke bali menguma.²⁴ Ora sue Elisabet, bojone ngeteng limang wulan deweke ora ngeton.²⁵ Kie pegaweane Gusti Allah meng nyong Isa Almasih gelem ngguang aibku nang ngarepe wong akeh.²⁶ Wulan enem Gusti Allah prentah malaikat Gabriel lunga meng kota Galilea jenenge Nazaret²⁷ meng prawan sing bakalane jenenge Yusuf sekah keluarga Daud, jenenge perawan kue Maria.²⁸ Sewektu malaikat kue mlebu meng umahe Maria deweke ngomong salam he kowe sing di karunia, Isa Almasih bareng kowe.²⁹ Maria kaget krungu omongan kue, terus takon nang njero atine, apa arti salam kue.³⁰ Malaikat kue ngomong meng deweke aja wedi Maria merga kowe ulih, kasih karunia Allah.³¹ Setemene kowe arep meteng lan nglairna anak lanang kudune kowe jenengi deweke Isa Almasih.³² Deweke dedi gede lan di jenengi anak Allah sing paling mulia. Lan Gusti Allah arep awe meng deweke tahta Daud nenek moyange.³³ Deweke arep dedi raja kaum keturunan Yakub nganti seteruse lan krajaane ora ana rampunge.³⁴ Maria ngomong karo malaikat kue. Kepriwe perkara kue arep kedadean merga nyong urung tue bojo?³⁵ Malaikat kue ngomong meng Maria: Roh Suci arep melebu meng kowe lan kuasa ne Allah sing paling mulia arep ngayomi kowe, mergane ana sing arep kowe lairna arep tiomong suci Anak Allah.³⁶ Lan Elisabet sedulurmu kue ya aki meteng anak kelanang sewektu tuane. Lan kie wulan sing enem sing di jenengi gabug.³⁷ Merga miturut Allah ora ana sing angel.³⁸ Maria ngomong setemene nyong abdine Gusti Allah dadilah meng nyong miturut omonganmu kue. Terus malaikat kue lunga ninggalna deweke.³⁹ Pirang wektu maning kue Maria mangkat langsung melebu meng pegunungan terus meng kota Yehuda.⁴⁰ Nang kono deweke melebu mengumae Zakharia lan aweh salam nggo Elisabet.⁴¹ Sewektu Elisabet krungu salam Maria anake njumbul sing nang njero weteng Elisabet kebek karoh Roh Suci,⁴² terus ngomong seru: “Diberkahi kowe nang antara ne wong wadon di berkahi rahimu.⁴³ Sapa nyong nganti biyunge Gusti Allahku teka tilik nyong.⁴⁴ Setemene sewektu salamu tekan meng kuping ku, bayi sing nang jero wetengku njumbul seneng.⁴⁵ Deweke seneng lan ngandel merga sing di omongna deweke seka Gusti Allah arep kededeane.⁴⁶ Terus Maria ngomong: “Jiwaku muliakena Gusti Allah,⁴⁷ lan atiku seneng merga Gusti Allah, Juruselamatkanku,⁴⁸ merga panjenengane wis nggatekna andap asore hambaNe. Setemene kawit siki kabeh turunane arep ngomong nyong seneng,⁴⁹ merga Sing Mahakuasa wis ngelakokna perbuatan gede mengnyong lan jenenge suci.⁵⁰ Lan harmate turun temurun nggo wong sing wetih garo Gusti Allah.⁵¹ Isa Almasih awe weru kuasane karo telakuane tangan lan misana wong wong sing atas ati Ne;⁵² Isa Almasih ngeduna wong sing nguasane seka takhtane lan njunjung wong sing rendah;⁵³ Isa Almasih aweh kabar sing apik meng wong sing lapar, lan prentah wong sing suki lunga karo ora nggawa apa-apa,⁵⁴ Isa Almasih nulungi Israel hambane merga Isa Almasih kelingan rahmate;⁵⁵ Kaya sing di janjekna meng nenek moyangne, meng Abraham lamn turunane nggo selewase.”⁵⁶ Lan Maria manggon kira-kira telung wulan suene bareng karo Elisabet, terus balik maning meng umahe dewek.⁵⁷ Wis genep bulane Elisabet nglairna anak lanang.⁵⁸ Pas tangga-tanggane karo tulure krungu yen Gusti Allah uwis saweh rahmate sing gede meng deweke seneng banget kae karo deweke.⁵⁹ Dadi kae teka neng dina kewolu nggo nyunat anak kekue lan kae arep njenengi deweke miturut jeneng ramane.⁶⁰ Ning biyunge ngomong: “Aja, deweke kudu di jenengi Yohanes.”⁶¹ Kae ngomong ora ana sedulurnu di jenengi kue.⁶² Terus kae awe panda meng ramane takon jenengan apa sing arep di wena nang anake.⁶³ Deweke njalok watu tulis, terus nulis omongan: “Kie jenenge Yohanes.” Kabe pada gumun.⁶⁴ Wektu kue mulute mbukak lan memuji Allah.⁶⁵ Dedi keweden kabeh wong sing nang sekitare, len kabeh kedadean dadi omongane kabeh nang pegunungan Yudea.⁶⁶ Lan kabeh wong sing ngrungokna, merenungkan lan ngomong: “Dedi apa anak kiye mengko? Merga Gusti Allah bareng deweke.”⁶⁷ Lan Zakharia, ramane, kebek Roh Suci, terus nubuat:⁶⁸ “Terpujilah Gusti Allah Israel merga Isa Almasih teka meng umahte len nggawa kebebasan.⁶⁹ Isa Almasih datekna pelindung keselamatan nggo nyong kowe seka turunane Daud hambaNe,⁷⁰ kaya sinuwis difirmkana kawit jaman mbiyen seka mulut nabi-nabi ne sing suci,⁷¹ nggo ngeculna nyong kowe seka musuh lan seka kabewong sing sengit karo nyong kowe,⁷² nggo nidokna rahmate meng nenek moyange nyong kowe lan kelingan karo janjine sing suci,⁷³ yakue sumpah sing di omongna meng Abraham ramah leluhure nyong kowe, yen Isa Almasih ngaruniai nyong kowe,⁷⁴ ben nyong kowe ujul seka tangan musuh bisa ibadah meng Gusti Allah ora wedi,⁷⁵ karo kesucian lan bener nang ngarepe Gusti Allah selawase.”⁷⁶ Lan koe, he anakku arep di undang nabi Allah sing maha tinggi; merga kowe arep laku ndisiti Isa Almasih nggo nyiapna dalane Isa Almasih,⁷⁷ Nggo aweh meng umahte ngerti keslametan sing di dasari pengampunan dosane kae,⁷⁸ Merga rahmat lan welas asi seka Allah, karo endi Isa Almasih arep teka meng nyongkoe surya esuk seka nggo sing duwur,⁷⁹ Nggo madangi wong sing nang etengan lan ngilindungi wong sing arep mati nggo nuntun nyong kowe meng dalan damai sejahtera.”⁸⁰ Anak kue tambah gede, tambah kuat, roe lan deweke manggon nang padang gurun, nganti tekan dina deweke kutu ngenton meng wong Israel.

Chapter 2

¹ Sawektu kue Kaisar Agustus ngetokna prentah, kon daftarna kabeh wong sejagat.² Lah kie pendaftar sing dsit dewek di anakna sawektu Kirenus dadi wakil nang negri Siria.³ Dadi kabeh wong pada lunga, daftar nadewek nang kotane dewek.⁴ Semonoga Yusuf lunga seka kota Nazaret nang Galilea maring Yudea, nang kota Daud sing jenengane Betlehem, - jalaran deweke asale sekang keluarga lan keturunan Daud - -⁵ Ben didaftar raken bareng-bareng karo Maria, bakal

bojone sing agi mateng.⁶ Sawektu kae nengkono teka waktune Maria garep babaran,⁷ Lan Maria ngelairaken bayi lanang, anake sing mbarep terus di bregod nganggo barut lan didelahna nang wada suket, margane ora ono panggonan kanggo turu nang wong akeh.⁸ Nang desa kue ana pangon-pangon sing manggon nanng ngaring tempat njaga ingon-ingone sawektu mbengi.⁹ Ijik-ijik ana malaikat ngadeg nang edek deweke lan kemurahan Gusti Allah ngetokna sinar ngelewati deweke nganti keweden.¹⁰ Terus malaikat ngomong maring wong akeh: “aja wedi, jalaran sing sebenere aku awe kabar maring goe kabar apik kanggo sekabehing umat.”¹¹ Dina kie wis lahir manungsa sing garep nyelamatke koe, ya kue sing jenengane Isa Almasih Gusti sing keturunane Daud.¹² Lah kie tanda kanggo marangoe: yen goe bakal ketemu bayi sing di bungkus nganggo gombal lampin, sing diturokna sajroning kandang.”¹³ Ijik-ijik keton wujud bebarengan karo malaikat ya kue serombongan tentara sing akeh sekang keratoning suarga karo muji-muji keluhurane Gusti Allah, jerene:

¹⁴ Keluhurane Gusti sing lewi duwur lan damai sejahtera ning bumi antarane manungsa sing percaya maring Gusti.¹⁵ Sawise malaikat-malaikat kue lunga deweke mbalek ke sorga, tukang angon kue ngomong maring sing liane: “Ayuh pada lunga bareng-bareng maring kota Betlehem nyekseni anak kedadian apa nang kana, koyo dene sing wis di wetakna nang Gusti maring aku kabeh.”¹⁶ Terus deweke cepet-cepet mangkat nemoni Maria lan Yusuf lan bayi kue mau sing agi di turokna nang kandang.¹⁷ Lan sawektu deweke weru deweke awe ngerti apa bae sing wis di omongna marang deweke babagan bayi sing asale sekang Gusti.¹⁸ Lan sekabeh wong sing pada ngerungokna pada gumun perkara apa sing di omongna nang angon-bangon maring wong akeh.¹⁹ Nanging Maria nyimpen kabe masalah ning sajero ning ati lan direnungaken.²⁰ Dedi pangon-pangon kue balik karo muji-muji lan memuliakna Gusti Allah, dede sekabean sing wis kerungu lan sing wis keton, kabeh pas karo dahanan sing wis di omongna marang wong akeh.²¹ Sawektu jejeug wolung dina lan deweke kudu di sunat, deweke di jenengi Isa Almasih lan kue jeneng sing di omongna nang malaikat sedurunge deweke di kandung nang biyunge.²² Lan sawektu jejeug wektune panyucian, miturut hukum Taurat Musa, deweke nggawa wong kue ke Yerusalem nggo nyerahna maring Gusti Allah.²³ Koyosing ketulis nang njero hukum Gusti: “Sekabe boca lana mbarep kudu di sucikan kanggo Gusti”,²⁴ Lan nggo ngorbana miturut apa sing wis difirmkana nang jero hukum Gusti, ya kue loro manuk percutut utawa loro anak manuk dara.²⁵ Nang Yerusalem wong jenengane Simeon. Kae wong sing bener lan soleh sing ngenteni penghiburan nggo Israel, Roh Kudus ana nang duwure,²⁶ Lan wis di nyatakaken Roh Kudus maring deweke, yen deweke ora bakal mati sedurunge weruh Mesias, ya Mue deweke sing di urapi Gusti.²⁷ Deweke teka maring tempat ibadah soko prentaeh Roh Suci. Wektu Isa Almasih, anak kue, di gawak mlebu nang wong tuane supaya ne ngelakokna apa sing wis di genahna nang sajroning hukum Taurat,²⁸ Deweke nyambut bocah kue lan mbopong karo muliakna keagungan Gusti jerene.²⁹ “Siki, Gusti, jorna bae pengikutmu lunga sing penting sajrone damai lan sejahtera asal soko firmanMu,³⁰ sebab mrapatku wis weru yen keselamatan mau asale seka Gustimu,³¹ sing wis di sediakna nang Gusti sepengarpe sekabe hing umat,³² yakue sinar terang sing dadekna kesunyatan tumprape bangsa-bangsa lia sing dedekna keluhurane umat mu Israel.”³³ Rama lan biunge gumun banget apa bae sing di critakna ngenani Gusti.³⁴ Terus Simeon memberkahi kae lan ngandika maring Maria, biunge boca kue “Sebenere bocah kie wis di tentu aken kanggo ngeduna utawane mbangkitna kae nang Israel lan dadekno pertanda sing merekna kedadian perbantahan.³⁵ Ibarate pedang bisa nebas awake dewe, supaya nge nyatakan pikiran lan ati wong ake.”³⁶ Ning kono uga ana hana, ya kue salah sawijine nabi wedon, anake Fanuel sing asale soko suku Asyer, sing umure wistua banget, sawise nikah deweke urip pitung taung lawase bareng-bareng karo bojone.³⁷ Saiki deweke wis dadi randa lan deweke umure wis tekan wolung puluh empat tahun, deweke ora tau ninggalaken rumah ibadah lan awan bengi ngelakokna ibadah puasa, landoah.³⁸ Wektu itu deweke teka mangana karo ngomong syukur maring Gusti Allah, lan ngomong prihal bocah mau maring wong akeh sing agi ngarep-ngarep kelepasan kanggo Yerusalem.³⁹ Sawise rampung kabeh pegaweane singkudu di kerjakna miturut hukum Gusti Allah, deweke balik maring kota asalne, ya kue kota Nazaret nang Galilea.⁴⁰ Bocah mau tambah gede lan dadi kuat maning ake hikmaeh lan kasih karunia Gusti ana nang deweke.⁴¹ Sabentaun wong tuane Gusti Isa lunga maring Yerusalem ing dina riaya Paskah.⁴² Wektu Gusti Isa Almasih umur rolas taun deweke lunga maring Yerusalem koyo dene nang dina riaya kue.⁴³ Sawise dina riaya mau deweke mulih, Gusti Isa Almasih manggon nang Yerusalem nganti wong tuane ora mengerteni.⁴⁴ Deweke nyangka yen Gusti Isa Almasih ana nang antarane wongwong sing pada melaku bareng karokae, sajaroning jalan adoeh sedina muput. Terus melatih Isa antarane kaum keluarga lan kenalane kae.⁴⁵ Sebab kae ora nemokna Isa Almasih, terus kae balik maring Yerusalem karo terus nggoleti Gusti Isa Almasih.⁴⁶ Sawise telunng dina kae ketemu Isa nang tempat ibadah. Deweke agi lenggah ning tengah-tengah para pemuka agama, karo ngerungokna kae lan ngajukna pitakon-pitakon maring kae.⁴⁷ Sekabe wong sing pada kerungu, deweke pada gumun marang kecerdasan lan sekabe jawaban sing diwekna.⁴⁸ Wektu wong tuane weruh Isa, kae gumun terus biyunge ngomong narang kae: “Nak, kenangapa koe menggawe kaya kue meng aku? Ramahmu lan biyung mukuatir lan nggoleti koe.”⁴⁹ Jawabe marang wong tuane: “Nangapa ramalan biung nggo leti aku? Apa rika orang ngerti, yen aku kudu ana nang sajrone umah Bapaku.”⁵⁰ Nanging kae ora ngerti sing di omongana maring kae.⁵¹ Terus Isa balik bareng-bareng kae maring Nazaret; lan deweke tetep urip sajroning asuhan rama lan biunge. Nanging biunge mbenai rahasia ne ning sajrone ati.⁵² Lan Gusti Isa makin tambah gede lan tambah hikmate lan gede lan makin di kasihi nang alo lan menungsa.

¹ Senjerone taun ke limolas seka pimpinane Kaisar Tiberius, sewaktu dadi wakil negara Yudea, lan Herodes raja nang wilayah Galilea, Filipus dulure raja wilayah Iturea lan Trakhonitis lan Lisania raja wilayah Abilene, ² sewaktu Hanas lan Kayafas dedi imam gede. Firman Gusti Allah teka meng Yohanes, anak Zakharia, nang padang gurun. ³ Dedi Yohanes teka meng kabeh daerah Yordan lan ngomong: “Tobatlah lan wenakna kowe di baptis, Gusti Allah arep ngampuni dosamu.” ⁴ Kaya sing ketulis nang njero kitab nubuat-nubuat Yesaya: Ana suara nang padang gurun: Siapna dalam meng Gusti Allah, lurusna dalam tanggo Gusti Allah.” ⁵ Saben jurang arep di urug lan saben gunung lan bukit arep dadi rata, sing menggok-menggok arep di lurusna. ⁶ Lan kabeh wong arep weru keslametan seka Gusti Allah.” ⁷ Terus deweke ngomong meng wong ake sing teka meng Gusti Allah, go di baptis, jerene: “He kowe keturunane ula beludak! Sapa sing ngomong meng kowe menkabur seka murka sing arep teka?” ⁸ Dedi kasilna woh-wohan pas karo pertobatan. Lan aja mikir nang jero atihmu: Abraham kue bapake dewek! Nyong ngomong meng kowe: Gusti Allah bisa ndatekna anak nggo Abraham seka watu-watu kiye! ⁹ Kampak wis ana nang wit lansaben wit sing ora ngasil woh sing apik, garep di tegor di guang nang njero geni.” ¹⁰ Akeh wong takon mendeweke, “nek kaya kue, apa sing kudu di lakoni?” ¹¹ Jawabe: “Sapa wong nduweni rong lembar klambi, kudune deweke mbagikna karo sing ora ndue, sapa wong nduweni panganan, kudune deweke lakoni sing kaya kue.” ¹² Arep teka penjaluk-penjaluk pajeg nggo dibaptis lan kae takon meng ndeweke: Guru, apa sing kudu dewek lakoni?” ¹³ Jawabe: “aja nagih lewih akeh seka apa sing wis di tentokna nggo kowe.” ¹⁴ Lan tentara-tentarane takon meng deweke petik lan apa sing kudu derek lagoni?” jawabe Yohanes meng kae: “aja ngerampas, aja meres, cukuplah karo gajimu.” ¹⁵ Ning ake wong agi ngenteni ngarep lan kabeh takon nangjro atih sapa yohanes, mbok-mbok deweke kue mesias. ¹⁶ Yohanes njawab lan ngomong meng kabeh wong: “Nyong baptis kowe nang mbanyu ning, deweke sing lewih kuasa ketimbang nyong. Arep teka lan mbukak tali kasut-E nyong ora patut. Deweke garep baptis kowe karo roh kudus lan karo geni. ¹⁷ Alat penampi wis nang tangan-Ne nggo ngeresiki panggonan pengirikan-Ne nggo ngumpul gandum-E meng jero lumbung-E ning lebu damen kue arep di opong nang jero geni sing ora bisa si dem. ¹⁸ Karo akeh nasehat lia Yohanes ngabarna injil meng wong akeh. ¹⁹ Nanging sewise deweke ngelina raja, wilayah Herodes kedadean Herodias, bojo tunggale, lan kabeh kejahatan lia sing wis di lakoni, ²⁰ raja kue nambah kejahatane lan nglebokna Yohanes meng njero penjara. ²¹ Sawektu kabeh wong kue wis di baptis lan Isa Almasih di baptis lan agi ndonga, langite mbukak ²² lan roh kudus mudun nang njero wujud manug tara meng nduwur-E. Lan krungu suara kas langit: “Engkaulah Anak-Ku sing tek tresnani, kepada-Mulah Aku berkenan.” ²³ Sawektu isa almasih ngawiti pegawean-Ne deweke, umure kira-kira telung puluh taun lan anggepane wong, deweke kue anake Yusuf, anake Eli. ²⁴ Anake matat anake Lewi, anake Malkhi, anake Yanai, anake Yusuf, ²⁵ anake Matica, anake Amos, anake Nahum, anake Hesli, anake Nagai, ²⁶ anake Maat, anake Matica, anake Simeï, anake Yosehk, anake Yoda, ²⁷ anake Yohanan, anake Resa, anake Zerubabel, anake Sealtiel, anake Neri, ²⁸ anake Malkhi, anake Adi, anake Kosam, anake Elmadam, anake Er, ²⁹ anake Yesua, anake Eliezer, anake Yorim, anake Matat, anake Lewi, ³⁰ anake Simeon, anake Yehuda, anake Yusuf, anake Yonam, anake Elyakim, ³¹ anake Melea, anake Mina, anake Matata, anake Natan, anake Daud, ³² anake Isai, anake Obed, anake Boas, anake Salmon, anake Nahason, ³³ anake Aminadab, anake Admin, anake Armi, anake Hezron, anake Peres, anake Yehuda, ³⁴ anake Yakub, anake Ishak, anake Abraham, anake Terah, anake Nahor. ³⁵ Anake Serug, anake Rehu, anake Peleg, anake Eber, anake Salmon, ³⁶ anake Kenan, anake Arpaksad, anake Sem, anake Nuh, anake Lamekh, ³⁷ anake Metusalah, anake Henokh, anake Yared, anake Mahalaleel, anake Kenan, ³⁸ anake Enos, anake Set, anake Adam, anake Allah.

Chapter 4

¹ Gusti Isa Almasih, sing kebek ing Roh suci, bali sek akali Yordan, terus di gawa nang Roh Kudus maring padang gurun. ² Nang kana Deweke manggon patang puluh dina suwene lan digoda nang Iblis. Sajeroning kana Deweke ora mangan apa-apa lan sawise kuwe Deweke krasa kencot (ngelih). ³ Terus Iblis ngomong karo Deweke: “nek Koe Anake Gusti Allah, kongkonen waktu kiye dadi roti.” ⁴ Wangsulane Gusti Isa Almasih maring Iblis: “ana tulisan kaya kiye: memengsa urip dudu seka roti bae. ⁵ Banjar sana lika iblis nggawa Gusti Isa Almasih, maring panggonan sing paling duwur: iblis nidokna maring Deweke kabeh kerajaan danya. ⁶ Omonge iblis maring Deweke (Gusti Isa Almasih): “kabeh kuasa kuwe lan kamulyan arep tak wenekna maring Kowe (Isa Almasih), merga kabeh kuwe wis diserahna maringaku (iblis) lan inyong (iblis) ngewehna maring sapa bae sing di senengi (dikarepna). ⁷ Dadi seumpana Kowe (Isa Almasih) njembah aku (iblis), sekabehane kuwe arep dadi duwek-Mu (Isa Almasih). ⁸ Ananging Isa Almasih ngomong maring iblis: “ana tulisan kaya kiye: Kowe (iblis) kudu nyembah Gusti Allahmu, lan mung maring Deweke (Isa) baelah Kowe (iblis) ngabekti!” ⁹ Terus iblis gagean nggawa Isa Almasih maring Yerusalem lan manggonaken Deweke (Isa Almasih) nang wuwungan bait Allah. Terus iblis ngomong maring Isa Almasih: “Nek Kowe Anake Allah, tibakna awak-Mu sekang kene maring ngisor, ¹⁰ sebab ana tertulis: ngenani Isa, Gusti Allah mrentah malaekat malaekat. Kanggo ngayomi Deweke (Isa Almasih). ¹¹ lan kae kabeh arep ngadangi Deweke sak nduweuk tangane supaya sikil-Le aja kesandung watu.” ¹² Isa Almasih mangsuli, omonge: “ana Firman: aja koe nyobani Gusti Allahmu!” ¹³ Sawise iblis ngrampungu kabeh panggodanekmue, Deweke (iblis) mundur seka ngarep (Isa Almasih) lan unggu wektu sing apik. ¹⁴ Sajeroming kuasa Roh Isa Almasih terus bali maring Galilea. Lan tersiar kabar ngenani Deweke (Isa Almasih) nang seluruh daerah kuwe. ¹⁵ Sawetara kuwe Deweke (Isa Almasih) mulang nang umah-umah ibadah nang kana kabeh wong pada ngalem maring Deweke (Isa). ¹⁶ Deweke (Isa Almasih) teka maring Nasaret panggonan Deweke digedekna, lan menurut kebiasaan-Ne wektu dina Sabat Deweke

mleku maring umah ibadah, terus ngadeg arep maca seka Alkitab.¹⁷ Maring Deweke diwenehi kitab nabi Yesaya lan sawise dibukak-Na, Deweke nemakna nas, sing kaya kiye tulisane:¹⁸ "Roh Gusti ana nang awaku (Isa Almasih) merga Allah wis ngarapi Aku (Isa) kanggo nekakna kabar apik. Maring wong-wong miskin; lan Allah wis ngutus Aku (Isa)¹⁹ Kanggo ngabarna pembebasan maring tawanan, lan pendekngane kanggo wong-wong picek, kanggo mbebasna wong-wong sing tertindas, kanggo ngabarna tahuna rahmat Allah wis teka."²⁰ Banjur Deweke nutup kitab luwe, menekna maring-maring pejabat, terus jagong: lan mata kabeh wong sing nang jero omah kuwe tumuju maring Deweke.²¹ Banjur Deweke (Isa Almasih) mulai mulang kae kabeh pangucap: "nang dini siki geneplah nas kiye seewktu koe ngringokna."²² Lan kabeh wong mbenerna Deweke lan kae kabeh gumun karo omong-omong sing endak sing di ucapNa, terus omonge kae kabeh: "apa Deweke kiye duduk anak Yusud!"²³ Mula pangucap Deweke (Isa) maring kae kabeh, "meski koe arep ngomongna bebasan kiye maring Aku: He dukun, marekna awak-Mu dewek, cobanen nang kene nga, nang panggonan asal-Mu kiye, sekabehe sing Kowe krungu wis keda dean nang kapernaum!"²⁴ Mula pangucap maring kae kabeh. "Aku ngomong maring Kowe, satemene ora ana nabi sing di rajen wang tanah asak."²⁵ Lan Aku (Isa) ngomong maring koe, lan omong-Ku kiye bener: wektu jaman Elia akeh wong wadon randa nang Israel, langit ketutup suwene telung tahun enem wulan lan bahaya pacekik melanda sekabehe negeri.²⁶ Ananging Elia di kongkon dudu maring sijine wong kae, nanging maring sijine wong wadon randa nang Sarfat nang tanah Sidon.²⁷ Lan wektu jaman nabi Elisa akeh wong sing kena lara kusta nang Israel, lan ora ana sijia wong seka kae kabeh sing di sucekna, kejaba mung Naaman wong Siria kuwe.²⁸ Krugu bab kuwe banget kesuhe kabeh wong sing nang umah ibadat kawe.²⁹ Kae kabeh pada tangi, terus ngusir Isa Almasih maring se-njabane kota lan nggawa Deweke maring tebing gunung, panggonan kota kuwe kanggo mbuang Deweke seka tebing kuwe.³⁰ Ananging Deweke (Isa Almasih) mlaku liwat seka tengah. Tengahe kae kabeh, banjur lunga.³¹ Terus Isa Almasih lunga maring kapernaum, sijine kota mang Galile, terus mulang nang kana nang dina sabat.³² Wong-wong pada gumun krungu pengajaranNe, merga tutur kataNe penuh kuasa.³³ Nang sajeronne umah ibadah kuwe sijine wong sing kerasukan setan lan Deweke mbengok suarane sepu.³⁴ "Her koe, Isa Almasih wong Nazaret, apa urusan-Mu karo aku? Koe teka nung arep mateni aku? Aku ngerti sapa Koe: sing suci seka Allah."³⁵ Ananging Isa Almasih banjur ngusir setan kuwe, karo omonge: "meneg, metua seka jerone! "lan setan kuwe mbantingna wong kuwe maring tengah-tengah ing wong akeh, terus setan kuwe metu sekang awake ;an wong kuwe ora krasa lara.³⁶ Lan kabeh wong pada gumun, terus ngomong karo wong siji lan wong liyane, karo omonge: ngedab-edabi banget! Karo wibawa lan panguwasa nggone kongkon maring roh-roh jahat supaya meta.³⁷ Bab ngenani kabek Deweke (Isa Almasih) kawe terus sumebak tekan endi-endi.³⁸ Sawise kuwe Gusti Isa Almasih jenkar sekang papan pangibadah kana lan tindak maring omahe Simon.³⁹ Gusti Isa Almasih terus jumeneng nang sandinge, karena di usir, wusana sing lara banjur mari. Terus tangi lan ngladeni para tamune.⁴⁰ Bareng wis surup, wong-wong pada nyow Anake sanak sadudure sing lara werna-werna kuwe ganti-ganti pada ditumpang astane, temah pada mari.⁴¹ Iya akeh wong kang demite metu, kalawan muni seru: "Paduka punika putranipun Allah." Nanging banjur didukani ora di diparengna berisik awit pada ngerti nek Panjenengane kuwesang Kristus.⁴² Waktu dina ngancik awan Gusti Isa Almasih (Isa Almasih) miyoslan banjur tindak maring panggonan kang sepi. Nanging wong akeh pada nggoleti terus ketemu kabel pada nggondeli Gusti Isa Almasih, supaya aja pada ditidar (ditinggal).⁴³ Nanging Gusti Isa Almasih ngendika maring Kowe kabeh: "nganang kuta-kuta liya Aku (Gusti Isa Almasih) kudu ngabazna Injil keratan Allah mezga kuwe Aku (Isa Almasih) diutus."⁴⁴ Lan Ia (Isa Almasih Kristus) ngabarna (nyritakna) Injil maring sajroning omal-omal ibadah nang tanah Yudea.

Chapter 5

¹ Ingsawiji ningdina Gusti Isa Almasih pinujuing pinggiring setajara ora surat wong abeh pada ngumpul arep ngnungotno pangandi bane Gusti Allah.² Gusti Isa Almasih pirsira ora mau wong loronang pinggir segara junua metiwael nelayan pada mentas lagi ngumbah jalane³ Panjenengane banjur munggah ing salah sijine praukuwe yakue prauwe Simon pandawuh supaya prauwe mada dadohna sebadaratan banjur lenggah lan memulang marang wong abeh mau nduwure prau.⁴ Barang wis ranpung tumulingen dilomarang Simon, manjula maring panggenan sing jera jalane tibahno supayane ulihiwal.⁵ Simon mangsali : Guru sampun sedalu niupul anggen bulo nyambut damel banti saestu mbaten angsal nopo-nopo ananging sabing dawah pada ba bula bade ndaweh aben jala.⁶ Sawiseditibahano padauleh iwab abeh abeh banget jalane bedah.⁷ Terus deweke menebi dnada (sarat) maring lanea bancane lan prau sejen supaya diwebna tebo mbantu terus deweke teba bareng-bareng ngingsi prau lono buwe nganti bebeb i wabe lan meh belempraune.⁸ wektu Simon arep terus wenuh badaa taat deweke tiba tersubun nanga nepe Gusti Isa Almasih lan ngomong : Gusti lunganen sabang arep buaba beye wong berdosa.⁹ Mergo deweke lan babeh wong sing bareng bareng baro deweke gumum sabing abehe i wabe sing ditambah (dijaring).¹⁰ Semonougo Yakobus baro nakoni bocah bocah Zebedeus, sing dadi hamea Simon : "Pengendibane Isa Almasih marang simanaja wedi wiknit sibi koe arep njala wonganeh."¹¹ Lan sawisedewekne minggirno praune maring darat di wekno ninggalna sekabehe banjar mela (nderek) Isa Almasih.¹² Ingsawiji ning din Isah Almasih ana sajroning kota nang anak wong sing keno penyakit kusta wektu wong koe weru Isah Almasih banjur sungkem ing bumi lan matur Gusti manawi paduko kerso tumut sagen mbirat najis boulok.¹³ Gusti Isa Almasih mulih mulung astane ndemeh wong mau kalawan ngendiko aku bangsa birata najiw mu sanaliko koe lalarane kustane.¹⁴ Isa Almasih ngelarang wong koe ngerintaknoh karosopo bae lan ngandika. Lunganen delengna awakmu maring imam lan pasrane kanggo resih pasra kalih sing diprentahna Musa, kanggo bukti maring koe kabe.¹⁵ Ananging kabar ngenani Isa Almasih

koe malah sansoyo. Sumebar nganti adoh lan banjur ake wongkang pada gumrudug sowan maring ngaresane arep ngrungo pangandikane supaya lelarane diwarasaki.¹⁶ Mangan Gusti Isa Almasih bandur semikir maringpapan sing sepi ngedonga.¹⁷ Lan sawijine nalika Gusti Isa Almasih pinuju mulangono wong Farisi lan ahli toret njagong ngrumukna lerowe teka sekang penjuru desa nang Galilea lan Yudea lan sekang Yerusalem. Kuasa ning pangeran onona nganti mulane bisa maring kewarasan maring wong loro.¹⁸ Banjur anak wong sawatara sing teka musung wong lumpuh nang peturone koe pada mlebu. Didoyo wisane mlebu nyowanake maring Gusti Isa Almasih.¹⁹ Mergo deweke ora bisa ngegawa mlebu mergo saka akeh wong nang kono. Banjur podo munggah pujian terus mbukak payon koe lan sing lara diduna sapaturone setengah wong akeh pas nangarepe Gusti Isa Almasih.²⁰ Isa Almasih paring perso pangandele wong mau banjur ngendika : “He sedulur dosa mu wis dihampurani.²¹ Nanging poro ahli toret lan wong-wong Farisi pada mikir sajroning ngatisapa wong kiye-kiye denang nyenyamak maring ningalah sapa sing bisa ngapurani dosa kejaba Gusti Allah deweke?”²² ananging Isa Almasih nguningganik pikirane wong-wong mau mulane banjur ngendiko sing pada dipikirnga sajroni ngatimu.²³ Gampang ngidawuh: dosa mu uwis diampuni, tarodauhi ngadego lan mlakuo?”²⁴ Ananging supaya koe pada ngerti nek putrane manungso koe kuasa ngapurani dosa nang kue banjur ngandika maring sing lumpuh ojo : “Dawuku maring koe ngadego peturonngu angkaten lan baliyo.²⁵ Sanaliko koe wong mau terus ngadek nang ngarepe wong ake mau, angkat peturoni terus kalikaro ngluhurna Gusti Allah.²⁶ Wong akeh pada gumun lan pada ngluhurna asmane Gusti Allah sarta pada wedi banget pengucape? Dinapae inyong bakal wis pada ngumuruni barang-barang sing nggumunape banget.²⁷ Sawise uwe Gusti Isa Almasih terus tindak teruk periso jurumupu koyo njagong nang umah jenenge Lewi pangandikan maring koe “meluo Aku!”

²⁸ Lewi banjur ngadek ninggalna sekabehe terus nderek Gusti.²⁹ Lewi nganaknga suguhan sing mewah kanggo deweke nang umahe lan sebagian ake tukang cukei lan wong lia pada mangan barang-barang karodeweke.³⁰ Wong-wong Farisi lan para ahli Taurat manggut maring murid-muride Isa Almasih jerene: nang apa koe mangan lan minum barang-barang karo tukang pungut cukei lan wong-wong sing dosa.³¹ Terus jawab Isa Almasih maring kaekabe ngomonge: Duduk wong sehat sing butuhna dukun maring wong sing larah.³² Tekaku orak ngundang wong sampurna nanging wong desa pada metobat.³³ Wong-wong Farisi baik terus matur maring Gusti Isa Almasih, para murid-murid Yohanes sering puasa lan sembayang semono uga murid-murid wong Farisi tapi neh murid-murid mu mangan lan mubeh.³⁴ Wang sulane Gusti Isa Almasih apa bisa para kanca-kancane lanang dikon puasa, sejroneng pengantene tesiana.³⁵ Nang ing arep teka waktunek mepelai koe dijiot saka koe kabe waktu koe kabe arep puasa.”³⁶ Deweke ngomongna uga perumpamaan maring koe kabe : “Ora anak sijinewong nyoe setitik kain seka umbi baju sing anyar kanggo nambal maring kelambi sing cocok kain penambal sing disoek sekak sing anyar koe³⁷ semono uga ora anawong ngisek no anggur sing anyar mengjro batang kulit sing tua krono kue, anggur sing anyar kue bisa nyowekna katong kue lan anggur kie arep dibuang lan kantong bie mesti soe.³⁸ Ananging anggur sing anyar kududisempen nangjro kantong sing anyar uga.³⁹ Karna anak wong sing wis ngumbe anggur lawas banjur kepengin mube anggur sing anyar sebab banjur bakal ngumbe sing lawas bae enak banget.

Chapter 6

¹ Wektu dina Sabat, Gusti Isa Almasih melakuning ladang gandum murid-muride petueh gandum, terus di pangan terus deweke remed nggo tangane.² Ananging sijine wong Farisi ngomong: “ngangapa koe gawe permasalahan sing ora di ulikna nang dina wektu dina setu?”³ Terus Gusti Isa Almasih ngomong apa kue : “Ora baca apa bae sing dilakokna nang Daud, sewaktu deweke lan wong-wong sing pada melu rasana ngelik.⁴ Kepriwe carane deweke bisa mebu nang sejerone tempat ibadah lan njiot roti sajen terus di pangan lan dibagi-bagikan maisng murid-muride, sejatine rotine ora telih di pangan kecuali nang para imam-imam?”⁵ Gusti Isa Almasih ngomong maring wong-wong “Anak Allah sejatine Gusti sing nguasani dina setu”.⁶ Wektu dina setu liane, Gusti Isa Almasih mlebu maring tempat ibadah terus mulang, nangkono ana wong sing mati tangan tengene.⁷ Para ahli Taurat lan wong Farisi saka ngamat-ngamati Gusti Isa Almasih, embok-embok deweke nambani wong pada dina setu, supayane deweke ulik alesan sing kanggo nyalahna deweke.⁸ Nanging deweke ngerti pikirane wong-wong terus ngomong maring wong sing mati lengene: “Tangio ngadeg ning tengah!”, terus wong mau sanalika tangi lan ngadeg.⁹ Terus Gusti Isa Almasih ngomong maring wong-wong: “Aku takon maring koe: singndi di ulih naken setu, gawe apik gawe Allah, nylametaken nyawane wong apa mateni?”¹⁰ Sawise deweke deleng sakubenge maring kue kabeh, terus ngomong naken maring wong sing maring nenehna tanganmu, wong kue nuruti perentahe Gusti terus mari sanalika tangane masi total.¹¹ Mulane deweke, kesuh gede deweke kumpulan perkara sing dilakokna maring Isa Almasih.¹² Nang wektukue Isa Almasih lunga nang gunung kanggo dodonga tekan wengi la dodonga maring Allah.¹³ Wektu dina awan la ngundang murid-muride maring Isa Almasih, terus milik antara ne sekang antarane koe kabeh wong kang disebut murid-muride.¹⁴ Simon sing aga di parengi jeneng Petrus lan Andreas serolas Simon, Yakobus lan Yohanes, Filipus lan Bartolomeus,¹⁵ Matius lan Tomas, Yakobus anak Alpius lan Simon sing disebut wong Zelot,¹⁶ Yudas anak Yakobus lan Yudas Iskariot kang ing tembe laku cidro.¹⁷ Terus deweke mudun karo kue lan mandeg nang pangkonan sing rata : nangkono, ngumpul bareng murid-muride lan akeh wong liane sing pada teka Yudea lan Jerusalem lan saka pante Tirus lan Sidon.¹⁸ Wong-wong pada teka arep ringkokna Gustine lan pingin di tambani penyakitne, uga wong-wong kerosukan roh-roh jahat nganti di Masekna.¹⁹ Wong akeh padha usaha kepingin ngemek deweke sebab ana kuasane Gusti sing metu saka Gusti lan wong-wong kabeh padha di tambani.²⁰ Gusti Isa Almasih deleng murid-muride

terus ngomong: Mesti seneng bangethe koe wong sing larat sejatine yen koelah sing duweni keratoning suarga.²¹ Mesti seneng bangethe koe sing siki agi laper sebab koe arep di cukupkaken mesti seneng bangethe koe sing siki agi nangis koe bakal arep ngguyu.²² Seneng banget koe, yen lantaran anak Allah wong sengit marang koe lan yen wong-wong padha nyatroni koe, lan gawe pitnah marang koe terus ngalarang jenengmu kanggo dugunakna sing Allah.²³ Padha sing seneng wektu kie lan sing bahagia sing sebenere upahmu gede banget nang suarga lantaran nek kaya koe nenek moyangnge deweke wis pernah nglakokna maring para nabi.²⁴ Nanging celakalah he koe wong sugih lantaran koe sugih wis ulih kesenangan.²⁵ Cilakalah koe sing siki wis wareg lantaran koe arep celakalah koe sing siki padha ngguyu sebab koe bakal kesedihan lan tangisan.²⁶ Celakalah koe yen kabeh wong nguji koe lantaran nek nenek moyangmu wong-wong wis pernah lakokna maring nabi palsu.²⁷ Tapi maring koe sing ngringokna aku, Aku ngomong sayangilah musuhmu, berbuat guwe apik maring wong sing nyengkit maring koe.²⁸ Jaluk berkah maring wong sing ngutuk koe, dongakna bae wong sing ngutuk koe dongakna bae wong sing ngomehi.²⁹ Sapa sing pipimu sebelah lekna uga maring wong pipimu seng tengen lan sapa sing jiot jubahmu, jorna deweke jiot keamkimu.³⁰ Wekna bae maring saben wong-wong sing jalak maring koe: lan ajangati di jaluk maning maring wong sing jiot barangmu.³¹ Kaya dine koe pingi sunyane wong gawe apik maring koe, lakokna ngakaya maring wong akek.³² Yen koe nyayangi wong sing nyayangi kow kira-kira apa jasamu, yen wong-wong sing berdosa nga nyayangi maring seweke.³³ Yen koe gawe apik maring wong sing gawe apik maring koe, kira-kirane apa jasamu, wong-wong sing padha dosa nga gawe sing kaya ngenah.³⁴ Yen koe ngutangna barang maring wong yen koe ngarep-ngarep arep nampa sesuatu sopo deweke, kira-kira apa jasamu? Wong-wong sing dosa supayane deweke nampani maning sing padha bae.³⁵ Tapi koe, melasilah musuhmu lan lakoniapik maring deweke nyelang karo ora ngarepi bulasane, mulane upae arep gede lan koe arep dadi bocah-bocah Allah sing maha duwur, sebabe kaya apik maring wong-wong ora ngerti matur nuwun lan maring wong-wong jahat.³⁶ Kudune koe murah ati padha kaya Ramamu sebenere murah ati.³⁷ Aja koe ngakimi mulane koe behora arep di hakimi lan aja koe ngukum mulane koe ora arep di ampuni.³⁸ Ngowe lan koe arep di wei : sing timbangane sing apik, sing di padetna, sing di oyag lan sing templek maring jaba, arep di kotone, maring koe.³⁹ Isa Almasih ngomong nang ibarat maring deweke : apa bisa wong buta? Udu ke loronge arep mang jero jeglongan.⁴⁰ Salah sijine wong murid ora lewih kang gurune, tapi sapa wong sing uwis tamat pelajaran arep padha karo gurune.⁴¹ Lahdeneng selemba nang jeso mata sedulurmu, umpamane balok nang jero mata, meripatmu dewekan ora ngerti?⁴² Kepriwe koe arep ngomong maring dulurmu : Tunggalmu, wislah aku ngetokna selumbar sing ana nang jero matamu, padahal balong sing nang jero matamu padahal balong sing nang jero meripatmu koe ora deleng? He wong lembu, metulah disid balok nang sipat mu mulane koe arep deleng sing jelas.⁴³ Mulane ora ana wit sing apik sing ngasilna woh sing woh sing apik.⁴⁴ Sebab samben wit di kenal nang wohe mulane nang semak duri wong sing ngepet ora nang duri ngepe wahe anggar.⁴⁵ Wong sing apik ngtokna barang sing nang keuangan apik lan orung sing jahat ngetokna barang sing jahat nang keuangan sing jahat malani sing di ucapne lambane meluap nang atine.⁴⁶ Deneng koe ngomong maring aku : Tuhan, Tuhan padahal koe ora nglakoni apa sing aku ngomongna?⁴⁷ Samben wong sing poka maring – Aku lan ringokna omonganku karo nglakoni – Aku arep nyatakna sing koe karo sapa sing padekna.⁴⁸ Pada bae karo wong sing ngadepna umah: wong kue jeroni jero jero lan ngsogna dasare nang duwur waktu sewaktu teka banjir bah lan banjir tekang umah gue, umah gue ara arep di oyagna mulane umah kue pergua.⁴⁹ Siapa bae sing ringokaken omongan-Ku, tapi ora melakoni koe padha karo wong sing ngadegna umah nang duwur lemah tanpa dasar sewaktu banjir melandani, umah kue cepet rubuh lan dasat rusakane.

Chapter 7

¹ Seuwise Isa Almasih ngomong nang ngarep wong akeh melebu deweke maring kapernaum.² Nang kana ana wong siji perwira sing dueni siji Gusti. Sing banget diajen-ni Gusti kue agi mriang lan garep wati.³ Nalika perwira kue krungu ngenani Isa Almasih deweke ngonkon usung tua-tua Yahudi maring deweke kanggo joluk supaya deweke teka lan marekna deweke.⁴ Deweke teka maring Gusti lan rambi banget deweke jaluk tulung-ne omonge: “Deweke layak deweke tulung.”⁵ mergo deweke melasi bangsa deweke lan koe bae sing menanggung bangunan umah ibadat Inyong.”⁶ Terus Isa Almasih lunga bareng-bareng karo deweke nalika deweke ora adoh maning sekang umah perwira kue. Perwira kue ngongkon batur-bature banggo ngomongna maring deweke: “Tuan aja susah-susah mergo inyong ora layak nrima Tuan nang Yero umahku.”⁷ mergo kue inyong bae nganggap-pe awak-ku ora layak enggo teka maring-Mu. Tapine omongna bae sepotong omongan mulane abde: kue arep mari,⁸ Mergo inyong dewek siji wong bawahan. Lan nang bawahan Ku ana bae prajurit seumpama ngomong maring maring salah siji wong prajurit kue mangkat! Mulane deweke mangkat gawek-Na.”⁹ Seuwise Isa Almasih krungu kue. Deweke gumun arep koe lan agi minger maring wong akeh sing nututna deweke ia ngomong: “Aku ngomong maring koe Iman segede kie ora pernah Aku temon-ni sepisan kue nang antar wong Israel!”¹⁰ Lan seuwisse wong-wong sing di kongkon kue balik maring umah diulihna hamba kue wis ketemu sehat!¹¹ Seuwise Gusti Isa Almasih lungu maring kota sing jenengane Nain. Murid-murid-Nya lunga bareng-bareng karo Gusti Isa Almasih, lan iya wong akeh batir gembrudung.¹² Seuwise Gusti cedek lawang gerbang kota, ana wong mati di popong mengjaba, bocah lanang, bocah siji biyunge sing wis randa, lan akeh wong seko kota kue barengi randa kuwe.¹³ Lan seuwisse Gusti deleng randa kuweh, ati e gemeter saking banget melase, banjur Isa Almasih ngediko maring dewek ne: “aja nangis!”¹⁴ karanje dekki usungan kuwe Panjenengane ngemek lan sing mikul mandeg, Panjenengane ngen diko: “Hai bocah enom, Aku dawuh marang kowe tangio!”¹⁵ Mbanjur tangi wong kuwe lan jepong di kawiti ngomong-ngomong

lan Isa Almasih ngawehna maring ibune.¹⁶ Kabeh wong kuwe ke wedhen lan koe kabeh ngeluhurnag (Allah), kambi ngemong: “siji nabi gede wis (jumeneng) nadheg nang tengah-tengah karo,” lan “Allah wis nuweni umate.”¹⁷ banjur sumebar kabar ngenani Gusti Isa Almasih maring sluruh tanah Yudea lan sekitare.¹⁸ Weku Yohanes ulih kabar ngenani kedha dhian kue seko murid-muridDe,¹⁹ Yohanes ngundang wong loro seko antarane merentoh natur-natur maring Gusti punapa paduka ing kang pada rawuh punopo tesih kedah ngentosi sane ipnun?²⁰ Waktu wong loro leuwe ngadep maring Gusti Isa Almasih. Kowe matur: “Yohanes pembaptis merentah koro enyeng pitaken (Tuhan Isa Almasih): arep teka iku ataula budune enyong nunggoni wong siji liare?”²¹ Wektu kuwe Isa Almasih marekna akeh wong sekang segala penjakit lan kesusahan lan sekang roh-roh jahat, lan panjenengane maringi pandheleng maring kabeh wong picek.²² Lan Isa Almasih njauri deweke: “Lunga lan omongna karing Yohanes apa sing di dheleng la koe krungu: wong picek dheleng, wong lumpuh melaku, wong kusta mari, wong budeg, krungu, wong mati di gugah lan wong ora duwe di kabarna apik.”²³ Lan bungah wong sing ora dhadhi gela lan murungna Inyong.”²⁴ Seuwise kongkonan mangkat Yohanes kue mangkat di kawiti Isa Almasih ngomong maring wong akeh ngenani Yohanes: “Nggo apa kowe lunga maring ora-ora samun? Dheleng paring sing endag angin nganah ngneh?”²⁵ Nangapa kae lunga? Dheleng wang sing pakaianne bagus? Wong sing pakaianne apik lan sing urip mewah panggennane nang istana raja.²⁶ Dhadhi go ngapa koe lunga? Dheleng Nabi? Bener, lan Inyong ngomong maring koe, mbangkan lewih ketimbang nabi.²⁷ Marga ngenani deweke ana tertulis: Dheleng, Aku merentah pesuruh Ku gisiti aku nggisiti Kowe, arep ngiap na jalan Aku wang ngarepi Kowe.²⁸ Aku ngomong maring kowe: nang antane deweke sing di lahirna nang wedhow ora ana sijir wong uga sing leei gedhe kong padha Yohanes, mung sing cilik jero kerajaan Allah Lewih gedhe sekang deweke.”²⁹ Sekabeh wong akeh sing karungu ngomong-Na, melebu maring jaluki cukai trima kesaeane Allah, dhadhi koe kabeh wis ngewei aku diadusi koro Yohanes.³⁰ Ananging wong-wong Farisi lan ahli-ahli Taurat moh maksud deutllah ngarepi dewek koe kabeh, jebabe deweke ora gelem dibaptis nang Yohanes.³¹ Omong Isa Almasih: “Kambi apa kuwe sing di umpamakna wong-wong sekang golongan kige lan kambi apa kuwe iku padha?”³² Deweke iku seumpamane bocah-bocah sing jepong agpasar lan sing pada njerit: Aku dhamu seruling nggokewe, ananging kowe ora ngibing, aku tembang tembangan susah, tapina kowe ora nangis.”³³ Marga Yohanes teka, deweke ora mangan roti lan ora ngujuk anggur, lan kowe ngomong: Kelebon setan.”³⁴ Seuwise Anak Menungsa tekan, Deweke mangan lan ngumben, lan kowe ngomong: Di dhelenga, kuwegrang sangan lan pengumbe anggur, batire penitor cukai lan wong nang dosa.”³⁵ Ananging kawicak sananing ulih kabeh wong sing nerimane.”³⁶ Siji wong Farisi nyeluki Isa Almasih ngge teka mangan nang uincak Isa Almasih teka mengumah wong Farisi iku, terus jepong mangan.”³⁷ Nang kota iku ana wong wedon sing kondang sebabe siji wong dosa wektu kue wedon iku ngurukna, yen Isa Almasih agi mangan nang umah wong Farisi iku, tekalah ia nggawa gendul marmer isi leng wangi.”³⁸ Agi nangis deweke lunga jangleng nang burim Isa Almasih edek sikitla, terus nelesi samparamne kara banyu matane lan di usapi kelawan rambutene, terus ia ngambung sampara-Na lan ngelengani kambi lenga wangi kuwe.”³⁹ Wektu wong Farisi sing ngundang Isa Almasih dheleng bab kuwe ia ngomong jero atine: “Nek panjenenganane kiye nabi, mesti Deweke weruh, sapa boe lan weruh apa koe wong wedhen sing ngemek samparane Gusti Isa Almasih kuwe: mesti ngerti ia nek wong kue dosa.”⁴⁰ Gusti Isa Almasih terus ngendilo maring deweke: “Simon, ana perkara sing arep di omongna maring kowe.” Simon mang suli hature: “Sumang ga kapangan dikaken, Guru.”⁴¹ “Ana wong loro kang pada duwe utang maring wong kotang sing siji lima ngatus. Sijine seket dinar.”⁴² Sarehne ora bisa njaur, mulane potang banjur lilak ena utange wong lore mau. Wong loro kuwe sing endi sing lewih tresna maring Deweke?”⁴³ Atur wong sulane Simon: “Njong kira deweke sing lewih akeh di ilanga utangnge.” Omong Isa Almasih maring kowe: “Bener penemu mu kue.”⁴⁴ Lan karo dheleng karo wong waghen kue, ia ngomong maring Simon: “Koe dheleng wong wadon iku? Aku melebu maring umaeh tapi koe ora ngawehna Aku tanyu enggo ngumboh sikihku.”⁴⁵ Koe orangambung Aku, tapine agi Aku melebu ia ora liren-lirena ngambung sikil-Ku.”⁴⁶ Koe ora ngele ngani sirohku kambi lenga tapine deweke nglengani sikil-Ku karo lenga wangi.”⁴⁷ Sebab kuwe Aku ngomong maring koase dosane sing okeh iku wis diampunni, sebab ia wis akeh gawe apik. Tapine wong sing sendik dingamparani sending bocia gaweni apik.”⁴⁸ terus ia ngomong maring wodhon kuwe: “Dosamu wis dingampunni.”⁴⁹ Lan deweke, sing jepong mangan bareng Isa Almasih, dipikir jero ati deweke: “Sapa bae ia kige, dheneng ia ulih ngampurani dosa?”⁵⁰ Wis Isa Almasih ngomong maring wong wedhen iku: “Imanmu wis nyelameti kowe, lunga kambi slamet!”

Chapter 8

¹ Ora sesue gue Isa Almasih mlaku ngilinngi mengkota mengkota mengdesa mengdesa memberitakan Injil kerajaan Allah. Kerolas muride bareng-bareng karo Kae, ² lan mbreng sepasang-pirang wong wadon sing us di morekna sekang roh-roh jahat utawane semacam penyakit yaiku Maria sing di sebut Magdalena sing ulis di losna nag pitung roh jahat, ³ Yohana istri Khuza bendahara Herodes, Susana aken wadon liya. Wadon-wadon giye nglayani rombongan gue karo kesugineane deweke. ⁴ Wong ake rame-rame teka, yaiku wong, sing ring kota meng kota ngabungna maring Isa Almasih ngonjong marang ibarat. ⁵ Sebenere wong nyebar metu go njebarna winih marang waktu sing nabur sebagian winih tiba nang pinggir dalam didek nang wong ian manuk-manuk hawa mangan sampe nteng. ⁶ Sebagian tiba nanglema sing berwatu watu lan se uwise une dadi garing ora olin bangu. ⁷ Sebagian tiba nang tengah semak duri lan urip bareng-bareng lan ndepetna sampe mati. ⁸ Lan sebagian tiba nang lemah sing apit, lan seuwise erep wo satus lipat, sowise ngomong miki Isa Almasih ngomong sapa ndueni kuping ngo-ngo ringngokna sekutuhne deweke ringnokna. ⁹ Murid-muridde tokoh

ringkue apa maksud parkae.¹⁰ Terus jawab: “Ringkoe ngewai karunia go ngerteni rahasia kerajaan Allah, tapine maring wong lia hal kue dikaparna nang ibarat supatos de sepisan deleng kae ora deleng lan sepisan ringokna kae ora ngerti.”¹¹ Giela arti ibarat kue: wini kue ialah sabdane Allah.¹² Sing tiba nang pinggir dalan gue ialah wong sing uis ringokna seuwise teka Iblis terus jikot sabdane gue na jero ati supatos kae aja ngandel lan diselamatna.¹³ Sing tiba nang lemah sing berwatu-watu gue ialah wong sing seuwise ringokna firman gue nrimakna karo seneng tapi kae ora ngoyot, kae ngandel sedela bae lan nang masa jejel kae ngurtet.¹⁴ Sing tiba nang semak duri ialah wong sing wis ringokna firman gue lan nang tuwuen seuwise kae kejepit nang kuwatiran kesugihan lan kenikmatan urip engane kae ora wong sing mateng-mateng.¹⁵ Sing tiba nang lema sing apik lan ngetokna firman gue mbenahi nangati sing apiklan ngetokna who ketekunan.”¹⁶ Ora ana wong sing ngalakna damar terus nutupi karo tempayan utana nempatna nang ngisor tempat turu, tapi kae nyero uma Isa ndeleng sinare.¹⁷ Sebabe ora ana masalah sing di sembunyikna sing ora arep ngiti diworoworokan.¹⁸ Mulane gue gatekna cara koe ring okna mulane sapa sing nduweni yang kae arepdi wei tapi sapa sing ora nduweni kang ring kae arep njiot uga apa sing kae anggep ana ring kae.¹⁹ Bingunlah sedulur-sedulur Isa Almasih teka maring kae nanging dweke ora bisa olin kae mulane wong akeh.²⁰ Wong ngabarna ring kae biyungmu lan sedulur-sedulurmu ona nang njaba lan pengen ketemu korokop.²¹ Tapi kae menjawab deweke bingungmu lan sedulur sedulurku iyalah deweke sing ringokna firman Allah lan nglakokna.²² Salah sawijining Isa Almasih numpak ring ngero perahu bareng-bareng karo murid-murid lan are ngommong deweke Agulah dluk lungga ring pinggir danau terus lunga deweke.²³ Lan pas deweke agi belayar Isa Almasih sekoyong-koyong madun tautan ring danau isa perahu gue kemeblon banyu deweke ana nang cilaka.²⁴ Mulane kekalan murid-muride nangikna kae jerene, “Guru, Guru dewek mati!” Kae beh tangi terus ngomelin barat lan banyu sing ngamuk gue lan barat lan bangu gue reda lan danan dudi tedu.²⁵ Deweke maring deweke: Nang ndi kepercayaan mu? Mulane medilah deweke lan gumur terus ngomong maring wong sing liya: “Sapa sejatine wong giye, Deweke awen prentah maring barat lan banyu deweke taat ringkae?”²⁶ Terus teran Isa Almasih lan murid-muride nang lemah wong grasa sing letakke nang perena Galilea.²⁷ Seuwise Isa Almasih manjat ringdarat, tekalan wong lanang-lanang nang kota gue nekani kae. Wong kue dileboni nang setan-setan lan wis sue kae ora klambenan lan ora tinggal nang uma tapi nang kuburan.²⁸ Sewektu kae ndeleng Isa Almasih kae melung-melung terus tiba nang hadapan lan ngomong karo suara seru “Apa urusanMu karo aku, hai Isa Almasih Anak Allah sing Mahatinggi? Aku mohon ring koe supados koe aja nyiksa aku”.²⁹ Deweke ngomong kaya ngegne sebabe Isa Almasih prentah roh jahat gue metu ring wong gue mulahe sering roh gue di larak-larak kae nang kane go njago kae dirante lan dibelenggo terus kae memutuskan sebagian pengikat gue ring tempat-tempat sunyi.³⁰ Lan Isa Almasih takon ring kae “sapa jenegmu jawabane ‘Legion’ mangkane kae kelebon aken setan.”³¹ Terus setan-setan gue memohon ring Isa Almasih supados kae uja prenta deweke mlebe ring njero jurang maut.³² Analah nang kono seakene gedo babi agi goleti panganan nang lereng gunung terus setan-setan gue njaluk ring Isa Almasih supados koe ngenalna deweke ngeleboni babi-babi gue Isa Almasih ngabulna permintaan deweke.³³ Terus metulah setan-setan gue nang wong gue kawanan babi gue terjung ring tepi jurang mengjero danau terus mati lemas.³⁴ Sauwise wong sing ngurus si babi-babi gue deleng apasin uis dilakoni deweke melayu terus ngabarna hal gue lan kota nang desa-seda sekitare.³⁵ Lan metula wong gue deleng apa sing kuis dilakoni deweke tegaring Isa Almasih lan deweke nekani wong sing uwis di tinggalna. Setan-setan gue jangong nasi kile Isa Almasih. Kae uwis lambenan lan uwis waras ulane wetlila deweke.³⁶ Wong-wong sing uwis delem dewekan hal gue ngabarna ring deweke kepriwen wong dirasuki setan gue diselamatna.³⁷ Terus sekampean penduduk daerah Gerasa jalu ring Isa Almasih supaya Kae ningalna deweke sebabe deweke saking wetine wulane manjatlah kae nang rau terus-terus ngelayat maning.³⁸ Lan wong sing uwis ditinggalna setan-setan gue jalo supados koe diolinh nyertai tapi Isa Almasih mrentah hai lunga jerene.³⁹ Mbalekla ring rumamu lan dikabarna segalane masalah sing uwis dilakukna alat prenta mu. Wong kue pelunga kupengi kapehan kota lan kabarna segalane apa sing uwis di lakokna nang Isa Almasih.⁴⁰ sewaktu Isa Almasih balik wong ake nyamputae sebab deweke kabehan na anti Kae.⁴¹ Wulane tekane wong sing jengene Yairus kae sebenar das uma ibadat sambil sujut nang arop sikile Isa Almasih kae jalu maring deweke supayane gusti Isa Almasih teka maring mahe.⁴² Wulane anak waton sing sicine sing umure urang lebih dualas tahun wis me mati sajrone perdalanan maring menana Gusti Isa Almasih di seksek wong ake.⁴³ Boca watun nao sing kenang lara rolas taon lawase kenang lara.⁴⁴ Pendarahan sing rabisa ditambahi sapabae deweke ngerti gusti Isa Almasih sopo guri terus ngemek pinggir jubahE lan sanalika gue larane mari.⁴⁵ Isa Almasih ngomong, “Sebenarnya sapa sing ngemek Aku? Lan deweke ora ana lakoni Petrus ngomong: ‘Guru, wong akeh nlilingi lan ngempet-ngempet Guru.’”⁴⁶ Nangi Gusti Isa Almasih ngomong ana wong wing ngemek Aku jalarah aku rasa ana kuasa metu saka awaKu.⁴⁷ Sewektu wong wadon mau beru yen perbuatanne ketenger deweke teka aro kemeteran sujudlah nang harpe ngabarna ring wong akeh apas sebenere kae nekani hae lah sebenere kae sanalika mau terus mati.⁴⁸ Bulane jerene wadon gue : hae anakmu Imammu uwis nyelamatna koe, lungalah taro selamat.⁴⁹ Sewaktu Isa Almasih ngomong tekalah wong na keluarga das umah ibadat gue lan ngomong : “Anakmu uwis mati, aja maning nyusakna-nyusakna Guru.”⁵⁰ Engane Isa Almasih tringokna lan ngomong ring Yairus: “Aja wedi ngandel bae lan anakmu arep slamat.”⁵¹ Sertekane nang umah Yairus, Isa Almasih ora ngulikna wong pun melo lepuh haro kae seupahma Petrus, Yohanes lan Yakobus bapak lan anak gue karo bionge.⁵² Kabehan wong nangis lan nileng anak gue arep engane Isa Almasih ngomong: “Aja nangis kae orang mati tapi turu”.⁵³ Deweke guyuni ae, bulane keweke ngerti sebenaere anak gue wis mati.⁵⁴ Terus Isa Almasih jekel tangane anak gue lan ngomong jerene hei anak tangilah.⁵⁵ Bulane mbaleklah anak kue lan serapunge kue bae bangkit ngedek terus Isa Almasih prenta deweke ngewai anakke kue mangan.⁵⁶ Lan ngumunlah wong tua anak kue engane Isa Almasih larang deweke berita kakek

maring sapa bae apasing uwis dilakokna kue.

Chapter 9

¹ Isa Almasih njelud rolas muride, terus aweh tenaga lan penyakit-penyakit. ² Lan kie prentahe deweke nggo ngomong na kerajaan Allah lan ngo marekna wong. ³ Jerene karo deweke ajang gawa apa-apa nang njerone dalan tongkat aja gawat tongkat karo panganan, roti karo duit loroh wujude klambi. ⁴ Lan seumpamane koe wis ditrima nang njerone deweke umah ninggalna nang kono tekan koe mangkat sekang kono. ⁵ Lan gerana ngger anak wong ora bener nrima koe mentuk bae sekang kota deweke lan diresiki kotorane nang sikilmu seteruse pengertiane ngadep idewek. ⁶ Terus lunga deweke lan deweke puter-puter ngupengi desa karo ngomong-ngomong na Injil lan marekna wong mriang nang endi-endi nggon. ⁷ Herodes Rajane wilayah krumu sekabhane sing dadi Herodes dweni rasa kuatir seteruse anawong sing ngomongna nek Yohanes urip manig kang antara wong mati. ⁸ Ana maning sing ngomong nak nek Elia wis keton maning lan anamaning singomongna wong sekang nabi-nabi disit uwis urip. ⁹ Tapine Herodes ngomong Yohanes uwis tek kethok endase sapa sepangon kuwe sing ngomongna klakuan sing sebenere sapa mau-maune seteruse deweke brusaha supaya bisa ketemu karo Isa Almasih. ¹⁰ sebalike rasul-rasul kue ngomongna karo Isa Almasih apa sing deweke kerjakna terus Isa Almasih ngawa deweke lan nginggir mengsebelah lor sing bareng betsaidah sebisane ulih deweke karo koe. ¹¹ Tapine wong ake kewenangan terus nelu inyong deweke diwei deweke lan ngomong-ngomong karo deweke soal kerajaan Allah lan deweke marekna wong-wong sing ngatekna keslametan. ¹² Sewijine dina molai wengi nekani rolas muride deseteruse lan dese-dese saubenge bije terus ngolebi enggon sing sepi. ¹³ seterusnya Ia ngomong karo deweke koe terus aweh deweke mangan deweke semaur sing ona pada karu aku. Ora lewev sekang pada lima roti lan loro deweke semauur: “sing ona pada aku ora leweik sekan lima roti lan loro iwak mang sude aku lungatuku pangan go wong akeh” ¹⁴ ning kono kira-kira anali limewu wong lanong terus ia ngo mongkaro murid-muridNe “di prentade weke ngegong bumpul kumpul kira-kira lima sebet wong singkumpul. ¹⁵ Murid- murid nyalono lan prenta babeh waakeh luwe njegong. ¹⁶ Lan seuwise ia njikot lima roti kuwe lan loro iwah, kawe ia ndengan menglangitnyomongna, berkat terus ngremah ngemuk roti kawe lan dewekna karo murid-muridNe emen diwekna wong akeh. ¹⁷ Lan deweke sekabeh mongan tebah wareg saterusi di kumpulna. Ketekon ketok roti sing lewih rolas wabul. ¹⁸ Sawijining dina wektu gusti Isa Almasih lagi ndonga dewekan keteban murid-muride sebenere terus ia takonkaro deweke ngomong wong abeh sopo aku sih kije.” ¹⁹ ngomong deweke” Yohanes tubang baptisan uga ana sing ngomon aken Elia ana ugo anasing ngo mongaben Nabi-nabi disid uwis urip”. ²⁰ Isa Almasih takon karo deweke, “sbenere aku sepasih Petrus mesias kan Allah. ²¹ Terus ngrarang deweke, karo seru mendeweke aja mbritakna hal giye aring sapa bae. ²² lan Isa Almasih ngomong ana menusa kudu nanggung akih kelang sani lan lelak nong tuwa Imam-imam sirah lan Ahlih-ahli taurat dipatani lan dibangkitna nyong dino ketelu.” ²³ Jerene aring deweke kabena samben ewang sing gelem ngikutia kuwe kudu. Nalak deweke mikul salipe samben dino lan melu aku. ²⁴ Mulane sopo ewonge gelem njametno jowene kae arep. Ngilang no njewane tapi sopo ewonge kelongan ngawane mulane aku” boe njelamet aken. ²⁵ Apa gunane ulih kabea dunia tapi kae mateni akoweni ngrigikns awake dewek. ²⁶ Sebabe sopo e wonge isin, mulane lan omonganku” arab menungsa kudu arep isin mulane wong kuwe wong kuwe nek sumpamane kae teka mbesak nangkemal jaane lan btenoan Rama lan malekat-malekat kudus. ²⁷ Aku ngumong aring kowe : sebenere antarane wong sing teka nang kene anasing ora arep mati sudurunge ndeleng Keraton Allah. ²⁸ kira-kirane walu dino, seuwise seabea segalen pewulongon, Isa Almasih ngawa Petrus Yohanes Yakobus terus mandjat aring nduwur gunung nggu ndonga. ²⁹ Sewektu kue, agi ndunga kue rupa raine gonta ganti lan blam bine dadi putih kemegahan. ³⁰ Lan beton wang laro ngomong lambikae Musa lan Elia. ³¹ Kelorone ngetona awake nangkatesnaa katesnane; lan ngomong aringtuju ana lungane singarep dijuluki nony Yerusalem. ³² Sedela kuwe Petrus a batin batire uwis turune lan sewektu deweke tangi deweke ndeleni Isa Almasih nang ketes nane lan wong lore sing ngadeg nany pereke buwe. ³³ Lan sewektu wang laro kuwe arep ninggolna Isa Almasih. Petrus ngomong aring”. Guru kepriwe besenengan aku nang tempat keje. ³⁴ Sementara kae ngomong kabije tekalah lamuk nlindungi deweke. Lan sewektu. Deweke mblebu rinjero lamuk kuwe wedilah deweke. ³⁵ Mulane ngringokna suwana nang jero lamu kuwe sing ngomong: “Kijelah anakku sing Kupilih, ringoknaKae. ³⁶ Sewektu sawara kuwe krungu ngeton Isa Almasih tinggal deweken lan murid-murid kawe ngumpetna lan sewaktu kuwe deweke ora ngabarna aring sapa bae apis uwis deweke ndeleng. ³⁷ Dina esuk esuke sewektu deweke madun nang gunung duwe tebelal weng sing abeh rame- rame nekoni Isa Almasih. ³⁸ Wong-wong kon wong akeh buwe ngomong jerene guru akutulung supados kowe kowelitik anaku. Sebabe kaesebenere siji neanaku. ³⁹ Sewektu-wektu kae di serang roh, terus ndadokkae melung-melung lane roh kawe diojogojona marikna cangkeme ngumprub. Roh kawe terus bae njibsa bae lan arep arep ora gelen ninggalna kale. ⁴⁰ Lan aku wis. Nyalub aring murid-muride supados deweke ngurak ruh kawe tapi deweke ora bisa. ⁴¹ Mulane jere Isa Almasih hekowe gabungan sing ora nganoled lan sing besasar sepera suwene maning aku kudu tinggal nang aterane kowe lan sabar aring kowe gawo anakmu maring nyeneh. ⁴² Sawektu anak kawe mereki Isa Almasih setan kawe manting na maring lemah lan ngorong ngorogna tapi Isa Almasih ngusir roh jaat kue kano seru lan nyembuh na anak kawe teras mbalekna aring ramane. ⁴³ Mulane gumun kabeh wong duwe mulane godonge Gusti Allah. Sewektu kabea wong kue tesih gumn mulane kabea sing dilakoni Isa Almasih ngomong aring murid-muride: ⁴⁴ Ringokna lan gatekna, seabea omonganku kije anak menungsa arep diwena nang tangan manungsa. ⁴⁵ Deweke orangerti omongane kue sebeb artine ngumpetna bagi deweke mulane deweke ora bisa, ngertini lan deweke orawani naboni arti omongan kuwe deweke siapa yang terbesar diantara

para murid.⁴⁶ Dadi kedadean reag karo murid-murid Isa Almasih kue sapo sing paling gede deweke.⁴⁷ Tapi Isa Almasih ngerti pikirane deweke diweke jukut wong cilik didelengna nang pinggire.⁴⁸ Deweke ngomong karo kue wonge sapa sing ngelang bocah kiye ngango jenengku deweke ngelang aku lan wong sapa njelang aku ia njelang di weke sing ngulang aku dadi sing cilik di antarane kue sisan gawe deweke sing paling gede.⁴⁹ Yohanes ngomong, Guru aku deleng wong ngusir setan. Nganggo jeneng mulalu aku gegah wong kue jane kue udah pengikutku.⁵⁰ Isa Almasih ngomong dewekeoga kue wedi sebab wong sapa ora nglawan kowe iga kue tanggun ngamu.⁵¹ Deweke tekan wektune dinjunjung surga dewekengara delengane kanggolunga ke Isa Almasihalem.⁵² Deweke ngiring pira-pira utusan aja disiti dewek. Deweke kue lunga terus mblembu desa wong Samaria kanggo njeapna segalane.⁵³ Tapi wong-wong Samaria, kue ora nrima kue deweke mlakune Yerusalem.⁵⁴ Sing wong loro muride kue yakuwe Yakobus koro Yohanes ndeleng kue deweke ngomong “Tuhan apa Kue delem supaya aku prentah geri mudun sekang langit kanggo materi deweke.⁵⁵ Tapi deweke arep ngomong kue.⁵⁶ Terus deweke lunga mengdesa liane.⁵⁷ Sawise Isa Almasihkaro muride nutungna mlakure deweke ngomong wong sirang tengah dalan karo Isa Almasih, aku arep melu mengendi boe lunga.⁵⁸ Isa Almasih ngomong karo deweke serigala duwe gon lan burung duwe umah. Tapi anak wong ora duwe enggo ngebruk deweke.⁵⁹ Terus deweke ngomong karo wong lia melu maringaku tapi wong kue ngomong ulihaku lunga miyen ngubur bapaku.⁶⁰ Tapi Isa Almasih ngomong karo kue jorna wong mati ngubure wong mati tapi mengko lunga lan britakna kerajaan Allah ning ngendi-ngendi.⁶¹ Lan wong lia agi ngomong aku arep melu kuwe Tuhan tapi ngijini aku pamit disit karo keluargaku.⁶² Tapi Isa Almasih ngomong, angger wong sing siap kanggo mbagok, tapi alih nane Buri ora layak kanggo kerajaan Allah.

Chapter 10

¹ Deweke' sekang pada kowe Tuhan nuduh pitung puluh bmtir sing terus mengungang dewe ken donga ndonga ndisiti maring kota maring panggonan sing arep ditiliki. ² Ngomong ngomong maring diweke acara pacen akeh tapi begawehan sending deweke' kuwe' jaluklah. Maring Tuhan sing nduwe supaya diweke aweh. Pegawehan pegawehan kanggo kowe'. ³ Lunga sebenek' aku ngungang kowe' kaya bocah wedus nang tengah wedus. ⁴ Aja nggawani di eman-eman karj bekal karo kosut lan aja aweh kabar karo sapa, bae 'sesuwene' sesuwene' malku mlaku. ⁵ Angger kowe mlebu ngumah ngomong sing lewih slisit ngomong sing apik maring amoh hiye. ⁶ Anggerana wong sing bagus nampani rembugan sing apik deweke sesuwene' manggon nang nduwere' diweke ora sesuwemu kuwe bali amaring kowe'. ⁷ Tinggalen maring umah kaw' madang karo nginum apa sing diwekena wong maring kowe' sebab wong njambul gawe' pantes ulih upahe'. Aja pindah pindah umah. ⁸ Angger kowe mlebu maring jero kota lan kowe' ditampaninang koro. Panganen sing diwekena kowe'. ⁹ Lan marikna wong sing meiyang singana nang kono. Lan omongna maring deweke', nggone Alloh uwis edek karo kowe'. ¹⁰ Tapi kowe angge mlebu maring kota. Lan kowe ora ditampa nang koro. Lunga mlaku mlaku dalan kota kuwe'. ¹¹ Angger labu kotane sing nempel aring sikilkumu aku delengnangarepmu tapi geleti kiye pegawean. Alloh wis pedek. ¹² Aku ngomong karo kowe' pada dina kiye' Sodom arep liwihinteng tanggu ngane' da temimbang kota kuwe'. ¹³ Cilaka deweke Khorazim! Cilaka deweke Betsaida! Angger deweke' ditirus dan di Sidon keneng mujizat-mujizat singkenannang tengah tengah kowe' uwis suwe' tobat lan berkabung. ¹⁴ Jewehke' arep pada nang hakim pegawe ane' Tirus dan Sidon arep lewih gampang temimbang pegaweanmu. ¹⁵ Lan deweke' pernah (tahu, apa engko diunggatina tekan langit apa deweke' ora dituruna tekan dunia (bumi) wongmati. ¹⁶ Omonge sapa deweke krungu aku omonge sapa ndak kowe' deweke nolak aku lan omonge sapa nolak aku diweke nolak diweke sing prentah Aku. ¹⁷ Deweke kepitung puluh murid kuwe bali karo seneng-lan ngomong Tuhan karo setan-setan tunduk karo aku kanggo jenengMu. ¹⁸ Terus omonge Isa Almasih maring: Deweke' aku weruh iblis jatuh cepet sekang langit. ¹⁹ Janne aku aweh kuasa aring aku tanggo ngincakl ngidek ula karo kala jengking lan kuasa kanggo kuat. Mungsu berarti ora nana sing bahaya maring kowe'. ²⁰ dadi kaya keye' aja cilik ngati jane roh-roh Kuwe tunduk karokowe' tapi senenge kowe jenengmu ana tulisane' nang surga ngomong sukurlan seneng. ²¹ Pada waktu kuwe pada gembira Isa Almasih nang jero ne Roh Kudus lan ngomong aku sukur maring kowe' Bapak Tuhan. Langit lan Bumi deweke' kabeh kuwe' deweke' ngomong karowong loman lan wong. Ya kuwe' Bapa aku ya kuwe sing wawuh karo kowe. ²² Kabeh diwekwna maring aku maring Bapeku lanora nana siji wong sing ngertu sapa Bocah sejene Bape lan sapa Bapa. Sejene Bocah lan wong sing karodeweke' Bocah kuwe' ber kenan ngomo ngomong hal kuwe'. ²³ Sawise kuwe' ngemutna Isa Almasih karo murid-murid de' dewekan lap ngomong, “Senenglah mripat (mata) sing, weuh apa singkowe deleng. ²⁴ Mulane aku ngomong karo kowe akeh nabi sing Raja pengin deleng apa sing. Di deleng tapi ora deleng na. Lan pengin kru ngu ape sing kowe' krungu tapi ore ngrungokna.” ²⁵ Pada waktu kuwe' ngadege wong ahli taurat nggo ngobe Isa Almasih. Ngomonge' guru apa sing kudu gawe sing ulih urip sing getol. ²⁶ Jawab Isa Almasih mering kowe' apa sing ditulis jerone hukum taurat apa sing diwaca nang kana? ²⁷ Jawab wong kuwe' melasilah Tuhan Allahmu karowong segenap atimu, lan karo segenap awakmu, lan karo segenap kekuatanmu, lan karo akal rupamu, lan di melasi sepadane wong pada dirimu dewek. ²⁸ Ngomonge Isa Almasih karodeweke' ngomonge kuwe bener perbuat kiye engko arep urip. ²⁹ Tapi kanggo mbenerna awakewong kuwe' ngomongkaro Isa Almasih lan sapa sama aku karo wong. ³⁰ Jawab Isa Almasih jene' wong sing turun (mudum) sekang Yerusalem ke Yerikho i deweke libe ke tangan penjamun yamun sing ora bae' merompoknja entek entekan tapi sing kuwe' ngantem sing uwis kuwe lunga setengah mati. ³¹ Kebenaran ara wong iman mudun liwat dalam kiye deweke weruh wong kuwe' tapi deweke' nglewati sekang sebrang dalan. ³² Dadi ana wong lewi teka' nggon kuwe' deweke weruh wong kuwe' deweke' nglewati sekang setrang dalan. ³³ Terus teka wong Samaria sing agi nang dalan. Nang nggon kaw' deweke weruh wong kaw' melas atine melas kasih ³⁴

Iya lunga deweke' terus nambani tatu tatune sawise deweke njeromi karo lenga. Karoanggur deweke ke ngunggah na wong kuwe menduwur tunggang dewek terus digawa maring nggin penginepan lan ngrumate'.³⁵ Kosonge deweke ngewehna lorone maring sing duwe' penginepan lewih sekang kiye. Aku sing arep ngganteni anggek aku bali³⁶ sapa antare' wong telu keye jere omongmu pada bae manusia sekang wong sing tiba maring tangan penjamur kuwe'.³⁷ Wangsulane wong kuwe' wong sing arep nuduhnemelas maring deweke' omong Isa Almasih. Mengdeweke' ya kuwelah. Kelakuane deweke'.³⁸ Deweke Isa Almasih karu murid muride' agi mlaku-laku teka ana sebuah desa wong wadin sing jenenge Maria nampa deweke' nangomahe³⁹ wong wadon kuwe nduwe sedulur si jenenge Maria. Maria jagong edek sikil Tuhan terus ngru ngokna omonge.⁴⁰ Agi Marta sibuk banget dilayani deweke omongan bae kon bantu aku.⁴¹ Diweke Tuhan menjawab Marta,,Marta deweke kawatir lan njusahna dewek karo akeh perkara,⁴² tapi kursiji sing perlu Maria milih gongsing apik sing ora arep dijukut nang deweke.

Chapter 11

¹ Ing salah sawijining dina Gusti Isa Almasih agi ndonga nang panggonan. Sawektu rampung ndonga salah sijine muride ngomong maring dewake. Gusti aku warihi ngonga, kaya dene sing diajarna Yohanes maring murid-muride'.² Jawabe Gusti Isa Almasih marang deweke: "Yen kowe ngonga, koyo ngene; Duh Gusti Rama kawulo ingkang wonten ing swarga, asma panjenengan wis kasucikaken, kratoning swarga wisteka wonten aku lan kowekabeh³ Wenehana saben dinane panganan sacukupe.⁴ pangapurani saben wong sing nduweni salah marang aku. Lan aja nganti aku digawa sajrohine lelakon ala."⁵ Terus ngomong marang dewekan, yen salah sijine wong antara ne kowe, nang satengahe wengi, lunga maring umahe kancane karo ngomong" Hesedulur, aku diselangi Roti telu cacahe.⁶ Sebab salah dijine kancaku sing agi mlaku mampir meng umahku sejatine aku ora duwe apa-apa sing arepteke sandingna marang kowe;⁷ wong sing nang umah kono semaur: aja ngganggu aku, lawange wis ditutup, sebab aku karo anak-anakku we pada turu; yen aku ora bisa menyat ngewehna marang kowe.⁸ Aku ngomong marang kowe : senajan kowe ora gelem tangi ngawehna marang deweke, sabenero wong mau kancane jalaran deweke watake ora isinan, deweke terus tangi lan ngawehna marang deweke apa sing siperlukna.⁹ Terus aku ngomong marang kowe : yen kowe jaluk mesti bae bakal diweini; yen kowe golet pasti bakal dibukakna lawange kanggo kowe.¹⁰ Saben wong sing jaluk, bakal nampa. Saben wong sing golwy bakal uluh. Lan saben wong sing ngetok lawang bakal di bukakna wawange.¹¹ Rama endi, sing nang anrtarane kowe, yen anake jaluk iwak marng ramane, mesti ora bakal diwenei ula. Mestine bakal di wenei iwak.¹² Saumpamane yen deweke jaluk endog, deweke ora bakal di wenei kalajengking?¹³ Dadine yen kowe wong jahat ngerti diwei peweweh sing apik maring anakmu, luwih-luwih Gusti Allahmu sing nang surga! Gusti Allah mesti bakal aweh Roh Kudus (suci) marang deweke sing jaluk marang Gustine.¹⁴ Neng salah sawine dina Gusti Isa Almasih ngusir setan maring wong sing kasurupan sing marakna wong mau dadi bisu. Wektu setan mau wis metu, wong sing bisuterus bisa ngomong terus wong akeh pada Gumun.¹⁵ Nanging antarane wong ana sing ngomong : "Deweke ngusir setan nganggo kekuatane Beelzwbul, perantara setan."¹⁶ Ana uga sing jaluk suatu peptunjuk surga maring deweke, kanggo nyajal deweke.¹⁷ Nanging Gusti Isa Almasih wis mangerteni suatu rencana sing elek terus ngomongaken: saben kraton sing pecah belah mesti bakal mati, lan saben wong jejodohan sing ora genah mesti akal ambrug.¹⁸ Sebenere Iblis mau terbagi pirang golongan, lan bakal nglawan awake dewek, kepriwe carane supaya kratoning swarga bisa aman? Jalaran kowe ngomong, yen Aku ngusir setan nganggo kekuatane Roh jahat kuasa Beelzwbul.¹⁹ Dadi yen aku ngusir setan nganggo kekuatane Roh jahat, nganggo kuasa apa murid-muridmu cara ngusire? Sebab deweke sing arep dadi hakim.²⁰ Nanging yen aku ngusir setan nganggo kuasane Allah, sing sejatine yen kratoning swarga wis ana nang kowe.²¹ Yen ana wong sing perkasa lan kumplit senjatane kanggo jaga umahe dewek, mulane bakal aman sakabeh milike.²² Nanging yen ana wong sing lewih kuat soko deweke nglawan lan bisa ngalahna, mesti wong kuwe bakal ngrampas senjatane sing dadi andalane, lan bakal mbagi-bagi rampasane.²³ Sapa bae sing ora barang Aku, deweke nglawan Aku lan sapa bae sing ora ngumpulna bareng aku, deweke mutusna perkara sing apik.²⁴ "Umpamane roh jahat wis metu saka wong sing kasurupan deweke terus lunga maring panggonan sing gersang golet tempat sing gomandeg, deweke ora nemakna terus ngomong : yen aku arep mbalek maring umah sing wis pernah tek tinggalna.²⁵ Terus deweke mangkat, sawise tekan umah kahanane resik lan wis rapih banget.²⁶ Terus iblis mau metu lan ngajak roh jahat tujuh cacahe sing nglewihi jahate terus rohe mlebu lan manggon nang kono. Akhire wong mau kahanane lesih parah ketimbang sadurunge.²⁷ Wektu Gusti Isa Almasih esih ngomong: ona salah sawijine wong wadon ngomong marang deweke, sebenere bungah banget wong wadon sing metengna kowe lan susu sing wis kanggo nusani kowe.²⁸ Nanging deweke ngomong: sabenero wong sing seneng yakuwe wong sing seneng ngringokna Firman Allah, lan ngrumat kahanane.²⁹ Sawektu wong akeh ngrumuni Gusti Isa Almasih ngandika, rombongan leiye sejatine rombongan wong nakal. Deweke ngarepna suatu tanda, nanging marang deweke ora bakal diwennei tanda, seliyane tanda Nabi Yunus.³⁰ Kaya dene Yunus dadi pratandane wong-wong Niniwe, kaya dene anak manusia bisa dadi pratanda rombongan kiye.³¹ Sawektu penghakiman, ratu saka kidul bakal tangi bareng wong sarombongan kiye, landeweke bakal ngukum wong-wong sebab ratu kiyeteka saka ujunge bumi arep ngringokna hikmahe Salomo, lan sing sabenero sing ana nang kene lumih apik katimbang Salomo.³² Swektu penghakiman, wong-wong saka Niniwe areptangi bareng karo rombongan kiye, lan deweke bakal ngukumi sebab wong-wongNiniwe wis tobat sawektu deweke ngringokna kabar saka yunus, lan sing sejatine sing ana nang kene, lewih sem purna ketimbang Yunus.³³ Langka wong sijia sing nyumed damar terus ndelehna nang bolongan umah utawane nagisor ganteng, nanging

nang saduwur sikil damar, supayane wong sing pade mlebu bisa weruh cahyane.³⁴ Mripatmu kuwe obor awakmu yen mripatmu apik jelaslah seluruh awakmu, Nanging yen mripatmu Nakat, petenglah awakmu.³⁵ Sebab kuwe gatekna supayane padang singana nang awakmu aja nganti ngdadekna pepeteng.³⁶ Yen sakabehe awakmu padang lan ora ana bagian sing peteng, mulane sakabehe bakal padang, pada bae kaya dene, yen damar madangi kowe nganggo pepadange.³⁷ Wektu Isa Almasih rampung mulang, wong Farisi ngundang deweke supayane manga bareng nang umahe terus deweke mlebu umah terus jagong lan mangan.³⁸ Wong Farisi weruh bab mau lan gumun, sebab Gusti Isa Almasih ora, mis uhi tangane sadurunge mangan.³⁹ Nanging Gustine ngomong marang deweke kowe wong-wong Farisi kowe ngresiki jabane bae cawan utawa pingga, Nanging bagian jerone kebek hasil rampasan lan kadurjanan.⁴⁰ He, wong-wong bodo pahahal deweke sing ndadekna bagian jaba, lan uga deweke sing ndadekna bagian jero.⁴¹ Kudune, wenehna isine kanggo kebecikan lan sebenere sekabehe arep dadi bresih kanggone koe.⁴² Nanging celakalah kowe, he wong-wong Farisi, jalaran kowe mbayar persepuluhan saka hasil, inggu lan sakabehe sayuran, tapi kowe ngabekaken, keadilanlah katresnan Gusti Allah sing siji kudu dilakokna lan sing liyane aja nganti diyoraken.⁴³ Celakalah kowe, He wong-wong Farisi, jalaran kowe seneng jagong nang ngarep nang sajeroné umah ibadah, lan seneng nampa pangaleman nang sajeroné pasar.⁴⁴ Celakalah kowe, jalaran kowe pada bae kaya dene kuburan sing ora ana tetenger/Nisan. Wong-wong sing pada mlaku nang nduwure ora ana sing weruh.⁴⁵ Salah sijine wong sing ahli Taurat kuwe nyjawab lan ngomong maring deweke : Guru, yen ngomong kaya ngono, kowe ngina aku uga.⁴⁶ Nanging deweke semaur “ celakalah kowe-kowe pada , ne para ahli-ahli Taurat, jalaran kowe nyelehaken beban-beban sing dipikul nang wong tapi kowe dewek ora ngemek babar pisan beban mau nganti jrijine bae ora ngenggol.⁴⁷ Celakalah kowe, jalaran kowe mbangun kuburane para nabi-nabi nanging nenek moyangmu sing wis mbanguna deweke.⁴⁸ Siki kowe wis ngakoni, yen kowe mbenerake lelakone nenek oyangmu, jalaran deweke wis mateni nabi-nabi mau lan kowe mbangun kururane.⁴⁹ Jalaran Gusti Allah wis ngandika. Aku arep mrentah marang kowe, nabi-nabi lan rasul-rasul lan separone antarane nabi-nabi lan rasul-rasul kuwe arep dipateni lan arep di ani aya/pralaya.⁵⁰ Supayane saka angkatan kiye dituntut getih sakabehe para nabi sing wis kedadeyan wiwitane dunia kiye didadekaken.⁵¹ Molaik saka getihe habil nganti tekan getihe Zakharia sing wis dipateni nang antare mezbah lan umah ibadah, aku ngomong marang kowe, kabeh mau arep di tuntutan saka angkatan kiye.⁵² Celakalah kowe, he para ahli taurat, jalaran kowe wis jiot kuncine ilmu, nanging kowe dewek ora mlebu lan wong-wong sing arep pada mlebu kena ngapa kowe alang-alang ngi.⁵³ Sawise Gusti Isa Almasih mangkat saka tempat mau, para ahli Taurat lan wong-wong Farisi terus-terusan ngawas-ngawas si lan gawe persoalan sing aken.⁵⁴ Sementara wektu deweke mancing-mancing supayane deweke bisa nangkep masalah apa bae sing diomongaken nang Isa Almasih.

Chapter 12

¹ Saweku wong-wong pada ngumpul sing jumlagee mangewu-ewe; nganti wong ake pada seksekan. Terus Isa Almasih mulai mulang sing pertamane maring murid-muride, pangcape: “sing pada waspada’a maring ragi yakuwe kepunapikane wong farisi. ² Langka sing ditutup-tutupi kabeh bakal diungkap lan langka masalah sing disembunyikna sig ora bakal kawenangan. ³ Sebab apa sing diomongna nang kowe sing omongken krisik-krisik maring kuping kang sajeroné kamar, bakal dikabaraken nang sandure payon umah. ⁴ Aku ngomong marang koe he telurur-setulurku, koe aja weti maring wong seng pisa mateni manungsa, lan terus ora bisa ngapa-ngapa maning. ⁵ Aku arep nidokna marang koe, sebenere sapa sing diwetené tumrak nang koe, wetia maring Gusti, sawise mateni duweni panguasan mbalangaken maring neraka. Sebenere aku ngomong marang koe, wetia marang Allah. ⁶ Yen manu pipit cacahé lima didolpayu rong kudu ewu? Meski kaya mau ora ana sijiah sing dilalekna nang ngarsane Gusti Allah. ⁷ Nganti saka pehe rambut sing nang sirahmu bisa koetung kabeh. Mulane aja wedia, sebab kowe lewi nigungane katimbang manung pipit sing ake jumlahe. ⁸ Aku ngomong marang koe saben wong sing percaya marang aku nang sapangarpe wong, anak Allah uga pisa ngakoni deweke nang sepangarpe para malekat-malekat Allah. ⁹ Nanging sapa bae sing ora percaya marang aku neng sepangarp wong deweke bahkal disangkal nang sepangarpene para malekat-malekat Allah. ¹⁰ Saben wong ngomong apa bae sing sifate nglawan anak Allah, deweke bisa diampuni, ¹¹ tapi sapa wonge sing menghujat Roh Suci deweke ora bakal bisa diampuni yen wong dakwa koe diajakno maring majelis-majelis utawane maring pemerintahan lan penggedepenggede, koe aja’a weti mengkho sing kutune sing di omongaken kanggo belani awakmu. ¹² Jalaran sanalika Roh suci bakal nuntun koe, apa sing kudune arep kowe omongna. ¹³ salah sijine wong akeh ana sing ngomong maring Gusti Isa Almasih. “Guru, omongaken maring sedulurku, supayane deweke aweh warisan maring awakmu. ¹⁴ Nanging Isa Almasih ngomong marang deweke. “setulur, sapa sing wis ngangkat aku dadi hakim, utawane perantara kanggo awakmu. ¹⁵ pangucap marang wong-wong : sing ngati-ngati lan waspada maring apabae sing bakal nyelakakna, sanajan ana wong sugih akeh duniane, tapi uripe ora ngagul-ngagulna Yen deweke wong sugih. ¹⁶ Terus deweke ngomong maring wong-wong nganggo tetembungan omonge kaya ngene; ana wong sugih kasil panene sing nglimpah-limpah. ¹⁷ Deweke takon nang sojrone ngati, apa sing kutune tek lakokna, jalaran aku ora nduweni panggonan, sing arep kanggo nyimpen hasil panenku. ¹⁸ Terus pangucap : kiye sing arep taklakoni, aku bahkal ngrombak lumbung-lumbunge lan aku arep gawe sing lewih gede supayane kanggo nyimpen nang sajrone sekabehe gandum lang segalane barang-barangge. ¹⁹ Sawise aku arep ngomong maring awakmu : awaku, ana nang kowe, akeh barang : sing disimpan kanggo pirang taun bae lawase : ngasoa, pananlah, nginumlah lan seneng senenglah. ²⁰ Firman Allah marang deweke, he wong bodo, wengi kie uga awakmu bakal di jiot saka ngarsane, lan apa bae sing wis disediakna, kanggo sapa bae mengko-mengkone. ²¹ Kaya kuwe

dadine, wong sing numpuk-numpuk duniane nganti ora eling. Nanging deweke ora sugih iman nang ngarsane Gusti Allah.²² Isa Almasih ngandika marang murid-muride, aku ngomong maring koe, aja kuatir Yen uripmu, apa sing arep dipangan nang kowe, aja kuatir maring awakmu, apa sing arep dinggo nang koe.²³ Jalarang Yen urip mau lewih penting ketimbang panganan, lan awak kie lewih penting ketimbang klambi.²⁴ Gatekna ya, manuk-manuk gagak sing ora taune nandur, lan ora taune panen, lan ora duweni gudang utawane lumbung, tapi ne diwenein pangan nang Gusti Allah. Sejatine yen koe-koe lewih mulia ketimbang manuk gagak mau.²⁵ Sapa sing antarane koe sing duweni rasa kuatir, bisa nambah sehasta waktu jaman uripe.²⁶ Dadi yen koe ora sanggup ngawe barang sing paling cilik, kenang apa, koe kuatir maring hal-hal liane.²⁷ Gatek aken kembang baku, sing ora meminta lan ora nenun, aku ngomong maring koe, Salomo, sekabehe serbah mewah. Nanging ora klamben sebagai kaya dene kembang bakung.²⁸ Dadi nek suket nang ladang, nek dina siki ana, lan ngesut dibuang, maring geni, kabeh mau wis dadi kersane Allah. Gatekna kekabeh wong-wong sing ora percaya.²⁹ Dadi aja nganti koe mempersalahkan, apa sing arep dipangan lan apa sing arep di inung lan aja nganti gelisa atimu.³⁰ Kabeh mau digoletih wong-wong seluruh dunia, sing ora ngenal Gusti Allah, nanging gustimu ngerti, Yen kowe pancen butuhaken sekabehe.

³¹ Nanging golet ana keratoning surga, mulane sekabehe bakal di tambana uga maring koe.³² Aja padawetih, he wong cilik! Yen gustimu wis ngulihna awe kratoning suwarga marang koe.³³ Yen koe dweni dunia didol bae, lan sedekahna! Kowe gawe pundi-pundi sing ora bisa ndadekna tua, yen sugih nang surga ora bakal ntek, sing ora bakal bisa di colong maling. Lan ora bakal bisa di rusak nang sekabehe durjana.³⁴ Sejatine yen duniamu nang ndi bae ana, nang kono uga atimu tentrem.³⁵ Kudunge bangkelanmu tetep terikat, lan damarmu kudu murup terus.³⁶ Lan kudune kowe pada kaya wong-wong sing agi ngarep-ngarep majikane sing lawang, ora kesuwen anggane dubukakna lawange.³⁷ Wis mesti pada bunga pelayan-pelayan sing ketemu majikane ai siap-siaga wektu deweke teka. Aku ngomong marang kowe; sing sebenere deweke arep jiret bangkekane singkenceng, lan mrentahna deweke jagong mangan, lan deweke arep teka nglayani wong-wong.³⁸ Yen deweke teka tekan wengi utawa nglewini wengine, lan nemokna deweke uga kaya kuwe, mulane wong-wong sing pada seneng.³⁹ Nanging gretiana, yen sing duwe umah ngerti nek ana maling arep teka jam pira, deweke ora bakal ngulikna Yen umahe dimalingi.⁴⁰ mulane kowe kudune siap siaga, sebab anak Allah, yen teka nang wektune sing ora dinyana-nyana.⁴¹ Jarene Petrus: Tuhan, opa kira-kirane aku sing nang kowe dimaksud na kaanggo prumpamaan mau, utawene uga kanggo wong akeh.⁴² Pitakon Tuhan, dadine sopa sing ngurus umah sing setiah lan wicaksana sing arep di junjung nan majikane dadi pemimpin sakabene umat, supayane awewh panganan maring wong-wong sing pas wektune.⁴³ Wismesti seneng pelayan, sing weku agi melaksanakan pengawe anemajikane ngerteni, pas majikane agi teka.⁴⁴ Aku ngomong marang kowe; sing sabener majikane kuwe arep ngunjung drajatmu deweke di dadekna pengawas segalane sing dimiliki.⁴⁵ Tapine, nek pelayan mau jahat ngommong nang sajroneng ati; majikanku ora teka-teka, terus deweke molai ngatem pelayan-pelayan lanang lan pelayan-pelayan wadon terus mangan, nginum aro mabok.⁴⁶ Mulane majikane pelayan mau arep teka nang dina sing ora disangka -sangka lan wektu sing ora dimengerteni, lan arep mateni deweke arep digawa sing nasibe kaya wong-wong sing ora setia.⁴⁷ Nanging pelayan sing mangerteni maring karpe majikane, tapi ne ora perna nganakna persiapan utawane ora nglakokna apa singtikaropna nang majikane, deweke bakal nampani siksa dijotos ping pirang-pirang.⁴⁸ Tapi sapa bae wong sing ora ngerti karpe majikane lan nglaksana aken apa sing kudune nekakna jotosan, deweke bakal nampani setitik jotosane, saben wong sing diwenei ake nang deweke, nang deweke bakal di tuntutan lan maring sapa bae sing diwenei kepercayaan ake soko deweke bakal lewih akeh tuntutan.⁴⁹ Aku teka arep nguntalna geni maring bumi, lan sing takarepna Yen geni mau wis murub.⁵⁰ Aku wis kudune nampangi permandian, lan kaya ngapa angele atiku, sedurunge bebmau kedadean.⁵¹ Kowe ngarani sebenere aku teka gogawa tentram nang nduwur jagad udu jereku ning koe utu tentram selaine ngengkel.⁵² Mulane kawit siki arep ana nengkelan antarane lima wong nang njoro siji uma telu nglawan loro lan loro nglawan telu.⁵³ Deweke arep sali nglawan rama arep nglawan anak lanang-lanang lan anak lanang-lanang nglawan ramane biyung nglawan anak wadon lan anak wadon nglawan biyunge, biyunge mertua nglawan mantune wadon lan mantune wadon nglawan biyung mertuane.⁵⁴ Isa Almasih ngomong aring wong ake “Nek seumpamane koe ndeleng lamuk manjat sebelah kulon cepet koe ngomong arep tekan udan, lan hal kue emang bener kenyataan.⁵⁵ Lan seumpamane koe ndeleng barat lor koe ngomong dina arep panas lan hal kue kenyataan.⁵⁶ hei wong-wong lemboh rai jagat lan koe tau nile lan teneng koe ora ndeleng jaman kie.⁵⁷ Lan deneng koe be ora mutusna dewekan apa sing becik.⁵⁸ Sebabe, lir seumpamane koe karo lawanmu nunga ngadep prenta, usahakna damai karo koe sesuwe nang tengah dalan supatos aja koe nyeretna ring hakim lan hakim nyerakna koe aring jongose lan jongos gue nguwarna koe ring jero penjara.⁵⁹ Aku ngomong meng koe “koe ora arep metu meng ngaka sedurunge koe banyar utangmu sampe lunas.

Chapter 13

¹ Nang wektu kue pada teka maring Isa Almasih pira-pira wong nggawa kabar soal wong-wong Galilea, sing getihe dicampur nang Pilatus karo getih kurban sing kae kabeh serahaken.² Isa Almasih njawab kae kabe : “ujarmu wong-wong Galilea kie dosane lewih gede ketimbang dosa sakabehane wong galilea sing liane, sebab kae kabeh ngalami nasib kue? ³ ora! Omongku maring koe. Tapi nek koe ora tobat, koe kabeh bakal binasa kanti cara kaya kue.⁴ Apa sangkamu wong wolulas kue, sing mati kurugan menara perek Siloam, lewih gede kesalahane ketimbang salahe sekabehane wong liane sing meneng nang Yerusalem? ⁵ Ora! Omong ku maring koe. Tapine nek Koe ora tobat, koe kabeh arep binasa kanti cara

kaya kue.”⁶ Terus Isa Almasih ngomongna pengungpamaan kie : “Sijine wong dueni ewit ara sing tukul nang kebon anggure,lan deweke teka nggo goleti ewoh nang ewit kue,tapine deweke ora nemu apa-apa.”⁷ Terus deweke ngomong maring sing ngurusi kebon anggure kue: Uwis telung taun inyong teka nggolet ewoh nang ewit ara kie lan inyong ora nemu apa-apa. Tebang bae ewit kie ! Nggo ngapa dewekne urip nang lemah kie tapi percuma.”⁸ Jawab wong kue: Majikan men bae kae tukul setahun kie maning,arep tek paculi lemah sekubenge lan tek lemonaneh,”⁹ kayane tahun ngarep dewekne ewoh: nek ora, tebang bae kae!”¹⁰ Nang sijine wektu Isa Almasih agimulang nang salah sijine nggon ibadah nang dina sabat.¹¹ Nang kono ana sijine wong wadon sing wolulas taun dileboni roh nganti deweke lara nganti bongkok gegere lan ora bisa ngadek jejeg.”¹² Nalika Isa Almasih weruh wong wadon kue, dewekne ngundang kae lan ngomong maring deweke : “He yung, laramu uwis mari.”¹³ Terus dewekne ngesogna tangane mari wong wadon kue, lan sanalika kue bae wong wadon kue ngadeg, lan muji ing Allah.”¹⁴ Tapine kepalane umah ibadah ora seneng sebab Isa Almasih marikna wong nang dina sabat, terus dewekne ngonong maring wong akeh : Ana nemdina nggo nyambut gawe. Sebab kue tekaha nag salah sijine dina kue nggo dimarikna lan ajanang dina sabat.”¹⁵ tapi ne Tuhan jawab deweke, omonge : “He wong-wong munafik, mbok saben wong nang antaramu ngeculna sapine utawa keledene nang dina sabat kang kandange lan digawa menggon minuman?”¹⁶ Mbok wong wadon kie, sing wis wolulas taun di jiret nang setan, kudu di culna kang jiret tane kue, sebab dewekne ya keturunan Abraham?”¹⁷ Lan wektu dewekne ngomong kaya kue, kabeh lawane krasa isin lan sekabehane wong akeh ngrasa bungah sebab kabeh perkara mulia, sing uwis dilakokNa.”¹⁸ Mula Isa Almasih ngomong : “umpamane apa hal kerajaan Allah lan karo apa aku arep ngumpamakna?”¹⁹ Dewekne umpamane wiji sesawi, sing dijiot lan disebarna wong nang kebone. Wiji kue tukul lan dadi ewit lan manuk-manuk nang awang awang nyusu nang aring cawang-cawange.”²⁰ Lan dewekne ngomong maning : “Karo apa aku arep ngumpamakna kerajaan Allah.”²¹ Dewekne seumpama ragi singdijiot nang wong wadon lan dikoleh mengjerone gelepung terigu telung taker ngati koleh kabeh.”²² Terus Isa Almasih melaku kiter kang kota meng kota lan desa meng desa karo mulang lan nerusna mlakune meng Yerusalem.”²³ Lan ana sijine wong sing ngomong aring dewekne :” Tuhan, apamung setitik wong sing di slametna?”²⁴ Jawab Isa Almasih maring wong-wong sing nang kono: “berjuang bae nggo mlebu liwat lawang sing sesek kue? Sebab aku ngomong maring koe: ake wong sing njejel nggo melebu, tapine ora bakal bisa.”²⁵ umpamane sing due umah uwis menyat lan uwis nutup lawang, karo ngomog : majikan bukakna inyong lawang ! Lan dewekne arep jawab lan ngomong maring kue: aku ora ngerti kang endi tekamu.”²⁶ Mula koe arep ngomong: inyong kabeh wis mangan lan nginum nang ngarapmu lan koe uwis mulang nang dalan—dalan kota ne inyong kabeh.”²⁷ Tapi ne dewekne arep ngomong maring koe : Aku ora ngerti kang endi koe teka, semingkira kang arep ku, he koe kabeh sing lakoni jahat!”²⁸ Nang kanalah arep ana nelangsa lan kerote untu, nalikane koe kabeh arep weruh Abraham lan Ishak lan Yakub lan sekabehane nabi nang jero kerajaan Allah, tapine koe dewekne dibuang meng jaba.”²⁹ Lan wong bakal teka kang wetan lan kulon lan kang lor lan kidul lan kae kabeh arep jagong mangan nang jero kerajaan Allah.”³⁰ Lan satemene ana wong sing keru arep dadi wong sing disit lan ana wong sing disit arep dadi wong sing keru.”³¹ Nang wektu kue pada teka pirang-pirang wong farisi lan ngomong maring Isa Almasih: “lungaa, tinggalna genoh kie, sebab Herodes pengin mateni koe.”³² Jawabe Isa Almasih maring koe kabeh: “Lungaha lan omongna maring si srigala kue: Aku ngusir setan lan marikna wong, nang dinakie lan ngesuk, lan nang dina sing ketelu Aku arep rampung.”³³ Tapine dina kiye lan ngesu lan ngesuke maning Aku kudu nerusna mlakuku, sebab ora semestine sewijine nabi dipateni nek ora nang Yesuralem.”³⁴ Yerusalem, Yerusalem, koe sing mateni nabi-nabi lan mbalangi karo watu wong-wong sing di utus maring koe! Bola bali Aku kangen ngumpulna anak-anakmu pada karo pitik babon ngumpulna anak-anake nang ngisor sewiwine tapi koe ora gelem.”³⁵ Setemene umahmu kie arep di tinggalna lan dadi sepi. Tapi ne Aku ngomong karo koe: Koe ora bakal weruh Aku maning tekan wektune koe ngomong : Diberkati kae sing teka sejerone aran Tuhan!”

Chapter 14

¹ Pada sawijining dina sabat Isa Almasih teka maring umah sawijining wong pemimpin saka wong-wong warisi kanggo mangan neng kono. Kabehan teka ngamat-amati karo tliti. ² Ujug-ujug katekan sawijining wong sing lara busung banyu ngadeg neng ngarepe. ³ Banjur Isa Almasih ngomong karo ahli taurat lan wong-wong warisi kue omonge : “diolinane marikna wong pada dina sabat utawa ora?” ⁴ Kae kuwi menengkabeh. Banjur ia nyekel tangan wong lara kuwi. Lan marekna lan mrentah lunga. ⁵ Seuwise Deweke ngomong karo kae kabeh: sapa antarane koe sing ora cepet narik jaba anakke utawa sapine sakirane keblusuk marang jero sowijining sumur sanajan pada dina sabat?” ⁶ Kae kabeh ora sanggub jawab. ⁷ Sebabe Isa Almasih weruh najan dayoh-dayoh berusaha jagonge genoh-genoh pengormatan. Ia ngomong na pengumpamaan iki karo kae kabeh: ⁸ Nek sawiji wong ngundang koe marang pesta kawinan, ajaha njagong neng genoh kaormatan, sebab ndean wong kue uwis ngundang sawijining wong sing lewih kaormat sekang awakmu. ⁹ Supaya wong iku, sing ngundang kono lan koe aja teka lan ngomong kanggomu: wenehen genoh iki kanggo wong kowe. Banjur kono karo isin kudu lunga jagong neng genoh sing paling endep. ¹⁰ Sanajan upama kono diundang lunga jagong nang genoh sing paling endep, dean sing duwe umah arep teka lan ngomong kanggomu: kanca batir ngonoh jagong nang arep lan karo kaya kie kono arep nampa ornat neng arep mata kabeh dayoh sing lia. ¹¹ Sebabe sapa wonge duwurna awake dewek ia arep di endapna lan sapa wonge ngendep na dewek ia arep di duwurna. ¹² Lan Isa Almasih ngomong uga kanggo wong sing undang, kae: tapi nek kono nganakna jamuan awan utawa jamuan wengi; aja kono ndundang kanca batirmu utawa sedulur-sedulurmu utawa keturunan keluargamu utawa tangga teparomu sing sugih, sebabe kae kabeh

arep males karo ngundang kono uga lan karo kaya kie kono olih piwales.¹³ Tapine kono anakna jamuan, undangan wong-wong sengsara, wong-wong cacad, wong-wong lumpuh lan wong-wong picek.¹⁴ lan kono arep bungah sebabe kae kabeh ora due apa-apa kanggo piwales kanggo koe, sebabe kono arep oli piwales pada dina menyate wong-wong bener.¹⁵ Krunggu kue banjur ngomong sawijining wong saka dayoh-dayoh iku marang Isa Almasih. “Bebungaha wong sing arep di jamu sajeronang kerajaan Allah!”¹⁶ Nanging Isa Almasih ngomong kanggo kae : “ana jamuan gede lan deweke ngundang akeh wong.”¹⁷ Jelang jamuan kue Deweke prentah kuline ngomongna karo para undangan : Ngenaha,sebabe segala warna uwis siap.¹⁸ Tapine kae kabeh bareng-bareng njaluk maaf. Sing sepisan ngomong kanggo kae : “Inyong uwis tuku ladang lan inyong kudu lunga deleng, inyong njaluk dimaapna.”¹⁹ Sing lia ngomong :”Inyong uwis tuku lima pasang sapi kebiri lan inyong kudu lunga jajal,inyong jaluk dimaapna.”²⁰ Sing lia maning ngomong :”Inyong nembe kawin lan tapine kue inyong arep ora teka.”²¹ Mula balik mulih kuli kue lan butulna kabeh kue karo majikane.²² Banjur kuli kue nglapor na :”Majikan apa sing majikan prentahna kue uwis dilakokna,najan sepisanan kaya kiye esih ana genoh.”²³ Banjur omong majikan kue karo kuline :Lungaa marang kabeh dalan lan lintasan lan paksaen wong-wong sing ora neng kana mlebu sebabe umahku kudu kebek.²⁴ Sebabe inyong ngomong kanggomu:”Ora ana sawijining wong pisan soko wong-wong sing uwis diundang kue arep ngrasakne jamuan inyong. Apa bae kudu dilepasna kanggone melu Isa Almasih.”²⁵ Pada sepisanan akeh wong gemrudug meluni Isa Almasih sejroning dalan karo mbalik Ia ngomong kanggo kae kabeh.²⁶ Tapine sawijining wong teka maring Inyong lan ora mbenci ,bapane, ibune, bojone, anak-anake, sedulur-sedulure lanang utawa wadon ,malah nyawane dewek, deweke ora bisa dadi murid inyong.²⁷ Sapa dene ora mikul salibe lan meluni inyong deweke ora bisa dadi murid Inyong.²⁸ Sebabe apane antarane koe nek sing gelem ngedegna sawijining menara ora njagong disit gawe anggaran biayane ora-ora cukup duwite kanggo ngrampungna pegawean iku?²⁹ Supaya angger deweke uwis ndelahna dasare lan ora bisa ngrampungna, ora-ora kabeh wong sing uwis weruh ngece koe.³⁰ Karo ngomong wong iku mulai ngadegna,tapine deweke ora sanggup ngrampungna.³¹ Utawa raja ngendi nek sing gelem lunga perang nglawan raja lia ora njagong disit kanggo nimbangna ,apa karo sepuluh ewu wong deweke sanggup ngadepi lawan sing nekani karo rong puluh ewu wong.³² Nek ora , deweke arep ngirim prentahan suwene musuh iku esih adoh kanggo nekakna syarat-syarat perdamean.³³ Kaya kiyelah saben-saben wong antarane koe,sing ora nglepas dirine saka sakabehe deweke ,ora bisa dadi murid Inyong.³⁴ Uyah pancen apik ,tapine nek uyah uga dadi anta karo apa deweke diasinna?³⁵ Ora ana maning gunane apik kanggo ladang utawane kanggo lemon ,lan wong mbuang tok .Sapa duwe kuping kanggo ngrungkona ,kudune ngrungkona!

Chapter 15

¹ Tukang narik bea lan wong-wong sing dosa biasame teka maring Isa Almasih kanggo ngrungkona Deweke ² Mulane wong Farisi lan ahli-ahli taurat pada ndersula omonge: “Deweke nampani wong-wong sing dosa lan mangan bareng-bareng karo kae kabeh.” ³ Terus Deweke ngomongankna pangumpamaan kie maring kae kabeh. ⁴ Sapa jajal neng antara nu sing ndaweni satus wedus lan sempene deweke kelangan siji nang antarane, ora ninggalkan sing sangangpuluh sanga nang enthak-enthak gunung lan lunga nggoleti sing ilang kue nganti deweke nemukna?⁵ Lan nek deweke wis nemukna, deweke ndelahna nang pundak karo seneng. ⁶ Lan setekane nang umah deweke ngundang sedulur-sedulure lan tangga tanggane terus ngomong karo kal kabeh: Bungana bareng-bareng aku, sebab wedusku sing ilang wia tek temukna. ⁷ Inyong ngomong maring kowe kaya kie arep ana kebangahan. Neng surga sebake siji wong dosa sing mratobat lewih bener singora mbutuhna pertobatane. ⁸ Utama wong wadon endi sing nduweni sepuluh dirham. Lan nek deweke kelangan siji neng antarane, ora ngurubna lampu lan nyapu umah sinambi nggoletine karo teliti nganti deweke nemuk na?⁹ Lan nek deweke wis nemukna, deweke ngundang sedulur-sedulur lan tangga-tanggane karo ngomong: Bungah a bareng bareng karo aku, se babe dirham ku sing ilang kue wis tek temokakna. ¹⁰ Inyong ngomong maring kowe: Kaya kue uga arep ana kebangahan neng malaekat-malaekat Allah sebabe siji wong dosa sing mratobat. ¹¹ Isa Almasih ngomong maning: Ana siji wong nduweni anak loro lanang-lanang. ¹² Omonge sing wragil maring bapahe: Bapak wehna maring iyong bagean dunya duweke ingong sing dadi hak ku. Terus bapake bagigna dunya kesugiane maring kae kabeh. ¹³ Sawetara dina sateruse ahak wragil kue adol kabeh bageane kue terus lunga meng negara sing adoh. Nang kana deweke ngubah-ubah dunya deweke karo urip poya-poya. ¹⁴ Seuwise di antokna sekabeane , metu pagebluk kencoten nang negara kue lan deweke uga molai mlarat. ¹⁵ Banjur deweke lunga lan menggawe maring sawijining majikan nang negara kue wong kue mrentahna nang tegalan kanggo njaga babine. ¹⁶ Banjur deweke kepengin ngisi wetenge karo ampas sing kanggo makani babi kue, tapine ora ana siji, wong sing ngewehna meng deweke. ¹⁷ Banjur deweke kamutan kahanane, omonge: Jan akehe wong bayarane bapake inyong sing numpuk-numpuk panganane, tapine inyong nang kene mati kencoten. ¹⁸ Inyong arep menyat lan lunga maring bapake inyong lan ngomong meng deweke: Bapak, inyong uwis dosa maring sorga lan maring bapak. ¹⁹ Inyong ora pantes pisang di arani anake bapak: Dadekna inyong kanggo salah sijine wong bayaran bapak. ²⁰ Mulane banjur menyat deweke lan lunga maring bapake. Agi deweke tesih adoh bapake wis ndelengna, terus gemregah atine saking melase. Bapake kue banjur mlayu nemoni deweke terus ngarangkul lan ngambung deweke. ²¹ Omonge anake kue meng deweke: Bapake, Inyong wis dosa maring sorga. Lan maring bapak, Inyong ora pantes maning di sebut anak bapak. ²² Tapine bapake kue ngomonge maring kuli-kuli: cepetan gawa meng ngenah jubah sing paling apik Enggo kakena kue meng deweke lan nggokna ali-ali maring jrijine lan sepatu maring sekile. ²³ Lan jiot anak sapi lemu kue, sembelehna deweke, lan ayuh kabeh niangan lan bungaha. ²⁴ Sebabe anakku kie

uwis mati lan dadi krip maning, deweke wis ilang lan ke temu maning. Mula molai pada bungah.²⁵ Tapine anak sing mbarep ana nang tegalan lan naktu deweke boli lan perek meng umah, deweke krunggu suling lan tembanan jejogedan.²⁶ Sebanjure deweke ngundang salah sijineng batur lan takon meng deweke apa tinemune kue.²⁷ Jawab batur kue: Adimu wis bali lan bapak mu wis nyembelih anak sapi lamu sebabe deweke nemukaken bali karo sehat.²⁸ Mula njur jenggek anak mbarep kue ora gelem mlebu. Banjur bapake metu lan ngomong karo deweke.²⁹ Tapine deweke njawab ramane, ngomonge: uwis tahun-tahunan Inyong ngladene bapak. Lan urung pernah Inyong ngalanggar bapak ngewehna siji anak wedus kanggo betungah karo sedulur-sedulurku.³⁰ Tapine nembe baen teka anake bapak sing ngubah ubah dunya kesugiane bapak bareng-bareng koro kutis-kutis. Mula bapak nyembeleh anak sapi leu kue kanggo deweke.³¹ Omonge ramane meng deweke: Anakku, kowe terus bareng-bareng karo karo aku lan kabeh duweku ya kue duwekmu.³² Aku pada patut bebungah lan seneng sebab adimu wis mati lan dadi urip maning, deweke uwis ilang lan ketemu maning.

Chapter 16

¹ Lan Isa Almasih ngomong maring murid-muride. Ana wong suke sing due bendahara. Yen bendahara kue dituduh ngentong-ngentongna duweke.² Banjur wong sugih kue ngundang bendaharane. Lan ngomong maring deweke : Apa sing tek rungu ngenani koe? Koe kudu tanggung jawab karo urusanmu sebabe awakmu ora ulih maning dadi bendahara.³ Bendahara kue ngomong nang jeroning ati : Apa sing arep tek gawe? Majikanku mecat inyong dadi bendahara? Macul inyong ora bisa, ngemis inyong isin.⁴ Inyong ngerti apa sing arep tek gawe, seumpamane inyong di pecat sekang penggaweanku dadi bendahara, ana wong sing arep nampani inyong nang umaeh kae kabeh.⁵ Banjur bendahara kue ngundang wong siji-siji sing utang karo majikane, bendahara kue ngomong maring wong sing disit. Pira utangmu maring majikane inyong?⁶ Jawab wong kue: satus tempayang lenga. Banjur omonge maring wong kue: kie surat utangmu, jagong disit lang gawe surat utang lia saiki uga: seket tempayang.⁷ Banjur deweke ngomong maring wong sing keloro: lan pira utangmu? Jawabe wong kue: satus pikul gandum. Omonge karo wong kue: kie surat utangmu, gawekna surat utang lia: wolung pulu pikul.⁸ Banjur majikan kue ngalem bendahara sing ora jujur kue, sebabe deweke wis nglakoni karo cerdik. Sebabe bocah-bocah dunia kie lewih cerdik maring sepadanane ketimbang bocah-boca pepadang.⁹ Lan inyong ngomong maring koe :Jeritna bebatiran karo ngunakna banda dunia sing ora jujur, seumpamane banda dunia kue ora bisa nulung maning, koe ditampa nang sekjeroning kemah abadih.¹⁰ Sapa wonge setia sakjroning perkara sing cilik, deweke uga setia sakjroning perkara-perkara gede. Lan sapa wonge ora bener marang perkara-perkara cilik, deweke uga ora bener marang perkara-perkara gede.¹¹ Dadi, seumpamane koe ora setia sakjroni banda dunia sing ora jujur, sapa wonge sing arep mempercayakna maring awakmu banda sing sebenere?¹² Lan seumpamane koe ora setia karo sakjroning duniane wong lia, sapa wonge sing arep masrahakan duniamu dewek maring koe?¹³ Sawijining kuli ora bisa nguli karo rong majikan. Nek kaya kue deweke arep nyengit aring sing siji lan ngasihi sing lia, utawa deweke arep setia maring sing siji lan ora ngapikna sing liane. Koe ora bisa nguli maring Allah lan maring banda dunia.¹⁴ kabeh kue dirungokna wong-wong Farizi, kuli-kuli duit kue, lan kae kabe nyemooh deweke.¹⁵ Banjur deweke ngomong maring kae kabe: koe mbeneraken awakmu dewek nang ngarepe wong, tapine Allah ngerteni atimu. Sebabe apa sing dipengini manung sa, dibenci ganing Allah.¹⁶ Ukum taurat lan kitabe para nabi kanggo tekan jamane Yohanes. Lan sekang waktu kue kerajaan Allah dikabarna lan saben wong gemerudug rebutan ngone melebu.¹⁷ Lewih gampang lan bumi ilang, ketimbang setitik sekang umat torat mudul.¹⁸ Saben wong sing megat bojone, terus kawin karo wadon lia, deweke gawe zinah, lan sapa sing kawin karo wadon sing dipegat lanange deweke gawe zinah.¹⁹ Ana sijine wong suge sing terus nganggo jubah ungu, kai alus lan saben dina deweke senang-senang kesugiane.²⁰ Lan ana sijine wong tukang njaluk arane Lazarus, awake kebek nang koreng, turonan perek lawang wong sugih kue.²¹ Lan kepengin ngilangaken kencote karo apa sing tiba sekang meja wong sugih kue. Mbangkan asu-asu teka lan ndilati koreng.²² Seteruse mati wong sengsara kue. Banjur digawa ganing malaekat-malaekat maring pangkone Abraham.²³ Wong sugih kue uga mati, banjur dipendam. Lan sawetara deweke ngerasakna sengsara nang alam maut deweke ndeleng maring nduwur. Lan soko ato sing katon Abraham, lan Lazarus njagong nang pangkone.²⁴ Banjur deweke ngorong-orong, omonge bapa Abraham, melasilah inyong prentahna Lazarus, supaya deweke nyelubna jrijine maring banyu lan ngademna ilatku, sebabe inyong lara banget ning sejroning geni kie.²⁵ Tapine Abraham ngomong : Anak, elingen Yen Koe uwis nampani kabe sing apik nang uritmu, dene lazarus kabeh sing Ala. Siki deweke ulih penglipuran lan koe sengsara banget.²⁶ Seliane sekang kue antarane deweke kie terbentang jurang sing ora kena disebrangi, menkoe kabe sing arep lunga sekang kene maring koe utawa kae kabeh sing arep teka sekang gono maring deweke ora bisa nyebrang.²⁷ Omonge wong kue : nekaya kue inyong, bapa, menkoe mrentah deweke mengumaeh bapakku.²⁸ Sebabe esi ana lima wong sedulurku, men deweke ngelingna kae kabeh karo temenan, supayane kae kabe aja mlebu ngemben nang jero genoh sengsara kie.²⁹ Tapine omonge Abraham: ana maring kae kabeh kesaksian Musa lan para nabi apike kae kabe ngrungokna kesaksian kue.³⁰ jawabe wong kue: Ora, Bapa Abraham tapine nek ana sijineng wong sing teka saka antarane wong mati kanggo kae kabeh, kae kabeh arep mratobat.³¹ Omonge Abraham maring deweke, nek koe kabeh ora ngrungokna kesaksiane Musa lan para nabi, kae kabe ora uga arep gelem di yakina, senajan ganing sijineng wong sing menyang saka antarane wong mati.

Chapter 17

¹ Isa Almasih ngendika maring murid-muride: “Tangreh laman arep ana sing nyasaraken, nanging cilaka wong sing

nganakaken kae.² Lewih apik deweke nek watu giligan dijiretaken maring gulume, terus di cemplung na meng segana, tinimbang nyasaraken salah siji seka wong-wong sing ringkih iki.³ Jaganen awakmu ! Mbok menewa sedulurmu gawe dosa, elingna deweke, lan mbok menewa dewek ngajog, apurani deweke.⁴ Sanajan deweke gawe dosa maring ko ping pitu sedihna lanping pilu dewek bali maring ko han ngomong: “Aku ngajog ko kudu ngapurani deweke.”⁵ Banjur ngomong murid-muride maring Gusti: “Tambah aku iman kulo!”⁶ Wangsuane Gusti: “Angger koe duweni iman segede wiji sesawi bae, koe bisa ngomong marigwit arak iki: Kebedula lan ketandura nang jero segara, lan arep manut maring koe.”⁷ “Sapa nang anatarane koe duweni sawiji ning batur sing mluku utawa angon kewane arep ngomong maring batur iku sawise iku bali sekang kebon: “Ayuhgagean mangan!”⁸ Malah sewalike koe arep ngomong maring bature iku: “Siapna panganan enggo inyong. Jireten boyokmu lan ngeladeni aku, Inyong tekan rampung aku mangan lan minum. Lan sawise iku koe ulih mangan lan nginum.”⁹ Lan koe ora arep kesuwun marin bature. koe sebab bature iku, wis ngelakokna apa sing diperentahna maring koe?¹⁰ Semono ugo menawa. koe wis ngelakokna kabeh sing diperentahna maring koe, kudune koe ngomong: Inyong pada batur sing ora pantes; inyong mung ngelekokna apa sing inyong kudu dilakoni.”¹¹ Wektu Isa Almasih lakune meng Yerusalem ngliwati wates Samaria lan Galilea.¹² Wektu Isa Almasih melebu sawijine desa pada teka sepuluh wong lara kusta nemoni Isa Almasih wong-wong merek mandan adoh¹³ lan ngorong-orong: “Isa Almasih Guru welasono inyong kabeh!”¹⁴ Terus Isa Almasih deleng deweke lan ngendika: “Lungawo, tidokna awakmu maring imam-imam.” Lan sewetara deweke nang tengah dalam deweke dadi mari.¹⁵ Salah sijine wong nang antarane, deweke wektu ndeleng yen deweke wis mari, mbalik kambi muji-muji Allah kanti sorak-sorak seru,¹⁶ banjur sujud nang ngersane Isa Almasih lan ngomong kesurun maring Kiyambake. Wong iku sawijining wong Samaria.¹⁷ Banjur Isa Almasih ngendika: “Kudune sepuluh wong miki wis pada mari? Nang endi sing sanga wong iku?”¹⁸ Ora malah ing antarane deweke sing balik nganggo muji sukur maring Allah liane soko wong asing iku?”¹⁹ Banjur Isa Almasih ngendika Maring wong kuwe: “Menyatol lan lungao, imanmu wis nyelametaken koe.”²⁰ Soko pita kone wong-wong Farisi, yen Keratoning Allah arep teka, Isa Almasih mangsuli, ngendikane: “Keratoning Allah teko tanpa tenger lahiriah,²¹ uga wong ora bisa ngomongaken: Deleng, Isa Almasih ono nang kene! Utawa Isa Almasih ono nang kono mergo sebenere Keratoning Allah ono nang tengah-tengahe koe pada.”²² Lan Isa Almasih ngendika maring murid-muride: “Arep teka waktune koe kepengen weruh siji tinimbang dina-dina Anak Manusia iku lan koe ora bakal endeleng.”²³ Lan wong arep ngomong maring koe: “Deleng Isa Almasih ana nang kono; deleng, Isa Almasih ana nang kene! Ojo koe lunga mengono ojo koe melu.”²⁴ Mergo koyo lab-lab cemplorot sekang pucuke langit sing siji maring pucuking langit liane koe kuwi uga mengkone kahanane Anak Manusia nang dino tekane.²⁵ Nanging Isa Almasih kudu nanggung akeh sengsara disit lan ditampik nang jaman kiye.²⁶ Lan pada kaya kedadiane jamane Nuh, semana uga wektu nang dino Anak Manusia.²⁷ deweke mangan lan nginum, deweke lakirabi, nganti gutul dino Nuh melebu sajruning prau sing gede, terus nyusul banjur bandang teka lan numpes deweke kabeh.²⁸ Samono uga kaya sing kedadian ing jaman Lot: deweke mangan lan nginum, deweke dol tinuku deweke pada tani lan bangun.²⁹ Ningen nang dina wektune Lot metu jaba sekang sodom ana ulangeni lan ulanwelirang sekang langit lan numpes deweke kabeh.³⁰ Kaya kuwi uga pada karo besuk, nang dino ngenani Anak Manusia ngetokna awake.³¹ Sapa bae nang dino iku lagi nang payon duwur umah lan barang sing ana nang jero umah, ojo nganti medun njioti, lan semana uga wong sing lagi nang kebon, deweke aja bali.³² Elinga maring bojone Lot!³³ Sapa bae sing usaha nyelametaken nyawane, kuwi arep kelangan nyawane, lan sapa bae sing kelangan nyawane, kuwe arep nyelametaken.³⁴ Gusti Isa Almasih ngendika maring koe: “Nang wengi iku ana wong loro nang duwur amben sing siji wong arep digawa. Lansing lia arep ditinggal.³⁵ Ana wong wadon loro bareg-bareng giling sing siji wong arep digawa lan sing liane arep di tinggalna.³⁶ [Menawa ana wong loro nang pategalan, sing siji wong arep digawa Lansing dewek lia arep ditinggalna.]³⁷ Omongane wong kabeh maring Isa Almasih: “Nang endi Gusti?” Ngendikane mari wong kabeh: “Nang endi ana mayit nang kono manuk gagak ngerumuni.”

Chapter 18

¹ Isa Almasih ngendika aken ngenani sanepa karo murid-muride, kanggo negesna yen deweke kudu terus dongo kanti ora bosen-bosen.² Nendikane: “Ana sajroning kutho ono sawijining hakim sing ora wedi marang Gusti lan ora ngormati sapa bae.”³ Lan nang kutho kuwi, ana sawijining rondo sing terus wae teka maring hakim kuwi lan ngomong: Belanen hakku ngadepi musuhku.⁴ Sawetoro nalika suene hakim iku nolak. Nanging sabanjure hakim iku ngomong nang atine: Sinajan aku ora wedi maring Gusti lan ora ngeregani sapa wae,⁵ amargo rondo kuwi nyusahake aku, becike inyong mbenerna deweke, supayane aja terus-terusan deweke teka lan akhire nyerang aku.”⁶ Ngendikane Gusti: “Gatekna apa sing dingomongna hakim sing jahat kuwi!”⁷ Apa ora Gusti arep benerna wong-wong pilihane sing awan bengi nyebut maring kiyambae? Lan apa ana Gusti ngulur-ngulur nalika sadurunge nulungi koe kabeh?⁸ Aku ngomong maring koe kabeh: Gusti arep mbenerna koe kabeh. Nanging, yen anake menungso kuwi teka apa ana Gusti nemoni iman nang bumi?”⁹ Lan kanggo pirang-pirang wong sing nganggep deweke bener lan ndeleng asor kabeh wong liya, Isa Almasih ngendiko sanepo iki:¹⁰ “Ana wong loro lunga nang omah suci kanggo ndongo; sing siji Farisi lan sing liane tukang nagih pajek.”¹¹ Wong Farisi kuwi, mau ngadek lan duno nang sajruning ati mangkene: Duh Gusti, aku maturuwun kalian Panjenengan, amarga aku ora karo kabeh wong liane, dudu garong, dudu wong jahat, dudu peselingkuh lan ora uga kaya penagih pajek kuwi;¹² inyong puasa ping loro seminggune, inyong ngenei perpuluhan sekang hasil usahaku.¹³ Nanging tukang nagih pajek iku ngadek adoh-adoh, malah deweke ora wani ndanga nang langit, malah deweke ngantemi awake dewek

lan ngomong: Duh Gusti, welasono inyong wong sing duso iki.¹⁴ Inyong ngomong: Maring koe wong-wong mau bali nang ngomae dadi wong sing dibenerake Gusti lan wong liane mau ora. Amargo wong sing sombong, deweke bakal diasornalan sopo bae sing ngasorna awake dewek, deweke bakal diduwurna.”¹⁵ Mulo podo teka wong-wong gawak bocah-bocah sing cilik maring gusti Isa Almasih, men kiyambae jamah bocah kuwi kabeh. Deleng iku murid-muride nyeneni wong-wong mau.¹⁶ Nanging Isa Almasih nyelui muride kabeh lan ngendiko: “Jor bae bocah-bocah mau teka maring Inyong, lan koe aja ngalang-ngalangi bocah mau kabeh, amargo wong sing koyo mengkono iku sing duweni Keratoning Gusti.”¹⁷ Inyong ngomong maring koe: Sabenere sopo sing ora nyambut Keratoning Gusti koyo dene bocah cilik, deweke ora bisa melebu nang sajruning.”¹⁸ Ana pimpinan sing takon maring Isa Almasih ngomonge: “Guru sing apik, opo sing kudu dak lakoni kanggo ulih urip sing langgeng?”¹⁹ Balesane Isa Almasih: “Nang apa koe ngomongna Aku apik?” Ora ana wong sijia sing apik seliyane Gusti.²⁰ Koe mesti ngerti dawueh Gusti : Aja selingkuh, aja mateni, aja nyolong, aja dadi seksi ngapusi, ngajeni bapak lan biungmu.²¹ Ngomonge wong: “Kabeh mau wes tak lakoni awit enomku.”²² Ngrungokna kuwi Isa Almasih ngendika karo deweke: “Isih ana siji perkara maning sing kudu bok lakoni: dolen kabeh sing bok duweni lan bagek-bagekna kuwi mau karo wong-wong sing melarat, mulo koe arep nampa bondo nang suwarga, banjur teko mengene lan melu Aku.”²³ Sak wise wong mau ngrungakna omongan iku, deweke dadi banget le susah, mergo deweke banget le sugih.²⁴ Banjur Isa Almasih deleng deweke lan ngomong: “Abot banget wog sing sugih duit melebu nang sajruning Keratoning Gusti.”²⁵ Merga luwih gampang sawijining onta melebu meng bolongan dom tinimbang sawijining wong sugih melebu nang sajruning Keratoning Gusti.”²⁶ Lan wong-wong mau sing ngrungokna kuwi ngomongna: “Yen kaya kue sapa sing bisa melebu lan diselametna?”²⁷ Ngendikane Isa Almasih: “Apa sing mokal kanggo manusa bisa kanggo Gusti.”²⁸ Petrus ngomong: “Aku iki wis ninggalake kabeh duweke kawula lan melu Jenengan.”²⁹ Ngendikane Isa Almasih karo wong kabeh: “Inyong ngomong karo koe, sakbenere sapa bae wong sing amarga Keratone Gusti, ninggalna omaeh, bojone, utawa sadulure, wong tuwane utawa anak-anake,³⁰ arep nampa maning kanti lewih akeh nang nalika kue uga, lan pada jaman sing arep teka deweke arep nampa urip langgeng.”³¹ Isa Almasih nyeluki rolas muride, banjur ngendike aring kabeh muride: “siki awake dewek lunga nang Yerusalem lan kabeh barang sing katulis karo para nabi ngenani Anak Manusa arep jangkepi.”³² Merga Gusti arep dipasrahna karo bangsa-bangsa sing ora ngenal Gusti, dipoyoki, ngenyek lan ngidoih,³³ lan wong-wong kue arep yiksa lan mateni Gusti, lan dina sing ping ketelu Gusti tangi.”³⁴ Ananging koe kabeh babar pisanora ngerti kabeh makna omongan kuwi; tegese omongan kue di umpetaken wong kue kabeh lan deweke kabeh ora ngerti apa sing dikarepna.³⁵ Nalika Isa Almasih meh tkan nang Yerikho, ana wong wuto sing njagong nang pinggir lan ngemis.³⁶ Nalika wong iku krungu wong akeh lewat, deweke takon: “Apa kuwe?”³⁷ Omonge wong marang deweke: “Isa Almasih wong Nazaret lewat.”³⁸ Banjur wong wuto mbengok: “Meneng, Isa Almasih, Anak Daud, welasono aku!”³⁹ Mulane deweke mau sing mlaku nang ngarep, menging deweke supayane bungkem. Malah saya banter deweke bengok: “Putra Daud welasono inyong!”⁴⁰ Terus Isa Almasih mandek lan merentah gawa wong iku maring kiyambake wektu iku deweke nang cedake, lan deweke wis manggon nang cedake, Isa Almasih pitakon karo deweke: “Apa sing bok karepake supayane inyong tumindak nggo koe?”⁴¹ wangsulane wong iku: “Gusti supaya inyong bisa ndeleng!”⁴² Banjur ngandikane Isa Almasih karo deweke: “Meleko koe, imanmu wes nyelametake koe!”⁴³ Lan nalika iku ugo melek deweke, banjur melu Isa Almasih karo ngluhurna Gusti. Kabeh rakyat deleng perkoro iku lan muji-muji Gusti.

Chapter 19

¹ Isa Almasih manjing aring kota Yerikho lan mlaku Isa Almasih ngliwati kota kue. ² Nang kono ana wong sing jenenge Zakheus, kepala tukang bea cukai wong sugih. ³ Deweke pengin weruh ndeleng sapa jane wong sing jenengane Isa Almasih kue, nanging ora Isa lantaran saking akeh kebek pisan wong-wongane, merga deweke (Zakheus) pawakane cendek. ⁴ Banjur deweke mlayu disit skang wong akeh, njur karo menek wit ara ben isa weruh ndeleng Isa Almasih sing sedela maning liwat kono minangka. ⁵ Isa Almasih wis nang papan kono, Isa Almasih ndangak ngundang karo ndeleng nduwur : “Zakheus, ngenah mudun, merga dina siki Aku kudhu numpang omahmu.” ⁶ Banjur Zakheus mudun memoni Isa Almasih tansah seneng. ⁷ Nanging kabeh wong akeh sing menang weruh kedadian iku pada grendeng. “Deweke (Isa Almasih) arep mampir aring omaeh wong sing kebak dosa iku”. ⁸ Nanging Zakheus naadek karo matur marang Gusti, setengae duweku arep tak balekna maning marah wong-wong mlarat sing tak peres lih baleknane dadi lipet papate. ⁹ Ngendikane Isa Almasih marang deweke. “Dina siki wis kedadian kawilujengan nang omah kiye, mergane wong kiye uga anak turunane Abraham”. ¹⁰ Mergane Anak manungsa rawuh kanggo goleti lan nyelametaken sing wis pada ilang. ¹¹ Kanggone wong-wong akeh iku sing pada ngrungokhaken. Deweke nang kono, Isa Almasih nerusaken pitutur ngendikane karo sakwijine tetembung sanepa amargi Deweke wis dedak kota Yerusalem lan wong-wong akeh mau ngira ari krotoning swarga rawueh mesti genah katon. ¹² Mulane panjengane ngdendika anak sakwijine wong priyayi mangkat nang sakwijine negri sing adoh kanggo dilantik dadi raja nangkono lan sakwise iku banjur mulih. ¹³ Panjenengane ngundang sepuluh abdine, karo ngendikane : “nganggohen kiye nganti inyong balik maning. ¹⁴ Ning wong-wong sebangsane itu pada sengit dewekne, banjur ngirim utusan nyusul dewekne : “kawula ora gelem ari wong kiye rajane kawula”. ¹⁵ Lan klakon temenan nalika dewekne balik, dewekne bar dilantik dadi raja, dekne prentah ngundang abdi-abdine sing pada dineini iku ben ngerteni sepira kasile dagangane dewekne kabeh. ¹⁶ Wong sing kesiji teka lan ngomong : gusti, mina sampeyan sing sijine wis bisa ngasilna 10 mina. ¹⁷ Omonge wong iku : apik temen kelakuanmu iku, hae abdi

sing apik, koe setia nglakoni perkara cilik, mula iku tampanen kuasa mrentah 10 kota.¹⁸ Teka maning sing kepindo lan ngomong : Tuan, mina tuan wis ngasilna 5 mina.¹⁹ Ngomonge karo wong iku. Lan kue kuasanen 5 kota.²⁰ Lan abdi sing ketelu teka lan ngomong : tuan, iki mina tuan, aku wis nyimpena sajorning kacu.²¹ Amargi aku wedi marang tuan, merga tuan wong sing atos, tuan musti ikut apa sing tuan ra taune apa sing wis di sogna lan ngunduh apa sing tuan nandur.²² Pitutur aring wong kue : hae abdi jahat aku bakal ngadilu koe miturut omonganmu dewek, koe wis ngerti serehning aku iki wong atos, sing jikut apa sing ora taune aku ngezogna tan ngunduh apa sing aku tandur.²³ Angger kaya kuwe ngapa duitku kuwe ora tak nei maring wong sing nindakna duit? Kenangapa duitku ora tak pasraih aring sing njalanaken duit? Mulane pade waktu balike aku ulih jikute atau karo anakane.²⁴ Banjur omonge maring wong-wong sing pada ngadek ana nang kono : jikuten mina sing sijime skang dewekne lan ngenei maring wong sing wis duweni 10 mina kuwe.²⁵ Pitutur dewekne kabeh maring wong kue : tuan, dewekne wis duwe 10 mina.²⁶ Aku ngomong aring koe : saben wong sing duweni, marang dewekne bakal dinei, nangin sapa sing ra duweni, skang dewekne bakal di jikut sekabehane.²⁷ Mula iku kabeh musuhku kiye, sing pada ra seneng ari nyong dari ratune, gawanen kumpulna gawa ngeneh lan tumpes kabeh nang ngarepku.²⁸ Lajeng sakwise ngendikan akeh iku Isa Almasih ngedisiti wong-wong akeh itu nerusaken tindake nang Yerusalem.²⁹ Nalika pangjangane nang cedak Betfage lan Betania ana ning Bukit Zaitun, Isa Almasih ngongkoh dua muridne.³⁰ Lan mesen : “lungao marang desa sing ana nang ngarepmu iku, ari awakmu wis pada nang kono, koe bakal nemu keledai nom kauger, uculaken iku njur gawanen ngeneh.”³¹ Ning ariana wong sing takon koe : kenangapa koe ngeculaken ? Tulung angsulane mengkene : gusti sing duwe kékarepan.³² Banjur muride dua mau nindakhaken kersane Isa Almasih.³³ Nalika temenan ketemu karo wong sing duwe keledae itu “ kenangapa keledaene diulaken ? ”³⁴ Jene wong murid-muide : “Gusti sing butuhaken.”³⁵ Wong akeh itu sasarengan gawakna keledae mau maring Isa Almasih lan nyamaki karo sandangane wong-wong akeh kae kabeh lan pada mmamah njung-njung Isa Almasih munggah numpak kewan kuwi.³⁶ Sawetara Isa Almasih numpaki keledae akeh wong sing pada rame-rame gelar sadangane di zogna nang tengah dalanan sing nggo diliwati.³⁷ Nalika peyambake wis cedak gunung Zaitun, kabeh murid-muride pada ngiring piyambake tan sukarena lan nguluhurake akeh mujizat dewekne kabeh wis pada nyekseni.³⁸ Omongane dewekne kabeh : “Diberkahi Gusti sing teka dadi Raja sajorning jenenge Gusti, ayem tentrem nang swarga lan kamulyan nang panggonan maha luhur.”³⁹ Ana wong-wong Farisi sing melu awor nang kumpulane wong-wong akeh kuwe ngandani Isa Almasih : “guru, luruih murid-muride panjenengan kuwi”.⁴⁰ Wangsulane : inyong pitutur koe ; nek murid-muridku kon meneng, watu-watu kiye pada bengok”.⁴¹ Nalika semana Isa Almasih weruh kota iku, deknen piyambake nangis,⁴² lan nuturna “ duh jan, lewih apike nek dina siki koe ngerti appa sing kudune dadi karahayuanmu ! Ning siki koe ora isa ngerasahaken.”⁴³ Arep tekan mangsane musuh-musuhmu pada ngepung koe skang kabeh jurusan mata angin.⁴⁴ Lan mateni numpes koe kabeh uga warga-wargamu, musuh-musuhmu iku, karo ra bakalan ngejorna kabeh watu bangunanmu kesusun rabi, merga koe ra ngerti wektu nalika Allah nemoni koe kabeh.⁴⁵ Banjur Isa Almasih teka nang Bait Suci lan panjenengane nguruki akeh bakul sing pada dagang nang kono.⁴⁶ Pitutur panjenengane : “Ana katulis : omahku kanggo omah panginga, ning nangapa koe-koe dadeaken papan kecu”.⁴⁷ Saben dinane panjenengane ngenei piwulang nang Bait Suci. Imam-imam kepala karo ahli-ahli Toret terkenal nang bangsa Israel nganakhaken rencana kanggo mejaih panjenengane.⁴⁸ Nanging dewekne kabeh kae, kepriben cara ben klakon, mergae kabeh penduduk wis akeh sing kepincut lan pengin midangetaken pangandikane panjenengane.

Chapter 20

¹ Pada sawi jining dina nalik Isa Almasih aweh piwulang maring wong akeh nang Bait Suci lan aweh warta apik pada teka imam-imam kepala karo ahli-ahli Tauret lan para tua-tua pada aeka maring ngonoh.² Lan deweke ngomong karo Isa Almasih omongna maringaku karo kuasa apa koe arep nglakokna hal-hal sing kaya Yakub lan sapa sing aweh kuasa kuwe karo koe.³ Jawab Isa Almasih maring wong kabeh aku bae areptakon maring koe omongna maringaku.⁴ Baptisan Yohanes kuwe sekang sorga utawa sekang menungsa.⁵ Deweke nimbang-nimbang karo deweke lan ngomong saupama inyong kabeh ngomong sekang sorga dewek emesti ngomong nang apa koe ore percaya karo deweke.⁶ Tapi angger tak omongna sekang menungsa kabeh wong-wong arep mbrengkolangi kabeh karo inyong kabeh karowatu seale deweke yakin masalah Yohanes kuwe nabi.⁷ Terus dewe njawab menawa deweke ora ngerti sekang ngendi baptisan kuwe.⁸ Mulane Isa Almasih ngendika karo deweke angger kaya kuwe akuora arep ngomong koe kaben sing kuasa apabae akunglakoko na hal sing kaya kuwe.⁹ Terus Isa Almasih ngandakna sanepa kuwi karowong akeh sawijing wong bukak kebun anggur terus deknen nye wakna. Karo tukang sing pada kerja atus mangkat nang negara lia kanggo wektu sing.¹⁰ Lan sawise teka musim endekne mrentah sawi jinggi abdi karo penggarap iku, supayane wong kuwekabeh maskah na, sepetil hasil kebun anggur kuwe. Karo deknen nanging parasung nyambut gawemau iku ngatemi abdi kuwelan mrentah bali kanti tangan kosong.¹¹ Sawise kuwe ia prentah sawijining abdi. Singliane nanging abdi kuwe ya di antemi lan digakle isin nang deweke, trus dikon bali karo tangan kosong.¹² Sebanjure piyambare ngonkon abdi sing kaping telu nangin wong kuwe ngadi tatani nang wong-wong kuwe trus di balangna maring kebon kuwe.¹³ Jere omonge tuan kebon anggur kuwe : apasing kude tak gawe ? Aku arep ngonkon anakku sing tak kasihi ; mesh dekne di senengi.¹⁴ Tapi sawise penggarap-penggarap kuwe weruh anake dekne pada rembungan omonge : jeredeweke pewaris agh awake dewek kabeh mateni deknen sapayane warisane iku dadidu weke awake dewek kabeh.¹⁵ Terus wong-wong kuwe mbalangna denenang njaba kebon anggur kuwe lan manteni. Siki opo sing arep dilakokna nang tuan kebon anggur kuwe karo wong wong

kuwe? ¹⁶ Kiyambake arep teka lan mateni para pekerja kuwe lan mercayakna kebon anggur karo wong-wong lia rungok na iku mau wongwong kabeh ngomong sepi pisan pisan bae aja. ¹⁷ Nanging Isa Almasih ndeleng wongwong kabeh lan ngendiko: “Kabeh gane menowa mengkono apa maksude na siko: Watu sing di buang maring penggawe-penggawe bangunan wis dadi watu penjuru? ¹⁸ Sok sapa bae tiba nang nduwur watu kuwe deknen arep kabur, lan sok sopo kena watu kuwe deknen arep remuk jajak.” ¹⁹ Terus ahli-ahli Taurat lampeku ka pemuka pimpinan saha kras utawa banget leh usaha nyekel. Gusti Isa Almasih nang wektu iku juga, amargo wing-wong kabeh ngerti, yen wog mau sing dimaksud geGusti kanti sanepa iku, nanging wong-wong kabeh wedi karowong akeh. ²⁰ Ahli-ahli Taurat lan imam-imam merentah karo teliksan dising berulah kaya wong jujur, maen wong-wong kabeh bisa njiret kiyambake karo sing dewek kuwoso lan kuwoso wali negara. ²¹ wong-wong kuwe ngojona pitakona kuwe karo deknen Guru, inyong ngerti mengenai kabeh omongan lan piwulangma jujur blajar nang dalan Allah.

²² Opo aku kabeh parengna mbayar pajeg making kaisar opo ora. ²³ Nanging Isa Almasih ngerti maksude wongwong kuwe sing lieik kuwe trus ngomong karo wong-wong kuwe. ²⁴ Tidakna maringaku mengenai duwit gambar lan tulisan apa siing ana kuwe jawab wong-wong kuwe gambar tulisan kaisar. ²⁵ Trus ngendika Isa Almasih maring wong-wong kuwe angger kaya kuwe wekna maring kaisar apa sing kudu di wekna maring kaisar lan maring Allah apa sing kuduna di wekna Allah. ²⁶ Lan wong-wong kuwe ora ulih njiret deweke sajrone pitakonane nang wong akeh kuwe gumun arep mangsuli kuwe trus wong kuwe meneng. ²⁷ Mulo podo teka kana Isa Almasih wong-wong sadiki, sing ora ngakani ananing tangine wong-wong mau takon maring Gusti. ²⁸ Guru, Musa nulisna printah iki kanggo kito: Yen sawijining wong, sing duweni, sedulur lanang mati nanging bojone isih ana, nanging deknen ora ningal ke anak, sedulure kudu kawin karo bojone iku lan gugah turane kanggo sadulure iku. ²⁹ Ana pitung wang sedulurane, sing sepisan bojo aro sawijenig wadonan banjur mati ora ninggallake bocah. ³⁰ Banjur wadenan kuwi di bajoni karasung kepineb, ³¹ lan amargo sing ketelu lan mengkono kuwi terus-terusan karo kapitu sedika man ikabeh mati ora ninggalake bocah. ³² Ahire madonan iku man mati. ³³ Kepriye saiki haro wadanan iku, sapa ning antarane wong-wong iku sing dadi bojone ing dino tangine? Amargo kapitune wis dibojo deknen. ³⁴ Jawabane Isa Almasih karo wong-wong kabeh wong-wong dango iku bojo lan di bojokna. ³⁵ nanging wong-wong sing dianggap patut kunggo akeh bangsane sajraning danyo sing liya iku terus sajraning tangine sekang dantarane wang mati ora boko lan dibojona. ³⁶ Amargo wong-wong ora bisa mati maning, wong-wong pada kaya melaikat-melaikat lan wong-wong dadi bocah-bocah Allah, Amargo wong-wong wis disangekna. ³⁷ Masalah bangkite wong-wong mati, Musa wis ngeneyi ngerti ing sajruning kanggo semak duri nang ngendi Gusti disebut Gusti Abraham, Gusti Ishak lan Gusti Yakub. ³⁸ Kiyambae ora Gusti Allah sing mati, gejabane Allah wong urip. Sebab nang ngarepe Gusti kabeh wong urip. ³⁹ Ngrungokna kuwe pira bae ahli Taurat ngomong: “Guru, jawab Jenengan iku pas banget.” ⁴⁰ Mula deweke ora wani maning nakokaken apa-apa maring Isa Almasih. ⁴¹ Nanging Isa Almasih ngendika maning koe kabeh kepriwe wong bisa ngoong yen Mesias yaiku anake Daud? ⁴² Sebab Daud dewek ngendika jero ning kitab Zabur: Gusti wis ngendika maring Majikanku: lungguwo nang sisih tengen-Ku. ⁴³ nganti Aku gawe mungsuh-mungsuh-Mu tumpukan samparan-Mu. ⁴⁴ Dadi Daud ngarani Isa Almasih Gustine, kepriye maring Isa Almasih anake? ⁴⁵ Sawetara wong akeh ngrungokna Isa Almasih ngendika maring murid-muridE: ⁴⁶ “Ngati-ati maring ahli-ahli Taurat sing seneng mlaku-mlaku nganggo jubah dawa lan sing seneng-senenge dihormati nang pasar-pasar, sing senenge jagong nang panggonan sing paling kaje nang umah-umah ibadah lan nang pesta-pesta, ⁴⁷ sing mangan umah randa-randa lan ngelombo mata wong karo ndedonga sing dawa-dawa deweke iku mesti arep nampa ukuman sing luwih abot.”

Chapter 21

¹ Nembe Isa Almasih ndadekna pengarepe, deweke weruh wong-wong sugih nglebokna suguane nang jero peti suguane. ² Deweke weruh uga wong randa mlarat nglebokna rong peser nang njerone petikae. ³ Terus deweke ngomong “aku ngomong karo koe, sebenere randa mlarat kie aweh lewih akeh tinimbang kabeh wong kae, ⁴ sebab kae kabeh maring persembahan soko akehe, nanging randa kiye maringi soko kekurangane, nganti deweke maringi kabeh kasile. ⁵ Nembe bae siji loro wong ngomong masalah bait Allah lan nggumunni bangunane kae sing diapiki karo watu sing apik-apik lan karo wujut-wujut sesuguhan, Isa Almasih ngomong : ⁶ “Apa sing sampean weruh nang kono arep teka dinane nang endi ora ana siji watune arep di jorna manggon nang nduwur watu liane, kabeh arep diaajurna. ⁷ Lan murid-muride takon marang Isa Almasih, omonge : “pemimpin, kepriwe arep dadi ? Lan apa tengere, yen kae arep dadi ? ⁸ Jawabe : “ngati-ati supaya sanpeyan aja di sasarna. Sebab akeh wong arep teka karo nganggo jenengku lan ngomong : akulah kiye, lan wektune wis enggal. Aja mung sampean melu kae. ⁹ Lan yen sampean ngurongna masalah peperanganelan ngamuke, aja sampean kaget. Sebab kabeh kae kudu dadi disit, nanging kuwe ora ndadekna sa uwise arep teka disit”. ¹⁰ Deweke ngomong karo wong-wong : “Bangsa arep tangi nglawan bangsa lan kerajaan ngalawan kerajaan, ¹¹ lan arep ana lindu sing gede lan nang sekabeane panggonanan arep ana penyakit sampar lan kurang mangan lan arep ana bencana sing ngaget ena uga tenger-tenger sing gede seko langit. ¹² Nanging seurunge kabeh kuwe sampean arep di cekel lan di sisksa, sampean arep di serahna nang umah-umah ibadat lan ukuman-ukuman lan sampean arep di adepna maring raja-raja lan penguasa-penguasa sing ngangge jenengku. ¹³ Masalah kae arep dadi kesempatan nang sampean kanggo saksi. ¹⁴ Yen kaya kiye mantepna atimu supayane aja mikirna lewih disit mbelani. ¹⁵ Sebab aku dewek arep aweh sampean omong-omong sing wigati, mengko sampean ora ulih mbelani utawa mbantah lawan-lawanmu. ¹⁶ Lan sampean arep di serahna uga nang wong tuanmu, seduhur-seduhurmu karo keluargamu lan kanca-kancamu lan sekabeane wong sing nangkene

sampean arep di pateni.¹⁷ Lan sampean arep disengit sekabehe wong sing kang ana jenengku.¹⁸ Nanging ora se rambut pun nang sirah mu arep ilang.¹⁹ Yen sampean tetep kuat, sampean arep ulih-ulihmu.²⁰ “Yen sampean weruh Yerusalem dikepung nang tentara-tentara delengna bae tanda morak-marike wis perek.”²¹ Pada wektu kue wong-wong sing ana nang Yudea kudu lunga menyang pegunungan, lang wong-wong sing ana nang kota kudu lunga, lan wong-wong sing ana nang ndesa aja mblebu nang kota.²² Sebab wektu dendame nang endi arep genep kabeh sing ana nang tulisan.²³ Cilakane wong wadon-wadon sing nembe mbobot utawa sing nembe duwe bayi nang wektune kuwe ! Sebab arep tekah akeh sing dahsyat kabeh negara lan ngamuk marang bangsa.²⁴ Lan kabeh arep mati nang mata pedang lan di gawa kanggo tahanan nang sekabeane bangsa, lan Yerusalem arep di idek-idek nang bangsa-bangsa sing ora ngenal Allah, nganti genep jaman bangsa-bangsa.²⁵ Lan arep ana tanda-tanda nang srengenge lan wulan lintang-lintang nang bumi bangsa-bangsa arep wedi lan bingung ngarepi suarane lan ombake segera.²⁶ Wong arep mati keweden lan kewatir karo kabeh apa sing di rusak bumime, sebab penguasa langit arep murka.²⁷ Nang wek tu kiye wong arep ngerti anak menungsa teka karo sekabehe kuasane lan kemuktenane.²⁸ Nek kabeh mau wis kedadeyan, tangi ena lan junjungna pengarepmu, sebab sing nulungi wis pedek.²⁹ Terus Isa Almasih ngomong gambarna karo sampean. “Delengena wit ara utawa wit apa bae.”³⁰ Nek sampean wis weru wit-witan kae wis tukul, sampean ngerti dewek yen musim panas wis perek.³¹ Pada karo nek sampean ndeleng perkara sing wis kedadeyan, delengna bae ye kerajaan Allah wis perek.³² Aku ngomong karo sampean, sebenere angkatan kiye ora suwe, seurunge kabeh kedadayan.³³ Langit karo bumi arep lawas, nanging omongan ku ora arep suwe.³⁴ “Jaganen awake, supaya atiimu aja kena pengaruh melu poya-poya lan mabok-mabokan, kepentingan nang dunga lan supayanae dina Tuhan aja karo tiba”.³⁵ Sebab deweke arep nganjurna kabeh masyarakate nang bumi kiye.³⁶ Ngati-ati bae karo ndonga, supayane sampean ulih kekuatan kanggo salah kang kabehe sing arep kedadeyan kae, lan supaya sampean kuat ngadeg nan ngarepe Anak Manungsa.³⁷ Nang awan dina Isa Almasih mulang nang Bait Allah uga mbengine dina deweke mentu mbengi lunga menggunung Bukit Zaitun.³⁸ Lan esuk-esuk kabeh wong pada marani deweke nang Bait Allah kanggo kepengin krungu.

Chapter 22

¹ Paskah dina pada Ora Aweh Roti. ² Imam-imam pengede lan pinter-pinter nggoleti dalam keperye menulih mateni Isa Almasih sebab deweke wong akeh. ³ Maka mlebu Iblis meng njero Yudas sing jenenge usterniyot seewong dadi ker rolas anak. ⁴ Terus lunga Yudas maring maan peng gede lan pengede pendamping Bait Aloh karo rembugan karo kana kepriwe ulih nyetorna Isa Almasih karo koe.

⁵ Kanane saking senenge lan permusyawarah nggo aweh sejumlah duwit maring koe. ⁶ Ia menyetujui lan mulai sekang wektu kuwe ia nggolet kesempatan siang apik nggo nyerahna Isa Almasih karo tanpa ketahun wong akeh. ⁷ Wis tekan dina raya roti ora aweh sing dina ngedi wong kudu nyembeleh wedus paskah. ⁸ Wingi Isa Almasih perintah Petrus lan Yohanes ngomonge lunga persiyaplah ketemuan paska aweh inyong supaya nyong maen. ⁹ Ngomong kanane maring ngendi nangendi njenengan ngarepi inyong nyiapna. ¹⁰ Jawabe seandene njenengan melebu njero kota koe arep ketemu karo wong sing nggawa kendi isi toya tutna kae nang njero umah sing dileboni. ¹¹ Lan ngomongi karo sing duwe umah gue guru kakon-kakon koe nang ngedi ruangane ane tempat aku bareng-bareng karo anak-anakku arep maem paskah. ¹² Mau wong koe arep nidokna karo kawu sebuah nggon nduwer sing gede sing uwis rampung nangkon olah koe kudu nyiapna. ¹³ Uwis mangkat deweke lan deweke ulih kabeh persis sing diomong na Isa Almasih karo deweke wis karo nyiapna paskah. ¹⁴ Nembebae teka wektu Isa Almasih lenggah maem barang-bareng karo rasul-rasul. ¹⁵ Ngomonge karo deweke aku saking kangen maem paskah iku bareng-bareng karo koe sewise aku sengsara. ¹⁶ Sebab aku ngomong karo njenengan karo arep maem maning sampe raulih ngenengna jero keraton aloh. ¹⁷ Sewise ia njiyot satu gelas ngucapna sukur sewise ngomong jiyotlah iki bagikan sekabeh koe. ¹⁸ Sebab aku ngomong karo njenengan mulaih sampe siki kiyea ku ora arep ngumbe maning hasil pokok anggur tekan kerajaan aloh wisteka. ¹⁹ Teruse ia mundut roti ngomong sukur memecah-mecah lan ngaweh karo ngomong deweke omonge kiye lah awak ku sing diserahna ana kanggo koe berbuat kiye dadi peringati ku”. ²⁰ Sampe siki juga di gawe karo batir seuwise maem lan ngomong bati lan anane perjanjian anyarulih ngetiku si di wutahna karo koe. ²¹ Seuwise ndeleng tangan ewong sing nyerahna aku ana areng bareng karo aku nang meja kiye. ²² Sebab anak menungsa memang arep lunga seperti sing uwis di mupakati arep claka wong sing ulih diserahkan. ²³ Seuwise molai kae gawe angel sapa nangantara deweke sing arep gawe kaya kiye. ²⁴ Kedadiane dadi karenga nang antara bocah-bocah Isa Almasih sapakae singulih dianggap gede diantara deweke. ²⁵ Isa Almasih ngedika karoh kabeh ratu-ratu negara-negara pemerintah rakyat kabeh lan wong ewong sing ngelakoni pimpinan atau kabeh dijenengi pelindung. ²⁶ Misale njenengan ora kalah mestine laine sing gede lan antara njenengan misale dadi wong sing paling enom lan pimpinan dadi pelayan. ²⁷ Sebabe sapa lan luwih gede : sing lenggah maem : utawa sing ngelayani ? Udu kae sing lenggah maem ? Tapi aku ana nang tengah-tengah njenengan dadi pelayan. ²⁸ koelah sing tetap keru bareng-bareng karo aku dalam kabeh cobaan sing aku ngelakoni. ²⁹ Lan aku nentukna hak-hak kerajaan bagi koe pada persis bapak ku sing nentukna karo aku. ³⁰ Bahwa koe arep maem kan nginum-nginum semeja karo aku lan njero kerajaan ku lan koe arep njegong nang nduwur tahtah karo ngadilu ke rolas suku Israel. ³¹ Simon, Simon weruh ibelis wis nuntut karo nampa koe persis gandum. ³² tapine aku wis berdoa langgo supaya imanmu aja runtuh lan deweke dadi deweke wis insaf kuat ilah sedulur-sedulurmu. ³³ Njawab Peterus : “Tuhan aku sedia melebe penjara lan mati bareng-bareng karo koe”. ³⁴ Tapi Isa Almasih ngomong aku ngomong Petrus dina kiye ayam arep keluruk sedurunge ngadeg telung kaline ngandeg

bahwa dewekwis ngenalaku.³⁵ Terus ia ngomong karo deweke seuwise aku merentah koe karo ora nggawe anane tas, bekal lan sandal anane koe kekurangan apa.³⁶ Njawabe suatu pun ora : ngomonge karo kae tapi isi giye sapa sing nduwe tas nggo ngawa seuwise pada bae lan duweni bekal lan sapa sing ora ndu weni kudune adol jubaeh lan tuku pedang.³⁷ Sebab aku ngomong karo koe, anggawa Kitab Suci kiye kudu digenapi ana Aku: na arep idung anane pemperontak. Apa sing ditulis nang aku agi digenepe.³⁸ Ngomonge Tuhan kie loro pedang jawabe uwis cukup.³⁹ Terus lunga Isa Almasih metu kota kepriye karepe nuju bukit Saitun bocah-bocah pada melu deweke.⁴⁰ Seuwise teka lan nggon ngomong karo deweke bendoalah supaya koe aja tiba nang ndalan cobaan.⁴¹ Seuwise lan ngadoih dewek kang kana kira-kira sedalangan watu jarake sewise lan bertunduk karo ndonga omong-omong.⁴² Ya bapakku nek kaya kiye koe gelem jiyotlah batir kangaku tapi kiye ora kang karepku udu karepmu sing dadi.⁴³ Mongko malaekat kang langit ngeton dewek karo aweh kekuatan.⁴⁴ Deweke dadi banget lan dadi percaya pangat doa keningeye dadi pada bintik getih sing netes nang lemah.⁴⁵ Terus utang i lan ndongane karo bali karo ana kanak tapi ulih agitur kenang musibah.⁴⁶ Ngomonge karo deweke ngapa koe turu tang ilah lan berdoa supaya koe aja tiba nang njero cobaan.⁴⁷ Wektu Isa Almasih esih ngomong teka serombongan wong, lagi muridE sing jenenge Yudas, dewekan sekang kerolas murid kuwe mlaku mengarep ang ngarepe kanane. Yudas medeki Isa Almasih kanggo ngambung Isa Almasih.⁴⁸ Mulane omonge Isa Almasih maring deweke: “Hai Yudas, koe ngewekna anak menungsa karo ambungan?”⁴⁹ Wektu deweke, sing bareng-bareng karo Isa Almasih, weruk apa sing arep kedadean, deweke ngomong: “Gusti, mesti dewek nyerang deweke karo pedang?”⁵⁰ Lan wong sekang kanane mencerang hamba Imam Besar ngantekan tugel kupinge kanang.⁵¹ Tetapi Isa Almasih omong: “Uwislah kuwe.” Terus Isa Almasih cekel telinga wong iku lan marekna.⁵² Magane Isa Almasih ngomong aring imam-imam kepala lan kepala-kepala pengawal maring Gusti karo tua-tua sing teka kon nyekel Jerene, omong Isa Almasih: “Sang koe aku kiye penyamun, makane koe datang kumplit nggawa pedang-pedang lan pentung?”⁵³ Padahal saben-saben dina aku anak tengah-tengah koe nang jero omong Gusti, lan koe ora nyekel enyong. Tapi ikilah kuwasa kegelapan iku.”⁵⁴ Terus Isa Almasih ditangkep lan digawa sekang panggonan kuwe. Isa Almasih digiring maring omah Imam Besar. Lan Petrus ngetutna sekang kadoan.⁵⁵ Nang tengah-tengah halaman omah iku wong masang geni lan deweke njagong ngubengine. Petrus uga njagong nang tegah-tengah deweke.⁵⁶ Seorang hamba wong wadon weruh kae njagong perek geni; jenengan mahami-mahami terus ngomong: “Uga wong iki bareng-bareng karo Panjenengane.”⁵⁷ Tapi Petrus ngakoni, omonge: “Dudu, Inyong ora kenal karo kae!”⁵⁸ Ora suwe maning wong liya deleng kae terus ngomong: “koe uga wong sekang kana!” Tapi Petrus ngomong: “Dudu, inyong ora!”⁵⁹ Lan kira-kira sejam maning wong liane ngomong maring tegas: “Temenan wong kiye jane bareng-bareng maring Deweke, sebab jenenge uga wong Galilea.”⁶⁰ Tapi Petrus ngomong: “Dudu, inyong ora ngerti apa sing engko omongane.” Sikine ikut uga, sementara jenenge ngomong, kluruk ayam.⁶¹ Terus melingeh Gusti ndeleng Petrus. Magane kemutan Petrus soale Gusti uwis ngomong aringkae: “Sedurunge ayam kluruk pada wektu dino iku, koe wis ngakoni enyong.”⁶² Terus kae lunga metu lan nangis mrebes mili.⁶³ Karo wong-wong sing nahan Isa Almasih, ngelekek-ngelekna kae karo gebugi.⁶⁴ Kae nutupi raine karo taken: “Njajal ngomong, sapa sing gebugi Koe?”⁶⁵ Lan akeh maning olok-olokan sing diucapna kae aring deweke.⁶⁶ Lan seuwise dina awan kumpul-kumpul sidang para tua-tua bangsa Yahudi lan imam-imam kepala lan ahli-ahli Taurat, terus deweke ngadepna Kiyambake nang Mahkamah Agama deweke,⁶⁷ omonge: “Jere apa koe Mesias, ngomonglah aring dewek.” Njawab Isa Almasih: “Sepisanpun Inyong ngomong waring koe, terus koe arep percaya,⁶⁸ lan sepisanpun Inyong ngomong apa-apa maring koe terus koe arep ora jawab.⁶⁹ Molai siki Anak Manungsa wis njagong nang sebelah tengen Allah sing Mahakuwasa.”⁷⁰ Jere kae kabeh: “Yo wis, Koe kie Anak Allah?” Njawab Isa Almasih: “koe dewek ngomongna, sebab Inyonglah Anake Allah.”⁷¹ Terus jere kae: “Nggo ngapa perlu melas maning? Dewek kie uwis krungu kang lembene dewek.”

Chapter 23

¹ Wingi tangilah kabea sidang kue karo Isa Almasih digawa ngadep Pilatus.² Nang kananeh mulai nuduh kae, jerene : “uwis kaulian wektu gue aku soal wong kie nyesatna bangsane aku karo ngalarang mbayar pajeg aring kaisar karo soal deweke kaengo mongna, soal kae ya gue Kristus, yague raja.”³ Pilatus takon aring kae : “koe lah raja wong Yahudi “ jawab Isa Almasih : “koe dewek ngomongna”.⁴ Ngomon Pilatus aring imam-imame ketua karo kabeh wong akeh gue : “aku ora ulih kesalahan apa bae aring wong kie”.⁵ Tapi nang kanane makin kuat ngurung ngomonge : “ia nyengi rakyat karo ajaran ne nang seluruh Yudea, ia mulai nang karo uwis tekan meng ngenah”.⁶ Angger Pilatus krungug kae takon, apa wong gue wong Galilea.⁷ Karo angger kae ngerti, soal Isa Almasih wong kang wilayah Herodes, ia ngirim kae ngadep Herodes, sing pada wektu gue ana juga nang Yerusalem.⁸ Angger Herodes weruh Isa Almasih, kae saking seneng sebab uwis sue kae pengen weruh kepriwe kae sering krungu masalah kae, apa maningkae ngarepna weruh kepriwe Isa Almasih nganakaken tanda.⁹ Kae ngajukna akeh pertakonan aring Isa Almasih, nanging Isa Almasih ora jawaban apa-apa.¹⁰ Sementara kue imam-imam ketua karo ahli-ahli taurat maju meng ngarep karo ngomongna tuduan-tuduan sing abot meng deweke.¹¹ Mulane mulailah Herodes karo prajurite menista karo moyoki aring deweke, kae nganggo jubah kamulyan aring deweke terus ngirim mbalik maning aring Pilatus.¹² Nang dina kue uga kekancanane Herodes karo Pilatus : sedurunge gue kanane musuh.¹³ Wingi Pilatus ngumpulna ketua imam-imam pemimpin karo pemimpin-pemimpin karo warga.¹⁴ Karo ngomong aring kanane : “koe gawe wong gie aring aku sebagai wong sing nyesatna rakyat. koe weruh dewek bahwa aku uwis meriksa karo kesalahan sing koe tuduhna aring kae, ora ana sing ulih mengkae.”¹⁵

Karo Herodes juga ora, sebab kae ngirimna gie mbalek aring dewek asline ora suatu apa-apa sing dilakukna sing setimpal karo hukuman mati.¹⁶ Dadi aku arep ngajar kae, terus nglepasna.¹⁷ Sebab kae wajib ngeculna wong bagi kanane pas dina raya gue.¹⁸ Tapi kanane melung bareng-bareng. “ngepenakna gue, nglepasna Barabas bagi dewek.”¹⁹ Barabas kie dilebokna meng jero penjara berhubung koro suatu pemberontakan sing tes kedadean nang jero kota karo karna pembunuhan.²⁰ Sepisan maning Pilatus ngomong karo suara seru maringkae, karna ia pengin nglepasna Isa Almasih.²¹ Tapi kanane melung mbales, jerene : salibna kae ! Salibna kae !”.²² Jere Pilatus go pingketelune aring kanane : “kajahatan apa sing sebenere uwis di lakukna wong kie ? Ora ana suatu kesalahan pun sing aku ulih aring kae, sing setimpal karo hukuman mati dadi aku arep ngajarkae, terus ngelosna”.²³ Tapi karo melung kanane desek lan nuntut, agar ia disalibna. Ian ahire kanane menang karo melung kanane.²⁴ Terus Pilatus mutus ena, men tuntutan deweke di kabul ena.²⁵ Karo deweke ngelosna wong sing di lebok ena mengjero penjara sebab pemberontakan karo pembunuhan gue pada bae karo tuntutan deweke tapi Isa Almasih di serah ena meng deweke go di perlukna karepe dewek.²⁶ Wektu deweke gawa Isa Almasih, deweke nahan wong sing jenenge Simon kang Kirene, sing bene teka tekan jaba kota terus disalipna nang nduwur bahunne, meng di pikul karo ngetutna Isa Almasih.²⁷ Jumlaeh gede wong ngetutna kae : sekitare akeh wedon sing nangisi karo delengna kae.²⁸ Isa Almasih ngadep maring deweke karo ngomong : “hae wedon-wedon Yerusalem, aja koe nangisi aku, nglaina karo nangisi awakmu dewek karo anak-anak mu !”.²⁹ Sebab weruh, arep tiba masane wong ngomong : sing senenglah wadon mandul karo sing rahimu ora tau nglairna karo sing susune ora pernah nyusuni.³⁰ Mulane wong arep mulai ngomong gunung-gunung : ambrol nibani dewek ! Karo ring bukit-bukit : urugi aku !”.³¹ Sebabe wong gawe kaya kue karo kayu urip, apa sing arep kedadian karo kayu garing?”³² Karo ana mbireng di giring loro wong lia, ya kue loro penjahat go di ukum mati bareng-bareng karo kae.³³ Waktu kae tekan nang ggon sing jenenge lengkorak, kae nyalipna Isa Almasih nang kene karo wong loro penjahat kue, sing wong nang sebelah tengene karo sing nang seblah kiwene.³⁴ Isa Almasih ngomong : ya Bapak, ampuni kae, sebabe kae ora ngerti apa sing kae gawe : “karo ke mbuang undi go mbagi sandangane.”³⁵ Wong akeh ngadeg nang kene karo ndeleng kabean. Ketua-ketua ngenyek kae, jerene : “wong lia slametna, men siki kae nyametna awake dewek apa koe Mesias, wong sing di pilih Allah.”³⁶ Karo prajurit-prajurit ngenyek kae : kae njulukna anggur asem maring deweke.³⁷ Karo ngomong : “apa koe raja wong Yahudi, selametna awakmu “!”³⁸ Ana mbireng tuhisan nang nduwur sirah : kiye raja wong Yahudi”.³⁹ Wong kang penjahat sing di gantung kae nyumpai kae, jerene : “apa koe wong Kristus ! Slametna awakmu karo dewek”!⁴⁰ Tapi wong sing nakoni kae, jerene : “apa ora wedi, lan ora maring Allah, agi koe nrima ukuman sing pada ?”⁴¹ Dewe emang selayake di ukum, sebabe dewek nrima balesan sing setimpal karo perbuatane dewek, tapi wong kie ora gawe perbuatan sing salah “. ⁴² Terus kae ngomong : “Isa Almasih, kemulan aku koe teka dadi raja”.⁴³ Jere Isa Almasih maring kae : “aku ngomong waring koe, sebenere dina kie mbarang koe arep ana bareng-bareng karoo Aku nang jero Pirdaus.”⁴⁴ Wektu dina kae uwis kira-kira jam rolas terus kepetenga ngubengi kabean kae nganti jam telu.⁴⁵ Sebabe srengene ora nyorot karo tabir Bait Suci tugel dadi loro.⁴⁶ Isa Almasih melung karo suara nyaring : “Ya Bapak, aring njero tanganMu tekwekna nyawaKu”. Karo se uwise ngomong kae nyerahna nyawane.⁴⁷ Wektu ketua pasukan weruh sing kejadian kae muliakna Allah, jerene : “Temenan, wong kie anu wong bener”!⁴⁸ Karo se uwise kabeh wong akeh karo sing kumpul nang kana go tontonan kae, weruh apa sing kedadean kae balilah kae karo gebugi awake dewek.⁴⁹ Kabeh wong sing kenal Isa Almasih kang perek, ter masuke wedon-wedon sing melukae kang Galilea, ngadeg adoh-adoh karo ndelengna kabean kue.⁵⁰ Apa koe sing jenengane Yusuf, kae anggota majelis gede, karo wong sing bener lan apik.⁵¹ Kae apa setuju karo keputusan karo tindakane majelis kue. Kae kang Arimatea, kusus kota Yahudi karo kae ngenteni kerajaan Allah.⁵² Kae lunga ngadep Pilatus karo njaluk mayide Isa Almasih.⁵³ Karo seuwise kae ngeduna mayid kue, kae nutupi karo kain lenan, terus nurokna nang njero kubur sing di galih nang njero bbukit watu, nangendi urung lan di turoni mayid.⁵⁴ Dina kie dina persiapan karo sabat arep mulai.⁵⁵ Karo wedon-wedon sing teka bareng-bareng karo Isa Almasih kang Galilea. Melu serta karo kae deleng kubur kae karo ke priwe mayide di turok ena.⁵⁶ Karo seuwise bali, kae nyediakna lenga mur. Lan pada dina sabat kae leren melu Hukum Taurat,

Chapter 24

¹ tapine esuk-esuk bener pada dina pertama minggu kae lunga mengkubur gawa rempah-rempah sing uwis disediakna kae. ² Kan ulih watu wis guling tekan kubur kae, ³ lan se uwise mlebu kae ora nemuk ena mayid Tuhan Isa Almasih. ⁴ Sementara deweke ngadeg ngalamun-lamuns karna soal kae, ijig-ijig ana wong loro ngadeg perek sampean nganggo sandang sing pating merlik. ⁵ Deweke bener wedi karo dengkluk ena sirah, ngapa wong loro kue ngomong waring kae : ngapa sampean goleti deweke sing urip nang kitare wong mati ? ⁶ Deweke ora nana nang kene, kae wis urip. Eling apa sing di omong ena ya waring sampean, waktu kae esih nang Galilea, ⁷ yakue Anak manungsa kudu di serah ena waring tangan wong-wong dosa karo di salibna, karo arep tangi waktu dina sing ketelu. ⁸ Molai menginget ena kanane arep takon Isa Almasih kue. ⁹ Karo se uwise deweke balik tekan kuburan, deweke nyritak ena kebehan kue maring sekabean murid karo koe kabeh sedulur sing lia. ¹⁰ Wedon-wedon kue jenenge Maria tekan Magdala, karo Yohana, karo Maria mamak Yakobus. Karo wedon-wedon lia karo sing bareng-bareng sing kae ngewei weruh waring rasul-rasul. ¹¹ Ujare deweke omongan-omongan kue si ngerti-ngerti ngomong nglembo karo kae ora guguh waring wedonan-wedonan kae. ¹² Percaya banget waring Petrus tangi, ijig-jig cepet-cepet lunga meng kubur kae, pas deweke deleng meng njero, pas deleng kur kain mori tok, terus pas lunga karo deweke takon njero atine apa sing kepriwe bisa kedadian. ¹³ Pas dina kue deweke

wong loro teka murid-murid Isa Almasih lunga meng waring desa jenengane Emaus, sing gonne kira-kira pitung mil adoeh kene Yerusalem.¹⁴ Karo kae omong-omongan so'al kabeh mau sing uwis kedadian.¹⁵ Waktu sampean agi omong-omongan karo tukar pikiran, teka lah Isa Almasih dewekan merekki kae, terus mlaku bareng-bareng karo kae,¹⁶ tapi ana suatu sing ngalang : mata kae, terus deweke ora ulih ngenali kae.¹⁷ Isa Almasih ngomong waring kae : “apa sih sing sampean diomongna seuwise sampean mlaku ? Deweke mandeng sampean karo rai jemberut.”¹⁸ Wong kan kana, jenenge Kleopas, nyauri : “ ana ora sampean siji-sijine wong adoh nang Yerusalem, sing ora ngerti apa sing kedadean nang kana pada dina-dina nangburi kiye ?”¹⁹ Jere ne maring sampean : “apa kaeh ? “takone deweke : “apa sing kedadean karo Isa Almasih wong Nazaret. Kue padahal wong nabi, sing nguasai njero kerjanaan karo ngomongi nang ngarepe Allah karo sing ngarep kabehan bangsa dewek.”²⁰ Se imam-imam duwur sing pangatur-pangatur aku wis njujug ena kae kanggo diukum mati terus deweke sing nyalib ena.²¹ Padahal aku ndisit ngarep ena, padahal deweke sing teka arep mbebas ena bangsa Israel. Nembe bae telung dina, kue kabeh kedadean.”²² Tapi seakehe wedonan tekan sekitare aku seuwise ngangeli aku : esuk-esuk picek deweke lunga meng kuburan.²³ Lan ora bisa nemukna mayide. Terus koene teka karo cerita, sing uwis keton nang deweke malaikat-malaikat, sing ngomongna, waktu deweke urip.²⁴ Ana mbok batire dewek sing lunga meng kuburan kae wis nemoni, deweke memang bener sing diomong ena wadon-wadon kae, tapi kae ora, kanane deleng.”²⁵ Terus kae ngomong aring deweke : “He koe wong bodo, nangapa alone atimu, se uwise sampean ora percaya kabean sing ana, sing uwis di omongna nang nabi !”²⁶ Seharuse Mesias kudu menderita sekabehe sampean kanggo mlebu meng njero kemukte-nan ?”²⁷ Terus deweke jelas ena waring kae apa sing ditulis tentang sampean jero kabeh kitab suci, mula teka kitab-kitab Musa karo kabean kitab nabi-nabi.”²⁸ Deweke nyedeki desa sing deweke niati, terus kae gawe pura-pura arep nerus ena per jalanane.”²⁹ Tapi kanane maksa ena, jerene : “nangkene bareng-bareng karo aku, sebabe dina wis arep mbengi karo srengenge arep ndelep. “terus mlebulah go urip barang-barang karo kanane.”³⁰ Waktu kae jagong maem karo kanane, kae njukut roti, ngucap berkat, terus mecah-mecahna karo aweh aring kanane.”³¹ Wektu kae kebukak mata kanane karo kananapun ngenal sampean, tapi kae ilang kang tengah-tengah kanane.”³² Jere deweke dewekan waring wong lia : “udu atine dewek kebakaran. Wektu kae ngomong karo dewek nang tengah ndalan karo wektu kae nerang ena kitab suci aring dewek?”³³ Wingi tangi ne kanane karo terus mbalek meng Yerusalem nang kana kanane uli kesewelasan murid kae. Kanane agi kumpul bareng-bareng karo batir-batir kanane.”³⁴ Jere kanane kae : “sebenere Tuhan uwis bangkit karo nidok ena aring Simon”.³⁵ Terus loro ewong kae pun nyeritak ena apa sing terjadi nang tengah ndalan karo kepriwe kanane ngenal gue yen wektu kae mecah-mecah ena roti.”³⁶ Sementara omong-omongan misale masalah kae, Isa Almasih ijig-ijig ngadeg nang tengah-tengah kanane karo ngomong aring kanane : “rukun sekabeane awakmu”!”³⁷ Kae pada kaget lan wedi lan ngira dene kae pada weruh medi.”³⁸ Arep tapi kae ngomong aring kanane : “nangapa sampean kaget karo apa sebabe tangi keraguan nang jero ati mu ?”³⁹ Deleng ena Tanganku karo sikitku aku dewek kiye : grayang aku karo deleng ena sebabe medi ora ana daging karo balunge, kaya sing koe deleng aring aku.”⁴⁰ Karo ngomong mau, kae di delengena tangan karo sikile aring kanane.”⁴¹ Karo wektu kanane urung percaya sangking senenge karo esih heran, ngomonglah kae aring kanane : “anane waring sampean panganan neng kene ?.”⁴² Terus kanane ngewei aring kae setugel iwak gorengan.”⁴³ Kae njukut karo manga nang ngarep mata kanane.”⁴⁴ Kae ngomongna aring kanane : “kiyelah omonganku, sing uwis tek omongna aring sampean wektu aku esih bareng-bareng karo sampean, yakni misale kudu di genepi kabeh sing ana ketulis mansude aku nang jero kitab Taurat Musa kato kitab nabi-nabi karo kitab Mazmur.”⁴⁵ Terus kae mbukak pikirane kanane, nganti kanane ngerti kitab suci.”⁴⁶ Jerene aring kanane. “ana tulisane se uwise Mesias kudu susah karo tangi kang sekitare wong mati pada dina kiye sing ke telu,”⁴⁷ karo maning : nang njero jenengku crita tentang pertobatan karo welas asi dosa kudu di sampek ena aring sekabehe bangsa, molai kang Yerusalem.”⁴⁸ koe mbok saksi kang kabean kiye.”⁴⁹ Karo aku arep ngirim ena koe apa sing tek janji ena bapaku. Tapi koe kudu urip nang jero kotak kiye sampe koe di perluna ena karo sing gawe urip kang tempat nduwur.”⁵⁰ Terus Isa Almasih gawa kanane meng jaba kota sampe perek Betania. Nang kana njunjung tangane mberkati kanane.”⁵¹ Karo wektu kae agi mberkati kanane, kae berpisah kang kanane karo njujung aring surga.”⁵² Kanane sujud nyembah aring kae, terus kanane bali meng Yerusalem karo saking senenge.”⁵³ Kanane tulus nang jero bait Allah karo muliahkan Allah.

Acts

Chapter 1

¹ Hai Teofilus, nang bukuku Inyong nulis apa bae sing dikerjana lan dididikna Isa Almasih, ² Roh Suci prentah karo rasul-rasul sing dipilih Isa Almasih tekan dino sedurungE diangkat. ³ Gusti nunjukna sakbare sengsarane rampung kanti kabeh tandane buktekna yen Gusti urip. ⁴ Wektu Gusti bareng-bareng muride, menging muride ninggalake Yerusalem, nungu janji Romo, kaya - kiye omonge - “wis kowe ngrungu sekang Gusti. ⁵ Babtis karo banyu sedela maning kowe dibabtis Roh Suci.” ⁶ Sing Kumpul nangkono takon: “Gusti apa gelem mulihno keraton kanggo Israel?”. ⁷ Jawab Gusti: “Kowe ora perlu ngerti kapan wektuna sing ditetepna Romo dewek manut kuasa Gusti. ⁸ Kowe arep nampa Roh Suci, lan kowe bakal bebas kanggo dadi saksi Isa Almasih nang Yerusalem lan Yudea lan Samaria lan unjunge bumi.” ⁹ Sak wise ngendikna mengkonu kaangkat Isa Almasih disakseni kabeh muride, lan lamuk nutupi muride sekang panggonane muride. ¹⁰ Wektu mungkah mau, lan deleng langit ngadek wong sing klanbine putih perek muride, ¹¹ lan ngomong: “Ngapa koe ndelengna Isa Almasih? Wis ninggalke koe arep bali maning nganggo cara sing pada karo munggae nang suwargo.” ¹² Rasul-rasul pada bali sekang bukit Zaitun sing ora adoh sekang Yerusalem. ¹³ Sawise teka sekang kuta, pada mungkah nang

panggonan duwur, enggon sing ditumpangi wong-wong mau. Petrus lan Yohanes, Yakobus lan Andreas, Filipus lan Thomas, Bartolomeus lan Matius, Yakobus bin Alfeus, lan Simon wong Yelot lan Yudas bin Yakobus.¹⁴ Muride pada tekun ing dongo bareng-bareng seati karo pirang-pirang, wong wadon sarta Maria, ibu Isa Almasih, lan karo sedulur Isa Almasih.¹⁵ Petrus ngadek nang tengah-tengahe sedulure sing agi kumpul iku, satus rongpuluh wong cacae, lan ngomong:¹⁶ “Hai sedulurku, kudu genep nas Kitab Suci, sing diomongna Roh Suci lantaran Daud ngenani Yudas, pimpinan sing nyekel Isa Almasih.”¹⁷ Disit deweke melu wong iku lan melu ngabdi.”¹⁸ Yudas tuku lemah sebidang nganggo duid upah jahate, deweke tiba mengkurep, lan wetenge bedah isi wetenge pada metu.¹⁹ Kabeh masyarakat Yerusalem ngreti, mulane nggon mau dijenengi “Hakal-Dama” artine lemah getih-.”²⁰ “Ditulis nang kitab Zabur: Men omahe dadi sepi, lan ora ana sing ngenggoni: lan: Pangkate dijuluk wong lia.”²¹ Dadi kudu ditambah siji wong sing sergep teka kumpul karo inyong kabeh. Nalika Isa Almasih bareng-bareng inyong lan kowe kabeh,²² sekang babtisane Yohanes tekan Isa Almasih keangkat nang suwarga ninggalna kowe kabeh, kanggo dadi seksi tangine Gusti.²³ Murid-muride ngusulna wong loro Yusuf sing diarani Barsabas lan uga Yustus, lan Matias.²⁴ Muride pada dongo lan ngomong: “Duh Gusti, panjenengane sing ngerti atine kabeh wong, tunjukna sapa sing panjenengane pilih sekang wong loro iki,”²⁵ Kango nampa jabatan pelayan sing ditinggalna Yudas sing wis tiba nang panggonan sing pas kanggo deweke.”²⁶ Banjur muride ngundi kanggo wong loro iku lan sing kena undi jaiku Matias lan amargo kuwi deweke ditambahke nang sewelas rasul iku.

Chapter 2

¹ Nalika nang dina Pentakosta, kabeh wong percaya pada ngumpul nang papan panggonan.² Ujug-ujug mudun sekang langit kaya moni angin gede ngebeki sajrone umah, nang umah deweke kabeh pada lenggahan;³ lan keton kaya ilat-ilat geni ambyar nibani deweke kabeh.⁴ Mula kuwe deweke kabeh kapenuhan Roh Suci, banjur deweke kabeh pada ngomong karo basa-basa liyane, kaya dene sing diparingi Roh iku kanggo deweke kabeh nggo diomongken.⁵ Rikala semana ana nang Yerusalem wong-wong Yahudi sing saleh skang kabeh bangsa nang ngisor langit.⁶ Nalika mudun swara kuwe, pada rubungan wong akeh. Deweke kabeh bingung merga deweke kabeh krungu rasul-rasul pada ngomong nganggo basa-basane deweke kabeh.⁷ Deweke kabeh mbengong lan gumun, banjur ngomong: “Deweke kae kabeh sing pada ngomong kae wong Galilea?”⁸ Apa temenanane dewek kabeh ngrungokna deweke omongan nang njero basane dewek, yakuwe basa sing di nggo dewek kabeh nang negara asale dewek:⁹ dewek kabeh Partia, Media, Elam, masarakat Mesopotamia, Yudea lan Kapadokia, Pontus lan Asia,¹⁰ Frigia lan Pamfilia, Mesir lan wilayah-wilayah Libia sing cedak Kirene, wong-wong anyar teka sekang Roma,¹¹ ya wong Yahudi ya wong sing melebu agama Yahudi, wong Kreta lan wong Arab, inyong kabeh krungu wong-wong kuwe pada ngomong basane inyong kabeh dewek-dewek babagan pegawean-pegawean gede sing dilakokna Allah.”¹² Deweke kabeh pada gumun lan bingung karo ngomong wong sijine maring sing liyane: “Apa maksude kiye?”¹³ Ananging wong liyane nyindir: “Kaye kabeh agi mabok anggur manis.”¹⁴ Mula Petrus menyat ngadeg karo sewelas rasul iku, lan karo suara seru deweke ngomong nggo kiye kabeh: “Hae kowe wong Yahudi lan kowe kabeh sing manggon nang Yerusalem, ngertenana lan gathekna pituturku iki.”¹⁵ Wong-wong iki ora pada mabok kaya sing kowe kabeh ngarani, sebab wektu nembe jam sanga,¹⁶ nanging kaya kuwe sing disabdaaken lantaran nabi Yoel:¹⁷ Bakal kedadean nang dina-dina pungkasan – yakuwe firman Allah – yen Inyong bakal ngeculna RohKu maring sakabehe manungsa; mula anak-anak lanangmu lan wadonmu bakal pada medhar wangsit, lan wong-wong nomanmu bakal pada ulih wahyu, lan wong-wongmu sing tuwa bakal pada ulih impen.¹⁸ Uga para abdiKu lanang lan wadon bakal ngeculna Rohku nang dina-dina kuwe, deweke bakal pada medhar wangsit.¹⁹ Lan Inyong bakal nganakna mujizat-mujizat ana nag nduwur, nang langit lan pratanda-pratanda nang ngisor, nang bumi: getih lan geni lan kemuling gumpalan kukus.²⁰ Serngenge bakal dadi petheng dedet lan rembulan bakal dadi getih sedurunge dinane Pangeran sing agung lan luhur kuwe teka.²¹ Lan anadene sapa wong sing nyebut asmane Pangeran kuwe bakal ketulungan rahayu.²² Hae wong-wong Israel, rungokna pituturku kiye: Sing inyong maksudna, yakuwe Isa Almasih sekang Nazaret, sawijine wong sing tentokna Allah lan sing nyatakaken kanggo kowe karo kekuatan-kekuatan lan mujizat-mujizat lan pratanda-pratanda dinganakna nang Gusti Allah lantaran Panjenengane nang tengah-tengahe kowe, kaya sing kowe ngerteni.²³ Panjenenganipun sing dipasrahna Allah muturut kersa rancangan Allah, wis kowe nyalibaken lan kowe sedani nang tangane bangsa-bangsa duraka.²⁴ Nanging Allah ngewungakaken Panjenengane ngeculna Panjenenganipun sekang siksa pati, mergane ora mungkin Panjenenganipun netep nang kwasa pati iku.²⁵ Sbab Daud ngendikane Panjenengane: Inyong tansah mandeng Pangeran, merga Panjenengane ngadeg nang sebelah tengenku.²⁶ Sebab iku atiku seneng-senang lan jiwaku surak-surak, awaku bakal meneng kaliyan tentrem,²⁷ sebab Paduka ora masrahaken inyong maring jagate wong mati, lan ora ngejorna Wong SuciMu ndeleng kematian.²⁸ Paduka nuduhaken inyong dalan kauripan; Paduka ngeluberna inyong kabungahan nang ngarsane Paduka.²⁹ Para sedulur, inyong mitutur terus terang kanggo kowe bab Daud, leluhure bangsa kito. Kiyambake wis seda lan disarehaken, lan pasarehane kiyambake esih ana nganthi dina siki.³⁰ Nanging kiyambake yakuwe sawijine nabi lan kiyambake ngerti, Allah maringi janji karo sumpah, Panjenengane arep ngelenggahna sawijining woong sekang turunan Daud maring singgasanane.³¹ Mula kuwe kiyambake wis weruh masa depan lan ngendika prihal wungune Mesias, nalika kiyambake ndendika, Panjenengane ora negelna nang alam pepethenge pati lan ragaNe ora ngalami karusakan.³² Isa Almasih iki sing diwunguhaken Allah, mula kuwe inyong kabeh dadi seksiNe.³³ Lan sawise Panjenengane dinunjang nang tangan tengenNe Allah lan nampa Roh Suci sing dijanjeni kuwe, mula sing diuculaken sekang Panjenenganipun kanggo apa sing kowe weruh lan krungu nang kene.³⁴ Mula dudu

Daud sing munggah maring swarga, malahan Daud kiyambak ngendika: Pangeran wis ngendika maring Tuanku:³⁵ Lenggahna nang sebelah tengenKu nganti tumekane mungsuhMu kabeh pada tak dadekna ancik-ancikne tlapak sikilMu.³⁶ Dadi kabeh kaum Israel kudu ngerti temenanan, yen Allah sing gawe Isa Almasih, sing kowe kabeh nyalibna iku, dadi Gusti lan Kristus.”³⁷ Nalika deweke kabeh sing pada krungu kaya iku ati deweke kabeh trenyuh, banjur deweke kabeh takon maring Petrus lan rasul-rasul liyane: “Apa sing kudu dilakoni inyong kabeh lakoni, sedulur-sedulur?”³⁸ Wangsulane Petrus nggo deweke kabeh: “mertobata njenengan kabeh lan padha dibaptis nang asmane Isa Almasih Kristus kanggo ngapurani dosamu, mula kowe kabeh bakal nampani peparinge Roh Suci.”³⁹ Sebab kanggo kowe kabeh janji iku lan kanggo anak-anakmu lan kanggo wong sing esih adoh, yakuwe seakehe sing bakal ditimbali karo Gusti Allah inyong kabeh.”⁴⁰ Lan karo akehe pangandika liyane maning deweke ngeni paseksen sing temenan lan deweke nyepatani lan ngandani deweke kabeh, ngomongne: “Pasrahen awakmu kanggo diselametaken sekang angkatan jahat kiye.”⁴¹ Wong-wong sing nampani ngendikane kuwe pada masrahi awake deweke dibaptis nang dina kuwe cacah wong-wong kae nambah kira-kira dadi telungewu wong.⁴² Deweke kabeh nekuni wulangane para rasul kuwe nang patunggilan sarta padha ngumpul karo nyuwil-nyuwil roti lan ngaturaken pandonga.⁴³ Mula deweke kabeh pada wedi, rasul-rasul kuwe lagi padha nganakna mujizat lan pratanda akeh.⁴⁴ Lan kabeh wong sing pada dadi precaya tetep manunggal, lan duweke deweke kabeh yakuwe duweke bareng-bareng.⁴⁵ Lan tansah ana panunggalane deweke kabeh ana sing adol banda duweke deweke, banjur mbagi-mbageni maring kabeh sembada karo keperluanane dewek-dewek.⁴⁶ Karo nelateni lan sawiji ati deweke kabeh saben dina nang Omaeh Gusti. Deweke kabeh nyuwil-nyuwil roti dewek-dewek -dewek pada giliran lan bebarengan bebungah lan atine tulus,⁴⁷ kambi memuji-muji Gusti Allah lan deweke kabeh digandrungi kabeh wong. Lan saben dinane Gusti nambahi cacah deweke kabeh karo diselametaken.

Chapter 3

¹ Wektu sembahyang, yakuwe jam telu sore Petrus lan Yohanes munggah nang Omaeh Gusti. ² Nang kono ana wong lanang, lumpuh wiwit laire saben dino wong iku digretakna perek lawang Omaeh Gusti, sing jenenge Gapura Elok, nggo njaluk sedekah, maring wong sing mlebu umah suci. ³ Rikolo wong iku ndeleng, yen Petrus lan Yohanes arep mlebu Omaeh Gusti, deweke njaluk dinei. ⁴ Deweke ndeleng lan Petrus ngomong: “Ndelengen inyong kabeh.” ⁵ Terus wong iku mandeng deweke karo ngarep-arep ulih apa kang deweke. ⁶ Nanging Petrus ngomong: “Emas lan Perak ora ana nang inyong, nanging apa sing aku duwe tek weh na maring ko. Kanti asmane Isa Almasih Kristus, wong Nazaret iku, mlakukuo!” ⁷ Terus deweke nyekel tengen wong iku lan mbantu deweke ngadeg. Pada wektu iku uga kuatlah sikil lan mata sikil wong iku. ⁸ Deweke mlumpat-mlumpat ngadeg terus mlaku nganah-ngeneh lan ngetutaken deweke nang njero Omaeh Gusti, mlaku lan mlumpat-mlumpat karo memuji-memuji Gusti Allah. ⁹ Kabeh masarakat iku ndeleng deweke mlaku karo memuji Allah, ¹⁰ terus deweke kabeh ngenal deweke dadi wong sing gawene njagong njaluki sedekah nang Gapura Elok Omaeh Gusti, mulane deweke kaget lan gumun masalah apa sing kedadeane karo deweke. ¹¹ Sebab wong iku ajeg melu Petrus lan Yohanes, mula kabeh wong akeh sing gumun banget iku teka ngrubungi deweke nang Pendopo Solomo. ¹² Petrus ndeleng wong akeh iku terus ngomong: “Hei wong Israel, ngapa kowe kabeh gumun masalah kedadean iku lan ngapa koe ndelengi inyong kabeh kaya-kaya inyong kabeh sing gawe wong iki mlaku merga kwasa utawa kebecikane inyong dewek?” ¹³ Allah Abraham, Ishak lan Yakub, Allah leluhur inyong kabeh, nguluhurna abdi Penjenengan, yaiku Isa Almasih sing kowe pasrah aken lan ditolak nang ngarepe Pilatus, sanajan Pilatus duwe panemu yen penjenengane kudu diculna. ¹⁴ Nanging kowe wis nolak Sing Suci lan Bener, karo kepengin wong kejem kanggo bebungah. ¹⁵ Kaya Kuwe, Penjenengane sing mimpin maning uripe, wis diantemi, ananging Allah wis nguripaken Isa Almasih sekang antarane wong mati; lan masalah bab iku aku kabeh dadi saksi. ¹⁶ Lan mergo imanmu nganggo Asmane Isa Almasih, mula Asma iku wis neguh na wong sing kowe kabeh deleng lan kowe kabeh deleng lan kowe kabeh weruh iki; lan mane iku wis aweh mari maring wong iki sing nang ngarepmu kabeh. ¹⁷ Hei sedulur sedulur, inyong ngerti yen kowe kabeh wis gawe kaya kuwe mergo ora ngerti, pada kaya pingarep kowe kabeh. ¹⁸ Tapi kanti dalan kuwe Allah wis njangkepi apa sing wis disabda aken piyambake biyen karo lantaran nabi-nabiNe, yaiku yen Mesias sing diutus dewekE kudu sengsara. ¹⁹ Amarga kuwe emut lan mertobato, ben dosamu dingapurani, ²⁰ supaya Gusti nekakna wektu kelonggaran, lan merentah Isa Almasih, sing sekang awal dienggo kanggo koe kanggo Kristus. ²¹ Kristus iku kudu manggon ing swarga tekan wektu robaeh kabeh perkara, kaya sing disabdaaken Allah karo lantaran nabi-nabiNe sing suci nang jaman biyen. ²² Mbok iya wis diomongna Musa: Gusti Allah arep nganakna maring kowe sawijining nabi sekang antara sedulur-sedulurmu, pada kaya inyong: Rungokno deweke jroning kabeh mau sing arep diomongna maring kowe. ²³ Lan arep kedadean, yen kabeh wong sing ora ngrungokna nabi iku, arep diilangna sekang umat kita. ²⁴ Lan kabeh nabi sing tau ngomong, wiwit kang Samuel, lan sawise kowe deweke wis ngerancang masalah jaman iki. ²⁵ Ya kowe sing duwe waris rancangan-rancangan lan ulih warisan sing dijanjikna sing wis dianakaken Allah kanggo nenek moyang inyong kabeh, nalika Allah ngendika marlin Abraham: Turunanmu kabeh bangsa nang bumi arep diwei rejeki. ²⁶ Lan kanggo kowe kabeh sing disit Allah nangeaken HambaNe lan merentahNa maring kowe, ben Kiyambake mberkai kowe kabeh karo mimpin kowe kabeh dewek-dewek sing mertobat sekang kabeh kejahatan.

Chapter 4

¹ Wektu Petrus karo Yohanes agi ngomong aring wong akeh, kae ijig-ijig ditekani imam-imam karo ketua pengawal bait

Allah serta wong-wong Saduki. ² Wong-wong kae saking kesueh sebab kae ngajar wong akeh karo mbritakna, bahwa jero Isa Almasih ana tangine karo antara wong mati. ³ Kae di dekep karo nyerahna meng jero ngasi ngesuk, kae dina uwis wengi. ⁴ Tapi nang antara wong sing krungu ajaran kae akeh sing dadi percaya, nganti jumlaeh kae dadi kira-kira limangewu wong lanang. ⁵ Pada dina ngesuke maning ketua Yahudi serta tua-tua karo ahli-ahli Taurat ngadakna sidang nang Yerusalem. ⁶ Karo imam gede hanas karo kayafas hanes karo aleksander karo kabeh wong lia sang termasuk turunane imam gede. ⁷ Terus Petrus karo Yohanes diadepna aring sidang kae karo mulai dipriksa karo omongane gue : “karo kuasa endi apa jero jeneng apa koe bertindak kaya gue” ? ⁸ Maka Petrus jawab, kebek karo Roh Kudus : “ketua-ketua umat karo tua-tua, ⁹ jika koe siki kudu nerangna karo kuasa endi wong kae mari. ¹⁰ Maka ngertilah koe kabeh karo seluruh umat Israel, nang jero Isa Almasih Kristus, wong Nazaret, sing uwis koe salibna, tapi sing uwis ditangikna Allah kang antara wong mati sebab Isa Almasih gue wong kae ngadeg karo waras siki nang ngarepmu. ¹¹ Isa Almasih anu watu sing di buang nang tukang-tukang bangunan ya gue koe dewek tapi kae wis dadi watu penjuru. ¹² Karo keslamatan ora ana nang jero sapa bae karo seliune nang jero kae, sebab nang ngisor kolong langit gue ora ana sing lia ngewei aring menungsa sing dewek bisa nyelametna”. ¹³ Wektu sidang kae weruh kewaniane Petrus karo Yohanes karo ngerti, sebab kelorone wong biasa sing ora kenal, heran kae ; karo kae kenal kelorone sebabe melu Isa Almasih. ¹⁴ Tapi sebab kae weruh wong sing dimarikna kae ngadeg nang sandinge kloro rosul kae, kae ora bisa ngomong apa-apa nggo mbantah. ¹⁵ Karo seuwise kae prentah rosul-rosul kae ningg ina nggon sidang, rembugan kae. ¹⁶ Karo ngomong : “tindakan apa sing kudu koe jukut termasuk wong-wong kae? Sebab wis nyata aring kabeh wong Yerusalem, bahwa kae uwis ngadakna suatu mujizat sing keton karo dewek ora bisa jawab. ¹⁷ Tapi men hal gue ora siking amba nyebar nang antara wong akeh, ayuh dewek ngancem karo ngalarang kae men kue aja ngomong maning karo sapa bae jero jeneng kae. ¹⁸ Karo seuwise kelorone di prentah mlebu, kae diprentah men aja maning-maning ngomong apa ngajar maning nang jero jeneng Isa Almasih. ¹⁹ Tapi Petrus karo Yohanes jawab kae : “silahkan koe mutusna dewek endi sing bener nang ngarepe Allah : taat aring koe apa taat aring Allah. ²⁰ Sebab ora munngkin bagi dewek ora ngomong-ngomong tentang apa sing uwis dewek weruh karo sing uwis dewek krungu. ²¹ Kae dadi keras ngancem rosul-rosul kae, sebab sidang ora nganggo dalan nggo ngukum kae sebab wedi aring wong akeh sing muliakna jenenge Allah berhubung karo apa sing uwis kedadean. ²² Sebab wong sing ditambani karo mujizat kae uwis lewih kang patang puluh taun umure. ²³ Seuwise dilosna lunga Petrus karo Yohanes aring batir-batire kae, terus kae nyritakna apa bae sing diomongna imam-imam ketua karo tua-tua aring kae. ²⁴ Wektu batir-batire kae krungu hal kae, senenge kae bareng-bareng aring Allah, jerene : “ya Tuhan koe lah sing dadekna langit karo bumi, laut karo segala isine. ²⁵ Karo Roh Kudus karo lantaran muridku Daud, bapake dewek, koe uwis berFirman nangapa bangsa-bangsa rusuh, nangapa suku-suku bangsa kae ngira perkara sing sia-sia? ²⁶ Raja-raja dunya siap-siap karo para penggede kumpul go ngalawan Tuhan karo sing diurapi. ²⁷ Sebab pada kumpul nang njero kota gie Herodes karo Pontius Pilatus serta bangsa-bangsa karo suku-suku bangsa Israel ngalawan Isa Almasih, muridmu sing kudus, sing koe urapi, ²⁸ nggo ngalasakna segala suatu sing uwis koe tentukna kang awal sing kuasa karo kehendake koe. ²⁹ Karo siki, ya Tuhan, delengna kae kepriwe ngancem karo diwei aring murid-muridmu kekuatan nggo mbritakna Firman koe. ³⁰ Uluma tanganmu nggo nambani wo ng karo ngadakna tanda-tanda karo mujizat-mujizat nang jeneng Isa Almasih muridmu sing kudus. ³¹ Karo seuwise kae lagi donga, goyangna ngon kae kumpul gue karo kae kebh kebe karo Roh Kudus, terus kae mbritakna Firman Allah karo wani. ³² Ana maning kumpulan wong sing wis percaya gue, kae sehati karo sejiwa, karo ora sewong pun sing ngomong, sebab suatu karo kepinginane anu deweke dewek, tapi segala suatu anu deweke kae bareng. ³³ Karo kuasa sing gede rosul-rosul aweh keseksian masalah tangine Isa Almasih karo kae kabeh urip jero kasih karunia sing nglipat ganda. ³⁴ Sebab ora ana wong pun sing kurang nang antara kae ; sebab kabeh wong sing dueni lemah apa umah, didol duweke kae, karo hasil dol dolan gue kae gawa. ³⁵ Karo kae ngletakna nang ngarep sikil rosul ; terus di bagi-bagikna aring setiap wong sesuai karo keperluan. ³⁶ Seuwise mbireng Yusuf, sing nang rosul-rosul diceluk Barnabas, artine bocah penghibur, wong Lewi kang Siprus. ³⁷ Kae ngedol karangan, deweke, terus gawa kae karo nggletakna nang ngarepe sikil rosul.

Chapter 5

¹ Ananias lan Safira adol sebidang tanah. ² Deweke nglewihena separo kasile kang adole lemah separone maning di gawa lan digletakana nang ngarepe sikile rasul-rasul. ³ Petrus ngomong : “Ananias nangapa atimu di leboni setan, lan nggoroh Roh Kudus. ⁴ Nek lemah kue ora didol. Kudune kasile kue tetep duweke sampean ? Ngapa sampean ngrencanakna kelakuane sampean nang njero atimu ? Koe ora ndustai menungsa, tapi ndustai Allah”. ⁵ Wektu krungu omongane kae terus tiba Ananias karo magelna nyawane. Saking wedine kabeh wong sing krungu hal koe. ⁶ Terus ana wong enom teka : kae ngrumat mayite, nggawa mentu karo nguburna. ⁷ Kira-kira telung jam sawise mlebu bojone Ananias, tapi kae ora ngerti apa sing wis kedadian. ⁸ Jere Petrus aring kae : “omongna maring aku, regane lemah kue pira ? “jawabe Safira bener semono. ⁹ Petrus ngomong : “Nangapa koe wong loro sepakat njajali Roh Tuhan ? Delengna wong-wong sing nembe ngubur lanangmu ngadek nang ngarep lawang lan arep nggawa koe mentu. ¹⁰ Terus wong wadon mau tiba rubuh dadakan nang ngarepe sikile Petrus terus mati. Nembe bae wong-wong enom mlebu, menangi Safira wis mati, terus wong-wong enom mau nggawa mentu, lan nguburna maning nang jejere lanange. ¹¹ Sekabehe jemaat lan wong sing krungu pada wedi banget. ¹² Rasul-rasul nganakna tenger-tenger lan mujizat-mujizat nang antarane wong-wong akeh. Kabeh wong ngandel lan pada kumpul nang serambi Salomo, kanggo paguyuban sing akrap. ¹³ Wong-wong liane ora

nana sing wani nggabungena dewek maring deweke. Lan deweke di ajeni wong akeh.¹⁴ Lan suwe-suwe wonge tambah sing percaya maring Tuhan, lanang utawa wadon.¹⁵ Lan wong-wong mau pada nggawani wong sakit di gawa mentu maring gili gede, lan di turon na nang bale-bale, supayane Petrus liwat ngenani bayangane maring wong sing sakit kue.¹⁶ Lan akeh wong kang kota-kota pada marani Yerusalem, nggawa wong-wong sakit, uga nggawa wong-wong sing lagi di ganggu Roh Jahat men kon pada mari.¹⁷ Nganti ketekanan imam besar dan pengikut-pengikute, kang mazhab Saduki, sebabe iri hati.¹⁸ Deweke nangkepi rasul-rasul kue terus lebokena nang ukuman kota.¹⁹ Nanging wektu mbengi malaikat Tuhan mbukak ena lawang-lawang penjara lan konlunga deweke.²⁰ Tuhan ngomong : “lunga nganah ngadeg nang bait Allah lan kabari kabeh FirmanMu maring wong akeh.²¹ Deweke manut prentah lan welinge esuk-esuk deweke lunga mlebu nang Bait Allah terus mulang nang kowo ora suwe imam besar lan pengikut-pengikute prentah makhamah agama kumpul. Lan majelis tua-tua kang bangsa Israel lan deweke prentah kon njukut rasul-rasul nang penjara.²² Nanging pengede-pengede teka nang penjara, rasul-rasul ora ana nang kono. Terus pada balik, ngaweih ngerti.²³ Jerene: “Panggonan ukumane dikunei apik, lan kabeh pengawal ana panggonan nang ngarep lawang, nanging seuwise lawang di bukak, ora nana kabeh.²⁴ Nembe bae krungu wadulan, ketua pengawal Bait Allah karo ketua imam-imam ngrasa kuatir karo takon : “apa sing kedadean nang rasul-rasul”.²⁵ Terus ana wong teka aweh kabar : “deleng, wong-wong sing nang koe di lebokna nang ukuman, siki ana nang njero Bait Allah, agi mulang wong akeh.²⁶ Ketua pengawal karo wong-wong terus lunga marani Bait Allah, kanggo njiot rasul-rasul.²⁷ Wong loro imam kue di gawa, diadepna nangarep Mahkamah Agama perlu arep ditakoni.²⁸ Jerene : “wis ketat aku nglarang sampean ngajar nang njero kue. Ora ngertia, sampean wis menuih Yerusalem karo ajaranMu karo sampean arep nangungna getih wong kae meng aku.²⁹ Petrus karo rasul-rasul njawab : “Dewek kudu lewih taat maring Allah tinimbang maring menungsa.³⁰ Allah nangikena Isa Almasih skan gantungan kayu salib sing dipateni koe.³¹ Deweke sing ditingal Allah dewek kon tangan tangane dadi pemimpin karo juru selamat, supaya Israel gelen njaluk pangapura karo menerima pengampunan dosa.³² Lan aku saksi sekabeane perkara, aku lan Roh Kudus, sing dinei kawelasane Allah maring sekabeane wong sing manut miturut nang prentah.³³ Krungu omongan kue deweke lara atine, terus kepengin mateni rasul-rasul kue.³⁴ Nanging wong Farisi sing njero Mahkamah Agama kue, sing jenenge Gamaliel, wong sing pinter Taurat sing banget diajeni nang wong akeh, menyat lan njaluk supaya wong-wong kue kon mentu sedela.³⁵ Sauwisa terus deweke ngomong maring sidang : “Hae wong-wong Israel, mikir sing apik-apik, apa sing koe dilakokna nang wong-wong kie!³⁶ Wingi nembe mentu si Teudas, sing ngaku awake wong istimewa karo deweke ndueni kira-kira patang ngatus wong sing melu : nanging wong-wong kue dipateni karo culik kabeh.³⁷ Sauwisa si Tendas, ana maning wektu agi nulis masarakate, si Yudas sekan Galilea. Uga mati karo wonge sing pada melu.³⁸ Nek kaya kiye aku ngomong karo koe : aja nganti ena nindakena maring wong-wong kie.³⁹ Nanging nek ulihe sekan Gusti Allah, ora mungkin bisa mateni lan ngilangna wong-wong sing melu.⁴⁰ Deweke ngundang rasul-rasul kue, ngomongi aja mulang nganggo jeneng Isa Almasih. Sauwisa di omongi rasul-rasul kue kon lunga.⁴¹ Rasul-rasul kue ngrasa seneng sauwisa lunga kang persidangan Mahkamah Agama, wis ora dianggep ngina lara nang jenenge Isa Almasih.⁴² Terus saben dina deweke nerusena mulang nang Bait Allah karo nang umah-umah wong lan aweh kabar Injil lamona Isa Almasih sing dadi Mesias.

Chapter 6

¹ Pada wektu kae, jumlah murid tambah akeh, tukulah nambah ngomel-ngomel nang antara wong Yahudi sing nganggo basa Yunani. Termasuke wong-wong Ibrani sebab pembagean aring randa-randa sing kae di abaikna nang jero se dina dinane.² Berhubung karo kerolas rasul kabeh murid kumpul karo ngomong : “dewek ora ngrasa marem, karna aku nglaina Firman Allah go nglayani meja.³ Sebab kae sedulur-sedulur, pilih pitung wong kang antara kowe, sing terkenal maen, karo sing kebek roh karo hikmat, men dewek junjung kae go tugas kae.⁴ Karo men aku dewek bisa mutusna pikiran nang jero doa karo nglayani Firman.⁵ Cara ngomonge kae di trima maen nang kabean jema’at, terus kae milih Stefanus, wong sing kuat imane karoh roh kudus, karo Filipus, Prokhorus, Nikanor, Timon, Parmenas karo Nikolaus, wong sing gawa agama Yahudi kang Antiokhia.⁶ Kae diadepna aring rosul-rosul, terus rosul-rosul kae pun donga karo nggletakna tangan nang duwure kae.⁷ Firman Allah dadi nyebar, karo itungan murid nang Yerusalem tambah lewih akeh : karo segede gedene imam nyerahna awake dewek karo percaya.⁸ Karo Stefanus, sing kebek karo karunia karo kuasane, ngadakna mujizat-mujizat karo tanda-tanda nang antara wong akeh.⁹ Tapi donga karo pira-pira wong kang jemaat Yahudi sing disebut jemaat wong libertini kelompok-kelompok jemaat kae anu wong-wong kang kirene karo kang Alexandria bareng karo pirang wong Yahudi kang Kilikia karo kang Asia, wong-wong soal jawab karo Stefanus.¹⁰ Tapi kae ora sanggup nglawan hikmate karo roh sing dorong kae ngomong.¹¹ Terus kae gered sepira wong ngomongna: “dewek wis krungu kae ngomong kata-kata ngenyek aring Musa karo Allah.¹² Karo dalan terus kae ngadakna masalah gerakan nang antara wong serta tua-tua karo ahli-ahli taurat : karo ndekep Stefanus, gered karo gawa mengarepe mahkamah agama.¹³ Terus kae ngajukna saksi palsu sing ngomong “wong gie terus ngomongna sing ngenyek gon kudus gue karo ukum Taurat.¹⁴ Sebabe deweke uwis krungu kae ngomongna, bahwa Isa Almasih wong Nazaret kae arep ngrubahna tempat kie karo ngrubah adat sing diwarisna nang Musa aring dewek.¹⁵ Kabeh wong sing jagong njero sidang Mahkamah Agama gue netepna Stefanus, terus kae weruh rane Stefanus pada kaya rai malaikat.

Chapter 7

¹ Jere imam gede : “Bener ora karo kie ? ² Takone Stefanus : “Hae sedulur-sedulur karo bapak-bapak, rungokna ! Allah sing pengasih wis ngetonna awake maring bapak leluhur aku Abraham waktu deweke esih nang Mesopotamia, se’urunge deweke netep ning haran, ³ karo ber Firman maring deweke : metulah kan desamu sekaligus kan sedulur dulur mu karo lunga ning desa sing arep tektidokna maring sampean karo anake sedulurmu karo lunga maring ndesa sing arep tektidokna maring sampean. ⁴ Terus lunga deweke kandesa wong Kasdim, terus netep nang haran. Se’uwise bapake meninggal. Allah ngongkon lunga kan kono maring lemah kie nggonmu meneng siki ; ⁵ Sing nang kana Allah ora aweh pusaka mengdeweke, secuil lemah pun ora, tapi deweke janji arep milike turunane, walaupun deweke ndisit ora due anak. ⁶ Kaya kiyelah Firman Allah, lah kae sing turunane arep dadi wong anyar nang desa lia engkone deweke dadi pembantu terus di antemi patangatus taun suwene, ⁷ tapi bangsa lain sing arep nyiksa deweke arep tek ukum Firman Allah, se uwise kue deweke arep metu tekan kono karo ngibadah maring aku nang tempat kene. ⁸ Terus Allah ngewei meng deweke berjanji sunat ; sewise Abraham nglairna Ishak, terus nyunati pada dina ke wolu ; terus Ishak nglairna Yakub, trus Yakub nglairna ke rolas bapak leluhure. ⁹ Gara-gara iri ati, bapak-bapak leluhur ku ngedol Yusuf maring desa Mesir, tapi Allah melu deweke. ¹⁰ Wis ngelosna kan kabeh siksaan terus nyenengna maring deweke wei karunia karo hikmat, wektu deweke ngadep Firaun, raja Mesir. Firaun njunjungna dadi penguasa lemah Mesir kabeh sekalian istanaeh. ¹¹ Terus teka kekurangan pangan sampe kabeh desa Mesir karo lemah Kanaan terus sensara sing gede, sampe nenek moyang dewek ora ulih panganan. ¹² Tapi wektu Yakub krungu, sing nang desa Mesir ana gandum deweke ngongkon nenek moyang dewek. Kuelah tekane deweke sing pertama. ¹³ Tekane deweke sing kelo ro Yusuf ngenalna awake maring dulur-dulure terus kewenangan asal usul Yusuf maring Firaun. ¹⁴ Terus Yusuf ngongkon marani Yakub, bapake, sisan kabeh anak sedulure pitung puluh lima nyawa ake’eh. ¹⁵ Trus lunga Yakub meng desa Mesir. Nangkana deweke mati, deweke karo nenek moyange dewek ; ¹⁶ mayide deweke di pindhana menng Sikhem trus digletakna nang njero kuburan sing uwis tuku Abraham karo senilene duit perak tekan anak anake hemor nang Sikhem. ¹⁷ Tapi tambah perek waktune janjine sing diwei Allah maring Abraham, dadi tambah akeh banget bangsa kae nang Mesir, ¹⁸ sampe tangi rajane laine ngongkon desa Mesir, wong sing ora ngenal Yusuf. ¹⁹ Rajane ngleboni maring desaku karo nyiksa nenek moyang dewek terus ngongkon mbuang bayi deweke, supaya desaku ora berkembang. ²⁰ Waktu kue lah Musa lair terus deweke apik nang mata Allah telung bulan suwenne di emong nang umah bapake. ²¹ Terus deweke di buang, tapi putri Firaun nitor karo ngonkon momong kaya anake dewek. ²² Terus Musa dilatih sekabe’eh hikmat wong Mesir, trus deweke nguasai kabeh omongan karo sipate. ²³ Waktu deweke umur patang puluh taun, teka karepan nang njero atine arep nekani dulur-dulure, ya kie wong-wong Israel. ²⁴ Wektu kue deweke wong di siksa nang wong Mesir, trus deweke nolongi trus di bela wong kue karo mateni wong Mesir kue. ²⁵ Di sangka sedulur-dulure arep ngerti, percaya Allaah ngongkon deweke go nylametna kae, malah deweke ora ngerti. ²⁶ Pada dina ngesuk deweke ngeton wektu wong loro Israel agi gelut, terus deweke usaha nentremna deweke, jerene : dulur-dulure ! Apa sampea udu dulure? Ngapa sampean pada gelut? ²⁷ Tapi wong sing gawe gawe salah maring batire kae nolak Musa karo ngomong : sapa sih sing ngangkat sampean dadi pengarep karo hakim karna aku? ²⁸ Apa sampean arep mateni aku, pada karo wingi sampean mateni wong Mesir kae? ²⁹ Ngrungu omonga kae, mlayu Musa uripe dadi pendatang nang desa Midian. Wektu kue nglairna wong loro anak lanang. ³⁰ Seuwise patang puluh taun ngeton’na maring deweke wong malaikat nang padang gurun gunung Sinai nang njero murub geni sing metu kang semak duri. ³¹ Musa gumun maring penddelengan kae, wektu aku lunga mengonoh aku ndeleng kan pedekan, tekalah suara Tuhan meng deweke : ³² Aku Allah nenek moyange sampean, Allah Abraham, Ishak karo Yakub. Trus gemeter Musa, trus deweke ora wani ndelengna. ³³ Terus Firman Alllah meng deweke : copot sendale kan sikile, sebab gone, nangendi sampean ngadeg kue, anane lemah sing kudus. ³⁴ Aku nggatekna banget sensarane umatku nang lemah Mesir aku wis ngrungu keluhane deweke. Aku wis nganah ngeculna deweke nek kaya kue ngenelah, sampean arep tek kongkon maring lemah Mesir. ³⁵ Musa kie, sing deweke tolak, karo ngomong : sapa sing ngangkat sampean dadi ketua karo hakim? Musa kie diutus nang Allah kon mimpin karo nylametna nang malaikat. ³⁶ Deweke lah singgawa kae metu karo ngadakna mujizat-mujizat karo tanda-tanda nang lemah Mesir, nang laut abang karo dipadang gurun, patang puluh taun suwene. ³⁷ Musa kie pulalah sing ngomong maring wong Israel : wong nabi kaya aku kie arep ditangikna Allah bagine kae kang mansud sedulur-dulre sampean. ³⁸ Musa kie sing dadi pengantara njero sidang jema’ah nang padang gurun nang antara malaikat sing Firman meng deweke nang gunung Sinai karo nenek moyang dewek ; karo sing nrima Firman. Firman sing urip kanggo nyampekna maring sampean. ³⁹ Tapi nenek moyang ku ora ta’at meng deweke, malah deweke nolak. Nang njero atine kepingin bali meng lemah Mesir. ⁴⁰ Wating Harun deweke lakon : gawena goaku sepira Allah sing arep mlaku nang ngarepku metu kan lemah Mesir aku ora ngerti apa sing uwis terjadi karo deweke. ⁴¹ Trus pada wektu kae deweke gawe ekor anak sapi karo nyiapna sesajian maring berhalah kae karo deweke bersukacita apa sing di gawe dewek nang deweke. ⁴² Terus mbaliklah Allah kan deweke trus ngejorana deweke ngibadah maring bala tentara langit, kaya sing di tulis nang njero kitab nabi-nabi, apa sampean arep nyembah ena maring aku korban sembelean karo persembahan sesuwene patang puluh taun nang padang gurun kae, hai koe Israel? ⁴³ Ora pernah, malah koe ngusung tenda molokh karo bintang dewa Refan, patung-patung sing kowe gawe kue kang go disembah. Aku arep gawa sampean meng njero buangan, sampe nang sebrang kana Babel. ⁴⁴ Kemah kesaksian ana nang nenek moyang dewek nang padang gurun, sing kaya di kongkon Allah maring Musa men mbuang contone sing uwis di deleng. ⁴⁵ Kemah kue sing di trima nenek moyang dewek sing karo pimpinan Yosua digawa mlebu meng lemah kie, wektu lemah kie di rebut tekan bangsa-bangsa laine sing di usir Allah kang ngarep nenek moyang dewek ; terus tekan maring jaman Daud. ⁴⁶

Daud wis ulih kasih karunia nangarepe Allah terus deweke mohon, supaya deweke di ijini ngedegna suatu enggon netep bagi Allah Yakub. ⁴⁷ Tapi Salomolah sing ngadena sebuah umah go Allah. ⁴⁸ Tapi sing mahatinggi ora meneng nang njero apa sing di gawe nang tangane menungsa, kaya sing di omongna nabi : ⁴⁹ Langit kue tahtaKu, lan bumi ning tumpuan sikilKu. Umah apa sih sing arep di degna bagiku, demikian Firman Tuhan, panggon sing arep dadi perhatianKu. ⁵⁰ Udu tanganku dewek sing gawe kabe kiye? ⁵¹ Hai wong-wong sombong karo sing ora sunat ati karo kupinge, koe slalu nantang Roh Kudus, pada karo nenek moyange sampean-sampean pun kaya kue. ⁵² Sapa nabi-nabi sing ora di antemi nang nenek moyange malah deweke mateni wong-wong sing lewih sue sing aweh kabar tekane wong bener, sing koe lemboni terus koe pateni. ⁵³ Sampean wis nrima Ukum Taurat sing di omongna neng malaikat-malaikat, ngapa sampean ora nuruti deweke.” ⁵⁴ Wektu rombongan-rombongan Mahkamah Agama kae krungu kabeh kae lara banget atine deweke. Maka deweke nyabut karo bentakan untu. ⁵⁵ Tapi Stefanus, sing kebek karo Roh Kudus, nantang langit, terus ndeleng kemulia’ane Allah terus Isa Almasih ngadeg seblah tengene Allah. ⁵⁶ Terus jerene : “temenan, aku ndeleng langit mbukak karo anak menungsa ngadeg nang seblah tengene Allah”. ⁵⁷ Trus melung-melung deweke karo nutupi kupinge barang nyebut deweke. ⁵⁸ Deweke nyeret kae mengjabane kota, trus ngantemi, karo saksi-saksi gletakna jubaeh deweke nang ngarep sikile wong nom sing jenenge Saulus. ⁵⁹ Agi deweke ngantemi Stefanus ndo’a, jerene : “Ya Tuhan Isa Almasih, trimalah Rohku”. ⁶⁰ Karo sedeku deweke berseru karo suara jelas: “Tuhan ajalah tanggungna dosa kie maring deweke! “karo ngomong kae matilah deweke.

Chapter 8

¹ 1aDewek Saulus pun setuju, angger Stefanus mati dipateni. 1bPada wektu kae mulai siksaan sing mantep termasuk jemaat nang Yerusalem kae kabeh, kecuali rosul-rosul, sing paling gede nang kabean desa Yudea karo Samaria. ² Wong-wong saleh nguburna mayite Stefanus karo ngrasakna karo sangot. ³ Tapi Saulus ngusakna ngancurna jemaat kae karo karo kae mbelbu ngumah nggo umah karo nggeret lanang-lanang karo wedon meng jaba karo aweh kae nggo dilebokna meng jero penjara. ⁴ Kae sing paling gede nggo njalah meng kabeh negri karo aweh Injil. ⁵ Karo Filipus lung meng suatu kota nang Samaria karo mbritakna Mesias aring wong-wong nangkana. ⁶ Wektu wong akeh kae krungu britane Filipus karo weruh tanda-tanda sing diadakna, kae kabeh karo bunder hati nrima apa sing diwei ngerti nang kae. ⁷ Sebab kang akeh wong sing ngrusak roh jahat metu roh-roh karo melung karo suara seru, karo akeh mbaran wong lumpuh karo wong timpang sing dimarikna. ⁸ Sebab saking gede suka cita nang jero kota kie. ⁹ Wong sing jenenge Simon wis ket ganu ngango sihir nang kote kie karo nabjupna rakyat Samaria, serta gawe seolalh-olah kae wong sing paling penting. ¹⁰ Kebek wong, gede cilik, melu kae karo ngomong : “wong gie kuasa Allah sing terkenal sing kuasane gede”. ¹¹ Karo kae ngeturna gue, sebab kae wis sue nabjupna kae nggo gawean sihire. ¹² Tapi siki kae percaya aring Filipus sing mbritakna Injil masalah kerajaan Allah sing masalah jeneng Isa Almasih Kristus, karo kae aweh awak kae dibaptis, maen lanang-lanang apa maning wedon. ¹³ Simon dewek mbireng dadi percaya, karo seuwise baptis, kae setia bareng-bareng karo Filipus, karo nabjupna wektu kae weruh tanda-tanda sing mujizat gede sing kedadean. ¹⁴ Wektu rosul-rosul nang Yerusalem krungu, sebab lemah Samaria uwis nrima Firmane Allah, kae prentah Petrus karo Yohanes meng nganah. ¹⁵ Setibane nang kana keloro rosul kae donga, men wong-wong Samaria kae ulih Roh Kudus. ¹⁶ Sebab Roh Kudus urung medun nang duwur wong pun nang antara kae, sebab kae anu dibaptis nan jero jeneng Tuhan Isa Almasih. ¹⁷ Terus kelerone numpangna tangan nang duwure kae, terus kae nrima Roh Kudus. ¹⁸ Terus Simon weru, sebab awehe Roh Kudus kedadean nang sebab rosul-rosul kae numpangna tangane, kae nawarna duwit maringkae. ¹⁹ Serta ngomong : “Awelah mbireng aring kuasa kae, men aku numpangna tanganku nang duwur wong, koe ulih nrima Roh Kudus. ²⁰ Tapi Petrus ngomong aring kae : “Mari kirane duitmu kae bareng karo koe ulih tuku karunia Allah karo duit. ²¹ Ora ana bagian apa hakmu nang jero perkara kie, sebab atimu ora lurus nang adepane Allah. ²² Dadi tobatlah kang kejahatanene kowe gie karo donga aring Tuhan, men kae ngampuni atimu kae : ²³ sebab inyong weruh, bahwa atimu uwis kaya empedu sing pait karo kejiret nang jero kejahatan. ²⁴ Jawab Simon : “Kudu kowe donga nggo aku aring Tuhan, menaring aku aja ngirane kedadean segala apa sing uwis omongna kae.” ²⁵ Seuwise kelorene mulut karo mbritakna Firman Tuhan, mbaleklah kae meng Yerusalem karo jero ndalan kae mbritakna Injil nang jero ndesa nang Samaria. ²⁶ Terus omonglah malaikat Tuhan aring Filipus, jerene : “Banguna karo mangkat meng sebelah selatan, nurut dalan sing meng Yerusalem meng Gaza”. Dalan kae dalan sing sepi. ²⁷ Terus mangkatlah Filipus anu wong Etiopia, wong sida-sida, penggede lan ketua sing ngurusi duit srikandi meng, ratu negri Etiopia, sing lunga meng Yerusalem nggo ngibadah. ²⁸ Siki wong kae agi nang dalan balik karo njagong nang jero sepor karo maca kitab. ²⁹ Terus jere rooh maring Filipus : “lungalah menganah karo mereke sepor kae!” ³⁰ Filipus terus menganah terus karo krungu sida-sida kae lagi maca kitab nabi Yesaya. Jere Filipus : “ngertikah tuan apa sing dimaca gue” ? ³¹ Jawabne : “kepriwe aku bisa ngerti, angger ora ana sing mbimbing aku” ?terus kae jaluk Filipus nunggang karo jagong nang sandinge. ³² Nas sing diwaca kue monine kaya kie: Kaya kewan wedus kae digawa meng pembantean; karo kaya anak wedus sing kelu nang ngarep wong sing ngunting wulune, terus kae ora gawa lambene. ³³ Jero keeyekane langsung karo ukumane ; sapa sing arep nyiritakna asal-usule? Sebab nyawane di jukut kang bumi. ³⁴ Jere ngomong sida-sida kae aring Filipus: “Aku takon aring koe, masalah sapakah nabi sing mbene ngomong? Masalah awake dewek apa masalah wong lia?” ³⁵ Jere mulai Filipus ngomong karo nolak kang nas kae mbritakna Isa Almasih aring kae. ³⁶ Kae nglanjutna perjalanane kae, karo tekan nang suatu tempat sing ana banyune ; apa alangane nek aku dibaptis?” ³⁷ [Sahut Filipus : “Nek tuan percaya karo segenep ati, olih”. Jawabane: “Aku percaya, sebab Isa Almasih Kristus adalah

Anak Allah.”³⁸ Terus wong Etiopia kae prentah ngendekna sepur kae, karo kelorone medun meng jero banyu, maen Filipus arep sida-sida kae, karo Filipus mbaptisna kae.³⁹ Karo seuwise kae metu meng banyu, Roh Tuhan ijig-ijig gawa Filipus karo ada delegna maning. Kae nerusna perjalananane karo sukacita.⁴⁰ Tapi anu Filipus ana nang Asdod. Kae mlaku ngelewati desa kae karo mbritakna Injil meng kabeh kota nganti kae teka nang Kaisarea.

Chapter 9

¹ Wektu kue atine Saulus nggebu-nggebu arep mengacem lan mateni murid-murid Tuhan deweke ngadepi Imam besar.² Lan jaluk suart kuasa ketimbang deweke nggo digawa maring majelis -majelis Yahudi nang Damsik men men seumpa mane ne, moni lanang-lanang ap wadhan sing nututna dhalan Tuhan, ia dhimek koe kabeh lan nggawa koe kabeh maring Yerusalem.³ Jero per dhulanan-nane maring nalika ia wis edek kata iku ujug-ujug srengenge mencorag seka langit ngubengi koe.⁴ Deweke rubuh maring lemah lan krungu deweke ngenane suara sing ana omongan maring deweke: “Saulus, Saulus, nang ngapa deweke nyikso Aku?”⁵ jawab Saulus: “sapa bue panjenengan Gusti?” jarene: “Akulah Isa Almasih sing sing koe siksa koe.”⁶ Ananging tangi bae lan lungu bae maring jero kota, nang kona arep di omong na, maring koe apa sing kudu kerjani.”⁷ Mulane manggut-manggut botir-botirre seper setujuan, sebab deweke pancen krungu suara iku, tapine ora weruh (dheleng) siji wong ya.⁸ Saulus tangi lan jangleng terus buka matane, tapine ia ara ulih weruh (dheleng) apa-apa deweke kudu nuntun koe melebu meng Damsyik.⁹ Telung dina suene ia ora ulih weruh (dheleng) lan telung dhina suene ia ora mangan lan nginum.¹⁰ Di Damsyik ana won siji murid Gusti bareng Ananias. Firman Gusti maring deweke jero nganani pandelengan: “Ananias!” jawabe: “iku aku, Gusti!”¹¹ Sabda Gusti : “ayu mangkat dhalan sing jenengi dha lan lurus”. Lan goleti umah Yudas wong siji sekang Tarsus sing bareng Saulus deweke silide dongo.¹² Lan jera ngenani pen dhe lengan ia dheleng gen wong siji sing boreng Aanias melebu moring jero lan numpang na tangane maring suwure supaya ia ulih deleng maning.”¹³ jawab Ananias : “Gusti, sekang akeh wang wis inyong krungu ngenani wong itu banget akeeh kerusuan sing digawekna tumrap wong-wong Kudus-mu nang Yerusalem.¹⁴ Lan ia teka ya ngenah kambi kebek kuasa sekang imam-imam kepala dhimek kabeh wong sing ngundang jeneng-Mu.”¹⁵ Anangin setdho Gusti maring : “Mangkat lantaran wong koe ana bae pekakas engga-Ku engga ngabarna jeneng-Ku maring bangsa-bangsa sejen taserta raja-raja lan wong-wong Israel.¹⁶ Aku dewek arep nidokna maring deweke jan akeh kesusahan sing kudu deweke nanggung nang sebab jeneng-Ku.”¹⁷ Terus mangkot Ananias maring ngoneh lan melebu maring umah koe. Deweke numpangna tangane maring duwur Saulus omonge: “Saulus, dulurku Gusti Isa Almasih ling wis ngetonna dewek maring koe dhalan sing koe liwati terus merehtah inyong maring koe supaya koe ulih deleng maning lan kebek kambi Roh Kudus.”¹⁸ Lansapa lika koe uga seolah-olah selaput gugur maring matane embuh deweke ulih deleng maning deweke tangi terus di Baptis.¹⁹ Lan seuse deweke mangan balik maning kekuatanne. Saulus tinggal pirang-pirang dina bareng-bareng karo murid-murid nong Damsyik²⁰ nalika koe uga deweke ngabarna Isa Almasih nang umah-umah In=bdah lan ngomongna yen Isa Almasih koe lah putra Gusti.²¹ Kateh wong sing krungi hal koe heran koro ngomong : “apa udu koe kieh sing nang Yerusalem arep binaksaena. Barang sapa sing ngeluki jeneng Gusti koe? Lan apa udu deweke teko maring ngenah kambi maksud kangga dimek karo gawa deweke maring arepe iman-iman kepala?”²² Arep tapine Saulus lewih gede pengaru-eh lan deweke bingung-na wong-wong Yahudi sing manggor nang Damsyik sebab deweke buktina yen Tuhan takue Mesias.²³ Pirang-pirang dina terus wong Yahudi ngeremugna sesuatu rencana arep mateni Saulus.²⁴ tapine maksud jahat koe kepregok-ki nang Saulus. Awan bagi wong-wong yahudi ngawasna lawong gerbang kota, supaya ulih mateni koe.²⁵ Benere kaya koe maring wektu wengi murid-muridde jukutna lan mudun-na selang duwur tembok kota jere jerone kranjang.²⁶ Setekone nang Yerusalem Saulus ngerasa dadekna siji sekang maring murid-murid. Tapine kabe-eh wedhi maring deweke, sebab deweke ora ulih percaya yen deweke uga siji wong murid.²⁷ Tapine Barnabas nrima deweke lan gawakna maring rasul-rasul lan ngomongna maring deweke kepriwen Saulus deleng Gusti nang tengah dhalan lan yen.²⁸ Lan Saulus tetep bareng-bareng koe kabeh nang Yerusalem. Lan kambi wani-ne mulang jeneng Gusti.²⁹ Deweke uga ngomong lan goale jawab karo wong-wong Yahudi. Sing basane Yunani tapine deweke koe ngusahak-na matemi koe.³⁰ Arep tapine seuwise bab koe konangan nang selulur-selulur anggota jemaat. Kue nggawa koe maring Kaisarea lan sekang kana ngerewangi koe maring Tarsus.³¹ Suene pirang-pirang dina jemaat nang selurug Yudea, Galilea lan Samaria anane jero anane damai. Jemaat koe dibangun lan urip jero jero wedhi arep Gusti. Jumlaeh dadi nambaih gede nang pitulung lan nje nengna Roh Kudus.³² Nalike koe Petrus melaku mubeng nganak-na kumpulan meng ngendi-ngendi jero perdhalaman koe deweke mampir ugo maring wong-wong kudus sing nang Lida.³³ Nang kana diulihna wong siji jenengnge Eneas. Sing wis wolung taun glektak lan tempat turu sebab lumpuh.³⁴ Omong Petrus maring deweke: “Eneas, Isa Almasih marikna koe sekabeh: tangi bae lan beresna enggonturumu!” seweku koe uga tangi bae koe.³⁵ Kabeh penduduk Lida lan Saron dheleng koe terus dewe kabeh mbalik maring Gusti.³⁶ Nang Yope ana siji wong murid ajaden Tabita – Jero bahasa Yunani Dorkas, wadon koe akeh nemen gawean apik lan aweh sedekah.³⁷ Tapine nalika koe deweke meriang terus mati lan seuwise di dussi, mayite ditirokna nang kamar duwur.³⁸ Lida edek karo Yope. Nalika murid—murid krungu yen Petrus ana nang Lida koe kabeh ngongkan loro wong maring deweke karo jaluk-ke: “kageanteka maring tempat inyongh kabeh.”³⁹ Koe kabeh siap-siaplah Petrus lan lunga bareng-bareng kore koe tabeh seuisse teke nang kana. Deweke digawa maring komer duwur lan kabeh randa teka jangleng edekke lan kambi nangis koe kabeh nidokna maring deweke kabeh klambi lan sandangan sing digawe Dorkas wektu deweke esin urip.⁴⁰ Tapine Petrus ngong lan koe kabeh. Kabeh mengjaba. Terus deweke sujud lan berdoa terus deweke menger maring mayat koe

lan ngomong: “tabita, tangibae? “terus Tabita bukakna matane lan nalika deleng Petrus Deweke tangi terus jepong.⁴¹ Petrus njekeli tanga ne koe nulungi koe jangleng bener terus deweke njelukki wong-wong kudus sekabeh randa. Terus nidokna maring koe kabeh, yen wedon kue urip.⁴² Pertiwa kue ngoborna nang seluruh Yope lan akeh wong dadi percaya maring Gusti.⁴³ Terus dari pada kue Petrus manggon pirang-pirang dino nang Yope. Nang umah siji wong sing jenenge Simon. Siji wong penjamal kulit.

Chapter 10

¹ Nang Kaisarea ana sijine wong sing jenenge Kornelius, sijine wong perwira sing disebut pasukan Italia. ² Deweke saleh, deweke lan seisi umaeh wedi masing Gusti Allah lan deweke aweh. Sodakoh rakeh masing umat Yahudi lan rajin donga maring Gusti Allah. ³ Nang sijine pendelengan, kira-kira jam tiga bengi keton, jelas maring deweke sijine malaikate Allah melebu meng umaeh lan ngomong dewekna : “Kornelius!” ⁴ Deweke deleng malaikat kue lan karo wedi deweke ngomong : “Ana apa Tuhan?” Jawab malaikat kue : “Kabeh dongamu lan sedekahmu wis menggaah mengarsane Allah lan Allah eling mengkoe.” ⁵ Lan siki, prentahe pira-pira wing meng Yope nggo, jemput sijine wong sing jenenge Simon lan siny di sebut Petrus. ⁶ Deweke numpang nang umah sijine wong penyamak kulit jenenge Simon, sing manggon nang pinggir laut.” ⁷ Seuwise melekat, sing ngomong masing deweke kue ninggalna deweke, di celude wong loro kulino karo sijine prajurit sing soleh kang asing wong-wong sing terus bareng-bareng karo deweke. ⁸ Lan seuwisi dewekna jelasna kabeh perkasa maring koe kabeh deweke prentah koe kabeh meng Yope. ⁹ Nang dina ngesuke nalika wong telu koe ana nag perjalanan lan wis perek kota Yope kira-kira jam rolas tengah dina Petrus unggah mengumah dawur nggo berdo’a. ¹⁰ Dewekna krasa kencot lan pengin mangan daine wesetara panganan di sedeakna, ijig-ijig roek di kubungi kuasa ilahi. ¹¹ Katon nang dewekw langit ke buka lan mendun sijine basang wujud bahan sing gantung mengpatang pojoke, sing di duna menglemak. ¹² Nang jerone ana pirang-pirang jenis kuwan sikile papat kewan ndelosor lan manuk. ¹³ Krungu nang deweke sijine suasa sing ngomong : “menyat, he Petrus, sembeleha lan pangana!” ¹⁴ Tapi Petrus jawab : “Osa, Tuhan, ora, sebab inyong urung pernah mangar sijine perkara sing haram lan sing ora bersih.” ¹⁵ Krungu uga kaping lorone suara sing masing deweke : “Apa sing dinyatakna halal tumrape Allah, ora ulih omongna haram.” ¹⁶ Bab kie kedadiane nganti ping telu lan sawise koe terangkat koe barang mau di angkat. ¹⁷ Petrus takon-takon nang sejerone atine, dewek apa kirane artine barang wis sing keton lan sing wis kedeleng. Sementara koe wis tekan arep lawange wong-wong sing diprentah nang Kornelius lan wong sing usaha kepingin ngerti nangeli umah Petrus. ¹⁸ Deweke manggil wong terus takon apa Simon sing jenenge Petrus agi menumpang nang umah koe. ¹⁹ Wektu Petrus lagi mikir bab delengan koe ngomong ana wong telu goleti koe. ²⁰ Tangio, mudun mengisir ayuh mangkat bareng-bareng karo deweke, aja ragu-ragu, sebab aku sing prentah koe menganek. ²¹ Terus Petrus mudun mengisar karo ngomong masing wong-wong koe : “Aku sing diyoleti nang koe; apa masude koe tekan ngenek?” ²² jawab deweke Kornelius anggota perwira sing tulus atino langsing wedi maring Allah lan sing terkenal apik nang antarane sekabeke bangsa Yahudi, wis nampa pernyataan Allah karo perantara malaikat kudus, supayane deweke ngundang koe menglamake lan krungu apa sing arep di omongaken. ²³ Deweke prentah masing wong koe kongenep nangkoro. Esako deweke tangi terus mangkat bareng-bareng karo deweke lan murid-murid soko Yope bareng deweke. ²⁴ Wektu dina ngisuke tekan Kaisarea. Kornelius agi ngarep-ngarep wong koe lan deweke wis ngundang sanak saudara lan kanea kancane padha ngumpul. ²⁵ Wektu Petrus melebu Kornelius seka nyambut koro sujud nang arep sikik karo nyembak masing Petrus. ²⁶ Tapine Petrus ngadegna deweke tangio yen aku sejatine wong biasa. ²⁷ Karo kanda-kandoan deweke karo deweke terus deweke melebu nang jero wis akeh wong padha ngumpul. ²⁸ Deweke ngomong maring koe : “koe ngerti sejatine ora ulik kanggone wong Yahudi patisan karo wong-wong sing udi Yahudi utawane melebu neng umahe wong koe. Tetapi Allah wis nidokna masing aku yen aku ara ulih ngomong sing najis utaane ora melebu masuk tahir. ²⁹ Yakue sebabe aku ara keberatan wektu aku di undang, terus seka mengngenek siki aku kepingin ngerti apa sebabe koe ngundang aku. ³⁰ Ngomong Kornelius : “patang dina sing wis keliwatan kira-kira wektu sing padha kaya siki, yakue jam telu esok, aku agi ndoaga nang umah. Ijid ana wong agi ngarek nang ngarep ku, keambine pating kreluk bersinar. ³¹ Leweke ngomong : Kornelius, dingamu wis disikna Gusti Allah lan sedekah mu wis dielingna nang pangarepe Gusti. ³² Prentahe wong kan masing Yope konmarani Simon sing di arani Petrus; deweke agi numpang neng umake Simon, wong sing penggaweane tukang nyamak kulit, sing umahe nang pinggir segara. ³³ Sebab kue aku arep prentah wongkon masing koe, lan karo rasane seneng deweke wis teka siki wis padha teka kabeh, nang arsane Gusti Allah supaya ngingokna apa bae sing wis prentahna Gusti Allah masang koe. ³⁴ Terus Petrus mulai ngomong, pangandikane sing sebenere aku wis ngerti yen Gusti Allah ora membedakna salah sirine wong. ³⁵ Saben wong saka bangsa ndibae sing wedi marang Allah lan sing ngapal laken kebeneran masing Allah. ³⁶ 36Yakue Firman sing dikabaraken masing wong-wong Israel, yakue Firman yang di kabarna damai lan sejahtera nang Isa Almasih Kristus yakue Tuhan kanggo sakabehe wong. ³⁷ Koe wis ngerti bab segala sesuatune sing wis kedadeyean nang seluruh Yudea, mulai saka Galilea, sewise permandian sing di kakasna nang Yohanes. ³⁸ Yakue menganani Isa Almasih saka Nasaret, krepilwe Allah ngusapi diweke karo roh Kudus sing kuat pangasahane, deweke sing meaku keliling karo gawe kebagasan karo nambini wong kabeh sing kerasukan setan sebab Gusti Allah bareng deweke. ³⁹ Aku kije saksi saka segala sesuatune sing dilakohna yang tanah Yudea utama nang Yerusalem, deweke wis materi Isa Almasih lambi gantung nang kayu salib. ⁴⁰ Isa Almasih diurapna maning nang Allah wektu kaping telung di denane lan Allah wis ngulinaken yen deweke keton kebenaran. ⁴¹ Orang sakabeke bangsa tapi ma sing saksi-saksi sing sudarunge wis prentah nang Allah yakue maring Aku

sing wis makan minum bareng-bareng karo Isa Almasih sawise deweke menyang nang antarane wong mati.⁴² Deweke wis prentah kon mbritakna masing kabek bangsa lan bersaksi yen Isa Almasih lah sing di tepna Allah jadi Hakim masing wong-wong urip lan wong-wong mati.⁴³ Maring Isa Almasihlah kabeh nabi bersaksi, sapa bae sing percaya maring Isa Almasih, deweke bakal ulit ampunan dosa saka jenenge.⁴⁴ Sewektu Petrus agi ngomong kayakiye mudunlah Roh Kudus maring sekabehane wong sing ringokna beritakue.⁴⁵ Lan sekabehane wong ngandel nang wolongan disepiti sing melu Petrus pada gumun mulane deleng sebenere Karunia Roh Kudus diceritakna maring bangsa-bangsa liana kabeh.⁴⁶ sebabe deweke ringokna wong-wong kue pada ngomong-ngomong aring bahasa Roh lan memuliakna Allah terus jere Petrus.⁴⁷ Wong kuli ora wong nyegah enggo ngadusi wong wong karo banyu sedangna deweke wis narima Roh Kudus pada bae kawadewek?”⁴⁸ Terus deweke ngapus aring asmane Isa Almasih. Teruse deweke jaluk Petrus supayane kae tinggal pireng dina maring bareng-bareng karo deweke.

Chapter 11

¹ Rasul-rasul lan sedulur-sedulur nang Yudea krungu, nek bangsa-bangsa liya uga nampani pangandikaning Allah.² Wektu Rasul Petrus tekan nang Yerusalem, wong-wong seka golongan sing sepi pada padudon karo kae.³ Kae kabeh ngomong: “Koe wis mlebu maring umah wong-wong sing ora sepi lan mangan bereng-bereng karo deweke.”⁴ Ananging Petrus banjur nerangaken samubarang kabeh kanti urut, pangucap: ⁵ ”Inyong lagi ndedonga nang kuta Yope, ujug-ujug rohku diliputi kuasa ilahi lan inyong ndeleng weruh: awujud lawon amba sing gemantung nang ke papat pojoke di udunaken seka langit tekan nang nga repanku.”⁶ Inyong mandeng karo menteleng lan nang jerone inyong weruh, sawarnining jenis kewan sikil papat lan kewan liar lan kewan menjalar lan manuk-manuk.⁷ Terus inyong krungu swara ngomong maring inyong: Tangia, he Petrus, sembelehen lan panganen!⁸ Maring inyong ngomong: ora, Gusti, ora, merga durungtau ana barang sing haram lan barang sing ora resik mlebu nang cangkemku.⁹ Mula kuwe kanggo kaping lorone suara seka swargo ngomong maring aku: apa sing dinyatakna halal nang Allah, ora ulih kowe nyatakna haram!¹⁰ Bab kuwe dijalani (dilakoni) nganti kaping telu, terus sekabehane ditarik maning munggah maring langit.¹¹ Lan sanalika kuwe uga wong telu ngadeg nang ngarep umah, sing tak pondoki; Kae di utus maring aku seka Kaisarea.¹² Terus pangandiane Roh maringaku: lunga bareng kae ora perlu bimbang (kewatir)! Lan ke enem sedudur kiye mbarengi inyong mlebu maring njero umah wong kuwe,¹³ lan deweke nyritakna maring inyong kabeh, kepriwe deweke weruh sijining malaekat ngadeg nang jero umahe lan ngomong karo deweke: kong konen wong maring Yope kanggo njemput (metuk) Simon sing disebut Petrus.¹⁴ Deweke arep ngaberna berita maring-maring kowe, sing arep nekakna ke slametan kanggo kowe lan kanggo seisi umahmu.¹⁵ Lan wektu inyong mulai ngomong, pada kudunan Roh Kudus, pada kaya biyen maring duwur inyong pada.¹⁶ Mulane inyong kemutan ngenani pangandikane Gusti: Yohanes mbaptis nganggo banyu, ananging kowe arep dibaptis nagnggo Roh Kudus.¹⁷ Dadi seumpama Allah maringi rahmaTE maring deweke pada karo maring inyong kowe malika inyong pada mulai percaya maring Isa Almasih, kepriwe anggo inyong nyegah deweke?”¹⁸ Wekut kae kabeh krungu bab kuwe, kae kabeh dadi meneng, terus mulyakna Allah, omonge: “Dadi maring bangsa-bangsa liya uga Allah menehi pertobatan sing dadi dalaning urip.”¹⁹ Semetara kuwe akeh sedulur-sedulur wis sumebar merga siksa an sing katon sawise Stefanus di ukum mati. Kae kabeh sumebar tekan maring Fenisia, Siprus lan Antiokhia; nanging kae kabeh ngabarna injil maring wong Yahudi bae.²⁰ Ananging nang antara kae kabeh ana sawetara wong Siprus lan wong Kirene sing tekan nang Antiokhia lan ngomong-omong uga maring wong-wong Yunani lan ngabarna injil, nek Isa Almasih yakuwe Gusti.²¹ Lan tangane Gusti nuntun kae kabeh lan seakehe wong dadi percaya lan mbalik maring Gusti.²² Mula kabar ngenani kae kabeh kuwe tekan maring Jemaat nang Yerusalem terus jemaat kuwe ngongkon Barnabas maring Antiokhia.²³ Sawise Barnabas teka lan weruh sih rahmat Gusti, seneng deweke. Deweke mituturi kae kabeh, supaya kae kabeh tetep setia aring Gusti.²⁴ Sebab Barnabas kuwe wong sing apik, kebek karo Roh Kudus lan percaya. Sejumlah wong di gawa ngadep maring Gusti.²⁵ Terus lunga Barnabas maring Tarsus nggoleti Saulus; lan sawise ketemu karo kae, deweke nggawa maring Antiokhia.²⁶ Kae kabeh manggon bareng-bareng karo Jemaat kuwe setahun suwene, karo mulang wong akeh. Nang Antiokhia kuwelah murid-murid kuwe kanggo sepisanan disebut Kristen.²⁷ Pada wektu kuwe ana sawatara nabi teka seka Yerusalem maring Antiokhia.²⁸ Sijining wong seka kae kabeh sing jenenge Agabus menyang lan merga seka kuwasa ning Roh deweke ngendika, yen saindengin jagad arep dilanda pada ceklik (kelaparan) sing ngede. Bab kuwe arep kedadean uga pada zaman Klaudius.²⁹ Terus murid-murid mutusna kanggo ngumpulna sumbangan, miturut karo kemampuan dewek-dewek lan ngirim maring sedulur-sedulur sing manggon nang Yudea.³⁰ Bab kuwe kae kabeh lakoni uga, lan kae kabeh ngirimna maring maring penatuwa-penatuwa nganggo lantaran Barnabas lan Saulus.

Chapter 12

¹ Kira-kira karo waktu iku raja Herodes mulai berlabu karo kejem tumrap pira-pira wong seko jemaat.² Kokon Yakobus, seduture Yohanes, bara pedang.³ Wektu deweke weruh, neb nsn kuwe iku seneny na ati ne wong Yahudi, deweke nerusna perbuatane kuwe lan ngongbon nahan Petrus. Wektu iku dina raya Roti tida beragi.⁴ Sawise Petrus ditangkap, Herodes sekabehe diukum nang ngensor penjaga patanang regu masing-masing ngadeg seka papat prajurit. Maksudnya buwe supaya sawis Paskah deweke ngadep na maring wong akeh.⁵ Mengkanap Petrus ditahan nang reroja penjara, a nanging jemaat karo tekun ndonga marang aloh.⁶ Maring wengi sedurunge Herodes ngendelabe maring wong abeh,

Petrus turuan tarane wong loro prajurit, dibanda nganggo rante toro seliyane kue prajurit-prajurit pengawah lagi ingawal nangarepla wang.⁷ Ujug-ujug ngadeg siji wong malaikat Tuhan edeb Petrus lan sinar meeorong jrero ruang iku nepuk Petrus nggo nangekna omonge: “tangi cepet!” mulane gugur rantai kuwe sekatangan Petrus.⁸ Petrus ngomong malaikat ikut: “maring taleni pinggamu lan kenakanlah sepatumu” deweke uwis digawe kayakiye. Terus malaikat bue ngomong maring deweke: “kenakna jubahna lan melak!”⁹ Terus deweke meli malaikat kuwe mentu lan deweke ara ngrerti, neb apa sing dilakoni malaikat kue bener-bener dadi, deweke werah sijin pendelengan.¹⁰ Sawise kiye kabe lewati panjenengan kabisan lan panjenengan kapindo najur takon maring lawang besi sing nuju maring kota. Lawang kue kebukak dewek sawise tekan jangkakae kabeh mlebu ngati tekan ujung dalan lan ujug-ujug malaikat kue ninggalna deweke.¹¹ Lan sala Isa emot sadar, Petrus ngomong saiki dengar inyong bener-bener teka wis ngokon molai nyakon metanah kowe seko tangan Herodes lan seko samubarang sidi kapake wong kue.¹² Lan sasune mikir sedelo, mangkat deweke nang umah Maria, ibu Yohanes sing di omong ugo mati nang kono ake wong pada ngumpul lan pada ndonga marang gerbang.¹³ Lan naliko deweke ngetuk lawang gerbang, tekalah siji wong pembantu wadon jenege Rode kanggo ngerteni sapa singetuk kae.¹⁴ Deweke trus krungu suarane Petrus, tapi sebab-sebab menengo deweke ora muka lawang gerbang itu lan gelis buka mlebu nang jro kango awe ngerti, yan Petrus anak ing garep lawang gerbang:¹⁵ ngomonge koe karo wadone iku nanging kowe ngomongna, yen bener-bener mengkene ngomong kae: “Aku malaikat”.¹⁶ Tapi ne Petrus terus-terusan lan waktu deweke: luka lawang lan mandeng kae deweke gumun.¹⁷ Tapane Petrus awe isarat karo tangane, supaya kae kabe meneng, terus deweke ngomong-ngomongna kepriyen Gusti nuntun maring njabaneng penjara, omonge: “ngewehno weruh bab kiye maring Yakobus lan sejulur sedulure inyong.” terus deweke metu lan lungganaggon liane.¹⁸ Waktu sekang dimane geger prajurit-prajurit kae kuwe kekel tekan takon apa bae sing kejadian karo Petrus.¹⁹ Herodes ngokon nggoleti Petrus, tapine deweke ketemu terus. Herodes ngongkon arep mriksa pangawal-pengawal kaela metune kae abe banyaknya tewas deweke mangkat sakang Yudea ke Kaisarea manggon nangkono.²⁰ Herodes banget kesu maring wong Tirus lan Sidon. Nduwere mupakat bareng kae kabe lunga menggarip kae kae kebal deweke kerasil mbujuk Blastus, pegawe raja pihak kae kabe, terus kae kabe njaduk dame, sebab negara kae kabe oleh bahan makanan soko wilayah raja.²¹ Lan karo waktu dina sing ditetulna, Herodes mengei sandang pangan kerajaan, terus njagong nang senduwure takhta lan ngomong karo kowe kabe.²² Lan rayate sura-sura malesna: “kie suara allah lan udu suara wong!”²³ Lan sanaliko kuwe uga deweke ditabok malaikat Tuhan sebab deweke ora awe hormat karo Allah; deweke mati dipangan cacing-cacing.²⁴ Mudane sabda Gusti sensayo sumubar lan sansaya ake dirungohna wong.²⁵ Barnabas lan Saulus balemaning seko Yerusalem, sawise kowe kabeh nggenahna tugas pelayanan kae kabeh, kae kabeh nggawa Yohanes, sing jenengna uga Markus.

Chapter 13

¹ Amben wektu gue jero jemaat Anthiokia ana pirang-pirang nabi lan ngajar, yaiku Barnabas lan simon sing disebut niger, lan Lukius wong Kirene lan Menahem sing di asuh bareng karo raja Wilayae Herodes lan Saulus.² Amben dina sewektu deweke beribadah aring Tuhan lan berpuasa, ngomonglah Roh Kudus dikususna Barnabas lan Saulus bagiki tugas wis tek tentukna go deweke.³ Mulane puasa lan donga deweke lan seuwise ngesokgena tangan ring duwur keloroh wong kue deweke ngejorna kelorone lunga.⁴ Mulane di prenta Roh kudus, barnabar lan Saulus mangkat maring seleukia, lan kan kono deweke berlayar maring Siprus.⁵ Seuwise nang salamis deweke mbritakna Friman Allah nang njero umah-umah ibadah wong Yahudi lan Yohanes nyerta deweke kanggo babune deweke.⁶ Deweke ngubengi kabean pulo kue tekan nang Pafos. Nang kono deweke ketemu karo wong Yahudi jenenge BarIsa Almasih kae wong tukang sihir lan nabi palsu.⁷ Kae sebenere batir Gubernur pulao kue, sergius Paulus, sebenere wong cerdas Gubernur kue ngundang Barnabas lan Saulus mulane kae pengin ngrukokna firman Allah.⁸ Tapine Elimas seuwiselah jenege neng jero bahasa Yunani-tukang sihir kue ngalangi deweke lan usaha menggokna Gubernur kue kang imane.⁹ Tapi Saulus, uga disebut Paulus, sing ake karoro Kudus, ndeleng deweke,¹⁰ lan ngomong: “He anak Iblis, koe akeh karo rai-rai tipu muslihat lan kejahatan, koe musuh kabeh kebeneran, kudulah koe mandeg menggokna dalan Tuhan sing lurus kue?”¹¹ Siki, ndeleng, tangan Tuhan teka nibani koe lah dadi koe picek pirang dina suwene koe ora arep ndeleng srengenge lan sewektu kue wong kue kerasa di ubengi kabut lan peteng, lan agi gramak-gramak deweke kuduh goleti wong gonuntun deweke.¹² Ndeleng apa sing uwis kedadi kue, percayalah Gubernur kue; deweke takjub dening ajaran Tuhan.¹³ Terus Paulus lan batir-batire ninggalna pafos lan berlayar ring perga nang Pamfilia; tetapine Yohanes ninggalna kae kabeh terus balik ring Yerusalem.¹⁴ Kang perga kae kabeh lanjutna perjalanan kae kabeh, terus tekan nang Anthiokia nang Pisidia. Nang dina sabat kae kabeh lunga ring umah ibadah, prenta terus njegong nangkono.¹⁵ Seuse rampung maca nang ukum Taurat lan kitab nabi-nabi,pejabat-pejabat umah ibadah prentah takon maring deweke :“sedulur-sedulur,seumpamane sedulur-sedulur ana pesen nggo mbangun lan ngibur umat kie,ngonoh bae!”¹⁶ Mulane bangkitlah Paulus.Deweke ngaweih isarat karo tangane, terus ngomong:”He wong-wong Israel lan koe kabeh sing wedi maring Allah,rungoknalah!”¹⁷ 17Allah umat Israel kie wis milih nenek moyange inyong kabeh lan nggawe umat kue dadi gede,nalika kae kabeh manggon nang Mesir dadi wong asing.karo tangane sing luhur Deweke uwis mimpin kae kabeh metu sekang negri kue¹⁸ Patang puluh tahun suwene Deweke sabar maring tingkah laku kae kabeh nang padang gurun.¹⁹ Lan seuwise mbinasakna pitung bangsa nang lemah Kanaan, Deweke mbagi-mbagikna lemah kue maring kae kabeh nggodadi warisane kae kabeh.²⁰ Sesuene kira-kira patangatus seket tahun.Seuse kue Deweke ngawehna kae kabeh hakim-hakim sampe tekan jamane nabi

Samuel.²¹ Sebanjure kae kabeh njjaluk sijine wong raja lan Allah ngewehna maring kae kabeh Saul bin Kish sekang suku Benyamin,patang puluh tahun suene.²² Seuwise Saul di singkirna,Allah ngangkat Daud dadi rajane kae kabeh.Soa Daud Allah uwis nyatakna:Aku uwis ulih Daud bin Isai,sijine wong sing berkenan nang Atiku lan sing ngelakukna kabeh kekarepan Ku.²³ Lan kang keturunanelah,pas karo sing uwis di Janjikhane,Allah uwis mbangkitna Juruselamet nggo wong Israel,yakue Isa Almasih.²⁴ Njelang Tekane Yohanes uwis nyerukna maring kabeh bangsa Israel,supayane kae kabeh tobat lan ngewekna dirine di Baptis.²⁵ Lan nalika Yohanes arep rampung ngelaksanakna tugase,Deweke ngomong: Aku udu Deweke sing koe kabeh sangka,tapine Deweke arep teka seteruse sekang aring aku.Mbukak kasut kang Sikilepun aku ora layak.²⁶ He sedulur-sedulurku,apik sing termasuk keturunan Abraham,utawane sing wedi maring Allah,kabar keselamatan kue uwis di sampekna maring inong kabeh.²⁷ Sebabe penduduk Yerusalem lan pimpinan-pimpinane ora ngakoni Isa Almasih.Karo nibakna ukuman mati atas Deweke,kae kabeh nggenepi omongane nabi-nabi sing di wacakna nang dina Sabat.²⁸ Lan senjata kae kabeh ora nemukna apa-apa sing bisa didadekna alesan nggo ukuman mati kue,nanging kae kabeh uiwis njaluk maring Pilatus supayane Deweke di pateni.²⁹ Lan seuwise kae kabeh nggenepi kabeh perkara sing ana ketulis soal Deweke,kae kabeh ngedunna sekang kayu salib,terus Nuroknane nang njero kubur.³⁰ Tapine Allah mbangkitna Deweke kang antarane wong mati.³¹ Lan sesuwene pirang-pirang wektu Deweke ngetonna Dirine maring kae kabeh sing ngetutna Deweke sekang Galilea meng Yerusalem.Kae kabelah sing siki dadi Saksine nggo umat kie.³² lan inyong kabeh siki mberitakna kabar kebangahan maring koe kabeh,yakue yen janji sing di wekna maring nenek moyange Aku kabeh,³³ uwis di genepi Allah maring inyong kabeh, keturunan kae kabeh,karo mbangkitna Isa Almasih, kaya sing ana ketulis sejerone mazmur keloro: Anak-Ku Koe! Aku uwis memperanakna Koe nang dina kie.³⁴ Allah uwis mbangkitna Deweke sekang antarane wong mati lan Deweke ora bakal di serahna balik maning maring kebinasaan. Perkara kue dinyatakna dening Tuhan sejerone firman kie: Aku arep nggenepi maring koe janji-janji sing kudus sing bisa dipercayani, sing uwis Tek nekenna maring Daud.³⁵ ng liyane: Koe ora bakal ngejorna wong Kudus-Mu weruh kebinasaan.³⁶ Sebabe Daud nglakukna kekarpene Allah nang samane, terus deweke mangkat lan di turona nang sebelah nenek moyange,lan deweke pancen diserahna maring kebinasaan.³⁷ Tapine Isa Almasih,sing dibangkitna Allah, ora kaya gue.³⁸ Dadi pahamila, hai sedulur-sedulur, dening merga dewekelah mula di beritakna maring koe kabeh pengampunan Dosa.³⁹ Lan nang jerone Kaelah saben-saben wong sing percaya uli pembebasan sekang sekabene dosa sing ora bisa koe kabeh ulihi kang ukum Musa.⁴⁰ Mergak kue, waspadaa, supaya aja kelaku dang duwurmu apa sing uwis diomongna sejerone kitab nabi-nabi: ⁴¹ Elinga, he koe tukang ngina-ina, kageta lan musnalah, sebabe aku nglakukna sijine pengawean sejerone zamanmu, sijine penggawean, sing ora bakal koe percayani, nek di ceritakna maring koe.⁴² Sewektu Paulus lan Barnabas metu, kae kabeh dijaluk nggo ngomong soal pokok kue uga nang dina sabat sengarep maning.⁴³ Seuwise rampung ibadah, akeh wong Yahudi lan pengnut-penganut Agama Yahudi sing wedih maring Allah, ngetukna Paulus lan Barnabas; keloro rasul kue mulang kae kabeh lan nasehati supaya kae kabeh tetep urip nang sejerone sih rahmate Allah.⁴⁴ Nang dina sabat seteruse, teka ampir sekabehota kue kumpul nggo ngruokna firman Allah.⁴⁵ Tetapine, nalika wong Yahudi weru wong ake kue, kebeka kae kabeh karo iri ati lan karo ngujat,kae kabeh mbantah apa sing di omongna dening Paulus.⁴⁶ Tapine karo wani Paulus lan Barnabas ngomong:”Pancen maring koe lah firman Allah kudu diberitakna lewih disit,tapine koe kabeh nolak lan nganggap awkmu ora layak nggo ulih urip sing langgeng.Merga kue inyong kabeh mlengos maring bangsa-bangsa sejen.⁴⁷ Sebabe kielah sing di perentahna maring inyong kabeh:Inyong uis nentukna koe dadi terang nggo bangsa-bangsa sing ora kenal Allah,supayane koe nggawa keselamatan tekan meng ujung bumi.”⁴⁸ Ngerungokna kue bungaha kabeh wong sing ora kenal Allah lan kae kabeh mulyakna firman Tuhan; lan sekabehane wong singdi tentukna Allah nggo urip sing langgeng,dadi percaya.⁴⁹ Terus firman Tuhan disiarna nang sekabehane daerah kue.⁵⁰ Wong-wong Yahudi ngasut wong wadon-wadon sing terkemuka sing wedi maring Allah,lan penggede-penggede nang kota kue,lan kae kabeh merekna penganiayaan maring Paulus lan Barnabas lan ngusir kae kabehkang daerah kue.⁵¹ Tetapine Paulus lan Barnabas nggebasna lebu sikile kae kabeh dadi perengetan nggo wong-wongkue,terus lunga meng Ikonium.⁵² lan murid-murid nang Antiokhia sukacita banget lan karo Roh Kudus.

Chapter 14

¹ Neng Ikonium bae, rasul loro mau mlebu maring tempat ibadahe wong Yahudi, terus mulang sing nganti jelas. Nganti wong Yahudi lan wong Yunani sing dadi pada percaya.² Tapi wong-wong Yahudi sing nolak brita saka deweke. Manasna atine wong-wong sing ora ngenal Gusti Allah,lan dadikna deweke kuatir maring sedulur-sedulur.³ Paulus lan Barnabas manggon neng kono ora patia sue, deweke mulang nganti ora due rasa wedi,sebab deweke uwis percaya maring Gusti Allah . Tuhan nguatna berita babagan kasih karunia-Ne nganggo, kekuasaane deweke, yakue kuasa kanggo nganakna tanda-tanda lan mujijat -mujijat.⁴ Tapine wong akeh neng kota kue dibagi dadi loro, ana sing mihak maring wong Yahudi, ana uga sing mihak maring keloro rasul mau.⁵ Terus molai wong-wong sing ora ngenal Gusti Allah lan wong-wong Yahudi bareng -bareng karo pemimpin -pemimpin deweke dadikna masalah tujuane nyiksa lan mbalangi kelora rasul karo kue karo watu.⁶ Sawise rasul-rasul kue ngerti, deweke semingkir maring , kota -kota nang Likaonia yakue Listra lan Derbe lan daerah sekitare .⁷ Neng kono deweke mbritakna Injil.⁸ Neng Listra ana wong sing agi njagong bae, sebab sikile lemes lan lumpuh awit deweke delahirna nganti siki urung bisa mlaku.⁹ Deweke njagong ngrungokna, wektu Paulus ngomong. Lan Paulus natap deweke karo ndeleng, yen deweke wong sing iman lan bisa dimarekna.¹⁰ Terus jere Paulus

karo ngomong seru ; ngadeg sing jejeg neng nduwur sikilmu, terus wong kue nggrunjal ngadeg, terus mlaku nganah lan ngeneh.¹¹ Wektu wong akeh weruh sing digawe Paulus, kae kabeh kue ngorong-ngorong sajeronne basa Likaonia dewa-dewa uwis mudun maring tengah-tengahe inyong kabeh sajeroning rupa menungsa.¹² Barnabas kae kabeh sebut Zeus lan Paulus kae kabeh sebut Hermes, sebab deweke sing ngomong¹³ Mulane teka imam dewa Zeus, sing kuile manggon neng jaba kota, nggawa sapi-sapi lanang lana karangan-karangan kembang maring lawang gerbang kota kanggo mempersembahna korban bareng-bareng karo wong akeh maring rasul-rasul kue.¹⁴ Krungu kabar kue Barnabas lan Paulus nyewek klambine wong kae kabeh terus terjun maring tengah-tengahe wong akeh kue karo ngorong-ngorong:¹⁵ "Eh koe kabeh, neng apa koe menggawe kaya kue? Inyong kabeh kie ya kue menungsa biasa pada karo koe. Inyong kabeh ana neng kene kanggo britakna Injil maring koe, supaya koe ninggalna pegawean mubah kie lan pada mbalik maring Allah sing urip ,sing uwis dadikna langit lan bumi segara lan kabeh isine.¹⁶ Sejorone jaman sing bien Allah ngejorna kabeh bangsa ngetutna dalane dewek-dewek,¹⁷ Tapine Deweke ora nyatakna diriNe karo werna-werna sing apik, yakue karo nuruna udan saka langit lan karo ngawehna musim-musim subur kanggo koe. Deweke muasna atimu karo panganan lan kasenangan."¹⁸ Senajan rasul-rasul kue ngomong kaya kie, tapi meh bae ora bisa kae kabeh nyegah wong akeh mempersembahna korban maring kae kabeh.¹⁹ Tapine banjur teka wong-wong Yahudi saka Antiokhia lan Ikonium lan kae kabeh mbujuk wong akeh kue mihak kae kabeh. Banjur kae kabeh mbandemi Paulus karo waktu lan nyeret deweke neng jaba kota, sebab kae kabeh nyangka dene uwis mati.²⁰ Arep tapine nalika murid-murid kue ngadeg ngubengi deweke, banjur ngadeg deweke terus mlebu neng jero kota. Dina ngesuke banjur mangkat deweke bareng-bareng karo Barnabas maring Derbe.²¹ Paulus lan Barnabas mbritakna Injil neng kota kue lan olih akeh murid. Banjur bali maning kae kabeh neng Listra, Ikonium lan Antiokhia.²² Neng genoh kue nguatna atine murid-murid kue lan nasehati kae kabeh supaya kae kabeh sing tekun sejerone iman lan ngomongna, dene kanggo mlebu neng jero kerajaan Allah inyong kabeh kudu ngalami sengsara.²³ Neng saben-saben jemaat rasul-rasul kue netepna penatua-penatua kanggo jemaat kue lan sawise ndonga lan puasa, kae kabeh nyerahna penatua-penatua kue maring Tuhan, sing kaya kue sumber kepercayaan kae kabeh .²⁴ Kae kabeh jlajah sekabehe Pisidia lan tekan neng Pamfilia.²⁵ Neng kono deweke kabeh mbritakna Firman neng Perga, mbanjur lunga neng Atalia, neng pesisir.²⁶ Sekang kono berlayar kae kabeh neng Antiokhia; nah neng genoh kue; kae kabeh mbien diserahna maring kasih karunia Allah kanggo molai pegawean,sing uwis kae kabeh rampungna.²⁷ Setekane neng kono kae kabeh ngundang jemaat kon kumpul, banjur kae kabeh nyritakna sekabehe babagan sing Allah lakokna karo lantaran kae kabeh,lan dene deweke uwis mbukak lawang kanggo bangsa-bangsa lia maring iman.²⁸ Neng kono kae kabeh sue manggon bareng-bareng karo murid-murid kue.

Chapter 15

¹ Pira-pira wong teka sekang Yudea meng Anthiokhia lan mulang maring dulur dulure nang kono nek kue ora di Sunat ni turut adat-adat sing diwarisna neng Musa kowe ora bisa dislometna. ² Tapi Paulus lan Barnabas nglawan lan bantah pendapat kowe sidone ditetepna men Paulus lan Barnabas pira-pira wong lain sekang jemaat kuwe langa langa para rasul-rasul lan penantaah lan Yerusalem ranggo ngomongna soal kuwe. ³ Deweke dijugugna nang jemaat teka jaga kota deweke mlaku ngliwati Fenesia lan Samaria lan nang nggon kuwe deweke cerita tentang tobat wong-wong sing ora wawah Allah ya kuwe sing gawe seneng nang karo. ⁴ Setibane nang Yerusalem deweke di selang nang jemaat lan rasul-rasul lan penatua-penatua terus deweke crita segala sesuatu sewaktu sing Allah prenta karo perantaraan deweke. ⁵ Dadi pira-pira wong sekang golongan Faarisi sing dadi percaya teka karo ngomong wong-wong uda Yahudi kuduheh sepi lan diwajibna kanggo nuruti hukume musa. ⁶ Deweke sidang rasul-rasul sing tua-tua kanggo ngomong soal kuwe. ⁷ Sawis pirang wektu suwene lasung tukar pikiran kaco soal kuwe ngadege Petrus lan ngomong karo deweke he batir koe ngerti; Bahwa deweke semula Allah miliki aku sekang antarane kowe supaya karo prantaramu lutku bangas-bangsa segen ngkungokna buaka injil lan dadi percaya. ⁸ lan Allah sing mengenal hati wong deweke ngomong tujuane kanggo deweke mengalumia Roh Kudus dadi karo deweke pada karo aku. ⁹ Lan deweke ora mendakna antara kowe karo deweke sawise deweke ngumbah ati sing percaya. ¹⁰ Anggek kaya kiye nang nyapa kowe gelem nyoba Allah karo ngebrukna karo tongkak murid-murid kuwe sewaktu sing ora dipikul, Ahik karo nenek moyang aku maupun dewek. ¹¹ Sebalike dewek percaya bahwa ulih kasih karunia Tuhan Isa Almasih Kristus aku aron beroleh slamaet pada karo kowe. ¹² Dadi meneng kabeh umat kawe deweke nang tengah tengah bangsa-bangsa segen. ¹³ Sawise Paulus lan Barnabas rampung ngomong kanda Yakobus he sodara-sodara rungokna aku. ¹⁴ Simon lan crita bahwa sejak semula Allah nuduhna Roh mate karo wong-wong segen lakowe karo miik sewaktu umat sekang antarane dewek lan jenenge. ¹⁵ Hal kuwe pada karo oongan omongan para nabi pada karo sing ditulis. ¹⁶ Deweke arep balik lan nggawikna maring pondok Daud sing arop roboh, lan rantuhe arep la bangun maning lan arep tek kencengna, ¹⁷ supaya kabeh wong nggeleti Tuhan lan segala bangsa sing oka wawuh Allah sing disebut miliku ga lige firman Tuhan sing nglakokna semua kabeh. ¹⁸ sing kena didelens sekang deweke. ¹⁹ Sebab kuwe aku pendapate yane aku ora ulih nimbunna sulit karo deweke karo wong-wong ia sing berbalik karo Allah, ²⁰ tani dewek kudu nulissurat orang? Deweke supados deweke ngadoe awak kan panganan sing uwis di kotor berhala-berhala kang percabulan nang dagin kewah sing mati ditetek lan kang getih. ²¹ Sebabe kawit zaman kiyen hukum Musa dibritana aben-aben lan ste siki kuum guwe diwocakna amben-amben dina sobat rang omah-omah ibadat." ²² Mulane Rasul neng penatua-penatua sekabean jemaat kuwe ngiok kepastihan nggo milih nang antarane deweke sepirang wong arep diprentah neng Antiokhia bareng balo Paulus lan bernabas yu kuwe

Yudas sing disebut Barsabas kelokone sebenekeweong di kenal antara are tunggale kuwe.²³ Maring deweke dewekena tulisan sing mo nine kirim maring rasul-rasul lan penatua-penatua. Sekang sedulur maring wong-wong hang Antiokhia sika lan Kilikia sing asale sekang bangsa-bangsa lain.²⁴ Dewek wil ngungokna sesuguhi aro kang wonge dewek sing ora ulih teyan kang dewok. Wis kewatir lan ngojapna atimu karo ajarane dewek.²⁵ Sebab kuwe arep bundek atire dewek uwis mutusna. Nggo mili lannguran pirang wong making kowe bareng karo pernabos lan Paolus sing aku seneng.²⁶ Kuwe loro wong sing mentaru kanya njawane mulane jenenge tuhan aku Isa Almasih.²⁷ Mulane aku ngundang Yudas lan silas sing karo lison arep ngomong pesan sing tertulis sing deweke maring kowe.²⁸ Sebabe kuwe keputusan roh kuduslan keputusan aku supaya maring kowe aja ditanggungo lewih akeh beban sekang pada sing perlu keye.²⁹ Kowe kudu ngedohi sekang panganan sing alisebah na maring berhala sebang darati sekang daging hewan sing mati di tekok lan sekang percabulan angger kowe ngurusi sekang hal lamat.³⁰ Terus pamit Yudas lan silas mangkat maring Antiokhia lan kono mereka manggil kabeh jemaat kurul terus ngewehna tulisan kuwe maring deweke.³¹ Sawise maca layan kawé jemaat sukaria deweke isine sing hiburna.³² Yudas lan Silas juga nabi isuwe mesehati batike kuwe lan kuat ati deweke.³³ Lan sawise pira-pira dina kelorone manggon nang, kono batire lepas deweke jerone dame kanggo balik deweke sing ngundang.³⁴ [Tapi silas putus kanggo monggon nang kono slisih atara Paulus lan Barnabas.]³⁵ Paulus lan Barnabas manggon pira-pira sawe di Antikhia deweke bareng-bareng karo wong akeh lia ngajar lan ame Firman Tuhan.³⁶ Tari pira-pira waktu deweke ngomong lan Paulus deweke Barnabas ajik lan deweke meng sedulur aku nang setiap kota nang endi endi aku britakna Firman Tuhan kanggo deleng kepriyen bae ke ade ane deweke.³⁷ Barnabas arep ngawa iya Yohanes sing-sing disebut Markus.³⁸ Deweke Paulus kato tegas ngomong berati ora apik nggawa serta wong sing telah ninggana deweke.³⁹ Hal juwe ninggalna selisih sing sing landeh deweke besah barnabas gawa Markus, deweke buktine layar meng Siprus.⁴⁰ Deweke Paulus milih Silas lan sawise diwehna karo Tuhan.⁴¹ Mangkatlah deweke ngilingi siryalan Kilikia karo meneguhkan jamaat-jamaat nang karo.

Chapter 16

¹ Paulus teka uga neng Derbe lan neng Listra neng kono ana sijining murid jenenge Timotius; ibune ya kue wong Yahudi lan uwis dadi wong sing percaya, dene bapake sijining wong Yunani.² Timotius kiye dikenal apik ganing sedulur-sedulur neng Listra lan neng Ikonium,³ Lan Paulus arep, supaya deweke bebarengan sejerone perjalananane. Paulus mrentah nyunati deweke sebabe wong-wong Yahudi neng daerah koe, sebab kabeh wong ngerti yen bapake yakuwe wong Yunani.⁴ Sejerone mlaku ngubengi sekang kota neng kota Paulus lan Silas nyampekna keputusan-keputusan sing dejiot para rasul lan para penatua neng Yerusalem karo pesen, supaya jemaate nuruti.⁵ Kaya kue uga jemaat-jemaat diteguhna jerone iman lan selote sue selot tambah gede jumlahe.⁶ Kae kabeh nglintasi tanah Frigia lan tanah Galatia, sebab Roh Suci nyegah kae kabeh kanggo mbritakna Injil neng Asia.⁷ Lan setekane neng Misia kae kabeh nyoba mlebu neng daerah Bitinia, tapine Roh Isa Almasih ora ngijina kae kabeh.⁸ Seuwise nglintasi Misia, kae kabeh tekan neng Troas.⁹ Wektu dina wengine kedeleng neng Paulus babagan penglihatan: ana sijining Makedonia ngadeg neng kono lan ngorong-ngorong karo deweke, omonge: "Nyabranga neng ngenah lan tulungi inyong kabeh."¹⁰ Seuwise Paulus weruh penglihatan kue secepete inyong kabeh nggoleti kesempatan kanggo neng Makedonia, sebab sekang penglihatan kue inyong kabeh njiot kesimpulan, yen Allah uwis ngundang inyong kabeh kanggo mbritakna Injil kanggo wong-wong neng kana.¹¹ Banjur inyong kabeh mbalek saka Troas lan langsung berlayar neng Samotrake, lan dina ngesuke inyong kabeh banjur teka neng Neapolis;¹² sekang kono inyong kabeh neng Filipi, kota pertama neng bagian Makedonia kie, sijining kota perantoan wong Roma. Neng kota kue inyong kabeh nginep pirang-pirang dina.¹³ Neng dina sabat inyong kabeh metu lawang gerbang kota. Nyusuri pinggir kali lan nemukna panggonan sembayange wong Yahudi, sing uwis inyong kabeh nduga ana neng kono; seuwise njagong, inyong kabeh ngomong maring wong-wong wadon sing pada kumpul neng kono.¹⁴ Sijining wong sekang wong-wong wadon kue sing jenenge Lidia melu ngrungokna deweke sijining wong bakul kain ungu saka kota Tiatira, sing ngibadahe maring Allah. Tuhan mbukakna atine, nganti deweke mperhatikna apa sing domongaken neng Paulus.¹⁵ Sawise deweke di baaptis bareng-bareng karo seisi umaeh, deweke ngajak inyong kabeh, omonge: "Nek koe ber pendapat, nek koe ndue pinemu, yen inyong bener-bener percaya ganing tuhan, ayulah numpang nang umahku." Deweke ndesek nganti inyong kabeh nampani¹⁶ Pada sepisanan nalika inyong kabeh lunga meng tempat sembahyang kue, inyong kabeh ketemu karo siji wong kuli wadon sing ndueni roh tenung; karo tenungan-tenungane tuan-tuane pekoli pengasilan gede.¹⁷ Deweke meloni Paulus lan inyong kabeh saka mburi karo ngorong-ngorong, omonge: "wong-wong kie ya kue kuline Allah sing paling nduwur. Kae kabeh ngabarna maring koe dalan maring keselamatan."¹⁸ Babagan kue dilakokna pirang-pirang dina suene tapi jamane Paulus ora tahan maning arep gangguan kue, deweke mbalik maning lan ngomong maring roh kue: "Demi jeneng Isa Almasih kristus aku mrentah koe metu sekang wong wadon kie." sanalika kue banjur metu roh kue.¹⁹ Sawektu majikan-majikan wadon kue weruh, yen ngarep-arep kae kabeh arep ulih penghasilane ilang, kae kabeh nyekel Paulus lan Silas banjur nyered kae kabeh neng pasar nggo ngadepi penguasa.²⁰ 20Sewise kae kabeh nggawa sekelorone ngadepi penggede-penggede kota kue, banjur ngomong kae kabeh, omonge: wong-wong kie ngacokna kotane dewek kie, sebab kae kabeh wong Yahudi,²¹ 21lan kae kabeh mulangna adat istiadat, sing Inyong kabeh dadi wong Rum ora ulih nampani utawa ngetutna."²² Uga wong akeh nantang kae kabeh. banjur penggede-penggede kota kue mrentah nyeweki klambine sekang aweke kae kabeh lan mendera kae kabeh.²³ Sewise kae kabeh bola-bali di dera, kae kabeh di ontalna neng njero penjara. Maring pemimpin penjara di prentahna

nggo njaga kae kabeh karo temen-temen.²⁴ Pas karo prentahe kue,kepala penjara nglebokna kae kabeh neng ruangan penjara sing paling tengah lan mbanda sikil kae kabeh njero pasungan sing kuat.²⁵ Tapine kira-kira tengah wengi Paulus lan Silas ndonga lan tetembangan puji-pujian maring Allah lan wong-wong ukuman lia ngrungkona deweke.²⁶ Tapine kedadian gempa bumi sing hebat,dadine sendi-sendi penjara kue goyang;lan langsung kue uga kebukak kabeh lawang lanbanjur ucul jiretan kae kabeh kabean.²⁷ Wektu pemimpin penjara kue tangi sekang turune lan ndeleng lawang-lawang penjara kebukak,deweke nubles pedange arep bunuh diri,sebab deweke nyangka,yen wong-wong ukuman kue wis kabur.²⁸ Tapine Paulus ngorong-ngorong karo suara seru,omonge:”Aja nyilakakna awakmu,sebab inyong pada kabehane ane esih ana nang kene!”²⁹ Peminpin penjara kue mrentah nggawa suluh,banjur mlayu mlebu lan karo gemeter banjur kejungkel deweke nang ngarepe Paulus lan Silas.³⁰ Deweke ngeterna kae kabeh neng jaba karo ngomong:”Tuan-tuan,apa sing kudu tak tindakna,supaya aku selamat?”³¹ Jawabe kae kabeh:”ngandela ganing Tuhan Isa Almasih Kristus lan koe arep slamet,koe lan seisi umahmu.”³² Terus kae kabeh mbritakna firman Tuhan maring deweke lan maring kabeh won sing ana nang umaeh.³³ Nang jam kue uga pemimpin penjara kue nggawa kae kabeh lan mbersiih lukane kae kabeh.sewektu kue uga deweke lan kluargane njaluk dibaptis.³⁴ Terus deweke nggawa kae kabeh meng umaeh lan nyanding na panganan kanggo kae kabeh lan deweke seneng banget,yen deweke lan seisi umahe wis dadi percaya ganing Allah.³⁵ Seuwise dina awan penggede-penggede kota merentah pejabat-pejabat kota lunga maring pemimpin penjara karo pesen:”Culna wong loro kue!”³⁶ Pemimpin penjara nerusna pesen kue maring Paulus, omonge:”Penggede-penggede kota uwis ngeculna koe;Dadi ngonoh metu koe siki lan lungaha karo selamat!”³⁷ Tapine Paulus ngomong maring wong-wong kue:”Tanpa diadili kae kabeh wis mendera inyong kabeh,warga negara-warga negara,nang ngarep umum,terus mbalangna inyong kabeh meng njero penjara.Siki kae kabeh arep ngetokna inyong kabeh karo meneng-meneng?Ora mungkin kaya kue!Men lah kae kabeh teka dewek lan nggawa inyong kabeh metu.”³⁸ Pejabat-pejabat kue nekakaken omongan kue maring penggede-penggede kota.Nalika kae kabeh krungu,yen Paulus lan Silas yakue wong Rum mula njur kae kabeh wedi.³⁹ Kae kabeh teka njaluk ngapura terus nggawa rasul loro kue meng njaba lan njaluk,supaya kae kabeh ninggalna kota kue.⁴⁰ Terus kae kabeh ninggalna penjara kue lan lunga meng umahe Lidia;Lan seuwise ketemu karo sedulur-sedulur sing nang kono ngiburna kae kabeh,njur mangkat rasul loro kue.

Chapter 17

¹ Paulus Lan silas giot dalan pintas liwat Amplifolis lan Aolonia lan tekang Tesalonika nang kono ana uma tempat ibadahe wong Yahudi.² Wis biasane Paulus mblebuh mengumah ibadah kue. Telung dina setu terus-terusan deweke ngomong na maring deweke bagian-bagian saka kitab suci³ Deweke nerangna maring wong-wong lan nuduhna, Yen Mesias kudu sengsara lan urip maring antarane wong mari, terus deweke ngomong : kielah Mesias, Yesu s, sintek britakna marang koe.⁴ Antarane wong-wong saka deweke dadi yakin lan nggabung maring Paulus lan uga sakewong gedeh wong Yunani sing wedih maring Allah, lan ora setitik wong wadon-wadon sing terkenal.⁵ Tapine wong-wong Yahudi dadi pada drengki lan karo derewangi nanga para penjahat,saka antarane preman-preman pasar,deweke nganakna keributan lan ngacokna kota kue. Deweke nyerbu umahe Yason sing maksude arep ngadepna Paulus ora karo Silas maring persidangan rayat.⁶ Tapine wektu deweke ora nemukna kelorone, Deweke nyered Yason lan anta wong-wong sing ngacokna kabeh dunia wis teka uga meng ngeneh.⁷ Yason ndrima deweke numpang nang umahe. Deweke kabeh nglakokna nglawan peraturan-peraturan kaisar karo ngomong, Yen ana sala sawijine raja liane Yakue jenengge Isa Almasih.⁸ Woktu wong ake lan pemipmin-pemimpin kota krungu kabeh kue, deweke dadi glisa.⁹ Tapine sawise deweke uli jaminan saka Yason lan saka sedulur-seulur liane deweke uga diculna.¹⁰ Tapine wektu wengi kue uga ceper-cepet sing pada melu nang kodo prenta Paulus mariing umah ibadahe wong Yahudi.¹¹ Wong-wong Yahudi nang ota kue atine lewi apik ketimbang wong-wong Yahudi sinng nang Tesalonika, jalarang deweke ulih Firman kue lantaran nganggo rendahan ati, ran saben dina deweke neliti Kitab Suci supayane ngerti apa sekirane kabeh bener-bener kahanane.¹² Ake sing nang antarane deweke sing pada percaya, uga ora setitik nang antara ne wong wadon-wadon sing terkenal lan wong lanang-lanang Yunani.¹³ Tapine wektu wong-wong Yahudi saka tesalonika ngerti Yenuga nang Berea wis di wratakna Firman Allah nang Paulus, deweke uga teka mangana ngasut lan ngglisahna atine wong ake.¹⁴ Tapine sing pada melu prenta Paulus supaya mangkat nuju pesisir, tapi Silas lan Timotius esi manggon nang Berea.¹⁵ Wong-wong sing pada melu Paulus mbatiri nganti tekan Athena, terus mbalik lan pesen maring silas lan Timotius, supayane deweke secepatet tekan kana.¹⁶ wektu kue Paulus ngarep-ngarep deweke nang Athena atine sedih banget sebabe deweke peruh patung-patung berhala nang kota kue.¹⁷ Sawoktu nang uma ibadah deweke tukar kaoruh karo wong-wong Yahudi lan wong-wong sing wedih maring gusti Allah, lan nang pasar setiap dinane karo wong-wong sing wis perna ketemu nang kono.¹⁸ Lan ake wong sing ahlih mikir saka golongan epi kuros lan setoa, nganakna pitakonan karo deweke lan anak sing ngomong; Apa kirane sing arep diomongna nang tukang peleter kie? Tapine sing liane ngomong; kayakayane deweke kue tukang mulang ajarane dewa-dewa asing. Sebenere deweke britakna injil ngenai Isa Almasih lan kebangkitane.¹⁹ Terus deweke digawa ngadep pengadilan Aeropagus lan ngomong aken; apa inyong uli ngerti ajaran anyar sing ndi sing nang koe diwulangna?.²⁰ Sebab deweke ngrunggogna maring inyong masalah masalah sing ane, sebab kue inyong pengin ngerti, artine mau kabeh.²¹ wong-wong Athena lan wong-wong asing sing manggon nang kono ora due wektu kanggo apa bae sing ngomongna utawane ngrungkona babagan sing anyar.²² Paulus lunga terus ngadeg nang senduwuri Aeropagus karo ngomong;he wong-wong Athena aku weru, nang har apa bae koe manut banget ibadahe maring dewa-dewa.²³ Sebab

wektu aku mlaku-mlaku nang kotamu karo deleng barang-barang berhalamu, inyong ketemu uga mesbah sing ana tulisane: maring Allah sing ora ngerti. Apa sing di sembah nang koe orah di kenali, ya kue sing di britakna marang koe.²⁴ Allah sing wis ndadekna bumi, langit lan segala isine, deweke ya kue Tuhan sing nguasani bumi langit, ora manggon nang jero kuil-kuil gaweane tangan menungsa.²⁵ Ora uga di layani nang tangane menungsa, kaya dene deweke kekurangan apabae, sebab deweke sing awe urip lan ambekan lan apabaen maring-wong kabeh.²⁶ Saka wong siji, deweke wis ndadekna kakabehe bangsa lan umat menungsah, kanggo manggon nang sakabehe jagat, lan deweke wis nentokna mangsa-mangsa maring deweke lan wates-wates panggonane deweke.²⁷ Supayane wong-wong golepi deweke lan moga-moga dijama lan ketemu deweke senjata deweke ora ado saka dewek.²⁸ Sebab nang sejerone deweke, due urip, inyong obah, inyong anak, kaya dene sing wis perna diomongna nang para pujangga-pujanggamu. Sebab inyong kabeh tie keturunan Allah uga.²⁹ Yen inyong kabeh asale saka keturunan Allah inyong ora uli ngikir yen kahanan ilahi pada bae kaya Mas, utawa perak, utawa watu, ciptaan ahli seni lan kepinterane menungsa.³⁰ Ora mandeng maning maring jaman kebodohan, mulane siki Gusti Allah britakna maring menungsa, Yen nang ndi-ndi kabeh wong udu tobat.³¹ Sebab deweke wis nentokna dinam, wektu deweke sing adil arep ngakimi jagat, nang salah sijine wong sing wis ditentokna sawise deweke awe maring wong kabeh kanggo bukti, babakan perkara kue karo muridna Deweke kang antaranewong mati.³² nalika kaekabe krungu soal kebangkitane wong mati, mula ana sing ngina, lan singliane ngomong: “kapan-kapan bae inyong kabeh ngrukngokna koe ngomong soal perkara kue”.³³ Terus Paulus lunga ningalna kaekabeh.³⁴ Tapine pira-pira wong lanang gabungna dewek karo deweke lan dadi percaya, nang antarane uga Dionesius, anggota majelis Aeropagus lan siji wong waton jenenge damaris, lan uga wong-wong liane bareng-bareng karo kaekabeh.

Chapter 18

¹ Seteruse Paulus ningalna Athena, terus lunga ming Korintus.² Nang Korintus deweke ketemu karo sijineng wong Yahudi arane Akwila sing asale saka Pontus. Deweke nembe teka saka Italia karo Priskila bojone, sebab Kaisar Klodius uwis mrentahna, supaya ne wong Yahudi lunga saka Roma. Paulus mampir ming umahe kae kabeh.³ Lan sebab kae kabeh nglakoni penggawean sing pada. Deweke manggon bareng-bareng karo kae kabeh. Kae kabeh kerja bareng-bareng sebabe pada-pada tukang kemah.⁴ Lan saben dina sabat Paulus ngomong sajroning uma ibadah lan berusaha yakinna wong-wong Yahudi lan Yunani.⁵ Nalika Silas lan Timotius teka saka makedonia. Paulus karo sepenuhe bisa ngabarna firman, nang endi deweke awe keseksen marang wong-wong Yahudi. Yen Isa Almasih ialah Mesias.⁶ Tapine sewektu wong-wong kue musuhi kae lan menghujat, deweke ngerabna lebu sekang pakeane. Lan ngomong kae kabeh: ben getihmu wutah ming duwur sirahmu dewek, inyong resik ora salah.⁷ Maka deweke metu seka kono, banjur teka ming umai wong sing arane Titus Yustus, sing ngibadahmaring Allah, lan sing umai jejeran karo umah ibadah.⁸ Tapine Krispus, kepalane uma ibadah kue, dadi percaya marang Tuhan bareng-bareng karo seisi umai lan ake wong seka Korintus, sing ngerungokna beritane Paulus. Dadi percaya lan koe kabeh ngawehna awake di baptis.⁹ Nang wektu wengi berfirman tuhan maring Paulus neng sajroning penglihatan. “aja wedi : terus ngabarna firman lan aja meneng!”¹⁰ sebabe inyong mbarengi awakmu lan ora ana sawijine wong sing arep ngemek lan nganiaya awakmu, sebabe akeh umatku nang kota kie.¹¹ Mula Paulus manggon neng kono suwene setaun enem wulan lan deweke mulangna firman Allah nang tengah-tengah kae kabeh.¹² Tapine sewise Galio dadi gubernur nang aheya, menyat wong-wong Yahudi bareng bareng nglawan Paulus, gawa kae mengpengadilan.¹³ Omonge kae kabeh: deweke kae barusaha ngeyakinaken woong kanggo ngibadah maring Allah karo dalan sing bertentangan karo ukum taurat.¹⁴ Nalika Paulus arep mulai ngomong, Galio ngomong maring wong-wong Yahudi kue. Hai wong-wong Yahudi, seumpamane dakwaanmu ngenani sijine pelanggaran utawa kejahatan wis dadi patute inyong nampani perkaramu.¹⁵ Tapine umpama perkara kue adalah perselisihan nek omongan utawa jeneng utawa ukum sing tanggo nang antaranaw awakmu. Maka hendaklah koe dewek sing ngurusi. Inyong ora sudi dadi hakim maring perkara sing kaya kue.¹⁶ Banjur deweke ngurak kae kabeh kang ruang pengadilan.¹⁷ Mulane wong kue kabeh nyerang Sostenes, kepalane uma ibadah terus diantemi ning ngarep pengadilan kae: tapine Galio babar pisan ora peduli perkara kue.¹⁸ Paulus manggon pirang-piang dina maning nang korintus. Banjur deweke pamitan maring sedulur-sedulure nang kana, lan berlayar meng Siria, sawise deweke nyukur rambute nang kangkrea, sebabe deweke wisnadar Priskila lan Akwila barengi kae.¹⁹ Banjur kaea kabeh tekan nang Efesus. Paulus ningalna Priskila lan Akwila neng kono. Deweke mlebu deweke neng umah ibadah lan ngomong karo wong-wong Yahudi.²⁰ Koe kabeh njaluk maring deweke supayane manggon lewih suwe ning kono, tapine deweke ora ngiyani.²¹ Deweke pamitan lan ngomong: Inyong arep balik ming koe. Seumpamane Allah menghendaki. Banjur deweke mbalek kang aring Efesus.²² Deweke tekan ning Kaisarea lan seuwise munggah ming daratan lan aweh salam maring jemaat. Deweke mangkat ming Anthiokia.²³ Wis pirang-pirang dina suwene deweke manggon ning kono, deweke mangkat uga banjur jelajahi sekabeane lemah Galatia lan Frigia kanggo neguhna ati kabeh murid.²⁴ Sawetara kae tekah ming Efesus sijineng wong Yahudi jenenge Apolos. Sing asale saka Aleksandria. Deweke siji wong sing fasih ngomonge lan banget mahir sejeroni soal-soal kitab Suci.²⁵ Deweke wis nampani pengajaran sejroning dalane Tuhan. Karo semanga banget deweke ngomongge karo teliti deweke ngajar ngenani Isa Almasih, tapi ne deweke kur ngerteni baptisan Yohanes.²⁶ Deweke mulai mulang karowani nang uma ibadah. Tapine sakuwise Priskila lan Akwila ngerungokna kae kabeh ngawa deweke menguma kae kabeh lan karo teliti njelasna maring dalane Allah.²⁷ Sebabe Apolos kepengin nyabrang meng Akhya, sedulur-sedulur ning Efesus ngirimna surat maring murid-muride sing nang kono. Supaya deweke kabeh nyebutna deweke. Setekane

nang Akhya mula deweke, sekang kasih karunia Allah, dadi sijiwong sing banget kango gawe kango wong-wong sing percaya.²⁸ Sebabe karo ora bosen-bosene deweke mbantah wong-wong Yahudi neng arep umum lan buktikna saka kitab suci yen Isa Almasih Mesias.

Chapter 19

¹ Nalika Apolos esih nang Korintus, Paulus wis jelajahi daerah-daerah pedalaman lan teka nang Efesus. Nang kono pira-pira mutid.² Omonge maring kaekabeh : “Apa koe wis nerima Roh Kudus nalikane koe dadi percaya?” tertapine kae kabeh jawab deweke “utung, nganti ibyong kabeh urung tahu krungu, yen ana Roh Kudus.”³ Terus ngomong Paulus maring kae kabeh : “Nek kaya gue karo baptisan sing endi koe kabeh wis dibaptis?” Jawabe kae kabeh : “Karo baptisan Yohanes.”⁴ Omonge Paulus : “Baptisan Yohanes yakue pembaptisane wong sing uwis tobat, lan dewekne ngomong maring wong ake, yen kae kabeh udu peracaya maring Kae sing teka sebanjure kang aring Deweke, yakue Isa Almasih.”⁵ Nalika kae kabeh krungu perkara gue, kae kabeh ngewekna awake kae kabeh dibaptis sejerone jeneng Tuhan Isa Almasih.⁶ Lan nalika Paulus numpang natangan nang duwure kae kabeh, muduna roh kudus mengduwure kae kabeh, lan mulai kae kabeh pada ngomong sejerone bahasa roh lan bernubuat.⁷ Jumlah kae kabeh Yakue kira-kira wong rolas.⁸ Sesuwene telung wulang Paulus neani umah ibadah nang kono lan mulang karo kendel. Dening pengabarane dewekne usaha ngeyakinna kae kabeh soal kerajaan Allah.⁹ Tapine ana pira-pira wong sing wuled artine. Kae kabeh ora gelem diyakina, mala nyacad dalan Tuhan nang ngarepe wong ake. Sebab gue Paulus ninggalna kae kabeh lan misakna murid-muride kang kae kabeh, lan setiap dina ngomong nang ruang kuliah Tiranus.¹⁰ Perkara kie dilakoknane rong taun lawase, nganti kabeh penduduk Asia ngurungokna firman Tuhan, senajan wong Yahudi utawa wong Yunani.¹¹ Dening Paulus Allah nganakna mujizat-mujizat sing luar biasa,¹² nganti wong ngawa saputangane utawa gombal sing perna di enggo nang Paulus lan ngesognane nang duwure wong-wong mriang, mula ilang penyakit kae kabeh lan pada metu roh-roh jahat.¹³ Uga pira-pira tukang jampi Yahudi; sing mlaku kiterang negeri kue, njejel nyebut jeneng Tuhan Isa Almasih nang duwure sing kelebonan roh jahat karo melung, omonge: “Inyong nyumpaih koe demi jeneng Isa Almasih sing diberitakna nang Paulus.”¹⁴ Kae kabeh sing ngelakokna perkara gue yakue wong pitu anak kang sijine Imam kepala Yahudi sing jenenge sekewa.¹⁵ Tapine roh jahat kue jawab: Isa Almasih aku kenal, lan Paulus aku ngerteni, tapi koe, sapa sih koe?¹⁶ “lan wong sing dileboni roh jahat kue nundungi kae kabeh lan gagahi kae kabeh sekabehe lan ngalahnane, nganti kae kabeh mlayu kan umae wong kue karowuda lan bundas-bandis.”¹⁷ Perkara kue dingerteni nang sekabehane penduduk Efesus, senajan wong Yahudi utawa wong Yunani, mula pada wedi kae kabeh lan tamba masyur bae jeneng Tuhan Isa Almasih.¹⁸ Akeh nang antarane kae kabeh sing uwis dadi percaya, teka lan ngaku nangarep ngumum, Yen kae kabeh perna melu nglakoni penggawean-penggawean kaya kue.¹⁹ Ake uga nang antarane kae kabeh sing tahu glakoni sihir, ngumpulna kitab-kitabe terus bakar nangarep mata sekabeane wong. Nila kitab-kitab kue ditaksir seket ewu duit perak.²⁰ Karo ndalan kie tambah kesiar firman Tuhan lan tambah berkuasa.²¹ seteruse ketimbang kabeh kue Paulus due maksud lunga meng Yerusalem liwat makedonia lan Akhaya. Omonge : “seuwise berjuang meng ngonoh aku kuduh weru Roma uga.”²² terus dewekne prentah wong loro pembantune, yakue Timotius lan Erastus, ngarepi meng Makedonia, tapine awake deweke tinggal pirang-pirang dina maning nang Asia.²³ Kira-kira nang wektu kue ana huru-hara gede ngenani dalan Tuhan.²⁴ Sebab ana wong jenenge Demetrius, wong tukang perak, sing gawe kuil-kuilan dewi Artemis kang perak. Usahane kue nekakna kasilan sing ora setitik ngo tukang-tukange.²⁵ Dewekne ngumpulna kae kabeh bareng-bareng karo pekerja-pekerja liane nang perusahaan kue lan ngomong: “Sedulur-sedulur, koe ngerti, Yen kemakmurane dewek Yakue hasil perusahaan kie!”²⁶ Siki koe dewek weruh lan krungu, kepriwe Palus, ora mung nang Efesus tok, tapine uga nganti nang se Asia wis ngojok-ngojoki lan nyesatna wong akeh karo ngomong, yen apa sing digawe dening tangan menungsa udu dewa.²⁷ Karo dalan kaya kue udu mung usahane inyong kabeh sing bahaya ngo diina wong, tapine uga kuil Arthemis, dewi agung kue, ana nang bahaya arep kelangan artine. Lan Arthemis dewek, Arthemis sing di sembah dening sekabehane Asia lan sekabehane dunia sing ndue adap,arep kelangan keagungane.²⁸ krungu kue muntab emosine kae kabeh. Terus kae kabeh melung-melung, omonge : “agung Arthemis dewi wong Efesus!”²⁹ kabeh kota dadi kaco lan kae kabeh rame-rame mbanjiri gedung kesenian serta nggered Gayus lan Aristarkus, lorone wong Makedonia lan batir seperjuangane Paulus.³⁰ Paulus arep lunga meng tengah-tengah rakyat kue, tapine murid-murid ora ngijina.³¹ Nganti pira-pira penggede sing asale kang Asia sing batiran karo Paulus, ngirim perengetan maring kae, supaya ne dewekne aja ngrusak maring gedung kesenian kue.³² Sementara kue wong sing kumpul neng jero gedung kue melung-melung wong sing sijine ngomong kie sing liane ngomong kae, sebab kumpulan kue kaco balo lan akeh-akehe wong-wong kae ora ngerti ngongapa kae kabeh kumpul.³³ Terus sijine wong jenenge Aleksander didorong mengarep dening wong-wong Yahudi. Dewekne ulih keterangan kang wong akeh soal apa sing kedaden. Secepete dewekne aweh isarat karo tangane lan arep aweh penjelasan sing dadi pembelaan nang ngarep rakyat kue.³⁴ Tapine kae kabeh ngerti, yen dewekne wong Yahudi, melunga kae kabeh bareng-bareng kira-kira rong jam suene: “Agunglah Arthemis dewi wong Efesus!”³⁵ Tetapine panitra kota nenangna wong akeh kue lan ngomong: “He wong Efesus! Sapa sih nang dunia kie sing ora ngerti, yen kota Efesuslah sing ngurusi apik kuil dewi Arthemis. Sing maha Agung, utawa patunge sing turun kang langit?”³⁶ Perkara kue ora bisa dibantah, karna kue kudune koe tenang lan aja nganti kesusu temandang.³⁷ Sebab koe uwis nggawa wong-wong kie mengeneh, senajan kae kabeh ora ngrampok kuil dewi inyong kabeh lan ora nyacad jenenge.³⁸ Dadi nek Dimetrius lan tukang-tukange ana pengaduane maring sijinewong, embok ana sidang-sidang pengadilan lan anak guberdur, dadi

kudune pihak loro-lorone ngajukna dakwa ane mengonoh.³⁹ Lan nek ana perkara sing liane sing koe karepi, se apike karepmu kue dirampungna nag sejerone sidang rakya sing sah.⁴⁰ Sebab inyong kabeh ana nang sejerone bahaya arep di tuduh, yen inyong kabeh nimbulna huru-hara nang dina kie. Sebab ora ana alesan sing bisa inyong kabeh ungkapna ngo benerna kumpulan sing kaco balo kie.⁴¹ “Lan karo omongan kue dewekne mbubarna kumpulan rakyat kue.

Chapter 20

¹ Sawise mandeg ribut kue, Paulus ngundang murid-murid nguatna atine kae kabeh, lan sawise pamit, deweke mangkat maring Makedonia.² Deweke ngubengi daerah kue lan karo akeh omongan sing nguatna ati sadulur-sadulure nang kono, terus gutul nang lemah Yunani.³ Sawise telung bulan suene manggon nang kono deweke garep merau meng Siria, nanging wektu kue wong-wong Yahudi niat mateni deweke mergane kue deweke mutusna nggo mbalek niwati Makedonia.⁴ Deweke di barengi nang Sopater anake Pirus, sekang Berea, lan Aristharkus, lan Sekundus lorone sekang Tesalonika, lan Gayus sekang Derbe, lan Timotius, lan wong loro, sekang Asia, ya kue Tikhikus lan Trofimius.⁵ Kae kabeh mangkat lewih gisit lan karo ngarep-ngarep inyong kabeh nang Troas.⁶ Nanging sawise dina gede roti ora beragi nyong kabeh merau sekang Filipi lan katang dina terus tekan nyong kabeh nang Troas lan ketemu karo kae kabeh. Nang kono nyong kabeh manggon pitung dina suwene.⁷ Nang dina pertama sajeronne minggu kue, sawektu nyong kabeh agi pada ngumpul nggo mecah-mecahna roti, Paulus ngomong maring dulur-dulure nang kono, mergane deweke ndue maksud garep mangkat dina ngesuk. Omongan kue mau nganti tengah wengi.⁸ Nang ruangan duwur, nyong kabeh kumpul di urupna akeh lampu.⁹ Wong nom jenengane Euthikus njegong nang jendela, mergane Paulus sue banget anggone ngomong, wong nom kue ora bisa nahan ngantuke. Ahire deweke turu nganti lalih lan tiba sekang tingakt telu maring ngisor. Wektu deweke di junjung nang wong deweke wis ninggal.¹⁰ Nanging Paulus mudun mengisor, deweke turon marlin duhure wong nom kue, di rangkule karo ngomong “aja berisik, merga ne deweke esih urip”.¹¹ Sawise mbale mengruang nduwur, Paulus mecah-mecahna roti terus mangan sawise mangan wektu esih sue maning deweke ngomong, nganti esuh terus deweke mangkat.¹² Sawektu kue deweke jugugna wong nom kue urip maring umae. Lan deweke kabeh ngerasa seneng banget.¹³ Nyong kabeh mangkat lewih gisit meng kapal lan merau keaos, karo tujuan nggo jemput Paulus nang kono sesuai karo pesene. Sebab deweke arep melaku liwat darat.¹⁴ Sawektu deweke ketemu karo nyong nang asos, nyong kabeh nggawa maring kapal, terus ngelanjutna pelayarane enyong kabeh maring matilene.¹⁵ Sekang kono nyong kabeh terus merau lan kesukan dinane nyong kabeh arep-arepan karo pulau Khios. Waktu dina nemaning nyong kabeh nuju Samos lan sedina seteruse gutulah nyong kabeh nang Miletus.¹⁶ Paulus wis netepna nggo ora mampir nang Efesus, men ora ente wektune nang Asia mergane deweke kesusu, yen deweke wis ana nang Yerusalem wektu dina perayaan Pentakosta.¹⁷ Merga kue deweke perintah wong sekang Miletus meng Efesus karo pesen men para Penatua jemaate tekak meng Miletus.¹⁸ Sawise kae kabeh tek, deweke ngomong maring kae kabeh, “kue ngerti nyong urip nang antara kue wektu dina kawitan” nyong teka nang Asia kie.¹⁹ Karo andap asor nyong ngelayani gusti sajroning pelayanan kie nong akeh ngalami kesedihan lan akeh ngalami godaan sekang pihak wong Yahudi sing arep mateni nyong.²⁰ Setemene kaya kue nyong ora tau lalen apa sing kanggo nang kue kabeh tak kabarna lan wulangna meng kue, apik na ngarep wong akeh utawane nang ngaring perkumpulan nang umahmu.²¹ Nyong gelem dadi saksi meng uwong-uwong Yahudi lan wong-wong Yunani, men kae kabeh bertobat maring Allah lan percaya maring gusti nyong pada, isa almasih.²² Nanging siki dedi tawanan roh nyong lunga maring Yerusalem lan nyong orang ngerti apa sing arep kedadean na ngaring awaku nang kon.²³ Seliane sekang sing dinyatakna Roh suci sekang kota mengkota maring nyong, yen penjara lan sengsara ngenteni nyong.²⁴ Nanging nyong ora perduli maring nyawane nyong setitika, asal nyong bisa tekan garis polpolan lan ngerampungna pelayanan sing di tugasna nang gusti maring nyong go awe kesaksian bab Injil Kasih Karunia Gusti.²⁵ (BELUM DI TERJEMAHKAN/ DI KETIK, MASIH DALAM BAHASA INDONESIA “Dan sekarang aku tahu, bahwa kamu tidak akan melihat mukaku lagi, kamu sekalian yang telah kukunjungi untuk memberitakan Kerajaan Allah”).²⁶ Mulane kue wektu dina kie nyong bersaksi marang kue, yen aku suci, orandueni salah maring sapa bae sing arep binasa.²⁷ Margane nyong ora kelalen sekabeh maksud Gusti maring nyong.²⁸ Mergane kue jagalah awamu lan jagalah kawanan, mulane kuelah sing ditetepna Roh Suci dedi penilik nggo ngangoni jemaat Gusti sing di ulih i karo getih anake dewek.²⁹ Nyong ngerti sebenere sawise nyong lunga, awal-awal galak arep lebu meng tengah-tengah kue lan ora arep eman batire kue.³⁰ Malah sekang antara kue dewek arep teka pirang-pirang ewong, sing karo wulangan palsu deweke narik murid-murid sekang dalan sing bener lan men melu kae kabeh.³¹ Merga kue jaga-jagani lan yen nyong telung taun suwene, awan bengi, karo ora mandeg-mandeg ngomongi kue dewek-dewek karo netesna banyu iluh.³² Lan siki nyong nyerahna kue, maring Gusti lan maring Firman Kasih Karuniane, sing kuasa mbangun kue lan awe kanugrahan meng kue bagian sing wis di tetepna nggo kabeh wong sing wis di sucikna.³³ Perak utawa emas utawa kelambi ora pernah nyong kepengini sekang sapa bae uga.³⁴ Kue dewek ngerti, yen nganggo tanganku dewek, nyong wis nyambut kawew nyukupi kepentingan nyong lan kepentingane batir-batir sing bareng ngelaku.³⁵ Nang sekabeh apa bae wis tak wetakna, contohne maring kue, yen kerja sing koyo ngene nyong udu bantu wong-wong sing lemah lan kudu kelingan pangan dikan Gusti Isa, sebabe deweke wis ngomong aken: Sing sejatine lewih apik yen uwong aweh ketimbang wong diwai.³⁶ Sawise ngomong pirang-pirang Paulus sujud lan donga bareng-bareng karo wong akeh.³⁷ Terus wong akeh pada nangis tersedu-sedu karo ngerangkul Paulus, deweke bolak-balik ngambungi Paulus.³⁸ Kae kabeh sedih banget, lewih-lewih deweke ngomong aken yen kae kabeh ora arep weruh raine deweke maning, terus kae kabeh ngujugna

deweke maring perau.

Chapter 21

¹ Sawise pisah sing abot kue nyong kabeh mangkat lan terus mbrahu meng kos. Dina ngesuke nyong kabeh tekan meng Rodos lan seka kono meng Patara. ² Nang Patara nyong kabeh ulih prahu sing arep nyebrang meng Fenisia. Nyong kabeh nunggang prahu kue terus mangkat. ³ Terus keton Siprus nang sisih kiwe, nanging kabeh ngliwati lan meng Siria. Ahire nyong kabeh tekan nang Tirus, merga ingsi prahu kudu di duna nang kota kue. ⁴ Nang kono nyong kabeh tilik murid-murid lan manggon nang kono pitung dina suene. Merga bisikan roh murid-murid kue ngomongi Paulus, supayane deweke aja lunga meng Yerusalem. ⁵ Nanging sawise liwat wektune nyong kabeh nerusna melaku. Murid-murid kabeh karo bojone lan anak-anake kae njuugna nyong kabeh nganti meng njaba kota: lan nang pinggir pante nyong kabeh sujud lan ndonga. ⁶ Sawise pamit nyong kabeh nunggang prahu, lan kae balik mengumah. ⁷ Seka Tirus nyong kabeh tekan nang Ptolemais lan nang kono nyong kabeh rampung pelayaran. Nyong kabeh aweh salam meng sedulur-sedulur lan manggon sedina nang antarane kae. ⁸ Dina ngesuke nyong kabeh mangkat seka kono lan tekan nang Kaisarea nyong kabeh mlebu nang umahe Filipus, mertakna injil kue, ya kue siji seka pitu wong sing dipilih nang Yerusalem, lan nyong kabeh manggon nang umahe. ⁹ Filipus due anak wadon papat sing due Karunia nggo nubuat. ¹⁰ Sawise pirang-pirang dina inyong kabeh manggon nang kono. Teka seka Yudea nabi jenenge Agabus. ¹¹ Deweke teka meng inyong kabeh terus njiot tali wetenge Paulus. Karo nalekna sikile lan tangane dewek, deweke ngomong: “Kaya kie omongane Roh Suci: Kaya kie wong sing due tali weteng kie arep di paleni karo wong-wong Yahudi nang Yerusalem lan di wenahna nang tangan bangsa-bangsa lia. ¹² Krungu kue inyong kabeh bareng-bareng karo murid-murid nang nggon kue jaluk, men Paulus aja lunga meng Yerusalem. ¹³ Nanging Paulus jawab: “Nangapa kue nangis lan karo dalan kue arep ngejur atiku? Merga inyong kue rila ora mung di taleni, nanging ya nggo mati nang Yerusalem merga jeneng Isa Almasih.” ¹⁴ Merga deweke ora gelem di elingna inyong kabeh, inyong kabeh pasrah lan ngomong: “Dadilah karpe Gusti!” ¹⁵ Sawise pirang-pirang dina suwene manggon nang Kaisarea, inyong kabeh siap-siap terus mangkat meng Yerusalem. ¹⁶ Bareng-bareng karo inyong kabeh melu uga pirang-pirang murid seka Kaisarea. Kae kabeh nggawa inyong kabeh mengumae wong sing jenenge Manason. Deweke seka Siprus lan wis sue dadi murid. Inyong kabeh arep numpang nang umahe. ¹⁷ Nalika inyong kabeh tekan nang Yerusalem, kabeh sedulur nyambut inyong kabeh karo ati seneng. ¹⁸ Nang dina ngesuke Paulus lunga bareng-bareng karo inyong kabeh niliki Yakobus; kabeh penatua wis teka nang kono. ¹⁹ Paulus awe salam maring kae kabeh, terus nyritakna karo teliti apa sing di lakokna Allah nang antarane bangsa-bangsa lia nang pelayanane. ²⁰ Krungu kue kae kabeh mulyakna Allah. Terus kae kabeh ngomong maring Paulus: “Sedulur, delengen ewon-ewon wong Yahudi wis dadi ngandel lan kae kabeh sregep njaga hukum Taurat. ²¹ Nanging kae kabeh krungu ngenani kue, yen kue mulang kabeh wong Yahudi sing manggon nang antarane bangsa-bangsa lia nggo bebasna hukum Musa, merga kue ngomong, men kae kabeh aja nyunatna anak-anake lan aja urip manut aturan nyong pada. ²² Dadi kepriwe sikit? Mesti kae kabeh arep krungu, yen kowe wis tekan meng ngana. ²³ Merga kue lakoni apa sing wis inyong kabeh omongna kiye nang antarane inyong kabeh ana wong papat sing janji. ²⁴ Gawalah kae kabeh bareng-bareng karo kue, lakokna penyucian kue bareng-bareng karo kae kabeh, dedi kae kabeh ulih nyukur rambute: mulane kabeh wong arep ngerti, yen kabeh werta sing kae kabeh krungu ngenani kue babar blas ora bener, nanging kue tetep njaga hukum Taurat. ²⁵ Nanging ngenani bangsa-bangsa lia, sing wis dadi ngandel, wis inyong kabeh tulis keputusan-kuputusan inyong kabeh, ya kue kae kabeh kudu ngedohna deweke seka panganan sing wis nggo sajen meng patung, seka getih, seka daging kewan sing mati di tekek lan seka percabulan. ²⁶ Nang dina seterus Paulus nggawa wong-wong kue lan karo kae, lan deweke nyucekna bareng-bareng karo kae kabeh, terus melebu meng Bait Allah nggo awe ngerti, umpamane penyucian arep rampung lan sajen arep di sajena nggo kae kabeh. ²⁷ Nalika wektu pitung dina kue wis arep rampung, wong-wong Yahudi sing teka seka Asia, weru Paulus meng Bait Allah, terus kae kabeh ngojok-ojoki warga lan nyekel deweke. ²⁸ Karo mbengok: he wong-wong israel, tulung! Kie wong sing nang endi-endi mulang kabeh wong nggo ngelawan bangsane inyong kabeh lan ngelawan hukum Taurat lan nggo kie! Lan siki deweke nggawa wong-wong Yunani uga meng njero Bait Allah lan ngotori nggon resik kie! ²⁹ Merga kae kabeh wis weru Trofimus seka Efesus. Seurunge bareng-bareng karo Paulus nang kota, lan kae kabeh nyangka, yen Paulus wis nggawa deweke meng njero Bait Allah. ³⁰ Mulane gempar kabeh kota, lan warga teka, ngumpul terus nyekel Paulus lan nyeret metu seka Bait Allah lan ujuk-ujuk kue uka kabeh lawang gerbang Bait Allah kue di tutup. ³¹ Nalika kae kabe ngerencana nggo mateni deweke, tekan werta meng pimpinan pasukan, yen kabeh Yerusalem gempar. ³² Pimpinan pasukan kue cepet mangkat karo prajurit-prajurit lan perwira-perwira lan maju nemoni wong akeh kue. Nalika kae kabeh weru deweke lan prajurit-prajurit kue, kae kabeh mentung Paulus. ³³ Pimpinan pasukan kue nyedeki Paulus, nyekel lan akon nalenani deweke karo rante rolo, terus takon sapa deweke lan apa sing wis di lakoni. ³⁴ Nanging seka antarane wong ake, ana sing mbengok mendeweke kie, ana uga sing mbengok kue. Lan merga keributan kue deweke ora ulih ngerti apa sing sebenere kedadean. Mulane kue deweke kongkon nggawa Paulus meng markas. ³⁵ Nalika tekan nang dalan Paulus kepeksa disemangati prajurit-prajurit merga sek-sekane wong ake. ³⁶ Sing bareng-bareng melu deweke, karo mbengok-mbengok, “Ilangna kae!” ³⁷ Nalika Paulus arep di gawa mlebu meng markas, deweke ngomong meng pimpinan pasukan kue. Apa ulih inyong ngomongna sesuatu meng kue? “Jawabe: apa kue ngerti bahasa Yunani? ³⁸ Dedi kue utu wong Mesir kue, sing mbene-mbene kie nganakna perlawanan lan mblayokna patangewu wong. Perusuh sing nggawa senjata meng padang gurun? ³⁹ Paulus njawab, “inyong kue wong Yahudi, seka Tarsus, warga seka

kota sing terkenal nang Kilikia, inyong jaluk men inyong ulih ngomong meng wong ake kue.⁴⁰ Sawise Paulus uli karo pimpinan pasukan, deweke ngadeg nang undak-undakan lan awe tanda karo tangane meng warga kue, nalika kahanan wis ayem, deweke molai ngomong meng kae kabeh karo bahasa Ibrani, omongane:

Chapter 22

¹ Hei sedulur-sedulur lan rama-rama, rungokena, apa sing areptek omongna meng kue dedi bela diri.”² Nalika wong ake krungu deweke ngomong sejerone bahasa Ibrani, kae kabeh tambah ayem. Deweke ngomong: ³ “Inyong kue wong Yahudi, lair nang Tarsus nang lemah Kilikia, nangeng di gedekena nang kota kie; di ulang karo teliti sejerone Gamaliel mimpin sejerone aturan nenek moyang inyong pada, dedi inyong sregep megawe kanggo Allah pada karo kue kabeh nang waktu kie.”⁴ Lan inyong wis nyiksa pengikut-pengikut dalan Gusti Aloh ngatek mati; lanang lan wedon tek cekel lan tek lebokna penjara.⁵ Ngenani perkara kue apik imam gede utawa majelis tua-tua bisa aweh kesaksian. Seka kae kabeh inyong wis nggawa surat-surat nggo sedulur-sedulur nang Damsyik lan inyong wis lunga mengana nggo nyekel penganut-penganut dalan Gusti Aloh sing ana uga nang kono lan nggawak kae kabeh meng Yerusalem nggo di ukum.⁶ Nanging sejerone melaku menganah, nalika inyong wis edek Damsyik yakue wektu tengah dina, ujuk-ujuk mancarna sinar sing nyilokna seka langit ngelilingi inyong.⁷ Inyong tiba meng lemah lan inyong krungu suara sing ngomong meng inyong: Saulus, Saulus, nangapa kue nganiaya inyong?⁸ Inyong jawab: Deweke sapa, Gusti Aloh? Jerene: inyong Isa Almasih, wong Nazaret, sing kowe aniaya kue.⁹ Lan kae kabeh sing bareng inyong, pancen weru sinar kue, nanging suara Deweke, sing ngomong neng inyong, kae kabeh ora krungu.¹⁰ Dedi inyong ngomong: Gusti Aloh, apa sing kudu tek lakoni? Gusti Alog ngomong meng inyong: menyat lan lunga meng Damsyik. Nang kana arep diwai ngerti meng koe kabeh sing di tugasna meng koe.¹¹ Lan sebab inyong ora bisa weru sinar sing nyilokna mata kue dedi batir bareng mlaku ku jekel tanganku lan nuntun inyong meng Damsyik.¹² Nang gono ana wong jenenge Ananias, wong soleh sing miturut hukum Taurat lan terkenal apik nang antarane kabeh wong Yahudi sing ana nang kono.¹³ Deweke teka ngadeg nang pinggirku lan ngomong: Saulus, sedulurku matamu bukak lan ndeleng! Lan ujuk-ujuk kue uga inyong weruh maning lan deleng deweke.¹⁴ Terus cerene: Aloh nenek moyang dewek kabeh wis nentokna koe nggo ngerteni tekarepan-Ne, nggo mandeng sing bener lan nggo ngrungokena suara simetu seta mulut-Nya.¹⁵ Mulane koe kudu dadi saksi-Ne nggo kabeh wong ngenani apa sing kowe weru lan kowe krungu.¹⁶ Lan siki, nengapa kowe esi ragu-ragu? Tangi, wenakna awakmu di Baptis, lan dosa-dosamu di sucikena karo ngomong jeneng Gusti Aloh.¹⁷ Sewise inyong balik nang Yerusalem lan sawektu inyong agi ndonga nang jerong Bait Allah, rohku di kubengi karo kuasa ilahi.¹⁸ Inyong weru Deweke, sing ngomong meng inyong: cepet, cepet tinggalna Yerusalem, merga kae kabeh ora garep nerima, kesaksianmu ngenani Inyong.¹⁹ Inyong jawab: Gusti Aloh, kae kabeh ngerti, yen inyong sing dunga seka umah ibadah siji meng umah lia lan sing nglebokna kae kabeh sing ngandel meng Isa Almasih meng jero ukuman lan mentung kae kabeh.²⁰ Lan sawektu getih Stefanus, seksiMu kue, ditumpakan, inyong ana nang kono lan stuju karo kelakuane kue lan inyong jaga klambine kabeh sing mateni.²¹ Nanging Gusti Aloh ngomong meng inyong: Lunga, merga inyong arep akon koe adoh seka kene meng bangsa-bangsa lia.²² Warga ngrungokna apa sing Paulus omongna; nanging sawise kue kae kabeh mulai mbengok, cerene pateni wong kie seka ndunia! Deweke ora patut urip.²³ Terus kae kabeh mbengok karo guang jubaeh kae kabeh lan nyebarna lebu meng awang-awang.²⁴ Mergane kue pemimpin pasukan awe tugas nggo ngawa Paulus meng markas lan akon meriksa lan nyiksa kae men bisa di ngerteni apa sebabe wong ake kae bengok-bengok meng kae.²⁵ Nanging sawektu Paulus di lumahna nggo di siksa, deweke ngomong meng perwira sing tugas: “apa ulih koe nyiksa wong warga negara rum, apa maning ora di adili?”²⁶ Krungu omongan kue perwira kue laporan meng pimpinan pasukan, jerene “apa sing garep kowe lakoni? Wong kue warga negara rum.”²⁷ Dedi pimpinan kue teka meng Paulus lan ngomong: “apa bener koe warga negara rum?” Paulus njawab: “Bener”.²⁸ Terus pimpinane kue ngomong: kewarganegaraan kue tek tuku karo rega sing larang.” Paulus njawab: “Nanging inyong duweni hak kue merga lairku.”²⁹ Dadi kae kabeh sing kudu nyiksa deweke, mundur cepet: lan pimpinan pasukan kue uga wedih, sawise deweke ngerti, yen Paulus sing deweke kon nalení kue setemene wong rum.³⁰ Nanging pimpinan pasukan kue pengen ngerti karo teliti apa sing di tuduhna wong-wong Yahudi maring Paulus. Merga kue nangdina nyasuke deweke kong-kon jiot Paulus seka penjara lan prentah, men imam-imam pimpinan lan angkon mahkamah agama kumpul terus deweke ngawa Paulus seka markas lan ngadepna meng koe kabeh.

Chapter 23

¹ Paulus ngomong: “Hae sadulur-sadulurku, nganti tekan dina siki inyong tetep urip karo ati nurani resik nang ngarsane Allah.”² Nanging Iman Agung Ananias prentah wong-wong sing ngadeg cedak Paulus nabok tutuke Paulus.³ Paulus mbales aring deweke: “Allah arep nabok kowe, hae tembok sing dilabur putih-putih! Kowe jagong nang kene kanggo ngadili inyong miturut hukum Taurat, nanging kowe ngelanggar hukum Taurat sekang prentah kanggo nabok inyong.”⁴ Lan wong-wong sing teka nang pada ngomong: “Kowe ngeyek Imam Panggede Allah?”⁵ Paulus ngomong: “Hae, sedulur-sedulur inyong ora ngerti yen deweke kuwe Imam Agung. Pancen wis tinulis: Aja kowe ngomong elek nang wong salah sijine pimpinan bangsamu!”⁶ Lan merga deweke ngerti, yen sebagean sekang deweke keledu golongan wong Saduki lan sebagean keledu golongan wong Farisi, deweke ngomong seru sajroning Mahkamah Agama iku, ngomonge: “Hae sadulur-sadulurku, inyong wong Farisi, turunan Farisi; inyong diadepna nang Mahkamah kiye, merga inyong ngarep-

ngarep tangine wong mati.”⁷ Nalika deweke ngomong kiye, dadi ana perpecahan antarane wong-wong Farisi lan wong-wong Saduki lan terbagi-bagi wong akeh iku.⁸ Sebab wong-wong Saduki ngomongaken, yen ora ana petangen lan ora ana malaekat utawa roh, nanging wong-wong Farisi ngakoni keloro-lorone.⁹ Banjur dadi rame banget ribut. Sekang anane golongan ahli Taurat sekang wong Farisi maju karo bantah, ngomonge: “Inyong kabeh babar pisan ora nemu salah sijia sing salah nang wong kiye! Mbok menawa ana roh utawa malaekat ngomong maring deweke.”¹⁰ Mula kedadean pecah belah gede, mulane pemimpin pasukan wedi, mbok menawa deweke kabeh arep pada ngoyok-oyok Paulus. Sebab iku deweke prentah prajurit mudun mengisor lan ngamanaken Paulus sekang tengah-tengahe deweke kabeh lan digawa maring markas.¹¹ Nang wengi seteruse Gusti rawuh ngadeg nang sandinge lan ngomong: “Sing tatag atimu, amarga kepriwe bae kowe wis nekseni bab Inyong nang Yerusalem, mangkane uga kowe lunga nekseni nang Roma.”¹² Lan sawise awan wong-wong Yahudi nganakna komplotan lan sumpah karo nyepatani awake dewek, ora arep mangan lan nginum sadurunge mateni Paulus.¹³ Cacah deweke sing nganakna komplotan kuwe luwih sekang patangpuluh wong.¹⁴ Deweke lunga maring pengarepe imam lan penatua bangsa Yahudi lan ngomong: “Inyong kabeh wis sumpah karo ngutuk dewek, ora arep mangan nginum, sadurunge inyong kabeh mateni Paulus.”¹⁵ Mula kudune kowe bareng-bareng karo Mahkamah Agama nidokna maring pemimpin pasukan, supaya deweke ngadepna Paulus maring kowe, seolah-olah kowe arep mriksa perkara sing luwih titi, lan sawetara iku inyong kabeh wis siap sedia mateni deweke sedurunge deweke tekan maring kowe.¹⁶ Tapi keponakane Paulus anak skang sadulure wedon krungu masalah cegatan iku. Deweke teka maring markas lan sawise diulihna mlebu, deweke ngomongaken maring Paulus.¹⁷ Paulus nyeluk sawijining perwira lan ngomong karo deweke: “Gawenen bocah iki maring pimpinan, masalaehna sing arep diomongna maring deweke.”¹⁸ Perwira iku njujuga maring pimpinan pasukan lan ngomong: “Paulus wong tahanan iku, nyeluk inyong lan njaluk supaya inyong nggawa wong enom iki maring deweke, ana sing perlu diomongna karo deweke.”¹⁹ Pimpinan pasukan iku nyekel tangane wong enom iku, nom kuwe trus digawa minggir lan ditakoni: “Apa kowe arep aweh ngerti karo aku?”²⁰ Wangsulane: “Wong-wong Yahudi wis setuju njaluk maring kowe, supaya ngesuk kowe ngadepaken Paulus maning maring Mahkamah Agama, kaya dene Mahkamah iku arep-arep ulih penjelasan sing luwih jelas sekang deweke.”²¹ Ananging kowe aja ngrungokna deweke, marga luwih sekang wong patangpuluh deweke wis siap nggo ngadang Paulus. Deweke wis sumpah arep nyepatani awake deweke, yen deweke arep ora mangan lan nginum, saurunge deweke mateni Paulus; siki deweke wis siap sedia lan ngenteni keputusanmu.²² Trus pimpinan pasukan mrentah wong enom iku bali lan mrentahna deweke: “Aja ngomong karo sapa bae, yen kowe wisaweh ngerti masalah kiye maring inyong.”²³ Trus pimpinan pasukan nyeluk loro perwira lan ngomong: “Siapna wong rongatus prajurit mangkat maring Kaisarea karo pitungpuluh wong sing numpak jaran lan rongatus wong sing nganggo alat perang kira-kira waktu jam sanga wengi siki.”²⁴ Sediakna uga jaran kanggo ditumpaki Paulus lan gawakna deweke karo slamet maring wali negri Feliks.”²⁵ Lan deweke nyerat layang, sing isine kaya kuwe:²⁶ “Salam sekang Klaudius Lisias maring wali negri Feliks sing mulya.”²⁷ Wong iki ditangkep nang wong-wong Yahudi lan sawise kaye kabeh arep mateni deweke, inyong teka karo pasukan nggagalna lan nglepasna sbabe inyong krungu, yen deweke warganegara Roma.²⁸ Kanggo ngerteni apa basane kaye kabeh ngarani Paulus, inyong ngadepaken deweke maring Mahkamah Agama.²⁹ Nyatane kanggo inyong, yen deweke dituduh masalah hukum Taurat kaye kabeh, tapi ora ana tuduhan, sing pantes deweke dihukum mati utawa dipenjara.³⁰ Nang inyong wis ditidokna, yen ana komplotan duwe rencana arep mateni deweke. Sebab iku inyong prentah konggawa Paulus maring kowe, lagi para sing dakwa wis tak tidokna, yen kaye kabeh kudu ngajogna perkara iku maring kowe.”³¹ Trus prajurit - prajurit kuwe njukut Paulus pada karo sing diprentahna maring kaye kabeh lan digawa nang wektu wengi maring Antipatris.³² Esuk-esuk kaye kabeh ngejorna wong numpak jaran lan Paulus nerusake lakune, lan deweke kabeh bali maring markas.³³ Gutul nang Kaisarea wong-wong sing pada numpak jaran iku nekakna layang iku maring wali negri karo nyerahna Paulus maring deweke.³⁴ Lan sawise maca layang iku, wali negri iku nakokna Paulus sekang propinsi ngendi asale. Lan nalika deweke krungu, yen Paulus sekang Kilikia,³⁵ Deweke ngomong: “Inyong arep mrisa perkaramu, yen para penuduhmu uga wis pada gutul nang kene.” Terus deweke mrentah nahan Paulus nang istana Herodes.

Chapter 24

¹ Limang ndina seuwise tekane imam gede Ananias bareng-bareng karo wong tua-tua karo wong pengacara jenenge ketulis. Deweke ngadep wali negeri karo nyampeknakna dakwa'an deweke maring Paulus.² Paulus diseluk ngadep karo tertulus mulai ngadili deweke, jerene : “Feliks sing mulia, kerna usahane aku terus-terusan nikmati sejahtera, karo ulih pengertiane akeh banget keapikan sing uwis dikerjani kanggo bangsaku.”³ Kabeh kue seneng banget nang ngendi endi aku tek sambut sangkin kesuwune.⁴ Kepriwe men ora terlalu akeh ngentekna wektune koe, aku njaluk, supaya sampea ngrungokna aku sedela ning kemurahan atine koe sing terkenal kue.⁵ Wis nyat meng aku, rupane wong kie ora ngerti penyakit sampar. Wong sing nimulna kerusuan nang ake'eh wong Yahudi nang sluruh dunia sing beradab, ora ngetia deweke wong tokoh tekan sekte wong Nasrani.⁶ Malah deweke nyoba nyrobot kekudusan Bait Allah. Karna kaya kue aku nangkep deweke karo arep ngadili nurut ukum Taurat aku.⁷ Tapi ketua pasukan Lisias teka ngarang karo ngrebut deweke sing seru tekan tanganku.⁸ Trus ngongkon maring pendakwa teka ngadep samepan angger sampean dewek mriksa deweke, uwis ngerti sampean delengna kabeh mau sing aku tuduhna mengkowe”.⁹ Ya karo wong-wong Yahudi ndukung dakwa kae karo ngomongna, anane perkara kue temenanane seuwise.¹⁰ Trus wakil negeri kue aweh omongan meng Paulus, bahwa deweke wis ulih ngomong. Trus ngomonglah Paulus : “aku ngerti, sebab wis bertaun-taun suwene

koe dadi hakim nang bangsa kie. Karna kue dadi ragu-ragu aku mbela masalahku kie nang ngarep sampean : ¹¹ sampen bisa mestikna, ora lebih kang rolas dina sing disit aku teka meng Yerusalem go ibadah. ¹² Ora pernah ana wong nemukna agi gelut karo wong apa ngadakna huru-hara, apa sejourone bait Allah, apa nang njero umah ibadah trus sejabane kota. ¹³ Deweke ora bisa mbuktina meng sampean apa sing di tuduhna deweke meng aku. ¹⁴ Tapi aku ngaku meng sampean, jujur aku bakti maring Allah nenek moyang dewek sing nganut jalan Tuhan, ya kue dalan sing deweke sebut sekte. Aku percaya karo kabeh mau sing ketulis njero hukum Taurat karo njero kitab nabi-nabi, ¹⁵ aku nduwe kepercayaan maring Allah, pada karo deweke juga bakal arep ana tangine kabeh wong mati, apik wong-wong sing bener apa wong-wong sing ora bener. ¹⁶ Mangkane kue senantiasa usaha meng urip karo ati nurani sing murni nang ngarepe Allah karo menungsa. ¹⁷ Se uwise pirang laun suene aku teka maning meng Yerusalem karo gawa ulih-ulih kang bangsaku karo go nyembahna sesuguan-sesuguan. ¹⁸ Sementara aku nglakuna kabeh kue, sepira wong Yahudi tekan Asia nemokna aku nang njero bait Allah, seuwise aku rampung ngresikna awaku. Tanpa wong akeh tanpa keramean. ¹⁹ Deweke lah sing kudu ngadep sampean nang kene karo ngajukna dakwaan deweke, nek sampean ndue suatu mengaku. ²⁰ Yamen jorna wong-wong singteka nang kene siki ngakui nakale apa sing deweke ulih, wektu aku di adepna nang Mahkamah Agama. ²¹ Apa iya kur siji-sijine omongan sing aku srokna, wektu aku ngadeg nang tenga deweke, kaya kae : karna soal tangine wong-wong mati, aku dina kie diadepna maring sampean. ²² Tapi Feliks sing ngerti bener-bener dalane Tuhan, ngadegna masalah deweke, jerene : “setekane ketua pasukan Lisias nang kene, aku arep njukut keputusan jero masalah sampean”. ²³ Trus deweke ngongkon perwira tetep nahan Paulus, tapi tahanan enteng, karo ora ulih ngalarang batir-batir nglayani kae. ²⁴ Trus seuwise pirang dina teka Feliks bareng-bareng ekstrine drusila, wong Yahudi; deweke ngongkon nyeluk Paulus, trus krungukan deweke masalah percayane maring Isa Almasih Kristus. ²⁵ Tapi wektu Paulus ngomong so'al kebenaran, penguasa tekan karo hakim sing arep teka, Feliks dadi wedi karo ngomong cukup disit trus lungalah siki ; nek ana kesempatan apik, aku arep ngongkon nyeluk sampean”. ²⁶ Sementara aku ngarepna, nek Paulus arep aweh duit mengdeweke. Karna kue deweke sering nyeluki kanggo ngomong-ngomong karo deweke. ²⁷ Tapi seuwise genep rong taun, Feliks digantina nang Perkius Festus. Karo njukut atine Yahudi, deweke ngejorna Paulus tapi nengjero penjara.

Chapter 25

¹ Sawise telung dina mlaku, teka Festus sekang Kaisarea nang Yerusalem. ² Nangkono imam-imam pengarep lan wong-wong Yahudi sing tenar teka ngadep deweke lan nyampekna penganggep karo Paulus. ³ Deweke njaluk palimarma, sing ngrugekna Paulus, mrentah Paulus teka nang Yerusalem amargo deweke ngerencanaake mateni Paulus nang tengah ing dalan. ⁴ Nanging Festus jawab Paulus tetep ditahan nang Kaisarea lan rencanane deweke arep cepat bali nangkono. ⁵ Omonge deweke: “Ayo bareng-bareng bae karo inyong lan ngajokna penganggep karo deweke yen ana salae.” ⁶ Festus ora luwih sekang 10 dina manggon nang Yerusalem. Terus bali nang Kaisarea. Dina esok diadekna lan disidang. ⁷ Sawise Paulus teka nang kono, kabeh wong Yahudi mrunguni Paulus lan pirang-pirang anggepan karo Paulus sing ora bisa dibutekna. ⁸ Sewektu Paulus bela diri, omonge: “Inyong setitik wae ora salah, karo aturan hukum Taurat wong Yahudi, apa dene karo Omahe Gusti utawa karo Kaisar” ⁹ Festus arep njiot atine wong Yahudi, njawab Paulus, omonge: “Apa koe gelem lunga nang Yerusalem, kowe diadili nangkono nang ngarep inyong nggo perkara iki?” ¹⁰ Paulus ngomong: “Inyong wis ngadek nang kene nang ngarepe Kaisar mulane nang kene inyong diadili. Koe ngerti bener, yen Inyong ora ana salahe karo wong Yahudi. ¹¹ Mula, nek aku pancen salah nek gawe jahat sing pas karo hukuman mati, inyong rela mati, nanging yen tuduhan kuwe ora bener ora ana siji wong bae masrahna inyong kanggo upah karo wong kuwi kabeh. Inyong protes karo kaisar!” ¹² Sawise rembukan, Festus jawab: “Kuwe wis protes karo Kaisar, dadi kowe kudu lunga ngadek Kaisar.” ¹³ Sawetara dina teka rojo Agripa karo Bernike nang Kaisarea kanggo nganakna tamu kehormatan karo Festus. ¹⁴ Amarga wis sawetara wetu nang kono, Festus njentrehna perkara Paulus karo raja iku, omonge: “Nang kene ana hukuman sing ditinggalna Feliks, wektu deweke lunga.” ¹⁵ Wektu Inyong nang Yerusalem, imam-imam pengarep lan tua-tua Yahudi ngajokna tuduhan karo wong iku lan njaluk wong mau dihukum. ¹⁶ Raja jawab, mbok biasane wong-wong Roma kanggo hadiah, nyerahake sawijining hukuman sedurunge diadepake karo wong-wong sing nuduh deweke lan dinei wektu bela awake dewek karo sing dituduhna. ¹⁷ Mulane wong-wong mau melu aku mengene. Nang dina esok deweke nganakna sidang hukuman lan mrentah ngadepna wong kuwe. ¹⁸ Sawise para panuduh ngadek nang sakubenging deweke wong-wong mau ora ngajokna tuduhan siji bae sekang tumindak jahat kaya sing tak anggep. ¹⁹ Wong-wong mau mung beda paham karo Paulus soal agamane wong-wong mau, soal sing jenenge Isa Almasih sing wis seda, Paulus ngomong kanti mesti, yen Isa Almasih urip maning. ²⁰ Amarga inyong urung percaya kepriwe inyong kudu meriksa masalahe sing kaya iku. Inyong nakoni apa Paulus gelem lunga neng Yerusalem, supayane masalahe diadili nang kono. ²¹ Nanging Petrus protes Paulus njaluk supayane deweke manggon nang sajroning tahanan lan nunggu tekan perkarane diputusi Kaisar. Inyong perintah nahan Paulus tekan Inyong bisa ngirim Paulus karo Kaisar. ²² Omonge Agripa karo Festus: “Inyong pengen krungu omongane wong-wong iki dewek.” Jawabe Festus: “Ngesuk rika arep ngrungokna dewek.” ²³ Dina ngesuk arep teka Agripa lan Bernike karo penggedene lan sawise deweke mlebu nang panggonan sing nggo ngadili karo bareng-bareng penggede-penggede barisan lan wong-wong sing kependang nang kota kono, Festus aweh prentah, supaya Paulus diadepna. ²⁴ Festus ngomong: “Ya raja Agripa lan kabeh sing teka nang kene bareng-bareng karo inyong. Delengen wong iku sing dituduh karo kabeh wong Yahudi, sing nang Yerusalem apa dene sing nang kene. Wong-wong mau pada teka lan tulung-tulung, yen Paulus ora ulih urip luwih sue. ²⁵ Nanging kenyataane sing ana maring

aku, Paulus perbuatane ora pas yen dihukum mati amarga deweke protes nang Kaisar, inyong mutusi ngirim deweke ngadep Kaisar.²⁶ Nanging ora ana apa bae sing tak tulis karo Kaisar perkarane deweke amargo kuwi inyong ngadepna deweke nang kene karo kowe kabeh, sing sepisan, raja Agripa, supaya, sawise diperiksa inyong bisa nulis kuwi kabeh.²⁷ Amarga nang penemu inyong ora patut kanggo ngirim sawijing wong hukuman ora kanti ngomongna tuduhan salae sing diajokna karo raja.”

Chapter 26

¹ Jere Agripa aring Paulus : “koe diwei kesempatan go mbela awak”. Paulus awew isyarat karo tangane, terus mbelani kaya gie : ² “ya raja Agripa, aku ngerasa seneng, sebab nang dina gie dienggo nggo awew pentanggung jawaban nang ngarepmu termasuk segala tuduhan sing diajukna wong-wong Yahudi termasuk awaku,³ terutama sebab koe ngerti bener-bener adat istiadat karo masalah wong Yahudi. Sebab kue aku njaluk aring koe, men koe krungu aku karo sabar.⁴ Kabeh wong Yahudi ngerti dalan uripku ket masa enomku, sebab kang nembe aku urip nang tengah-tengah bangsaku nang Yerusalem.⁵ Uwis sue kae ngenal aku karo kirane arep, kae ulih awew keseksian, sebab aku wis urip dadi wong Farisi nurut mazhab sing paling keras jero agamane dewek.⁶ Karo siki aku kudu ngadep pengadilan sebab aku ngarepna genepan janji, sing diwei Allah aring nini moyange dewek.⁷ Karo sing dienteni nang kerdas sukune dewek, sementara kae awan mbengi nglakukna ibadah sing tekun. Karo sebab ngarepna kae, ya raja Agripa, aku di tudu wong Yahudi.⁸ Nangapa koe nganggep mustahil, sebab Allah mbangkitna wong mati.⁹ Kepriwe, carane aku dewek pernah ngira, sebab aku kudu keras tindak nantang jeneng Isa Almasih karo Nazaret.¹⁰ Hal kue lakoni mbareng nang Yerusalem. Aku udu sing uwis nglebokna akeh wong kudus meng jero penjara, seuwise aku ulih kuasa kang imam-imam ketua ; tapi aku setuju mbireng, nek kae diukum mati.¹¹ Jero umah-umah ibadah aku sering nyiksa kae karo maksa nggo nglemboni imame karo kesuh sing saking kesueh aku ngoyok kae, bahkan tekan kota-kota asing”.¹² Karo jero keadaan gie, karo aku karo kuasa kebek karo tugas kang imam-imam ketua lagi nang dalan meng Damsyik.¹³ Ijig-ijig, ya raja Agripa, wektu tengah hari bolong aku weruh nang tengah dalan kae murube srengenge, medun kang langit nutupi aku karo batir-batir mlakune aku.¹⁴ Dewek kabeh turon nang lemah karo aku krungu suatu suara sing ngomong aring aku karo basa Ibrani : Saulus, Saulus, nangapa koe nyiksa aku ? Angel bagimu nendang meng galah ransang.¹⁵ Tapi aku jawab : aku Isa Almasih, sing koe siksa kae.¹⁶ Tapi siki, tangi lah karo ngadeg. Aku arep ngetonna awaku aring koe nggo netepna koe dadi pelayan karo saksi masalah segala suatu sing uwis koe weruh dari pada aku karo masalah apa sing arep aku degna aring koe mengko.¹⁷ Aku arep ngasingna koe kang bangsa gie karo kang bangsa-bangsa lia karo aku arep ngutus koe aring kae.¹⁸ Nggo mbukak mata kae, men kae mbale kang kepentingan aring padang karo kang kuasa iblis aring Allah, men kae ulih imam aring aku ulih ampunan dosa karo ulih bagian jero apa sing ditentukna go wong-wong sing dikudusna.¹⁹ Sebab kae, ya raja Agripa, aring sewerueh sing kang sorga kae ora tau aku ora taat.²⁰ Tapi pertama-tama aku mbritakna aring wong-wong nang Damsyik, nang Yerusalem karo nang kaeban lemah Yudea, karo mbireng aring bangsa-bangsa lia, sebab kae kudu tobat karo mbalik aring Allah serta nglakuna kerajaan sing pada karo tobatane gue.²¹ Sebab kae wong-wong Yahudi dekep aku nang bait Allah karo jajal mateni aku.²² Tapi ulih pitulung Allah aku bisa urip ngasi siki karo awew keseksian aring wong-wong cilik karo wong-wong gede. Karo apa sing aku britakna kae ora lia dari pada sing seurunge uwis tektidoki nang para nabi karo nang para Musa.²³ yakue, sebab Mesias kudu sensara karo sebab kae anu sing pertama sing tangi kang antara wong mati, karo sebab kae arep mbritakna padang aring bangsa gie karo aring bangsa-bangsa lia.²⁴ Sementara Paulus nemukna kebeh kue nggo pertanggung jawaban kerjaane, ngomong Filipus karo suara seru : “koe gemblung, Paulus ! Ilmune sing akeh kae nggawe koe gemblung”.²⁵ Tapi Paulus jawab : “aku ora gemblung, Festus sing mulai aku ngomongna kebenaran karo utek sing waras !”.²⁶ Raja be ngerti tentang kabeh perkara gie, sebab kae aku wani ngomong terus terang aring deweke aku yakin, sebab ora nang siji pun kang kabeh gie sing urung krungu, sebab perkara gie ora kedadean nang tempat sing mlosok.²⁷ Percaya koe, raja Agripa, aring para nabi ? Aku ngerti, sebab koe percaya aring kae”.²⁸ Jawab Agripa : “arep bae koe yakina aku dadi wong Kristen” !²⁹ Jere Pilatus : “aku mau donga aring Allah, men cepet apa kesuen ora dadi koe tok, tapi kabeh wong lia sing teka nang kenen karo sing ngrungokna omongku dadi pada kaya aku, kecuali di borgol kae”.³⁰ Terus tangi raja karo wali negri serta Barnike karo kabeh wong sing jagong bareng-bareng kae.³¹ Sementara kae lunga, kae ngomong aring wong lia : “wong kae ora nglakukna suatu sing setimpal karo uhukuman mati apa ukuman penjara”.³² Jere Agripa aring Festus : “wong kae sebenere uwis ulih dibebasna kirane kae ora nunggang banding aring kaisar.

Chapter 27

¹ Sawise disetujoni, yen aku kabeh arep mrau nang Italia, mulane Paulus lan pirang-pirang wong ukuman liane dipasrahaken maring sawijining tentara sing jenenge Yulius sekang pasukan Kaisar.² Inyong kabeh munggah salah sijining kapal sekang Adramitium sing arep mangkat maring pelabuhan-pelabuhan nang sedawane pantai Asia, terus inyong kabeh mandeg. Aristarkhus, sijining wong Makedonia lan Tesalonika, mbarengi inyong kabeh.³ Nang dina esuke inyong kabeh mampir nang Sidon. Yulius nyambut Paulus kanti sopani lan ngulihna ngunjungi sedulur-sedulure ben deweke, nyukupi kebutuane.⁴ Marga sekang barat gede inyong kabeh mrau sekang kono nlusuri pinggir laut (pesisir segara) Siprus.⁵ Lan sawise nyebrangi segara ing ngarep Kilikia lan Pamfilia, tekan aku kabeh nang Mira, nang tratah Likia.⁶ Nang kono perwira aku kabeh nemokna kapal siji sekang Aleksandria sing arep mangkat aring Italia. Deweke

midahaken inyong kabeh maring prau iku.⁷ Suwene pirang-pirang dino berlayar, inyong kabeh meg bae karo kangel inyong kabeh mereki Knidus. Sebab angin tetep ora apik, inyong kabeh meng pinggir pesisir Kreta ngaliwati tanjung Salmone.⁸ Sawise inyong kabeh angel banget ngliwati tanjung iku, inyong kabeh tekan sawijining tempat jenenge Pelabuhan Indah, perek kota Lasea.⁹ Sawetara iku akeh wektu sing ilang (ora kanggo gawe). Wektu puasa wis kelewatan lan wis cilaka kanggo nerusaken layar. Sebab kuwe Paulus ngemutaken deweke, omonge:¹⁰ “Sedulur-sedulur, inyong weruh, yen pelayanan inyong kabeh arep nemoni kangelan-kangelan lan kerugian gede dudu mung kanggo momotan lan prau, tapi uga kanggo nyawa inyong kabeh.”¹¹ Ananging perwira iku luwih ngandel maring juru mudi lan nahkoda tinimbang maring omongane Paulus.¹² Nanging dermaga iku ora apik nggo manggon nang kono suene mangsa adem, mula sing akeh sekang deweke luwih setuju kanggo berlayar maning lan nyoba tekan kota Feniks nggo manggon nang kono suwene mangsa adem. Kota Feniks salah sijining dermaga pulo Kreta, sing mbukak maring arah kidul kulon lan arah kulon lor.¹³ Ing wektu kuwe angin sumilir sekang kidul. Deweke ngira, yen sejane deweke mesti arep kelakon. Deweke mbongkar jangkar, terus berlayar pedek banget nlusur pinggir pulo Kreta.¹⁴ Nanging ora antarane suwe tumuli ana perkara sekang pulo iku angin gede kang diarani angin “Lor Wetan”.¹⁵ Praune kendang lan ora tahan ngadepi angin kang mburi. Marga iku inyong kabeh pasrah bae lan ngejorna prau inyong diombang-ambing.¹⁶ Sebanjure inyong kabeh kendang tekan pesisir sawijining pulo cilik jenenge Kauda, lan nang kono kanti rekasa inyong kabeh ulih nggondeli sekocine prau iku.¹⁷ Lan sawise sekocine iku diunggahna nang nduwur prau, deweke masang alat-alat kanggo nulung kanti njiret prau iku karo tali. Lan sebab wedi kandas ing klabab Sirtis, dewek nurunaken layare lan ngejoraken praune kanpul-kanpul bae.¹⁸ Merga inyong kabeh kuat diombang-ambingken angin gede, mula nang esuke deweke mulai ngguwangi muatane prau aring segara.¹⁹ Lan nang dina ketelune deweke ngguang bekakas prau karo tangan deweke pada.²⁰ Sawise pirang-pirang dina suwe apik srengenge utawa lintang-lintang ora katon, lan angin sing gede banget terus-terusan ngancam inyong pada, sabanjure ora ana kabeh pangarep-arep inyong pada kanggo bisa nyelametake awake inyong kabeh.²¹ Lan sebab deweke suwe ora mangan, terus ngadeg Paulus nang tengah-tengah kowe kabeh lan ngomong: “Sedulur-sedulur, nek sekirane pituturku dituruti, supaya inyong kabeh ora layar sekang Kreta, inyong kabeh mesti dipiara sekang kangelan lan kerugian kiye!”²² Tapi saiki, uga jroning kangelan iki, inyong ngemutna koe kabeh, supaya kowe kabeh tetep tabah atine, merga ora ana wong sijia nang antarane koe sing arep mati, kejaba prau iki.²³ Marga mau bengi sawijing malaekat sekang Allah, yaiku sekang Allah sing inyong sembah pinangka kagunganE, ngadeg nang sisiku,²⁴ lan kiyambake ngendika: Ojo wedi, Paulus! Kowe kudu ngadep Kaisar; lan sabenerne marga ulih kasihe Allah, marga kabeh wong sing ana bareng-bareng karo kowe nang prau iki arep selamat marga kowe.²⁵ Sebab kuwe kuatna atimu, sedulur-sedulur! Merga inyong percaya maring Allah, menawa kabeh mesti kedadean pada karo sing dibutekna maring inyong.²⁶ Nanging kowe kabeh kudu ngandasaken prau iki nang salah sijining pulo.”²⁷ Wengi sing patbelas wis teka lan inyong kabeh isih diontang-antingna ing segara Adira. Nanging bareng tengah wong-wong prau pada ngrasa, menawa deweke kabeh wis edek daratan.²⁸ Terus deweke ngukur watu bandul, lan nyatane banyu nang kono rongpuluh depa jerone. Sawise maju setitik deweke kabeh njanjagi maning lan nyatane limolas depa maning.²⁹ Lan sebab wedi, sebabe inyong kabeh arep kandas nang salah sijining watu karang, deweke mbuang jangkar papat nang buritan, lan inyong kabeh ngarep arep muga-muga dina enggal awan.³⁰ Ananging wong-wong prau usaha kanggo minggat sekang prau. Deweke nguduna sekoci, lan gawe reka-reka deweke arep mbuang pirang-pirang jangkar sekang ngarep.³¹ Marga iku Paulus ngomong maring perwira lan prajurit-prajurit: “Yen deweke ora nang prau, nek koe kabeh ora bakal selamat.”³² Terus prajuri-prajurit iku ngetoki tali sekoci lan ngejorna kendang.³³ Nalika dina arep awan, Paulus ngajak kabeh wong kon mangan, omonge: “Wis patbelas dina lawase kowe kabeh nunggu-nunggu bae, nahan ngelih lan ora mangan apa-apa.”³⁴ Sebab iku inyong ngomongi kowe kabeh, supaya kowe kabeh mangan disit. Masalah iku kanggo keslametanmu. Ora wong siji bae ing antarane kowe kabeh arep kelangan siji bae sekang sirahmu.”³⁵ Sawise ngomong kaya kuwe deweke njiot roti, ngucapaken syukur maring Allah nang ngarepe kabeh deweke, mecah-mecahaken, trus mulai mangan.³⁶ Mula dikuatna atimu kabeh wong iku, lan deweke uga mangan.³⁷ Jumlah inyong kabeh sing nang prau iku rongatus pitungpuluh enem wong.³⁸ Sawise mangan wareg, deweke guang momotan gandum maring segara kanggo ngentengaken prau iku.³⁹ Lan wiwit awan, deweke ndeleng sijining teluk sing rata pinggirane. Ben deweke ora ngenal daratan iku, deweke mutusaken sebisane minggiraken prau iku nang kono.⁴⁰ Deweke ngelepas tali-tali jangkar iku nang dasar segara. Sawetara iku deweke nguluraken tali-tali kemudi, masang layar topang, supaya angin niup prau iku nuju pesisir.⁴¹ Tapi deweke nerjang tumpukan pasir, lan kandas prau iku. Ngarepe temanceb lan ora bisa obah lan sing buri remuk diantem nang ombak sing gede.⁴² Mula wektu iku prajurit-prajurit ngrencanakna kanggo mateni tahanan-tahanan, ben aja ana sijia sing mlayu kanti seneng.⁴³ Nanging perwira iku kepengin nylametaken Paulus. Merga iku deweke nggagalna rencana, lan mreutahken, supaya wong-wong sing pinter ngelangi luwih disit anjlok nang segara lan munggah nang pinggir,⁴⁴ lan supaya wong-wong liane nyusul karo nganggo papan utawa remukan-remukan prau. Ya kaya kuwe deweke slamet munggah nang daratan.

Chapter 28

¹ Seuwise aku tekan kana slamet nang pante, mbeke aku ngerti, rupane daratan kiye pulau Malta.² Warga pulau banget apike mengaku. Deweke nguripna geni gede karo nyengi aku kabeh mengonoh karna mulai udan karo hawane adem.³ Wektu Paulus njikot kayu carangan trus di brukna nang duwur geni kue trus nyokot tangane.⁴ Wektu wong-wong

ndeleng ula kae gubed maring tangane Paulus. Deweke ngomong wong kae menglaine : “wong kiye wis pasti tukang mateni, deweke ora ulih di wei urip nang dewi keadilan”.⁵ Tapi Paulus mbanting ula kue menggeni, trus deweke ora ngarasakna lara sikit pun.⁶ Trus deweke nyangka, deweke arep abuh apa mati tiba wektu kue juga tapi seuwise suwe nunggu-nunggu, deweke ndeleng rupane ora nana apa-apa sing masalah meng dewek, malah sebalike deweke nakoni, bahwa deweke wong dewa.⁷ Orah adoh kang kono ana lemah ndeke gubernur pulau kue. Gunernur kue jenenge Publius deweke nyambut aku karo januni aku karo ramah sesuene telung ndina.⁸ Wektu kue bapake Publius turonan karna cara demam karo disentri. Paulus mlebu meng kamare ; deweke ndo’a terus numpangna tangane nang nduwure karo marikna deweke.⁹ Seuwise masalah kue wong-wong cara caine kan pulau kae karo deweke pun di marekna.¹⁰ Deweke banget ngorimati aku karo wektu aku lunga, deweke nyediakna apa sing aku perlukna.¹¹ Telung wulan seuwise aku lunga kankono numpak kapal kan Alexandria sesuene musim adem belabuh nang pulau kue. Kapale nganggo lambang dioskuri.¹² Aku mampir nang sirakusa karo manggan nang kana telung ndina suene.¹³ Kan kono aku ngongko pantai, trus tekan meng regium. Sedina seuwise teka angin selatan wektu dina kelo tekan aku nang putioli.¹⁴ Nang kono aku ketemu karo anggota-anggota jemaat, sing di undang deweke aku gari pitung dina bareng-bareng deweke.¹⁵ Sedulur-sedulur sing nang kana wis ngrungu masalah hal ihwal aku karo deweke teka meng aku tekan maring forum Apius karo Tres Taberne. Wektu Paulus ndeleng deweke, deweke ngomong syukur maring Allah terus kuat atine.¹⁶ Seuwise aku tekan Roma, Paulus diulihna manggon nang njero ngumah dewek bareng-bareng karo prajurite sing ngawal deweke.¹⁷ Telung dina seuwise Paulus nyeluk wong-wong terkenal bangsa Yahudi karo seuwise kae kumpul, Paulus ngomong : “sodara-sodara, mestine nini moyange dewek, tapi aku didekep nang Yerusalem karo diwekna aring wong-wong Roma.”¹⁸ Seuwise aku dipriksa, kae magsude ngelosna aku, sebab ora ulih suatu kesalahan pun aring aku setimpal karo hukuman mati.¹⁹ Arep tapi wong-wong Yahudi nantang karo sebab kae terpaksa aku nunggang dibanding aring Kaisar, tapi udu karo magsud nggo ngomongna bangsaku.²⁰ Kae sebabe aku jaluk, men aku weruh koe karo ngomong karo koe, sebab justru kae ngarepna Israel aku dijiret karo blenggu gue”.²¹ Arep tapi kae ngomong aring deweke : “dewek ora nrima surat-surat kang Yudea masalah koe karo mbireng ora wong pun kang sodara-sodara dewek teka mbritakna apa-apa sing elek masalah koe.”²² Tapi dewek pengin krungu kang koe, kepriwe pikirane koe, sebab masalah mazhab gie dewek ngerti, sebab nang endi-endi kae ulih musuh”.²³ Terus kae nentukna suatu dina nggo Paulus. Aring dina sing ditentukna kae teka karo jumlah sing gede meng tempat tumpangane. Kae nerungna karo aweh keseksian aring kae masalah kerajaan Allah ; karo berdasarkan ukum Musa karo kitab para nabi kae ngusahakna men yakin kae masalah Isa Almasih. Hal gue langsung kang esuk tekan sore.²⁴ Ana sing ulih diyakina kang omongane, ana sing tetep ora percaya.²⁵ Terus bubar pertemuan kae karo ora ana kepastian nang antara kae. Tapi Paulus esih ngmong sing siji gie: “Tepat firman sing di sampekna Roh Kudus aring nini moyange dewek perantaran nabi Yesaya: ²⁶ Lunga aring bagsa gie karo ngomong: Koe arep ngrungokna, tapi ora ngerti koe arep weruh karo weruh ora nanggapi. ²⁷ Sebab ati bangsa gie uwis kandel, karo kupinge abot ngrungokna, karo matane wis ketutup; men bae aja weruh karo matane karo krungu karo kupinge karo ngerti karo atine, terus mbalek sementara aku nambani kae. ²⁸ Sebab gue koe kudu ngerti, sebab keslametane sing kang pada Allah gue disampekna aring bangsa-bangsa lia karo kae arep ngrungokna. ²⁹ [Karo seuwise Paulus ngomong kaya kue, lunga wong-wong Yahudi kae karo akeh bedane paham antara kae.] ³⁰ Paulus urip rong taun nang umah sing di sewa dewek kae : kae nrima kabeh wong sing teka aring kae. ³¹ Karo terus terang karo tanpa angel apa-apa kae mbritakna kerajaan Allah karo ngajar tentang tuan Isa Almasih Kristus.

Romans

Chapter 1

¹ Paulus, hamba Yesus Kristus, sing diceluk dadi rasul-rasul lan di lelepaken nang Injil Allah. ² Sing wis Allah janjiken liwat nabi-Ne jroning Kitab Suci. ³ Ngenani Putra-Ne sing miturut daging lahir sekang keturunanane Daud. ⁴ Lan sing dinyatana dadi Putraning Allah sing berkuasa kanti urip maning sako antarane wong mati minukat Roh Suci yaitu Kristus Yesus, Gusti inyong kabeh. ⁵ Lewat yambake, inyong nampa suhrahmat lan pangkat kerasulan kanggo ngowa ketaatan iman ing antarane kabeh bangsa dudu Yahudi kanggo asma-Ne. ⁶ Kalebu kowe sing dieeluk kanggo dadi duwik Kristus Yesus. ⁷ Mareng kowe kabeh sing ana ing Roma, sing dikresnani Allah lan sing di celuk kanggo dari wong-wong suci sihrahma lan tentram Rahayu Gusti Allah lan sako Gusti Yesus Kristus. Paulus kepingin telek wanga ing Roma ⁸ Kangi wiwitan aku matur nuwun maring Gusti Allah inyong, kanti Kristus Yesus kanggo kowe kabeh margo iman koe wis dekatanaken nang dunia. ⁹ Margo Gusti Allah sing tak inyong ladeni kanti rohku jroning Injil Putra-Ne, dadi saksiku yem inyong ora manduk-manduk kemutan kowe kabeh. ¹⁰ Jroning inyong ngonya inyong terus njaluk sekang kernane Gusti Allah, akhire inyong kasil teluk kowe. ¹¹ Inyong banget kepingin ketemu karo howe ben inyong bisa aweh dula sijine karunia rohani kanggo inguataken kowe kabeh. ¹² Yaitu supaya inyong kabeh ulih kekuatan bareng-bareng ulih iman dewek-dewek apih iman koe utawa iman inyong. ¹³ Sedulur-sedulur, inyong kepingin kowe kabeh ngerti yen inyong wis bala bali ngrencana kang nili niliki kowe tapi esih kalangan tekan siki, ben inyong nga ngunduh asil panen sekang anlarane kowe kabeh kayodene sekang antarane sedulur sedulur dudu Yahudi liyare. ¹⁴ Inyong utang maring wong Yunina lan amring wong bar-bar, maring sing pinter utawa maring sing bodo. ¹⁵ Mergo kuwe inyong kepingin ngabarna Injil, maring kowe kabeh sing koe sing Roma. ¹⁶ Inyong ora isin margo Injil, margo Injil kuwe kuasaning Allah kanggo nylamataken saben wong sing percaya, wiwitane kanggo wong Yahudi terus uga kanggo wong Yunani. ¹⁷ Margo sapro

sing kebenerane Gusti Allah nyata sekang Iman masing iman, kaya dene wis katulis “wong bener arep urip mango Iman”. Jengkele Gusti Allah karo manung sa sing kuwe dosa¹⁸ Mergo pengkele Gusti Allah diketomanen kang sorga maring kabeh kefasikan lan menung sa sing jahat sing nyepelekna kebeneran lan jahate deweke kabeh,¹⁹ Mergo kuwe apa sing besu di deleng kahananu Gusti Allah wis mejilu kanggo deweke kabeh merga Gusti Allah wis nidak mareny deweke kabeh.²⁰ Pameen wiril dunia digawee, sifae-sifate Gusti Allah sing ara bera didde leng, yaitu kuasa-Ne sing langgeng sifat keilahi-Ne, wis katomlangil kanggo dingertine maring bat ciptaan-Ne mula deweke kabeh ora bera mbantah.²¹ Amanging, ben deweke kabeh ngenal Gusti Allah, deweke ora ngormati-Ne yen deweke Gusti Allah utamwa nyukuri maring sabalike pikirane deweke kabeh dadi ara kanggo gawe lan atine deweke kabeh sing bodo dadi peteng.²² Deweke kabeh ngangep awake deweke apik, amanging dadi bodo.²³ Lan ngijoli kamuyane Gusti Allah sing ora sempurna karo gambaran-gambara menung su sing ora jelas manuk-manuk, kawan akile papat, utawa kawan-kawan mrambet.²⁴ Merga kowe Gusti Allah nyerahna deweke kabeh masing kekarepan atine deweke kabeh sing ngepengini ngampuni mula deweke kabeh pada ngampuni awake deweke kabeh mang antarane kowe dewek.²⁵ Merga deweke kabeh ngejoli bakenerane Gusti Allah karo nglombane lan jedeku karo nyembah barang gagauranne, sing dudu. Gusti Allah kang duluke na salawas lawase.²⁶ Merga kowe Gusti Allah nyerahna deweke kabeh maringkekarepan sing mista, margo, wadonan-wadonan deweke kabeh ngyoli hubungan sing bener karo hubungan sing ora bener.²⁷ Karya kuwe uga sing lanang deweke kabeh ninggalna hubungan sing bener karo wong wadon, maging bener-bener jroning nafsu maring siji loro liane; wong lamang nglakoni pegawean-pegawean sing ngesim ngijina lan jroning awake dewek-dewek, deweke kabeh nampa paukuman sekang dasa-dasane deweke kabeh.²⁸ Lan mergo deweke kabeh ora gelem ngakoni Allah nang pengertiane deweke kabeh, muka Gusti Allah nyerahna deweke kabeh maring pamikiran-pemikiran sing bobrok banjur deweke, kabeh nglakoni barang sing kudune ora delakone deweke kabeh nglakoni.²⁹ Deweke kabeh dipenuhi barang sing ora bener duraka, dursila, kejahatan, srakah lan kebencian, penuh karo irir hati, mateni, tukaran, ngelomboni lan kedengkian, koe kabeh tukang ngrasani.³⁰ Pempitnah, senget maring Gusti Allah, kasar, gemedeg kakean omong, nduweni pikiran jahat, ora menu wong tua.³¹ boo, ora rajin, ora manut, ora dewerasa, lan kejam.³² Lan najan dweke kabeh ngerti aturane Gusti Allah ngomong yen wong sing nglakoni kayo kuwe pantes diukum mati, deweke kabeh dudu mang kudu nglakoni, tapi uga ndukung wong wong.

Chapter 2

Menbae Allah sing dadi Hakimne¹ Mulane, kowe ora besa ngelak maning, hai menungsa, sapa bae sing ngadili wong lia, merga nalika kowe ngadili deweke kabeh, kowe nga ngekum awakrane dewek; merga, kowe sing ngadili uga nglakoni bab sing pada.² Inyong kabeh ngerti yen pengadilane Gusti Allah diputusna kanti adil maring kabeh wong sing nglakoni bab kaya kuwe.³ Manging apa kowe ngia bisa uwa sekang pengadilane Gusti Allah, he menengda yaitu kowe sing ngadili deweke kabeh sing nglakoni bab kaya kuwe, maing uga nglakoni bab sing pada?⁴ Utawane, apa kowe nyepelekna deweke kemurahan-Ne, asike Gusti lan jembar atene Gusti karo oora meruti munawa kemurahan Gusti Allah mentum kowe maring pertobatan?⁵ Nangin, merga sikap atosing endas kowe lan ati kowe sing ara gelem mratobat, koowe lagi nyempen bebendu kanggo awakmu dewek kanggo deno bebendenung naleko pengadilan sing bener sekang Gusti Allah dinyatakna.⁶ Gusti Allah anggo mlales kabeh wong pantes karo begaweane deweke kabeh.⁷ Yaitu urip langgeng maring deweke sing kanti tekun lan pangguwe becik golet kamulyan lan kaluhuran,⁸ Maring bebendu lan deweke maring koe kabeh sing ngenpena awak dewe lan ara nurut kebeneran, manging melu sing ara bener.⁹ Arep ana singsara lan kange lan kanggo kabeh atene wong sing gawe ala, sing disit dewe maring wong Yahudi lan uga wong Yunani.¹⁰ Nangin, kamulyan, kaluhuran, tentram rahayu bakal duwenehna kabeh wong sing panggawe apik luwih disik maring wong Yahudi lan teurs maring wong Yunani.¹¹ Merga Gusti Allah ara mbedak-bedakna wong.¹² Kanggo wong-wong sing gawe-gawe dosa lampa mengenal hukum torat, deweke kabeh arep remuk juju nganggo hukum torat. Nanging, wong-wong sing gawe dosa nang kuasane hukum torat arep diadili ade dasar hukuk torat.¹³ Mango, dudu ngrungokna hukum torat sing dibenerna nang ngarepe Gusti Allah, nanging wong sing nglakukna sing arep dinyatakna bener.¹⁴ Manga, malika wong dudu Yahudi sing ora duwe hukum torat nglakoni secaraalami apa sing dituntut nang hukum torat, mula deweke kabeh, sing ora duwe hukum torat, ya kuwe hukum torat kanggoawoke kowe kabeh.¹⁵ Bab iki nidokaken yen pegawean Hukum Torat ditulis nang jroning ati deweke kabeh nurani deweeke kabeh aweh kesaksiane lan pikiran deweke kabeh arep saling nuduh utawa mbelani deweke kabeh.¹⁶ Nang dino Gusti Allah arep ngadili pikiran-pikiran menungsa ong arakaton Taurat Yesus Kristus pada karo Injilku. Wong Yahudi lan hukum Torat¹⁷ Ananging, yen kowe nyebut awakna wong Yahudi lan ngendelma lan hukum Torat, karo gene de nang Gusti Allah¹⁸ ngenalkanne Gusti Allah, nyetujuni apa sing apik uwin dilatih ngenal hukum Torat.¹⁹ Lan mesti yen awakmu sing nuntun kaya deweke kabeh sing ana neng pepeteng.²⁰ Ngajari maring wong-wong sing bodo, gurune wong-wong sing dureng deweke, lan merga nduweni wujud, lan pengertian lan angger-anggere hukum Toret,²¹ Mulane kowe sing ngajare wong lia, ngapa kowe ara ngajar awakne dewek? Kowe sing ngajar deweke kaleh kanggo ngolong apa ara kowe dewe sing nyolong?²² Kowe kabeh sing nglarang wong royal, malah kowe kabeh dewek royal? Kowe kabeh sing jijih maring berhala-berhala, malah kowe kabeh dewe nyolong nang umah berhala?²³ Kowe kang kemlung kung maring hukum Torat deneng kewe nyempelena bah Gusti Allah lan nglanggek Hukum Torat uwe!²⁴ Menga wis katulis: “Jenenge Gusti Allah disepelenna nang antarane bangsa-bangsa lia merga kowe kabeh.”²⁵ Sunat paneen nduweni paedah, yen kowe kabeh nurut hukum Torat, mula sunatmu dadi ara di

Chapter 3

sunat? ²⁶ Dadi, nek sing ara sunat nglakoni prentah-prenta nang hukum Torat, yen kaya kowe sing ara di desunat kowe kapetungaken kaya di sunat? ²⁷ Lan kaya kuwe wong sing ara desunat, cara lahir jen deweke nglakoni hukum Torat, arep ngadili kowe kaleh, wong sing nglakoni hukum Torat lan di sunat, nanging uga nglanggar hukum? ²⁸ Merga, sing disebut Yahudi asli kuwe dudu tata lahire sing keton suko njabane tok, lan sunat sing sabene dudu sunat aro awake tok. ²⁹ Seorang Yunani asli kuwe wong sing atine bener-bener Yahudi, lan sunat sing sabenera kuwi sunat sing dilakokana nang ati, sing dikerjakna nang Roh, dudu nang hukum ditulis. ngalem maring wong sing kaya kowe iki dudu tekasekang menungsa nanging sekang.

Chapter 3

¹ Nek kaya kiye, apa kekwiane wong Yahudi? Utawa apa kelewiane wong sunat. ² Akeh bangkit, nang jroning bab kuwe; sing palung disit, nggo kowe kabeh sabdane Gusti di percayaken. ³ Terus, kabeh wong ora percaya, apa saking ora percayane Gusti Allah mbatalna kesetiane Gusti Allah? ⁴ Babar pisan ora! Gusti Allah merti bener arepe saben wong nglambo, kaya sing katulis: Kowe, ketitik bener nang mongan-Mu, Gusti Allahh lan kowe are menang yen menungsa ngadili-Mu. ⁵ Nek kaya kuwe, nek ora kebenarane inyong kabeh malah midokna keenerane Gusti Allah, apa sing inyong kabeh tek omongne? Apa ulih inyong kabeh ngomong yen Gusti Allah lan ngadil wis ngakum inyong kabeh? (Inyong ngomong kaya kaye lantaran daai wong) ⁶ Babar pesan ora! Nek kaya kiye kepriwe Gusti Allah ngadili bumi? ⁷ Nek kaya kuwe, nek aku nglomboni kebenerane Gusti Allah, luweh ngluhuraken Gusti Allah, apa inyong esih diadili kaya wong dosa? ⁸ Lan, (sing dipenahna wong akeh maring inyong) apa ara ngomong, ayuh inyong kabeh sing nglakoni jahat supa yane song api keton nang kejjahatan kuwe. Kowe kabeh sing ngomong kaya kuwe pantes diukum. Kabeh wong wis mandang dosa ⁹ Terus? apa kowe kabeh lewih api timang wong liya? Babar pisan ora jalaran, kowe kabeh wis ngomong sadulurenye yen wong Yahudi utawa udu woong Yahudi, wis kabeh dosa. ¹⁰ Kaya wis katulis, ora ono wong sing bener, se wong be ora. ¹¹ Ora ono sewongpun siduwe pengertian, ora ono sewong sing golili Gusti Allah. ¹² Kabeh wong wis sekang Gusti Allah, kowe kabeh bareng-bareng dadi ora ono gunane. Ora sa wong siji-sijia sing gawe api, ora sijia. ¹³ Tenggorokane kowe kabeh kaya kuburan sing manga-manga, ilate kawé kabeh ngrayu, lambene kowe kabeh ono kupase. ¹⁴ Cang kemu kabeh kebekutukan lan kepaitan. ¹⁵ Sikile kowe kabeh cepet numpanah ketih. ¹⁶ Kesusan lan kehancuran ana nang dalanne kowe kabeh. ¹⁷ Lan, kowe kabeh ora ngerti urip nang katengtreman. ¹⁸ Weti maring Gusti Allah ora ana nang ngarepe matane kowe kabeh. ¹⁹ Saiki inyong kabeh ngerti yen apa basi sing di omongna nang hukum Toret ya kowe kabe sing nang ning isore hukum Torat kanggo kowe kabeh nang jrone huku Torat, dadi ditutup kabeh sangkem lan jagat anananing sore pengadilanane Gusti Allah. ²⁰ Ora ana manungsa sing diibenerna nang ngareppe Gusti Allah karo nglakokna hukum Torat marga hukum Torat ngerti dosa. Allah membenerna menungsa lewat Iman maring Yesus Kristus ²¹ Yen siki, ora ana hukum Torat, kebenerane Gusti Allah wis dinyatakna, lan disekseni lumantar kitab Torat lan para nabi, ²² Ya kowe, kebenerane Gusti Allah lumantar Iman maring Yesus Kristus, nggo kabeh sing percaya jalaran ora ana bedane. ²³ Marga kabeh wong wis dosa lan wis ilang kemulyanne Gusti Allah. ²⁴ Lan diberena nang sing rahmatte Gusti Allah kanti gratis lumantar penebuse sang Kristus Yesus. ²⁵ Sing uwis Gusti Allah nyatakna tanti gamblang lan damei nang jroneng rahe Gusti, lumantar iman. Masalah kie ni dokna adilanne Gusti Allah mergo nang jroning kesabaranne Gusti Allah, Allah menjorna dosa-dosa kemien sing pien wis kedadian. ²⁶ Masalah kuwe nidokna keadilanane Gusti Allah nang wekti iku ben Gusti Allah kabukti bener lan benerna wong sing beriman maring Yesus. ²⁷ Dadi, nangengdi kesombonganne kowe kabhe? Uwis disingkirna! Nang hukum apa? Hukum tingkahlakune inyong kabeh? Dudu, nanging sekang hukum iman. ²⁸ Mula kuwe, sing kowe percayai, yen menusa dibenerna nang ngarepe Gusti Allah lumantar Iman, dudu sekang lakoni sing berdasarkan hukum Torat. ²⁹ Utawa, apa Gusti Allah mung Gusti Allah eh wong Yahudi? Udukur nggo bangsa Yahudi! Nggo bangsa udu Yahudi uga, ³⁰ Margo Gusti Allah itu siji lan Gusti Allah arep mbenerna wong-wong sing sunat marga iman, lan sing ora sunat marga iman. ³¹ Dadi apa kowe kabeh ngilangna hukum Torat, lumantar iman? Sepisan ora! Sebalike inyong kabeh justru mualaken hokum Torat

Chapter 4

Teladan Abraham ¹ Dadi, apa sing arep inyong dewek omonggena hal Abraham, Bapa leluhur inyong, dewek menurut daging. ² Merga yen Abraham di benerekana karo lakune, deweke duwe alasan nggo gemede, maging ora mang ngarepe Gusti Allah. ³ Mergo Sebab apa sing diomonggena Kitab Suci? Abraham pecaya karo Uhan lan Gusti Allah ngetung dadi kebenaran. ⁴ Nggo wong sing pada nyambutgawe, upah sing diwekena nggo kae udu hadiah, nanging hake kowe kabeh. ⁵ Lan nggo wong sing ora nyambutgawe, tapi percaya maring Gusti Allah sing mbenerena wong fasik, imane kowekabeh dietung dadi kebenarane. ⁶ Malah Daud be ngomonggena lewih diberkahi wong sing diperitunggena kebenarane maring kowe ora mandang hal-hal sing uwis digawe. ⁷ Seneng-seneng ngo wong, sing diampuni kesalahane lan sing di tutup-tutupi dosa-dosane. ⁸ Seneng-seneng ngo wong-wong sing dosane ora dietung nang Gusti Allah. ⁹ Apa berkah kiye kur nggo wong sing sunat? Utawa nggo wong sing ora sunat? Merga kowe kabeh wis ngomong yen Iman Abraham dietung dadi kebenaran. ¹⁰ Terus, kepriwe kuwe kapetung maring deweke? Sedurunge apa sewisw disunat? Udu sewise deweke disunat, nanging sedurunge deweke disunat. ¹¹ Abraham nampani tanda sunat nggo seel kebenaran iman sedurunge deweke disunat kon deweke dadi Bapa nggo wong kabeh sing percaya ora disunat men kebeneran kuwe dadi dietunggena karo kowe kabeh. ¹² Dadi Bapane wong-wong sing pada sunat lan ora kur sing sunat tapi mlaku ing dalam

iman sing tahu di lakoni nang Bapane kowe kabeh, Abraham sedurunge deweke disunat. Abraham nampani janjine Gusti Allah lantaran imane¹³ Janjine maring Abraham lan maring keturunanane lan kowe kabeh arep nduweni bumi ora arep dikebeki lantaran hukum Toret, tapi lantaran Iman.¹⁴ Jalaran, nek kowe kabeh sing asale kang hukum Toret dadi ahli waris, mulane iman dadi percuma lan janjine Gusti Allah dibatalena.¹⁵ Jalaran hukum Toret nekakena kesusahan, nanging nek ora nana hukum Toret, dadi nang kono ora nana pelanggaran.¹⁶ La kiye nanggapa janji kuwe asale sekan iman, dadi janji kuwe dasare kasih karunia dadi janji kuwe tekan maring kabeh keturunanane Abraham; udu sing kang hukum Toret nanging sing asale kang iman Abraham, sing jan-jane bapane inyong.¹⁷ Ya kaya kang ditulis “Gusti wis ndadekena Bapa nggo akeh nang ngarepe Gusti Allah, sing deweke percayai yakuwi Allah sing ngenei urip maring wong mati lan sing nyebut sing ora ana dadi ana.¹⁸ Sejerone pengarep-arep deweke percaya, dadi deweke olih dadi rama nang ngunya pada karo sing diomonggena, kaya kuwe arep dadi keturunanane kowe.¹⁹ Lan percayane ora dadi kendo, awit umure wis kira-kira 100 tahun lan rahime Sara ya wis mati.²⁰ Deweke ora bingung karo janjine Gusti Allah merga ora percaya. Sebalike, imane di kuatena nganti deweke aweeh kemuliaan maring Gusti Allah.²¹ Lan ngrasa yen Gusti Allah kuasa nglakukena apa bae sing uwis dijanjikenane nang Gusti Allah.²² Merga imane dietung dadi kebenaran.²³ Nanging merga kuwe ora kur ditulis nggo kepengingane Abraham tok.²⁴ Nanging nggo kowe kabeh merga kuwe arep dietunggaken maring kowe kabeh sing percaya maring Gusti sing nangikene Yesus, Gusti Allahe kowe kabeh, lan lantaran wong mati.²⁵ Yakuwe, Yesus sing uwis disrahkena nggo mati merga dosane kowe kabeh, lan sing uwis ditangikene.

Chapter 5

Menungsa Dibeneraken Nang Gusti Allah Merga Penguburane Yesus Kristus¹ Mergane kowe kabeh uwis dibeneraken oleh iman, mulane kowe kabeh uwis berdamai karo Gusti Allah lantaran Allahe kowe kabeh, Kristus Yesus² lumatar Allah, kowe kabeh oleh dalan mlebu maring iman maring anugerah Gusti sing siki dadi dasare kowe kabeh ngadeg, lan kowe kabeh seneng-seneng nang njroning pengarepe kemulyaan Allah.³ Ora kur kuwe, kowe kabeh pada seneng-seneng nang njroning sing kowe kabeh alami merga kowe kabeh ngerti merga kesengsaraan kuwe ngasilana kekuatan.⁴ Kekuatan ngasilana watek sing tahan uji, lan watek sing tahan uji ngesilaken pengarep-arep.⁵ Lan pengarepan ora nggelani, jalaran trenane Gusti Allah uwis disentorena nang atine kowe kabeh lumanar Roh Suci sing uwis diwehkena maring kowe kabeh.⁶ Sajerone kowe kabeh esih lemah, Kristus mati nggo wong-wong duraka nang wektu sing tepat.⁷ Jalaran, jarang ana wong sing gelem mati nggo wong sing bener, senadan mbok ana wong gelem mati nggo wong apik.⁸ Nanging Gusti Allah nyaaake trenane maring kowe kabeh, nalikane kowe kabeh esih dadi pendosa, Kristus mati nggo kowe kabeh.⁹ Selewie kuwe, sawise dibenerena karo getihe Gusti Allah, kowe kabeh arep dislametaken kang murkane Gusti Allah lantaran Gusti Allah.¹⁰ Jalaran, wektu kowe kabeh esih dadi musuke Gusti Allah, kowe kabeh wis didaimaikena karo Gusti Allah lumantar matine Anak-Nya, lewih maning siki merga kowe kabeh wis diperdamaikaken nang Gusti. Lan kenyataane kowe kabeh siki wis diperdaimaikaken karo Gusti Allah, mulane kowe kabeh mesti dislametaken lumantar uripe Gusti.¹¹ Ora kur kuwe, kowe kabeh pada berinegah nang njerone Gusti lantaran Gusti Allah kowe kabeh Yesus Kristus, lumantar Gusti kowe kabeh siki nampani pendamaian Gusti Allah. Mati Lumantar Adam, Urip Lumantar Kristus¹² Mulane padha kaya tekane dosa nang jagat jalaran sekang wong siji, serta tekane pati merga seka dosa mau.¹³ Jalaran, dosa wis ana nang dunia sedurunge hukum Toret ana.¹⁴ Nadian, mati kuasa seejak jamane Adam lan Musa, malah wong-wong sing ora nglakoni dosa kaya sing dilakoni nang Adam, sing dadi gegainbarane penjerengone sing arp awuh.¹⁵ Nanging sirahmae Gusti ora sebanding karo dosa jalaran nek dosane wong siji, akeh wong sing mati, lewih gede maning sihrahmate Gusti Allah ya kuwe Kristus Yesus.¹⁶ Lan, sihrahmate ora kaya akibat wong siji kuwe. Jalaran pengakiman nggo kesalahan mesti diukum, nanging sihrahmate merga saka kesalahan arep nggawa kebeneran.¹⁷ Nek mergane dosa se ewong, mati nguasani maring wong siji kue, lewih-lewih maring wong-wong sing nampani keluberan sih-rahmate lan kebenaran arep mrentah nang njroning keuripan lumantar wong siji kuwe, yakuwe Yesus Kristus!¹⁸ Dadi, pada kaya siji kesalahan kabeh wong nampani ukuman, semono nga olih nglakoni keberarane wong siji kuwe, kabeh menungsa nampa urip lan dibeneraken.¹⁹ Jalaran wong siji sing ora taat, kabeh wong dipendosa. Ewo dene wong siji sing taat, kabeh wong arep dibenerena.²⁰ Hukum Tooret ditambahaken men dosane tambah akeh. Ewo dene, nang kono dosane lewih akeh, sih-rahmate Gusti Allah tambah luber,²¹ Men pada karo dosa nguasani nang jerone pati, sih-rahmae ya nguasani lumantar kebenaran sing mimpin karo urip selawase nang.

Chapter 6

Mati Nang Ngarepi Dosa Lan Urip Njero Kristus¹ Dadi apa sih sing kudu inyong amongaken? Apa inyong arep ngelakoni tekus dosa supaya anugerah terus melimpah?² Jelas bai ora! Apa mungkin inyong sing uwes mati kenang dosa ko tesih urip nang njerone.³ Apa koe merli nek inyong babeh sing uwis dibakti nang njeroni Yesus Kristus uwis baptiskan nang ujerone kematian Allah.⁴ Merga kue, inyong uwis di kubur bateng-bareng Tuhan jaman wektu inyong dibaptis nang ujerone kematian Allah supaya pada karo Yesus sing diuripaken sekang antara wong mati lewat kemuliaan Bapa inyong uga olih mlaku nang sejerone urip.⁵ Mergo nek inyong uwis di kumpulaken bareng Allah nang njerone sepadane kematian Allah, inyong mesti uga arep di kumpulaken njero sepadane penguripan Allah.⁶ Inyong kabeh ngerti wong lawas inyong uwis di alibkan bareng Kristus lan awake doa inyong ora di ilanangena terus inyong ora arip menghambakan diri maning karo dosa.⁷ Merga setiap wong sing uwis mati Allah uwis ngilangena sekang dosa.⁸ Saiki

nek inyong uwis mati Kristus inyong percaya nek inyong uga arep urip bareng bareng Allah.⁹ Inyong ngertine nek Kristus sing uwis di uripke sekang antara wong mati ora arep mati maning kematian ora maning berkuasa.¹⁰ Soale matine mati Allah, Gusti Allah mati kena dosa sapisan kanggo selawase tapi uripi Gusti Allah, Gusti Allah urip kanggo Allah.¹¹ Kaya kiyilah dirimu, koe dudu sadar nek koe uwis mati kenang dosa lan urip kanggo Allah nang kuasani Kristus Allah.¹² Mulane koe, ora ngejoraken dosa ngewasani awakmu sing panas seteruse koe kudu patuh kapo kepinginane.¹³ Lan aja kelalen ngaweh nang sekabehe isi awakmu karo dosa nggo alat kejahatan seteruse pasranah awakmu karo Allah nggo sing urip sekang sing mati lan sekujur awakmu nggo alat kebenaran Allah.¹⁴ Soal dosa oora arep urip kowi jalaran kolara arep urip nang hukum Taurat tapi nggawa anugerah. Hamba Kebenaran¹⁵ Dadi apa sing kudu inyong lakoni? apa inyong arep gawe dosa jalaran inyong ara urip di bawah hukum Taurat tapi di bawah anugerah? Jelas bai ora.¹⁶ Kai mesti ngerti nek koi ngewehna awakmu nggo budak sing manut karo hayalan utawane salah sawijine wong koi dadi budak maning melu sing koe panuti kue bagus karo dosa sing ajari koe marani mati utawa karo panutan sing arep ngajari koe maring kebenaran.¹⁷ Arep kepriwe sukur karo Allah nek koe sing disit yakui budak dosa, siki wis dadi maut seneuh hati karo pokok ajaran sing uwis di ajarena karo koe.¹⁸ Lantaran koi uwis di lepas sekeng dosa koe dadi budak beneran.¹⁹ Inyong ngomong nganggo wong jalaran kelemahane dagingmu soale pada kaya disit koe ngewehna jiwa kayamu dadi budak kenajisan lan kejahatan sing pada kejahatan sing lewih adoh saiki diweken bae seluruhmu dadi hamba kebenaran sing ana sambongane karo kesucian.²⁰ Saali waktu koe esih jadi budak dosa koe lepas sekang kebenaran.²¹ Mung bae kelebihan apasing koe leih senang hal-hal sing siki gawe koe isin kue? Soale nytek sekang kabeh hal kue yakue mati.²² Mung siki uwi di culena sekang dosa lan uwis dadi ambah Allah koe olih buah ke sucian lan sawise ya kue urip sing kekal.²³ Soale upah dosaya kue mati tapi karunia Allah yakue.

Chapter 7

Dilepaskan Sekang hukum Torat lewat tubuh Kristus¹ Apa koe ora ngerti eh sedulur-sedulur inyong soali inyong ngomong karo koe kabih sing ngerteni Hukum Torat nek Hukum Taurat nguasani pribadine wong selawasi wong kue urip.² Jalaran kuelah wong wadon sing menikah terikat secara hukum karo lawonge sesuene dewek urip nanging nek lawange mati deweke arep di bebasna sebang hukum pernikahan.³ Dadi neh wong wadonkue dadi basane lanang lain maning selagi lawange esih urip, dewek arep diarani zina, manying weh lawangi mati, deweke lepas sekang hukuman supayane deweke ora diakani zina weh kawin karo lawang sejen.⁴ Sebab kue sedulur-sedulur inyong koe juga uwis mati bagi Hukum Torat lewat ragawe Yesus supaya koe dadi ndueni sing sejen yabue deweke sing wis di urip ana sekang kematian ben inyong supaya menghasilkan buah bagi Allah.⁵ Soali, wektu inyong tesih urip di dalam daging, hawa nafsu dosa nang njeroning sing di rangsang nang Hukum Torat, bergeras nang seluruh awak inyong karoo mengasikkan buah mati.⁶ Jrono saiki inyong uwis lepaskan sekang Hukum Torat, sawise mati apa sing disit menghukum inyong terus inyong siki melayani nang keadaan anyar manut Roh dudu manut hukum laws sing di tulis. Dosa lan Hukum Torat⁷ Neh kaya kie, apa sing arin inyong omongaken-omongaken apa hukum Taurat kue Dosa maning-maning ora sebalike inyong ora arep nganah dosa kecuali lewat Hukum Torat jalaran inyong ora arep ngerti artine kepingin ndueni wong sejan nek hukum Torat ora ngomongaken oja kepingin.⁸ Jarene, dosa njiat kesempatan lewat prentah kue kanggo ngasilaken berbagai rupa kepinginan nang pribadine, inyong soale tanpa Hukum Torat dosa arep mati.⁹ Ndisit inyong urip ora karo hukum Torat tapi setelah hukum kui teka, dosa dadi urip terus inyong mati.¹⁰ Lan perintah kaye, sing kudune nggawa urip malah digawakan mati,¹¹ Soale dosa njiat kesempatan lewat hukum kue kanggo nglobani lan hukum kue suci, benerlah bagus,¹² Jadi Hukum Taurat itu adalah kudus, dan hukum itu kudus, benar dan baik.¹³ Nek kaya kie, apasih sing bagus kue nekaken kematian kanggo inyong, maning-maning ora dosalah sing mengasikkan mati mang sendorani nyong lewat apa sing bagus supaya nyata nek dosa yakue dosa, nylewati hukum kue doosane terus katan dosane. Peperangan di jroning diri inyong¹⁴ Soali inyong ngerti nek Hukum Torat sepate Rohani tapi inyong sipate jasmani,¹⁵ Soali inyong ora ngerti apa sing nyong kerjakan jalaran inyoong ora melakukan hal sing inyong kepinginin, malah inyong nylakokena hal sing inyong ben ei.¹⁶ Tapi nek inyong nglakoni hal sing ora kepingin inyong lakoni, inyong setuju nek Hukum Torat kue bagus.¹⁷ Dadi saiki dudu maning inyong sing nglakoni, tapi dosa sing urip nang jiwa inyong.¹⁸ Soali inyong ngerti nek orana hal bagus sing urip nang awake inyong, yakue nang seraning awake inyong, jalaran karepe kue awak nang awake inyong, tapi kanggo nglakoni sing bagus kue ara.¹⁹ Soale, inyong ora nglakoni perbuatan bagus sing inyong karep aken, tapine inyong nglakoni hal sing jahat, sing ora inyong harapatan.²⁰ Dadi, nek inyong nglakoni hal sing ora inyong harepaken, kue dudu inyong sing nglakoni, tapine dosa sing urip nang senjoning tubuh inyong.²¹ Dadi, inyong nglakoni hukum kie ya kue; ketika inyong arep nglakoni hal sing bagus, kejahatan terus ana bareng inyong.²² Soali inyong seneng hukum Allah nang njerone hatine inyong.²³ Tapi inyong weruh hukum sejeru nang sejeroni tunbuh inyong sing berjuang nglawan hukum akal budan inyong lan nawan inyong nang senjeraning hukum dosa sing awa nang sejeroning seluruh tubuhe inyong.²⁴ Inyong wong sing eilaha sapisih sing arep nylametaken inyong raga mati kie? Syukur kara Allah lewat Tuhan inyong, Kristus Yesus.²⁵ Dadi, karo akal dudine inyong, inyong melayani hukum Allah, tapi karo raga jamaniwe inyong melayani hukum dosa.

Chapter 8

Urip Lantaran Roh Allah¹ Merga sekang kue, siki ora nana maning hukuman bagi wong sing ana mang seseroning Yesus

Kristus.² Soali, hukum Roh penguripan nang sejeroning Yesus Kristus uwis dibebasna koe sekang hukum dosa lan mati.³ Soali, apa sing ora bisa dilakoni karo Hukum Torat jalaran dilemaken nang daging, wis Allah lakukan karo cara prentah Anak-Nya dewek supaya supaya dadi pada karoo woong sing kenang dosa lan hubungane karoo dosa, deweke ngukum dosa nang senjroni daging.⁴ Supaya jalukane Hukum Torat genep inyong sing ora urip njaluk daging, api manut Roh.⁵ Soale kai kabeh sing urip njaluk daging mikiraken hal-hal sing sipati daging tapi kai kabeh sing urip nyaluk Roh mikiraken hal-hal sing a hubungane-Roh.⁶ Soale pikiran sing hubungaken karo daging yakue mati, tapi pikiran sing hubungaken karo Roh yakue urip lan Damai Sejatera.⁷ Galaran pikiran sing dihubungaken karo daging melawan Allah; soale deweke ora manut karo Hukum Allah malah ora alih nglakoni.⁸ Lan koe kabeh si urip nang njeroning daging ora alih membahagiakan Allah.⁹ Pada bae, kai ora urip sejrone daging tapi sejore Roh neh Roh Allah bener ana nang senjeraning koe. Merga neh salah sajine wong ora ndueni roh Kristus deweke Gusti Allah.¹⁰ Tapi, neh Kristus ana wong njero mu, walaupun ragamu mati lantaran dosa tapi Roh urip lantaran kebenaranne.¹¹ Mang nek Roh deweke sing nguripaken Yesus sekang kematian tinggal nang njerongmu, Gusti Allah sing wangi kakin Yesus Kristus sekang kematian bai arep aweh urip karo tubuhmu sing kekal lewas Roh-Nya sing ana wong sejerone koe.¹² Dadi, sedulur-sedulur inyong-inyong yakui wong woong sing utang, tapi dudu karo daging, supaya urip manuk daging.¹³ Soale, nek koe urip manut daging, kowe arep mati tapi neh Roh kai mateni perbuatan-perbuatan awak koe arep urip.¹⁴ Soale, kabeh wong sing di pimpin oleh Roh Allah yakue anak-anak Allah.¹⁵ Soale kooe ora trima Roh di gawe sudah maning sing dadine keweden, tappi kooe wis trima Roh sing uwis mengetaken koe dadi anak-anak Allah, sing lewat Rooh kue inyong nggebuk “Abba, Bapa”!¹⁶ Roh kue deweke nek seni areng Roh inyong nek inyong yakue anak-anak Allah.¹⁷ Lan nek inyong yakue anak, inyong juga yakue pewaris-pewaris Allah, lamareng pewaris karo Kristus nek inyong bener-bener melu sengsara bareng deweke, inyong juga arep di mulyakan bareng-bareng karo deweke. Anak-anak Allah Arep Nampani Kemulyaan¹⁸ Soale inyong ngarep aken nek kesusahan-kesusahan pada manut saiki iki ora akih dipadakena karo kemulyaan sing arepp diwujudtaken kao inyong.¹⁹ Soale kabeh ciptaan sangat menunggu-nunggu karo kangen manun anak-anak Allah diwujudtaken.²⁰ Soale, kabe ciptaan uwis sadarken karo di siasikan, dudu manut karepi dewek, tpi manut karepe Gusti Allah sing wis nyadaraken atas dasar ngakepaken.²¹ Supaya kabeh ciptaan kue dewek juga arep bebasna diluar sekang kematian tekamang kemerdekaan anak-anak Allah sing penuh kemulyaan.²² Soale inyong ngerti nek kabeh ciptaan bareng-bareng sambut karo Gusti Allah lan sengsaa lara nglairna sampai saiki iki.²³ Lan dudu mung iki tapi inyong dewet pun sing nampani buah pertama Roh juga sambat nang sejene awake inyong deweke karo mateni pengangkatan sebagai anak, yakue penebusan nggantani awake inyong.²⁴ Soale inyong disalamataken ngarep-ngarep arep kepriwe, ngarepaken soale sapasih sing arep suatu sing uwis dideleng.²⁵ Arep kepriwe nek inyong ngarepna suatu sing ora inyong deleng inyong menunggu kora tlaten.²⁶ Kaya dene, Roh nulung inyong lagi lenah inyong; soale inyong ora ngerti kepriwe benere inyong berdoxa tapi roh dewek sing berdoxa kanggo inyong karo omongna.²⁷ Lan deweke sing nakoni hati ngerti apa maksud Roh kue jalaran deweke berdoxa kanang wong-wong sui pada karo kekarepane Allah.²⁸ Lan inyong ngerti nek sekabeane kerja bareng-bareng kanggo kebagusan wong-wong sing menyasihi Allah, yakue koe kabeh sing celuk pada karo rencana Allah.²⁹ Soale koe kabeh sing wis pahami kawit ndisit, juga uwis di tetepaken kawit ndisit kanggo karo gambaran Anake Allah dadi sing pertama seakehe sedulur.³⁰ Kowe kabeh sing arep tekepaken Allah kawit ndisit, nga eh celuk Allah, lan kowe kabeh sing di beneraken Allah, ugadi mulyakan Allah. Katresnan Gusti Allah sajroning Yesus Kristus³¹ Dadi apa sing arep inyong omongaken sekabeane iki nek Allah melu inyong, sapasih sing ngelawan inyong?³² Tuhan sing ora eman Anak Allah dewek, tapu ngewakna Allah kanggo inyong kabeh apabener Allah bareng-bareng karo Tuhan mengaruniakan kabeh kanggo inyong?³³ Sapasih sing arep eramah wong-wong pilian Allah? Allah sing mbeneraken kawe kabeh.³⁴ Sapasih sing arep aweh hukmane Yesus Kristus sing uwis mati malah sing uwis di urapaken sekang kematian, ngarong nang sebelah teng Allah karo berdoxa kanggo inyong lan koe.³⁵ Sapa sih sing arep msahna inyong sekang kasih Kristus apa kue penindasan, apa kesulitan, apa penganiaan, apa kencocoten, apa keweudan, apa kue bahaya, apa pedang.³⁶ Kajane ana sing ditulis “demi Allah, inyong ana nang njroneng bahaya mati sedawane wektu; inyong di aroni kayo domba-domba sembelean.³⁷ Umpamane mang njero kabeh iki leweh tenimbang para pemenang oleh Allah sing mengasihi inyong.³⁸ Merga, inyong di yakinkan nek dudu kematian utawane penguripan, dudu uga malaikat-malaikat utawane pemerintah-pemerinta, dudu nga hal-hal sing siki utawane sing arep teka, kekuasaan³⁹ dudu manusia sing ana nang nduklur utawae sing ana nang nigsar, utawane kabe ciptaan sejene, mampu misah ona inyong sekang.

Chapter 9

Umat pilihane Allah¹ Inyong ngomong sing sebenare neng njerone Kristus, inyong ora nglomboni, lan munine atine malu nyeksani bareng-bareng karo Roh Kudus,² Sebenare susah senenge inyong gede banget lan seteruse nelangsa neng jero atine inyong.³ Jalaran, inyong ngarepane ben awak inyong kenang bendu, pisah sekang Kristus kanggo sedulur dulure inyong, kabeh wong sing pada kaya awake inyong⁴ ya kue wong-wong Israel; sing ndueni hak kanggo di dadekna putra-putrane Allah, nampani kebencian, sing di jani-janji na, nampani apa sing diwei nang Hukum Taurat, ibadah, karo janji-janji.⁵ Kae kabeh keturunanane bapak-bapak leluhur, lan sekong sekitare koe kabeh Kristus dilahirna kaya menungsa biasa, jerane Tuhan seng lewih duwur segala galane lan sing dipuja selawas-lawase. Amin!⁶ Mulane kue, Firman Gusti Allah ora gagal, jalaran, udu kabeh uwong sing asale seka Israel yo uwong Israel kue,⁷ Lan ora kabeh keturunanane

Abraham urung mesti anak-anake, nanging-nanging sing diorani keturunanmu sing asale sekang uhak".⁸ Soal iki artine bener-bener udu anak-anake secara jasmani sing wis dipestakna golongan anak-anak Allah, sejekna anak-anak sing dijanjikna bae sing di etung dadi keturunanane.⁹ Mengo, kiyalas janji sing di omongna kue;"Kiyalas waktune Aku kan teka, lan sara arep ndueni anak lanang siji."¹⁰ Udu iki bae, nanging sajeke Ribka gur meteng anak-anak soka wong siji, ya kue Ishak, bapa leluhure dewek.¹¹ Merga, sedurunge anak-anak kue dibabarna lan urung ngelakokna barang sing maen utawa sing ora maen, ben tujuane Allah kaitane sing dipilih Allah dimantepna udu merga Ulaeh nanging mergo Gusti sing nyelak,¹² Di omongnalane meng Ribka,"Anak sing mbarep kudu ngelayani adikne!"¹³ Kaya sing wis ditulis,"Aku luwih eman maring Yakub, nanging Aku sengit meng Esau,"¹⁴ Dadi, apa singg arep deweke omongna? apa ia sih Allah ora adil? ora kaya kuwe!¹⁵ Mulane Tuhan ngomong meng Musa,"Aku arep weles asih meng sapa sing Aku arep welass asih, lan Aku arep eman meng sapa sing arep tak emon."¹⁶ Dadi, kabeh mau kuwe ora melu kudu karape utawa gaweane menungsa. Nanging seka Allah sing menunjukaken welas asih seka Tuhan.¹⁷ Mengo, Kitab Suci ngomong meng Firaun:"Mergo kudu soalan kinyelah Aku ndadekna koe geneng Aku nunjukaken kuasa-Ku maring ning awakmu, lan genang nami-Ku diwartakna sejagad Raya."¹⁸ Dadi, Allah aweh welas asih meng sapa bae sing dikarepna neng Allah.¹⁹ Dadi, koe pada arep ngomong bar nyong:"Ngapa Tuhan asih nyalakan? mergo, sapa sih sing bisa ngelawan karepe Gusti?"²⁰ Sewalike, ia koe sih sapa, hai menungsa, rek sampe koe ngelawan meng Gusti Allah? apa mungkin barang sing digawe ngomong meng sing nggawe,"kera ngapa kowe gawe inyong kaya kiye?"²¹ Apa meng sing nggawe ora nduweni hak maring opo sing di gawe, nggoh nggawe seka bahan kui nggoh ndadikna benda sing luwih mulia, lan benda liane sing digunakaken nggoh hal sing ra apik?²² Kepriwe nek Gusti Allah, ben ngijilni nggoh midokna murka-Ne lan nyatakna Kuasa-Ne, sing uwis disiapna nggoh patine?²³ Gustu Allah nglakonine nggoh nidoki kemuliaan-Ne sing akeh, welas asih-Ne meng Ciptaan-Ne.²⁴ Dewek kabeh, sing dicelup neng Gusti, udu ming kang wong Yahudi, kang endi bae.²⁵ sing kaya wis di omongna neng Gusti Allah reng njero Kitab Hosea:"koe pada sing udu Umat-Ku, arep tak sebut Umat-Ku. Lan sing ora tak welasin, arep tak sebut"sing diwelasin."²⁶ Lan,"neng bumi mbiyen Allah ngomong:"koe udu umat-Ku, nang nggon kue kae pada di jenengi"anak-anak Allah sing urip."²⁷ Lan Yesaya nangisi wong Israel:"seumpamane jumlae wong-wong Israel bertumpah ruas kaya pasir ing segera, nanging mung sisa-sisa sing disimpen diselamatna,"²⁸ Mergo Tuhan arep ngelakokna Firman-Ne neng dunia, sempurna lan segera.²⁹ Kaya sing wis dinubuataken ulih Yesaya:"Nek Tuhan semesta alam ora ninggalna keturunan, dewek uwis pada kaya Sodom lan Gamora."³⁰ Dadi, apa sing arep dewek omongna? nek wong-wong udu Yahudi sing ora melu kebejikan, wis diwei kebajikan, yo kue kebajikan sing asale kang iman;³¹ Napi, wong Israel sing galen percaya Hukum Taurat justru ora tekan meng hukum kue?³² Ngapa? nengo kabaene ora ngetatna karo iman, nanging karo tindakan. kabeane kesandung oada matu sandungan.³³ Kaya sing uwis di tulis:"belengen, Aku ngebrukna neng Sion watu sandungan lan watu karang, lan sapa bae sing percaya meng Gusti ora bakal dipermalukan."

Chapter 10

Keslamatan gur ming dalam iman ming Yesus Kristus¹ Sedulur-sedulur, keinginan atiku lan doaku maring Allah anggo kabean uga kabean dislamatna.² Jalaran, inyong ulih selesena sekabeane pada melilu semangat gawe Allah, nanging ora di dasarna maring pengetahuan sing bener.³ Mergo, kabeh ora ngertani sing sabene Allah, lan mengglurusna sebenere dewek kabeh, kabean ora tunduk karo sebenare Allah.⁴ Mergo, Kristus kui adalah kegenapane Hukum Taurat sing dadi kebenaran nggoh wong sing pidatos.⁵ Musa nulisna sekang kebenaran sing asale seka Hukum Taurat, bahwa sewijine uwong sing lakokna kebeneran dasare leka Hukum arap urip seka Hukum kui.⁶ Nanging, kebeneran sing asale seka iman ngomong"aja ngomong njero atimu,'sapa sih sing arep munggah neng Surga? artine, nggoh gawakna Kristus mudun."⁷ Atawa 'sapa sih sing arep mudun meng jurong maut?' artine, udu nggawa Kristus munggah sekang antarne wong mati.⁸ Nanging, apa sing di omongna?"Firman ana perek awakmu, ya kue ing njero mulutmu lan ing njero atimu."yo iku omongane iman sing tak wartakna.⁹ Ning karo mulutmu koe ngakoni bahwa Yesus kui sebenare Tuhan, lan percaya ning njero atimu bahwa Gusti Allah nguripna deweke seka antarane wong mati, koe arep dislamatna.¹⁰ Mergo karo ati, wong dadi pikados nganti ulih kebenaran: lan karo mulut, wong ngaku nganti ulih keslamatan.¹¹ Mergo Kitab Suci ngomong,"sapa bae sing pikados karo deweke, ora arep pernah di isinaken."¹² Mergo, ora nana perbedaan antarane wong-wong Yahudi lan wong-wong Yunani, Tuhan sing siji anare Tuhan nggoh kabeh, sing akeh kesugiane nggoh kabeh uwong sing nyeluk Gusti Allah.¹³ Mergo,"kabeh uwong sing nyeluk asma Tuhan mesti dislamatna."¹⁴ Nanging, kaya ngapa kabeh arep nyeluk karo deweke sing urung kabeh pidatos? lan, kaya ngapa kabeh ulih pidatos karo deweke sing urung pernah ngrungokna? lan, kaya ngapa kabean ulih ngrungokna, rek ora nana sing ngomong-Na?¹⁵ Lan, kepriwen kabeh ulih mbritak-Na, rek kabean ora diutus? kaya ora tulisna:"apik temen sikil-sikil kabeh sing nggawana kabar apik!"¹⁶ Nanging, ora kabeh wong ngenteni kabar apik kui, mergo nabi Yesaya ngomong,"Gusti, sapa bae sing mpun pidatos saking kabar sing mpun dirungokna sekan inyong?"¹⁷ Dadi, iman kui metu seka ngrungokna, lan ngrungokna ulih gawe Gusti.¹⁸ Mergo inyong takon,"ngapa sih wong-wong kui pada ora ngrungokna?"Tentu kabean ngrungokna, mergo"suarane kabean tekan kabeandunia,lan ngomongna kabean tekan ming ujung-ujung bumi."¹⁹ Nanging, inyong ngomong,"ngapa sih bangsa Israel ora pada memahami?"pertama, Musa ngomong, Aku arep mbangkitna cemburumu sekan kabean sing udu kumpulane bangsa, lan mbangkitna amarahmu sekang bangsa sing bodoh."²⁰ Lan karo wani, Yesaya ngomong:"Aku ditemokna ulih kabean sing ora nggoleti Aku; Aku nengakna rupa nggoh kabean sing ora nakokna tentang Aku,"²¹ nanging , tentang bangsa Israel Gusti ngomong,"saben dina Aku mpun ngulurna tangan-Ku nggoh bangsa sing ora taat

lan sing ora ngandel."

Chapter 11

Gusti Allah ora kelalen maring Umat-E ¹ Banjewe inyong taken, "Apa temenan Gusti Allah wis ora mampa Umat-E?" sepisan-pisan ora! mula Allah dewek uga wong Israel, keturunan Abraham, sekang suku Benyamin. ² Allah ora nolak Umat-E, sing wis dipilih ndung Allah dewek sekang awal. Apa kowe ora ngerti apa sing Kitab Suci mongna ngenani Elia, wektu deweke madulna Israel manign Allah? ³ "Tuhan, kae kabeh wis mateni nabi-nabi Mu, kowe kabeh wis ngubuhna mezbah-mazbah Mu, lan kan inyong dewek, sing wih urip, lan kowe kabeh arep mateni inyong." ⁴ Nanging apa tanggapane ilahi sing di wehna maning kowe kabeh? "Tuhan wih njerone 7.000 wong kanggo Tuhan deweh, sing ora tau sujud nyembah maning bahala. ⁵ Semana uga wektu kiye ana lewihan sing dipilih sekang dasar anugerah. ⁶ Nanging anggen di dasari anugerah, uga ra bakal didasari karo tingkah laku, mula angger kayo kowe anugerah udu maning dadi anugerah. ⁷ Banjen kepriwe? bangsa Israel gagal ngolihna apa sing digolehi, nanging kowe kabeh sing dipilih malah ngolihna, sementara sing liyau esih sekepenalu aline deweh. ⁸ Kaya ana sing ditulis: "Allah ngaweh kowe kabeh Roh ngantul, mupat sing ora bisa wenuh, lan kuping sing ora bisa ngungohna ngute dina kiye." ⁹ Lan Daud ngomongna: "jana bae meja sing kanggo paca kowe kabeh kon kandidahna jahat lan perangkap uga ben dadi penghalang, lan piwalesan kanggo kowe kabeh. ¹⁰ Joana bae matang kowe kabeh dipetengna supaya kowe kabeh ora bisa ndeleng, lan gegele kowe kabeh di wungkulna terus-terusan." ¹¹ Mulane, inyong taken, apa kowe kabeh kesandung supayane tiba? Sepisan-pisan ora! nanging sekang tindakane kowe kabeh, kslamatan wis teka maning bangsa-bangsa usu Yahudi, supaya jawe kowe kabeh cemburu. ¹² Mula kuwe bene pelanggaranane kowe kabeh ndadehna kabeh jau kanggo dunia, lan kegagalanane kowe kabeh ndadelna kabegjan kanggo bangsa-bangsa udu Yahudi, lewih maning kasem punaane kowe kabeh! ¹³ Siki inyong ngomong maning kowe, hai bangsa-bangsa udu Yahudi, justru karna inyong kowe Rasul kanggo bangsa-bangsa udu Yahudi, inyong mulyahna pelayanane inyong, ¹⁴ supayane inyong bisa gewede sedulun sebangsane inyong cemburu, lan nylamatna pirang? wong sekang kowe kabeh. ¹⁵ Mula, angge pamlakane kowe kabeh bereti perdamaian kanggo dunia, apa artine mampani kowe kabeh sekang urip nang antanane won mati? ¹⁶ Angge roti sing petama kuwe apik, kabeh adonan kuwe apik. Lan angge oyode kuwe apik, mula cabang-cabange uga apik. ¹⁷ Nanging, anggen pirang? Pang wis di keloki, lan kowe sing secara alami yukuwe tukulum lian sing di cangkokna mang sakite kowe kabeh lan melu olih bagian nang njerone oyod lan jilah wis zaitun kuwe, ¹⁸ aja dadi sombong maning cabang-cabang kuwe. Nanging angge kowe dadi sombong, emut menawa udu kowe sing nyangga oyode, manging oyode sing nyangga kowe. ¹⁹ Menawane kowe arep ngomong "pang-pang kuwe di poinge supaya ne inyong bisa dicangkokna. ²⁰ Kuwe benen! kowe kabeh polongi mengane ora ana kepercayaan kowe kabeh, nanging kowe ngadeh jejeg menga imane. Aja pada sombong, nanging pada wedi. ²¹ Menga angge Gusti Allah ora melas maning cabang-cabange sing asli, piyambake uga ora arep melas maning kowe ²² Mula kuwe, galelna keapikane lan kekerasane Allah; kekerasane kanggo kowe kabeh sing wis tiba, nanging keapika-Ne maning kowe anggen kowe tetep melu maning keapika Ne anggen ora, kowe uga arep di buang. ²³ Lan kowe kabeh uga, angge kowe ra terus-terusan nang njerone kepercayaan, kowe kabeh arep di cangkokna dening Allah sing nduweni kuasa kanggo mbalehna cangkokane kowe kabeh. ²⁴ Merge, angge kowe wis di potong sekang apa sing nganggo cane alami ya kuwe wis zaitun lian lan di cangkokna maning wis zaitun sing di tandu, sing belawanan karo sifate kowe, ora lewih maning deweke kabeh ya kuwe batang asli arep di tempana mang wis zaitun kowe kabeh? ²⁵ Merga pana sedulune inyong, inyong ora kepergin supaya kowe ora ngeali rahasia kiye bene kowe aja nganggep awake bijaksana sing nduweni alet keras kepala wis nimpa sebagian bangsa Israel wis gutul penggenapan bangsa-bangsa liyane teka. ²⁶ Angge kaye kewe kabeh, wong Israel arep di slamatna kaye ora sing ditulis, "Penebus arep naweh sekang Sion, lan pinyambak'E arep nyingkina kefasikane sekang Yakub. ²⁷ Lan kiye perjanjian Ku karo kowe kabeh, malikane AKu ngangkat dosa-dosa ne kowe kabeh." ²⁸ Minurut injil, kabeh arep dadi musuh kanggo kowe, nanging mitulut pilihane, kowe kabeh yakuwe wong-wong sing di kasihi kanggo leluhune kowe kabeh. ²⁹ Mula anugerah lan panggilan Allah ora bisa dibatalna. ³⁰ Sebab, pada karo kowe sing gemiyen ora taat maning Allah, nanging sing siki nembe nempa welas kasihe merge ora ana ditaatane kowe kabeh; ³¹ Semana uya kowe kabeh siki ora taat ben olih welas asihe Allah sing wis dinyatakana maning kowe deweke uya arep olih welas asihe. ³² Awit, Allah wis manggona deweke kabeh menga ra ana ketaatane supayane Allah bisa nunjukna welas asihe Allah maning kabeh wong. Pujian kanggo Allah ³³ Oh, benel luan bian kekayaan lan kebijaksanaane serta pengetahuan Allah? lau bene ora terselidiki keputusan-keputusan e Allah lau ora tuduge dalan-dalan Ne! ³⁴ "Mula sapa sing bisa ngetahui pikiran Tuhan? utawa, sapa sing bisa ngaweh maning Tuhan nasehat? ³⁵ "Utawa, sapa sing wis tau ngaweh sesuatu maning Allah sedulunge, lan kudu di bales dening Allah? ³⁶ Sebab segala sesuatu asale sekang Allah, lan olih sekang Allah, uga maning Allah. Kanggo Allah kemulyaan nganti selawase! Amin.

Chapter 12

Wekken urip mu kanggo Allah ¹ Mengo kowe, sekang kemurahan Alla, inyong ndukung kowe, sedulun-sedulun, awake kowe bisa kanggo pesen persembahan ya iku persembahan sing urip, sing Kudus lan sing disenengi karo Allah: ya kuwilah ibadah sing taat. ² aja ngerti pada karo alam dungi iki, nening berubahlah oleh pembaruan akal budi kowe, apa sing dadi kesaring Allah: bisa bedak-bedak lah apa sing apik, apa sing di kesani Allahlan sing sempurna. ³ Mengo, lewati anugerah sing di wenehkena ken akaro inyong, inyong ngomong karo saben wong sing ora sekarane kowe ojo mikerna

hal-hal sing lewih duwul renimbang sing kudu deweke pikiraken, nergi berpikir sing bering sesuai ukuren Iman, sing wis Gusti Allah wenehkena karo deweke,⁴ Jalaran awak kuwi, inyong kabeh nduweni akeh bagean, bagean dewek-dewek, ora duweni perintah sing pada,⁵ semono uga inyong umpamane akeh, nanging rus siji ning tubuh sejrone Kristus. Lan, dewek-dewek inyong kabeh iya bagian sing sejen, Karunia-karunia rohani⁶ inyong kabeh nduweni anugerah, sing sejen-sejen namun manui kasih sing diwehken masing inyong kabeh, lek kanggo nubuat, apike inyong kabeh ngelakokaken pada karo serjerone imane inyong kabeh.⁷ utawa mula kanggo ngeladeni, apike kowe ngeladeni, utawa rek enggo mulang apike kowe mulang,⁸ Utawa rek kanggo ngelipun, apike kowe aweh pelipuran, utawa rek kanggo ngaweh, kowe aweh karo murah ati, rek kowe mimpin apike kowe mimpin sing tenan, rek nunjukna welas asih, apike ngelakokna karo kesenengan. Nasihat tentang urip ing njrone kasih⁹ Kudune kasih ora pura-pura, sengitlah sing jahat, lan ngenggoleh karo apik sing apik.¹⁰ Kudune kowe saling duweni rasa mengasihi karo kasih seduluran lan saling ndisiri ngaweh hormat,¹¹ ojo ngasih kesajirane kowe kendor, semestine kowe semringah ing njrone Roh lan ibadah enggo Allah.¹² Burgah ing sejrone pengarepan, tetep kesusahan, tun rekabeh ndonga!¹³ Melulah njiot bagean enggo nyukupi kekurangan wong-wong Kudus, nyunkna kejameare.¹⁴ Mbeh kahi kae kabeh sing nganiaya kowe, mberkahi mung ojo nyumpani.¹⁵ Senengkeh kowe karo kae kabeh sing senneg, lan nangis lah karo kuwi kabeh sing nangis.¹⁶ Mikirlah hal, sing pada, sependan karo liani. Ojo mikirna hal-hal sing duweh, namun arahna masing wong-wong sing di anggap rendah. Ojo lah nganggap aweke dewk bijaksana!¹⁷ Ojo males karo sejere wong jahat karo sing jahat. lakokna lah sing apik nang ngarepna kabeh wong.¹⁸ Seumpamare, sekira-kirane hal kuwe, tergantung kowe, uriplah ing perdamaian karo kabeh wong.¹⁹ Sedulur-sedulur inyong sing tak misnani, ajalah kowe dewek jolak pembalasan, nanging weh kena enggon enggo murka ning Allah. Mergo ora tulisne,"Pembebasan ya kuwi hak Allah, Akulah sing arep mbalasaken,"Firman Allah,"²⁰ "Arep kepriwe, rek musuhmu kencot, wehna lah deweke mangan lan rek musuhmu ngelak, wehnalah ngirum rek kowe lako laken iki kowe bakal numpuk hamba api nduwun endose."²¹ Ojo ngasih kowe kalah nangngarepe kejahatan, nanging kalahna kejahatan karo sing apik.

Chapter 13

Ketaatan ing peraturan pemerintah¹ Kudune saben wong patuh karo pemerintah sing lagi berkuasa, mergo ora nana pemerintah sing ora asale sekang Allah, lan kowe kabeh di terapaken Allah.² Jelasan ing kuwi, sapa bae sing tentang nekakaben hukum nang awake dewek.³ Mergo, pemerintah ora nimbulaken keweden karo sing gawe apik, nanging karo sing gawe jahat. Kowe gelem urip ora nduwe rasa wedi nang orepe pemerintah? lakokna opo sing apik, lan kowe anap olih pengaleman sekang deweke⁴ mergo deke kabeh yaitu laden Allah enggo kebecikan kowe. Nanging nek kowe ngelakokna opo sing jahat, wedilah mergo ora ana alasan pemerintah ngangklek pedeng. Dekne kabeh yaitu ladea Allah, penuntut balas sing ngelakokna murka Allah karo wong sing lakoni jahat.⁵ Mergo kuwi, kowe kudu patuh, dudu amanga murka Allah, nanging ugo amango selnoning ati.⁶ Amergo kuwilah kowe ugo bayae palek, mergo dekne kabeh yaitu laden Allah sing mengabdikan awake kanggo hal kuwe.⁷ Wehna maning sekaben opo sing kowe kudune aweh; pajak, mening sing kudu nerima pajak, cukai maning sing kudu nerima cukai, knasa wedi maning wong sing kudu nerima keweden, lan hormat karo sing kudu nerima hormat. Mengasihi wong lia kuwilah hukum sing utama⁸ Ajalah urang opo bae, karo sapa bae, nanging kasihilah saijine wong karo sing liane mesga wong sing mengasihi sepadane wis menuhi Hukum Taurat.⁹ Mergo,"ojo zinah, ojo mateni, ojo nyolong, ojo mengeni,'karo nek ora perintah liane, sekabehane wis dadek siji selzoring omongan iki, kasihanilah sepadane kowe kaya awake kowe dewek.¹⁰ Kasih ora ngelakoni kejahatan karo sepadane wong, mezo kuwi kasih iki penggenapan Hukum Taurat.¹¹ Serunduse, kowe ngerti ing wekrune kanggo kowe saiki kanggo rangi sekang tiduri; mergo iki keselamatan wis lewih edak kanggo inyong kabeh, ketimbang wekru sing disit inyong kabeh percaya.¹² Bergi wis lewat lan awan wis endak, mergo kuwi ayulah inyong kabeh ngilangakeh kelakuan-kelakuan kegelapan karo nganggo pelengkapan senjata terang.¹³ Ayulah inyong kabeh urip karo sopan kaya pada wekru dina awan, dudu sing inoning pesta pra karo mabuk-mabukan, dudu njoring percabulan lan karo hawa napsu, karo dudu njoring rukaran karo iri ati.¹⁴ Nanging, nganggolah Tuhan Yesus Kristus, lan ojo ngerawat awake kowe kanggo ke karepane kowe.

Chapter 14

Aja nganggep awake dewek lewih apik seka sedulure kue¹ Tampani uwong sing lemah keyakinane, nanging ora kudu ngelawan usulane.² Ana wong sing percaya nek wong kue ulih mangan kabeh panganan, nanging sing lemah imane gur mangan sayuran.³ Uwong sing makan aja ngomehi pelayane wong lia? Garep keperak utawa ora kepenak kuwe urusane majikane dewe. Lan, koe arep keperak mergo Gusti Allah sanggup gewe keperiak.⁴ Sapa sih kowe geneng kowe ngomehi pelayane won glia? Garep kepena utawa ora kepena kuwe urusane majikane dewek. Lan, kowe arep kepera mergo Gusti Allah sanggup gawe keparia.⁵ Ana uwong sing nganggep sedina kuwe lewih penting tenimbang dina liane, nanging sing liane nganggap kabeh dina kuwe pada kabeh uwong kuda bener-bener percaya meng atie dewek.⁶ Kae pada sing mentingna dina khusus, mentingenane nggoh Gusti Allah. Lan kae pada sing mangan, Tuhan mergo kae ngucapna syukur marang Gusti Allah. Semono uga kae pada sing ora margan, kae pada ora mangan nggah Gusti Allah lan ngucapna syukur marang Allah.⁷ Merge, ora nana salah siji neng uwong kang dewek sing uripe nggoh awake dewek, lan ora nana siji neng uwong sing meti nggoh awake dewek.⁸ Mula kue, nek dewek urip, deweke urip nggoh Gusti Allah, utama rek

dewek mati, deweke mati nggoh Gusti Allah. Dadi, arep dewek urip utawa dewek mati, inyong kabeh duweke Gusti Allah.⁹ Mala kuelah Kristus mati lan urip maning, bene Kristus dadi Tuhan, apik nggoh wong wong mati utawa uwong-uwong urip.¹⁰ Nanging, kenangapa koe ngesuih sedulurmu dewek? utawa kenangapa koe ndeleng rendah sedulurmu kuwe karo ngejek? Merge, inyong kabeh arep ngedeg ngadepi Tahta pengadilan Allah.¹¹ Mula kue ora sing ditulis, "Mergone Aku urip, Firman Tuhan, seben lutut kudu nyembah Gusti Yesus lan saben lidah kudu ngaku maring Allah."¹² Dadi, inyong kudu ngaweh mempertanggung jawabna ngenani aweke dewek maring Gusti Allah. Aja gawe wong lia Dosa.¹³ Mula kuwe, inyong kabeh aja saling ngakimi, nanging lewih apik ndueni tekad kanggo ngebrukna watu sandungan maring sedulur inyong kabeh.¹⁴ Inyong ngerti nang njerone Tuhan Yesus gene ora ana sawijine sing najis nanging hal kuwe dewek, nanging nggoh wong sing nganggep sekabeani iku najis, mergo iku hal kuwe najis nggoh awake dewek.¹⁵ Jalaran, rek atine sedulurna lara mergo apa ssing koe pangan, koe termasuk wong sing uripe ra sepadan karo kasih. Aja bae koe ngrujikna wong lia karo pangananmu kui, mergo Kristus mpun mati nggoh deweke.¹⁶ Mergo kui, aja diantepna apa sing koe pikir apik, di dadekna nggoh sejean sing ra apik.¹⁷ njur kerajaan Allah sejen karo margan lan nginum, nanging soalan sing bener, damai sejahtera, lan sukacita reng njerone Roh Kudus.¹⁸ Mergo sapa bae sing nglayani Kristus karo cara kie di tampani maring Allah, lan dihormati menungsa.¹⁹ Dadi, ayo pada ngerjakna hal-hal sing nekorna damai sejahtera lan mbangun siji karo liane.²⁰ Aja ngrusak karya ne Gusti Allah mergo pangaran! sekabeane halal, nanging ora apik nggoh wong liane sing margan lan gawekna wong lia dadi dosa.²¹ Luwih becik ora mangan daging atawa ngombe anggur, utama ngakokna hal liane sing nyebabna sedulurmu ciloko.²² Cekel bae keyakinan sing dewek miliki kanggo anakmu dewek nang sekang apa sing bingung diangepe apik.²³ Ningen, wong sing bingung kera hukum nak dewek mangan, mergo deweke mangan ora dosane iman, lan apa bae sing dasare ora seka iman kui dosa.

Chapter 15

Tulungi sedulure kowe ben dadi lewih kuat imane kuat¹ Dadi, inyong sing kuat kudu ngingana bebane wong sing lemah imane, lan ora nyenangna awake deweh.² Kudune saben wong sing nang sekitane inyong bisa gawe seneng maring sepalane menengsa kanggo njaga kearipane lan bisa kanggo inbangun rohanine.³ Mergane, Kristus ra nyenangna pribadine Kristus deweh, manging wis ora sing ditulis, "mongan sing ngenyeh kowe kabeh, pada karo ngenyeh panjenenga Ne, wis teniba maning inyong."⁴ Mela kowe, apa bae sing di tulis gemiyen wis di tulisna kanggo ngajari inyong kabeh supaya ora goyah imane ben olih penglipunan sekang Kitab Suci, lan mduweni penganepan.⁵ Moga Gusti Allah, sing dadi sumber kesabarane, penglipunan ngaweh maning kowe Anugerah kanggo bisa urip nang sejerone ati siji pada karo Yesus Kristus,⁶ gene sehat lan siji kirau kowe bita mulyahna Allah Bapa Tuhan inyong Yesus Kristus.⁷ Mula kowe, tampani siji karo sing liyane, pada karo Kristus uga gelem mampani inyong kabeh kanggo mulyahna Allah.⁸ Inyong ngomong maning kowe anggeh Kristus wis dadi hamba kanggo wong? sing wis percaya maning kebenarane Allah, ya kawo kanggo nguatna janji sing di paingi sekang leluhurne inyong,⁹ lan kanggo bangsa? sing uda Yahudi pada mulyalna Allah supaya welan asike Allah sing wis di tulis, "mula kuwe, inyong arep memuji Gusti Allah ora nang sekitane bangsa-bangsa ndu Yahudi lan inyong arep nembang Mazmur kanggo asname Allah."¹⁰ Lan inyong maning" seneng? a hai bangsa-bangsa karo muate Allah"¹¹ Lan maning "Pujilah Tuhan hai bangsa-bangsa! jana bae umat memuji Tuhan"¹² Lan, Yesaya ngomong maning" arep teka sekang keturunan Isai,! Kristus arep urip kanggo mentah bangsa-bangsa lan mang njerone Kristus, bangsa-bangsa arep nduwe pengarepane."¹³ Kirane Allah sumber pengarepane ben bisa nyukupi kowe karo segala kesenangan lan kedamaian rang ngerone imane kowe gene kowe arep nduweni kelimpahan, pengarepan sekang Kuasa Roh Kudus. Paulus nglayani maring wong-wong sing udu Yahudi¹⁴ Sedulan-sedulan e inyong, inyong deweh di yakina soal kowe, pancen kowe akeh kebagusane, kelimpahane karo akeh pengelane lan sanggup mitutuni anlana siji karo sing lingane.¹⁵ Mula kowe, inyong wis mulis karo wani banget maning kowe ngenani puang-puang hal kanggo ngemutane kowe maning, supaya Anugerah sing wis Allah paningna maning inyong,¹⁶ inyong dadi abdine Yesus Kristus kanggo bangsa-bangsa sing ulu Yahudi uga bisa dadi iman kanggo injil Allah, mulane bangsa-bangsa mdu Yahudi bisa dadi persembahan sing di tanpa lan sing wis di kudusna dening Roh Kudus.¹⁷ Mula kowe, baneng karo Yesus Kristus, inyong bisa bangsa ngenani keadaan sing di lakahna dening Allah.¹⁸ jalana, inyong na arep wani ngomong soal apa-apa sing sejen, kecuali sing membe di lakohna mang Kristus liwat inyong kanggo gawe bangsa-bangsa sing udu Yahudi taat maning ruangane lan tumindahe.¹⁹ Lewat kuasa, tanda-tanda ajaib lan mujizat, lewat kuasa Roh Kudus mulane sekang kota Yerusalem lan sekitane tekan maning ilirium, inyong wis ngabana sekabehane injil Kristus.²⁰ Mula kuwe, inyong arep nekad ngabana injil nang panggonane Kristus sing urung di kenal ben inyong aja mbangun nang nduwen dasar sing wis di bangun wong sijen.²¹ Kaya ana sing wis di tulis, "kowe kabeh sing urung nampa warta sekang Kristus arep ndeleng, lan kowe kabeh sing urung kunga arep ngerti." Rencana Paulus nekani kota Roma²² Kiye sebabe inyong sering ora alangan arep alangan arep nulani kowe.²³ Mangin sikine, na ora maning panggonan nang danah kene, lan menga inyong wis pirang-pirang tahun suwene kepengin melani kowe,²⁴ Mula waktu inyong lunga maning Spanyol, inyong kepengin bisa mampir lan bisa kutemu karo kowe ben kowe bisa ngewa ngi inyong nang kana, sawise inyong seneng-senang karo kowe kanggo sedela.²⁵ Arep kepire, siki inyong agi lunga maning kota Yerusalem kanggo nglayani wong-wong Kudus.²⁶ Merge Makedonia lan Alkhaya karo kesenangan ati ngaweh maning wong sing ora dewe nang sekitane wong-wong Kudus sing ora mang Yerusalem.²⁷ Kowe kabeh pada seneng banget nglakohna, mula kuwe pancen wis dadi kewajiban kowe kabeh. Sempana bangsa-bangsa sing udu Yahudi wis mampa bagian sekang hal-hal Rohani sing

dadi duwekw wong Yahudi, mulane kabeh uga pada nglayani wong Yahudi sing esih pada mbutuhna jasmanine kowe kabeh,²⁸ Sawise ngampungna tugas kiye, hasile kowe kabeh di matuhna, soale inyong arep kunga maning Spanyol ngliwali katane kowe.²⁹ Inyong nguli, wektu kewe inyong marani kowe, inyong angi teka kano nggawe bebale Kristus.³⁰ Siki inyong njakuh maning kowe, sedulun-sedulun, kanggo Tuhan inyong kabeh Yesus Kristus lan kanggo Kasih Roh.³¹ Ben inyong dibebasna sekang wong? sing ra taat mang Yudea, lan supaya pelayanane inyong kanggo Yerusalem ditempat mang wong-wong Kudus.³² Lan ben olih Ridho Allah inyong bisa teha maning kowe karo perasaan seneng, supaya olih kedamaian mang sekitane kowe.³³ Sekiane damai Sejahtera Allah ana nang kowe kabeh. Amin.

Chapter 16

Salam pesen sekang Paulus¹ Inyong ngawehna maning kowe Febe, sedulune inyong kabeh sing nalah sijine dadi hamba jemaat nang Kengkrea.² Tampani deweke sejerone Tuhan kaya dene wong-wong Kudus, lan tulungi deweke nang sejerone apa sing di butuhkana sekang kowe mula kowe dewek wis ngaweh bantuan maning wong alah lan uga maning inyong.³ Wehna salame inyong maning Priskila lan Akwila, kanca-kanca ne inyong sing bareng-bareng nglayani Kristus Yesus.⁴ Kowe kabeh sing wis ngobana nyawane kanggo uripe inyong, maning kabehan, ora meng inyong bae sing nguatna syukur maning uga kabeh jemaat udu Yahudi.⁵ Wehna selama inyong maning jemaat mang make kowe kabeh.⁶ Salam kanggo Maria sing wis kerja keras kanggo kowe.⁷ Salam kanggo Andronikus lan Yunias, aedula-sedulan bangsane inyong sekaligus baneng tahanan ning uga di kenal keng sekitare para rasul, sing uga wis ora nang njerore Kristus sebelumnye inyong.⁸ Salam kanggo Ampliatius, sing inyong tesnani nang njenone Tuhan.⁹ Salam kanggo Urbanus, kanca kenjane inyong kabeh nang njerone Kristus, lan maning stakhis sing inyong tesnani.¹⁰ Salam kanggo Apeles, sing kebukti wis tahan uji sejerone Kristus. Wehna uga salama inyong maning saben anggota keluargane Aristobulus.¹¹ Gululna salama inyong maning Herodion, sedulun bangsane inyong, salam kanggo saben anggota keluarga Narkisus, sing ana nang njerore Tuhan.¹² Gululna salama inyong maning Trifena lan Trifosa, sing kerje keras nang sejerone Tuhan. Lan, maning persis sing inyong tresnani, sing uga keja keras kanggi nglayani Tuhan.¹³ Uga salam kanggo Rufus, wong pilihan Tuhan, lan uga maning ibune sing uga dadi ibune inyong.¹⁴ Salam maning Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas lan sedulan-sedulan sing bareng karo kowe kabeh.¹⁵ Salam kanggo Filologus lan Yulia, Nereus lan sedulen, terus maning Olimpasi, lan kabeh wong kudus! sing bareng karo kowe kabeh.¹⁶ Karo kasih kudus kabeh jemaat Kristus ngawehma salam maning kowe kabeh.¹⁷ Sedulan-sedulan, siki inyong ndukung kowe, adohi lan awaso sing namahna gawe perpecahan, kesesatan, serta sing bertentangan karo piwulangan sing wis kowe tanpa.¹⁸ Mulane, wong-wong kaya kuwe na nglayani Tuhan inyong kabeh Yesus Kristus, manging nglayani kekarepane deweh lan karo omongan sing alus serta omongan-omongan tanjungan kowe kabeh nglomboni atine wong-wong sing ora menghasi kecurigaan.¹⁹ Merga, ketaatane kowe wis dingerteni kabeh wong, mela kuwe intong seneng mergane kowe. Manging, inyong kepergian supaya kowe nglahalna maning opo sing apik lan resik sekang hal-hal sing jahat.²⁰ Allah sumber kedamaian lan sejahtera arep cepet ngremukna Iblis nang ngisol kaki kowe. Anugerah Yesys, Tuhan inyong kabeh, mbarengi kowe.²¹ Timotius, kanca kerjane inyong, ngawehna salam kanggo kowe, lan uga sekang Lukius, Yason, dan Sosipater, sedulu-sedulun bangsane inyong.²² Inyong Tertius, sing nulis layang kiye, ngawehna salam inyong maning kowe nang njerone Tuhan.²³ Gayus, sing ngaweh tumpangan maning inyong lan maning kabeh jemaat, ngawehna salam maning kowe. Erastus, bendahara kota, lan Kwartus sedulune inyong kabeh, ngawehna salam maning kowe.²⁴ (Anugerah Yesus Kristus, Tuhane inyong, mbanengi kowe kabeh! Amin)²⁵ Maning Allah sing sanggupi nguatna kowe pada karo injil sing nggawa lan ngaweh kabar inyong ngenani Yesus Kristus, lan sing pada karo mbuhal rahasia sing uwis di simpen seabad-abad lawase,²⁶ Nanging sing siki wis ditidolna liwat kitab-kitab para nabi, pada karo daweh Allah sing langgeng sing wis di kabarna maning kabeh bangsa kanggo mimpin tenuju ketaatane uman,²⁷ maning siji-siji ne Allah sing penuh hikmat ngliwali Kristus Yesus; kemulianne nganti selamane! Amin.

1 Corinthians

Chapter 1

Salam sekang Paulus

¹ Paulus, diceluk dadi rasul Yesus Kristus sekang karepa Gusti Allah, lan Sotenes, sedulur kita kabeh.² Maring jemaat Gusti Allah sing ana nang Korintus, kanggo deweke kabeh sing disucekna njroning Kristus Yesus, sing dicelik kanggo dadi wong-wong suci bareng-bareng kabeh woong-wong saben panggoman sing sesambat kante jenenge Tuhan ngokabeh Yesus Kristus, apik nang kanggo panggomane deweke kabeh utawa nang inyong kabeh.³ Sirahmate Gusti kanggo kowe lan rahayu slamet sekang Roma kita lan Gusti Yesus Kristus. Paulus ngucap sukar maring Gusti Allah⁴ inyong selalu ngucap sukur kepada Allahku ngenani kowe kabeh manga sah rahmate Allah sing diwehnea maring kowe sajroning Yesus Kristus.⁵ Yen jroning kabeh bab, kowe kabeh dipenui jroning peyambek jroning kabeh omongan lan kabe pengertian.⁶ Pada karo kaseksen mengenai Kristus wis dikuataken jroning kowe kabeh?⁷ Karo kowe, kowe kabeh ora arep kekurangan jroning salah siji karuniapun sawetaa kowe kabeh ngenteni kanyataan Gusti kita Yesus Kristus.⁸ Sing uga neguhaken kowe kabeh sampa tekan aakhire ben kowe kabeh ora cacat, nang dena Gusti kita Yesus Kristus.⁹ Allah itu setia, marga Gusti Allah kowe diceluk sajroning persekutuan karo anake, Yesus Kristus Gusti Allahe inyong kabeh.

Pasulayan Jroning Jemaat ¹⁰ Siki inyong ngdingena kowe, sedulur-sedulur kanti asmani Gusti kita Yesus Kristus ben kowe kabeh ngomongna bab sing pada benes ora kabeh ngomongna bab sing pada benes ora ana pasulayan ing antarane kowe kabeh gene kowe delunglen kapi ing pekuan sing pada lan penemu. ¹¹ Sebab, wis dingerteni marin inyong ngenani kowe, sedulur-sedulurku, keluarga Kloe yen ana rasulayan mani antarane kowe. ¹² Maksudku iki kowe pada ngomong dewek, “inyong dari Paulus,” lan “inyong dadi Apolos” lan Inyong dadi Kefas, lan inyong sekang Kristus. ¹³ Apa Krisus terbagi-bagi? Apa Paulus disalibna kanggo kowe? Utawa, apa kowe dibaptis jroning Gusti Allah nama Paulus? ¹⁴ Inyong bersukur maring Gusti Allah yen inyong ara baptis wong pun dari koe kecuali Krispus lan Gayus, ¹⁵ men apa ana sipi sing besa ngomongna yen kowe dibaptis nangiro jeneng ku. ¹⁶ Inyong ya mbaptis ma kabeh sekaluargane Stefanus selewie, aku ora ngerti, apa aku wis mbaptis wong liane. ¹⁷ Merga, Kristus ora ngutus inyong nggo bagus, nanging nggo yebaraken Injil, bukan jroning hikmat men salis Kristus ora digawe sia-sia. Kuasa lan Hikmate Gusti Allah ¹⁸ merga, omongan hal salib kuwe kebodohan, kanggo deweke sing dislametaken, bab kue kekuatanne Gusti Allah. ¹⁹ Merga ana katulis, “Gusti Allah arep ngancurna hikmate wong sing bejaksana, lan kepenterane won sing pinter, Gusti Allah arep nolak. ²⁰ Nang endi wong sing bejat? Nang endi wong sing bejat? Maengdi ahli Toret, mangeni ahli deat jaman kiye? Mbak selah uwis gawe bodo hikmat denya kiye, ²¹ ulergane mang hikmat Gusti Allah, denya lewar hikmati ora ngenal Gusti Allah, mulane Gusti Allah, ngijin lewa kebodoan pemberitaan injil nggo nyelametna sing pada pecaya. ²² Merga wong-wong Yahudi njaluk tanda-tanda lan wong-wong Yunani njaluk hikmat. ²³ Ewodene, inyong kabeh ngabaraken Kristen sing disalibna sing wong-wong Yahudi dadi batu sandungan, lan nggo wong udu Yahudi kebodoohan. ²⁴ Nggo kowe kabeh sing dipanggil, wong-wong Yahudi arepa wong-wong Yunani Kristus kue kekuatane Gusti Allah lan hikmate Gusti Allah. ²⁵ Merga sing bodoo sekang Gusti Allah kowe, lewih bijaksana timbang menungsa, lan sing lewih lemah kang Gusti Allah yakue lewih kuat katimbang menungsa. ²⁶ Ndeleng kahananmu wektu kowe dipanggil, sedulur-sedulur ora akeh sing beyeksana menurut daging, ora akeh sing kuasa, ora akeh sin wibawa. ²⁷ Nengan Gusti Allah wis milih sing bodo sekan jagat nggo ngisin ngisimaken sing bijaksana lan Gusti Allah mileh sing lemah mang nggo ngirai-ngirai akan sing kuat. ²⁸ Lan, Gusti Allah milih sing ora dipandang nang dunia lan dipandang asor nganti hal-hal sing ora ana artinanggo ngelangakan bab sing ana artine, ²⁹ Men saben wong ora berayemadeg nangarepe Gusti Allah. ³⁰ Marga Gusti Allah, koweane nang jroning Yesus Kristus, sing nggo inying kabeh didadekna hikma, kebenaran, kekudusan lanpenebusan lan Gusti Allah. ³¹ Uten men sing kaya ketulis, ben wong sing sombong dewe, ngegungga dajroning Gusti.

Chapter 2

Imam sing didasari sekanga Gusti Allah ¹ Lan, malika inyong teka maring ko, sedulur-sedulur aku ora teka ngangow kewasisan tembung-tembung utawa hikmat kanggo ngabaraken rahasia ne Gusti Allah maring koe. ² Merga, inyong mustusna ben ora ngerteni apa bae ing tentaranane koe kabeh kejaba ngenani Kristus Yesus, yaitu ja Gusti sing di salibna. ³ Inyong bareng-bareng karo koe maring kemahane jroning kaweden, lan gemetar banget. ⁴ Omongan ku putawa kabar sekang inyong dudu jroning omongan-omongan pangerteneni sing ngeyakinaken, nanging karo bukti roh lan kuasane. ⁵ Supaya imanmu ora nanggo dasar karo hikmat menungsa, nanging maring kuasane Gusti Allah. Gusti Allah nidoknaken hikmate Gusti lewat Roh ⁶ inyong kabeh ngemongaken hikmat ing antarane kowe kabeh sing dewasa, nanging dudu hikmat mahamiki utawa sekang penguasa-penguasa, jaman iki sing arep dimusnaken. ⁷ Kejabah inyong kabeh ngemongna hikmat Gusti Allah jroning rahasia, hikmat sing ora kateruwu, sing Gusti Allah ketaken sadurunge wiwidlan jaman kanggo kemulyaane inyong kabeh. ⁸ Ora ana pengusa-pengusas jaman iki sing ngenal. Marga menawa deweke kabeh uwis ngenal, duweke kabeh ora arep perna nyalibaken Gusti Allah sing luhur. ⁹ Nanging kaya si katulis “apa sing mripat durung taweru, lan kuping durung tau krungu, lan durung tau ana jroning atimu manungsa, kabeh iku Gusti Allah wis nyediaken kanggo deweke kabeh sing nrasnani Gusti Allah. ¹⁰ Nanging, Gusti Allah wis ngomongna bab-bab iki maring inyong kabeh lewat roh mera roh mliki kabeh bab wadihne Gusti Allah, ¹¹ Merga sapa bae ing antarane manungsa ing ngerteni baksekang menungsa liane Roh manungsa sing ora ing sjrone? Mengkonoh uga, ora ana sijine owng bae sing ngerteni bab-bab sekang Gusti Allah kejabal Roh Gusti Allah. ¹² Saiki inyong kabeh wis nampak, dudu roh sekang dunia, nanging roh sing sekang Gusti Allah be inyong kabeh lipangertian bab-bab sing diwe na Gusti Allah maring inyong kabeh. ¹³ Bab-bab sing uga inying kabeh omongna iki, dudu jroning omongan sing di ajaraken nang hikmat manungsa, selyani sing diajaraken nang Roh karo banding na bab-bab sing Rohani karo sing rohani. ¹⁴ Ningen, manungsa sing ora Rohani, ora nampak, bab-bab sing asale sekang roh e Gusti Allah Marga bab-bab itu dadi kebodohan kanggo deweke ora bisa mahami merga bab-bab kue nang bisa di pili cara rohani. ¹⁵ Manungsa sing Rohani siji kabeh bab nanging ana kabeh dewe ora di nilai neng sapa bae. ¹⁶ Marga sapaseh sih ngerteni pikiran Gusti nanti bisa ngelingna Gusti nanging inyong kabeh dueni pikiran mesti nganti bisa ngelingna Gusti, Nanging inyong kabeh nduweni pikiran.

Chapter 3

Ora temua nang Jrone Umat ¹ Anadene, sedulur-sedulur, inyong ora bisa ngomong karo kowe koyo dene maring merungsa sing percaya, tapi kaya maring wong sing ora percaya, ya kuwe kaya bayi-bayi sejeoning Kristus. ² Aku nginum kowe susu, udu panganan, merga kowe urung kuat, . ³ Mergane kowe urung percaya. Jalaran, nek ana iri ati lan cekcok antarane kowe, mbok kowe esih urung percaya lan urippna nganggo karepe dewek? ⁴ Jalaran, wektu wong siji ngomong, “Aku golongan Paulus”, lan sing sejene, “Aku golongan Apolos”, dadi kowe kuwe menungsa? ⁵ Terus, sapa

Chapter 4

Apolos kuwe? Lan, sapa paulur kuwe? Abdine Gusti sing dadi lantarne kowe dadi percaya kaya sing Gusti Allah weken maring dewek-dewek.⁶ Aku nandur, Apolos nyiram, tapi Gusti Allah sing ngurapena.⁷ Dai udu sing nandur, ora juga sing nyiram, tapi Gusti Allah sing nguripena.⁸ Wong sing nandur lan sing nyiram kuwe siji lan kowe kabeh arep nampani upahe dewek sesuai karo usahane dewek-dewek.⁹ Jalaran koe kabeh kuwe kanca sekerjane Gusti Allah; kowe kuwi sawahe gusti Allah, bangunan Gusti Allah.¹⁰ Pada karo sih-rahmate Gusti Allah sing diweken maring inyong, kaya wong ahli bangunan sing trampil, inyong ngesogena pondasi tau sing sejene mbangun nang nduwure. Nanging, saben wong kudu ngatekena kapriwe deweke mbangun nang nduwure.¹¹ Sebab, ora nana se-ewong bae sing bisa ngesogena pondasi sing sejene utawa sing uwis disogena, yakuwe Kristus Yesus.¹² Nek ana wong mbangun nang nduwur pondasi kiye karo emas, perak, watu-watu sing ana regane, kayu, suket damen.¹³ Pegawaian sing dilakoni nang saben wong arep jelas jalaran Dina kuwe arep diketokena karo geni, lan geni kuwe dewek arep nguji kepriwe jenis pegaiwaan saben wong.¹⁴ Nek pegaiwaan sing uwis dibangun nang uwong kuwe bertahan, deweke arep nampani upah.¹⁵ Nek pegawaianne wong kuwe entong kebakar, deweke arep ngrasaken rugi, arepa kaya kuwe, deweke arep dislametena, nanging kahanane kaya nglewati geni.¹⁶ Apa kowe ora ngerti yen kowe kuwe Bait Allah lan Rohe Gusti Allah manggon rang sejroning awakmu?¹⁷ Nek ana wong sing ngancurena Bait Allah, Gusti Allah arep ngancurena deweke jalaran Bait Allah kuwe suci, yakuwe kowe.¹⁸ Aja ana wong sing nipu awakw dewek, Nek ana wong nang antarene kowe ngira yen deweke bijaksana nang jaman siki, jorena bae deweke dadi bodo mendeweke dadi bijaksana.¹⁹ Sebab, himkat dunia kiye ya kebodohan nang ngarepe Gusti Allah. Sebab, ana tertulis Gusti Allah sing nangkep wong bijaksana ing sejroning licike kowe kabeh.²⁰ Lan lagi Gusti Allah ngertine pikir-pikir ne wong sing bijaksana,kuwe kabeh sia-sia.²¹ Mula kuwe, aja ana seewong pun sing jendene sejronging manungsa. Jalaran apa bae kiye duwekmu.²² Ya paulus, Apolos, arepa kuwe kefas, ya dunia, ya urip lan kepaen, ya hal-hal sing siki maupun hal-hal sing arep teka, abeh ya kuwe duwekna.²³ Lan, kowe duweke Gusti Allah, lan Kristus duweke Gusti Allah

Chapter 4

Peladosan Utusane Kristus¹ Kudune kaya kiye wong ngetungena kowe ngetungena kowe kabeh ya kuwe abdine Kristus lan wong-wong sing dipercaya karo hal-hal sing ana regane kudune mbuktikena yen kowe kabeh bisa dipercaya.² Kaya kuwe, wong-wong sing dipercaya karo hal-hal sing ana regane dukune mbuktikena yen kowe kabhe bisa dipercaya.³ Ningen, kanggoku ora penting nek aku diadili nang kowe apa nang pengadilane menungsa. Malah, aku dewek ora ngadili awaku dewek.⁴ Jalaran, inyong ora ngadari apa bae maring awaku dewek. Ningen, dudu merga bab kuwe inyong dibeneraken, mulane Gusti Allah-e sing ngadili inyong.⁵ Mula kuwe, aja ngakini sedurunge, ya kuwe sedurunge Gusti teka. Gusti sing arep madangi bab-bab sing ora kaon sejrone kepetengan lan arep ngetokena unek-unek ke. Dadi saben wong arep nampani pengaleman kang Gusti Allah.⁶ Sedulur-sedulur, aku wis nerapena bab-bab kiye sekang inyong dewek lan Apolos kanggo kowe men ana sejrone inyong kabeh, kowe kabeh bisa sinau men ora ngliwati apa sing ketulis dadi ora nana salah siji sekang kowe sing dadi gumedeg siji lan sijine.⁷ Jalaran, sapa sing mbeda-mbedakena kowe? Apa sing kowe duwe, sing ora kowe namani?⁸ Kowe wis dipuaskena, kowe wis dadi sugih! Ora karo inyong kabeh, kowe wis dadi Raja! Inyong panen ngarepna kowe bener-bener wis dadi raja dadi inyong kabeh bisa mrentah-mrentah karo kowe kabeh.⁹ Jalarn, ujure inyong, Gusti Allah wis mangonaken inyong kabeh, para rasul, nang nggon sing keru dewek, kaya wong-wong sing diwei ukuman mati; merga inyong kabeh didadekena tontonan nang dunya, kejaba nggo malaikat-malaikat utawa menungsa.¹⁰ Inyong kabeh bodo merga Kristus, nanging kowe kabeh bijaksana nang sejrone Kristus. Inyong kabeh lemah, nanging kowe kuat. Kowe mulya tapu inyong kabeh ora diajeni.¹¹ Nganti tekan siki, inyoong kabeh kencot lan ngelak sandanganmu rowok-rawek, digebugi, lan buara.¹² Inyong kabeh nyambet gawe abot, nyambet gawe karo tangane inyong dewek. Wektu inyong kabeh, inyong kabeh dimehi, inyong kabeh diberkahi, wektu inyong kabeh disiksa, inyong kabeh sabar.¹³ Wektu inyong kabeh dipitenah, inyong kabeh jawab karo sumeh. Malah, tekan siki, inyong kabeh dadi kaya runtah nang dunya kiye, rereged sekang apa bae.¹⁴ Inyong nulis bab-bab kiye udu nggo ngisin-ngisin ngena kowe, nanging nggo nasehati kowe nggo anak-anaku sing tek tresnani.¹⁵ Merga, senadyan kowe duwe sepuluh ewu guru jroning Kristus, kowe ora duwe bapa akeh. Merga ing jroning Kristus Yesus, inyong koe sing dadi bapanekowe lumantar injil.¹⁶ Mulane, inyong ndorong kowe, dadia wong sing nurut maring teladane inyong!¹⁷ Yakuwe mulane, inyong uwis ngutus maring kowe Timotius, anaku sing tek senengi lan sing setia nang jroning Gusti Allah. Deweke arep ngelingena kowengenani lakune inyong jroning Kristus, kaya sing inyong ajaraken nang ngendi-ngendi, nang sajroning pasamuhan.¹⁸ Sewetara akeh wong sing pada kementhus, ngirane inyong ora arep teka maring kowe kabeh.¹⁹ Nanging, inyong arep gegean teka maring kowe kabeh, nek Gusti Allah ngresakaken, lan inyong arep ora kur mung jarene wong-wong sing kenethus kuwe, nanging ya kuasane kowe kabeh.²⁰ Merga, kratone Gusti Allah dudu kang jrone omongan nanging nang jerone kuasa.²¹ Apa sing dikarepna kowe? Apa aku kudu teka maring kowe karo tongkat utawa karo kasih lan roh kelemahlembutan?

Chapter 5

Dosa Jina nang Sajroning Pasamuhan¹ Pancen wis dilaporena yen ana perjanjian nang antarane kowe kabeh, perjanjian sing ora nana nang antarane bangsa-bangsa lia, yakuwe ana wong nyukut bojone bapake.² Lan kowe gemedog! Ya mbok kowe kudune priatin men wong sing nglakoni kelakuan kiye disingkirena nang antarane kowe?³ Pancen, secara badan

inyong adoh, nanging aku teka sajroning roh. Lan inyong wis nibakena ukuman nggo wong-wong sing nglakoni bab kuwe, kaya-kayane inyong teka. ⁴ Sajroning asmane Gusti Yesus, wektu kowe kabeh kumpul, lan inyong karo koew sajroning roh karo kuasane gusti inyong kabeh, Yesus, ⁵ inyong wis mutus-ena nggo ngeweh-ena wong kiye maring Iblis nggo mbinasakaken kedaging-ngane men roheh olih dislametaken nang dinane Gusti. ⁶ Gemedege koe ora apik. Apa ko ora ngerti nek yen ragi setitik bae bisa ngrageni kabeh adonan? ⁷ Bersihi kabeh ragi sing lawas men koe dadi adonan sing anyak, jalaran koe pancen ora nganggo. Mergo, Kristus, wedus Paskah koe kabeh wis sebelah. ⁸ Mula kuwe, ayuh koe kabeh nganakena pesta kuwe, udu karo ragi sing lawas, udu sekang ragi piala lan duraka, nanging nga nggo roti sing ora beragi sekang keaslian lan kebeneran. ⁹ Inyong nulis surat nggo kowe : aja srawung karo wong-wong jina. ¹⁰ Maksude inyong, udu karo wong-wong jina nang dunia kiye, wong-wong brangas, tukang ngapusi, utawa kabeh wong sing nyembah brahala. Nek kaya kuwe, kowe kabeh kuddune metu sekang jagat kiye. ¹¹ Nanging siki inyong nulis nggo koe, aja srawung karo wong-wong sing ngaku sedulur nyatane deweke nglakoni jjina, mbrangas, menyembah brahala, initnah, mabok apa nipu. Mulane aja mangan karo wong kaya kue. ¹² Merga, apa urusane inyong ngadili wong-wong njaba? Arepa koe ngadili deweke sing ana sajroning umat? ¹³ Nanging Gusti Allah sing arep ngadili deweke sing nang njabane umat. Mula kuwe, urak bae wong sing nglakoni barang ala sekang antarane koe.

Chapter 6

Ngenani perkara hukum nang antara wong percaya ¹ Nalika salah siji sekang koe due perkara karo sing lia, apa deweke wani lunga nggo ngelet pengadilan nang ngarepe wong-wong sing ora bener lan ndu nang ngarepe wong-wong suci? ² Apa koe ora ngerti yen wong-wong suci arep ngadili jagad? Nek jagad diadili nang koe, apa koe ora patut nggo ngadili perkara-perkara sing cilik banget? ³ Apa koe ora ngerti yen inyong kabeh arep diadili para malaikat? Apa maning kur perkara-perkara biasa sedina-dinane! ⁴ Dadi, yen koe ngadepi perkara-perkara biasa sing kaya kue, nanggapa koe ngawa maring deweke sing ora kapetung jroning umat? ⁵ Inyong ngomongena kiye men koe isin. Apa ora nana se-ewong nang antarane koe sing wicaksana, sing sanggup ngurusi perkara-perkara nang antar sedulur-sedulure? ⁶ Malah, antar sedulur karo sedulur ngolet pengadilan nang ngarepe wong-wong sing ora percaya! ⁷ Sebenere, uwis dadi kegagalan koe merga koe nduweni perkara-perkara hukum nang antarane koe. Nang ngapa koe ora lewih senang dirugikena? ⁸ Sewalike, koe dewek salah lan ngrugi kena. Tur koekabeh nglakoni maring sedulur-sedulurmu. ⁹ Apa koe ora ngerti yen wong wing ora bener ora arep nampani warisan kratoning Allah? Aja pada kesasar! Wong-wong jina, sing nyembah brahala, wong-wong sing pada jina, wandu, wong lanang jina karo wong lanang, ¹⁰ Kang nyolong, wong-wong sing pada mbrangas, kang mendem, kang mitnah, lan tukang ngapusi deweke kabeh ora arep warisi Kratoning Allah. Koe kabeh ya kaya kue. ¹¹ Ningen, koe uwis diresiki, uwis disucikena lan uwis dibenerena nang sajroning Gusti Yesus Kristus lan sajroning Gusti Allah inyong kabeh. Ngindari Perjinaan ¹² Sekabe-he tek olihkena nang inyong, nanging ora kabeh migunani. Pancen sekabe-he tek olih kena nggo inyong, naning inyong ora arep dipeksa nang apa bae. ¹³ Panganan nggo weteng, lan weteng nggo panganan, naning Gusti arep nganurena kaloro-lorone. Badan udu nggo jina, nanging kagem Gusti, lan Gusti nggo badan. ¹⁴ Gusti Allah nangikena Kristus lan arep nangekena inyong kabeh merga saka penguasane. ¹⁵ Apa koe ora ngerti yen badan-mu koe anggota-anggota pejana? Ora babar pisan. ¹⁶ Apa koe ora ngerti wong sing rumaket maring tunasusila dadi manunggal sebadan. ¹⁷ Mbok menawa, wong sing manunggal karo Gusti dadi siji karo panjenengane. ¹⁸ Pada ngedohena laku jina! Saben dosa liane sing wong nglakoni nang njaba badane, nanging wong sing jina, doosa maring badane dewek. ¹⁹ Apa koe oora nerti yen badan-mu kue Bait Sang Roh Suci, sing ana sajroning koe, sing koe tampani sekang Gusti Allah, lan yen awak-mu ndu duweke koe dewek? ²⁰ Merga, koe uwis tebus karo rega sing lunas. Mulane, ngluhurna Gusti Allah karo badan-mu.

Chapter 7

Pitutur wemani Perkawinan ¹ Siki, ngenani bab-bab sing kowe kabeh ditulis maring inyong: yakuwe apik yen wong lanang ora nyenggol wong waeon. ² Janging boyene inyong lem saben wong wadon nduweni bojone dewek. ³ Wong lanang kudu nyukupi kewajibanane karo sing wadon. Sentowo uga wong wadon karo sing lanang. ⁴ Wong waden ara nguasani maring awake dewek maring sing waden. ⁵ Aja kowe pada pisahan, kejaba pada setuju bareng-bareng nggo sewatara wektu ben kowe bebas aweh wektu kowe kanggo ndonga. Terus, urip bareng-bareng maning ben setan ora nggodani kowe margo barang mampu mu jroning nguasani awake. ⁶ Nanging, inyong ngomongaken iki kanggo kesempatan dudu nggo prentah. ⁷ Inyong kabeh wong kaya wakku, nanging saben wong nduweni karunia dewek sekang Gusti Allah, sing salah biji wong jroning bab iki, lan song liya jroning bab itu. ⁸ Maning sing ora kawin karo ora randa, aku ngomongna yen lebih api kanggo deweke mabeh nek tetep jroning kahanan kaya inyong. ⁹ Nanging, yen deweke kabeh arabesa nguasani awake, apike deweke kabeh kawen. Ulenga, lewih api kawin tebang ngengken hawa nafsu. ¹⁰ Maring sing kawin, inyong aweh prentah-prenta iki (Bludu sekang inyong, amanging sekang Gusti). Yakuwe wong wadon ora ulih ninggalna bojone. ¹¹ Nanging yen deweke wis kebanjur ninggalna bojone, deweke kudu tetap ora mbojo, utawa bali maning kara sing lanang (bojone). Lan bojone ora ulih megat sing wadon. ¹² Maring sing salewas, aku ngomongna (inyong, dudu Gusti) mbok ana sedulur nduweni bojo sing ora percaya, lan woong wadon ku gelem urip bebarengan, aju deweke megat bojone kowe. ¹³ Kaya kuwe uga yen sijine wong wadon nduwe bojo sing ora percaya, lan wong lanang ku gelem urip bareng-bareng aja deweke ninggalna bojone iki. ¹⁴ Merga sing lanang ora percaya iki di sucekna nang song

wadon lan sing wadoon sing oora percaya di sucekna karo bojone sing lanang. Yen ora kaya kuwe, anak-anakmu kuwe anak-anak injinji (najis) manging saiki deweke kabeh suci.¹⁵ Naning yen sing ora percaya iki kepengin pesah jorma deweke pisah jroning bab kaya iki sedulur lanang lan sedulur kue wadon ora ana maning hubunganne.¹⁶ Nanging, Gisti Allah wis nimbali inyong kabeh ngerti mbak kowe kabeh arep nylametakan sing lanang? Utawa, kepriwesih kowe kabeh ngerti bab sing lanang, mbak kowe kabeh arep nylametaken sing wadon? Tetep jroning kahanan naliko diceluk Gusti Allah.¹⁷ Nanging, kaya sing wis Gusti tetep na kanggo saben wong kaya dene Gusti Allah wis nyeluk deweke kabeh dewek, tetapa urip jroning kahanan kaya kiya, kaya kite inyong mrentahmu maring kabeh umate.¹⁸ Apa ana wong sing diceluk naliko deweke uwis di sunat? Ajo deweke ngilangaken tenger-tenger sepile. Apa ana wong sing maliko di celuk deweke durung sunat? Aja deweke dijumpat.¹⁹ Marga, sunat benara ora sunat, ora perlu. Naning ing perlu kuwe taat maring prentah-prentah Gusti Allah.²⁰ Saben wong dudu ana jroning kahanan kaya naliku deweke diceluk.²¹ Apa kawe kabeh sijine wong sing tadi batu natiko diceluk? Aja kowe kabeh ku watie bab ku wanging yen kowe kabeh uga bera dadi wong sing merdeka, lewih apik anggonen kesempatan iki.²² Marga, deweke sing malika di celuk jroning Gusti Allah kuwe batur, deweke kuwe wong merdeka duweke Gusti. Kaya kuwe uga, nalika wong sing mendeka diceluk, deweke kuwe bature Kristus.²³ Kowe wis dibayar karo uga sing lunas merga iki aja kowe kabeh dadi baune menungsa.²⁴ Sedulur-sedulur, kudune saben wong ajeg kolase diceluk. Petutur kanggo wong sing durung kawin.²⁵ Saiki, maring wong-wong sing durungtan kawin inyong ora nduweni prentah sekang Gusti. Nanging inyong aweh panemuka kaya wong, sing welas asike yasti bera dipneaya.²⁶ Aku nganggep bab iki api jroning kahanan angel wektu iki yaitu lewuh apih kanggo sipine wong tetep kaya apa anane.²⁷ Apa kowe kabeh isin gandeng karo sijine wong wadon? Aja kowe kabeh ngolet bojo.²⁸ Naning, yen kowe kabeh kawin, kowe kabeh ona dosa lan yen sijine wong paawan kawin, deweke ora dosa nanging deweke kabeh sing kawin arep ngalami kangelan-kangelan urip mangdunya lan aku kepengin kowe kabeh ketiwatan sekang tak bab-bab iku.²⁹ Sedulur-sedulur, tegere kowe meklume urip perek. Dadi miwiti saiki jorna deweke kabeh ana nanging, deweke kabeh nduwe bojo, uripo kaya deweke kabehena nduweni.³⁰ Deweke kabeh sing najis kaya ara nangis, deweke kabeh seneng denery kaya sing ora deneng, deweke sing suku kaya ara nduweni.³¹ Lan deweke kabeh sing nggemakna bab-bab dunya iki, kaya ora nggunakaken. Marga, kahanan dunya iki lagi ajur mumu.³² Inyong kepengin kowe kabeh lepas denang kuatir wong sing ora kawin mikirna bab-bab ngenani Gusti. Kepriwe deweke bisa nyenengna Gusti.³³ Naning, won kawin bab-bab kadunyan, kepriye deweke bisa nyenengna bojone.³⁴ Lan katresmanad dibagi-bagi wong wadon sing ora kawin lan perawanengawatiri bab-bab ngenani Gusti ben deweke dadi suci, apih awak ilawa Roh. Nanging, wong wadon sing kawin ngewatirna bab kaunya iki, kepriwe deweke bisa nyenengna sing lawang.³⁵ Inyong ngomongaken bab iki kanggo kauntunganmu duwe, dudu kanggo ngalang-ngalang kekarepanmu, mulane kanggo bab sing apik ben pelayanane maring Gusti ora ane alangan.³⁶ Nek ana wong sing ngiraini yen deweke uwis ngalakoaken bab inyong ana antes maring prawane kelungse lan kaya kowe kudune, ben deweke mglakokna apa sing dekarepaken, deweke ora dosa be deweke kabeh kawin.³⁷ Done, deweke song wis mantep jroning aine ora lagi dipeksa, nduweni luasa nggo kepinginane dewek, lan uwis mutusna jroning aene nggo ora ngawono praware iki mula deweke nglakokna kanti apik,³⁸ Dadi, nek deweke ngawini prawanne deweke gawe bener, naning yen deweke ora ngawini perawan iki deweke gawe bener.³⁹ Wong wadan terikat suene sing lamang asih urip, naning yen sing lanang ninggal dunya, deweke bebas kanggo kawin karo sapu bae sing karepna, asalkan wong iki ing sajroning Gusti.⁴⁰ Nanging menurud panemu, deweke lewei seneng nek deweke tetep jrone kakananane, lan menurut ku, aku uga ndaweni Roh Gusti Allah.

Chapter 8

Sesaji Maring Berhala¹ Saiki soal daging-daging sing disajenaken karo brahala-brahala, inyong kabeh ngerti nek inyong kabeh nduweni pengertian-pengertian nggawe sombong, nanging kasih membangun.² Nek ana wong ngarani nek deweke ngerti suatu deweke urung sing ngertine sing sebenere dewekengerti,³ mung nek salah sawijine wong mengasihi Allah, deweke dikenal nang Allah,⁴ merga kuwi, soal pangan daging-daging sing disajenaken karo brahala, Inyong kabeh ngerti nek ora nana brahala nang dunia iki, lan ora nana Allah selain deweke siji-sijine.⁵ Mung, umpame ana sing diarani allah-allah, bagus nang surga utawane nang bumi, (kedadiane ana akeh "allah" lan ana akeh "tuhan")⁶ nanging kanggo Inyong kabeh Allah mukur ana siji yakuwe gusti Allah. sekang gusti Allah sekabehane inyong kabeh dadi ana. Mukur ana siji Allah, yakuwe Yesus Kristus sekabehane sing ana uga inyong kabeh ana merga gusti Allah.⁷ Sanajan kaya kowe, ora saban wong nduweni pengertian kiye. Wong-wong sing wis terbiasa nggunakna berhala nganti siki, mangan panganane wis biasa nggo nyajeni berhala. Merga kuwi ati nurnani wong-wong sing lemah dadi kotor.⁸ Pangan ora arep nekaken inyong kabeh karo Allah, inyong uga ora arep lewih yeleh nek inyong kabeh ora mangan, utawa ora uga lewih bagus nek inyong kabeh mangan.⁹ Mung, inget bebasi kowe iki aja malah dadi ngalang-ngalang kanggo kae kabeh sing lemah.¹⁰ Merga, nek ana wong sing wekuh kuwi sing nduweni pengertian, mangan sejeroni kuil brahala, dudu kuwi hati nuranane nek deweke lemah, arep sejekaben kanggo mangan daging -daging sing di sajenaken karo brahala.¹¹ Dadi, lewat pengertiane kowe, wong ding kanggone Kristus wis mati, dadi mati.¹² Dadi, karo dosa nangare sedulur-sedulur seimanmu lanyaranihati nuranane sing lemah, mangkane sing lemah, mangkane kuwi berdosa nangekapan Kristus.¹³ Merga kuwi, nek pangan ngawi sedulur selmane Inyong kena alangan, inyong ora arep pernah mangan daging sampe selwas-selwase supaya inyong ora gawe sedulure inyong kena alangan

Chapter 9

Hak-Hake Rasul¹ Apa Inyong kie dudu wong bebas, Inyong kie kan Rasul? Inyong kan wong sing wis tau Yesus, Gustine awake dheweke? kowe kabeh kan hasil sekang penggaweane Inyong Ing sak njerone Gusti.² Menawa kanggo wong liya Inyong iki dudu Rasul, paling ora Inyong kie kan Rasul kanggo kowe kabeh. Awit kowe kabeh iku kan wujud sekang kerasulane Inyong.³ Yo kiye wujud pembelaanku Inyong maring wong-wong sing arep padha ngadili Inyong.⁴ Apa inyong kiye ora ndowe hak di enggo mangan lan ngombe?⁵ Apa inyong kiye ora nduweni hak golet bojo sing tinggal iman, kaya dene Rasul-Rasul liyane, sedulure Inyong koya dene Kefas?⁶ Apa mung Barnabas karo Inyong sing ora nduweni hak nggo nyambut gawe?⁷ Sapa ta sing tau dadi tentara banjur mbiayani awake dewek? sapa to sing nandur neng kebun anggur lan ora mangan wohe? utawa sapa sing angon kewan banjur ora ngombe susune?⁸ Apa Inyong ngomong mung manut pikirane menonso bae? Kitab toret kang uga ngomong mengkono?⁹ Merga wis di tulis neng kitab toret "Aja padha mbrongsong sapi kang lagi narik kilangan gandum. Njur apa mung sapi sing di gatekna neng Gusti Allah."¹⁰ Utawa apa sing di omongna kowe di enggo Inyong karo kowe? Di enggo Inyong lan kowe kabeh prekara kowe di tulis. Merga sing mlaku ya mlaku kanthi pengarep-arep, lan sing tembe ngrontok Gandum uga ngrontok gandum karo kepingin oleh bagiane.¹¹ Menawa Inyong nyebar winih Rohani maring kowe kabeh, apa ora patut yen Inyong panen perkara materi sekang kowe?¹² Nemawa wong liya ndureni hak neng kowe kabeh, nek Inyong sakjane duwe hak neng kowe kabeh, Inyong ora gonakna kue, sebalike Inyong nanggung sakabehing kebutuhanku, supayane Inyong ora dadi pepalang kangga Injile Gusti Yesus.¹³ Apa kowe kabeh ora padha ngerti yen wong sing kerja neng prekoro-prekoro sing suci uga ulih mangan panganan sekang Bait suci? lan sing nglayani neng altar uga oleh bagian sekang persembahane?¹⁴ Semona uga Gusti Allah mrentah wong-wong sing mantana Injil uga urip sekang okehe martakna Injil.¹⁵ Nanging Inyong ora tau nggunakna haku siji-sijio. Luwih apik aku mati ketimbang wong-wong ngilangake kebahagiaanane Inyong.¹⁶ Merga nek Inyong martana Injil Inyong ora ana alasan nggo pamer, merga martana Injil kuwi kewajibanku sing ona ing inyong. Ciloko nek inyong ora ngabarno Injil.¹⁷ Yen Inyong ngabarna Injil merga karepe Inyong dewek, Inyong mesthi nduweni upah. Nanging kie dudu karepi Inyong perkoro kie wujud sekang kepercayaan gusti Allah maring Inyong.¹⁸ Nek kaya kowe apa sing dadi upahe inyong. Upahe Inyong ya kowe nek Inyong ngabarna Injil, malah Inyong oleh ngabarna Injil tanpa upah, lan ora nyalahgunana Injil nggo nggolek pathi.¹⁹ Nanging senajan Inyong bebas maning sekabehing mong, Inyong nganggep awakku dheweke kaya Hamba, tumrap wong kabeh. Supaya Inyong bisa menangna wong-wong dadi percaya neng Gusti Yesus.²⁰ Nek Inyong bareng-barengkaro wong Yahudi Inyong ya kaya wong Yahudi supayane Inyong bisa menangna wong Yahudi. Nggo wong sing precaya kitab toret, Inyong kaya wong sing precaya kitab toreb, najan Inyong ora nganggo hukum toret supayane Inyong bisa menangna wong kabeh sing padha precaya kitab toret.²¹ Kanggo wong-wong sing ara precaya kitab toret Inyong kaya wong sing ora precaya kitab toret, ning precaya maring Gusti Yesus, supayane Inyong bisa menangna wong-wong sing uga ora precaya kitab toret.²² Nek Inyong bareng wong sing lemah, Inyong uga dadi kaya wong sing lemah supayane Inyong bisa nylametna wong-wong lemah. Inyong wis dadi kaya sapa bae supaya kanthi sakehing cara Inyong bisa nylametna wong.²³ Kabeh kowe padha tak lakoni kanggo Injil supaya Inyong oleh bagian sekang njerone Injil kue.²⁴ Kowe kabeh padha ngertine wong sing lagi tandingan mlayu, ning rak yo mung siji sing oleh hadiah, mulane koe padha mlayua supaya kowe padha oleh hadiah uga.²⁵ Saben wong sing arep tanding kudu latihan nguasani awake. Kowe kabeh padha ngelakoni supaya padha oleh mahkota sing ora ana hargana, nanging Inyong lan kowe kabeh bakal oleh mahkota sing abadi.²⁶ Merga sekang kue, Inyong mlayu ora kaya mlayu tanpa tujuan, Inyong njatos ora ming njatos angin.²⁷ Nanging Inyong nglatih awake kanthi mepeng lan Inyong njoga awake sawise martakna Injil maring wong liya, supaya ne Inyong aja ditolak.

Chapter 10

Sinau Seka Keselamatan Israel¹ Mulane, inyong ora gelem koe ora ngertekna, sedulur-sedulur, ningen para leluhur, kabeane ana ning ngisor awan lan kabeane nglewati segera.² Sekabeane dibaptis sajroane Musa, neng sajrone awan lan sajrone segara.³ Sekabeane mangan panganan rohani sing pada,⁴ Lan sekabeane nginum minuman rohani sing pada margo, kabeh nginum seka watu rohani sing melu bareng deweke, lan watu kui Kristus.⁵ Ningaripun, Allah ora kepenak karo sekabeane seka wong sekloran, mergo iku, wong sekloran dipateni nang padang nang padang belantara.⁶ Saiki, hal-halkui didadekana contoh ugah ora pada dadi wong sing kelakuane ra apik sing diarepna.⁷ Aja pada dadi penyembah berhala sami pada seka kowe, sami sing ditulis, "wangsa kui lengga nggo mangan lan nginum, njur tangi nggo dolanan."⁸ Aja pada nglakokna perzinaan pada sing dilakokna pirang-pirang wong geneng 23 ribu menungsa pada mate sedina kui.⁹ Deweke mpun ora ulih ngetes maring Gusti, sebagiane seka kowe mpun ngetes lan kena pagut ulih ula-ula.¹⁰ Koe pada aja ngesui sing pada neng kabeane ngesui-ngesui lan dipateni ulih malaikat maut.¹¹ Hal-hal kui didadekana nggo contoh sekabeane lan ditulisna nggo ngingatna, sing pada sapa akhir zaman kui tiba.¹² Mulane, wong sing nganggep deweke kuat ngadeg kudu ati-ati ugah ora tiba.¹³ ora nona percobaan sing nimpa awakmu gur ming. Lan, Gusti kui setia, koe ra bakal dicobai nglewati kekuatane yong. Nangin barengan cobaan kui, Gusti bakal nyediakna dalan ugah kue sanggup ngadep.¹⁴ Mulane iku, sedulur-dulurku sing tak tresna, koe pada aja nyembah maring berhala.¹⁵ Inyong ngomong kaya kiye nggo wong sing bijaksana, apa sing nyong ngomong kudu dipikir.¹⁶ Apa ora cawan berkat sing disyukuri kui sepadanane seka darah Kristus? lan, apa ora roti sing dibagi ku sepadanane karo awake Kristus?¹⁷ Mergo ana roti siji, deweke sing akeh kui; anane siji tubuh; mulane kue pada dadi bagian seka roti siji mau.¹⁸ Delengen wong-wong Israel, sing pada mangan

persembahkan kui melu nong njerone altar?¹⁹ Dadi, apa sih maksud inyong? panganan sing diwekna nggo berhala kui apa sih? atawa berhala kui anane sesuatu misteri?²⁰ ora, inyong ngomong nggo seekabean pada di wei kanggo roh-roh jahat, udu nggo Gusti.Lan, inyong ora gelem koe pada melu kumpulane roh-roh jahat kui.²¹ Koe pada ra ulih nginum cawan Gusti lan seka roh-roh jahat kui. Koe pada ra isa dadi bagiane seka jamuane Gusti lan jamuane roh-roh jahat kui.²² Atawa ngapa, koe pada mbnagkitna cemburu sekang Gusti? ngapa koe pada luwih kuat dibandingna Gusti? Urip untuk muliakan Gusti Allah²³ "Sekang diuluhna,"nangin urung tentu berrguna."Sekabeane diuluhna,"nangin urung tentu mbangun.²⁴ Aja nana sing nggoleti kebejikan kanggo dewek deweke nangin kudu kebejikan wong liane.²⁵ Nangin sing ana neng pasar, pangan bae ora usah ditiliki, kanggo ati nurani.²⁶ Mergo, bumi lan kabean sisne kui geneke Gusti.²⁷ Nek ana wong sing urung percaya ngundang koe lan koe gelem lunga, pangan bae apa sing ana nang ngarepmu kui ra uruh dipriksa, kanggo ati nurani.²⁸ Nangin, nek ana wong sing ngomong karo koe,"panganan iki wis di wekna nggo berhala,"aja koe pangan, nggo wong sing ngomong mau lan kanggo ati nurani.²⁹ Sing inyong maksud, udu nggo ati nurani koe dewek, ningen ati nurani wong liane.³⁰ Nek inyong njikut apa sing dadi bagiane inyong karo ngucapna syukur, ngapa inyong disalahna nenga panganan sing inyong ucapna syukur kui?³¹ Dadi, ra were koe mangan atawa ginum, atawa apa bae sing koe lakokna kabean kui lakokna kanggo kemulianne Gusti Allah.³² Aja gawe wong liane susah, kui wong Yahudi, wong Yunani, utawane jema'ah Gusti Allah,³³ kaya dene inyong mpun arep nyenengna kabean wong, ra nggoleti keuntungane inyong dewek, nangin kanggo keuntungane wong akeh ugah wong-wong kui ulih dislamatna.

Chapter 11

¹ Dadilah wong-wong sing nurut contohe inyong kabeh kaya inyong kabeh uga nangarepe. ² Seiki inyong kabeh muji merga kowe eling inyong kabeh sejorone sekabehe karo nganggoni kebiasaan-kebiasaan sing omongaken karo kowe kabeh. ³ Mung inyong kabeh pengin kowe kabeh ngerti nek ndas saben lanang yakue Kristus, ndas wadon yakue lanang-lanang, lan ndas Kristus yakue Allah. ⁴ Saben lanang sing doa lan bernubuat karo ndas sing epecian ora ngargai ndase. ⁵ Mung, saben wadon sing Doa sutawani bernubuat karo ndas sing ora pecian menghina ndase, hal sekabiane koe pada kaya nek ndase dicukur. ⁶ Merga, nek sijine wong wadon ora ngrudungi ndase ben lah deweke uga motang kabeh rambute, mung nek ngisin-ngisin kanggo salah sawijine wong wadon matong rambut utawan nyukur ndase, ben bae deweke ngrudungi ndase. ⁷ Lanang ora alih pecian ndasi merga deweke yakue contoh karo Kemuliaan Allah, mung wadon yakue kemulyaan lanang. ⁸ Lanang ora berasal sekang wadon, nanging wadon asale sekang lanang. ⁹ Lan, lanang ora di ciptakena kanggo wadon nanging wadon kanggo lanang. ¹⁰ Kuelah sebabi Malaikat-malaikat wadon kudu nduweni tenger jilbab nang ndase merga para malaikat ¹¹ Mung seteruse, senjerane Tuhan ora nana wadon nek ora nana lawong utawane lanang nek ora nana wadon. ¹² Merga, wadon asale sekang lanang kaya kue uga lanang lair lewat wadon lan sekabeane asale sekang Allah. ¹³ Dipikirlah dewek, apa sih pantes kanggo wong wadon kanggo berdo'a karo Allah karo ndas sing oran pecian. ¹⁴ Dudu kue alam dewek ngajari keudungan sekabean kue kaya hinaan sekabeane. ¹⁵ Umpamane, nek wadon nduweni rambut dawa, sekabeane kue yakuwe kemulyaan sekabeane merga, rambute kue diweken karo sekabeane kanggo krudung. ¹⁶ Nek ana wong sing esih pengin ngawali, inyong ora nduweni kebiassaan kuwe, seteruse uga jemaat Tuhan. Hal-Hal Sing Salah Senyerone Sugahan Kudus ¹⁷ Sanyerone ngeweh aken prentah iki inyong ora memuji merga kowe kumpul dudu kanggo sekabeane sing leweh bagus nanging kanggo sekabeane sing leweh bagus, nangging kanggo sekabeane sing lewih jelek. ¹⁸ Ndisit wetu kowe ngumpul kaya jemaat inyoh ngrungokena nek ana perpecahan nang antarane kowe lan inyong percayakena setengaeh. ¹⁹ Merga kudu ana perpecahan nang antarane kowe supaya kae kabeh sing nyota tahan uji dadi jelas nang atarane kowe. ²⁰ Wetu kowe ngumpul nang suatu nggon sing pada sekabeane kue dudu kanggo mangan seguhan Tuhan. ²¹ Merga sewaktu mangan, saben wong nyiat lewih desit panganane sewek sampe ana sing kencot lan sing sekone mabok. ²² Apa koe ora due umah kanggo mangan lan minum utawa, apasih kowe menghina Jemaat Allah lan ngisin-ngisini kae kabeh sing ora due apa-apa? kudu sih inyong memuji koe? misti bae ora! ²³ Merga, inyong trima sekan, Tuhan apa sing uga inyong weh karo kowe, nek Tuhan Yesus, karo mbengi wektu Tuhan dihianati, nycat roti. ²⁴ Lan seuwise ngomong syukur Tuhan mecah-mecahaten lan ngomong, kiyelah dadi pengeling-eling nang Tuhan. ²⁵ Seteruse uga Tuhan nyiat lambar seuwise mangan terus ngomong, "Lambar iki yakue perjanjian anyar-anyar sing nang senjorone getih Tuhan lakonilah iki, saben0saben kowe nginum, dadi pengeling-ngeling nang Tuhan." ²⁶ Merga, saben-saben kowe mangan roti iki lan nginum lambar iki, kowe ngabarena matine Tuhan sampe Tuhan teka. ²⁷ Soal kue, sara sing mangan roti utawa nginum lambar Tuhan karo akal sing ora bisa, deweke salah nangarep awak lan getih Tuhan. ²⁸ Wong kudu nguji awake dewek, karo terus karena bae deweke mangan roti lang nyinum sekang lanbar kulik. ²⁹ Merga, wong sing mangan lan nginum ora ngakoni awake Tuhan, deweke nekakaben Hukuman nang awake kabeh. ³⁰ Kuwelah sebabi, kema apa akeh nang antarane kowe sing lemah lan sakit, malah lewih akeh sing mati. ³¹ Mung nek inyong kabeh nile awake inyong dewek karo bener, inyong ora arep di hukum. ³² Mung, wetu inyong kabeh dihukum, inyong kabeh diajari nang Tuhan supayane inyong ora dihukum bareng-bareng karo dunia. ³³ Dadi sedulur-sedulure inyong wektu kowe kempalkan mangan pada nunggulah. ³⁴ Umpamane ana wong sing keneat, baguse deweke mangan ndisit nang umahe supaya aja kowe ngumpul kanggo ngadili lan soal sesen urip inyong atur sewektu inyong teka.

Chapter 12

Karunia-karunia sekang Roh Suci ¹ Saiki, hal karunia-karunia rohani, sedulur-sedulur, inyong ora kepingin kowe kabeh ora ngerteni. ² Kowe ngerti angger kowe esih tadi wong-wong sing durung ngenal Allah, kowe disesatna maring berhala bisu, mula kowe dipimpin. ³ Amergo kuwi. inyong aweh ngerti maring kowe nanging ora nara sapa-sape, sing ngomongh ulih Roh Allah, sing ngomong, "Yesus terkutuk," nanging ora nana sapa-sapa sing bisa ngomong, "Yesus Tuhan" seliane Roh Suci. ⁴ Ana pirang-pirang karunia Rohani, nanging Roh pada, ⁵ Lan, pirang-pirang ledenan, nanging Tuhane pada. ⁶ Ana pirang-pirang pengawean, nanging Allah sing pada. sing ngelakokna sekabean ning sekabean wong. ⁷ Maring sing siji diweni omongan-omongan Hikmah lewat roh lan maring sing liane omongan-omongan pengrtahuan ulih roh sing pada. ⁸ Kepada yang satu diberikan kata-kata hikmat melalui Roh dan kepada yang lain kata-kata pengetahuan oleh Roh yang sama. ⁹ Maring sing liane dewehna iman uluh roh sing pada, maring sing liane dewehna iman ulih roh sing pada, maring sing liane karunia-karunia penyembuhan ulih roh sing siji kuwe. ¹⁰ Maring sing liane diwahna pengawean-pengawean mukjizat, maring sing liane nubuat. maring sing liane diwekna kamampuan kanggo mbedakna roh-roh, maring sing liane werna-werna bahasa lidah, lan sing liane ngartikna bahasa-bahasa lidah kuwe. ¹¹ kabehan kie dikerjakna ulih Roh sing siji lan sing pada, sing dibagekan maring siji-sijian wong, karya dene karepa Gusti. Saben wong percaya yakue bagian sekang awake Kristus ¹² Mula pada kaya awake kue lan anggo-anggoane akeh, lan seben anggota kue, pada akeh nanging ana wong aweh siji semana ngah kanggo Kristus. ¹³ Mula wong sejerone Roh siji inyong kabeh, wis di baptis nang njerone awak siji pada-pada kue wong Yahudi, utawa Yunani, budak atawa wong merdeka inyong kabeh di wei nginum sekang Roh siji. ¹⁴ Merge awa ora mung nduwem anggota siji nanging akeh anggotane. ¹⁵ Anggene sikil ngomong, "merge inyong udu tangan, dadi inyong udu bagian sekang awak, ora berarti sikil udu bagian awak?" ¹⁶ Lan angger kuping ngomong "gene inyong udu mata, inyong ora termasuk awak," ora berarti inyong udu bagian awak? ¹⁷ Seumpamane kabeh tubus kawe mata, nong endi singkanggo ngrungokna? seumpama kabeh kuwe kuping, nang endi penciuman? ¹⁸ Merga, siki Allah wis nempatna anggota-anggota kue, saben wong sekang kabehan sing ora nong njerone awak, kaya dene kehendak Allah. ¹⁹ Anggo kabehan kue anggotane siji, nangedi awake? ²⁰ Dadi, pancen ana anggota akeh, nanging kur ana awak siji. ²¹ Muka kue, mata ora bisa ngomong maring tangan, "inyong ora mbutuhna kowe!" utawa maning, siran udu sikil, "inyong ra mbutuhna kowe!" ²² Sebalike, anggota-anggota tubuh sing ketone lewih lemah sebenare sing lewih dibutuhna. ²³ Lan anggota-anggota tubug sing inyong kabeh kurang pantes, malah di wei sing lewih pantes lan anggota-anggota tubuh sing inyong anggep kurang layak tampil, kudu di gawe kanggo lewih layak tampil. ²⁴ Merga, bagian-bagian sing wis pantes nggo digawekna ora diperlukna maning. Nangin, Gusti mpun ngaweni penghormatan sing lewih gede kanggo bagian-bagian awak sing kekurangan. ²⁵ Angger ora nana perbedaan maring tubuh kui, sejene angger anggota-anggota kui mau kudu memperhatikna seng siji karo liane. ²⁶ Nek siji anggotane lara, kabeh anggota kui pada melu lara. Ningen siji anggotane dimilikna, kabean anggota kui melu dimuliakna. ²⁷ Siki koe pada awak maring Kristus lan koe pada dewek-dewek anggota sekang awak mau. ²⁸ Nang jema'ah Gusti mpun netapna seng siji kui rasul-rasul, loro kui nabi-nabi, telu guru-guru, liane mukjizat-mukjizat, karunia-karunia nyembahna, nggo ndong ngempimpin lan bahasa sing beda-beda. ²⁹ Nangin kabean kui rasul? kabean kui nabi? kabean kui ngelakokna mukjizat? ³⁰ Nanging kabean kui memiliki karma kanggo nyembahna? sekabeane kui ngomong nggo bsas-basa? kabean ngertekna? ³¹ Merga, kudu ngarepna sing temenan karunia-karunia kui sing paling gede. Lan, inyong arep nunjukna nggo koe pada dalan sing lewih apik.

Chapter 13

Katrisnah ¹ Mbok menawa inyong bisa ngomong ning jroneng basa-basa manusa lan para malaikat mbok menawa ora nduweni katrisneh, inyong iki gong sing muni lan gong sing gemerincing. ² Mbok menawa inyong dueni rahamat tang luhur lan weru kabeh sing dirahasiaaken lan kabeh ilmu kanggo midahaken gunung-gunung, nanging ora deweni katresna ora ana apa-apane. ³ Mbok menawa inyong awe benda inyong kabeh, duniane inyong kabeh, kanggo menei madang karo wong sing wong ora ndwe lan weneno awake inyong nggo di bakar nanging ora duweni katrinah setitike blas ora ana gunane gawe inyong. ⁴ Katrisnah kowe sabar lan arteni sing legane Katrisnah kowe ora cemburu, ora gemedede polane lan ora nyombong, ⁵ Ora ngelakoni sing ora pantes, ora goleti sing mentingna awake dewek, ora gampang jengkel, ora tau ngiung salahe wong lain, ⁶ Ora senang maring sing ora bener nanging seneng maring bebarengan sing bener, bergembira bareng kowe ora sing kebenaran. ⁷ Katrisnah kowe tahan nanggung kabeh, sekabe lan sabar nangung apa bae. ⁸ Karisnahnane ora bisa ana ahire nanging mbok ana nubuatan-nubutan bakal di oora anakna; nanging ana bahasa-bahasa dimandekna lan nanging ilmu pengetahuan akan disirnakna. ⁹ Merga kuwe inyong kabeh merga kowe lan inyong kabeh bernubuat ora kabeh. ¹⁰ Merga mbok menawa sing sempurna teka sing ora kabeh bakal di ilangna. ¹¹ Naliko inyong dadi anak-anak, inyong ngomong kayak anak-anak, inyong mikir kayak anak-anak kabeh, ngetung kaya anak-anak, nanging pa inyong dadi dewasa inyong bakal ninggalaken bab sing anak-anak wis. ¹² Merga saiki inyong kabeh deleng jroning pengilon kaya samar-samar, nanging sateruse rai karo rai. Saiki, inyong ngenal sebagean nanging sateruse inyong arep ngenal sekabe koyo deneh inyong uga wis ni kenali sekabe. ¹³ Dadi saiki ketelu baiki sing tetep tinggal, yaiku iman, pengarepan lan asi; nanging sing paling gedeh sekang ketelune adalah iyo kuwe katrisnah.

Chapter 14

Nubuat lah bahasa lidah ¹ Golena kasihna lan usahana awahmu olih karunia-karunia rohani, sing utama supayane kowe

olih bernubuat.² Nanging, sapa sing ngomong karo bahasa lidah, ora ngomong maning menungsa, nanging maning Allah; mulane ra ana wong sing ngerti, nanging deweke ngomong hal-hal sing rahasia nang njerone roh.³ Mula, wong sing bernubuat ngomong karo menungsa, kowe arep mbangun, nasehati lan menghibur.⁴ Wong-wong sing ngomong karo bahasa lidah mbangun awake deweh, nanging wong sing bernubuat mbangun jemaat.⁵ Pengarepane inyong, kowe kabeh ngomong karo bahasa lidah, nanging lewih sekang kuwe, supaya kowe bernubuat. Wong sing bernubuat lewih berharga tenimbang wong sing ngomong karo bahasa lidah, seumpamane wong kue uga nafsina, mula jemaat bisa di bangun.⁶ Dadi, sedulun-sedulun, angge inyong teka maning kowe lan ngomong karo bahata roh apa gunane kue nang kowe, angger inyong ora nyampekna maning kowe pernyataan Allah utawa pengetahuan utawa nubuat utawa pengajaran?⁷ Uga karo, alat-alat sing aja duwe nyawa, kaya suling atawa kecapi sing ngetokna swara, rek ora ngetokna swara sing beda, nanging, kepriwe wong gertené alat apa sing lagi di enggo, suling atawa kecapi?⁸ atawa trompet ngetokna swara sing ora genah, sapa sing bakal nyiapna awake dewek enggo maju perang?⁹ Semorougo kowe. angge karo lidahe kowe ngucapna omongan sing ora bisa dingerti, kepriwe wong arep ngerti apa sing diomongna? pada bae kowe ngomong karo angin.¹⁰ Numpama ora semeno akehe jenis bahasa nang dunya lan aja sijia sekang alat-alat kuwe sing ora berguna.¹¹ Nanging, anggen inyong aja ngerti arti bahasa kuwe, inyong arep dadi wong asing kanggo inyong.¹² Semeno ugo kowe, mergo kowe kebener-bener ngusahakna kanggo karunia-karunia rohani, usahakna supayane melimpah kanggo mbangun jemaate.¹³ Mergane kuwe, kudune wong sing ngomong karo bahasa lidah ndongga supayane deweke bisa ngartikna.¹⁴ Merga, angger inyong di ndengga nang njera bahasa lidah, Robe inyong ndongga, nanggin dikirane inyong ora woh.¹⁵ Dadi, apa sing kudu inyong lakoni? inyong arep dengga karo rone inyong. lan inyong uga arep nyanyi karo pikirane inyong.¹⁶ Angger kowe kur ngucap syukur karo rohmu, arep kepriwe karo wong, sing nana jroning posisine ora nduweni Karunia kuwe, bisa ngomong, "Amin" skang ucapan syukurmu kowe mergane deweke ora ngerti apa sing kowe omongna.¹⁷ Senadyan kowe ngucap syukur kanti apik nanging wong lita ora ngerteni.¹⁸ nyong ngucapna syukur maring Allah ya kuwe inyong nggo nang bahasa-bahasa ilat lewin skang kowe kabeh.¹⁹ Nanging ngucapna syukur maring Allah ya kuwe inyong ngomong lima kecap karo pikirane inyong ben inyong uga bisa ngajar wong liya, ketimbang sepuluh ewu ucapan jroning bahasane ilat.²⁰ Sedulur-sedulu, aja dadi bocah-bocah nang sajroning pemikir mu, dadekena bayi-bayii nang sajroning kekejema, nanging sajroning pemikiranmu dadekna sing lewih dewasa!²¹ Kaya tinulis nang sajroning Hukum Taurat, "nang wong-wong sing nduweni bahasa liya lan nana cengkeme wong-wong liya, inyong arep ngomong maring bahasa kiye nanging kae kabeh ora arep uringokna inyong, Firman Tuhan,"²² Dadi, bahasa-bahasa ilat ya kowe tengel, udu kanggo wara sing ngandel, nanging nggo wong ora ngandel, di critakna ora ngandel, nanggung kanggo wong-wong sing ngandel.²³ Angger kabeh jemaat ngumpul bareng sajroning karo bahasa-bahasa ilat, terus ana wong-wong sing ora ngerti uta wane wong-wong ora ngandel. orane wong-wong arep ngomongna yen kowe wis gemblung?²⁴ Nanging nek kabere ngramal sateruse wong sing ora ngandel utawane wong sing ora ngereti mlebu, deweke arep di elingna nang skabehane lan di koleksi nang skabehane.²⁵ Wewadi sajroning atine arep kedadian deweke arep nyungsep lan nyembah Allah ngaku yen sebenere Allah ana nang sekitare kowe. Aturan-Aturan Nang Pertemuan Jemaat²⁶ Dadi, lanjutane kpriwe sedulur-sedulur? Nek kowe ngumpul, wong-wong duweni mazmur, wulangan, butekna, bahasa lidah, utawa sakwijji perkiraan. Ben kabeh iki dilakona nggo banggun.²⁷ Nek ana sing ngganggo bahasa lidah, beno mang wong loro utawa paling akeh wong telu, lan do gentenan, lan kudu ana wong sing ngarteke.²⁸ Nanging, nek ora ana wong sing nyalin deweke kudu meneng jroning jemaat lan ben deweke ngomong maring awake dewek lan maring Gusti Allah.²⁹ Benke mung wong loro opo telune nabi sing ngomong la sing liyane nimbang.³⁰ Nanging, wulangan digawe wong liya sing lingguh nang kono, wong kuwe kudu meneng.³¹ Merga, kowe kabeh bisa nentokna siji lan sijine, lan kobehe bisa sinan lan kobehe bisa dikuatna.³² Roh-roh para nabi uga patih maring nabi.³³ Merga, Allah hudu Allah sekang kekacauan, sejenaken ayam tentrem, pada karo kabeh jemaat wong-wong suci.³⁴ Wadan kudu tetep meneng senjerone jemaat merga kowe kabeh ora diizini kanggo ngomong, nanging kudu njagong sebenere hukum taurat uga ngomongken.³⁵ Nek ana suatu sing pengin kae kabeh sing uni, benlah kae kabeh takon karo lanange nang umah merga kowelah soal sing ngisin-ngisini kanggo wadon kanggo ngomong sanjeroni jemaat.³⁶ Apasih Firman Allah asale sekang kowe utamani, apasih mung karo kowe bae Firman kuwi diomongken.³⁷ Nek ana sing miker nek deweke yakue salah sawijine wong Nabi utamane wong sing rohani benlah deweke kenal nek soal-soal sing inyong tulis karo kuwi yakuwi prentah Tuhan.³⁸ Nek ana wong sing ora kenalini, deweke ora dikenal.³⁹ Jadi, sedulur-sedulur inyong usahekan karo bener-bener kanggo bernubuat, lan aja ngelarang wong ngomong senjorone bahasa-bahasa izat.⁴⁰ Mung, sekabiane kudu dilakoni.

Chapter 15

Injil Ngenani Yesus Kristus¹ He sedulur-sedulurku, inyong siki ngabarna Injil, maring kowe kabeh, sing wis ditamba nang kowe pada.² Merga Injil kowe dislametna, asalkan kowe imane kukuh maring sabdane sing wis tek wekena maring kowe, nangen nek kowe percayane mukur setengah-setengah.³ Aku wis ngabarna maring kowe, sing pertama-tama ne sing penting, sing tek ngerteni yen Yesus Kristus mati kanggo nebusi dosa-dosane inyong miturut Kitab Sucine.⁴ Deweke wis dikuburna, Deweke urip maning nang dina kaping telunen miturul kitab sucine.⁵ Deweke wis ngeton maring Kefas, lan maring murid-muride sing rolas mau.⁶ Sauwise kuwe deweke ngeton maring wong akeh sing jumlahe kira-kira ne lima ngatus wong lewih. Sebagian akeh sikine esih akeh sing urip, ningen ya akeh sing wis pada mati.⁷ Terus Deweke ngeton maring Yakobus, terus maring rasul kabeh.⁸ Pungkasane kaya dene bocah lair sing urung wektune, ya uga Deweke

ngeton maring inyong.⁹ Merga inyong kiye sing paling cilik nang antarane rasul-rasule Gusti Yesus lan aku ora pantes diundang rasul merga aku nganiaya jema'ate Allah.¹⁰ Ningen, merga kaanugrahan sekang Gusti, inyong kiye inyong sing siki. Lan kaanugrahan sing diwekenake aku nyata. Inyong kerja lewih giat, ketimbang wong-wong kabeh, ningen udu inyong, tapi kanugrahan Allah sing bareng inyong.¹¹ Merga kabeh mau, kebagusan sekang aku utawane wong-wong kaya kiyelah sing tek wulangna, lan kaya kuwelah kowe dadi percaya. Urip Maning Sekang Kematiane¹² Nek Kristus dikabarna urip maning sekang kematiane, nangapa ana sing ngomongaken ora ana wong mati bisa urip maning?¹³ Nek langka sing bisa urip maning sekang kematiane, Kristus uga ora bakal urip maning.¹⁴ Nek Kristus ora urip maning, ya sia-sia kabar sekang inyong lan bakal sia-sia imanmu.¹⁵ Lewih-lewih, nek inyonge wis konangan dadi seksi palsu Allah merga inyonge awah seksi yen Allah wis nguripna Yesus, sing ora bakal urip maning, sing sebenere nek wong mati ora bakal bisa urip maning.¹⁶ Nek wong mati ora urip maning, Kristus uga ora urip maning.¹⁷ Nek Kristus ora urip maning, iman mu dadi sia-sia, merga kowe kabeh esih pada akeh dosa-dosane.¹⁸ Semono uga wong-wong sing wis pada mati nang sajeroné Kristus ya mati uga.¹⁹ Nek sing dikarepna inyong kabeh nang sajeroné Kristus mukur nggo urip tok, inyong kabeh termasuk wong sing paling ora ana gunane.²⁰ Ningen siki, Kristus wis urip maning nang antarane wong mati, kanggo tulada sing apik sakabehe wong sing percaya sing pada mati.²¹ Merga pada bae karo kedadeyen matine salah sijine wong mulane lumantar wong sijilah wong sing mati bisa urip maning.²² Anak putune Adam sakabehe mati, ning sing nang sajeroné Kristus sakabehe bakal urip maning.²³ Ningen, saben wong-wong ora nurut urutane: Kristus sing kanggo patuladen, sawise deweke dadi milike Kristus, pada nunggu tekang Kristus maning.²⁴ Wis wektune rampung, wektu Deweke nyerahna Kerajaan Allah Bapa, wektu Deweke ngilangaken sakabehe pemerintahan, kekuasaan lan kekuatan.²⁵ Merga, Deweke kudu nguasani nganti Allah nyerahna mungsuh kabeh takluk.²⁶ Mungsuh sing kerik dewek sing bakal dihilangkan ya kuwe ngenani bab kematian.²⁷ Merga, Allah wis nyerahna segala sesuatune nang ngisor tlapak sikule. Ningen, wis ceta banget nek kiye udu Allah dewek, sing nggletakna sekabehane kuasane Kristus.²⁸ Siki sekabehane dibawah pangusa Kristus, senggo Allah bakal dadi apa bae seka behane sing ana.²⁹ Nek ora kaya kuwe, apa sing bakal dilakoni nang wong-wong sing wis dibaptis tumrape nang wong sing wis mati? Nek wong mati ora diuripna maning, kena ngapa wong-wong mbaptis kanggo wong akeh?³⁰ Nangapa inyong kabeh saben wektu terancah bahaya?³¹ Sedulur-sedulur, saben dina inyong ngadepi kematian, merga kemulyaanku maring kowe, sing inyong nduweni ya kuwe Yesus Kristus, Gustine inyong kabeh.³² Menurut akal menungsa, apa untunge tarung karo kewan-kewan bringas nang Efesus? Nek wong mati ora diuripna maning, "Ayolah inyong kabeh pada mangan lan nginum merga ne ngisuk bakal mati."³³ Aja gelem dilomboni: "Bergaul sing ora apik bisa ngancuraken sifat-sifat sing apik."³⁴ Ayuh pada mertobata sing apik aja pada gawe dosa. Merga akeh wong sing ora pada ngenal Gusti Allah. Inyong ngomongaken masalah kiye supaya kowe isin. Urip Merga Rohani³⁵ Nanging, ana wong sing takon, "Kepriwe wong mati bisa urip maning? Ngganggo awak apa nek deweke bisa teka maning?"³⁶ He wong bodo! Apa sing disebar nang kowe ora bakal tukul, kecualine deweke mati lewih disit.³⁷ Sing disebar nang kowe udu tanduran sing bakal tukul, ningen wiji sing ora ana kulite koya dene wiji gandum utawa wiji-wiji liyane.³⁸ Ningen Allah ngesogi wit kaya dene sing wis dikarepNa lan saben-saben wiji diwei wit dewek-dewek.³⁹ Ora kabeh daging, daging sing pada, ning mukur siji yakuwe daging wong, lan liyane daging kewan-kewan, lan daging manuk-manuk, lan daging iwak.⁴⁰ Ana awak sekang surga, uga ana awak sekang ndunya ning kamulyan sekang surgawi ora pada, lan kamulyan nang ndunya ya ora pada.⁴¹ Kamulyan srengenge ya beda, kamulyan wulan ya beda, kamulyan lintang ya beda, merga lintang siji beda karo lintang sijine nang sajroné kamulyan.⁴² Semono uga bangkite wong mati. Dikubur sajeroné mati diuripna nang sejerone urip.⁴³ Dikubur sejerone kenistaan, dibangkitna nang sejerone kamulyan. Dikubur sajeroné kelemahan, dibangkitna nang sejerone kekuatan.⁴⁴ Dikubur awak jasmanine, dibangkitna nang awak rohani. Nek ana awak jasmani, uga ana badan rohaniyah.⁴⁵ Kaya dene sing wis katulis, "Menungsa sing paling pertama, Adam, dadi badan wadag sing urip. Adam sing pungkasan dadi roh sing aweh urip."⁴⁶ Nek kaya kuwe, sing rohani udu sing pertama. Sing pertama ya sing jasmaniah. Sawise mau tembe sing Rohaniyah. Nek kaya kuwe sekang dbulan lemah.⁴⁷ Menungsa sing pertama asale sekang lemah, yakuwe sekang debulan lemah. Menungsa kelo asale sekang surga.⁴⁸ Pada bae karo sing asale sekang lemah, semono uga wong sing asale sekang debulan lemah. Pada bae sing sekang surgawi, semono uga deweke sing Surgawi.⁴⁹ Nek inyong kabeh dicipta bentuk rupa menungsa asale sekang debu lemah, inyong kabeh bakal nganggo bentuk rupa menungsa sing surgawi.⁵⁰ Aku ngomong hal kiye maring kowe, Sedulur-sedulur nek daging lan getih ora bakal ulih warisan kerajaan Allah. Semono uga sing bisa mati ora bakal bisa marisi sing ora mati.⁵¹ Ringokna! Aku ngomong maring kowe rahasia, inyong lan kowe ora bakal mati kabeh, ning inyong kabeh bakal dirubah.⁵² Pada wektu kuwe, sekedip netra, wektu trompet sing keridewek: merga trompet bakal muni, wong mati bakal dibangkitkan ora nganggo kematian, lan inyong kabeh bakal diubah.⁵³ Merga sing mati kudu nganggo sing ora bisa mati. Lan sing bisa mati kiye nganggo sing ora bisa mati.⁵⁴ Wektu sing bisa mati kiye nganggo sing ora bisa mati, lan sing bisa mati kiye nganggo sing ora bisa mati, mulane wis genep sabdane sing uwis katulis: "Kematian wis dikalahna nang kemenangan."⁵⁵ He kematian, nang endi kemenangane? he maut nang endi sengate?"⁵⁶ Sengat maut kuwe dosa, lan kuasa dosa Ukum Taurat.⁵⁷ Ningen inyong kabeh ngucap sukur meng Gusti Allah sing wis aweh meng inyong lan kowe kabeh ya kuwe kemenangane mergane Gustiku, Yesus Kristus.⁵⁸ Sedulur-sedulurku kabeh sing seiman sing ditresnani, ngadega sing kukuh, aja nganti goyah imane, bakal melimpah berkaté saben wong sing nindakna pegaweane Tuhan. Merga, kowe bakal ngerti nek jerih payahmu ora bakal sia-sia nang sejerone Gusti Allah.

Ngumpulna duit kanggo wong-wong kudus.¹ Siki soal nglumpukna duit tanggo wong-wong kudus, lakokna sing pas maring cara-cara sing diweneno maring jemaat ning galatia.² Wektu dina pertama seben minggu rika kabeh dewek dewek nyisina suatu lan nyimpen sesuai karo sing rik oleh na supaya aja pas inyong tas diadukno pengelumpukan.³ Wektu kue inyong teka, inyong arep ngongkon kowe kabeh, sapa bae sing rika karep sing dilengkapi karo surat-surat kanggo ngawa wenerne rika maring Yerusalem.⁴ Lan nek sepatute inyong ya lunga, kowe kabeh arep lunga bareng inyong. Rencana ning mlukune Paulus.⁵ Umpamane, inyong arep teka maring eika sak wise inyong ngliwati Makedonia amargo inyong duwe maksud nglewati Makedonia.⁶ Lan umpamane inyong arep tenggal karo rika utawa ngetongno waktu nganti musim adem supaya rika bisa nulangi inyong maring melakune inyong nanging wae inyong lunga.⁷ mulane kuwe inyong gak gelen deleng maring rika seklerapan wae inyong ngarepnabisa urip pirang wektu maning yen Gusti ngi jin na.⁸ mulane kuwe inyong arep manggan nang Efesus nganti gina pentakosta.⁹ Amerga lawang sing amba kanggo ngerjakno penggawean sing penting wis, kebunka gawe inyong meski wis ana akeh sing bertewanana.¹⁰ siki amanga Timotius reka gatekna supayo kowe kabeh ora ngrasa kaweden pas bareng rika kabeh amarga kowe kabeh ngelakoni perrintahe Gusti pada bae karo inyong pisan.¹¹ Dadi, aja ana wong sing delengana asor tolongana rika kabeh maring melakune karo damai supaya kowe kabeh balik maring Paulus. Inyong bakal ngentenibebarengan karo gedulur bane nang kene.¹² siki soal sedulur inyong kabeh apolos. Inyong nyemangati teus gawe nekani kowe kabeh bareng sedulur liane, amarga kowe ora tau teka siki kowe arep teka yer ana kesampaian. Salam akhirane.¹³ Sing ngati ati ngadeko sing kuat sak jeroning percaya lakorono kayak wong lanang glan dadi o sing kuat.¹⁴ jarno kabeh sing rika kerjakna dilakokna ning jeroning katresnaan.¹⁵ Inyong meksa rika sedulur imka kabeh ngerti yen kabeh isi omahe stefanus yolku woh pertama maring akhaya lan kowee kabeh wis ngabadikna awake kowe kabeh kanggo ngelayani wong-wong suci.¹⁶ supaya kowe kabeh melu patuh maning wong-wong kayak kie lan karo kabeh wong sing kerjo bareng lan sengkut.¹⁷ Inyong seneng banget karo tekane Stefanus, Fortunatus lan Akhaikus yen kowe kabeh bari ngeleng kapi opo bae sing kurang suka rika kowe kabeh.¹⁸ mulane kuwe, kowe kabeh nyegerna roh e inyong lan roh e rika mergo kowee regani wong-wong kaya kuwi.¹⁹ jemaat-jemaat maring Asiawenei salam kanggo rika kabeh. Akwila lan Priskila ngewenena salam anget ring jeroring Gusti gawe kowe kabeh bareng karo jemaat nang kowe kabeh.²⁰ kabeh sedulur ning kene ngirimna salam kanggo kowe kabeh omongno salam siji maring sing liane maring pelakane kudus.²¹ Inyong, Paulus nulis salam kie karo tangan e inyong dewek.²² amarga ana wong sing ora ngatresnani Tuhan, terkutuklah kowe kabeh, oh Tuhan teka o!²³ Anugerah Tuhan Yesus meluai rika kabeh.²⁴ Katresnane meluni inyong kowe kabeh ning jeroning Yesus Kristus. Amin.

2 Corinthians

Chapter 1

¹ Sekang Paulus, kang awit kehendake Allah dadi rasule Isa Almasih, lan sekang Timotius sedulure dewek kabeh, maring jemaate Allah karo kabeh wong suci nang sekabehane Akhaya.² Kasih karunia lan ayem tentrem sekang Allah, Ramane dewek kabeh, lan sekang Gusti Isa Almasih nglingungi koe,³ pamuji maring Allah, Rama Gustine dewek kabeh Isa Almasih, Rama sing kebek welas asihe lan Allah sumber sekabeane pengiburan,⁴ sing ngibur inyong kabeh sekang sekabehane kesusahane inyong kabeh, dadine inyong kabeh sanggup ngibur kae kabeh, sing nduwe pirang-pirang kesusahan karo pengiburan sing inyong kabeh trima dewek sekang Allah.⁵ Merga pada bae karo dewek nampani bagian sing akeh sekang kesengsaraane Sang Kristus, semene uga sekang Kristus inyong kabeh nrima pengiburan sing pirang-pirang.⁶ Yen inyong kabeh pada melarat, hal kue dadi pengiburan lan keslametanmu; yen inyong kabeh pada dihibur, mula hal kue pada bae nggo ngibur koe, dadine koe olih kekuatan ben bisa sabar sekang kesengsaraan sing pada bae karo sing inyong kabeh derita uga.⁷ Lan harapane inyong kabeh meng koe kue tetep kuat, merga inyong kabeh ngerti, mula pada bae karo koe melu njiot bagian sejerone pengiburane inyong kabeh.⁸ Merga inyong kabeh pengin, sedulur-sedulur, ben koe ngerti karo kesengsaraan sing inyong kabeh alami nang Asia Cilik kie. Beban sing ditanggungna maring inyong kabeh semena gedene lan semena abote, nganti inyong kabeh wis nyerah karo uripe dewek.⁹ Malah inyong kabeh ngrasa, kaya inyong kabeh wis diwei ukuman mati. Tapine hal kue kudu kedadeyan, ben inyong kabeh aja ndeloh kepercayaan meng awake dewek, tapi cuman meng Allah sing bisa nguripna wong-wong mati.¹⁰ 10 Sekang kematian sing saking ngerine Deweke uis lan nylametna dewek kabeh: meng Dewekne inyong kabeh ndeloh harapane inyong kabeh, merga Dewekne arep nylametna inyong kabeh maning,¹¹ merga koe uga melu mbantu ndongakena inyong kabeh, ben akeh wong ngucapna sukur nggo karunia sing wis dewek kabeh trima sekang akehe doa'ne kae kabeh nggo dewek kabeh.¹² Kie kang inyong kabeh agungna, yakue yen swara atine dewek kabeh ngaweh keseksen maring dewek kabeh, yen uripe dewek kabeh nang alam dunya kie, khusus sejeroning hubungane inyong kabeh karo koe, dikwasani nang ketulusan lan kemurnian sekang Allah udu sekang hikmat duniawi, tapine sekang kuate asih-rahayune Allah.¹³ Merga inyong kabeh cuman nulisna maring koe apa sing bisa koe waca lan pahami. Lan inyong harap moga-moga a koe bisa mahami sekabeane,¹⁴ kaya sing wis koe pahami separone sekang inyong kabeh, yakue pas nang dina Gusti Isa kue arep ngaggung-aggunna nggo inyong kabeh kaya inyong kabeh uga arep ngaggung-aggunaken nggo koe.¹⁵ Miturut keyakinan kie inyong pernah ngrencanakena nggo nekani koe disit, ben koe olih nrima kasih karunia kang kaping pindone.¹⁶ Bar kue inyong arep nerusna mlakuku maring Makedonia, terus sekang Makedonia mbalek

maning maring koe,ben koe nulungi inyong sejerone mlakuku maring Yudea.¹⁷ dadi,apa inyong arep nglakukena sekepenaku dewek nggo ngrencanakena hal kie? Utawa apa iya inyong nggawe rancanganku kue miturut kepinginanku dewek,dadine maring inyong ana kekompakan “ya” lan “ora”?¹⁸ Demi Allah sing setia,janjine inyong kabeh maring koe kue udu kekompakan “ya” lan “ora”.¹⁹ Merga Isa Almasih,Anak Allah,sing wis inyong kabeh beritakena nang tengah-tengaeh koe,yakue sekang inyong,lan sekang Silwanus lan Timotius,kue udu “ya” lan “ora”,tapi sewalike nang sejerone Kae(Gusti Isa almasih) cuman ana “ya”.²⁰ Merga Kristus kue yakue “ya” nggo kabeh janji Allah.Merga kue karna Gusti inyong kabeh ngmong “Amin” nggo mulyakna Allah.²¹ Merga Gusti sing wis nguatna inyong kabeh bareng-bareng karo koe nang sejerone Kristus,yakue Allah sing wis nglindungi,²² lan ngaweh Cap nggo tenger Nduek-E kabeh lan sing wis aweh Roh suci nang njero atine dewek nggo jaminan kang sekabeane sing wis diiapna nggo dewek kabeh.²³ Tapine inyong nyeluk Allah nggo dadi seksiku -Deweke kenal maring inyong-, mula sebabe inyong ora teka maring Korintus merga inyong eman meng koe.²⁴ Udu karna inyong kabeh arep mrentah apa sing kudu koe percayani,merga koe ngadeg sejerone imanmu.Sebalike,inyong kabeh kepingin melu menggawe nggo kesenanganmu.

Chapter 2

¹ Inyong wis njiot keputusan nang njero atiku,yen inyong arep ora teka maning maring koe senjerone kesedihanmu.² Merga,yen inyong nglarani atimu,sapa maning sing bisa gawe inyong daadi seneng selain kae sing sedih merga inyong.³ Lan justru kue maksud suratku kie,yakue ben pas inyong teka,aja inyong sedih karna kae kabeh,sing kudu gawe inyong dadi seneng.Merga inyong yakin soal koe kabeh,sebenere senengku yakue senengmu uga.⁴ Inyong nulis maring koe karo ati sing banget kwatir lan sesak lan karo netesna uluh (air mata) sing akeh,udu ben koe bersedih hati,tapi ben koe ngerti kaya ngapa gedene senengku maring koe kabeh.⁵ Tapi yen ana wong sing nyebabna kesedihan,mula udu atiku sing disedihna,tapi atine koe sekabehane,utawa sekurang-kurange - ben inyong ora nglewih-lewihna -, ati salah sijine wong nang antarane koe.⁶ Nggo wong sing kya kue wis cukup peringatan separone sekang koe,⁷ dadi koe sebalike kudu ngapurani lan ngibur kae,ben kae ora mati sekang kesedihane sing terlalu gede.⁸ ulane kue inyong nasehati koe,ben koe bener-bener melas meng kae.⁹ Merga justru kue maksudku nulis surat kie meng meng koe,yakue nggo nguji koe,apa koe taat sejerone segala hal.¹⁰ Merga sapa sing nang koe diampuni kesalahane,inyong ngampuni kae uga,merga yen inyong ngampuni, - seumpamane ana sing kudu tak ampuni -, mula hal kue tak gawe merga sekang koe nang ngarepe Kristus,¹¹ Ben setan aja olih keuntungan sekang dewek,merga inyong kabeh ngerti apa maksude.¹² Pas inyong gutul nang Troas nggo mbritakena Injil Kristus,inyong nemukena,yen Gusti Allah wis mbukakena dalan nggo pekerjaan nang kana.¹³ Tapi atine inyong ora ngrasa tenang,merga inyong nemukena sedulurku Titus.Merga kue inyong njaluk dewek mangkat maring Makedonia.¹⁴ tapi sukur nggo Allah,sing senjerone Kristus tetep nggawa dewek kabeh nang dalan kemenangan-E.karo lewat inyong kabeh Deweke nyebarna wangine pengenalan nang ndi-ndi.¹⁵ Merga sekang Allah inyong kabeh umpama kewangian sekang Kristus nang tengah-tengaeh kae kabeh sing dislametna lan nang antarane kae kabeh sing mati.¹⁶ Bagi sing terakhir kae kabeh umpama mambu (bau) kematian sing mematikan lan bagi sing pertama mambu penguripan sing nguripna.Tapi sapa sing sanggup nglakukena tugase sing kaya kue?¹⁷ Merga inyong kabeh ora pada karo wong akeh sing nggoleti keuntungane sekang firman Allah.Sebalike senjerone Kristus inyong kabeh ngmong sekepriwene mestine karo maksud-maksud sing murni sekang perintah Allah lan nang ngarep-E.

Chapter 3

¹ Apa iya inyong kabeh arep muji maning nggo awake dewek? Utawa perlu inyong kabeh kaya wong-wong liane nidokna surat pujian maring koe utawa sekang koe?² Koe kue surat pujiane inyong kabeh sing ketulis nang senjerone atine dewek lan sing dikenalna lan sing bisa diwaca sekang inyong kabeh.³ Sebab wis nyata,nek koe ialah surat Kristus,sing ditulis nang pelayane inyong kabeh,ditulis ora karo mangsi (tinta),tapine karo roh sekang Allah sing urip,udu sekang watu,tapine sekang daging,yakue nang njero atine menungsa.⁴ Semena gedene keyakinane inyong kabeh maring Allah sekang Kristus.⁵ Karo awake dewek kabeh,inyong kabeh ora sanggup nggo ngitungi sekabehane hal,wis kaya kerjaane dewek kabeh; ora,sangupe inyong kabeh yakue kerjaane Allah.⁶ Deweke sing gawe inyong kabeh sanggup dadi pelayan-pelayan sekang perjanjian anyar,sing ora ana kang ukum sing ditulis,tapine sekang Roh,merga ukum sing ditulis matikena,tapi Roh nguripna.⁷ Pelayanan sing mimpin maring kematian ditulis karo huruf nang watu.Tapi kaya kue kemulyaan Allah nglindungi kae wektu kae di wekena. Merga sepisan pudar uga,cahaya raine Musa tetep cemerlang,mulane matane wong-wong Israel ora tahan ndelengna.Yen pelayanane kue teka karo kemulyaan sing kaya kue⁸ kaya ngapa lewih gedene maning kemulyaan sing nglindungi pelayanan Roh!⁹ Merga,yen pelayanane sing mimpin maring pengukuman kue mulya,kaya ngapa lewih mulyane maning pelayanane sing mimpin maring kebeneran.¹⁰ Sebenere apa sing ndisit di anggep mulya,yen dipadakena karo kemulyaan sing ngatasi sekabeane kie,pada karo ora due arti.¹¹ Merga, yen sing pudar kue dilindungi karo kemulyaan,kaya ngapa lewih maning sing ora pudar kue dilindungi kemulyaan.¹² Merga inyong kabeh nduweni harapan sing kaya kue,mulane inyong kabeh nglakukena karo banget wanine,¹³ Ora kaya Musa,sing nutupi raine,ben matane wong Israel ora ndeleng ilange cahya sing sedela kue.¹⁴ Tapi pikirane kae kabeh wis dadi bodo,merga nganti dina kie tutupane kue esih nutupi deweke,Yen kae kabeh maca perjanjian lawas kue ora dicepetna,merga cuman Kristus tok sing bisa nyepetna.¹⁵ nganti nyampe dina kie,saben wektu deweke maca kitab Musa,ana tutup sing nutupi atine kae kabeh.¹⁶ Tapi yen atine wong berbalik maring Gusti,mula tutup

Chapter 4

kue dijiot sekang deweke.¹⁷ Merga Gusti kue Roh ; lan nang ndi ana Roh Allah,nang kono ana kejayaan.¹⁸ Lan dewek kabeh nggambarna kemulyaane Gusti karo rai sing ora ditutupi.Lan karna kemulyaan tekane sekang Gusti sing kaya Roh,mula inyong kabeh di ubah karo serupa karo gambar-E,sejerone kemulyaan sing tambah gede.

Chapter 4

¹ Sekang rendah atine Allah inyong kabeh wis nrima pelayanan kie.Merga kue inyong kabeh ora tawar ati.² Nanging inyong kabeh nolak sekabehane kelakuan sing tak umpetna sing ngisin-isina; inyong kabeh ora berbuat licik lan ora malsukna Firman Allah.Sebalike inyong kabeh nyatakana sing bener lan karo kaya kie inyong nyerahna awake dewek kabeh nggo dipertimbangna karo kabeh wong nang ngarepe Allah.³ Yen Injil sing inyong kabeh beritakena esih ditutupi uga,mula deweke ditutupi nggo kae kabeh,sing arep mati,⁴ yakue wong-wong sing ora percaya,sing pikirane wis ditutupi nang iblis kie,mulane kae kabeh ora weruh cahayane Injil soal kemulyaane Kristus,sing ialah gambarane Allah.⁵ Merga udu awake dewek sing inyong kabeh beritakena,tapine Isa Almasih sing dadi Gusti Allah,lan awake dewek sing dadi kawulamu merga karepe Isa.⁶ Merga Allah sing wis berfirman: “Sekang njerone peteng arep teka padang!”, Deweke uga sing gawe padang-E nyala senjerone atine dewek kabeh,ben inyong kabeh olih padang sekang pengertian soal kemulyaan Allah sing keton nang Raine Kristus.⁷ Tapine banda kie inyong kabeh duweni sejerone bejana lemah lempung,ben nyata,merga kekuatan sing pirang-pirang kue sekang Gusti Allah,udu sekang awake dewek kabeh.⁸ Inyong kabeh diserang sekang sekabeane hal,tapi ora kejeput; inyong kabeh kebingungan,tapi ora kapok;⁹ inyong kabeh disiksa tapi ora ditinggal dewekan,inyong kabeh diantemi tiap wektu,tapi ora mati.¹⁰ Inyong kabeh selalune nggawa kematiane Isa senjerone awake inyong kabeh,ben uripe Isa uga dadi nyata senjerone awake inyong kabeh.¹¹ Merga inyong kabeh,sing esih urip kie,terus-terusan diweken a maring maut (mati) karna Isa,ben uripe Isa dadi nyata senjerone awake inyong kabeh sing ora berarti kie.¹² Mulane kaya kue maut rajin nang njero atine dewek kabeh lan urip rajin nang njerone atimu.¹³ Tapine karna inyong kabeh nduwe roh iman sing pada,kaya sing wis ditulis: “ Inyong percaya,merga kue inyong ngomong”, mula inyong kabeh uga percaya lan sebab kue inyong uga ngmong.¹⁴ Merga inyong kabeh ngerti,yen deweke,sing wis nguripna Isa Almasih,sing arep nguripna inyong kabeh uga bareng-bareng karo Isa.Lan deweke arep ngadepna inyong kabeh bareng-bareng karo koe maring dewek-Ne.¹⁵ Merga kue kabeh kedadayan sekang sebabe koe,ben kasih karunia,sing semakin gede berhubung karo saking akehe wong sing dadi percaya,nyebabna dadi akehe ucapan sukur nggo kemulyaane Allah.¹⁶ Merga kue inyong ora tawar ati,tapi meskipun menungsa secara laire inyong kabeh dadi melorot,tapine menungsa secara batine inyong kabeh diapiki kang dina-dinane.¹⁷ Merga kesengsaraan sing enteng siki kie,ngerjakana nggo inyong kabeh kemulyaan langgeng sing nglewihi sekabehane,adoh lewih gede dari pada kesengsaraane inyong kabeh.¹⁸ Merga inyong kabeh ora nggatekna sing keton,kejaba sing ora keton,merga sing keton kue cuman sedela,tapine sing ora keton kue langgeng.

Chapter 5

¹ Merga dewek ngerti, kaya kemah nggon kedamaiane dewek nang bumi di bongkar, Allah uwis nyediakna suatu nggon kedamean nang suarga nggo dewek, suatu nggon kedamean sing langgeng, sing ora digawe nang tangan menungsa.² Selama dewek nang njero kemah kie, dewek ngeluh, merga dewek kangen nganggo nggon kedamean surgawi nang duwur nggon kedameane dewek sing siki kie,³ Merga karo kaya kie dewek nganggo klambi karo ora bisa wuda.⁴ Merga selama esih meneng nang njero kemah kie, dewek ngeluh merga abote tekanan, merga dewek mau nganggo klambi sing anyar kae tanpa ninggalna sing sue, men sing fana di pangan nang urip.⁵ Tapi Allah sing justru nyiapna dewek nggo hal kae sing ngaruniakna Roh, aring dewek nggo jaminan salah siji sing uwis diaspna nggo dewek.⁶ Mulane merga kue atine dewek lewih sabar, dewek sadar, merga dewek ngenengna awak kie, dewek esih adoh kang Tuhan.⁷ Merga uripe dewek kie anu urip merga percaya, udu merga weruh.⁸ Tapi atine dewek sabar, karo lewih seneng dewek ngalih kang awak kie nggo netep aring Tuhan.⁹ Merga kue uga dewek usaha, lewih maen dewek meneng nang njero awak kie, apa maning dewek meneng nang jabane, men dewek dikersani nang kae.¹⁰ Merga dewek kabeh kudu ngadep takhta pengadilan Kristus, men setiap wong ulih apa sing patut ditrima, sesuai karo sing dilakukane nang njero keoripane kae, apik apa jahat.¹¹ Dewek ngerti apa artine wedi aring Tuhan, merga kue dewek usaha ngeyakina wong. Bagi Allah atine dewek nyata karo terong karo Aku ngarep atine dewek nyata uga kaya bagi pertimbangan koe.¹² Karo kie dewek ora usaha muji-muji awake dewek sepisan maning aring koe, tapi dewek arep aweh kesempatan aring koe nggo megahna dewek, men koe bisa ngadepi wong-wong sing sugih merga hal-hal lahiriah karo uda batiniah.¹³ Merga nek dewek ora nguasani awak, hal kae anu nang njero pelayanan Allah, karo nek dewek nguasani awak, hal kue anu nggo kepentinganane koe.¹⁴ Merga kasih Kristus sing nguasani dewek, merga dewek uwis ngerti bahwa see wong uwis mati nggo kabeh wong, nek deweke kabeh uwis mati.¹⁵ Karo Kristus uwis mati nggo kabeh wong, men deweke sing urip, ora maning urip nggo awake dewek, tapi nggo kae, sing uwis karo uwis ditangkna nggo deweke.¹⁶ Merga kue dewek ora maning nile wong karo nurut ukuran menungsa. Karo nek dewek tau nik Kristus nurut ukuran menungsam siki dewek ora maning-maning nile kaya kue.¹⁷ Dadi sapa sing ana nang njero Kristus, kae anu gawean anyar: sing sue ya wis klalen, sebenere sing anyar wis teka:¹⁸ Karo sekabeh kie kang Allah, sing karo perantarane Kristus uwis damekna dewek karo kae karo sing uwis mercayakna brita perdamean kie aring dewek.¹⁹ Merga Allah damekna dunya karo kae nggo Kristus karo ora merintungna pelangarane deweke. Kae uwis mercayakna brita perdamean kae aring dewek.²⁰ Dadi dewek kie prentaane Kristus, kaya

Chapter 6

arep Allah ngomongi dewek karo nggo perantara dewek: nang njero jeneng Kristus dewek njaluk aring koe wei awakmu kedamean karo Allah.²¹ Kae sing ora ngenal dosa uwis digawe dadi dosa merga dewek, men nang njero kae dewek dibenerna nang Allah.

Chapter 6

¹ kayadene batir-batir sepegawean, dewek kabeh ngandani koe men koe aja nggawe dadi sia-sia welasasih karunia Gusti Allah, sing wis kowe tampa. ² Menawa Gusti Aah berfirman: "menawa wektu Aku kepengen, Aku arep ngerungokna kowe, lan wektu dina Aku nyelamet akeh, Aku arep nulungi kowe," sabenere, dina iki ya kuwi dina keslametan kuwi, sabenere, dina iki ya kuwē dina keslametan kuwi. ³ Njero hal apa bae dewek ora mewe merga wong sing kepaduk, mergane pelayanane dewek aja nganti diece. ⁴ Sewalike njero segala hal dewek nidokna, merga dewek yakuwi pelayanane Gusti Allah, yakuwē; njero ngendekna maring kabeh kesabarane njero sengsarane, kesesekan lan kesesahane. ⁵ Njero nanggung dera njero penjara lan kerusuhan, njero berjerih payah, njero berjaga-jaga lan berpuasa ⁶ njero kemurnian ati, pengetahuan, kesabaran, lan kemurahan ati; njero Roh Suci lan welas asih sing ora munafik. ⁷ Njero pengobaran kebeneran lan kekuasaan Gusti Allah karo nganggo senjata-senjataadilan go myerang utawa go ngebela. ⁸ Utawa ngormati lan utawa ngina; utawa di umpat utawa dialem; utawa diarani penipu, nanging dipercayakna, ⁹ koyo wong sing ora dikenal, nanging terkenal; koyo wong sing meh seda; lan sebenere kowe urip; koyo wong sing dihajar nanging ora seda. ¹⁰ Koyo wong berdukacita; nanging senjata berdukacita, koyo wong raduwe, nanging gawe sugih okeh wong; koyo wong ora melik, serajan dewek ndueni selanahe deweke melik seanane. ¹¹ He wong korintus! deweke wis ngomong banjur padang maring kowe, ati dewek bukak omba-omba go kowe. ¹² Lan go kowe ana gang go nan sing amba njero atine dewek, nanging go dewek mung dicepakna panggana sing sesek nang njero atine kowe. ¹³ Mula saiki, men timbal balik - aku ngendika koyo dene anak-anakKu - ; Bukaken atine kowe seamba-ambane! ¹⁴ Aja mung kowe ngedadekna pasangan sing ora salimbang karo wong-wong sing tak percaya. Merga pada dene sing ana ning antara kebeneran lan kedurhakaan? utawa ben kepriwe padang ora bisa dadi siji karo peteng? ¹⁵ Pada karo apa sing diolihna atara Kristus lan Belial? Apa bagiane bareng wong-wong percaya karo wong-wong ora percaya? ¹⁶ Apa bener hubungan bait Allah karo berhala? mulane dewek yakui bait sekang Gusti Allah sing urip manut Firman Gusti Allah iki: "Aku arep meneng bareng-bareng karo deweke lan urip nang tengah-tengah deweke, lan Aku arep dadi Allah deweke, lan deweke arep dadi umat-Ku. ¹⁷ Merga kuwi: metuwo kowe sekang antara deweke lan pisahna awakmu siki deweke, Firman Tuhan, lan ajambok cekel apa sing najis, mula aku arep nampok kowe. ¹⁸ Lan Aku arep dadi ramamu, lan kowe arep dadi anak-anakKu lanang-lanang lan anak-anak-Ku estri mula kuwi Firman Tuhan, sing Mahakuasa.

Chapter 7

¹ Sedhulur-sedhulurku sing tak tresnani, mula dewek kabeh siki wis duweni janji-janji kuwe, ayuh dewek pada nucini awake dewek sekang pencemaran jasmani lan rohani, lan kaya kue nyempurnakna kesucene awake dewek dadi wedi aring Allah. ² Wenehna papan kanggo awaku kabeh nang atimu! Awaku kabeh ra tau gawe salah aring sawijine wong ora ana wong sijia sing tak rugeni, lan ora golet bathi sekang wong sapa bae. ³ Aku ngomong kaya kue, dudu kanggo ngukum kowe, mula aku mau wis kandha merga kowe wis ulih panggonan nang atiku kabeh, banjur dewek dadi seurip-sepati. ⁴ Aku blak-blakan aring kowe, mulane uga bangga banget aring kowe. Nang sejerone kabeh kesusahane aku kabeh aku dewek kelipur banget lan bungahku sing linuwih. ⁵ Nalika wektu aku kabeh teka nang Makedonia, aku kabeh ra isa ayem nang awake aku kabeh. Nang endi bae aku kabeh nandhang susah: sekang jaba tarung lan nang was sumelang. ⁶ Nanging Allah, sing lipur aring wong andhap asor, wis ngelipur aku kabeh karo tekane Titus. ⁷ Dudu merga tekane deweke bae, tapi uga merga panglipur sing dialami nang tengah-tengah kowe. Merga deweke crita aring, aku kabeh bab kangen, keluhan, ketemenanmu belani aku, dadine saya nambah bungahku. ⁸ Senajan aku wis gawe nelangsa atimu karo layangku kue, nanging aku ora ngajog. Pancen aku tau ngajog, merga aku weruh, angger layang kue gawe nelangsa atimu - senajan sementara tok suwene. ⁹ Nanging siki aku bungah, dudu merga nelangsamu, jalaran merga nelangsamu dadi gawe kowe mertobat, mula kowe ora rugi sending-sendingan merga aku kabeh. ¹⁰ Merga panelangsan miturut kersane Allah merekna dadi gawe tobat gawa keslametan lan sing ora bakal dingajogi, tapi panelangsan sekang dunga kiye dadi gawe pati. ¹¹ Sebab gathekna justru panelangsa manut kersane Allah dadi ngerjakna arina kowe temen sing gedhe, pembelaan awake dewek kejengkelan, wedi kange, giat, paukuman! Nang sejerone kue kabeh kowe wis ngebuktekna, kowe ora salah nang perkara kuwe. ¹² Merga kuwe, angger aku nulis layang aring kowe, dudu mergane wong sing gawe salah, utawa mergane uga wong sing nandhang susah, supaya kerilaanmu aring aku kabeh dadi nyata kanggo kowe nang ngarsane Allah. ¹³ Mulane aku kabeh dadi kelipur. Lan seliyane panglipuran sing aku kabeh padha ulih, aku kabeh lewih bungah maning sebab bungaeh Titus, merga kowe kabeh nyegeraken atine. ¹⁴ Aku gunggung kowe aring deweke, lan kowe ora gawe gela aku. Aku kabeh tetep ngandhani apa sing bener aring kowe, semana uga pengalemane aku kabeh nang ngarepe Titus wis dadi nyata temenan. ¹⁵ Lan tresnane tambah gedhe aring kowe, nek deweke kemutan ketaatanmu kabeh, kepriwe anggomu nampani tekane karo wedi lan gemeter. ¹⁶ Aku bungah, merga aku isa mercayani aring kowe nang sekabehe perkara.

Chapter 8

¹ Sedulur-sedulur dewek arep ngewei ngerti maring koe soal welas asih karunia sing di anugrahna maring jema'at-jema'at nang Makedonia. ² Selagi di uji saking abote nang kabeh kesengsaraane saking kerene, tapine deweke sugih nang kemurahane. ³ Aku nyekseni wek deweke wis ngewei niturut keahliane deweke, nganti nglewati keahliane deweke. ⁴ Karo keikhlasane awake dewek-dewek njaluk lan maksa maring dewek, supayane deweke uga ulin welas asin karunia kanggo njikot bagian nang pelayanan aring wong-wong suci. ⁵ Kae kaben ngewei lewin aken sekang apa sing dikarepkaken aku pada kae masrakanken dewek disit-disite maring Gusti seteruse sekang kekarepane Gusti uga maring aku pada. ⁶ Sebab kuwe aku pada meksa maring Titus, supayane deweke nekani kowe lan ngrampungna pegawean tresna kuwe kaya dene deweke wis ngawiti. ⁷ Mula siki, pada kaya dene koe sugin sejerone sekabe nane njero percaya sejrone omongan lan sejrone tresnamu maring aku pada ya kaya kuwe-kuwe karepe kowe sugin sejerone pengawean tresna kie. ⁸ Aku ngomong hal kue udu kanggo prentan, selaine karo nidokna usaha wong-wong liya nggo ngrewangi, aku gelem ngetes keiklasane tresnamu. ⁹ Sebab kowe wis ngenal tresna karunia tunane aku pada Yesus Kristus, nek dewek sing kudune kowe dadi kere misale deweke sugih, supayane kowe dadi sugih sebab kang kemiskinanmu. ¹⁰ Ya kiye pendapatku soal hal kuwe, sing kudune berfaedah kanggo kowe. Pance wis kawit taun sing blen seteruse kowe ndisiti ngerjakna lan njikot keputusan nggo ngrampungna. ¹¹ Mulane siki, dirampungna pelaksanaane kuwe! Kudune pelaksanaane pada bae karo keiklasanmu, lan nglakokna kuwe karo apa sing ana nang kowe. ¹² Sebab nek kowe ikhlas nggo ngewei, mula awehmu urep ditampa, nek awenmu kuwe berdasarna apa sing ana nang kowe, udu berdasarkan apa sing ora nang kowe. ¹³ Lantaran koẽ direpoti bẽn wong-wong sijin olih keringanan, nanging ben ana keselmbangan. ¹⁴ Mula kudunẽ saiki iki kelewianmu mencukupi kekurangẽ deweke, men kelewianẽ dekliki seteruse mencukupi kekurange koẽ, supayane anakisi imbangan. ¹⁵ Kaya awa sing ditulis: wong sing ngumpulena akeh. Ora kelewian lan wong sing ngumpulena semending, ora kekurangan. ¹⁶ Syukur maring Allah sing merganẽ koẽ ngewih ena kebeneran sing tekus uga nang hatini Titus kanggo ngrewangi koẽ. ¹⁷ Pancen kae ngomongaken pengertian aku kabeh, nanging nung kebeneranẽ sing kuẽ gedi kuẽ kaẽ karo ngerelakaken lunga karo Aku kabeh. ¹⁸ Bareng-bareng karo dewekeni Aku kabeh prentah sedulur ku, sing terpuji nang kabeh jemaat sebab pegawenani nung ngabaraken Injil. ¹⁹ Lan ora kuẽ baẽ: kaẽ uga uwis disetujani sekang jemaat-jemaat kanggo mbatiri Aku kabeh nung nglayani kaseh iki, sing Aku kabeh lakukan kanggo kemulyaan Tuhan lan kanggo bukti ngrelakaken Aku kabeh. ²⁰ Sebab Aku kabeh arep nekakaken hal iki nek ana wong sing alih ejikan Aku kabeh nung hal melayani kasih iki sing Aku kabeh lakokena lan sing hasil gede iki. ²¹ Sebab Aku kabeh mikiraken sing bagus ora kudu nang ngarepi Tuhan, naning uga nang ngarepani wong. ²² Bareng-bareng karo kaẽ kabeh Aku kabeh prentah salah sawijjinẽ wong sejen maning, yakin sedulurku, sing wis pirang kali Aku kabeh ngetes lan sebeneri terus usaha kanggo mbantu lan saiki kaẽ terus usaha supaya gedinẽng ke yakinan karo koẽ. ²³ Tulus iya kuẽ batirku sing kersa bareng-bareng karo Aku kanggo kowẽ: Sedulur-sedulur ku kabeh sing sejẽn kaẽ iya prentaan jemaat-jemaat lan soal mulyakaken maring Kristus. ²⁴ Sebaba kuẽ weruh aken lah karo kaẽ kabeh nang ngarepan jemaat-jemaat bukti kasehMu lan buti kemewahanKu antara koẽ.

Chapter 9

¹ Nek nelayani maring wong-wong sing suci inyong ora perlu nulis surat maning maring kowe. ² Inyong wis ngerti kesanggupane kowe mergane inyong nguatna kowe maring wong-wong make donia, karo ngomong : “Akhaya wis siap wiwit tahun sing wis kepungkur” kegiatanmu wis dadi kepinginane wong akeh. ³ Inyong peentah sedulur-sedulurku supayane nang sejerone kemegahanku bab kiye kowe aja dadi sia-sia, tapine supayane kowe bener-bener siap sedia koyo dene sing tak omongnaken. ⁴ Supayane nek wong-wong make donia teka bareng karo inyong deweke aja nganti ngerti nek kowe durung siap sedia nganti aku ora bakal ngomongna nganti kowe Krasa isin maring kepercayaan dewek. ⁵ Mergakuwe inyong kerasa kudu ndukung sedulur-sedulurku supaya mangkat ndisiti inyong, supayane deweke ngurusi disit paweweh sing wis di janjika sadurunge, supayane ana kanggo bukti keiklasane dirimu lan dudu paweweh sing di paksa. ⁶ engeta sabda kiye: wong sing nyebar setitik, bakal panen setitik uga, lan wong- sing nyebar akeh, bakal panen akeh. ⁷ Mulane pada aweh dewek-dewek miturut iklase atine, aja nganti nggrundel utawane terpaksa, mergane Gusti Allah nresnani maring wong sing aweh nanging rasane seneng. ⁸ Gusti Allah nduweni panguasa nglimpahna anugerahe maring kowe, supayane kowe bisa nyukupi sakabehe kebutuhanmu, palahan melimpah kanggo nglakokna sekabehe lelakon sing apik. ⁹ Kaya sing wis katulis, “deweke mbagi-mbagikna, aweh maring wong-wong sing mlarat. Apa sing bener, sing sekang Gusti Allah, tetep ana nganti salawase. ¹⁰ Gusti Allah sing nyediakna winih (bibit) kanggo disebar lan roti kanggo dipangan. Gustine uga sing nyediakna bibit go kowe kanggo disebar lan supaya berlebihan, ben akeh who-woh kebenaran nang sanyjerone uripmu. ¹¹ Kowe arep didadekna wong sugim banget, nganti kowe bisa dadi wong sing loman salawase. Pawewehmu sing diwekna lewat inyong, bisa mbangkitna rasa syukur maring Gusti Allah. ¹² Merga pengawean mulia sing agi tek kerjakna kiye ora bakal nyukupi kekurangane wong-wong soleh, tapine bisa nglimpahna pangucap syukur sing di muliakna nang wong akeh maring Gusti Allah. ¹³ Nang sajeronne pegawean muliya kiya, kowe mbuktikna imanmu sing ceta, lan deweke ngluhuraken jenenge Gusti Alla, merga deweke ngerti setiane pengakuane kowe maring Injil Kristus karo kemurahane atimu sing dilakoni merga kowe aweh maring wong-wong lan maring sakabehe wong. ¹⁴ Nang sanyjerone donga kanggo kowe, deweke ngrindukna kowe merga anugerahe Gusti Allah nglimpah marang kowe. ¹⁵ Pujian syukur marang Gusti Allah sing gede karuniane sing ora bisa di ucapna.

Chapter 10

¹ Aku Paulus salah sijine wong kang ora wani ngger tuk bathuk karo pan jenengan. Tapi wani marang lan jenengan ngger adhon-adhonan, aku melingi njenengan demi Kristus sing ngelem bah manah. ² Aku nyuwun karo nyenengan: Aja njenengan maksa Aku nggo nuduh na kewanenan ku kan perek, kaya dene aku wani tumindak akas karo wong-wong tertentu sing nyanguku, ngger awake dewek kabeh urip nganggo cara duniawi. ³ Pancen awak dewek esih urip nang bumi, tapine awak dewek ora berjuang nggo duniawi. ⁴ Mulane gaman awak dewek nang perjuangan udu guman duniawi, nanging gaman sing di lengkapi dumateng kuasa Allah, sing sanggub nggo ngambra na benteng-benteng. ⁵ Awak dewek ngerti wadine siasat wong lan ngambrukna saben-saben kubu sing di bangun nang keangkahan menungsa nggo rentang sabdane Allah. Awak dewek nahan segala pikiran lan lakukna karo Kristus. ⁶ Lan awak dewek siap sedia uga nggo ngukum saben saben kedurhakaan, angger ke taatane koe kabeh wis dadi semparna. ⁷ Dheleng na yen nang ngarepan mu ana wujud nyata, ngger ana wong sing bener yakin, angger kae ya kue deweke Kristus, pada karo deweke. ⁸ Bahkan, umpamane Aku mandhan lewin-lewina owan atas kuasa, sing di karuniani Tuhan kanggo awak dewek nggo mbangun lan udu kanggo ngunruntuhna koe, mulane sajeronne hal kue aka ora bakal wirang. ⁹ Tapine aku ora gelem katon kaya aku metne-metheni koe nganggo surat-surat ku. ¹⁰ Merga, jere wong, surat-surate panean tegas karo keras, tapi nang ngarep raine sikape lembah mana karo omongane ora nganggo arti. ¹¹ Tapi wong-wong sing ngomong kaya kie gelem menging safi, angger tumindake Aku kabeh, angger adu arep, pada karo tembung-tembungku sajeroning layang-layangku, angger ora adu arep. ¹² Pancen aku pada ora wani nggolongake wong-wong sing pada ngalem awake dewek, wong kae ngukur awake nganggo ukurane dewek lan nanding awake mung karo awake deweke bodo banget wong kue. ¹³ Kosok balike aku pada ora gelem sowan dhiru kanti ngeluwahi wates nanging mung ajek ning sajeronne wares daerah sing wis ditetepna nang Gusi Allah kanggo Aku kabeh nganti tekane nang koe uga. ¹⁴ Mula kue jeroning warta Injil Kristus wis tekan nang panggonanmu, dadi ne aku ora ngeliwati watese wilayah pegaweanKu kaya durung tekan ning panggonan mu. ¹⁵ Aku ora ngrasa owah pegawean sing di lakoni nang wong lia nang daerah kerja sing ora ditotol nggo dewek. Tapi dewek ngarepna, bahwa apa maning imamu dadi tambah, dewek arep ulih pengormatan lewih gede maning nang antara dewek,nek dibandingna karo daerah kerja sing ditotol nggo dewek. ¹⁶ Ya, dewek urip, men dewek ulih mbritakna injil nang daerah sing lewih adoh dari pada daerah dewek karo ora megah nang duwur kasil-kasil sing di oyok wong lia nang daerah kerja sing ditotol nggo dewek. ¹⁷ Tapi barang sapa megah hendak kae megah nang njero Tuhan. ¹⁸ Merga udu wong sing muji awak sing tahan uji, nglarna wong sing dipuji Tuhan.

Chapter 11

¹ Lewih apike nek kowe sabar karu aku lan kora kebodohanku sing setitik. Pancen kowe sabar maring nyong. ² Merga nyong sirik maring kowe. Nyong nduwe kesirikan Illahi jalaran nyong wis mbakalna kowe karo sijine wong lanang nggo nggawa kowe kayadene prawan suci maring Kristus. ³ Ning nyong wedi mbok-mbok pikirane kowe disasarna sekang tresnamu sing sejati maring Kristus, kayadene Hawa dilomboni nang ula sing licik banget. ⁴ Utawane nek ana salah sijine wong sing teka ngabarna Isa Almasih sing liyane tinimbang sing wis tek kabarna, utawa menehi kowe roh sing liyane tinimbang sing wis ditampani kowe, utawa Injil sing liya tinimbang sing wis ditampani kowe. ⁵ Jalaran nyong mikirna, nyong kiye ora kurang tinimbang rasul-rasul palsu sing ngaku ora ana padane. ⁶ Malahan, nek nyong kiye ora diajari ngomong, nanging nek bak ilbu nyong kiye ora kurang. Kabeh kiye nyong uwis nyatakna maring kowe saben wektu. ⁷ Apa nyong dosa, nek nyong ngasorna awaku supaya kowe dijunjung? Merga nyong bebas ngabarna Injil Allah maring kowe. ⁸ Nyong ngrampok jemaat-jemaat liyane nganggo nampani bantuan sekang deweke kabeh supaya nyong bisa nglayani kowe kabeh. ⁹ Nalika nyong karo kowe lan nyong lagi ngalami kebutuhan, nyong ora ngrepoti sapa-sapa. Jalaran kebutuhane nyong wis dicukupi karo sedulur-sedulur sing sekang Makedonia. Ning kabeh masalah, nyong njaga supaya aku orang ngrepotna kowe kabeh, lan aku arep kaya kuwe terus. ¹⁰ Kaya kebenerane Kristus ning njrone nyong, kegedean atiku kiye ora dialangi ning tlatah Akhaya. ¹¹ Kenang apa? Apa merga aku ora nresnani kowe? Gusti Allah ngerti sing tek lakokna! ¹² Nanging, nyong arep nerusna apa sing arep tak lakoni, dadi nyong bisa medotna kesempatan sekang deweke kabeh sing kepengin njot kesempatan sing pada karo nyong kabeh sing nggedekna atine. ¹³ Merga wong-wong sing kaya kuwe kae rasul-rasul palsu. Deweke kabeh kae nyamar kaya rasule Kristus. ¹⁴ Lan nyong ora kaget, malah Setan bae nyamar kaya malekat sing terang. ¹⁵ Dadi bab kiye ora arep ngagetna, pancen pelayane para rasul palsu kae ya nyamar kaya pelayanne wong sing suci. Takdire deweke kabeh wis nampa balesan sing setimpal. ¹⁶ Sepisan maning, nyong ngomong lan aja ana sing nganggep nyong kiye wong bodo. Nek bener nyong bodo ya ora apa-apa, trima bae nyong kaya wong sing bodo ben nyong bisa gede atine. ¹⁷ Kabeh sing tek omongna bab keyakinan gedene atiku kiye dudu karepe Gusti, nanging pancen karepe kebodohane nyong. ¹⁸ Ana wong akeh sing gede atine jalaran kedonyan. Dadi nyong ya bisa gede atine. ¹⁹ Jalaran kowe kuwe nganggep kowe dewek wis pinter, mulane kowe nyabari wong-wong sing bodo. ²⁰ Kowe pancen sabar nek ana wong sing nganggep kowe dadi budake, meres kowe, njot keuntungan sekang kowe, njunjung deweke dewek, utawa, nabok raine. ²¹ Nyong isin banget ngakoni nek nyong kiye pancen ora kendel kanggo nglakoni sing kaya kuwe! Nanging, apa bae sing wong liya bisa nggedekna atine - nyong ngomong kaya wong sing bodo – nyong uga wani. ²² Apa kabeh kae wong-wong Ibrani? Nyong uga. Apa kabeh kae wong-wong Israel? Nyong uga. Apa deweke kabeh kae turunane Abraham? Nyong uga. ²³ Apa deweke kabeh kae ngladeni Kristus? Nyong luwih-luwih maning – nyong

ngomong-ngomong kaya wong gemblung. Nelangsane nyong kae wis lewih akeh banget, lewih sering dipenjarakna, gebugan sing ora bisa dietung, lan lewih sering nang kahanan sing bahaya.²⁴ Sekang wong Yahudi, nyong wis nampa pecutan sing jumlahe patang puluh kurang siji.²⁵ Ping telu nyong digebugi nganggo penjalin, sepisan dibandemi watu, ping telu nyong wis nang kapal sing kerem, sedina sewengi nyong wis diseret ombak nang segara.²⁶ Ning lelungane nyong sing kerep banget kiye, nyong ngadepi bebaya banjir, sekang begal, bebaya sekang wong-wong Yahudi, lan wong-wong sing dudu Yahudi. Aku ngadepi bebaya ning kutha. nang padang belantara, nang segara gede, lan bebaya sekang sedulur-sedulur sing palsu.²⁷ Nyong kiye kerep rekasa lan nyambutgawe sing abot, kerep melek, kencotan lan kekelakan, sering ora nduwe panganan, katisan lan kawudan.²⁸ Seliyane kue kabeh, ana maning urusan sedina-dina sing dadi tanggungane nyong, ya kuwe ngopeni pasamuwan kabih.²⁹ Sapa si sing lemes, lan aku ora lemes? Sapa si sing tiba, lan aku ora sedih?³⁰ Nek aku arep gede atine, aku bakal gede atine kanggo bab-bab sing ngetonna keringkihane nyong.³¹ Gusti Allah Bapake Isa Almasih, sing kudu diagungna selawas-lawase, wis ngerti nek nyong kiye ora nglomboni.³² Ning Damaskus, gubernure ratu Aretas ngawasi kota Damaskus supaya nyekel nyong.³³ Nanging aku didunna karo kranjang sekang jendela ning tembok, nganti aku wis bisa mlucut sekang tangane.

Chapter 12

¹ Aku ha'us kaye, memang hal etok ide ade gunenye, aku nak membe'itekan pengliotan-pengliotan dan penyataan-penyataan yang ku te'ime da'i Tuhan.² Aku tau tentang seu'ang ke'isten; empat belos taon yang dulu entah di dolom nyawe, aku pon ide tau, entah ie di luah nyawe, aku pon ide tau, Allah etoklah yang tau-u'ang etok tibe-tibe diongkot jodi u'ang yang ketigeda'i surge.³ Aku tau juge tentang u'ang etok-entah ie di dolom nyawe. Entah ie diluah nyawe, aku pon ide tau, Allah atoklah yang tau⁴ ie tibe-tibe diongkot ke Firdaus dan ie mendengar kate-kate yang ide dikate, yang ide boleh diucapkan u'ang.⁵ Atas u'ang etok aku nak kaye, tapi atas di'i aku sendi'i aku ide nak kaye, seloen atas kelemohon-kelemohon ku.⁶ Sebob aku nak kaye juge, aku bukan u'ang bodo logi, ke'ene aku kate betol. Tapi aku menaan di'i aku, supeye jongon ade u'ang mengetongkan kepade ku lebeh da'i pade mike tengok pade ku atau yang mike dengah da'i aku.⁷ Dan supaye aku jongon sombong di'i ke'ene penyataan-penyataan yang luah biase etok, make aku di be'i suotu du'idi dolom dageng ku, yaitu seu'ang hantu untuk menggocoh aku, supaye aku jongon sombong di'i.⁸ Tentang ha; etok aku lah tige kali menyak Tuhan, supaye hantu etok mundo da'i aku.⁹ Tapi jowob Tuhan kepade aku: "cukoplak kaseh karunie-Ku untuk ikau, sebob make etoklah dolom kelemahan kuase-Ku menjodi sempurne." sebob ikau te'lebeh suke aku kaye atas kelemahan ku, supeye kuase Kristus tu'on melindong aku.¹⁰ ke'ene etok aku senong dan rele di dolom kelemahan aku, di dolom siksean, di dolom kesusahan, dan te'sesak ke'ene Kristus sebob jike aku lema, make aku kuat.¹¹ sunggoh aku teloh menjadi bodo; tapi ikau yang makse aku. Sebetolnye aku ha'us ikau poji, ke'ene meskipun aku ide ade ape-ape nye. Namon didolom segale hal aku ide kala te'hadap rosul-rosul yang luah biase etok.¹² Segale sesuotu yang membuktikan, bohwo aku adelah seu'ang rosul, teloh dibuat di tengoh-tengoh ikau dengon segale sabah oleh tande-tande, mujijat-mujijat dan kuase-kuase.¹³ Sebob dolom hal manekah ikau dikebelakangkan di bandengkan dengon umat looen, seloen dolom hal ike, yoitu bohwo aku sendi'i ide jodi suotu beban kepade ikau? Maapkanlah ke ideadilan aku ike!¹⁴ Sesungguhnye seka'ang lah ketige kalinye aku siop untuk be'jumpe ikauu, dan aku ide me'upekan suotu beban bogi ikau. Sebob bukan ha'te ikau yang aku ca'i meloenkan ikau sendi'i. ke'ene bukan budak-budak yang ha'us menca'i ha'te untuk u'ang tuenye, meloenkan u'ang tuelah untuk budak-budaknye.¹⁵ ke'ene etok aku suke me'elekan punye aku, bohkon me'elekan di'i aku untuk ikau. Jodi jike aku mengosihi aku semaken ku'ang di kasehi?¹⁶ Boeklah, aku sendi'i ide me'upekan suotu beban bogi ikau, tapi ikau katekan dolom kepondoianku aku teloh menje'at ikau dengon tipuan ikau.¹⁷ Jodi pe'enah aku mengambek untong da'i ikau da'i seu'ang di anta'a mike. Yang kusu'oh kepade ikau?¹⁸ Aku teloh meminte titus untuk pe'gi dan be'same-same dengon die aku menyu'oh soda'e yang loen etok.adekah titus mengambek untoong da'i pade ikau? Idekah kamek bedue hidop menu'ot ca'e yang same?¹⁹ Lah lame agak ikau sangke, bohwo kamek nak membele di'i diluan ikau. Di luan Allah dan demi Kristus kamek becakup: semue ike soda'e-soda'e ku yang te'kasehi, te'jodi untuk membongon iman ikau.²⁰ Sebob aku 'isau, bohwo aebile aku dotong aku ikau ingengan. Aku isau ke'ene adenye kesalah pohoman, i'i ati, ma'ah, pentengkan di'i sendi'i, pitnah, bebisek-bisek, sombong, dan bemusohan.²¹ Aku isau, bohwo aebile aku dotong logi, Allah ku akan me'endahkan aku di luan ikau, dan bohwo aku akan be'duke cite te'adap bonyak u'ang di mase lalu be'buot dose dan belom logi be'tobat da'i pebuotan yang ide boek, pe'mekosaan dan ide sopan yang mike buot.

Chapter 13

¹ Iki anane go kaping telune aku teka maring kowe anyar karo penjelasan loro lan telu wong seksi uga perkara sah.² Maring deweke, sing nang wektu sing biyen ngelakokna dosa, lan maring kabeh wong liya, wis di kandakna luwih disit lan aku arep ngandakna sepisan maning. Saiki pada wektu aku ngadowih maring kowe pas kaya pada wektu ketekanane keping lorone - angger aku ora arep ngeman kowe kabeh pada wektu aku teka maning.³ Merga kowe kepengin suatu bukti, menawa Gusti Kristus ngendika karo lantaran aku, lan deweke ora lemas maring kowe, malahane nguwasani nang tengah-tengah kowe.⁴ Merga sepisane deweke wis disalibna merga sekang eingkihe, nanging deweke urip merga kuasane Gusti Allah. Ewondene kabeh anane lemes nang njero ning deweke, nanging kabeh arep urip bareng-bareng karo deweke go kowe merga kuasa Gusti Allah.⁵ Nguji awakmu dewek, apa kowe tetep jejek nang njero iman. Tiren nono awakmu!

Apa kowe ora ngandel karo awakmu, merga Gusti Yesus Kristus ana ning njero awake kowe? Mergane yen ora kaya ngono, kowe ora tahan uji.⁶ Naning aku ngarepna, angger kowe weruh, merga udu kowe sing ora tahan uji.⁷ Kowe ngedonga maring Gusti Allah, angger aja gawe jahat udu nggo dewek nyatane tahan uji, menawane nggo kowe iki olih gawe apa sing apik, menawane dewek kabeh ketone ora tahan uji.⁸ Merga dewek ora olih gawe apa-apa ngelawan kebenerane; sing olih dewek gawe yakuwi go kebenerane.⁹ Banjur dewek seneng, menawa dewek lemes lan kowe gagah. Lan kiye sing dewek dongak aken, yakuwi angger kowe dadi sempurna.¹⁰ Yakuwi banjure sepisan iki aku nulisna maring kowe menawa aku kadoan sekang kowe, nggo menawa aku ana nang tengah-tengah kowe, aku ora kepeksan nglakokna atos miturute kuasa sing dianugrah Gusti maring aku nggo ngedekna lan udu nggo ngerobohna.¹¹ Kerine, sedulur-sedulurku, senehna, usahakna awakmu bersempurna. Tampanen sakehing pituturku! sengti sepikiro kowe, lan uripe njero damai sejahtera, mula Gusti Allah, etukang tersnan lan damai sejahtera arep melu kowe!¹² Awehen salam sakwong maring sing liya karo ambungan sing kudus.¹³ Salam sekang kabeh wong kudus maring kowe.¹⁴ Welas asih kurnia Gusti Yesus Kristus, lan welas asih Gusti Allah, lan patungale Roh Suci ana ning kowe kabeh.

Galatians

Chapter 1

Salam dari Paulus¹ Dari Paulus, yang menjadi rasul bukan karena manusia atau melalui manusia, melainkan melalui Kristus Yesus dan Allah Bapa yang membangkitkan Dia dari antara orang mati.² Juga, dari semua saudara seiman yang bersama-sama dengan aku, untuk jemaat-jemaat di Galatia.³ Anugerah dan damai sejahtera bagi kamu dari Allah Bapa kita dan Tuhan Yesus Kristus⁴ Nuruti kekeparepane Gusti Allah Rama kita, Kristus ngurbanna awake kanggo tebusan dosa-dosane kita, supaya kita diselametna sekang jaman sing jahat iki.⁵ Mulya Gusti Allah selawase! Amin. Siji-sijine Kabar Apik⁶ Aku aneh maring sedulur-sedulur! Koe padha diceluk nang Gusti Allah merga rahmate Gusti Yesus Kristus, tapi siki koe kabeh kecepeten ngungkurna Gusti Allah lan ngetutna 'kabar apik' sing liya ketimbang Kabar Apik sing asale kan Gusti Allah.⁷ Sabenere ora ana "kabar apik sing liya". Mung ana wong-wong sing ngabarna maring koepadha "kabar apik" perkara Yesus Kristus sing wong-wong iku wolak walik ngantekan morat marina koe padha.⁸ Wong sing mbritakna "kabar apik" sing sejen karo sing tek sampekna, men bae deweke diukum nang Gusti Allah -- najan wong kue aku dewek atawa malaikat kan sewarga sangawe!⁹ Aku wis ngomongna gemiyen, siki aku ngomongna sepisan maning: Wong sing mberitakna maring koe padha "kabar apik" sing liya dari padha Kabar Apik sing wis koe kabeh tanpa kan kita, wong kue semogalah diukum nang Gusti Allah!¹⁰ Apa marga kue kaya-kaya aku kepengin diakoni nang menungsa? Babar pisan ora! Aku kur ngarepna pengakuan kang Gusti Allah. Apa aku agi keton usaha go njiot atine menungsa, supaya disenengi wong? Nek aku asih ngelakoni kaya kue, aku udu rewange Kristus. Kepriwe Paulus dadi rasul¹¹ Sedulur-sedulur kudu ngerti sabenere Kabar Apik sing tek sampekna kue udu asale kan menungsa.¹² Aku ora nerima kabar kue kang menungsa, lan ora siji-sijia bae wong kang mulangna meng aku. Gusti Yesus Kristus dewek lan sing mbukakna Kabar Apik kue maring aku.¹³ Mesti koe kabeh wis kerungu uripku dadi penganut agama Yahudi, koe kabeh ngerti kepriwe kejeme aku ngelakokna jemaate Gusti Allah lan kepriwe kejeme caraku ngajurnane.¹⁴ Nang njerone perkara njalanna agama Yahudi, aku ngelewahi seakehe wong Yahudi sing seumuran karo aku. Aku semangat banget nang ngelakoni aturan adat istiadat leluhurku.¹⁵ Tapi merga keapikane atine Gusti Allah, Panjenengane milih aku sedurunge aku lahir lan nyeluk awaku kon ngelayani Panjenengane.¹⁶ Allah mbuktikna Anake maring aku supaya Kabawar Apik ngenani Anake bisa tek sampekna maring wong-wong sing udu Yahudi. Nang wektu kue aku ora lunga meng endi-endi kanggo golet nasehat.¹⁷ Aku uga ora lunga maring wong-wong nang Yerusalem sing wis lewih disit ketimbang aku dadi rasul. Tapi aku lunga meng negari Arab, terus kan kono balik maning meng Damsyik.¹⁸ Telung tahun seuwise aku lunga meng Yerusalem kanggo kenalan karo Petrus. Aku tinggal karo deweke mung limolas dina (15) suwene.¹⁹ Aku ora ketemu karo rasul-rasul sejene kecuali, Yakobus sedulure Gusti Yesus.²⁰ Apa sing tek tulis kie bener. Gusti Allah ngerti yen aku ora ngelemboni!²¹ Sawise kaya kue aku lunga meng daerah-daerah nang Siria lan Kilikia.²² Sampee tekan wektu kue jemaat-jemaat Kristen nang Yudea esih urung kenal aku secara langsung.²³ Wong-wong kue mung padha ngerungokna wong ngomong, "Wong sing mbien nganiaya akukabeh siki nyampekna kabar kepercayaan sing gemien arep dihancurna."²⁴ Mula wong-wong kue kabeh muji meng Gusti Allah mergane aku.

Chapter 2

Paulus karo rasul rasul sing lia¹ Sawise kayakue bareng wis lewih kan patbelas tahun, aku bali meng Yerusalem maning karo Barnabas, Titus be melu tek sengi.² Gole aku lunga meng Yerusalem merga Gusti Allah wis nuduhna meng aku nek aku kudu lunga. Lan nang njerone sijine kumpulan sing khusus nang kana, aku njelasna Kabar Apik sing tek sampekna maring wong-wong udu Yahudi. Merga aku emoh usahaku sing mbien utawa sing siki mung sia-sia.³ Titus, sing mbatiri aku, kue wong Yunani, tapi deweke ora dipaksa ngetutna aturan sepi,⁴ senajan ana wong-wong sing meksa perkara kue. Deweke kue wong-wong sing ngemba-emba meng golongan dewek lan nyamar dadi sedulur. Deweke mlebu meneng-meneng nggo nginte kebebasan sing ana nang aku padha merga awake dewek nyawiji karo Gusti Yesus Kristus. Deweke arep mbalekna awaake dewek maring kahanan sing kaya maune dadi budak,⁵ Nanging setitik bae aku orag elem ngalah karo deweke, aku kabeh kepengin njaga supaya Kabar Apik kue tetep murni kanggo koe kabeh.⁶ Senajan kaya kue, ora

ana perkara-perkara sing anayar sing di tuntutan kan awaku nang aring wong-wong sing di anggep ndue wibawa -- merutku ora ana bedane nek deweke wong berwibawa utawa ora, sebab Gusti Allah ora ndeleng rupa. ⁷ Sewalike, wong-wong sing dideleng berwibawa kue pada ngakoni yen Gusti Allah wis ngutus aku kanggo ngabarna kabar Apik maring wong-wong udu Yahudi, padha karo Gusti Allah wis ngutus Petrus kanggo ngabarna kabar apik kue maring wong-wong Yahudi. ⁸ Sebab Gusti Allah sing wis aweh kemampuan maring Petrus dadi rasul enggo wong-wong Yahudi, padha bhae aweh meng aku kemampuan kon dadi rasul wong udu Yahudi. ⁹ Yakobus, Petrus lan Yohanes, sing ketone dadi pemimpin-pemimpin jemaat, ngakoni yen Gusti Allah wis aweh meng aku tanggung jawab khusus kie. Terus deweke sesalaman karo Barnabas lan aku minangka tanda seduluran. Terus deweke kue lan aku setuju yen aku arep menggawe nang antarane bangsa-bangsasing udu Yahudi, lan deweke nang antarane wong Yahudi. ¹⁰ Siji-sijine jalukane deweke yakue supaya aku padha merhatikna wong miskin. Lan aku malah seneng ngelakoni perkara kue. Paulus negur Petrus neng Antiokhia ¹¹ Wektu Petrus teka meng Antiokhia, aku nentang deweke terang-terangan sebab lakune salah. ¹² Awale deweke njagong mangan bareng karo sedulur-sedulur sing udu Yahudi. Tapi mbasa wong-wong utusane Yakobus teka, deweke ngedoih kan sedulur-sedulur sing udu Yahudi lan ora gelem maning mangan karo wong-wong kae, sebab wedi maring wong-wong sing pengin men kabeh wong di sepiti. ¹³ Sedulur-sedulur Yahudi sing sejen bae melu ndue sikap munafik kaya Petrus, nganti Barnabas bae kepelu ndueni sikap kaya deweke. ¹⁴ Wektu aku weruh nek deweke ora ndueni sikap sing pas karo kebeneran Kabar Apik kue, aku ngomong karo Petrus nangarepe sekabehane wong sing teka nang kono, "Nek koe kabeh dadi wong Yahudi, wis urip kaya wong udu Yahudi, nang apa sedulur siki arep maksa wong-wong liya kon urip kaya wong Yahudi?" Wong Yahudi lan udu wong Yahudi diselametna jalaran percaya karo Gusti Isa Almasih ¹⁵ Pancen menurut kelairan, aku kabeh kiye wong yahudi lan udu "wong udu Yahudi sing dosa". ¹⁶ Senajan kaya kue aku kabeh ngerti yen wong pulih maning karo Gusti Allah mung merga percaya karo Gusti Yesus Kristus, lan udu merga ngelakoni hukum agama. Aku kabeh bae ya percaya maring Yesus Kristus, supaya aku kabeh pada pulih maning hubungane karo Gusti Allah merga imane aku kabeh kue, udu merga aku kabeh ngelakoni hukum agama. Sebab karo njalanna hukum agama, ora se wong bae bisa pulih maning karo Gusti Allah. ¹⁷ Kita kabeh wis usaha mulihna hubungan maning karo Gusti Allah liwat urip nyewiji karo Kristus. Tapine seuwise ngelakoni sing kaya kue, nyatane kita kabeh asih "wong-wong dosa" pada bae kaya wong-wong udu Yahudi, apa kie berarti sebenere Kristus sing ndadekna kita kabeh ndue dosa? Mesti bae ora! ¹⁸ Nek aku mulahi ngedegna maning cara hukum agama sing wis tek rusak, maka aku nuduhna nek aku wis dadi pelanggar hukum. ¹⁹ Tapi aku wis mati maring aturan hukum agama-dipateni nang hukum kue dewek -- supaya aku bisa urip nggo Gusti Allah. Aku uwis disalibna bareng karo Kristus. ²⁰ Siki udu aku maning sing urip, tapine Kristus sing urip nang njerone awaku. Urip kiye sing tek rusakna siki kue urip merga iman maring Anake Gusti Allah sing melasi awaku lan sing wis ngorbanna Awake nggo aku. ²¹ Aku ora nyepelekna rohmatte Gusti Allah. Nek hubungane menungsa karo Gusti Allah dadi pulih maning merga njalanna hukum agama, kue berarti matine Kristus ora ana paedah!

Chapter 3

Ukum agama utawa percaya karo Kristus ¹ Hai wong-wong Galatia sing bodo! Nang apa koe wisnang pengaruh sapa? Kematian Kristus disalib wisdi terang-terangna sejelas jelase maring koe! ² Kur kie sing pengin tek ngerteeni kan koe: Apa koe wis nerima Roh Allah merga njalani hukum agama, apa pedah koe krungu kabarapik? ³ Apa koe sebodo kue? Koe wis mulai karo Roh, pengin koe siki ngahiri nang njero daging? ⁴ Mubah kabeh sing wis koe alami seakehe kue? Apa iya kon sia-sia! ⁵ Dadi kepriwe siki, apa iya sing nganugrahna Roh meng koe nganti numpuk-numpuk karo sing ngelakukna mukjizat nang antarane koe, gawe kaya kue sebab koe ngelakukna Hukum Toret apa merga koe percaya maring kabare Injil? ⁶ Cara kaya kue bae Ibrahim percaya maring Gusti Allah, dadi Gusti Allah mritungna perkara kue meng deweke dadi bebeneran. ⁷ Dadi koe weruh, nek kae sing urip kan iman, koe pada anak-anak Ibrahim. ⁸ Lan Kitab Suci, sing saurunge ngerteni, satemene Gusti Allah mbenerna wong-wong udu Yahudi merga iman, wis kat ndisit ngabarna Injil maring Ibrahim: "Merga koe kabeh bangsa arep diberkahi". ⁹ Dadi kae sing urip kan iman, ya wong-wong kae sing diberkahi bareng-bareng karo Ibrahim sing percaya kue. ¹⁰ Merga kabeh wong, sing urip kan penggawean Hukum Toret, ana nang ngingsore laknate Gusti Allah. Sebab ana ketulis: "Gusti Allah ngelaknati wong sing ora setia ngelakokni sekabeh perkara sing ketulis nang njero Kitab Hukum Toret." ¹¹ Lan ora ana wong sing di benerna nang ngarepe Gusti Allah sebab ngelakoni Hukum Toret kue jelas, sebab: "Wong sing bener uripe karo iman." ¹² Tapi dasare Hukum Toret udu iman, tapi sapa sing ngelakukna bakal urip mergane. ¹³ Kristus wis nebus aku kan laknate Hukum Toret karo dalan dadi laknat merga aku, sebab anan ketulis nang Kitab suci: "Gusti Allah nglaknati wong sing di gantung nang kayu salib!" ¹⁴ Gusti Yesus wis gawe kiye, supaya nang njero Selirane berkat Ibrahim tekan maring bangsa-bangsa sejen, supaya nagng njerone iman aku nerima Roh sing wis di janjikna. Ukum Toret utawa janji Allah ¹⁵ Sedulur-sedulur, yawis tek gawekna contoh kan urip sedina-dinane. Sijine wasiat sing wis di sahna, senajan kue kang menungsa, ora kena dibatalna utawa ditambahi nang sapa bae. ¹⁶ Senajan maring Ibrahim diucapna sekabehane janji kue lan maring keturunanane. Ora di omongna "maring keturunan-keturunane" seolah olah dimaksud akeh wong, tapi kur wong siji: "lan maring keturunan mu", yakue Gusti Yesus Kristus. ¹⁷ Maksude aku yakue: Janji sing seurunge wisdi sahna Gusti Allah, ora kena di batalna karo Hukum Toret, sing anyar metu patangatus telungpuluh tahun sebanjure, terus tekan janji kue ilang kekuatane. ¹⁸ Sebab, angger apa sing dipestikna Gusti Allah tekane kan Hukum Toret, yaora kan janji; tapi justru kan janjine Gusti

Allah aweh melas maring Ibrahim.¹⁹ Nek kaya kue, apa maksude Hukum Toret? Sing ditambahna kan pelanggaran-pelanggaran -- tekan teka keturunan sing dimaksud kan janji kue -- lan ditekanna karo lantaran malaikat-malaikat meng njero tangan wong sing ngelantari.²⁰ Sijine wong lantaran udu kur ngelantari wong siji tok, padahal Gusti Allah kue siji. Peranane ukum agama²¹ Nek kaya kue, apa ora padha Hukum Toret karo janjine Gusti Allah? Babarpisan ora. Sebab saumpamane hukum Toret diwekena dadi gambaran sing bisa nguripi, dadi pancen bebenerantekane kan hukum Toret.²² Tapi Kitab Suci wis ngurung sekabeh perkara nang ngingsor kewasa dosa, supaya merga iman nang njerone Gusti Yesus Kristus janji kue diwekna maring koe kabeh sing percaya.²³ Saurunge iman kue teka aku ana nang ngingsor pimpinane Hukum Toret, lan dikurung tekan iman kue diwujudna.²⁴ Dadi Hukum Toret kue penuntun go awake dewek kabeh tekan Gusti Yesus Kristus teka, supaya aku kabeh dibenerna merga iman.²⁵ Siki iman kue wis teka, sebab kue awake dewek kabeh ora ana maning nang ngingsor pendelenge penuntun.²⁶ Sebab koe kabeh kue anak-anake Gusti Allah merga iman nang njero Gusti Yesus Kristus.²⁷ Sebab koe kabeh, sing di baptis nang njero Gusti Yesus Kristus, wis nganggo Kristus.²⁸ Nang perkara kie ora ana wong Yahudi utawa wong Yunani, ora ana wong melarat utawa wong sugih, ora ana wong lanang utawa wong wadon, sebab koe kabeh kue sijinang njerone Gusti Yesus Kristus.²⁹ Nek pancen koe kue duweke Kristus, berarti koe kabeh kue keturunan Ibrahim lan ngehaki nerima janjine Gusti Allah.

Chapter 4

¹ Sing tekarepaken inyong: nek ahli waris urung dewasa, ana wong sing ngawasi deweke lan ngurusi kekarepane tekan deweke dewasa sing ditentukena nang bapane.² Deweke diperlakukan pada karo hamba, nadyan deweke sebenere sing duwe kabeh banda kue.³ Pada bae karo dewe: Sasuwene kito durung cukup umure yoben aku dipimpin roh roh sing mbaureksa bumine.⁴ Mbesuk yen wis wektune Allah ngutus anak anake ing dunya. Anak anake iku dilairake soko wong wadon sing uripe nang kuasane ukum agama.⁵ Mongko wong wong sing uripe nang kuasane ukum agama supayane dadi anak anake Allah.⁶ Dene sampeyan iki wis dadi anak anake Allah, Allah ngutus Roh Anak anake supaya mlebu maring njero atine Sedulur lan atiku ngumandangake yaiku Roh sing ngumandangake Bapak, ya Bapakku.”⁷ Dadi kabeh mau dudu hamba, nanging anak. Lan sampeyan iki anak Allah, mongko Allah arep maringi sampeyan apa bae sing kanggo keperluan kanggo anak anaKe. Cemase Paulus kanggo wong-wong Galatia⁸ Mbiyen sampeyan durung ngenal Allah sebab sampeyan dadi abdine singuasani dianggap ilah nanging dudu Allah.⁹ Saiki sampeyan wis ngenal Allah, uga Allah wis ngenal sampeyan. Nangapa sampeyan mbalik maring roh roh ndunya sing lemah lan mlarat? Nang apa sampeyan gelem dadi bature roh roh iku?¹⁰ Sampeyan ngramatake dina dina kusus, wulan wulan kusus, lan taun taun kusus.¹¹ Aku Paulus kewatir, aja aja kasil kesele aku ora ono gunane.¹² Sedulur-sedulur! Aku Paulus nyuwun sanget sanget supayane koyo aku. Iki aku sing wis dadi koyo sampeyan. Ora nglakokake pakaryan sing salah marang aku.¹³ Sampeyan tesih eling sapa sing ndadeake aku sing mau mau ne aweh Kabar Apik maring sapeyan nganti awaku loro.¹⁴ Nalika semono sampeyan ora jijik maring aku mongko awaku lagi dicoba gede sampeyan. Sampeyan malah nrimo aku koyo nrimane malaikat Allah utawa koyo nrimane Kristus Yesus dewe.¹⁵ Sampeyan seneng banget wektu kuwi. Nanging saiki ning endi senengmu iku? Aku ngerti nalika wektu iku sampeyan ikhlas cungkil mripate sampeyan dewe kanggo aku yen bisa dilakoni.¹⁶ Apa sampeyan saiki wis nganggop aku musuh iki aku mbuktiaken sing bener maring sampeyan?¹⁷ Wong wong sing liyane iku melu seneng nggoleki sampeyan nanging tujuane wong wong mau ora apik. Kepengin mutusake pasedulurane aku karo sampeyan supayane melu kepengin mutusi hubungane aku pasedulurane aku karo sampeyan supayane sampeyan melu marang wong wong iku dadi seneng lan mantep.¹⁸ Ya apik kanggo mantepe perkara sing apik, nanging aja mung lagi ana aku lagi kumpul kumpul bareng karo sampeyan.¹⁹ Putra-putraku sing tak tresnani! Aku saiki lagi sakit soko sampeyan. Aku sakite koyo wong wadon sing lagi nglairake anak. Aku arep sakit terus, yen wulangane Kristus urung di amalake.²⁰ Aku Paulus kangen banget ono ing tengah tengahe sampeyan iki, supayane aku oleh ngomong karo sampeyan swara sejen, satenane aku wis ora ngerti arep kepiye maning karo sampeyan! Hagar lan Sara kanggone conto²¹ Sedulur-sedulur sing gelem urip nang prentahe ukum agama coba mirengake aku! Aku arep maringi ngerti sampeyan apa singsabenere ditulis nang Kitab Hukum Musa.²² Nang kono katulis Abraham duwe anak loro: binyunge anak sing sijine yakue hamba, lan binyunge anak liane ya kue wong sing mardika.²³ Anak sing kang binyunge dadi hamba biasane lair merga karepe menungsa. Nanging anak sing lair sekang binyung sing mardika lair merga sing dijanjikaken Gusti Allah.²⁴ Niki saget kanggo wangsalan. Wong wadon loro mau iku diibaratake kalih perjanjian: sing siji asale soko Gunung Sinai -- yakui Hagar; putra-putrane dilahirake soko pemimpin.²⁵ Hagar yaiku Gunung Sinai ing tanah Arab lan pada karo Yerusalem sing siki, merga deweke urip sajroning pangawulan karo anak-anake.²⁶ Nanging Yerusalem kaswargau kue wong wadon sing mardika, lan ya kue ibu inyong kabeh.²⁷ Sebab ono ing njerone Alkitab katulis, “Seneng-senengo he wong wadon mandul, urung tahu ngelahirake anak! Ugo seneng-senengo he wong wadon sing ora ngerasakno sakit ngelahirake anak! Sebab wong wadon sing ditinggalake kakunge arep ulih anak, akeh podo karo wong wadon sing uripe karo kakunge.”²⁸ Sedulur-sedulur! Abeh sampeyan iki anak-anak Allah sing dilahirake janjine Allah; sampeyan podo koyo Ishak.²⁹ Nalika semono anak sing lahire karepe menungsa, nyiksa anak sing dilahirake soko karepe Roh Allah. Ora beda kaya wektu saiki.³⁰ Nanging apa sing ditulis sajeroning Alkitab? Nang kene tertulis koyo ngene: “Lungoo hae wong wadon karo anake, sebab anakmu ora dadi ahli waris bareng anak soko wanito bebas kuwi.”³¹ Merga kue sedulur-sedulur, inyong kabeh dudu anak-anakke batur wadon, naming anak-anakke wanita kang mardika.

Chapter 5

Kamardikan Kristen ¹ Ben inyong kabeh bener-bener merdika, Kristus wis merdikaken inyong kabeh. Merga iku ngadega sing jeig lan aja gelem maring dikalungi pasangan panga wulan. ² Sebener-benere, aku, Paulus ngomong maring koe: saumpama koe di sepiti, Gusti Yesus Kristus bakal ora berguna babar pisan mungguh awakmu. ³ Sepisan maning tek omong na maring saben saben wong sing disepiti, bahwa wong kuwe wajib ngelakoni sekabehane aturan-aturane Hukum Toret. ⁴ Koe dadi metu kan aring Gusti Yesus Kristus, saumpama koe ngarah keterima bener kan aring aturan-aturane Hukum Toret; koe urip nang njabane kasih karuniane Gusti Allah. ⁵ Marga kan aring Roh, lan awit kan percaya, kita ngati-ati maring bebeneran sing di arap-arap nang dewek. ⁶ Merga tumrapping wong wong sing ana sajroning Kristus Yesus bab sepit ora ana paedhahe, mung iman sing tumindak kalawan kasih. ⁷ Mbien gole koe lunga kue maen. Sapa sih kang ngalang-ngalangi koe, sahingga koe ora manut maning maring kabeneran? ⁸ Meesti sing ngelakoni kue udu Gusti Allah sing wis nyeluk koe. ⁹ Ragi sing setitik ngembang na kabeh adonan, “jere wong. ¹⁰ Senajan kaya kue aku asih percaya sabenere koe ora bakal nganut keyakinan sejen, sebab kito wis nyawiji karo Kristus. Lan aku yakin sapa bae sing ngerusak pikiranmu, bakal diukum nang Gusti Allah. ¹¹ Tumrap aku sedulur-sedulur, nangapa aku terus bae dimusuhi senajan aku asih ngabarna bahwa aturan sunat kue perlu? Nek pancen aku ngabarna kaya kue, maka pengabaranku perkara salib Kristus ora dadi masalah. ¹² Mendingan wong-wong sing ngerusak pikiranmu kue langsung bae metu kan jemaat! ¹³ Sedulur wis di celuk dadi wongsing bebas. Tapi aja nganggo kebebasan kue ngo terus terusan ngelakoni apa bae sing pengin dilakoni nang koe. Sewalike koe kudu silih melasi lan ngelayani. ¹⁴ Kabeh hukum agama kumpul nang njerone perintah sing siji, “Kue koe cinta maring sepadanmu menungsa kaya cinta karo awakmu dewek.” ¹⁵ Tapi nek koe pada kerengan, awas, mengko koe pada-pada rusak. Kepenginane Roh Allah lan kepenginane menungsa ¹⁶ Maksudku kaya kie: Men bae Roeh Gusti Allah sing mulang dewek lan aja urip ngetutna hawa napsune menungsa. ¹⁷ Sebab kepenginane menungsa musuhan karo kepenginane Gusti Allah, lan kepenginane Roeh Gusti Allah musuhan karo kepenginane manungsa. Loro-lorone padha musuhan mula koe kabeh ora bisa ngelakoni apa sing dikepenginin awakmu. ¹⁸ Tapi nek Roeh Gusti Allah mimpin awakmu, mangka koe kabeh ora diperbudak nang hukum agama. ¹⁹ Kepenginane napsune menungsa keton lan lan kelakuan-kelakuane sing njijiih, kotor lan ora pantes; ²⁰ nang aring nyembah patung lan ngilmu pedukunan; nang aring musuh musuhan, gelut, iri, cepet kesuh, lan mentingna awake dewek; pecah belah lan mihak-mihak, ²¹ serta iri ati, mendem-mendeman, pesta pora lan sepadhane. Maring kue kabeh aku pesen meng awamu siki kaya kepriwe aku mesena maring koe kabeh gemiyen, satemene wong-wong sing ngelakukna perkara kaya kue orabakal dadi anggotane umate Gusti Allah. ²² Sewalike nek wong-wong dipimpin nang Roeh Gusti Allah, hasile kue: Deweke padha melas-melasan, seneng, nduweni katentreman ati, deweke sabar lan tatakrama, deweke apik maring wong liya lan setiya, ²³ deweke andap asor lan bisa nahan diri. Ora nana hukum agama kang ngelarang perkara-perkara kaya kue. ²⁴ Wong sing wisdadi duweke Gusti Yesus Kristus, wong-wong kue wis matekna hawa napsu menungsane, lan sekabehe kepenginane. ²⁵ Roeh Gusti Allah wis aweh maring awake dewek urip sing nyar; merga kue kabeh panjenengan kudu ngereksa uripe dewek dewek. ²⁶ Kita ora ulih dadi sombong, lan saling ngelarani ati, sarta iri ati karo sejene.

Chapter 6

Saling tulung tinulungan ¹ Sedulur-sedulur! Nek salah sijine wong kewenangan ngelakoni salah sijine dosa, kudune koe padha sing urip miturur Roeh Gusti Allah, mbimbing wong ikubalik maning maring dalan sing bener. Tapi koe pada ngelakonana kue melawan welas asih, lan aja nganti koe dewek ke goda. ² Padha tulung-tinulungana koe kabeh nanggung kesusahane wong, supaya karo cara kaya kue koe patuh maring prentahe Gusti Yesus Kristus. ³ Nek salah sijine wong nyangka bahwa dirine penting, padahal ora, wong kue ngelemboni awake dewek. ⁴ Tiap-tiap wong kudu mriksa awake dewek kelakuan apik apa ora. Nek apik deweke ulih ngerasa bangga maring perkara kue. Tapi ora usah deweke mbandingna karo apa sing dilakoni nangwong liya. ⁵ Sebab tiap-tiap wong kudu nanggung tanggung jawabe dewek-dewek. ⁶ Wong sing terima ajarane Kristus, kudune mbagi karo gurune kabeh sing maen sing ana nang awake. ⁷ Aja ketipu! Gusti Allah ora bisa nggo dolanan! Apa sing ditandur yakue sing di unduh. ⁸ Nek wong nandurmi turut wateke, awake dewek wong kue bakal ngundug kepaten kan wateke dewek. Tapi nek deweke nandur miturut pimpinan Roeh Gusti Allah, deweke bakal ngunduh sejatine urip lan langgeng saking Roeh Gusti Allah. ⁹ Ojo inyong kabeh aja nganti kemlo gawe apite, menawa wis teka wektune inyong kabeh arep panen, yen inyong kabeh ora dadi kendor. ¹⁰ Dadi, semangsa ana kesempatan, kanggo awake dewek, meskine kita ngelakoni perkara sing apik kanggo sekabehane wong, sing utama pisan kanggo dulur-dulur sing seiman. Pepeling lan salam ¹¹ Deleng bener-bener perkara kie sing tek tulis dewek karo hurup sing gedhe-gedhe. ¹² Wong-wong sing mamerna awake karo perkara-perkara lahiriyahe, deweke lan sing maksa kita kon nuruti peraturan sepit. Tapi deweke ngelakoni perkara kaya kue supaya deweke ora dianiaya nang wong Yahudi merga salib Gusti Yesus Kristus. ¹³ Wong-wong sing melu peraturan sepit bae ora ngelakokna hukum agama. Sebenere wong-wong kue kepengin koe disepiti, supaya deweke bisa mbanggakna bahwa koe gelem manut peraturan kue. ¹⁴ Tapi aku babar pisan ora arep mbanggakana apa bae, seliyane Gusti kita Yesus Kristus sing wis mati nang kayu salib. Sebab justru marga Deweke wis mati nang kayu salib kanggo nebus dosaku, mangka dunia ora berarti apa apa maning bagiku. Lan maring dunia iku kaya-kaya aku wis mati. ¹⁵ Disepiti apa ora kue ora penting menurutku. Sing penting yaiku dadi menungsa anyar. ¹⁶ Bagine wong-wong sing urip nang pendirianane kue, lan kaya kue uga kanggo sekabehane umate Gusti Allah, aku ngarepna Gusti Allah bakal aweh katentreman lan rohmate. ¹⁷ Seteruse, aja nganti

sewong bae nyusahna aku maning, sebab nang awaku ana bukti-bukti bahwa aku iki pengikut Gusti Yesus Kristus.¹⁸ Semogalah Gusti kita Yesus Kristus terus mberkahi sedulur-sedulur. Amin. Ormat inyong kabeh, Paulus.

Ephesians

Chapter 1

Salam Sekang Paulus¹ Sekang Paulus, Rasul Yesus Kristus sing sekang gusti Allah. Ranggo wong suci neng Efesus.² Anugrah lan tentram rahayu kanggo kowe sekang gusti Allah, Rama ne dewek, lan gusti Yesus Kristus. Berkah Rohani ing Gusti Yesus³ Pinojo gusti Allah lan Bapa ing gusti Yesus, sing wis aweh berkah maring dewek lantaran gusti Yesus karo saben berkah rohani ninggon suwargo.⁴ Amergo, gusti Yesus wis meleh dewek, sak durung ndondya iki ana supaya dewek dadi suci, lan ora cacat ning ngarepe gusti Yesus. Ing sajroning lasresnan.⁵ Gusti Yesus netepna awak dewek wiwit semiyen nggo. Di angkat dadi anak-anake lewat Gusti Yesus kang pada karepe gusti Yesus.⁶ Gusti Yesus mindake kuwi kabeh kanggo pujian, kamulyan, anugrahe, sing wis dimenehna kanti gratis maring dewek ing gusti Yesus.⁷ Ing gusti Yesus dewek oleh penebusan liwat getihe, ya kuwi pangapuraning kesalahane dewek cocok karo kesugihaning anugrahang gusti.⁸ Sing Allah limpana maring dewek nang sakjroning hikmat lan pengertian.⁹ Gusti Allah menehi ngerti maring dewek rahasiane sing pada karo maksud sing apik sing wis di rencanakna ing Kristus.¹⁰ Sing arep dilakona nalika keperluan Yesus teka nggo nyanjekna sekabehe ing gusti Yesus, sing anang suwarga lan sing ana ing bumi.¹¹ Ing sakjroning Kristus, dewek kabeh uga wis dadi bagian sekang warisan sing wis di tetepna wiwit mbiyen sing padha karo rencanane sing ngerjakna lan karepe gusti.¹² Supaya dewek sing ndisek dewe nyelehna pengarep-arep ning gusti Yesus men dadi puji-pujian kanggo kamulyaan ning Gusti.¹³ Ning Gusti Yesus kowe uga sing wis ngrungkona Firman kebenaran, yo kuwi Injil keselamatanane kowe ngandel karo deweke, di materekna karo Roh Suci sing dijanjekna.¹⁴ Roh suci kuwi, wujud jaminane dewek nganti penebusan kuwi kelakon kanggo kuwi kabeh sing dadi deweke gusti Allah kanggo kamulyane Allah. Donga ne Paulus¹⁵ Mergo sekang kowe, kawet inyong ngangokare nggon imane kowe neng njero Tuhan Yesus lan kasihe kone kanggo kasih wong suci.¹⁶ Inyong ora mandek-mandeki ngomong syukur nggo kowe nelika eling kowe neng donga-dongane inyong.¹⁷ Inyong pengaben Allah sekang Tuhan awake dewe, Kristus Yesus, Bapa Kemulyan, aweh Roh hikmat lan kemulyan ning ning pengertian kanggo Tuhan.¹⁸ Inyong donga ben mripat ati ne kowe di deleng ben kowe bisa ngerti ngarepake sing kekandung ning njero undangane Allah, kesugihan sing terkandung ning njero warisan Allah sing kamulyan nggo wong-wong suci.¹⁹ Lan kekuatan gede sing ora keukur nggo awak dewe kabeh sing ngandel, kepriwe carane dituduhna ning njero kegedean kekuatane Tuhan.²⁰ Kegedean gusti dewekeiki nuduhna nalika deweke nggugah Kristus sekang wong-wong kang mari lan nglinguke Tuhan ning sebelah tensene Allah ning nggon surga.²¹ Sing luwih duwur sekang aturan, kekuasaan, kekuatan, pemerintahan, luwih duwur kabeh jeneng sing wis ana, ora mung jaman iki tok, tapi ya wektu sing arep teka.²² Allah ngalahna apa kie ning ngisor sikele Allah lan ngeke dewek dadi nduwuran kabeh kanggo jemaat.²³ Merga awake Tuhan, kepenuhane Tuhan ngebek sekabehna.

Chapter 2

Dislametaken Sekan Anugrah¹ Liyen kuwi mati sejarone pelanggaran-pelanggaran lan dosa-dosane kowi.² Waktukne kowe mlaku ngetutaken dalan dunia, ngetutaken penguasa kerajaan udara, Roh sing siki kerja nang antarane anak-anak sing ora taat.³ Nang antarane kae kabeh, inyong kabeh-kabeh ndisit uga irip senjore nafsu kedagingan Inyong kabeh. Nglebkaben kekarepan daging karo pikiran inyong kabeh. Inyong kabeh dasare ya kue anak-anak durhaka, pada kaya wong liane.⁴ Nanging, Allah sing gede kue Tuhan mengasiani inyong kabeh.⁵ Malah waktu inyong kabeh mati sa njeroni pelanggaran-pelanggaran. Inyong kabeh, Tuhan nguripken inyong kabeh bareng karo Kristus nang anugrahen kowi uwis diselametaken.⁶ Lan Tuhan ngurpaken inyong Kabeh karo deweke lan nyangangaken inyong kabeh bareng karodeweke nang nggon surgawi senjeroni Kristus.⁷ Supaya padha wektu sing arep teka, Tuhan olih nudokaken kesugian anugraha Allah sing ora diukur kebagusane Allah karo inyong kabeh sengjerone Yesus Kristus.⁸ Merga, sekang anugrah kowe dislametken nganggo iman karo iki dudu sekang awak kowe dewek, nanging karunia Allah.⁹ Dudu hasil usaha kowi, supaya ora nana sisine wong bae sing nyombongaken awake.¹⁰ Inyong kabeh iki gawenane Allah, diciptakan senjeroni Yesus Kristus kanggo ngelakonikerjaan bagus sing di siapkan Allah sedurungi supaya inyong kabeh bisa urip nang njeroni. Disatukan dalam Kristus¹¹ Merga kuwe, eling nek kowe ndisit lair kaya wong kafir, sing diaroni "wong ora sepit," nang kae kabeh sing ngaroni awake kaya "wong disepiti," ya kue sepit sing dilakomi karokubuh tangone wong.¹² Elinglah wetu kowe -kowe urip ora nana Kristus. Pisah sekang warga Israel karo wong-wong asing kanggo kumpulan perjanjian sing dijanjikaken, ora nduweni pengarepan nek ora nana Allah senjeroni Dunia iki.¹³ Mung, siki, senjoni Yesus Kristus, kowe sing ndisit bisa adoh wis digawe dadi perek nang getih Kristus.¹⁴ Merga Tuhan diwit yakue damai sejakra inyong kabeh singwis gawe kedua belah pihak (wong Yahudi lan ora Yahudi) dadi siji lan sing uwis nggneura kon tembak lawan sing misahaken.¹⁵ Kara ngilangane permusuha sejerone daging Allah; Yakue Hukum taurat sing isine perintah-perintah lan netep-netepaken sampe nang senjerone awake Tuhan gawe kaduanya lwang Yahudi lan ara Yahudi dadi siji wang anyar, malah dadi ngakuraken.¹⁶ Lan ngakuraken kaduanya (wong Yahudi lan ara wani Yahudi) karo Allah senjaroni siji awak lewat salib, malah matenaken permusuhan.¹⁷ Tuhan teka karo ngabaroken damai sejatra karo kowe kabeh.¹⁸ Merga nlewati deweki, inyong kabeh berdua (wong Yahudi lan ora wong Yahudi) duwe dalan mlebu karo Bapa senjerone

sisji Roh.¹⁹ Dadi, kowe dudu maning wong-wong asing lan pendatang, naning kabeh warga karo Yesus Kristus dewek kaya waktu pajak.²⁰ yang dibangun di atas dasar para rasul dan para nabi, dengan Yesus Kristus sendiri sebagai Batu Penjurunya.²¹ Senjeroni Kristus, sekabeani bangunan lagi di damekaken bareng lan tumbuan dadi Bait suci senjerani Tuhan.²² Senjerane deweke, kowe uga lagi di bangun bareng dadi umbek sing di nggani Allah senjerani Roh.

Chapter 3

Pelayanane Paulus kanggo Bangsa-bangsa sing dudu Yahudi¹ Nggo alasan kiye, inyong, Paulus, dikunjara merga Yesus Kristus kanggo koe kabeh, wong-wong sing kafir.² Koe mesti wis krungu bab sing nganakaken sih-rahmate Gusti Allah sing diweken maring inyong nggo koe,³ yaiku srana wahyu, rahasia kuwe diwei ngerti maring inyong kaya sing uwis inyong tulis nganti ringkes sedurunge.⁴ Wektu maca kiye, koe bisa ngerteni pengertiane inyong ngenani rahasia Kristus,⁵ Sing ora diwei ngerti maring wong-wong sekang keturunan lia, nanging sing siki dinyatakaken maring para rasul lan pada nabi-Ne sing suci nang roh kudus.⁶ Rahasia kuwe lantaran Injil wong-wong kafir dadi ahli waris, anggota sing setubuh, lan padha njukut bagian sekang janjine Yesus Kristus.⁷ Inyong dadi pelados Injil pada karo sih-rahmate Gusti Allah, sing diweken maring inyong nurut karyane panguasa-Ne.⁸ Maring inyong, sing paling ala dhewek nang antarane kabeh wong suci, sih-rahmate kiye diweken nggo martakaken nggo wong-wong kafir dunyane Kristus sing ora bisa dingerteni,⁹ Langgawa pepadang nggo kabeh wong bab rahasia sing ora tek ngerteni salawas-salawas nang jroning Gusti Allah, sing gawe sekabeh-e.¹⁰ Supayane, lumantar umat, akeh pemikirane Gusti Allah saiki diwartakena maing pemerintah lan penguasa ing swarga.¹¹ Kiye pada karo rencana kekal sing dilakoni nang jerone Yesus Kristus, Gusti Allah-e inyong kabeh.¹² Sing nang deweke, inyong kabeh olih kekendelan lan dalan mlebu maring Gusti Allah karo percaya merga kesetiane Kristus.¹³ Merga kue, inyong njaluk maring koe men aja putus asa ndeleng kesengsaraan sing inyong lakoni nggo koe. Kesengsaraan kue kamulyan-mu. Pandongane Rasul Paulus nggo Umate sing nang Efesus¹⁴ Nggo alasan kiye, inyong sedekung nang ngarepane Roma.¹⁵ Sekang piyambake, saben keluarga nang swarga lan nang bumi nampani jenenge.¹⁶ Inyong ndonga men pada karo agunging kemulyaan-ne. Deweke gelem aweh maring koe kekuatan nang sajroning batin-mu, karo kuasa liwat Roh-e,¹⁷ dadi Kristus gelem manjing sajroning atimu lumantar iman dadi koe ngoyod lan nganggo dasar katresnan,¹⁸ Lan men koe bareng-bareng karo wong suci bisa ngerti saking ambane, lan dawa lan duwur, lan sajroning tresnane Kristus.¹⁹ Supayane, koe bisa ngenal katresnane Kristus sing nglewahi akal dadi koe dikebeki kasampurnaning Gusti Allah.²⁰ Nggo Panjenengane, sing sanggup nglakoni lewih akeh ketimbang kabeh sing inyong kabeh njaluk apa sing dipikirena, pada karo daya-kekuatan sing nyambut gawe sajroning inyong kabeh.²¹ Ya panjenengane kue sing kamulyan sajroning umat lan jroning Yesus Kristus nggo kabeh keturunan nganti selawas-lewase. Amin.

Chapter 4

Kesatuane Awake Kristus¹ Merga inyong, wong ing nang paukuman mergagusti, maukeng kowe nggo urip depantar karo tugas ing wis kowe tarupa.² Tomsah andap asre lan dareh, karo sabar, telung-telungan beban njroning tentram katresnan.³ Ngudi tuwuh karo tengga ning kuat kanggo miara ananungaling Roh jroning lan tremu cahya.⁴ Mung ana siji jasad lan siji Roh, padha karo malika kowe diceluk maring sijimaning pengrepan sekan panggilanmu.⁵ Siji Gusti, siji iman lan siji baptisan.⁶ Siji gusti Allah lan Romo sekang sekabeh, sing mang nduwe sekabeane, kuat sekabeane, lan jroning sekabeane.⁷ Nanging, maring inyong kabeh dewek-dewek diwenahi anugrah pantes karo anda usuk sihnamak gusti Yesus Kristus.⁸ Yakue mangane, diomongna, "Naliko penjenange anugrah mang panggonan duwur, penjenange nyekeli wong-wong si ukum, lan menei ganjaran maring manungsa."⁹ Nalika, diomongna, "penjenange anugerah," mau kowe artine penyembahe uga wis medun, nang bagian ngingsor jagad.¹⁰ Penjenange sing mudun, penjenangi uga sing munggah leweh dewean kang sakabeh ing langit ben peyambakengebaki sakabeane.¹¹ Peyambake kue sing menehi, Rasul-Rasul, Nabi-Nabi, pewarta-pewarta Injil, Hamba-Hamba, uga Guru-Guru.¹² Kanggo angleng kopi wong-wong suci njroning pegawean pelayanan kanggombangun sang Kristus.¹³ Ngganti kita kabeh temune menggale iman lan kawruh tumrap putrening gusti Allah, yaiku wong dewasa, nurut ukuran tatanan kedewasaan ing padha karo kasampurnane sang Kristus.¹⁴ Karo kaya kie, inyong kabeh awas maning bocah-bocah sing abat-abatna mang ombak lan digawa nganah ngenah nang angin pamulang lan neliko menangsa. Lan pralikel oneg nazar lan mbesukna.¹⁵ Sabakhe kabeneran njroning sakabeh ing bae maring pujambake, ing dadi sirah, yakue Kristus.¹⁶ La sekang penjenange kabeh tukeh disusun lan dieket bareng-bareng dadi siji, awih sako pakartine seben perangan yen dewek-deweknglakokaken bagiane awak arep dewasa kanggo mbangun dewe njroning katresane. Cara urep sing bener njroning Kristus¹⁷ Maka iku, inyong omongna lan dicetakna njroning gusti Allah, aja maning kowe urep kaya wong-wong sing ara gunane.¹⁸ Pangartene deweke kabeh dadi peteng lan adoh sekang menangale gusti Allah amerga kebodohane sing ana njroning akeh deweke kabeh sing disebabna nang ato sing atine.¹⁹ Pangrasane deweke kabeh wis kedul lan deweke kabeh anasnahna awake maring hawa mepane kanggo nglakokna sakabehe macem kecemaran lan serakah.²⁰ Anangnging, nduwe carakaya kue kowe kabeh simak mengenai Kristus.²¹ Sumpama kowe panen wis krungu bab penjenange lan diapan njroning penjenenge, kaya dewe kebenaran sing ana njroning Yesus.²² Singkirna lakumu neng biyen sing kowe ulih sekang ana uripna sing biyen, sing lagi diroleh mang hawa nepou sing masarna.²³ Dianyarna Roh lan pikiranmu.²⁴ Enggo neng menungna sing anyar, oma diciptakaken njroning rupane gusti Allah. Maring keadilan lan kesuciane sing asline sejati.²⁵

Merga inyong, karo buangen walek garoh, garoh saben kowe ngomong babkebenaran maring sepadane kanggo inyong padha-padha anggalu tekang awak siji.²⁶ Nesuo lan aja gawe dosa. Aja ngecarne srengge surup njroning nepalna²⁷ Aja aweh kesempatan maring setan.²⁸ Wong sing wis nyolong, aja nyolong maning lewih apik yen dewek yen deweke kerja nganti lemanen lan nglakoknapagawean sing becit karo tangane dewe. supaya dewekianderweru apa bae kanggo mbogkna karo wong sing kekurangan.²⁹ aja di jorna omongan kalor aneke sekang can kemu, maning mung omongan api kanggo mbangun wong sing mbutuhna nganti omonganmu dadi berkat kanggo deweke sing ngrungokna.³⁰ Aja gawe kesele sang Roh sing Allah kana suci mang peyembake kowe disegel, kanggo dina pengentasan.³¹ Belangen nandewek, brangasan gampang menesu, tukar padha lan omongan ala uga kabeh kejahatan, lah na iku sekang kowe.³² Lakokna ramah siji karo liyane, maweni ati sing lembut, lan ngapurnani, kayodene gusti Allah njroning idarsiki uga anggapani kowe.

Chapter 5

¹ Mulane kuwe dadi o sung di uruna Gusti Allah, maring bocah sing di tresnani. ² Urip maring jeroning katresnanan, sing pada maring Kristus ngatres naning inyong kabeh lan weneno dewene Gusti Allah kanggo inyong kabeh gawe disembah lan kurban sing wangi maring Gusti Allah. ³ Mulane kuwe aja ana zina utawa kelakuan sing ora apik utawa duweni kelakuan serakah lan ngelakoni sing ora layak maring sekitar e wong-wong kudus. ⁴ Aja nganti ana omongan sing rusuh lan omongan sing ora masuk akal utawa guyanan sing kasar sing ora pantes sewalike sing akeh ngucapno syukur. ⁵ Mulane rika kabeh ngerti yen wong cabul, wong sing ora suci utawa serakah sing nyembah patung ora bakal oleh warisan maring kerajuan Kritus lan Gusti Allah. ⁶ Oja ana wong sing nglombani kowe kabeh karo omongan-omongan kosong amargo kelakuan sing kaya kie bakal nekakna murkane Gusti Allah maring bocah-bocah sing durhoko. ⁷ Mulane kuwe ora nganti ngumpul maring bocah ana sing kayak kie. ⁸ Gembiyen kowe kabeh melaku ning dalan sing peteng, amarga mulai saiki melakuo maring dalan padang di rahmati Tuhan. Urip dadi bocah-bocah padang. ⁹ Amargo asile saka padang yaiku kabeh keapikan, keadilan lan kebenaran. ¹⁰ Lan jajal goleti weruh apa sing marai seneng Tuhan. ¹¹ Aja melu bagian ning jeroning kelakuan sing gelap sing ora dadikna hasil, sakwalike kuwe bukaen kelakuan kiye. ¹² Amarga ngomongna bab-bab sing kowe kabeh lakoni karo meneng-menengan tetap ngisin no banget. ¹³ Mulane amargo kabeh sing kebukak maring kelakuan sing padang dadine katon. ¹⁴ Mulane kabeh sing ndadekeno nyoto yaiku kelakuan sing padang kie antara ne wong-wong song mati, lan Kristus bakal nyinari maring luwure rika. ¹⁵ Dadi delengen sing bener-bener lan teliti piye kowe kabeh urip aja kaya wong goblok dadi wong song apik lan pinter. ¹⁶ Gunakna wektumu sing ana sak apik-apike amanga dina kiye jahat. ¹⁷ Amarga kuwe aja dadi goblok, sak liyane kie ngerti apa bae sing di karpna Tuhan. ¹⁸ Aja mabok karo anggur amarga kelakuan kuwe ora apik sak walike kebeki nganggo Roh. ¹⁹ Ngomong maring liyane ning jeroning mazmur, Kidung pujian lan lagu rohani, ngidung a lan gawe a lagu pujian maring Tuhan nganggo kabeh sing ana ning jeroning atimu. ²⁰ Omongena syukur maring sak kabeane maring Allah Bapa ning jerone asmaning Tuhan inyong kabeh Yesus Kristus. Pitutur Maring Suami lan Istri ²¹ Manurto kabeh manungsa maring sing liane maring jeroone kowe Kristus. ²² Istri-istri manuta marang suami koe kayak maring Tuhan. ²³ Merga lanang kuwe kepalane istri, pada karo Kristus kuwe kepalane jemaat yaiku raganing Gusti Allah lan Gusti Allah deweke lan Juruselamate. ²⁴ Mulane kowe karo jemaat tunduk maring Kristus, deneng kie pisan istri kudu manut maring bojone maring sakkabeane. ²⁵ Lanang-lanang tresnalilah istri rika pada karo Kritus ngaternaning jemaat wenehno jiwa ragane Gusti Allah kanggo jemaat. ²⁶ Kanggo ngudusna koe kabeh ngerteni liwat pembasuhan banyu karo Firman. ²⁷ Amarga ngene kie, Kristus wenei jemaat maring Gusti Allah maring kemuliane sing ora ana nadane utawa sing ora ana kerute utawa liya-luyane mulane ngani jemaat dadi kuds lan sing ora bercela. ²⁸ Mergane koe pisan lanang-lanang kudu ngatrenani istrine sing pada karo awake dewek. ²⁹ Mulane koe ora ana wong sing tau benci mairng awake dewek, mulane inyong kabeh ngrumatilan njrawati amarga iku pisan sing Kristus ya karo maring jemaate. ³⁰ Mulane kuwe inyong kabeh bagian anggota Gusti Allah ³¹ Mulane iku wong lanang arep ninggalna bapak lan ibune lan dadi siji karo istrine ngantine dadi sak awak. ³² Rahasia kie dadi lan inong ngomong kie ana ning hubungan Kristus lan jemaat. ³³ Nanging njarle rika dewek-deweek ngatresnaning istine rika kayak awake rika dewek lan istri kudu nghormati suamine.

Chapter 6

Pitutur kanggo Anak-anak lan Wong Tuo ¹ Anak-anak ngormatong wong tuo mu neng Gusti merga kuwe sing bener. ² "Ngajenana merang bapa lan biyung mu," kuwe prentah sing sepisan sing disertai janji. ³ Supaya urip mu apik lan dowo umure ning bumi." ⁴ Rama-rama, kowe ojo gawe anak mu nesu nanging ajarna deweke disiplin lan pitutur Gusti. Pitutur nggo Hamba lan Tuan ⁵ Budak-budak, pada taat maring tuan kowe sing ana ning dunya kanti hormat lan gentar, lan kanti ketulusan ati kaya Gusti Yesus. ⁶ Aja kaya wong sing nyambut gawe sing supaya di toton wongg tok sing nggo nyenengna menungsa, ning sebagai hamba Kristus sing nglakona kehendak Allah ning ati. ⁷ Nglayani kati tulus ati kaya nggo Gusti lan ora nggo menungsa. ⁸ Merga, kowe ngerti dadio kowe budak apa wong merdeka yen deweke nglakona perkara sing apik, Gusti bakal ngeneni upah. ⁹ Tuan-tuan lakonono nggo hamba-hamba mu. Lerenana nagncam merga pada ngertia nek Tuan me lan Tuan deweke pada ning surga, lan Gusti Allah ora pilih kasih. Nggonen Sakabeh Senjata Allah ¹⁰ Pungkasanne, dadia kuat ing Gusti lanning kuasa Ne. ¹¹ Pada nggonen sakabehe perlengkapan senjata Allah supaya kowe bisa ngadek nglawan tipu dayane Belis. ¹² Mergo perjuangan dewek ora nglawan daging lan getih, nanging nglawan

kekuatan ben jahat sing ono ning langit.¹³ Mulane pada nggonen sakabehe senjata Allah supaya kowe pada bisa tahan mbesok nek dina sing jahat teka, lan sak wise kabeh mau rampung kowe tetep ngandek.¹⁴ Mulane ngandek jijig karo ngincingna pikat ngon lan ngga nggong baju sirah keadilan,¹⁵ lan sikil mu nganggo tlumpah kesiapan nggo martake Injil ayem tentrem.¹⁶ Ning sakabeh jupua perise iman nggo matini sakabene panah geni sekang si jahat.¹⁷ Jupua ketopong keslametan lan pedang ya kowe firman Allah,¹⁸ Karo donga neng saben wektu engsak jroneng Roh karo sak kabehe donga lan penjaluk. Ingsak jrone pandanga mu, pado jaga-jaga karo tekun karo ngunjukna panguluk kanggo kabeh wong suci.¹⁹ Podo dongakna inyong supaya nak inyong ngomong, omonganku di wei kewanen nggo beritana Injil.²⁰ Merga Injil kuwe, inyong dadi utusan sing dibelenggu. Dongana supaya inyong bisa martakna karo kuwanen sing kudune tak omongna. Salam Pungkasan²¹ Tikhikus, sedulur nyong seiman sing tak tresnani, lan uga pelayane Gusti sing setya arep menehi ngerti perkara-perkara maring kowe supaya kowe ngerti keadaanku, lan apa bae sing tak kerjana.²² Aku ngutus dia maring kowe tujuane, supaya kowe ngerti kabar sekang aku lan supayane deweke ngibur ati mu.²³ Ayem tentrem kanggo sedulur-sedulur seiman sekang Gusti Allah Bapa lan Gusti Yesus Kristus.²⁴ Kanugrahan kanggo wong kabeh sing nresnani Gustine inyong, Kristus Yesus, lumantar katresnan sing langgeng.

Philippians

Chapter 1

Salam¹ Sedulur-sedulur umat Allah kabeh sing manggon nang Filipi, sing uwis nyawiji karo Isa Almasih. Sedulur-sedulur kue uga mimpin lan layanni umat! Inyong, Paulus karo Timotius kue abdi-abdine Isa Almasih,² penjalukku, moga moga Gusti Allah inyong lan rika karo Isa Almasih aweh rejeki karo ayem tentrem kanggo rika kabeh. Dongane Paulus Kanggo Jema'at³ Saben waktu inyong kelingan karo rika kabeh, inyong caos syukur karo Gusti Allah.⁴ Lan saben waktu inyong ndoaken sedulur kabeh, inyong sembahyang karo ati seneng.⁵ Inyong matur nuwun dateng Gusti Allah amargo wiwit dina sepisan tekan siki, rika kabeh uwis nulung inyong nyebar Kabar Apik kong Gusti Allah.⁶ Allah dewek sing ngawiti pegawean sing apik kue meng koe, karo inyong yakin kiyambake arep nerusna pegawean kue nganti rampung tekan dinane Isa Almasih teka maning.⁷ Pancen inyong duweni rasa kaya kue kanggo rika kabeh, mergane rika kabeh tetep edek nang atiku. Amargo rika kabeh melu nampa gareng-gareng inyong, kemurahan sing Allah weh na karo inyong: waktu inyong siki nang penjara utawa inyong nang jaba kue kabeh kanggo gelo lan ganduli keselamatan.⁸ Allah ngerti yen inyong kangen temenan karo rika khanti piwelasi asih sako Isa Almasih.⁹ Iki ndongaku kanggo rika kabeh: moga-moga rika kabeh terus tresnani Gusti Allah lan karo sepadane lan terus tambah pengertian sing bener kara pandangan sing wijaksono.¹⁰ Dadi rika kabeh ngerti endi sing apik lan ora, ben urip mu saleh, ora ana cacade karo ngetem-ngetem tekan Isa Almasih.¹¹ Uripna rika arep keton perkara-perkara apik sing di gawe karo Isa Almasih; kanggo nyanjung lan ngluhurna Gusti Allah. Urip Kanggo Kristus¹² Inyong kepengin rika kabeh ngerti, yen perkara-perkara sing uwit di lakoni karo inyong dadekaken lewih akeh wong sing pada krungu lan ngandel karo Kabar Apik kue.¹³ Dadi uwis genah kanggo wong istana karo wong-wong karo kabeh, yen inyong di penjara amargo nglayani Isa Almasih.¹⁴ Ukumane inyong dadekna wong Kristen sing nang kutho dadi lewih mantab karo Isa Almasih, dadi wong-wong kue tambah kendel ngabarna sabdane Isa Almasih.¹⁵ Ana wong sing nyebar Injil due maksud ora apik, iri dengki, pasulayan, nanging uga ana sing nyebarken Injil kanthi maksud sing bener.¹⁶ Wong-wong kue ngkakokaken amargo tresna karo Gusti Allah, marga wong kue ngerti yen inyong nangkene ane merga Injil.¹⁷ Nanging nging ana wong sing nyebar Injil kanggo kepentingan awake dewek, karo maksud sing ora jujur. Anggape wong-wong kue nabah bebanku nang ukuman.¹⁸ Nanging ora apa-apa! Keprie kahanane, Isa kudu di wartakaken, kanthi maksud elek utawa maksud jujur, inyong tetep bungah.¹⁹ Inyong ngerti yen karo sembayange rika karo bantuan Roh suci, inyong arep dibebasne.²⁰ Sing banget tak kepinging karo sing tek karepna yakue aja sepisan-pisan inyong wurung karo karep inyong sebalike inyong due pengarep ben sewen wektu, sing penting banget siku inyong dueni ati sing wani, dadi uripe inyong, awake inyong mati-uripe inyong junjung duwur Isa.²¹ Amargo menurut Inyong, uripku kanggo Isa, mati ya bejaku.²² Nek inyong kudu urip nang dunya kie, inyong bisa nglakokna gawean sing lewih ana gunane, inyong dewek ora ngerti endi sing kudu tek pilih.²³ Inyong di gerat nganag-ngeneh. Inyong pengin banget ninggalaken dunya kie kanggo manggon karo Isa, mergane kue pilihan sing paling apik;²⁴ ning kanggo kepentingan rika, pancen lewih apik nek inyong esih ana nang dunya.²⁵ Inyong yakin karo perkara kue. Mergane inyong ngerti, nek inyong esih urip karo rika kabeh, inyong bisa nulung rika kabeh dadi tambah manteb, tambah bungah, tambah percayamu karo isa Almasih.²⁶ Mulane, inyong nek bali meng rika, rika kabeh sing uwis ngawiji karo Isa Almasih tambah lewih seneng mergane inyong.²⁷ Dadi sing penting siki, rika kabeh urip sing pas karo tuntunane Kabar Apik ngenani Isa Almasih kue. Dadi nek inyong ora teka inyong kue krungu, nek rika kabeh ngadeg jejeg sajroning Roh karo guyub rukun nggagas kanggo keyakinan sing tukul seka Berita Injil.²⁸ Kudune rika kabeh terus wani, aja wedi karo mungsu-mungsue rika, nek kaya kue rika kabeh ngetoena nek wong-wong kue mesti arep kalah lan rika kabeh menang, merga Allah dewek sing aweh kemenangan karo rika.²⁹ Merga Gusti Allah uwis anugerah karo rika nanging kanggo percoyo karo Isa ning kanggo melu kesusahane Isa.³⁰ Siki rika kabeh melu karo inyong kanggo nglakone sing pada yakue sing rika kabeh tahu weruh nek inyongku tahu nglakoni biyen lan sing tetep tek lakoni tekan siki kaya rika kabeh siki uwis krungu.

Chapter 2

Nduring lan Keagunganne Kristus ¹ Rika kabeh kuat, merga rika kabeh uwis nyawiji sajrone Isa Almasih. Lan rika kabeh bunga mergane Isa tresnani rika. Rika kabeh di tuntun Roh Allah, karo rika kabeh pada tresnani siji lan sijine. ² Jajalen rika kabeh bener-bener nyenengna atine iyong karo perkara-perkara kie; urip sing rukun pada tresnani lan dueni pikiran, karep sing pada. ³ Aja nglakokna samu barang sing kanggo kepentingan awake dewek, apa maning kanggo ngunggulaken awake dewek. Sebalike rika kabeh kudu andap asor, nganggep wong lia luwih utama tinim bang awake dewek. ⁴ Gatekna keperlune wong lia, aja mung keperlune dewek. ⁵ Kudune rika kabeh nyonto kaya Isa Almasih; ⁶ Pada dasarne Isa Almasih pada karo Gusti Allah, nanging deweke ora rumangsa nek kahanan didayane ora kudu di ganduli. ⁷ Sebalike, deweke ngeculna sakabehe dadi gantur pada karo abdi. Deweke dadi manungsa. ⁸ Deweke lembah manah, karo urip manut karo Allah tekan patine, yakue mati di salib. ⁹ Mulane Allah njunjung Isa Almasih seduwur-duwure, karo aweh dig daya kang linuwih ketimbang liane. ¹⁰ Mulane kanggo ngormat Isa, kabeh gaweane sing nang surga, lan sing nang bumi, sing nang ngisor bumi arep nyembah Isa. ¹¹ Koe kabeh arep ngakoni yen Isa Almasih kue Gusti Allah; laya kue Gusti Allah di muliakan. Mencorong kaya sinar sing madangi dunia ¹² Sedulur sedulur sing tak tresnani, rika kabeh urip kanthi manut karo inyong pada wektu inyong satengahe rika kabeh, apa maning siki wektu, inyong karo rika adoh, kudune rika kabeh manut karo inyong. Rika kabeh uwis di slametake maning Allah, dadi diupayanen ben ayem tentrem. Lakokna kue karo ngajeni lan bekti marang Allah, ¹³ mergane Allah dewek sing ngupaya nang jero awakmu kangga dadekna rika kabeh gelem karo bisa nyenengaken atine Gusti Allah. ¹⁴ Lakokna gawean apa bae aja karo jengkel, dersula, gelutan. ¹⁵ Karo kaya kue rika kabeh ngetonena nek rika kabeh dadi anak-anak Gusti Allah sing apik, kanthi tulus, bener, nang tengahe wong-wong sing ora bener lan dosa. ¹⁶ Wektu rika kabeh nyritakna karo koe werta sing aweh urip kudune rika kabeh dadi pepadang sing madangi dunya. Nek rika kabeh urip kaya kue, engko ana alasan kanggo inyong rumansa seneng wektu Isa Almasih teka maning. ¹⁷ Mbok inyong arep dipateni lan getihku dadi kaya tumbal, nang dhuwur apa sing rika kabeh wenah ena karo Gusti Allah, kanggo bukti rika kabeh peracaya marang Allah. Nek kue kudu kedadean, inyong matur nuwun karo perkara itu lan melu seneng. ¹⁸ Semana uga rika kabeh melu bunga kaya inyong. Timotius lan Epafroditus ¹⁹ Inyong ngandel yen karo pitulunge Isa Almasih, inyong gagean bisa akon Timotius meng rika, ben inyong bisa kalipur karo werta ngenani rika kabeh. ²⁰ Mung Timotius siji siji ne wong sing bareng karo inyong, lan bener-bener mikirna keperlunku. ²¹ Kabeh sing liane mung mikirna keperlune dewek, udu keperlune Isa Almasih. ²² Rika kabeh wis weruh dewek ayatane yen Timotius ana guna ne. Deweke bekti setya tuhu karo inyong wertakna Kabar Apik, kaya anak nunglung bapake. ²³ Mulane kue, gagean sawise inyong ngerti keprie masalahe inyong akhire engko inyong arep akon Timotius. ²⁴ Inyong ngandel karo pitunge Gusti Allah, inyong ora sue maning arep atik koe. ²⁵ Ngenani Epafroditus sing rika kabeh akon kanggo nunglung inyong, yakue sedulurku, kanca kerjaku, lan kanca sepejuangku, sing kowe utus kanggo ngrewangi inyong. ²⁶ Deweke kepingin banget ketemu kowe kabeh, lan deweke susah atine merga kowe kabeh uwis krungu nek dewe lara. ²⁷ Ancen bener deweke lara meng arep mati. Nanging Gusti Allah melas karo deweke, lan ora mung karo deweke, nanging karo garang, men inyong ora lewih susah maning. ²⁸ Kue nergane inyong gagean ngirim deweke, meng nek koew mandeng deweke, kowe bisa seneng ngurangi susahe. ²⁹ Dadi layani deweke dkaro seneng ati, dadi kaya sedulure, karo ngajeni. ³⁰ Amargo layani Gusti Isa Almasih, deweke arep mati lan deweke ngerahna kekuatane kangga nyukupi apa sing tesih kurang sajroning pelayannmu kanggo inyong.

Chapter 3

Sabda Sing Sejati ¹ Akhire, sedulur-sedulur, pada sing seneng amargo koe kabeh uwis nang ngawiji karo Isa Almasih. Inyong ora krasa abot kanggo baleni apa sing uwis tok tulis kanggo rika saurunge merga kue apik kanggo kewarasanmu. ² Ngati-ati karo wong-wong sing lakune sembrono, wong-wong sing lakune ora pantes "kaya anjing". Wong-wong kue meksa karo wong-wong percaya kudu sunat secara lahiria. ³ Padahal inyong karo rika kue sing wis nampa sunat sing sejati, dudu wong-wong kue. Inyong karo rika sing nyembah Allah kanthi tuntunan Roh Allah, inyong karo rika caos syukur, amargo inyong karo rika wis nyawiji sajroning Isa Almasih. Inyong karo rika ora nganggo patokan perkara-perkara. ⁴ Sabenere inyong bisa ngandel maring upacara-upacara kuwe. Merga yen ana dijinewong sing ngrada deweke duwe alasan nggo ngandel maring upacara sing lahir, niyong lewih maning. ⁵ Inyong disepiti malika umure wolung dina. Inyong lahir dadi wong Israel, sekang suku bangsa Benyamin; inyong wong Ibrani asli. Ironeng bab ketaatan maring hukum agama Yahudi, inyong kuwe anggok golongan Farisi ⁶ Inyong analah kaya semangat banget mulane inyong nganiaya jema'at. Yen dimile kang cara hukum agama Yahudi, inyong wong sing apik sing ana cacad. ⁷ Nanging apa sing bien inyong anggep barthi siki, siki inyong anggep tuna amargo siki inyong uwis kenal karo Isa Almasih. ⁸ Ora mung perkara-perkara pien: nanging kabeh kue inyong anggep tuna. Sing tek dueni siki lowih pengaji yakue kenal karo Isa Almasih, dadi inyong ngeculna sekabeane. Inyong anggep kaya uwuh, men inyong bisa ulih Isa Almasih. Lan bener-bener nyawiji karo Isa Almasih. ⁹ Uripnya wiji karo Gusti Allah kue ora di upayanen karo nglakokna aturan agama, nanging inyong siki uripnya wiji karo Gusti Allah merga ngandel karo Isa Almasih dadi uripnya wiji karo Isa Almasih dasare ngandel. ¹⁰ Siji-sijine kepinginan inyong yakue kenal karo Isa Almasih lan nampak kasek tenek sing nguripna Isa sekamatine. Inyong kepingen melu urip sengsara karo Isa Almasih lan dadi pada kaya Isa Almasih nan sajrone matine. ¹¹ Ben inyong akhire diurip amaring sekamatine. Mlayu tekan tujuan ¹² Ora berarti seolah-olah inyong ulih uwis kaya kue, nanging tek oyok, mbok mboke aku bisa nyekel, merga inyong dewek uwis di cekel karo Gusti Isa Almasih. ¹³ Sedulur-

sedulur, inyong dewek ora nganggep, nek inyong uwis nyekel, nanging sing tek lakoni, inyong nglaleake sing nang buri inyong karo ngupaya deleng mengarep,¹⁴ merga kue inyong mlayu-mlayu meng tujuan men ulih hadiah yakue undangan surgawi liwat Allah Isa Almasih.¹⁵ Merga kue ayu pada sempurna pikire, amargo apa sing dipikirna karo awake dewek kue bakal diwehna anak ing Gusti Allah semana uga karo rika.¹⁶ Dadi tingkat pangerten sing inyong karo rika uwis tampak kue diterusna mitorut dalan sing dilewati.¹⁷ Sedulur-sedulur, nyontoh uripku karo gatekna wong-wong sing urip pada kaya awake dewek.¹⁸ Amargo kaya sing uwis kerep tek omongna karo rika, karo sing siki uwis tek ketona karo nangis, akeh wong urip ora gelem sengsara karo Isa Almasih.¹⁹ Urip wong-wong kaya kuwe arep diahiri karo kerusakan, merga sesembahane dewek kuwe kekarepane awale dewek. Bab-bab sing ngisini, malah kuwe sing deweke gedekaken; merga deweke mikirna bab-bab sing diulihna karo dunya kiye.²⁰ Nanging inyong kabeh kuwi warga surga. Sekang karo uga Juru Selamat inyong kabeh, Tuhan Yesus Kristus arep teka. Peyambake sing inyong kabeh ngenteni karo seneng.²¹ Awak inyong kabeh sing lemah lan bisa remuk iki, arep diubah nang Kristus dadi kaya awake peyambake dewek sing mulya. Peyambake bisa nglakokna kuwe merga Peyambake nduweni kuasa nggo menaklukan sekabehane.

Chapter 4

Pituduh-pituduh¹ Mulane kue sedulur-sedulur sing tak tresnani, kudune rika kabeh urip sing temenan ngandel karo Isa Almasih. Inyong kangen karo kowe, rika kabeh kesenengane inyong dadi bungah.² Sedulur Euodia karo Sedulur Sintike! Aku jaluk sing kanthi temenan koe sing rukun karo wong percaya.³ Kanggo kanca-kancaku sing setyo tuku, inyong jaluk beng rika bantu karo wang wadon loro. Wong-wong kue uwis nyambut gawe kanthi temenan karo inyong kanggo na kabar apik sekang Gusti Allah pado karo Klemen karo kabeh wong-wong sing yabut gawe karo inyong. Kauripan kue pada uwis mlebu nang buku.⁴ Moga-moga inyong kabeh seneng amargo koe uwis nang jroning Isa Almasih. Sepisan maning aku ngomong: pada sing seneng!⁵ Kudune rika kabeh deleng lakune sing apik, merga sedela maning Gusti iso arep teka.⁶ Aja kuatir karo samu barang apa bae. Kabeh perkara kue, ndoakano karo jaluko marang Gusti Allah. Apa jika koe butuhna ngomong karo Gusti Allah lan matur nuwun.⁷ Ayem tentrem soko Gusti Allah sing nglewihi pikiran menungsa, arep jaga ati karo pikiranmu sing uwis nyawiji lan Isa Almasih.⁸ Pungkasone, sedulur-sedulur, isi pikiranmu karo perkara perkara sing apik yakue perkara-perkara sing bener, sing pengaji, sing adil, murni, legi lan apik.⁹ Lakokna apa sing koe kabeh uwis di sinaom sekang inyong, seka omongan utawa seka kelakuane inyong. Allah sembarang ayem tentrem arep ngetuk na rika kabeh matur nuwun. Omongan Matur Nuwun¹⁰ Sejrone uripku sing nyawiji karo Gusti Allah, aku kroso seneng banget merga uwis sue saiki rika kabeh banjur kabeh pikirna inyong. Maksudku aku ora ngira nek rika kabeh uwis nglaleake aku kesempatan kanggo nglakokaken.¹¹ Tak omongna kie dudu merga inyong lagi ngalami kurang, nanging inyong uwis sinau nrima apa anane.¹² Inying ngerti apa kue kurang lan inyong ngerti urip makmur, kabeh perkara-perkara kue ora ana sing rahasia menurutku, apa inyong agi warek apa inyong agi kencotan apa kue makmur apa kue ora due.¹³ Karo kuasane sing di wehna karo Isa kanggo aku, aku due kekuaatan kanggo ngedepi perkara apa bae.¹⁴ Nanging koe kabeh uwis nulung aku sajronong susah ku, apa sing ko lakokna kae apik.¹⁵ Sedulur-sedulur wong Filipi! Kowe kabeh dewek ngerti bener, yen naliko inyong ninggalna Makedonia beyen, nang wektu Warta apikk iku inyong sebarng nggo sing ndisit dewe, kowe kabeh siji-sijine jema'at sing mbantu inyong; kowe kabeh siji-sijine sing melu ngrasakna bati rugine bareng-bareng inyong kabeh.¹⁶ Waktu inyong nang Tesalonika, lan butuhne bantuan, uwis lebih kong sepisan rika kabeh ngirim bantuan meng inyong.¹⁷ Kue ora mung kepengin nampa bantuan bae sing tek jaluk yakue ben inyong entuk batine deleng kasile tambah maju.¹⁸ Inyong tampak sekabeane -- malah lewih! Kabeh kue rika kabeh sing aweh meng inyong, uwis tektampa seka Epafrodiktus. Siki inyong dueni kabeh sing te butuhna. Wewean kang rika kaya mambuangi kanggo tumbal maring Allah lan Allah nampak khanti ati seneng.¹⁹ Allah sing tek sembah, sing maringi pesugian ana ing sajrone Isa Almasih, sing arep nyukupna kebutuane rika.²⁰ Gusti Allah apik selamane. Amin. Salam²¹ Weh na salamku kanggo kabeh umat Allah, sing sajrone Isa Almasih. Karo tampani salam kang sedulur-sedulur sing ana bareng-bareng inyong nang kene.²² Kabeh umat Allah nang kutha iki sing utama wong-wong soko istana Kaisar, aweh salam kanggo rika kabeh.²³ Moga-moga Gusti Isa Almasih mberkahi sadulur kabeh. Hormat inyong koe, Paulus lan Timotius.

Colossians

Chapter 1

Salam¹ Seka Paulus, rasul Isa Almasih, merga karpe Allah, lan Timotius sedulure inyong kabeh,² maring sedulur-sedulur sing suci lan sing ngandel sejrohne Isa Almasih nang Kolose. Kasih Karunia lan ayem tentrem seka Allah Rama inyong kabeh mbarengi koe. Omongan syukur lan donga³ Inyong kowe terus ngomong sukur meng Allah Rama Gusti Allah Isa Almasih saben wektu inyong kowe ndonga nggo koe,⁴ merga inyong kowe wis krungu ngenani imanmu sejrohne Isa Almasih lan ngenani kasihMu meng kabeh wong suci,⁵ merga pengarep-arep sing di sediakna nggo koe nang sorga. Ngenani pengarep-arep kue wis lewih disit koe krungu sejrohne firman sing bener ya kue Injil,⁶ sing wis tekan meng koe. Injil kue meluas nang dunia kabeh, semana uga nang antarane koe kawit koe krungu lan kenal kasih karunia Allah karo sebenere.⁷ Sekabehe kue wis koe ngerteni seka Epafras, kanca pelayan sing inyong kowe kasihi, sing nggo koe ya kue pelayan Isa Almasih sing setia.⁸ Deweke uga sing wis mbuktekna meng inyong kowe kasihmu sejrone Roh.⁹ Merga kue

kawit wektu inyong kowe ngrungokna, inyong kowe ora mandeg-mendeg ndonga nggo koe. Inyong kowe njalok meng koe nampak kabeh hikmat lan pengertian sing bener, nggo ngerti karpe Allah karo sempurna,¹⁰ dadi uripmu pantes nang ngar-Pe karo berkenan maring dewe-Ke sejrone kabeh hal, lan koe aweh woh sejrone kabeh gawean sing apik lan tukul sejrone pengertian sing bener ngenani Allah,¹¹ lan di kuatna karo kabeh kekuatan seka kuasa kemuliaan-Ne nggo nanggung samu barang karo tekun lan sabar,¹² lan ngomong maturnuhun karo seneng meng Rama, sing mantes na koe nggo ulih bagian sejrone apa sing di tentokna nggo wong-wong suci sejrone kerajaan padang.¹³ Deweke wis ngeculna inyong pada seka kuasa peteng lan mindahna inyong pada meng jero kerajaan Ana-Ke sing di tresnani;¹⁴ Sejrone Deweke inyong kabeh dueni tebusan inyong kabeh, ya kue pengampunan dosa. Keluhurane Sang Kristus¹⁵ Deweke kue gambar Allah sing ora keton, sing mbarep, lewih utama seka kabeh sing di gawe,¹⁶ merga sejrone Deweke wis di gawe samu barang sing ana nang surga lan sing ana nang dunya, sing keton lan sing ora keton, apik singgasana, utawa kerajaan, apik pemerintah, utawa penguasa; samu barang sing di gawe seka Deweke lan nggo Deweke.¹⁷ Deweke ana lewih disit seka samu barang lan samu barang ana nang jerone Deweke.¹⁸ Deweke kepala tubuh, ya kue jemaat. Deweke sing mbarep, sing disit tangi seka antarane wong mati, dadi deweke sing lewih utama sejrone samu barang.¹⁹ Merga kabeh kepenuhan Allah berkenan meneng sejrone Deweke,²⁰ lan merga Dewekelah Deweke ndatekna samu barang karo dewe-Ke, apik sing ana nang bumi, utawa sing ana nang sorga, sawise Deweke nganakna pendamean seka getih salib Isa Almasih.²¹ Uga koe sing mbiyen urip adoh dewek seka Allah lan sing musui nang jero ati lan pikiran kaya sing nyata seka kelakuan sing jahat,²² siki di damekna sejrone awak jasmani Isa Almasih sebab pati-Ne, nggo manggonna koe suci lan ora bercela lan cacat nang ngar-Pe.²³ Mulane kue koe kudu tekun sejrone iman, tetap teguh lan ora goyang, lan aja kelen di pindah seka pengarep-arep Injil, sing wis koe krungu lan sing wis di wertakna nang sekabehe alam nang nisor langit, lan sing inyong kie, Paulus, wis dadi pelayane. Pelayanan lan sengsarane Paulus²⁴ Siki inyong seneng yen inyong ulih sengsara merga koe, lan genepna sejrone dagingku apa sing kurang nang sengsarane Isa Almasih, nggo awake, ya kue jemaat.²⁵ Inyong wis dadi pelayan jemaat kue pada karo tugas sing dipercayakna Allah meng inyong nggo nerusna firman-Ne karo sepenuhe meng kowe,²⁶ ya kue rahasia sing di umpetna seka abad meng abad lan seka turunan meng turunan, nanging sing siki di buktekna meng wong-wong suci-Ne.²⁷ Meng kae kabeh Allah gelem aweh ngerti, betapa sugih lan mulyane rahasia kue nang antarane bangsa-bangsa lia, ya kue: Isa Almasih ana nang tengah-tengah koe, Isa Almasih sing adelah pengarepan lan kemulyaan!²⁸ Yakuwe sing tak usahakna lan inyong ndongaaken karo sakabehing tenaga pada karo kuasane penjenengane sing nyambut gawe lan giat ing sajroning inyong.²⁹ Kue sing tek usahakna lan tek gumulna kabeh tenaga pada karo kuasa-Ne, sing megawe karo kuat sejrone inyong.

Chapter 2

¹ Mergane inyong arep, supayani koe ngerti, saking abote perjuangan sing inyong ngelakokna nggo koe, lan nggo kae kabeh sing nang Laodikia lan sekabeh, sing urung mengerteni inyong pribadi,² ben atine kae kabeh dunga lan koe kabeh nyawiji sajroning kasih supayane, kae kabeh ulih sekabeh kesugiane lan keyakinanane, pengertian, lan ngenali rahasiane Gusti, ya kue Isa Almasih,³ mulane nang sajroning deweke ngumpetna sekabean harta hikmat lan pengertian.⁴ Hal kie tek omongna, ben ora nana sing memperdaya koe, karo omongan-omongan sing apik.⁵ Sebabe meskipun inyong dewek ora nana nang antarane koe, nanging nang sajroneng roh inyong bareng karo koe lan inyong ndeleng karo sukacita, tertib, uripmu lan kepercayaan imanmu sajroneng Isa. Kepenuhane urip neng sajroning Isa Almasih⁶ Koe wis nerima Isa Almasih, Gusti inyong kabeh. Mergane kue kudune uripmu tetep nang sajroning Deweke.⁷ Mulane koe oyodeng nang sajroning Deweke lan dibangun nang duwure Deweke, kudune koe tambah teguh lan tambah kenceng imane sing wis diajarna maring koe, kudune atimu sing akeh rasa sukure.⁸ Nganti-ati, men ora nana sing nyasarna koe karo filsafate sing kosong lan lembo mi turut wulangan turun temurun lan roh-roh duniawi, nanging ora miturut Isa.⁹ Merga jroning Penjenengane manggon nganggo cara awak sekojur kepenuhan ke Allahane,¹⁰ lan koe wis kepenuhan ing jroning Penjenengane. Penjenengane kuwe pemimpin kabeh pemerintahane lan penguasane.¹¹ Sajroning Deweke koe wis disunat, udu karo sunatan sing dilakokna nang menungsa, nanging karo sunate Isa Almasih, sing nang antarane seka penanggalan awakmu sing pada dosa,¹² karo Gustine koe wis di kubur nang sajrone baptisan, lan nang sajrone Deweke koe melu dibangkitna seka kepercayaanu maring kuasa Gusti Allah, sing wis nguripna nang antarane wong mati.¹³ Koe uga, yen biyen mati sekang lelakonmu lan mergane kue ora disunati cara lahire, wis di uripna Gusti Allah bareng-bareng karo Deweke, sawise Deweke ngampuni sekabeh lelakoni inyong kabeh,¹⁴ surat utange wis dibusek sing nang peraturan-peraturan hukum ndakwa lan ngancam inyong kabeh. Lan kue ora di anakNa karo di pakukna maring kayu salib.¹⁵ Deweke wis mudari perintah-perintah lan penguasa-penguasa lan detekna dadi tontonan wong akeh nang sajroni keberhasilan maring deweke. Nggoleti perkara sing nang duwur¹⁶ Mulane aja nganti koe ngejorna wong ngukum koe ngenani panganan lan inuman utawa ngenani hari raya, wulan anyar utawa dina Sabat;¹⁷ sekabeh kie mung hayalan seka apa sing kudu teka, seka wujud Isa Almasih.¹⁸ Aja nganti koe ngejorna keberhasilan koe digagalna nang wong sing etok-etok ngerendahna awake dewek lan ngibadah maring malaikat, ngang nggo patokan karo pendeleng-pendeleng sing ara ana alesane ngede-ngedekna deweke sekang pikiran sing kadunyaan,¹⁹ deweke agi ora berpegang teguh maring sira, seka mendi kabeh awak sing di tunjang lan di jiret dadi siji nang urat-urat lan sendi-sendi, nerima penguripan ilahine.²⁰ Yen koe wis mati bareng-bareng karo Isa Almasih lan bebas sekang roh-roh dunia, nangapa koe naklukna awakmu sekang rupa-rupa peraturan, seolah-olah koe esih urip nang dunia;²¹ aja jamah kie, aja kecap kie, aja ngemek kie;²² sekabeh kue

mung ngenani barang sing binasa nang penganggon lan mung manut prentah-prentah lan wulangan-wulangan menungsa.²³ Peraturan-peraturan kie, najan ketone akeh hikmate lan ngelakokna ibadah pegaweane dewek, etok-etok ngerendahna dewek, nyiksa dewek, ora nana gunane kejaba nggo mengasnam uripe nang dunia.

Chapter 3

¹ Merga kue, umpamane koe di tangikna bareng karo Kristus, goleti masalah sing nang nduwur, nang Isa Almasih ana, njegong nang sisih tengen Gusti Allah.² Pikirna masalah sing nang nduwur, kudu sing nang bumi.³ Mergane koe wis mati lan urip mu di umpetna bareng karo Isa Almasih nang jero Gusti Allah.⁴ Seumpama Kristus, sing pancen uripe inyong pada, mbuktikna dewek mbesuk, kowe uga arep mbuktik na dewek bareng karo deweke sejerone kemuliaan. Menungsa anyar⁵ Merga kue, pateni njero awakmu samu barang sing nduyani, ya kue penyabulan, najis, hawa nafsu, nafsu jahat lan uga serakah sing pada karo nyembah berhala,⁶ kabeh kue nekakna murka Gusti Allah (senduwure wong-wong durhaka).⁷ Mbien koe uga ngelakoni perkara-perkara kue sawektu koe urip neng njerone.⁸ Nanging siki, guang kie kabeh, ya kue preang, kesuh, kejahatan, fitnah lan omongan-omongan ngeres sing metu seka cangkemu.⁹ Aja maning koe pada nglimbungi, merga koe wis ninggalna menungsa lawas karo kelakuan,¹⁰ lan wis nganggo manungsa anyar sing terus-terusan di anyari nggo ulih pengerten sing benar ni turut gambar Koliike;¹¹ sejrone perkara kie ora ana maning wong Yunani utawa wong Yahudi, wong sunat utawa wong ora sunat, wong Barbar utawa wong Skit, babuh utawa wong merdeka, nanging Isa Almasih kue kabeh lan sejrone samu barang.¹² Merga kue, dadi wong-wong pilihan Allah sing di suceni lan di kasihi-Nya, nggo kenak welas asi, kemurahan, rendah hati, lemah lembut lan sabar.¹³ Sabarna koe maring wong siji maring sing lia, lan ngapurani siji wong maring sing lia, pada kaya dene Gusti Allah wis ngapurani koe, koe ngelakoni kaya kue uga.¹⁴ Lan nang duwure kue kabeh: kenalna kasih, dadi tali sing nyatokna nggabungna lan nyempurnakna.¹⁵ Kudune damai sejahtera Isa Almasih ngonkon sejrone atimu, merga kue wis di undang dadi seawak. Lan bersyukurlah.¹⁶ Kudune omongan Isa Almasih meneng karo kabeh kesukihane nang antarane koe, dadi koe karo kabeh hikmat mulang lan ngelingna siji wong maring wong lia lan karo nembangna mazmur, lan puji-pujian lan tembangan rohani, koe ngucap sukur meng Gusti Allah nang jero atimu.¹⁷ Lan sama barang sing koe lakoni karo omongan utawa tindakan, lakoni kue kabeh sejero neng jeneng Gusti Isa, karo ngucap sukur seka deweke nggo Allah Rama inyong kabeh. Hubungan antarane anggota-anggota umah tangga¹⁸ Hei bojo-bojo, nuruta maring lanangmu semestine kudune nang njero Gusti.¹⁹ Hei lanang-lanang, tresnani bojomu lan aja kasar maring kae.²⁰ Hei anak-anak, taati wong tuamu senjroneng kabeh perkara, mergane kue sing apik nang jero Gusti Allah.²¹ Hei rama-rama, aja larani ati anakmu, ben ora anyeb atine.²² Hei hamba-hamba, manutlah, meng majikanmu sing nang ndunia kie sejrone kabeh perkara, aja mung nang ngarepan kae tok nggo nyenengna kae kabeh, nanging karo tulus ati merga wedi karo Gusti Allah.²³ Apa bae sing koe lakoni uga, lakoni karo sepenuh atimu kaya nggo Gusti Allah lan udu nggo menungsa.²⁴ Koe ngerti, yen seka Gusti Allah koe arep nampa bagian sing di tentokna nggo koe nggo upah. Isa Almasih kue tuan lan koe hamba-Ne.²⁵ Sapa wong kawewah salah, deweke arep nanggung kesalahan kue, sebab Gusti Allah ora mandeng saben wong.

Chapter 4

¹ Hei tuan-tuan, lakokna sing adil lan jujur maring pembantumu; emekna yen koe ndueni tuan nang surga.² Sing tekun nek ndonga lan supaya siap siaga karo ngomong syukur.³ Ndonga kanggo inyong supayane Allah buakna lawang kanggo ngabaraken inyong nganti inyong teles ngomong-ngomong beb rahasia Isa, sing ndadekna inyong di ukum.⁴ Yen siki inyong teles nyatakna kaya sing wis di kudukna.⁵ Uripla sing akeh hikmah maring wong-wong njaba, gunakna wektu sing ana.⁶ Mulane omonganmu kudu sing akeh welas asih, aja hambar, nganti koe ngerti, kepriwe koe kudu aweh jawaban maring saben wong. Penutup lan salam⁷ Sekabeh perkara ihwal arep di kabarna maring koe nang di Tikhikus, sedulure inyong kabeh sing kasih, hamba sing setia lan batir pelayan sejrone Gusti.⁸ Deweke ora prentah maring koe karo maksud, ben koe ngerti arep hal ihwal inyong kabeh lan ben deweke terhibur atine.⁹ Deweke ora prentah bareng-bareng karo Onesimus, sedulure inyong kabeh sing setia lan sin di kasihi, wong nang antarane koe. Dewek arep ngabaraken maring koe sekabeh apa sing wis kedadean nang kene.¹⁰ Salam maring koe sekang Aristarkus, batire inyong sepejangan lan sekang Markus, ponakane Barnabas -- jere kae koe wis nampa pesen; tampani deweke, yen deweke teka maring koe --¹¹ lan sekang Isa, sing di jenengi Yustus. Ketelune wong kie sekang antarane deweke sing disepiti sing dadi batirku sing sepepegawean nang Kraton Allah: deweke kue wis dadi penglibur nang inyong.¹² Salam seka Epafras meng koe: deweke wong seka antarane koe, hamba Isa Almasih, sing terus bergumul njero dongane nggo koe, ben koe ngadeg teguh, dadi wong-wong sing dewasa lan sing yakin kabeh karo kabeh perkara sing dikarepna Allah.¹³ Mulane inyong teles aweh kesaksian ngenani deweke, yen deweke banget rekasa nggo koe lan nggo kae kabeh sing nang Laodikia lan Hierapolis.¹⁴ Salam meng koe seka tabib Lukas sing tektresnani lan seka Demas.¹⁵ Wenana salam inyong kabeh meng sedulur-sedulur nang Laodikia: uga meng Nimfa lan jemaat sing ana nang umae.¹⁶ Lan umpamane surat kie wis di wacakna nang antarane koe, usahakna, mendiwacakna uga nang jemaat Laodikia lan men surat sing nggo Laodikia diwacakna uga meng koe.¹⁷ Lan sampekna meng Arkhipus: Gatekna, men pelayanan sing koe tampa nang njero Gusti koe lakokna setemene.¹⁸ Salam seka inyong, Paulus. Salam kie taktulis karo tanganku dewek. Elingi karo belengguku. Kasih karunia barengi koe.

1 Thessalonians

Chapter 1

¹ Sedulur sedulur umat sing ana neng Tesalonika sing dadi umate Gusti Allah lan Gusti Isa Almasih Kristus: Inyong kabeh, Paulus, Silas lan Timotius kepengin muga muga Gusti Allah awèh rejeki lan ayem tentrem maring koe kabeh. Penguripan lan iman wong-wong Tesalonika ² Inyong kabeh mesti bersyukur maring Gusti Allah sebabe sadulur kabeh. Saben wektu pada ndongnga maring Gusti Allah Bapa ing surga koe mesti ngelingaken sak kabehe. ³ Inyong kabeh kelingan keprie kabeh nidokna gawean menawa koe percaya maring Kristus. Keprie koe neresnani wong lia supaya ngeladeni, deweke lan keprie koe maton kanti kenceng maring Gusti koe kabeh Isa Almasih Kristus. ⁴ Inyong kabeh ngerti sedulur sedulur, yen Gusti Allah neresnani koe kabeh, lan uwis milih koe, dadi dueke sing utama. ⁵ Sebab inyong kabeh ngomong nek Kabar Apik, koe dudu nganggo omongan tok, uga nggo Roh Allah lan inyong kabeh yakin banget maring kebeneran saka Kabar Apik koe. Koe kabeh ngerti keprie inyong kabeh urip kanggo kebutuhanmu nalika inyong kabeh ana ing tengah golongane deweke. ⁶ Koe kabeh melu pitutur lan teladane Gusti Allah lan koe nandang seng sara, koe kabeh nemoni kanti seneng warto sing di ceritakna maring deweke kasenangan iku diwae nang Roh Suci. ⁷ Kanti koe kabeh ndadekna tulada(contoh) kanggo kabeh wong Kristen, sing nang Makedonia lan Akhaya. ⁸ Sebabe wiwitan saka koe kabeh cerita ngenani Gusti uwis kesebar tekan Makedonia lan Akhaya. Lan dudu kue bae, tapi beritane keprie carane koe kabeh percaya maring Gusti Allah uwis tekan ngendi nganti inyong kabeh ora perlu maning ngomongna apa apa. ⁹ Kabeh wong iku ngomongna keprie carane nampa inyong kabeh biyen teka maring koe deweke ngomongna ngenani maring deweke ninggalna sesembahan lia lan teka maring siji ning Gusti Allah, sing urip kanggo ngapdi maring Deweke. ¹⁰ Deweke ngomongna keprie carane ngarep ngarep tekane Putrane Allah saka surga kue Isa Almasih, sing uwis di uripna maning nang Bapa ing surga sekang kematian koe kabeh sekang murka Gusti Allah sing arep teka.

Chapter 2

Pegaweane Paulus neng Tesalonika ¹ Sedulur sedulur! Koe kabeh dewek ngerti yen takone inyong maring koe ora salah. ² Koe kabeh ngerti dene sedurunge inyong teka maring koe nang Tesalonika inyong kabeh uwis deaniaya lan deina neng Filipi. Tapine senajan akeh wong sing ngelawan inyong kabeh, Gusti Allah inyong kabeh uwis menèhi inyong kabeh keberanian kanggo mbritakena karo koe Kabar sing Apik, kanggo koe sing asale saka deweke. ³ Aseng sekabeane maring koe ora salah udu karna maksud sing ora resik apa kanggo ngelomboni. ⁴ Ora! Aku ora ngomong kanggo nyenengna atine wong seliane kue, kanggo nyenengna atine Allah sing nguji atine aku. Sebabe inyong dianggep pantes nang Allah kanggo nyebarna Kabar Apik kue. ⁵ Koe dewek ngerti yen ora pernah aku karo koe ngomong legi utawa ngelomboni kue pada kanggo tujuan tujuan serakah. Allah saksine! ⁶ Inyong ora usaha kanggo ulih pujian sekang wong - apik sekang koe pada sekang wong lia. Sebenere sing dadi utusane Kristus, inyong ulih bae nuntut koe sing ora sekang koe pada. ⁷ Ning aku sifate lemah lembut sewektune ana nang tengah tengah koe pada persis kaya ibu ngerawat anak anake. ⁸ Marga kasih sayange inyong sanggup awèh maring koe, udu mung Kabar Apik tekan Allah kue uripe inyong uga sebabe inyong banget ngasihi maring koe pada. ⁹ Mesti koe pada esih kelingan keprie kerase aku usaha awan mbengi supayane aku ora nyusahna sijine wong. Dadi koe sewektu nyebarna Kabar Apik sing soko Allah maring koe pada. ¹⁰ Inyong urip karo sing suci bener lan ora cacad kambi koe pada sing uwis percaya, maring Kristus. Koe pada saksi saksi ku uga karo Allah. ¹¹ Koe pada ngerti yen inyong ngelakukna kue pada dewek dewek persis kaya bapake merentah maring anak anake. ¹² Aku ngelingna koe pada inyong awèh dukungan maring koe lan inyong maksa ben koe pada urip senajan kaya kue pada dene nyenengna atine Allah. Marga Allah uwis nyeluk koe pada nggo dadi warga Dunia Anyar Allah lan nikmati keagunganNe. ¹³ Ana maning sebab lia sing gawe aku terus ngucap aken maturnuwun maring Gusti Allah. Sekang bab kue yaiku yen wektu inyong nyampekna kabar sekang Allah. Maring koe kerungu lan nampa kabar kue, dudu kabar sekang menungsa ning kabar sing bener bener sekang Allah. Kae sing lagi nyambet gawe neng awakmu sing yakin maring Kristus. ¹⁴ Sedulur sedulur, bab sing koe pada ngelakoni uwis di lakoni uga jemaat jemaat Allah sing nang Yudea sing dadi dueke Isa Almasih Kristus. Koe ngalami deritane sekang pihak bangsamu dewek, pada karo sing dilakone nang jemaat jemaat Allah, nang Yudea iku sekang pihak wong wong Yahudi. ¹⁵ Wong wong iku sing mateni Gusti Isa Almasih lan nabi nabi, banjur nganiaya inyong kabeh. Kae kabeh sing musuhi kabeh wong, lan Allah babar pisan ora seneng karo kae kabeh. ¹⁶ Mbangkan koe ngalang ngalangi inyong kabeh kanggo nyebarna berita neng bangsa-bangsa sing dudu Yahudi, sing bisa nyelametna bangsa-bangsa kue. Nek kaya kiye wong-wong Yahudi iku nambahi terus dosa dosa kae kabeh tekan jumlah penuh. Lan saiki koe akhire detimpa murka Allah! Kepenginane Paulus nekani wong-wong Tesalonika sepisan maning ¹⁷ Tapine sedulur sedulur mbiyen aku pisah sementara wektu neng koe pada - di pisah neng mata tapine ora neng ati - inyong kabeh selote kangen maring koe lan ngusahakna tenan nggo ketemu maring karo koe pada! ¹⁸ Inyong kabeh niat nekani ngunjungi koe kabeh, lan aku uwis njajal pisan pindo tapine neng Iblis ngalangi inyong kabeh. ¹⁹ Tenan koe kabeh dadi pengarep arep lan kesenangan inyong kabeh. Sebabe mengko nek Gusti Isa Almasih teka lan inyong kabeh arep ngadep Deweke, mula koe kabeh sing arep dadi kebangane inyong kabeh. ²⁰ Pancen koe lah sing tek bangga banggakna lan kesenangan inyong kabeh!

Chapter 3

¹ Akhire inyong kabeh ora ketahan maning. Sebabe kue inyong kabeh berpikir lewih apik inyong detinggalna dewek neng Atena, ² sementara inyong kabeh merentah sedulur koe kabeh Timotius. Deweke pelayan Allah sing nyambut gawe bareng bareng inyong kanggo mberitakna Kabar Apik soal Kristus. Inyong kabeh prentah Timotius maring koe ben kae kuat koe pada ndorong koe ben pada lewih yakin maning maring Kristus. ³ Dadi kaya kiye ora ana sijine wong sekang koe pada sing mundur sebabe penderitaan penderitaan kiye iki. Kae kabeh pada ngerti dewek, yen penderitaan penderitaan iku mlebu njeroning rencana Gusti Allah kanggo koe kabeh. ⁴ Pada wektune inyong kabeh esih bareng koe pada, inyong kabeh uwis awew ngerti maring koe lewih ndisit dene koe kabeh arep menderita. Lan pancen kue bener bener uwis kedadian, koe kabeh dewek uwis ngerteni. ⁵ Kue sebabe inyong ngutus Timotius, soale inyong kepengin ngerti banget kemajuanmu ngenani babagan yakin maring Kristus. Inyong was was iblis sukses nggoda koe kabeh dadi jerih payah inyong kabeh dadi percuma. ⁶ Siki Timotius uwis bali karo uwis awew ngerti maring inyong kabeh kabar seneng soale keprie koe pada yakin maring Kristus ben pada dene ngasihi. Deweke awew ngerti maring inyong kabeh dene koe kabeh selalune ndelah kenang kenangan sing apik soal inyong kabeh neng atimu. Lan koe kabeh kepengin ketemu karo inyong kabeh, pada inyong kabeh pengin ketemu karo koe kabeh pada. ⁷ Nah kue sebabe sedulur sedulur, neng njerone kesusahan lan penderitaan inyong kabeh, inyong kabeh seneng ganing kabar soal koe. Percayamu karo Kristus nggedekena atine inyong kabeh, ⁸ mulane sekiye inyong kabeh ngerasa temen temen urip, asal koe kabeh pada netep ngadeg yakin dadi siji karo Gusti. ⁹ Saking gedene rasa syukure inyong kabeh maring Allah atas kabeh kesenangan sing inyong kabeh alami nang ngarepe Deweke sebabe koe pada. ¹⁰ Awan mbengi inyong kabeh njaluk maring Deweke karo sepuh ati, ben inyong kabeh ulih ketemu dewek karo koe kabeh kanggo ngelengkapi apa sing koe pada mbutuhna kanggo yakin maring Kristus, sekudune kaya kue. ¹¹ Mugaha Allah Bapa inyong dewek lan Gusti inyong Isa Almasih ngeratakna dalan kanggo inyong kabeh, kanggo ketemu karo koe kabeh! ¹² Mugaha Gusti gawe koe kabeh seloteh ngasihi siji lan karo liane lan seloteh ngasihi sekabehe wong, ben dadi kasihmu seloteh akeh pada bae kasihe inyong kabeh maring koe. ¹³ Nek kaya kiye Gusti arep nguatna atimu, dadine koe kabeh pada suci lan ora elek neng ngarepe Allah Bapa koe kabeh, pada wektu Gusti inyong kabeh Isa Almasih teka bareng sekabehe wong sing dadi dueKe.

Chapter 4

Urip sing nyenengna ati Allah ¹ Ahire sedulur sedulur, inyong kabeh awew conto maring koe soal keprie koe kabeh pada kudu urip nggo nyenengna ati Allah. Pancen koe pada wis urip kaya kue. Tapine siki atas kuasa Gusti Isa Almasih, inyong kabeh njaluk sing temenan maring koe, lan ndesak ben koe kabeh lewih ngupayakna maring babagan kuwe! ² Sebabe koe kabeh uwis ngerteni petunjuk petunjuk sing uwis inyong kabeh wenehna maring koe atas kuasa Gusti Isa Almasih. ³ Kiye iki kekarepaning Allah: Ben koe kabeh urip khusus kanggo Koe, suci, ngadoih sekabehe pegawean sing cabul. ⁴ Saben wong lanang kudu ngerti keprie urip bareng karo bojone nganggo dalan sing nyenengna ati Allah lan menungsa. ⁵ Aja urip ngetutna karepane hawa nepsu marang bojomu, kaya sing dilakokna neng wong wong sing ora ngenal Allah. ⁶ Sajeroning babagan iku, aja sijine wong gawe salah maring sedulure utawa maning nglemboni. Disit inyong kabeh uwis awew piweling sing pedes maring koe, dene Gusti arep ngukum wong wong sing gawe kesalahan kesalahan sing kaya kuwe. ⁷ Allah manggil koe kabeh, udu ben aku karo koe urip cabul, malahan ben aku karo koe nganggo dalan nyenengna atiNe. ⁸ Wong sing nolak ajaran kie, dudune nolak menungsa, malahan nolak Allah sing wis awew Rohe sing suci maring koe. ⁹ Ora perlu maning inyong kabeh nulis maring koe soal keprie koe kabeh pada kudu ngasihi sedulur sedulur sing seiman. Koe kabeh uwis diajari neng Allah kanggo saling ngasihi. ¹⁰ Lan babagan kie uwis koe kabeh tunjukna maring kabeh sedulur seiman neng sekabehane Makedonia. Tapine sedulur sedulur, inyong kabeh njaluk temenan, supaya uripmu dadi lewih apik maning. ¹¹ Usahakna urip kanti tenang, lan ora nyampuri urusane wong lia. Kudune koe kabeh pada kerja golet nafkah dewek, apa sing inyong kabeh prentahna maring koe disit. ¹² Nek kaya kie pada urip kaya kue, koe kabeh ora bergantung maring sapa bae, lan wong wong sing ora percaya maring Kristus, arep ngormati koe kabeh. Ketekanan Tuhan ¹³ Sedulur sedulur, inyong kabeh kepengen supaya koe kabeh pada ngerteni sing sebenere ngenani wong wong sing wis pada mati; supaya koe kabeh pada ora sedih ati kaya wong wong sing ora nduweni pengarepan. ¹⁴ Koe kabeh percaya yen Isa Almasih uwis mati lan urip maning. Iku sebabe inyong percaya yen Allah bakal nguripna maning kabeh wong sing percaya maring Isa Almasih lan uwis mati, ben kae kabeh urip bareng Deweke. ¹⁵ Ngenani babagan iku, iki ajaran Gusti sing inyong kabeh kepengin butulna maring koe: Pada wektu Gusti Isa Almasih teka, koe kabeh sing esih urip ora bakal ndisiti wong wong sing uwis mati lewih disit. ¹⁶ Mengko malaikat agung bakal ngorong orong karo suara sing seru lan trompet Allah dionekna kanggo tenger aba aba. Terus Gusti Isa Almasih dewek arep turun sekang surga lan wong wong Kristen sing uwis mati bakal diuripna lewih disit. ¹⁷ Sewise iku, koe kabeh sing esih urip pada wektu iku arep bareng bareng diangkat karo kae kabeh sajeroning awan awan kanggo ketemu karo Tuhan neng udara. Banjur koe kabeh arep nempat karo Gusti selawase. ¹⁸ Sebabe iku kudune koe kabeh saling nguatna ati karo nganggo omongan omongan kie.

Chapter 5

Sedialah kanggo ketekanan Tuhan ¹ Sedulur sedulur, ora perlu inyong kabeh nulis kanggo koe kapan wektune sing tepat

babagan kue arep kedadean.² Soale koe deweke ngerti karo jelas dene dina ketekanan Gusti Allah arep butul kaya maling teka pada malam malam.³ Apadene wong ngomong, “Kabehe aman lan tentrem,” pada wektu kue ijig ijig deweke kabeh arep detimpa binasa, lan ora ana wong siji ning bisa lolos. Babagan kue arep kedadean ijig ijig, pada karo krasane wong lara sakit bersalin sing nimpa wong wadon sing arep ngelairna.⁴ Tapine koe kabeh dudu wong sing urip sajeroning pepeteng, dadine dina kue ngagetna koe kaya ketekanan maling.⁵ Sedulur kabeh koe wong sing urip sajeroning terang; koe kabeh kaetung kumpulan pada awan sing terang, koe kabeh dudu wong sing urip sajeroning pepeteng utawa sing kaetung kumpulan pada wengi sing peteng.⁶ Sebabe iku koe kabeh ora ulih turu turu bae kaya wong lia. koe kabeh kudu ngati ati lan pikiran koe kabeh kudu terang.⁷ Wektu wengi wong turu lan pada wengi uga wong dadi mabok.⁸ Tapine koe kabeh kaetung wong wong sing pada ngawan sing terang; sebabe kue pikirane koe kabeh kudu terang. Koe kabeh kudu tetep percaya karo Gusti Allah lan ngasihi karo wong wong lia banjur ngarepna karo yakin dene Gusti Allah arep nyelametna koe kabeh. Kue senjata sing nglindungi koe kabeh sajeroning perjuangan ngelawan pepeteng.⁹ Gusti Allah milih koe kabeh dudu arep deukum, tapine kanggo dislametna liwat Gusti Allah koe kabeh Isa Almasih Kristus.¹⁰ Deweke mati kanggo koe kabeh supayane pas wektune Deweke teka mengko – mbuh koe kabeh esih urip, mbuh koe kabeh uwis mati – koe kabeh bisa urip bareng Deweke.¹¹ Sebabe iku kudune koe kabeh tetep saling nyurung lan bareng bareng pada nguatna, kaya sing koe kabeh agi dilakokna siki. Pituduh-pituduh sing paling keru lan salam¹² Sedulur sedulur, inyong kabeh njaluk karo kanti temenan supayane koe kabeh ngeregani karo wong wong sing kerja neng tengah tengah koe; yakue kae kabeh sing uwis dipilih neng Gusti Allah kanggo mimpin lan nasehati koe kabeh.¹³ Perlakukna kae kabeh karo ngormati lan karo seneng asih soale ngemuti apa sing kae kabeh lakokna. Uripna terus karo rukun.¹⁴ Inyong kabeh njaluk uga sedulur-sedulur, elingna kanti guyub wong sing ora gelem kerja; tabahna atine wong sing wedi; tulung ngana wong sing perlu di tulung lan sabara maring kabeh wong.¹⁵ Jagani supaya aja ana sing mbales elek karo elek. Usahakna supaya kanggo nggawe apik, siji-sijine wong maring sing liane lan maring kabeh wong.¹⁶ Kudune koe kabeh terus seneng,¹⁷ lan ndongakna sateruse.¹⁸ Sajeroning kahanan kudune koe kabeh bersukur, sebabe koe sing Allah depengini sekang koe kabeh sebagei wong sing urip dadi siji karo Kristus Isa Almasih.¹⁹ Aja ngekan Roh Allah.²⁰ Aja nganggep enteng kabar kabar sing diwekna sekang Roh Allah.²¹ Kabeh apa bae kudu diuji lan apik kudu dipeloni.²² Adohna sekabehe anane kejahatan.²³ Mugaha Allah dewek sing aweh koe kabeh sejahtera, dadekna koe kabeh wong sing bener bener urip khusus kanggo Allah. Mugaha Allah njaga koe kabeh, roh, jiwa tekan awakmu, dadi ora ana cacade pada wektune Gusti koe kabeh Isa Almasih Kristus teka maning.²⁴ Gusti Allah sing uwis manggil koe kabeh arep ngelakokna babagan iku sebabe Deweke setia.²⁵ Ndongakna inyong kabeh sedulur sedulur.²⁶ Salam salaman kabeh karo mesra sebabe sedulur Kristen.²⁷ Atas kuasane Gusti Allah, inyong njaluk kanti temenan supayane koe kabeh maca surat iki kanggo kabeh sedulur sing seiman.²⁸ Mugaha Gusti Allah koe kabeh Isa Almasih Kristus mberkahi koe kabeh. Ormat inyong kabeh, Paulus.

2 Thessalonians

Chapter 1

¹ Sedulur sedulur jemaah sing neng Tesalonika, sing dadi jemaah Allah Ramaku lan Gusti Isa Almasih Kristus! Inyong, yakue Paulus, Silas lan Timotius² ngarep muga muga Allah Bapa lan Gusti Isa Almasih aweh berkah lan ketentremen maring koe kabeh. Putusan sing ditibakna maring tekane Kristus³ Sedulur sedulur, aku kudu wajib ngomongna matur kesewun maring Allah merga koe kabeh. Lan pancen wis mestine aku nglakoni kaya kue, sebabe koe kabeh lewih yakin maring kristus lan koe kabeh lewih ngsih siji lan liane.⁴ Yakue sebabe nangapa aku ngomong masalah koe kabeh saben wektu aku niliki jemaah jemaah Allah. Kanti aeneng aku ngomongna kepriwe koe kabeh tetep kuat yakin maring kristus nang jerone siksaan lan sengsara sing koe pad lakoni.⁵ Lan nangkene nyata kaya ngapa adile pengadilane Allah; Koe kabeh wis sengsara sebab Bumi Anyar Allah, merga kue koe kabeh arep di anggep patut kanggo mlebu nang jrone.⁶ Kae arep nglakokna apa sing adil, lan arep mbalesna sengsara maring wong sing gawe koe kabeh seng sara.⁷ Lan maring koe sing siki kie sengsara – yakue be maring aku Allah arep aweh bebungah pas dina Gusti Isa Almasih medun sekang swarga lan nidokna awake karo malaikat malaikate sing gagah⁸ lan karo geni sing mulad mulad. Deweke medun kanggo ngukum wong wong sing ora nggatekna Allah lan sing ora gelem urip pada karo Kabar Apik soal Gusti Isa Almasih koe kabeh.⁹ Wong wong kue arep nampa ukuman langgeng selawas selawase, di guang nang jaba kang lingkungane Gusti lan sekang kwasane sing gede;¹⁰ sekabeane kue arep kedadean pasdina Kae teka mengko kanggo di luhurna nang jemaah lan dihormati nang kabeh wong sing yakin. Koe kabeh arep ana nang antarane umate Allah kue, sebabe koe kabeh wis yakin maring kabar sing aku omongna maring koe.¹¹ Ya kue sebabe akuy trus ndongakna koe kabeh. Aku ndonga ben Allah ndadekna koe kabeh patut nggo urip manut kekarepane; kanggo kue Kae ngundang koe kabeh. Muga muga Allah, karo kwasane, nyukupi kekarepanmu kanggo nggawe apik, lan nyempurnakaken kabeh pegawean sing koe kabeh lakoni merga yakin maring Kristus.¹² Mulane kue Gusti enyong koe kabeh Isa Almasih di puji nang koe kabeh, lan koe kabeh kudu muji muji ben di puji puji nang Isa Almasih sebab baguse ngati Allah koe kabeh lan Gusti Isa Almasih Kristus.

Chapter 2

Menungsa Jahat¹ oal tekane Gusti aku koe Isa Almasih Kristus, lan soal arep ngumpulna aku koe nggo netep bareng

deweke, nah kie sing aku njaluk sing temenan sekang koe kabeh.² Aja sampe cepet cepet bingung karo was was merga anane kabar yen uis teka dinane Gusti Isa Almasih teka maning. Bisa kabar kue asale sekang nubuat, mungkin sing uis di ajarna, mungkin bae dadi ana sing ngucap yen aku koe tau nulis sing kaya kue nang njro salah sijine suratku.³ Kepriwe bae, aja ngejorna wong ngelombo koe kabeh. Sebabe seurunge teka dina kue, kudune kedadian bab kie lewih ndisit: Akeh wong bakal murtad, ngelemboni Kristus; lan menungsa ora apik sing di takdirna go mlebu meng neraka, arep ngetona awake.⁴ Karo sombong deweke arep ngelawan lan njunjung nang duwur sekabeanne sing di sembah nang menungsa, mungkin kabeh sesembahan sing di anggep Allah nang menungsa. Lan kae arep njagong nang Umah Allah lan ngumumna yen kae kue Allah.⁵ Emutna yen aku tau aweh ngerti sekabeanne kue pas wektu aku tesih bareng karo koe kabeh.⁶ Lan koe kabeh ngerti apa sing siki tesih nyegah dadine sekabeane kue. Mengko pas wektu sing uis di tentukna nang Allah, wong ora apik kue arep mentu.⁷ Tenaga sing ngerjak na sing ora maen kue uis mulai kerja karo umpet umpetan, ning tesh di alang alangi. Mengko nek singalangi kue uis disingkirna,⁸ nembe keton wong sing ora apik kue. Mengko nek Gusti Isa Almasih teka, kae garep mateni wong sing ora apik kue nganggo ambekan sekan cangkeme lan mateni kae nganggo cahayane tekane deweke.⁹ Wong sing ora apik kue arep mentu nganggo kuasane sing gede sekang Iblis. Kae arep nganakna kabeh macem mukjizat lan bab bab sing ora sebaene sing akeh kanggo ngelemboni.¹⁰ Kae arep nganggo apa bae tipu daya sing ora apik nggo nyasarna wong wong sing garep mati. Kae pada arep mati sebab moh nerima lan ora nyenengi kabar sing bener sekang Allah sing bisa nulungi kae pada.¹¹ Nah kue sebabe Allah nekakna aring kae pada kuasa sing nyasarna, dadine kae pada yakin bakal apa sing ora bener.¹² Akibate, kabeh wong sing seneng dosa lan ora yakin maring sing bener kue, bakal di ukum. Koe kabeh dipilih kanggo dislametna.¹³ Sedulur sedulur sing dimelasi Gusti! Seteruse aku koe kudu ngucap syukur maring Allah soal koe kabeh, sebab sekang awale Allah uis milih koe kabeh kanggo di tulungi. Bab kue dadi nang apa sing dikerjani Roh Allah maring koe nggo ndadekna koe kabeh umate Allah sing suci lan mergane koe kabeh yakin maring kabar sing bener sekang Allah.¹⁴ Nggo kue Allah ngundang koe kabeh liwat Kabar Apik sing aku kabarna maring koe. Allah ngundang koe kabeh, merga kae gelem ben koe kabeh melu ngerasakna keagungane Gusti nyong koe Isa Almasih Kristus.¹⁵ Mulane kue, sedulur sedulur, ngadeglah sing yakin (kuat) lan cekelan trus maring ajaran ajaran sing wis nyong awehna maring koe, apik lewat omongan karo apa sing ditulis.¹⁶ Moga Gusti nyong koe Isa Almasih Kristus dewek, lan Allah Bapa deweke kabeh nyenengna lan nguatna atimu, ben koe kabeh ulih nggarap lan ngabarna apa sing apik.¹⁷ Sebabe Allah ngasi'ih nyong koe, lan merga kemurahan atine kae nggawe nyong koe tetep sabar, karo ngarepna sing apik.

Chapter 3

Ndedonga kanggo inyong kabeh¹ Ahire sedulur sedulur, dongalah nggo aku. Dongalah ben kabar sekang Gusti ben trus nyebar lan cepet ketrima apik, pada kayane sing wis di alami nang koe mbien.² Dongakna bae ben Allah nylametna aku sekang wong wong sing bejad. Sebabe ora kabeh wong yakin maring kabar sekang Gusti kuwe.³ Ning Gusti setia. Kae bakal nguatna koe kabeh lan nglindungi koe kabeh sekang wong Jahat.⁴ Lan aku yakin penuh maring Gusti, soale koe kabeh, yen koe kabeh agi nglakoni lan bakal trus nglakoni apa sing aku usulna maring koe.⁵ Muga Gusti mbimbing koe kabeh ben lewih ngerti yen Allah ngasi'ih koe kabeh lan yen Kristus aweh kesabaran maring koe. Kewajibane kanggo nyambut gawe⁶ Sedulur sedulur, berkat kuasane Gusti Isa Almasih Kristus, aku prentah ben koe kabeh ngadoih kabeh sedulur, sing urip males malesan, lan sing ora manut ajaran ajaran sing aku aweh maring koe.⁷ Koe dewek ngerti yen koe kabeh kudu niru conto aku. Aku ora males malesan pas aku ana nang tengah tengah koe kabeh.⁸ Aku ora mangan panganan wong sing arep ora mbayar. Sebabe awan mbengi aku kerja mbanting tulang ben aku ora nyusahna sapa bae nang antarane kae.⁹ Aku nglakoni kuwe dudu merga aku, ora berhak nuntut ben koe kabeh nulung aku, ning merga aku arep dadi contoh nggo koe.¹⁰ Pas wektu aku tesih ana nang tengah tengah koe kabeh, aku aweh aturan kie, "Wong sing ora gelem kerja ora ulih mangan."¹¹ Inyong kabeh ngomongna kie sekabe inyong kabeh krungu yen ana wong-wong nang antarane koe sing urip pada males-malesan. Kae kabeh ora nglakokna apa-apa, sibuk nyampuri urusan wong lia.¹² Sekang kuasane Gusti Isa Almasih Kristus inyong kabeh prentahna wong wong kue lan aweh pringatan, supayane kae kabeh kerja karo tentrem lan golek nafkah kae kabeh dewek.¹³ Tapine koe kabeh aja bosen gawe apik.¹⁴ Mbok menawa mengko ana wong sing ora gelem nuruti apa sing inyong omongna jroning layang kie. Ngati-ati maring wong sing kaya kue lan aja kembul karo deweke men deweke isin.¹⁵ Tapine aja nganggep deweke kaya mungsuh; nanging omongi deweke kaya sedulur. Omongan omongan sing keru¹⁶ Gusti yakue sumberane sejahterane inyong kabeh. Moga-mogaha Deweke selalu ngaweih maring awakmu sejahtera sajeroning segala babagan. Moga-mogaha Gusti nyertani sedulur kabeh.¹⁷ Salam sekang inyong, Paulus. Inyong dewek sing nulis bagian kie. Yakie tenger sing inyong delehna nang kabeh layange inyong.¹⁸ Moga-moga Gusti deweke kabeh Isa Almasih Kristus mberkati sedulur sekabeh ane. Ormat inyong kabeh, Paulus.

1 Timothy

Chapter 1

¹ Timotius, anakku sing sejati nang njerone Gusti! Surat kie sekang aku, Paulus, rasul Kristus Isa Almasih prentaeh Allah, sing nylametna aku lan sekang prentaeh Isa Almasih Kristus, kepengine inyong koe.² Muga Allah Bapa lan Isa Almasih

Chapter 2

Kristus Gusti inyong koe aweh berkah, rahmat lan kemakmuran maring koe. ³ Aku pengen ben koe tetep manggon nang Efesus kaya sing aku omongna maring koe, pas wektu aku lunga meng Makedonia. Sebabe, nang Efesus ana pirang pirang wong sing nyebarna ajaran sing ora bener, lan koe kudu menging kae pada. ⁴ Omongna maring kae pada ben aja maning aweh pengertian kaya dongeng dongeng lan crita crita asal usul sing ora ana rampunge. Sekabehane kue mau mung ndadekna reang tok, lan ora njalana karepe Allah sing mung bisa di kenal liwat keyakinan maring deweke. ⁵ Tujuan omongane inyong kue mung ben wong bisa nduweni ati sing suci, karo sing temenan yakin maring Gusti, lan kanggo kaya kue kae bisa melasi sesamane. ⁶ Ana sebagean wong sing uis ora urip kaya kue maning, lan kesasar sekang omongan omongan sing ora nana gunane. ⁷ guru guru agama, padahal kae dewek ora mahami omongan-omongan sing deweke enggo lan soal sing kae sampekna karo yakin banget. ⁸ Nyong koe ngerti yen ukum agama kue apik, nek di enggo samestine. ⁹ Kudune terus emut yen hukum di gawe udu maring wong apik, malah maring para sing nglanggar hukum, ya kue penjahat, wong rusak, maring wong dosa, wong ora duwe agama, wong serakah, maring wong sing mateni bapak lan biyunge, sing mateni pada umume, ¹⁰ maring wong wong cabul, homosek, penculik, nglemboni; saksi saksi nglemboni, lan sapa bae sing gawe soal soal sing nglawan karo ajaran sing bener. ¹¹ Ajaran kue ulih nang jerone Kabar Apik sing omongane apik di pasrahna maring inyong, ya kue kabar apik sekang Allah sing agung lan patut dipuji. ¹² linyong ngomongna matur kesuwun maring Kristus Isa Almasih Gusti inyong koe. Kae wis aweh kekuatan maring inyong kanggo ngladeni Deweke, lan kae nganggep inyong patut kanggo tugas kue, ¹³ senjata mbiyen inyong mitnah lan nyiksa karo ngenyek Deweke. Tapine Allah melasi inyong, merga pas waktu kue inyong urung yakin, dadi aku ora ngerti apa sing aku lakoni. ¹⁴ Lan aku malah di wei nganggo rahmat Gusti inyong koe. Kae aweh maring inyong kekuatan kanggo yakin maring deweke lan melasi maring [padadene] menungsa. Kekuatan kue di wehna maring inyong koe kabeh sing uis nyatu karo Kristus Isa Almasih. ¹⁵ Pancen bener omongan kie - sebabe kue patut di tampa lan di yakini banget -: Kristus Isa Almasih teka meng dunia kie kanggo nylametna wong dosa." Lan inyong kie wong dosa sing paling jahat. ¹⁶ Tapine justru sekang sebabe kue Allah melasi inyong, ben Kristus Isa Almasih bisa nidokna kabeh kesabarane maring inyong, wong sing paling dosa kie. Lan kie dadi suatu contoh kanggo kabeh wong sing mengko bakal yakin maring deweke lan bisa urip sejati lan langgeng. ¹⁷ Allah, Raja sakabeh jaman, patut di hormati lan di puji selawase, sebabe kae sing langgeng, sing ora katon lan sing tunggal!. Amin. ¹⁸ Timotius, anake inyong! Gawean kie inyong pasrahna maring koe, ngemutna pesene Allah sing di omongna sekang nabi nabi nang jemaah soal awake koe. Cepetan pesen kue dadekna sangu nggo koe sekang perjuangan sing apik. ¹⁹ Berjuang karo cekelan maring keyakinan sing bener lan karo ati nurani sing suci. Ana wong wong sing ora yakin karo suara ati nuranine, dadine rusaklah keyakinanane deweke. ²⁰ Nang antarane ya kue Himeneus lan Alexander. Loro wong kue wis inyong ukum karo di pasrahna maring iblis, ben kae pada blajar ben mandeg ngelek ngelek Allah.

Chapter 2

¹ Mula mula, aku njaluk sing temenan ben penjalukan, sembahyang, lan donga bareng bareng karo omongan matur kesuwun di omongna maring Allah kanggo sekabeh wong; ² kanggo raja raja lan kanggo kabeh wong sing njekel kwasa. Njalukna ben inyong koe bisa urip ayem lan tentrem kanggo Allah nganggo klakuan sing pantes. ³ Nah kue sing apik lan nyenengna ati Allah, sing nulungi inyong koe. ⁴ Kae pengen ben kabeh wong di tulungi lan ngerteni sing bener. ⁵ Sebabe, mung ana siji Allah, lan mung siji penengah antarane Allah karo menungsa, yakue Kristus Isa Almasih. ⁶ Kae siji sijine wong sing wis nyerahna awake nggo nulungi sekabeh wong sekang dosa dosa deweke. Nggo kue Allah nidokna pas waktune sing pas, deweke pengen ben kabeh wong di tulungi. ⁷ Lan, nah kue sebabe aku di prentah lunga maring wong wong udu Yahudi nggo aweh ngerti maring kae kabar soal keyakinan sing bener. Sing aku tidokna kie emang bener, aku ora nglemboni. ⁸ Aku pengen nangdi bae klompok wong lanang ndonga karo ati sing suci, tanpa kesuh lan ora beda pendapat. ⁹ Cepetan klompok wong wadon dandan dewek sing sedengan lan nganggo klambi sing sopan. Aja nganggo ketokan rambut sing terlalu karo pernak pernik mas karo mutiara, karo klambi sing larang larang. ¹⁰ Sebalike, cepetan wong wadon ndandani deweke nganggo klakuan klakuan sing apik kepriwe sing pantes nggo wong wedon sing ngibadah maring Allah. ¹¹ Wong wadon kudu belajar karo meneng dewek lan manut. ¹² Aku ora mbenerna wong wadon maraih karo mrentah wong lanang; kae kudu meneng. ¹³ Sebabe sing paling ndisit di gawe ya kue Bapak Adam lan terus tembe Ibu Hawa. ¹⁴ Lan udu Bapak Adam, malahan wong wedon sing klembon, dadine nglanggar prentaeh Allah. ¹⁵ Meski kaya kue, wong wedon bakal slamet karo nglairna bocah, asal kae karo rendah ati tetep yakin maring Kristus lan tetep ngasi"ih wong lia karo urip kusus mung kanggo Allah.

Chapter 3

¹ Pancen bener omongan kie, "Wong sing pengen dadi pemimpin jemaah, ngarepna soal gawean sing banget penting" ² Siji wong pemimpin jemaah kudune wong sing tanpa cacad, mung siji bojone, ngerti njaga awake, bijaksana, lan disiplin, kae seneng nrima wong nang umaeh, lan bisa maraih wong." ³ Aja wong sing tukang nginum, kambi sing seneng gelut. Sebalike, kae kudu rendah ati lan seneng damai. kae ora ulih mata duwiten. ⁴ Kae kudu ngerti ngatur rumah tanggane sing apik, lan mulang anak anake ben nurut lan ngormati maring deweke. ⁵ Sebabe nek wong ora ngerti ngatur rumah tanggane dewek, arep kepriwe kae bisa ngatur jemaah Allah? ⁶ Sijine wong pemimpin jemaah ora ulih wong sing tembe bae dadi percaya[yakin], sebabe mengko kae dadi angkuh terus kurang ajar kaya Iblis mbiyen. ⁷ Kae kudune wong sing

nduwe jeneng apik nang jero masarakat; sebabe nek ora kaya kue, mesti kae bakal di nyek wong, dadine tiba meng njero jebakan Iblis.⁸ Sing mbantu jemaah kudune wong sing apik lan ikhlas; ora mata duwiten lan ora seneng nginum banget ake'eh anggur.⁹ Kae kudu madep mantep nganggo ati nurani sing murni maring ajarane keyakinan Kristen sing wis di buktekna nang Allah.¹⁰ Kudune kae dites ndisit, lan nek nyatane kae ora elek, mbene kae ulih ngerewangi nang njero jamaah.¹¹ Bojone kae be kudune wong sing apik, udu wong sing seneng ngomong na sing ora genah. Kae kudu ngerti njagani awake dewek lan jujur nang soal apa bae.¹² Sing ngrewangi jama'ah kudu ndueni mung siji bojo. Kae kudu ngerti ngatur anak anakke lan rumah tanggane sing apik.¹³ Wong-wong sing rewang sing apik nang njero jamaah, bakal di hormati lan dadi tambah wani ngomong soal keyakinan kae pada maring Kristus.¹⁴ Aku ngarepna ora sue maning aku bakal nemoni koe. Senajan kaya kue, aku nulis bae surat kie maring koe,¹⁵ ben nek aku telat, koe wis ngerti kepriwe inyong koe kudu urip dadi keluargane Allah, ya kue jamaah Allah sing urip. Jamaah kielah sing mbela [ngrewangi] lan sing ndukung ajarane sing bener sekang Allah.¹⁶ Ora ana wong sing bisa elemboni, saking gedene rahasia agama inyong koe: Kae ngetonna awake nganggo wujud menungsa, lan dinyatakna bener nang Roh Allah, ben di deleng nang para malaikat. Kabare di umumna nang antarane golongan golongan, lan kae di yakini nang sekabeh dunia lan di junjung meng surga.

Chapter 4

¹ Roh Allah karo tegas ngomongna yen nang sewektu wektu arep teka, separone wong garep murtad, ngianati Kristus. Kae garep manut maring roh roh sing nyasarna lan ngetutna wara'an wara'ane roh nakal,² sing di omongna liwat wong wong munafik sing nglembo. Ati nurani wong wong kue wis peteng.³ Koe pada maraih wong sing ora mbojo lan ora mangan panganan ora mesti. Masalaeh panganan kue di gawe Allah nggo di pangan karo ngomongna matur nuwun maring deweke sekang wong wong sing wis yakin maring Kristus lan wis ngerti wara'an sing bener sekang Allah.⁴ Kabeh kue sing di gawekna nang Allah kue apik, lan ora ana salah sijine sing kudu di anggep haram nek wis di tampa karo ngucapna matur kesuwun maring Allah.⁵ Sebabe berkaeh sekang Allah lan ndonga nggawe panganan kue dadi halal.⁶ Nek koe ngajarna sekabeane kue maring sedulur sedulur seiman, kae arep dadi pelayane Kristus Isa Almasih sing kerja sing apik. Lan koe arep terus ndidik batinmu nganggo omongan Allah sing aku yakini, lan nganggo warahan warahan sing bener sing wis di peloni kawit mbien kie.⁷ Ngedoih omongan omongan sing ora mungkin lan ora kanggo gawe cepetan koe nglatih awakmu kanggo urip sing ngibadah.⁸ Nglatih awak setitik tok gunane, ning nglatih rohani kanggo nang sekabeane, sebabe ngandung janji kanggo urip.pas mangsa kie lan mangsa sing bakal teka.⁹ Soal kue bener lan patut di trima karo di yakini sepueneh.¹⁰ Nah kue sebabe inyong koe berjuang lan kerja keras, sebabe inyong koe ngarep ngarep sepueneh maring Allah sing urip; nah Kae sing nulungi kabeh wong, sing di utamakna banget wong wong sing yakin.¹¹ Ajarna sekabeane kue lan prentah wong wong sing manut.¹² Aja sampe ngejorna sijine wong nganggep koe rendah merga koe tesih nom. Sebalike, cepetan koe dadi contoh kanggo wong wong yakin sekang omonganmu lan klakuanmu, nganggo cara koe ngasi'ih sesamane lan yakin maring Isa Almasih Kristus, lan kanggo uripmu sing murni.¹³ Sementara kue, tekan inyong teka mengko, koe kudu sing temenan macakna Alkitab maring wong wong, lan ndukung karo mara'ih kae pada.¹⁴ Aja sampe koe klalen nganggo berkah sekang Roh Allah sing di wekna meng koe pas wektu pemimpin pemimpin jema'ah nggletakna tangane kae pada nang duwur sirahmu, lan nabi nabi nyampekna pesen Allah soal koe.¹⁵ Kerjakna sekabeane kue karo sing temenan temenan ben kemajuanmu di deleng nang kabeh wong.¹⁶ Ngawasi awakmu lan ngawasi ajaranmu, cepetan koe setia nglakoni sekabeane kue. Sebabe karo kaya kue koe bakal nylametna awakmu dewek maupun wong wong sing ngringokna koe.

Chapter 5

¹ Ajaha deweke ngomeih karo atas wong sing lewih tuwa, tenimbang koe apike pelokna deweke ngrungokna omongan-omonganmu kaya layane deweke bapane iinyong. Lakokna wong-wong nom kanggo sedulur,² lan wong-wong wadon tua kanggo ibu. Wong-wong wadon enom kudune deweke lakokna dadi adi, karo kelakuak sing bening.³ Ormaten randa-randa sing bener-bener urip deweken.⁴ Tapine nek wong randa duwe anak anak utawa putu-putu, kae kabeh kue sing paling disit kudu di wenci pengerten dene kae kabeh wajib merhatikan keturunan keluarga kae kabeh lan males budi wong tua lan minine kai kabeh. Sebabe babagan kue nejenengena atine Allah.⁵ Randa sing bener-bener deweken lan ora duwe sapa-sapa sing bisa nggula wenthah, mung arep-arep maring Allah. Awan mbengi deweke mbanjur ndedonga maring Allah kanggo njaluk pitulungan Ne.⁶ Tapine randa sing suka urip seneng-senang, uwis mati sengjan deweke esih urip.⁷ Tekakna pituduh pituduh kei maring kae kabeh, supayane kae kabeh urip tanpo cacat.⁸ Tapine umpama ana wong ora njaga sanak sedulure, lewih-lewih keluargane dewek, wong kue nyangkali keyakinane. Deweke lewih elek karo wong sing ora percaya.⁹ Kur randa sing menuhi syarat-syarat sebacute kiye olih di lebokna maring sejerone daftar randa-randa: umure kudu ora kurang saka sewidak tahun, ndisit kur sepisan kawin¹⁰ kondang kanggone wong wadon sing nglakokna babagan sing apik, kaya contone; wis nggedekna bacah-bocaeh karo apik, seneng nampa dayoh-dayoh nginep nang umaeh, nglayani wong-wong percaya, ngrewang wong-wong sing susah, lan nglakokna karo temen-temen apa sewernane pegawean sing apik.¹¹ ja nglebokna maring njero daftar kue randa-randa sing esih enom. Sebabe rasa birahi koe kabeh dadi paling kuat, kae kabeh gelem kawin maning lan ninggalna Kristus.¹² Mula kae kabeh nyalahi sebabe nglomboni janji sing de wenehna karo dewe-Ne.¹³ Maning uga kae kabeh mbuang-buang wektu karo metu mlebu umueh

wong. Lan sing lewih elek maning, ya kue yen kae kabeh simau mitenah aran wong lia lan nyampuri urusan wong karo ngomongna babagan sing ora pantes di omongna.¹⁴ Mulani kue iinyong gelem supane randa-randa nom kawin maning, nduemi anak lan ngurusi keluargane, supaye musuh dewek ora oleh kesempatan kanggo ngelek-elek arane dewek.¹⁵ Sebabe ana randa-randa sing kesasar meluni Iblis.¹⁶ Tapine sijineng wong wadon Kristen nduweni anggota keluarga sing uwis randa, deweke kudu ngrewangi randa randa kue; aja ngejorna jemaat sing nanggung kae kabeh. Nek kaya kue jemaat bisa ngrewangi randa-randa sing babar pisan ora duwe sanak sedulur.¹⁷ Pimpinane jemaat sing nglakokna tugase sing apik, pantes di regani rong tike, sing paling utama banget koe kabeh sing sregep khotbah lan ngajar.¹⁸ Sebabe sejerone Alkitab tinulis, “Sapi sing agi ngidek-idek gandum kanggu nglepasna wiji gandum soka cangkange, aja nganti brangus cangkane, “Uga, wong sing menggawe nduweni hak nampa upahe.”¹⁹ Aja nampani tuduhan karo sijineng pimpinan jemaat, kejaba di kuatna neng rong seksi utawa lewih.²⁰ Wong sing gawe dosa, kudune di elingna nang ngarepe kabeh jemaat, supayane sing lia dadi wedi.²¹ Nang ngarepe Allah, Kristus Isa Almasih, lan malaekat-malaekat, sing dipilih, iinyong njaluk kanti temenanan supayane deweke nuruti pituduh-pituduh kie ora ana sangkaan marang sapa baen lan ora milah-milah.²² Aja nganti kecepitan numpangna tangan maring sewijine wong kanggo ngesah na pengangkatane kuline Tuhan. Nek wong lia gance dosa, aja melu kecepitan sejerone dosa kue. Jaganen awakmu supayane tetep bersih.²³ Aja maning kur nginum banyu thok; nginum uga sepethit anggur kanggo nulung pencernaan mu, sebabe kowe sering lara-laraen.²⁴ Dosa sebagean wong, sedurung diadili, uwis katon kanti gamblang. Tapine dosa wong lia nembe dingerteni seuwise.²⁵ Semono uga kelakuan-kelakuan apik langsung katon. Lan sing ora gampang katon bae, ora bisa terus di umpetna.

Chapter 6

¹ Wong wong Kristen sing dadi abdi, kudu nganggep yen majikan kae patut di hormati, ben wong ora bisa ngelekna jeneng Allah lan ajarane inyong koe. ² Abdi- abdi sing majikane wong Kristen, ora ulih ngeremehna majikane merga kae pada pada wong Kristen. Malah kae kudune ngeladeni majikan kae kue sing lewih apik maning, sebabe majikan sing di ladeni karo apik kue ya kue pada pada wong yakin sing di welasi. Sekabeanne kie kudune koe ngajarna lan ngelingna.³ Sapa bae ngajarna ajaran sing liane sekang kue lan ora setuju karo ajaran sing bener sekang Gusti inyong koe Isa Almasih Kristus, lan karo ajaran agamane dewek, ⁴ ya kue wong sing angkuh lan ora ngerti apa apa! Penyakite kue seneng padu lan ribut maring soal soal dadine nimbun sirik ati, bubar, fitnah, curiga sing ora apik, ⁵ lan salah paham sing ora ana enteke. Dalan pikirane wong wong kue wis mentok lan ora bener maning. kae pada ngarani bisa dadi sugih sekang agama. ⁶ Pancen agama awesh bathi sing gede, nek wong bangga karo apa sing di miliki deweke. ⁷ Sebabe ora nana apa bae sing bisa inyong koe gawa meng jero dunia kie, lan ora ana apa bae sing bisa inyong koe nggawa meng jaba! ⁸ Dadi, nek ana panganan lan sandangan kue wis cukup. ⁹ Ning wong sing bakal dadi sugih, kegoda lan kejiret nang werna werna kepenginane sing bodo lan sing ngerusak. Kepenginane kepenginane kue gawe wong dadi ajur lan apes. ¹⁰ Sebabe sekang seneng duit, muncul kabeh macem ala. Ana sebagean wong sing ngoyok duit dadine uis ora melu maning ajarane Kristen, terus kae ketimpa akeh kesengsara'an sing ngelarani ati kae pada. ¹¹ Ning koe kue wong dueke Allah, dadi koe kudu ngedoih sekabeanne kue. Ngusahakna dadi wong sing bener nang mata Allah, sing kerja maring Allah, yakin maring Kristus, ngasihi sesamane, sabar nang kesusa'anne, lan sifate lemah lembut. ¹² Berjuang sing temenan temenanan kanggo urip sebage wong Kristen ben koe ngrebut hadiah urip sing sejati lan langgeng. Sebabe kanggo kue Allah ngundang koe pas wektu koe ngakoni nang ngarepe wong akeh yen koe yakin maring Kristus. ¹³ Lan siki, nang ngarep Allah sing awesh nyawa maring sekabeane kue, lan nang ngarep Kristus Isa Almasih sing awesh kesaksian sing bener maring Pontius Pilatus, inyong njaluk kie maring koe: ¹⁴ Patuih kabeh prentah kue cara resik lan tanpa elek ekan pas dina Gusti inyong koe Isa Almasih Kristus teka maning. ¹⁵ Tekanne deweke bakal di tentukna pas wektu sing pas nang Allah dewek. Nah Kae penguasa siji sijine, Kae Agung, Raja sekabe'ehh raja, lan Gusti sekabeh majikan. ¹⁶ Mung kae tok sing ora bisa di tundukna nang mati; kae urip nang jero sinar sing ora bisa di pereki nang sapa bae. Ora ana salah sijine menungsa sing pernah weruh deweke, apa maning bisa weruh deweke. Kanggo Kae hormat lan kuasa kanggo selawas lawase! Amin. ¹⁷ Maring wong wong sing sugih nang bumi kie, cepetan koe njaluk ben kae aja angkuh lan aja ngarepna maring barang barang sing ora tetep - ning soale nganggo kesugian. Kae kudu ngarepna maring Allah sing awesh sekabeane kue maring inyong koe sing banget ake'eh ben inyong koe bisa ngerasakna. ¹⁸ Njalukbae maring kae pada kanggo nidokna sing apik, kanggo akeh ngelakokna soal soal sing apik, murah ati lan seneng awesh. ¹⁹ Mulane kue kae ngumpulna banda sing dadi modal sing apik kanggo masa sing bakal teka. Lan kanggo kue kae bakal ulih urip langgeng, ya kue urip sing sejati. ²⁰ Apa sing uis di pasrahna maring koe, jagani kue apik apik, Timotius! Adoih omongan omongan sing ora nana gunane lan ngerebutna nang soal soal sing cara keliru disebut, "ilmu". ²¹ Sebabe ana wong wong sing ngomongna yen kae ndueni ilmu kue, dadine nyeleweng sekang ajaran ajaran Kristen sing kae yakini mbiyen.

2 Timothy

Chapter 1

¹ Timotius, anakku sing tak tresnani! Inyong, Paulus, nulis layang kanggo kowe, moga-moga Allah Bapa lan Isa Almasih awesh mberkati, rahmat lan ayem tentrem marang kowe. ² Kepenginane Allah inyong di dadikna na utusan lan kanggo

wertakna bab urip sing uwis di njajegne karo Allah.³ Inyong matur nuwun marang Allah sing tak layani kanti tulus kaya sing uwis di lakokna nenek moyangku biyen. Inyong matur nuwun marang saben inyong kelingan karo kowe nang ndoaku, wektu awan lan bengi.⁴ Inyong kelingan karo kesusahan atimu. Merga kue inyong kepingin karo kowe ben inyong bener-bener dadi seneng.⁵ Inyong kelingan karo pengadekmu sing temenan marang Isa Almasih, pada karo pengandele eyangmu Lois karo biyunge Eunike. Lan inyong yakin urip uga ana ing kowe.⁶ Mergane kue inyong ngelingna rika kanggo nguripna karunia Allah sing ana nang rika merga numpangaken tangane inyong meng rika.⁷ Merga Allah awèh karo inyong lan rika udu Roh sing gawe wedi. Sebalikne Roh sing mbangkitna kekuatan welas asih lan tertib.⁸ Dadi aja isin crita perkara Isa Almasih lan aja isin merga inyo wong penjara merga Isa Almasih. Sebalike melua susah merga Injil.⁹ Deweke kue sing nyalametna lan ngundang inyong lan rika, sebalike kanggo dasar maksud lan kasih karunia-Nya sajrone Isa Almasih seurunge wiwitan zaman.¹⁰ Siki, Allah nunjukna kemurahaNe marang inyong lan rika karo tekane Raja Penyelamat inyong lan rika Isa Almasih. Isa Almasih nglasna kuasa matine lan gawa urip langgeng liwat Kabar Apik kue.¹¹ Kanggo wartakna Kabar Apik, Allah netepna inyong dadi rasul lan juru piwulang.¹² Merga kue inyong sengsara, nanging inyong tetep mantep merga inyong ngerti bener sing inyong percayai. Lan inyong yakin deweke sanggup jaga nganti tekane dina kiamat.¹³ Melu kanti temenan piwulang sing bener sing uwis inyong wehna marang kowe. Lan kudune rika kabèh tetep nyekele karo iman lan tresna sing dadi deweke inyong lan rika nyawiji karo Isa Almasih.¹⁴ Karo pitulunge Roh Allah sing urip sajrone awake dewek, kudune kowe jaga perkara-perkara sing apik pengaji sing uwis dipercayana karo kowe.¹⁵ Kowe ngerti yen kabèh wong nang wilayah Asia uwis ninggalake inyong-inyong, yakue Figelus karo Hermogenes.¹⁶ Nanging keluarga Onesiforus uwis bolak-balik nyenengna atiku. Moga-mogaha Isa Almasih gelem nidakna welas asih karo kowe. Senadyan inyong nang jero ukuman, Onesipores ora isin karo kahanane inyong.¹⁷ Sawise tekan Roma, deweke ngupaya goleki inyong ngarti ketemu.¹⁸ Lan kowe ngerti nang Efesus akeh banget sing nulung inyong. Moga-moga Isa Almasih nuduhna welas asihne marang wong-wong waktu Isa Almasih ngadili kabèh umat manungsa.

Chapter 2

¹ Timotius, anake inyong! Kudune kowe dadi mantep mergane rahmat sing di wena karo inyong kabèh, wing nyawiji karo Isa Almasih.² Wulangan sing disit rika krungu seka nyong nang ngarepe wong akeh, kudune wehna karo wong-wong sing bisa di endel lan pinter mulang wong lia.³ Kowe kudu melu sengsara dadi tentarané Isa Almasih sing setia tuku.⁴ Dadi tentara sing agi nyambut gawe ora ngurusi awake dewek, mergane kepingin nyenengna atine pimpinane.⁵ Wong tanding ora arep menang yen ora manur aturan.⁶ Wong tani sing uwis nyambut gawe abot, deweke sing sepisan ulih kasih seka tandu rane.⁷ Gatekna apa sing inyong omongna bae mergane Isa Almasih arep awèh karo kowe ngerti sekabahe.⁸ Eling-elingane kie: Kabar Apik sing inyong wertakana kue, Isa Almasih, turunane Daud, yakue Isa Almasih sing wis urip maning seka patine.⁹ Mergane Kabar Apik kue, inyong sengsara; malah di rante kaya wong jahat. Nanging sabdane Allah ora bisa di rante.¹⁰ Kue mergane inyong kuat mikul kabèh, kanggo kepertuare wong-wong sing wis di pilih karo Allah ben kowe ulih keselamatan sing karo Isa Almasih sing langgeng.¹¹ Bener omongan iki, "Yen inyong kabèh mati sajeroné Isa Almasih, inyong kabèh arep wis maning karo Isa Almasih".¹² Yen inyong kabèh tetep tabah, arep mrentah bareng karo Isa Almasih. Yen inyong kabèh mblenjani Isa Almasih, Isa Almasih ya mbelenjani inyong kabèh.¹³ Yen inyong kabèh ora setia, Isa Almasih tetep setia, mergane deweke Isa Almasih ora bisa nentang karo awake dewek Isa Almasih.¹⁴ Elingna lan pesena karo wong kanthi temenan. Arepe Gusti Allah, omongi kae pada ben oja padan ngenani perkara-perkara sing angel. Kue ora ana gunane malah gawe bugar wong-wong sing ngungokna.¹⁵ Kuduna kowe ngupayakena bener-bener ben diakoni karo Allah dadi wong sing pantes megawe kanggo Allah. Upayane ben kowe ora isin karo pegaweanan, sebalike wulangan sing bener karo piwulang-piwulang sing bener seka Gusti Allah.¹⁶ Dohna omongan-omongan sing ora ana gunane sing nista marang Allah. Merga omongan-omongan kue dadekna wong ora bener.¹⁷ Wong-wong kue mrembet kaya penyakit kanker sing ganas.¹⁸ Wong-wong kue uwis nylewengna piwulang sing bener, lan mbugarna pengadele kae wong-wong karo melangnyen kebangkitan diantara wong mati urusan.¹⁹ Nanging dasare Allah kuat lan ora bisa di owahna. Senduwure di tulis kaya kie, "Isa Almasih apal karo wong duwene", lan sing ngaku duweke Isa Almasih, wong kue kudu mandeg kana kelakuane sing ora apik."²⁰ Nang umah gedé ana pirang-pirang barang. Ana sing di gawe karo perak, utawa emas, nanging ana sing di gawe karo kayu utawa kemah. Ana sing di enggo kanggo pegawean mulia lan ana sing di enggo.²¹ Wong sin ngresike awake dewek karo samubarang sing ora apik, wong kue bakal di enggo kanggo pegawean sing mulia. dikhususna kanggo bendorone lan di enggo saben pagawean sing apik.²² Dadina kesenangane wong enom. Upayane urip miturut kersane Allah, setia tuhu karo piwulange lan tresnani karo sekabahe wong, lan urip kaya kue bareng kae sing nyawiji njaluk pitulungan karo Isa Almasih karo ati sing resik.²³ Aja melu sejroning eyel-eyelan wong-wong bodo sing ora ngerti apa-apa. Kowe ngerti yen kabèh kuwe mung ndedekna padu.²⁴ Wong sing nyambut gawe enggo Isa Almasih ora kena padu; deweke kudu ramah karo kabèh wong, bisa mulang wong karo apik lan sabar apik.²⁵ Deweke kudu andhap asor mulang wong-wong sing jeneng mbantah; moga-moga Allah awèh waktu karo wong-wong kue ben tobat seka dosane lan ngerti wulangan sing bener.²⁶ Karo kaya kue kae dadi eling maning ucul seka tali iblis sing uwis ngukumne lan meksa kae kon melu karepe.

Chapter 3

¹ Elingen: wektu dina pungkasan akeh wong kesusahan. ² Menungso pada tresnani awake dewek, mata duiten, angkuh lan seneng nggedebus seneng ngelek-ngelek wong, mbangkang wong tuo, ora ngerti rasa syukur, lan sengit karo perkara-perkara illahi. ³ Wong-wong kue ora tresnani pepadane, ora seng ngampuni, seneng jelekne wong lia, seneng gelut kejem, lan ora seneng perkara apik. ⁴ Wong-wong kue seneng mmlajoni janji, angkuh lan pikiran elek. Wong-wong kue lewih seneng karo kesenengane dunya timbang nuruti karepe Allah. ⁵ Senadyan secara lahire, wong-wong kue taat nglakokna tatanan agama, nanging batine nolak tatanan karo agamane dewek. ndoin wong-wong sing kaya kue. ⁶ Ana antarane wong-wong kue sing uwis nyusup nsng umah-umah, melet wong wadong lemah sing akeh dosa lan dirasuk kepinginan dunya. ⁷ Wong-wong wadon kue terus-terus ora jaluk di wulang, nanging ora tahu bisa ngerti ajaran sing bener seka Allah. ⁸ Semona uga Yanes lan Yambres biyen nglawan Musa, semona uga wong-wong kue nglawan ajarane Gusti Allah. Pikire wong kue uwis rusak lan keyakinane uwis kethul. ⁹ Nanging wong-wong kue ora arep entuk apa-apa, merga bodone kowe wong kue arep keton karo kabeh wong, kaya sing di alami Yanes lan Yambres. ¹⁰ Tapine kowe uwis miloni ajaran-ajaran inyong, kelakuane inyong, lan tujuan uripe inyong. Kowe uwis ndeleng dewek priwe inyong bener-bener percaya karo Isa Almasih Kristus lan melasi pada pada menungsa. Kowe uga ngerti kesabaran dan ketabahan inyong. ¹¹ Kowe uwis ndeleng inyong dianiaya lan inyong menderita. Engko kowe weruh kabeh sing kedadean karo inyong neng Antiokhia, neng Ikonium, lan Listra; lan kowe weruh kabeh sing inyong derita! Tapine Gusti nylametaken inyong saka kabeh kite. ¹² Pancen kabeh ewong sing arep urip ngibadah lan urip menyatu karo Kristus Isa Almasih deaniaya, ¹³ dene wong-wong sing jahat lan wong-wong tukang nglombo arep selote jahat. Kae kabeh nglomboni wong lia mbangkan kae kabeh dewek ke lombo uga. ¹⁴ Tapine ngenai deweke Timotius, kudune deweke tetep cekelan karo ajaran ajaran sing bener sing uwis diajarna karo kowe lan sing kowe percayani sekebeke; sebabe kowe ngerti sapa guru-gurumu. ¹⁵ Kowe kudu emut awit cilik kowe wis ngenal Alkitab. Alkitab kue bisa ngaweih karo kowe pengerten leanggo oleh keslametan ngliwati iman karo Isa Almasih Kristus. ¹⁶ Kabeh sing tenulis se jerone Alkitab, deilhami gaming Allah lan kanggo nggawe kanggo ngajari sing bener, kanggo ngelingna lan mbenerna sing salah lan kanggo ngajar manungsa supayane urip nurut karepi Allah. ¹⁷ Karo Alkitab kue wong sing nglayani Allah bisa dilengkapi segala werna pegawean sing apik.

Chapter 4

¹ Isa Almasih arep teka maning meng dunia kanggo ngadili wong-wong sing urip lan sing mati; lan deweke arep teka kanggo mrentah dadi Raja. Merga kue sing jaluk kanthi temenan kanggo kowe nang ngarepe Allah lan Isa Almasih: ² Wertakne kabar apik, wektu kahanan apik utawa kahanan ora apik, tudokna apa sing kliru, elengna lan omongi kanthi sabar karo pengajaran. ³ Merga arep teka waktune wong ora bisa maning nampa wulangan sing bener, nanging wong-wong kue ngumpulna guru-guru sekarepe dewek kanggo muasna kepinginane. ⁴ Wong-wong kue arep nutup kupinge seka kabar apik kebenaran lan bukak kupinge kanggo dongeng. ⁵ Dadi awasi awakmu dewek karo samu bareng kue, sabar nek urip susah, wertakna kabar apik kue lan lakokna tugas pelayananmu. ⁶ Ngenai awake inyong, uwis tekan waktune inyong arep mati kanggo tumbal marang Allah. Sedela maning inyong arep ninggalken dunia kie. ⁷ Inyong uwis melu lomba kanti bener, lan tekan rampung. Inyong tetep setia karo Isa Almasih tekan patine. ⁸ Lan siki hadiah kemenangan nunggu awake inyong. Waktu dina kiamat, Isa Almasih, Hakim sing adil kue arep nyerahna hadiah kanggo inyong. Lan ora ukur inyong, nanging uga kowe kabeh sing ngenteni tekani Isa Almasih. ⁹ Upayane teka meng inyong secepete, ¹⁰ merga Demas uwis ninggalna inyong marga tresnani dunia iki. Deweke uwis lunga meng Tesalonika. Krekes uwis lunga meng Galatia, lan Titus meng Dalmatia. ¹¹ Ukur Lukas sing manggong karo inyong. Jemput lan gawa Markus kanggo inyong, merga deweke bisa bantu sajrone gaweanku. ¹² Inyong uwis akon Tikhikus lunga meng Efesus. ¹³ Nek engko teka, gawakna mental sing inyong tinggalna nang Troas, umahne Karpus. Gawakne buku-buku ne inyong, sing utama yakue buku-buku sing di gawe seka kertas kulit. ¹⁴ Aleksander, tukang tembaga kue uwis nglakokna perkara-perkara sing ora apik banget meng inyong. Isa Almasih arep bales deweke mnurut lakune. ¹⁵ Kowe dewek kudu ngati-ngati karo kue, merga deweke sengit karo wertane inyong lan rika. ¹⁶ Wektu kue inyong cak pisan mbela diri ora ana wong sing ngancani inyong, kabeh ninggalna inyong. Moga-moga Allah ora nyalahna wong-wong kue sajrone perkara kie. ¹⁷ Nanging Isa Almasih ngacani inyong. Deweke aweh kekuatan dadi inyong bisa wertakna kabeh kabar baik kue ben di nengokna karo wong-wong non Yahudi. Lan inyong bebas seka bahaya kewatiran. ¹⁸ Lan Isa Almasih arep lepasna inyong seka saben upaya sing ora apik. Deweke arep gawa keslametan sajrone sorga. Deweke di luhurna bareng-bareng selamane! Amin. ¹⁹ Salam inyong kanggo Priskila lan Akwila lan kanggo keluargane Onesiforus. ²⁰ Erastus manggon nang Korintus, lan Timotius uwis inyong tinggalane lagi lara nang Miletus. ²¹ Upayakena sebisa-bisa teka sedulurunge musim adem. Ebulus, Pudes, Linus, lan Klaudia ngirim salam kanggo kowe; semana uga kabeh sedulur seiman. ²² Moga-moga Isa Almasih nderekna rika kabeh, Semoga Isa Almasih mberkahi sedulur-sedulur!

Titus

Chapter 1

¹ Titus! Aku, Paulus, sing nulis surat kie lan sing dai kawulane Gusti Allah lan utusane Isa Almasih. Aku dipilih lan diutus kanggo nulungi wong-wong pilihane Gusti Allah men dadi kuat nang aring njero imane deweke. Aku uga kudu ngajari

deweke supaya ngerti ajaran sing bener sing di ajarna nang agamane kiye kabeh.² kue landasane pengarepan yen kiye kabeh arep nerima urip sejati lan langgeng. Gusti Allah wis ndadekna urip kue seurunge kawitane zaman – lan Gusti Allah ora mungkin nglemboni.³ aring wektu sing tepat, Gusti Allah wujudna janjine kue nang njero pesene. Pesen kue uwis di percayakna maring aku, lan aku mbritaknane nang nduwur perentaeh Gusti Allah Juru Selamat kiye kabeh.⁴ koe kue bener-bener anakku, sebab koe lan aku padha-padha wis percaya maring Isa Almasih. Aku ngarepna moga-moga Gusti Allah Sang Rama lan Isa Almasih Raja Juru Selamat kiye kabeh aweh berkah lan kesentosaan maring koe.⁵ ninggalna koe nang Kreta men koe bisa ngurus perkara-perkara sing esih perlu diatur. Karo supayane koe ngangkat pemimpin-pemimpin jemaat nang setiap kota. Lan elinga maring panuntun-panuntunku kie:⁶ pemimpin jemaat kudune wong sing ora due cacad; deweke kudu kur ndue bojo siji; anak-anake kudu wis percaya maring Almasih lan udu sing di kenal dadi bocah brandalan lan sing ora bisa diatur.⁷ jemaat yakue wong sing ngurus penggaweane Gusti Allah, deweke ora ulih ndue cacad. Deweke ora ulih sombong utawa kesuhan, utawa tukang mendem, utawa seneng gelutan, utawa mata duitan.⁸ kudu seneng nerima wong nang umahe, seneng maring perkara-perkara sing apik, bisa nahan diri, jujur suci lan tertib.⁹ kudu cekelan kenceng maring ajaran sing bisa di percaya, kaya sing wis di ajarna maring dirine. Karo kaya kue deweke sanggup aweh nasehat meng wong karo landasan ajaran sing bener, lan nidokna kesalahane wong-wong sing nantang dirine.¹⁰ akeh wong sing seneng mberontak, terutama wong-wong sing maune agama Yahudi; deweke nipu wong liya karo omong kosonge deweke.¹¹ sing kaya kue kudu di tutup cangkeme, sebab deweke ngacokna keluarga akeh karo ajaran-ajaran sing ora-ora. Deweke ngelakoni kue kur kepengin nggolet untung sing ora pantes!¹² nabine deweke, sing asale kan Kereta ya, ngomong, " Wong-wong Kreta selalune nglemboni, lan kaya kewan galak sing rakus lan malesan."¹³ sing diomongna nang nabi kue pancen bener. Kue sebabe koe kudu ngelingna deweke karo ketegas; supayane deweke men nyekeli ajaran sing bener¹⁴ ora nyekeli maning maring dongeng-dongeng Yahudi utawa peraturan-peraturan sing di gawe nang wong-wong sing ora gelem nerima ajaran sing bener.¹⁵ perkara kue suci bagine wong-wong sing suci. Nanging bagine wong-wong sing pikirane kotor lan sing ora ndue iman, ora nana siji-siji bae sing suci, sebab pikiran lan ati nuranine kue wis kotor!¹⁶ ngomong yen deweke kenal karo Gusti Allah, padahal tingkah lakune nantang maring Gusti Allah. Wong-wong kue njijihi, lan deweke ora gelem taat; deweke kue wong-wong sing ora mampu ngelakoni siji-sijia bae sing apik.

Chapter 2

¹ koe, Titus, kudune koe ngajarna ajaran sing pas.² wong lanang sing tua, men supayane pada nahan diri, wicaksana lan urip dadi wong sing patut di hormati. Deweke kudune cekelan maring ajaran sing benerkan Gusti Allah, welas asih sepuhe lan sengsara kanti sabar.³ kue bae kudune koe aweh nasehat maring wong wadon-wadon sing tua supaya kelakuane deweke pas karo apa sing patut kanggo wong sing urip khusus kanggo Gusti Allah. Deweke ora ulih mitnah wong liya, lan ora ulih kecanduan minuman sing mendemi. Deweke kudu ngajari perkara-perkara sing apik,⁴ karo kaya kue deweke bisa mulang wong-wong wadon enom kon melasi bojo lan anak-anake,⁵ bijaksana, urip suci lan dadi biyung sing ngurusi keluarga sing apik sing patuh maring bojone karo kaya kue ora nana wong sing bisa ngina beritakan Gusti Allah.⁶ kue, nasehati wong-wong enom men deweke dadi bijak sana.⁷ njerone perkara, kudune koe dadi teladan sing maen. Nek koe ngajar, koe kudu jujur lan temen-temen.⁸ ucapan-ucapan sing bijaksana, sing ora bisa di ina ngewong, men musuh-musuh mu dadi isin, merga ora nana perkara-perkara elek sing bisa diucap na maring kiye kabeh.⁹ kudu tunduk maring majikane, lan nyenengna atine maring sekabehe perkara. Deweke ora ulih mbantah,¹⁰ nyolong. Kudune deweke nunjukna yen deweke terus ndue sikap apik lan setia, men karo sikap deweke kue wong muji ajarane Gusti Allah, Juruselamet kiye kabeh.¹¹ Gusti Allah wis nunjukna rahmate nggo nyelametna kabeh umat menungsa.¹² Gusti Allah kue mulang kiye kabeh men ora urip maning musuhan karo karepane Gusti Allah lan ora nuruti kepenginane jagat kie. Kito diwulang kon urip nang jagat kie karo ngerti nahan diri, tulus lan setia maring Gusti Allah.¹³ kiye kabeh agi ngenteni dina sing di arep-arepna kue; nang dina kue jagat arep weruh kemuliaane Isa Almasih, yakue Gusti Allah sing Maha Mulia lan Raja Juru Selamat kiye kabeh.¹⁴ sampun ngorbana Dirine kanggo kiye kabeh kanggo mbebasaken kiye kabeh sekan aring sekabehane kejahatan, lan ndadekna kiye kabeh sijine umat sing bebas sekan dosa lan sing dadi Dueke tok, sartane sing rajin nggawe apik.¹⁵ kabeh kue, lan nasehatilah, sarta elingna sing pada ngerungokna koe karo kewibawaan. Aja nganti sijine eweong bae nganggep koe ina.

Chapter 3

¹ anggota-anggota jemaatmu supaya deweke tunduk maring pemimpin-pemimpin lan penguasa negara, sarta taat lan siap ngelakoni kabeh perkara sing apik.² maring deweke supaya aja mitnah utawa padu karo sapa bae, tapine kudu ndue sikap ramah. Kudune deweke ndueni sipa lemah lembut, maring sekabehane wong.³ kiye kabeh gemiyen ya bodo, sedela lan ora taat. Kito di perbudak nang aring pirang-pirang nepsu lan kepenginan; kiye kabeh urip karo niat-niat elek lan iri ati, sarta pada musuhan.⁴ Gusti Allah, Juru selamat kiye kabeh nidok na asih lan keapikan atine maring kiye kabeh.⁵ nyelametaken kiye kabeh, udu merga kiye kabeh uwis ngelakoni sijine perkara sing apik, tapine merga panjenengane kiambak sing ngasihi kiye kabeh. Panjenengane nyelametaken kiye kabeh liwat Roh Gusti Allah, sing aweh meng kiye kabeh kelahiran anyar lan urip anyar karo dalan mbasuh kiye kabeh.⁶ Allah nyurahken Roh Allah maring kiye kabeh karo lantaran Isa Almasih, Raja Juru Selamat kiye kabeh,⁷ merga rahmate Isa, kiye kabeh rukun maning karo Gusti Allah

lan kiye kabeh ulih sejatine urip lan langgeng sing kiye kabeh arep-arepaken.⁸ kie bener banget. Aku kepingin koe negasna perkara-perkara kie, men wong-wong sing percaya maring Gusti Allah temen-temen berusaha nggo ngelakoni penggawean-penggawean sing apik lan berguna nggo sekabehane wong.⁹ debat-debat sing ora nana gunane, cerita-cerita asal muasal, padu lan gelutan ngenani hukum agama. Kabeh kue ora nana paedaeh lan ora nana untunge.¹⁰ sing nyebabna pecah belah nang njerone jemaat, kudune di elingna pisan pindo; bar kue aja maning bergaul karo deweke.¹¹ ngerti yen wong sing kaya kue rusak lan dosa-dosane mbuktikna yen deweke salah.¹² seuwise aku ngutus Artemas utawa Tikhikus meng koe, usaha secepat nggo teka meng aku nang Nikopolis, merga aku niat meneng nang kana semangsa musim atis.¹³ temen-temen nggo ngerewangi Zenas, ahli hukum kue, lan Apolos supaya deweke bisa mangkat lan ora kekurangan apa-apa.¹⁴ dewek kudu belajar perkara-perkara sing apik supaya bisa menuhi kebutuhan-kebutuhan sing diperlukna banget; aja nganti deweke urip ora nana gunane.¹⁵ sedulur sing ana bareng karo aku, kirim salam maring koe. Sampekna salam kiye kabeh maring batir-batire dewek sing seiman. Moga-moga Gusti Allah mberkahi sedulur sing seiman.

Philemon

Chapter 1

Sedulur Filemon,¹ batir lan dulurku! Inyong, Paulus, sing dadi tahanan merga Isa Almasih, bareng karo sedulurku Timotius, nulis surat kie maring koe,² lan maring jemaat sing kumpul nang umahmu; lan maring sedulur kiye kabeh, Apfia lan batir seperjuangan kiye kabeh, Arkhipus.³ Kiye kabeh ngarepaken moga-moga Gusti Allah Bapa kiye kabeh lan Gusti Isa Almasih aweh berkah maring koe. Kasih lan iman Filemon⁴ Setiap wektu inyong ndonga, inyong nyebut jeneng sedulur lan matur kesuwun maring Gusti Allah.⁵ Merga inyong krungu yen sedulur temen-temen percaya maring Gusti Isa Almasih lan melasi maring sekabehane umate Gusti Allah.⁶ Inyong ndonga moga-moga seduluran kiye kabeh dadi wong-wong percaya arep ngasilna pengertian sing lewih gede maring sekabehane berkah sing kiye kabeh ndueni merga nyewiji karo Isa Almasih.⁷ Sedulur Filemon, welasmu maring sekabehane umate Gusti Allah, nyenengna inyong lan aweh dorongan maring inyong! Kabeh umate Gusti Allah wis dadi senang mergane sedulur. Penjaluke kanggo Onesimus⁸ Merga karna kue, dadi sedulur seiman, inyong bisa bae merentahna sedulur nggo ngelakoni apa sing kudu sedulur lakoni.⁹ Tapine merga inyong ngasihi sedulur, inyong mung njaluk tok. Inyong kie wong tuwa lan siki agi di tahan nang njro penjara merga Isa Almasih.¹⁰ Inyong Paulus, ngaturna sijine jalukan meng koe ngenani Onesimus, aninyong nang njerone Almasih. Mergane nang njero penjara kie inyong wis dadi bapak rohanine.¹¹ Gemien dewekne ora berguna nggo koe, nanging siki deweke berguna, udu mung nggo koe tapi nggo inyong oge.¹² Siki wong sing tek melasi ku tek kirim maning meng koe.¹³ Sebenere inyong kepingin nahan deweke karo inyong dadi gantimu, men deweke bisa mbantu inyong, sesuene inyong ditahan nang njro penjara kie merga nyampekna Kabar Apik saka panjenengane Gusti Allah.¹⁴ Nanging inyong emoh ngelakoni apa-apa nek sedulur urung gelem setuju. Inyong lewih seneng nek sedulur ngelakoni karo rila ati dewek; inyong ora gelem maksa koe.¹⁵ Mbok Onesimus pisah sekang sedulure nggo sa wetoro wektu ben sedulure bisa nemoni deweke bali nggo selawas-lawase¹⁶ Siki deweke udu mung kawula nggo sedulur; deweke lewih kan kue. Deweke padha-padha wong percaya sing tercinta. Deweke berguna bangetin nggo inyong, apa maning nggo koe! Mesti deweke berguna banget apik dadi kawula utawa dadi sedulur nang njerone Allah!¹⁷ Merga karna kue, merga sedulur ngang gep inyong batir sepada-pada wong percaya, tampani maning Onesimus padha karo sedulur nerima inyong.¹⁸ Nek deweke ndue salah utawa ndue utang maring koe, men inyong bae sing nanggung kabeh kue.¹⁹ Nah, men bae inyong nulis dewek nang kene: Inyong, Paulus, arep ngelunasi sekabehane (mesti ora usah tek elingna yan sedulur dewek ndueni utang meng inyong, yakue uripmu sing anyar dadi wong percaya).²⁰ Merga karna kue, demi Gusti coba tulungi inyong, senengna atiku dadi sedulur nang njero Almasih.²¹ Inyong nulis surat kie merga yakin yen sedulur arep ngelakoni apa sing tek jaluk. Sebenere inyong ngerti sedulur arep ngelakoni lewih kan kue.²² Sementara kue, tulung sediyakna kamar nggo inyong nang umahmu, sebabe inyong ngarepna Gusti Allah ngabulna dongane sedulur-sedulur sekabehane lan nggawa inyong balik maring koe kabeh. Salam sing paling keri²³ Epafras, sing ana bareng karo inyong nang njero penjara merga Isa Almasih, ngirim salame meng koe.²⁴ Terimalah uga salam batir-batirku: Markus, Aristarkhus, Demas lan Lukas.²⁵ Semoga Gusti Isa Almasih mberkahi koe kabeh. Ormat inyong kabeh, Paulus.

Hebrews

Chapter 1

¹ Seuwis pada jaman gemien Allah bola-bai karo nang njero kepriwe carane ngomong aring leluhur dewek karo perantara nabi-nabi.² Mulane pada jaman keri kie wis ngomong aring dewek karo perantara anake, sing uwis kae terapna nggo sing berhak nrima kabeh sing ana. Mulane kae Allah uwis ndadekna alam semesta.³ Kae ana cahya kemuliaan Allah karo gambar wujud Allah karo nyangga kabeh sing ana karo Firmane sing kebek kekuasaan. Seuwise kae rampung nyanakna nyucikna dosa, kae njagong nang sebelah tengen sing maha besar, nang nggon sing duwur.⁴ Adoh lewih duwur dari pada malaikat-malaikat, pada kaya jeneng sing dikaruniakna aring kae adoh lewih maen dari pada jenenge kae.⁵ Jalaran karo sapa neng antarane malekat-malekat kue pernah deweke omongna: “Anak-Ku koe! Koe uwis Kuanaake pada dina kie?” lan “Aku arep dadi Bapa-Ne, lan deweke arep dadi Anak-Ku?”⁶ Lan nalika deweke

nggawa uga Anak-Ke sing mbarep maring alam dunya dewek-Ke ngomong: “sekabehe malekat Allah kudu nyembah dewek-Ke”.⁷ Lan dene malekat-malekat dewek-Ke ngomong: “Sing gawe malekat-malekat Te dadi bade lan pelayan-pelayan-Ne dadi murub geni.”⁸ Nanging dene Anak dewek-Ke ngomong: “tahtaMu, Ya Allah, tetep kanggo seteruse lan sesuwene, lan tongkat kerajaan-Mu Ya kue tongkat bebener.”⁹ Kowe nyenengi keadilan lan mbenci sing tasik jalaran kue Allah, Allah-Mu uwis ngurapi kowe, karo lenga dadi tanda kesukaan nglewihi kanca-kanca kumpulan-Mu.”¹⁰ Lan maning: “Duh Tuhan disit dewek rika sing ndele dasare bumi, lan langit kuwe gaweane tangan-Mu.”¹¹ Kabeh kue mau bakel serna ning rika tetep ana lan kue mau bakal dadi rusak kaya sandangan.¹² Kaya jubah sing kok gulung kae kabeh lan di ubah kaya kae kabeh yen ganti sandangan ning rika tetep padha lan taun-taun rika bakal ora ana watese.¹³ Lan karo sapa ing antarane malekat iku deweke lan ngomongi “njagongo ning sisih teneng-Ku nganti tak gawe musuh-musuhMu dadi anak-anak ing sikilmu?”¹⁴ Kabeh iku apa ora padha dadi roh-roh sing ngelayani sing dikongkon kanggo ngelayani deweke sing kudu oleh keslametan.

Chapter 2

¹ Merga kue kudu lewih tliti dewek ngganteke apa sing wis dewek krungu, ben dewek aja kanyut di gawa ombaak banyu.² Merga menawa firman ing di omongna nang perantaran malaikat-malaikat tetep kanggo, lan saben langgaran lan ora setia uli piwales sing patut,³ kepriwe maning dewek arep luput, yen dewek ngabekanken keslametan sing gede kue. sing wiwitan dikabaraken nang Tuhan lan nang deweke sing wis ngrungokna, maring dewek karo cara sing bisa diendelna, senajan.⁴ Allah nguataken paksesen deweke uli tanda-tanda lan mujizat-mujizat lan uli pirang-pirang kenyataan penguasa lan karunia roh kudus, sing diedum-edumaken nurut kersan-E.⁵ Merga dudu maring malaikat-malaikat wis Inyong nelukaken jagad sing arep teka, sing dewek omongna kie.⁶ ana wong sing tahu aweh paksesen nang jerone sijine nas, omonge: “menopo menungsa, kados paduko ngengeti, utawa anak manungsa, kados paduko openi?”⁷ wondene panjenengan wis gawe kanggo wektu sing setitik banget lewih endep ketimbang malaikat-malaikat, lan uwis mahkotai karo keluhuran lan hormat.⁸ Kabeh mau uwis panjenengan telukaken sangandapin telaganpakanipun. “merga jerone telukaken samubarang maring panjenengan, ora ana sijine sing Inyong lewati, sing ora tunduk maring kiyambake. ningen saiki durung dewek weruh, samubarang kabeh sawijine uwis ditelukna maring panjenengane”⁹ ningen kiyambake, sing kanggo wektu sing cendak digawe setitik lewih asor tinimbang malaikat-malaikat ya iku Isa Almasih, dewek deleng, sing uli sengsara seda mbanjur kamakuton lan, ka ormatan, supaya merga sih rahmate Allah, panjenengan ngalami seda kanggo menungsa kabeh.¹⁰ Merga pancen uwis mungguh karo kahanan Allah sing agem panjenenganne, sarto deneng panjenengane samu barang kabeh didadehna. ya iku Alloh sing ngawa wong akeh maring kamulyan uga nyampurna gusti isa almasih, sing mimpin deweke maring karahayon, karo sengsara.¹¹ merga panjenengane sing nucikna lan deweke kabeh sing disucikna, deweke kabeh asale sing siji mulane marga panjenengan ya ora izin nyebut deweke sedulur.¹² Atur-E inyong arep ngabarna asma panjenengan maring sedulur-sedulur inyong lan luhurna panjenengan ing satengahing pasamuhan.¹³ lan maring inyong arep deleka kepercayaan dumateng piambake lan maning setemene, la iki inyong lan anak-anak sing uwis di paringaken Allah maring inyong¹⁴ sarehne anak-anak iku kue anak-anak lan getih land aging mulane panjenengane uga dadi pada deweke. supaya marga uli sedanne piambake. panjenengane nyrinakena deweke kae, ya iku iblis sing nguasani pati.¹⁵ lan ben kanggo dalan kie piambake ngeluari deweke kabe sawise umur uripe jeroning pangowulan merga wedi maring pati.¹⁶ merga satemene dudu malaikat sing panjenengan welasi, maring turunane Abraham sing pimabake kasihi.¹⁷ ya kue sebabe, mula jeroning masalah sing piambake dipadakna karo sedulur-sedulur-E, supaya panjenengane dadi iman agung. sing eduwene welas asih lan sing maring gusti Allah, kanggo mbirat dosane wong akeh, kabe menunsa.¹⁸ jalaran sekang piambake deweke wis nandang sengsara merga sekang panggoda mula panjenengane bisa nulungi marang wong sing kena panggoda.

Chapter 3

¹ Mula kuwi, he sedulur-sedulur sing suci, sing olih bagian jero undangan kaswargan, delengen maring Rasullan penggede sing tak akoni, ya kuwi Gusti Yesus,² Sing setya maring deweke sing wis netepna, menkepri we Musa go setya saganep omaeh.³ Mulane kuwi pandele ngane pantes olih kamulyan luwih gede sekang Musa, padha karo ahli bangunan luwih diajeni ketimbang omah sing digawene.⁴ Merga saben omah sing dibangun nang sawijine wong ahli bangunan; nanging ahli bangunan segalane kuwe ya Gusti Allah.⁵ Lan Musa pancen setya sajeroné omah Gusti Allah kepriwe playanane wewi keseksen masalah apa sing arep di kabari mengkone.⁶ Sakjane Gusti Kristus setya meng Anak sing mimpina omaeh; lan omaeh ya kuwi dewek, ngger awake dewek tekan nguemi kepercayaan sing mantep lan kepinginane deweke sing meggahna.⁷ Mula kuwi, kaya sing di omongna Roh Kudus: “Ning dinakie, angger koe ngrungokna swarane,”⁸ Aja mbok atosna atimu padha karo jero gemletek wektu pengujian ning padang gurun,⁹ Nang ngendi nenek moyangmu ngejajal Aku karo dalan nguji Aku, sepisan bae kabeh kelakuan-kelakuanne aku, patang puluh taun lawase.¹⁰ Kiye sebabe Aku murka maring angkatane kuwi, lan ngomong: saben deweke susah ati lan deweke ora ngerti dalan-Ku,¹¹ Mergane Aku sumpah meng jero murka-Ku; deweke ora bakal mlebu ning nggon mandekan-Ku.”¹² Ati-ati, heh sedulur-sedulur ben ning antarane kowe aja olih wong sing atine jahat lan sing ora ngandel ning merga deweke murtad sekang Gusti Allah sing urip.¹³ Mulane nasehatna wong sing arep liane saben dina, selawase esih olih diomongna “dini siki” merga aja ana nang antara kowe sing dadi kuat atine mula nipu daya dosa.¹⁴ Merga dewek wis olih bagian

Chapter 4

nang jero Gusti Kristus, angger bae dewek kuat cek lan nganti maring kerine aring keyakinane iman dewek sing utama.¹⁵ Mulane angger tau diomongna: "maring dina iki, yen kowe krumgu swarane ora usah atosna atimu kaya njero kegeraman."¹⁶ Sapa kue deweke sing menyatna amarahe Gusti Allah, menawane deweke krungu swaraNe? Nek ora salah deweke kabeh sing metu sekang Mesir nang ngisoror pimpinane Musa?¹⁷ Lan sapa kal sing deweke murkakna patang puluh taun lawase? kekra salah deweke sing gawe dosa lan sing mayite guling-guling nang padang gurun?¹⁸ Lan sapa kuwi sing deweke sumpai, angger deweke ora bakal mlebu meng gon mandeke? Nek ora salah deweke sing ora taat?¹⁹ Nek kaya kuwi dewek ndeleng, senjata deweke ora olih mlebu merga deweke ora percaya meng deweke.

Chapter 4

¹ Merga kue: becik awak dewek waspada, sawise aja ana sawijine menunsa nang antarane koe sing dianggep ora katut, kur sepisan janji arep mlebu mengjero nang ndegane tesih ajeg pagu. ² Mergane kanggo awak dewek kawartanan kesenengan. Pada karo wong-wong kabeh, nanging Firman woro-woro kue ora kanggo go wong-wong kae, mergane ora trubus bareng-bareng nang imam karo wong-wong kabeh sing ngrungokna. ³ Merga awake deweke sing beriman. Arep melebu nang nggon ndeg-ndegan kaya sing wis di omong na kae: marakna Aku sumpah nang bebandu Ku: deweke ora bakalan mlebu meng panggonan ndeg-ndeg kan Ku: senjata pegaweanNe wis rampung wiwit jagat di dadekna. ⁴ Merga bab dina ke pitu wis tau di omongi nang sawijine ayat nas: Lan Gusti Allah mandeg ning di na ke pitu sekang sekabehe pegaweane. ⁵ Lan jero neng ayat nas kae awak dewek waca wong-wong kabeh ora bakalan mlebu menggon ndeg-ndeg kan Ku. ⁶ Dadi wis jelas, angger ana cacue wong arep mlebu maring ngon ndeg-ndegan kue. Sedangkan mereka sing wis disit di kabari ke karemane kue. Ora mlebu mergane wong-wong kabeh ora pada manut. ⁷ Merga ne kue pia mbakke netepi uga sawisi neng dina ya kue: "dina kie", nalika pia yambake wis semena lawase ngendikane lantaran Daud kaya sing wis disebut nang dhuwur: "Nang dina kiye, nek kowe krumgu swaraNe, aja atos atimu!" ⁸ Merga, umpamane Yosua wis ngawa wong kabeh mlebu menggon ndeg-ndegan mesti Gusti Allah ora arep ngomong omong masalae dina lia. ⁹ Dadi masih ana maning dina nde-ndegan, dina ke pitu, kanggo umat Gusti Allah. ¹⁰ Merga kue sapa bae wis mlebu meng panggonan ndeg-ndegaNe, kae dewek wis mandeg sekang segala pegaweane, pada karo Gusti Allah mandeg sekang pegaweanNe. ¹¹ Mula kue wis bae awak dewek kudu usaha nggo mlebu mengjero ndeg-ndegan kue ben jaana wong libu merga melu contoh sing ora taat iku uga. ¹² Merga pengundikane Gusti Allah iku gesang lan santoso serta wih landep tinimbang sekabeane pedang kang landep kiwe tengen misah na nyawa Roh ros-rosan karo sing sudi; Ia mbedak na pikiran ati dewek kabeh. ¹³ Lan ora ana siji-siji ne makhluk sing bisa umpe nang ngarepan Ne. Merga ne sekabeane ora ketutup lan ngeblag nang ngarep mripate deweke sing kanggo deweke wong-wong kabeh sing kudu aweh tanggung jawab. ¹⁴ Merga kue awake dewek due imam gede Agung, sing wis ngeliwati sekabehe langit, yakue Gusti Yesus Anak Allah, mula kue awak dewek diantebna uga mandat imam awak dewek kabeh. ¹⁵ Merga imam gede sing awak dewek dueni, udu mung imam gede sing ora bisa melu ngrasakna wadine-wadine awak dewek kabeh, kewalikane pada karo awak dewek, deweke wis ngrasakna, mung ora gawe dosa. ¹⁶ Mula kue awak dewek kudu bener-bener wani medek tahta kasih Karuniane, ben awak dewek nrima lan mat lan nemokna kasih Karuniane nggo ulih pitulungan awak dewek titi wantine.

Chapter 5

¹ Sebab saben pemimpin jemaat, sing di pilih sekang antarane menungsa, sing di tetepna kanggo menungsa sejerone hubungan wong kae kabeh karo gusti Allah, ben deweke aweh persembahan kanggo nebusi dosa. ² Deweke kudu bisa ngerti wong-wong sing nakal lan wong-wong sing sesat, sebab awake deweke akah kelemahane. ³ Sing kudune kanggo awehnakorban werga dosane, ora mung kang umate, tapi uga kanggo awake dewek. ⁴ Lan ora ana wing siji pun sing njiot kehormatan kue kanggo awake dewek, tapine di undang kanggo kue nang Allah, kaya sing wis tau di lakoni nang Harun. ⁵ Semono uga Kristus ara muji-muji awake dewek dadi pimpinan jemaat, tapi di puji-puji nang deweke sing bersabda maring Deweke: "AnakKu koe! Koe wis tek kon manak nang dina kie: ⁶ Kepriwe sabda Ne nang sejerone cerita sejene: "Koe kanggo imam selawas lawase, ngetutna aturane Melkisedek." ⁷ Sejerone uripe dadi menungsa, deweke wis aweh pendonga lan penjalukan karo nangis lan keluane maring gusti Yesus, sing sanggup nyametna sekang maut, lan merga taat te deweke di rungokna. ⁸ Lan senjata Deweke kue Anak, deweke wis wis sinau dadi manut sekang si wis di lakoni sengsara Ne. ⁹ Lan sawise deweke sempurna, deweke dadi pokok keslametan, sing langgeng kanggo kabeh wong sing manut maring Deweke; ¹⁰ Lan deweke kon dadi pimpinan jemaat nang Allah ngetutna Melkisedek. ¹¹ Soal masalah kue akeh sing kudu enyong kabeh omongna, tapi sing angel kanggo ngomon na, sebab kowe wis alon gole ngrungokna. ¹² Sebab senjata koe, di deleng sekang wektu ne, wis kudune kudu dadi guru, koe asih kudu di wulang maning dasar-dasar pokok aturane gusti Allah, lan koe esih mbutuhna susu, udu panganan atos. ¹³ Sebab sap bae sing esih mbutuhna susu, deweke ora paham wulangan sing bener, sebab deweke bocah cilik. ¹⁴ Tapi panganan sing atos nggo wong-wong sing wis gede, sing sebabe nduem pendelengom sing wis di latih nggo mbedakna sing apik sekang sing nakal.

Chapter 6

¹ Sebab kuwe ayuh inyong kabeh tinggal na ndisit sekang ajarane Kristus. Lan ngaleh maring kemajuan sing kebek aja

inyong kabeh nggletakna maring asal gaweanmu dewek sing degawe nang kowe dewek. Gawean sing ora kanggogawe lan percaye maring gusti Allah.² Ya kuwe wulangan soal kaya dene baptisan utawe donga, menyate wong-wong ngiti lan ukuman selawase.³ Lan kuwe sing arep tak gawenek Gusti Allah ngijim.⁴ Sebab deweke sing dapadangi atine.⁵ Lan sing ngrasakna sabdane sing apik sekang gusti Allah. Karunia-karunia nang ndunya sing arep teka.⁶ Kayanesing murtad maning ora bakal dianyara sepi san maning sang kaya kuwe, sampe deweke percaya sebab deweke nyalipna maning anak Allah nggo awake deweke lan ngina nang arepe wong akeh.⁷ Sebab lemah sing nyedot banyudan singsem medun kana nduwun. Lan sing ana hasnele danduran sing kanggo gawe nang kae pada sing ngerjakna, nampa rejeki sekang gusti Yesus.⁸ Tapi nek lemah kuwe hasile suket ri lan suket sing ora kayo gawe lan wis perek nang ajale sing kepe nganggo pembakaran.⁹ Tapine he sedulur-sedulurku sing tal, tresnani, senjata inyong kabeh ngo mong kaya kuwe soal kowe, inyong kabeh ngandel nel duwene rencana sing luwih apik, sing tujuane gawe slamet.¹⁰ Sebab Allah udu ora adil mula deweke arep klalen maring pegoweane lan Aresnamu sing kowe ketona maring jenenge playanan kowe kanggo. Wong-wong suci lan esik kowe lakoni nganti siki.¹¹ Tapine nyong kabeh kepengin, nben kowe deweke nidokna sing sebenere pada kanggo ndaden pengarepanmu sing esih duweni semestine nganti tekan sing keru dewek.¹² Supaya kowe aja nganti kalonen, tapi dadi menurut deweke sing ulih iman tau ke sabaran ulih bagean sing di janjika Allah.¹³ Pada wektu Gusti Allah aweh janjine maring Abraham deweke janji kanggo awake dewek. Sebab ora nana wong sing tuwih ngejaba deweke.¹⁴ Jere sing sebenere setemene inyong arep ndongakna. Kowe sing akeh banget lan arep nggawe kowe lawih akeh.¹⁵ Abraham ngenteni lan sabar lan kaya kuwe deweke ulih sing di janjikna maring deweke.¹⁶ Sebab wong sumpah nggowong sing luwih duwur lan sumpah kuwe ndadekna kuwat maring deweke. Sing nutupi sekabeh ane tuduhan.¹⁷ Sebabe kuwe bon wong pada ngandel maring inyong sing kudu ditetpna, gusti wis nalene awake nganggo janjine.¹⁸ Ben ora ulih lorone kemestian sing ora ganti-ganti, sing kepriwe gusti ora bisa nglomboni, nyong kabeh sing nggoleti lindungan sing ulih dukungan sing kuat nggo harapan sing nang arepe inyong pada.¹⁹ Pengarep arepe kuwe angnang jangkar sing teguh lan aman bagi awake dewek, sing wis di lakoni sedurunge masalah.²⁰ Nang ndi Yesus wis mlebu dadi permulaane inyong kabeh waktu deweke ngetutna imam gade ngati selawase.

Chapter 7

¹ Sebab Melkisedek Raja sing apik lan imame Gusti sing paling duwus: Deweke lunga mapag Abraham wektu Abraham halites ngalahna Raja raya, lan mberkati wong wong kuwe.² Maring deweke uga Abraham aweh seper sepuluhe sekang kabenane ngetutna arti Melkisedek kue sing disit disite Raja kebeneran, lan uga Raja maen, ya kuwe Raja ayam tentrem.³ Deweke ora due Rama lan benyung, ora due keturunan, ora ana dina kawitan lan ora ana dina pol polan, lan sebabe kuwe deweke di dadekna pada bae anake. Gusti, kae tetep tek dadekna ketua selawase.⁴ Di emut-emut kaya ngapa gedene wong kuwe, sing maring awake Abraham, bapa nenek moyange dewek, aweh seper sepuluhe sekang hasil rampasane sing paling apik.⁵ Lan kae kabeh sekang bocah-bocah Lewi, sing nampani jabatan, imam ulih tugas, ngetutna aturan taurat, kanggo narik perpuluhan sekang umat israel, ya kuwe sekang sedulur dulure kae kabeh. Senajan kae kabeh anane keturunane Abraham.⁶ Tapi Melkisedek, sing udu keturunane wong wong kae, narik perpuluhan sekang Abraham lan aweh rejeki maring kae kabeh nang sing lewih duwur.⁷ Pancen ora bisa di sangkal, yen sing lewih endep, di wei rejeki nang sing lewih duwur.⁸ Lan nang kene menungsa menungsa sementara nampa ni perpuluhan, lan nang kana deweke, sing nang Gusti di wei kesaksian, yen deweke esih uripi.⁹ Mulane bisa di omongna, yen nganggo lantaranane Abraham di tarik uga perpuluhan sekang Lewi, sing wajib nampani perpuluhane.¹⁰ Sebab deweke esih ana nang njero awakebapa termasuk pewarise, wektu Melkisedek mapag bapa pe warise kuwe.¹¹ Mulane kuwe, umpamane nang imamat lewe wis nganti sempurna sebab mergane imamat kue umate israel. Wis nampani taorat, apa sebenere esih butuh wong cia tetepna dadi imam dege menurut aturane Melkisedek lan sing ceritane Gusti ora di omongna ngetutna aturane Harun.¹² Sebab, umpamane imamat malik, dewek arep malik maning hukum taorat kuwe.¹³ Sebab deweke, sing di tunjuk nang kene, keblebu suku liane; sekang suku kie ora ana wong sijipun, sing tau nglayani nang mezbah.¹⁴ Sebab wis di ngerteni nang wong kabeh, yen tuhane dewek asale sekang suku yehuda. Lan kang gone suku kuwe Musa ora tau ngomongna apa bae soal imam-imam.¹⁵ Lan bab kuwe adoh lewih temenan maning umpama di tetepna wong siji sing dadi imam liane ngetutna carane Melkisedek,¹⁶ Sing dadi imam udu nganggo aturan aturane menungsa tapi dasare urip sing ora bisa mati.¹⁷ Sebab nek Gusti di wei kesaksian kaekudune dadi imam selawase, ngetutna aturne Melkisedek.¹⁸ Pancen aturan hukum wektu ndisit ora kanggo nek hukum kuwe ora due kekuatan lan kuwe sebabe ora kanggo gawe.¹⁹ Sebab hukum taorat pada bae ora nggawa kesempurnaan tapi siki wis di tokna penggrepan sing lewih apik, sing merek na nyong kabeh karo Gusti Allah.²⁰ Lan pada bae kaya soal kiye ora dadi nganggo janji pancen kae kabeh wis dadi imam tanpa janji.²¹ Tapi deweke nganggo janji lan deweke ora arep ngajog, koe dadine imam selawase.²² Kaya kuwe Yesus sing dadi jaminan sekang njerone perjanjian sing lewih kuat.²³ Lan nang jumlah sing gede kae kabeh wis dadi imam sebab kae kabeh di pinging nang celaka kon tetep dadi imam.²⁴ Tapi sebab deweke, tetep selawase, imamate ora bisa pindah aring wong liane.²⁵ Sebab kuwe deweke sanggup nylam etna nganti sempurna kabeh wong sing percaya gusti Yesus teka maring Allah. Sebab deweke urip kanggo pengantarane kae kabeh.²⁶ Sebab imam gede sing kaya kuwe, sing tek butuh na yakuwe sing lugu, ora salah, ora cela, sing di pisah sekang wong wong sing dosa lan lewih duwur sekang nggone tingkat tingkat sorga.²⁷ Sing ora kaya imam imam gede liane, sing saben dina aweh korban kanggo dosane dewek, lansa uwise kuwe tembe kanggo dosane umate. Sebab soal kuwe wis di lakoni sepisan kanggo selawase, wektu deweke aweh awake

dewek kanggo korban.²⁸ Sebab hukum taorat netepna wong wong sing di liputi kelemahan dadi imam gede, tapi janji sing diomongna terus sekang hukum taorat netepna bocah sing wis sempurna nganti selawase.

Chapter 8

¹ Pokok sekang sekabehe rembuge dheweke kabeh kiye: kito dhuwe Imam Agung sing kaya kuwe, sing ngelenggaih nang sebelah tengen singgasana ingkang Maha Agung nang swarga.² Lan karo ngelayani ibadah nang papan suci, yakuwe nang jero kewan sejati, sing didekna Gusti lan dudu nang menungsa.³ Jalaran saben Imam Agung di tetepna kang ngenei kurban lan persembahan lan merga kue Yesus perlu duweni sawijine kanggo dipisungsungi.⁴ Sekirane panjenengane nang bumi kiye, panjenengane babar pisan ora bakal dadi imam, merga nang kene wis ana wong-wong sing ngenei piusung-usung miturut hukum Taurat.⁵ Ladenane dheweke kabeh yakue gambaran lan bayangan sekang apa sing ana nang swarga; padha karo sing ditidokna aring Musa, nalika dheweke ngadana kemah: "Dieling" kaya kiye sabdaNe," mula kowe gawe kabehane kue manut conto sing wis ditidoki aring kowe nang gunung kae.⁶ Nanging siki piyambake wis ulih leladenan sing linewih kang agung, merga piyambake dadi perantarane prajanjani kang lewih mulya, sing di landasi janji sing lewih luhur.⁷ Mula, perjanjian sing sepisan dhisit kae ora cacad, ora bakal digoleti maning kanggo sing ke pindhane.⁸ Sebab piyambake cacad karo ngendika: "Sebenere bakal tekan wektune," mengkono pangandikane Gusti pangeran, "Aku bakan nata prajanjani anyar kanggo kaum Israel karo kaum Yehuda."⁹ Dudu kaya prajanjani sing Aku nata karo leluhure dheweke wektu Aku nyekel tangane dheweke kabeh metu sekang tanah Mesir. Merga dheweke wong-wong kae ora padha manut, prajanjaniKu, lan Aku moh aring dheweke kabeh," mengkono ngendikane Gusti Pangeran.¹⁰ "Mula kiye prajanjani sing Aku nata kanggo kaum Israel sewise wektu kae," mengkono pangandikane Gusti, "Aku netepi praturanku nang nalar budine wong-wong kae lan nulisi nang batine kae kabeh, mula Aku bakal dadi sesembahane kae kabeh lan kae kabeh bakal dadi umatKu."¹¹ Lan dhewek kabeh ora bakal ngajari maning aring padha-padha wargane, utawa aring padha-padha sadhulure karo ngandhani: wawuin Gusti pangeran! Merga kae kabeh, gedhe cilik, bakal wawuh Aku.¹² Aku bakal nandukna welas asih aring keluputane kae kabeh lan ora maning ngelingi dosa-dosane dheweke kabeh.¹³ Mula merga panjenengane ngendika bab prajanjani sing anyar, panjenengane genahna sing sepisan dadi prajanjani sing lawas. Lan apa sing wis lawas wis dadi bodhol, wis perek karo sirnane

Chapter 9

¹ Pancen perjanjian sing pertama dueni peraturan nggo ngibadah karo nggo nggon kudu gawean tangan menungsa.² Merga ana sing disiapna suatu kemah, yakue bagian sing paling ngarep karo nang kana ana kaki dian karo meja karo roti sajian. Bagian gie di jenengi nggon sing suci.³ Nang mburi tenda sing keloro ana suatu kemah maning sing dijenengi nggon sing maha suci.⁴ Nang kana mezbah mbakar ukapan kang emas, karo tabur perjanjian kae sing di simpen buli-buli emas inine endi, teken harun sing tau tunas karo Firman Tuhan nang watu sing ditulis perjanjian,⁵ karo nang duwure rong grup kemuliaan sing nglingungi tutup pendamaian. Tapi hal kie ora bisa dewek omongna siki kudune umpet-umpetan.⁶ Kaya kie carane nggon kie sing suci diatur. Mulane imam-imam tansah mlebu meng njero kemah sing paling ngarep kae nggo nglakukna ibadah deweke.⁷ Tapi nang njero kemah sing keloro kur nggo imam gedetok sing mlebu setaun sepisan, karo kudu getih sing kae sediakna merga awake deweke karo merga pelanggaran, sing digawe nang umate karo ora sadar.⁸ Karo kie roh suci ngomongna, merga dalan sing meng nggon suci kue ora ke bukak, ngasi kemah sing pertama kue esih ana.⁹ Kae anu hiasan jaman siki. Pada karo kae nyediakna sing ora bisa nyempurnakna deweke sing nyediaknane nurut ati nurani deweke,¹⁰ Merga kabeh kue, nang sanding panganan karo inuman sing apa bae ana pembasuhan, kur nggo peraturan sing nggo urip isnaeni, kur ngasi laku ngasi tibane wektu anyar.¹¹ Tapi Kristus uwis teka dadi imam gede nggo hal-hal sing apik karo arep teka: kae uwis nglewati kemah sing lewih gede karo sing lewih sempurna, sing udu digawe nang tangan menungsa, - artine sing udu gaweane kie,¹² karo kae uwis mlebu sepisan nggo selawase meng njero nggon sing suci udu karo gawa getih wedus lanang karo getih anak sapi, tapi karo gawa getih dewek. Karo kae uwis ulih kelepaan sing kuat.¹³ Merga, nek wedus lanang karo getih sapi lanang karo sipretan awu sapi enam nyucikna deweke sing najis, mulane deweke disucikna nganggo cara lahiriah,¹⁴ Sepira lewih getih Kristus, sing nang roh sing kuat uwis nyiapna awake dewek aring Allah nggo sesuguan sing ora cacat, arep nyucikna ati nurani dewek kelakuan-kelakuan sing sia-sia men dewek bisa ngibadah aring Allah sing urip.¹⁵ Merga kae anu pengantara kang suatu janji sing anyar, men deweke sing uwis diceluk bisa nrima bagian langgan sing di janjiknya, merga kae uwis mati nggo nebus pelanggaran sing uwis dilakukna selama perjanjian sing pertama.¹⁶ Merga nang ndi ana surat, nang ndi kudu diwei ngerti perkara keputen sing gewes surat kae.¹⁷ Merga suatu surat anyar sah, nek sing gewes surat kae uwis mati, merga kae ora payu, selama gawes surat kae esih urip.¹⁸ Ya kue mergane, nek perjanjian sing pertama ora disahna ora nganggo getih.¹⁹ Merga seuwis Musa mbritakna kabeh prentaane ukum taurat aring kabeh umat, kae njukut getih anak sapi karo getih wedus lanang karo banyu, karo wulu abang karo hisop, terus nyipreti kitab kae dewek karo kabeh umat,²⁰ karo ngomong: "gie getih perjanjian sing di tetepna Allah nggo koe."²¹ Karo kemah karo kabeh alat nggo ibadah dicipreti kaya kue karo getih.²² Karo arep suatu disucikna nurut ukum taurat karo getih, karo ora mutahna getih ora ana ampunan.²³ Dadi segala suatu sing nglambangna apa sing ana nang suargo kudu ditahirna secara kaya kue, tapi barang-barang sorgawi dewek nang sesuguan sing lewih maen dari pada kue.²⁴ Merga Kristus udu mlebu meng njero tempat suci gawean tangan menungsa sing kudu kaya gambaran bae kang sing sebenere, tapi meng njero suarga dewek nggo

ngadep maring Allah nggo kepentingan dewek.²⁵ Karo kae udu mlebu nggo bola-bali nyiapna awake dewek kepriwe imam gede setiap taun mlebu meng njero nggon suci getih sing udu getieh dewek.²⁶ Merga nek kae kudu bola-bali sengsara semenjak dunya kie didakna. Tapi siki kae kur sepisan tok nyatakna awake dewek, nang zaman keru nggo ngapus dosa nang korbane.²⁷ Karo pada kaya menungsa ditetepna nggo mati kur sepisan tok, karo ssewise kae di akimi.²⁸ Kaya kue mbireng Kristus kur sepisan tok ngorbana awake nggo nanggung dosa akeh wong. Seuwise kae arep nyatakna awake sepisan maning ora nanggung dosa nggo nganugrahna keslametane aring deweke, sing ngenteni kae.

Chapter 10

¹ Nang jero ukum Taurat mung ana bayangane bae kang keslamatene sing arep teka, lan ora hakekat kang keslamatene kuwé dewek. Mergane kuwi karo korbane sing padha, sing saben taun terus-terusan di persembahna ukum Taurat ora mungkin nyempurnakna kabeh sing teka njukut bagiane nang njerone.² Mulane yeh hal kuwindayan, mesti wong ora persembahna korban maning, mulane dewek kabeh sing ngelakokna ibadah kuwi ora sadar maning mengdosa sawise nyucikna sisan go selawa-lawase.³ Nanging justru sekang korban-korban kuwi saber taun wong ngeling-Na mergaanane dosa.⁴ Mulane ora mungkin getih sapi lahang utwa getih wedus lanang ngilangna dosa.⁵ Merga kuwi dong dewek mlebu meng dunya, deweke ngomong: "Korban lan persembahan ora kowe karepaken - nanging kawe wis nyempakna awak go aku."⁶ Maring korban ngobong lan korban ngebusek dosa jenengan ora ngersani.⁷ Banjur Aku ngendika: "Tenan Aku rawuh; njero luntungan kitab ana tulisan perkarane Aku go ngelakoknake karepane-Mu, yo Gusti Allah-Ku."⁸ Nan duwur deweke ngomong: "korban lan persembahan, korban ngobong lan korban busek dosa ora kowe karepna ling kowe ora karepna lan jenengan ora kersa maring deweke."⁹ Lan banjur ngen dikane: "Kudu Aku teka go ngelakokna kekarepan-Mu." Sing sawiji yombu sekna, men jejegna sing keloro.¹⁰ Lan mergakekarepane iki kito wis dikudusna sepisan go selawas-lawase nang persembahan Ne raga Gusti Yesus Kristus.¹¹ Seteruse saben imam ngelakokna saben dina pelayanane lan berulang-ulang mempersembahkan korban sing padha, sing padha pisan ora olih ngilangna dosa.¹² Nanging deweke, sawise mempersembahkan mung kotbah siji bae merga dosa, deweke njogong nggo selawas-lawase nang sebelah tengen Gusti Allah,¹³ La saiki dewek mung ngenteni tekane, nang ngendi mungsuh-mungsuhe arep ndakdekna andelan sikile.¹⁴ Mergane mung siji korban bae deweke wis sempurnakna go selawas-lawase kabeh sing deweke kudusna.¹⁵ Lan tentang hal kuwi Roh Kudus uga mewe keseksen maring kito,¹⁶ Mergane sawise deweke barfirman: "ikilo perjanjian sing arep takanakna karo kabeh sawise wektu kuwi; uga deweke berfirman: "Aku arep ndelehna ukum-Ku nang jero ati kabeh lan nulisna njero ngakal budi kabeh,"¹⁷ Lan Aku ora agi ngelingna dosa-dosa lan kesalahane kaben.¹⁸ Dadi mergane gosekabeh kuwi ana ngapurane, ora perlu maning dipersembahna korban merga dosa.¹⁹ Dadi, sedulur-sedulur nang getieh Yesus dewek siki aken kewanian arep mlebu meng njero enggan suci.²⁰ Sebabe kae wis mbukak dalan sing anyar lan sing urip kanggo dewek nglalui takbir, ya kuwe awake dewek.²¹ Lan dewek nduweni siji wong imam gede kanggo pimpinan umaeh Allah.²² Sebabe kuwe ayun dewek ngadep Allah karo ati sing tulus ikhlas lan keyakinan iman sing jejeg, sebabe atine dewek wis di resiko sekang ati nurani sing jahat lan awake dewek wis di raupi karo banyu sing murni.²³ Ayun dewek jejeg ngakoni aring pengakuan soal pengarepan dewek, sebabe kae sing najnikna setiane.²⁴ Lan ayun dewek saling ngatekna, supayane dewek saling ndorong aring welas asih lan aring pekerjaane sing apik.²⁵ Ya aja dewek ngadohi sekang pertemuan-pertemuan ibadane dewek, kaya dibiasakna nang pirang-pirang wong, tapine ayuh dewek saling marahi lan nambah giat nglakoni njelang dina Tuhan sing medeki.²⁶ Sebabe nek dewek sengaja gawe dosa, seuwise olih pengertian soal kebenaran, mulane ora ana maning korban nggo ngapus dosa kuwe.²⁷ Tapine sing ana ya kuwe kepatian sing medeni arep ngakimi lan geni sing dahsyat sing arep ngesengna kabeh wong durhaka.²⁸ Nek ana wong sing nolak hukum Musa, kae di ukum pati tanpa welas asih sing keterangane loro utawane telu wong seksi.²⁹ Saking lewin abote ukuman sing kudu di tibakna nang kae, sing ngidek-idek Anak Allah sing nganggep kotoran getih nyepakati sing nglomboni lan sing ngenyek Roh welas karunia?³⁰ Sebabe dewek ngenal kae sing ngomong: "pewelasan ya kuwe hak-ku. Aku sing arep nuntut pewelasan" lan maning: "Tuhan arep ngakimi umate."³¹ Ngeri betul, nek tiba meng njero tangane Allah sing urip.³² Juntana arep masa sing biyen. Seuwise kowe nrima padang, kowe aken sengsarane sebabe kowe bertahan aring perjuangane sing abot.³³ Apik wektu kowe di dadekna tontonan nang cacian lan kesengsaraan, utawane wektu kowe njikot bagiane aring kesengsaraane deweke sing diperlakokna sateruse.³⁴ Pance kowe wis melu njikot bagian maring nartane kowe di jaluk, kowe nrima hal kuwe karo kesenangan, sebabe kowe ngerti nek kowe nduweni harta sing lewih apik lan sing lewih netep sifate.³⁵ Sebabe kuwe kowe aja ngesotna kepercayaanmu, sebabe gede upah sing nungguni.³⁶ 36Merga kowe mbutuhna ketekunan, supayane seuwise kowe nglakokna kekarepane Allah, kowe olin sing di janjikna kuwe.³⁷ 37"Sebabe semending, nganti saking semendinge waktu ne maning, lan kae sing arep teka, wis arep ana, tanpa mbatalna ketekalane."³⁸ 38"apine wong-Ku sing bener arep urip nang iman, lan nek kae mbatalna, mulane Aku ora ngresani ring kae. 39Tapine dewek udu wong-wong sing mbatalna lan mati, tapine wong-wong sing ngandel lan sing ulih urip.

Chapter 11

¹ Iman kuwe jaminane sapa bae wektu deweke ngarepna samubarang. Kuwe jaminane kanggo samubarang sing durung keton.² Margo saka iman wis diwehna seksi maring leluhure dewek.³ Margo iman dewek ngerti, menawa jagad raya wis didadekna nang Sabdane Gusti Allah, mula apa sing dewek deleng wis dadi apa sing ora bisa dewek deleng.⁴ Mula iman

Habel wis nyausake korban marang Gusti Allah korban sing lewih apik saka dene korban Kain. Karo dalan kaya kuwe deweke oleh kaseksen maring deweke, menawa deweke bener, mula Gusti Allah seneng nampani persembahane iku lan merga iman kuwe esih ngomong, sawise deweke mati.⁵ Merga iman Henokh kejunjung ben deweke orang ngalami mati, lan deweke ora ditemokna, mula Gusti Allah uwis njunjungna, mula sadurunge deweke kejunjung, deweke ulih kaseksen, menawa deweke nyenengaken maring Gusti Allah.⁶ Nangin tanpa iman ora mungkin wong nyenengna marang Gusti Allah. Mula sapa bae sing mlingeh marang Gusti Allah, deweke kudu percaya dene Gusti Allah ana, lan banjur Gusti Allah meringi upah maring wong sing bener-bener nggoleti Piyambake.⁷ Mergo Iman mulane Nuh karo pituturing Gusti Allah ngani apa bae sing urung keton karo tekan nyapna perahu kanggo nyelamatna wenargane ??? lan mulane iman kuw, deweke ngadili jagad, lan deweke ditetapna kanggo nampa kebeneran, pada karo imane.⁸ Mergo iman Abraham manut, mulane deweke ditimbal kanggo mangkat maring negeri sing arep ditampani dadi warisan. Banjur deweke mangkat ora ngerteni penggonan sing dituju.⁹ Mergo iman deweke manggon nang tanah sing dijanjekna iku koyah-koyah ana nang tanah liya lan nang kono deweke manggon nang tenda daro Isak lan Yakub, sing manut dadi siji-sijine ahli waris.¹⁰ Kiye kabeh jalaran Abraham ngerti nek deweke arap manggon nang negri sing fondasine digawe lan dirancang nang Gusti Allah dewek.¹¹ Marga iman deweke karo Sara ulih kekuatan karo nuruna anak putra, dene umure sing lunges. Margo deweke nganggo piambake, sing maringi janji kue setia.¹² Ia iku jalarane mula sekang salah sijine wong, persasap wong sing wis mati pupus kasiban keturunan keturunannya gede leayah lintang nang langit lan kayah pasir nang laut sing ora kena diitung akehe.¹³ Sajerone iman deweke kabeh iki wis mati dadi wong sing ora ulih apa sing dijanjikna kae. Nanging sing kang kadoan ndelenge lan ngawe-awe maring deweke lan sing ngaku deweke kabeh ya kue wong liya lan sing teka nang bumi kiye.¹⁴ Jalaran deweke sing ngomong kaya kuwe wis jelas nek kabeh kae lagi nggoleti negrine dewek.¹⁵ Pancen nyata nek deweke kae pada kangen maring negarane sing ditinggal, deweke bisa bali maning.¹⁶ Nanging sabalike ora kaya kuwe, deweke kepengin panggonan sing luwih apik, ya kuwe, nang lemah surgawi. Dadine, Gusti Allah ora isin dijenengi Allahe deweke, jalaran Penjenengane wis nyiapna panggonan kanggo deweke.¹⁷ Mergane iman, sawise diuji, Abraham ngorbana Isak. Pancen bener, deweke sing seneng nampani janji malah kudu ngurbanna anake siji-sijine, perkara kiya wis diomongna,¹⁸ “Turunane Isak kae sing arep diakoni turunanmu.”¹⁹ Abraham percaya nek Gusti Allah kuwe bisa nguripna Isak sekang kematiane, lan kena diarani nek deweke nampani Isak maning.²⁰ Mergane iman Isak memberkahi Yakub lan Esau mengenai??? perkara-perkara sing arep teka.²¹ Mergane iman Yakub, wektu deweke meh arep mati, mberkahi anake Yusuf siji-siji. Banjur nyembah karo temungkul nang nduwure tongkate.²² Mergane iman, Yusuf nalika wektu matine wis cedek, ngomongna bab lungane turunan Israel sekang Mesir lan ngongkoni deweke kanggo nggawa balung-balunge bali.²³ Mergane iman, Musa, wektu deweke lair, diumpetna karo wong tuane telung wulan suwene jalaran deweke ndeleng nek Musa kue bayi sing apik rupane, lan deweke ora wedi karo prentahe rajane.²⁴ Mergane iman, Musa sawise gede, ora gelem diceluk putrane anak wadone Pringon.²⁵ Deweke lewih seneng nandang sengsara bebarangan karo umate Gusti Allah, tenimbang sawetara ngrasakna kesenengane dosa.²⁶ Deweke nganggep diremehna jalaran melu Kristus kuwe dadi kesugihan sing luwih gede ketimbang kabeh donyane wong Mesir, jalaran delengane deweke diarahna maring upah sing arep ditrima.²⁷ Mergane iman deweke ninggalna Mesir. Ora jalaran eweke wedi karo kamurkane sang raja, nanging jalaran deweke wis mantep ndeleng/nunggoni Kiyambake sing ora keton.²⁸ Mergane iman deweke nganakna Paskah lan percikan getih, bensi penumpes sing arep numpes bocah sing mbarep ora bisa numpes bocah mbarep keturunan Israil.²⁹ Margane iman deweke kabeh sis nglewati segara Abang pada karo nglewati lemah garing. Padahal wektu wong-wong Mesir nyoba, kabeh kae pada kelelep.³⁰ Margane iman tembok Yerikho pada ambrug, sawise diubengi pitung dina lawase.³¹ Margane iman Rahab, wong wadon nakal kae, ora katut ketumpas bebarangan karo sing ora manut, margo deweke uwis nampani para telik nganti slamet.³² Banjur apa maning sing kudu tek omongna? Jalaran inyong arep kentekan wektu yang inyong nyritakna babe Gideon, Barak, Samson, Samuel, Yefta, Daud, lan para nabi-nabi,³³ sing imane wis ngalahna kraton-kraton, ngamalna pengadilan, lan ulih apa sing wis dijnjkna. Deweke kaewis nutup cangkeme singa-singa,³⁴ nyirepna geni sing mulap-mulap, ucul sekang lendepe pedang, mari sekang penyakit-penyakit, dadi kuat nang peperangan, lan uwis ngusir tentaranne musuh pada mlayu.³⁵ Wong-wong wedon kae uwis nampa baline urip wong-wong sing uwis mati. Nanging kabeh ora kaya kuwe, liyane ngejorna deweke disiksa lan ora gelem nampani kebebasan, ben deweke kabeh kae ngalami petangen (tangi) sing lewih apik.³⁶ Ana maning sing dienyek-enyek lan disiksa lan dipentungi, malah ana sing dijeret lan dipenjara.³⁷ Deweke kae dipateni karo watu. Ana sing digraji dadi loro. Ana sing dipateni karo pedang. Kabeh kae pada ngembara (nglambrang separan-paran) nganggo klambi sekang kulit domba lan kulit wedus pada kecingkrangan (kekurangan pangan), sengsara, lan dianiaya.³⁸ Jagad kiye ora pantes kanggo deweke kabeh. Deweke kabeh ngumbara (nglabrang kana-kene) nang alas, gunung-gunung, gua-gua, lan cela-cela (luwengan) ning lemah.³⁹ Senajan wong-wong kabeh kae wis pantes ning ngarsane Gusti Allah jalaran imane, kabeh kae ora ulih sing wis dijanjekna.⁴⁰ Jalaran Gusti Allah wis nyediakna samubarang sing lewih apik kanggo inyong kabeh, (supaya) nek tanpa inyong kabeh ora nana kasempurnan.

Chapter 12

¹ Merga inyong kabeh nduweni saksi akeh kaya dene lamuk/mega sing ngubengi inyong kabeh. Ayo nyong kabeh nggletakna momotan lan dosa sing ngalangi inyong kabeh lan lomba kanti tlaten jeroning lomba diwajibake maring inyong kabeh.² Ayo inyong kabeh nglakokna nganggo mata sing katujokna maring Isa Almasih, sing mimpin dewek

jeroning iman lan nggawa iman dewek iku maring kasempurnan, sing karo ngabekna mantep manggul salip, mikul salip sing wis disediakna kagem piyambake, sing saiki lenggah nang sisih tengen palenggahane Gusti Allah.³ Eling terus maring Piyambake, sing mantep nahan pambantah omongan sengite wong-wong sing dosa nglawan deweke dewek, ben kowe aja dadi lesu lan bebeh.⁴ Jerone perang kowe nglawan dosa kuwe durung ngetokna getih.⁵ Lan kowe uwis kelalen maring pituture sing diomongna maring kewe kabeh kaya dene maring bocah-bocah. Hei anakKu, aja nyepelekna wulangane Gusti Allah. Lan aja bebeh nek kowe ielingNa.⁶ Merga Gusti ngajar wong sing ditresnani lan inyong nggebugi sing dianggep kaya bocah.⁷ Menawa kowe kudu nanggung ajaran. Allah ngajar kowe kaya bocah neng endi bocah-bocah sing ora diajar nang ramane.⁸ Nanging nek kowe ora diajar, kaya kabeh wong sing kudu dadi bagean ning ajaranNe, dadi kowe kuwe anak jadah lan dudu anake dewek.⁹ Sateruse inyong kabeh nduwe rama nang ndonya sing ngajari inyong kabeh, lan nyong kabeh ngregani deweke kabeh. Lah apa maning Bapake sing lewih kuasa karo roh lan kabeh-kabeh ning ndonya sing urip?¹⁰ Marga kowe ndidik dewek jeroning wektu sing setitik pada karo apa sing kowe anggep apik. Nanging Penjenengan ngajar dewek kanggo apike nyong ben inyong keduman panduman jeroning kasuciane.¹¹ 1Pancen saben-saben ajaran nang wektu inyong diwehna ora nekakna kesenangan, nanging kesedihan, nanging pas kuwe inyong ngasilna woh kayekten sing njalari tentrem maring kowe, sing dilatih nang kae.¹² Merga kuwe kencengna tangan sing lemes lan dengkul sing keklok.¹³ Lan jejegna mlakune nggo sikilmu ben sing pincang aja kepleset nanging dadi mari.¹⁴ Usahakna urip tentrem karo wong-wong kabeh lan oyoken kasucen merga tanpa kesucen ora nana sing bisa ndeleng Gusti Allah.¹⁵ Padha diawas ben aja nganti ana sing ngedohna kae sekang sih-rahmate Gusti Allah, ben aja nganti tukul oyod sing pait sing nuwuhna rerusuh lan sing njemberi wong akeh.¹⁶ Aja ana wong sing dadi jina utawa sing nduweni pepenginan sing asor kaya Esau, sing ngedol wewenange nggo pangan sepining.¹⁷ Merga kowe ngerti, menawa sawise, nalika inyong arep nempani berkah kue, inyong ditampik, sebab inyong ora ulih wewenang nggo ndandani keluputane, senajan inyong nggoleti karo ngupaya kanthi mrebes mili.¹⁸ Merga kowe ora teka maring gunung sing bisa dicekel, gunung sing genuine sing mulad-mulad, pepeteng, alimengan lan lesus.¹⁹ Mring unine sangkakala lan unine swara sing gawe deweke sing ngrungkona njaluk ben aja ngomong maring deweke maning.²⁰ Merga deweke ora betah ngrungkona prentah kiye: “Kewan bae sing nyenggol gunung kudu dibalang karo watu.”²¹ Pandangane kae medeni banget wektu nabi Musa ngendhika: “Inyong kewedenan banget lan gemeter.”²² Nanging kowe uwis teka nang gunung Sion, nang kotane Gusti Allah sing urip, Yerusalem swaega lan maring malekat sing jumlahe sewuan sing lagi rame-rame pesta.²³ Kowe kabeh wis teka nang golongan bocah-bocah mbarep sing wis dicatet nang swarga, maring Gusti Allah sing ngadili wong kabeh, lan maring roh-roh bener sing uwis dadi sempurna.²⁴ Kowe kabeh wis tekan maring Isa Allmasih, sing dadi Pantawise prajanjian anyar, lan pengepyuran getih sing omongane lewih kuat tinimbang getihe Abel.²⁵ Jaga-jaga ben kowe ora nolak Kiyambake sing medarake SabdaNe. Jalaran nek deweke kabeh ora mencolot wektu deweke kabeh nolak Kiyambake sing ngelingna wong-wong kabeh sing nang ndonya kae, mesti inyong kabeh ora bisa mencolot nek inyong kabeh mlengos sekang Penjenengane sing ngendika sekang sorga.²⁶ Wektu kuwe, NgendikaNe ngorekna jagad. Nanging siki Kiyambake aweh janji lan ngendika: “Sepisan maning Inyong arep ngorekna dudu mung bumi bae nanging langit uga.”²⁷ Kiye tembunge, “Esih sepisan maning,” nidokna maring sembarang sing bisa dioreg arep dibuang, nanging sembarang sing didaekna ben tetep manggon.²⁸ Dadi, merga inyong kabeh nampa kraton sing ora bisa diorek-oreg, ayo pada ngucapna panuwun lan ngibadah maring Gusti Allah nurut cara sing dikarepna maring Kiyambake, karo ati sing ngajeni lan wedi.²⁹ Jalaran Gusti Allah kuwe geni sing nggesengna.

Chapter 13

¹ Supayane mlihara kasih lan paseduluran!² Kowe aja kelalen aweh samubarang amring wong, merga yen gawe kaya kuwe maring wong wong sing ora diengerteni artine yen kowe wis nglayani malaikat-malaikat.³ Kelingana maring wong wong kunjara, merga kowe dewek uga yakuwe termasuk wong wong kunjara. Lan elingana maring wong wong sing dipilara sakerepe dewek, merga kowe dewek uga esih urip nang alam dunya kiye.⁴ Mulane kowe kabeh kudu ngormati maring pernikahan lan kowe aja nganti nyemarna kamar sing goturu, merga wong wong tukang ngutis lan sing seneng zina bakal di aadili nang gusti Allah.⁵ Kowe aja dadi budake duwit lan trima apa anane sing kowe nguweni. Merga Gusti Allah wis aweh sabda: “Aku sepisan sepisan ora bakal Ngejorna kowe lan sepisan sepisan aku ora bakal ninggalna kowe.”⁶ Merga kuwe nele wis temen aku kabeh bisa ngomong: “Gusti Allah kuwe nulungi aku. Inyong ora bakal wedi. Apa bae sing bisa diperdaya nang wong maring Inyonge?”⁷ elingana maring pimpinan pimpinane kowe, sing wis nyampekna sabdane Gusti Allah maring kowe. Gotekna pungkasan uripe deweke lan tiruwa imane wong kae kabeh.⁸ Yesus Kristus tetp pada dina wingi utawane dina siki lantekan sasuwene.⁹ Kowe aja nganti disedatna nang werna werna piwulange wong asing. Merga sing apik yakuwe, yen atimu dikuatna karo kasih karunia lan ora karo sawernane panganan sing ora ana paedahe maring wong-wong sing nuruti aturan-aturan panganan sing kaya kuwe.¹⁰ Inyong kabeh nduweni tempat persebaham lan wong wong sing ngalayani kemah ora ulih mangan sekang apa bae sing ana nang sanyjerone.¹¹ Nek awake kewan-kewan sing getihe di gawa mlebu maring tempat sing suci(kudus) nang imam gede kanggo tanda korban mbusek dosane, dibakat nang sajabane kemahan.¹² Yakuwe sebabe Yesus wis kelata-lara nang sajabane lawang sing gometu lan mlebu kanggo nyucekna umate lantaran karo getihe dewek.¹³ Merga kuwe Inyong kabeh ayuh pada mangkat meng deweke nang sanjakane kemahan lan karo nanggung kenistaane.¹⁴ Merga nang kene inyonge kabeh ora duwe umah/panggonan sing netep; inyonge golet kuta sing arep tak parani.¹⁵ Merga kuwe ayuh

inyong, nang deweke, mergane aweh sesembahan puji syukur maring Gusti Allah yakuwe ucapane tembang sing muliakna jenenge Gusti.¹⁶ Lan kowe aja nganti kelalen gawe apik lan aweh bantuan, merga korban-korban sing kaya kuwelah sing dikenakna maring Gusti Allah.¹⁷ Patuilah pimpinan-pimpinanmu lan manuta maring deweke, merga deweke sing nyaga maring awakmu, mergane wong-wong kuwe sing nduweni rasa tanggungjawab maring kowe. Nganggo dalan kuwe deweke bakal nglakokna karo seneng, ora karo mengeluh, merga bab kuwe ora bakal ndadekna kauntungan nang kowe.¹⁸ ngonga'a terus kanggo Inyong, merga inyong percaya, yen ati nuranine inyong kuwe apik, merga nang hal apa bae inyong kepengine nduweni urip sing apik.¹⁹ Lan nganggo cara khusus aku nasehati kowe, supayane kowe nglakokna, supayane aku lewih cepet dibalekna maring kowe.²⁰ Mulane Gusti Allah dame sejahtera, sing nang gerine perjanjian sing kekal wis nggawa maning sekang antarane wong mati pangangon gedhe sakabehe domba, yukuwe Yesus, Gusti Allah Inyong kabeh.²¹ Kirane wis nglengkapi kowe nganggo cara sing apik kanggo nglakokna karepe, lan ngerjakna nang sajewone inyong apa bae sing ulihna nang deweke, nang Yesus Kristus. Mukur nang deweke bae kamulyan nganti sak lawase ! Amin.²² Lan Aku nasehati kowe, sedulur-sedulur, supayane omongan-omongan nasehat kiye maring kowe.²³ Ngretenana, yen Timotius, sedulure inyong kabeh, wis mangkat. Secepete sawise deweke teka, aku arep teka meng gonmu bareng karo deweke.²⁴ Sampekna kabar maring pimpinanmu kabeh lan kabeh wong suci (kudus). Tampani bae kabar sekang sedulur-sedulur sing nang Italia.²⁵ Kasih karuania bareng-bareng kowe sekabehane.

James

Chapter 1

¹ sekang Yakobus hamba Allah lan Tuhan Isa Almasih Kristus sing ana rolas suku nang perantauan. Iman karo hikmat.² Anggeplah kaya nggo ngepenakna, gopadane kowe tiba mengjero kaya-kayane godaan,³ kowe ngerti soal ujian karo imanmu kowe ngasilna ketekunan.⁴ jormalah ketekunan kuwe ulih buah sing mateng, supaya kowe dadi sempurna lan wutuh lan ora kekurangan suwatu apa bae.⁵ seandene nang sandingmu ana sing kurang enak seandene deweke njalukna maring Allah, sing awehna maring kabeh wong maring murah pikiran lan maring ora tangi-tangi magane soal kuwe arep diweini nangkana.⁶ ia njaluke jero iman, lan babarpisan aja bimbang sebab wong sing senenge pada karone sing diombang-ambing nang angin.⁷ sing kaya kiye aja ngira yen deweke arep nrima apa bae kang Tuhan.⁸ wong sing gawe lara ati ora tenang uripe.⁹ sedulur sing ana njero keadaan sing mlarat bermegah soale kedudukanye sing endep.¹⁰ sing sugih soale kedudukane sing rendah sebab ia arep lenyap kayak kembang suket.¹¹ matahari terbit karo panas terik lan mlayukna suket kuwe ngantekan layu kembang lan ilang semangere, pada karo wong sugih nang tengah-tengah segala usahane ya arep ilang.¹² wong sing bertahan dalam percobaan. Soal uji ya apabila ya uwis kuwat arep nampa mahkota kehidupan sing dijanjikna Allah, maring wong siapa sing aweh.¹³ wong dicobai aja ya ngomong-ngomong percobaan kiye teka sekang allah sebab Allah ora ulih dicobai nang sing jahat, lan ya dewek ora jajali sapa bae.¹⁴ tiap-tiap wong di jajali nang kepenginane dewek soale ya diseret lan dipikat olehnya.¹⁵ karepe kepengin kuwe uwis di buaih ya melahirkan dosa : lan mulane dosa kuwe wis mateng, ya melahirkan maut.¹⁶ sing tek emani ajarlah sesati!¹⁷ aweh sing apik lan wahyu sing sempurna, tekane sekang nduwur diduna sekang bapa segala terang padanya ora ana perubahan utawa bayangan karna pertukaran.¹⁸ karepe dewek ya uwis ndadekna aku ulih Firman kebenaran supaya aku pada tingkat sing tertentu dadi anak sulung nang antara kabeh ciptaaNe.¹⁹ sedulur-sedulur sing tek melasi emuta hal kiye saben wong karepane cepet nggo ngrungokna tapi lambat nggo omong-omongan lan juga kesuwen nggo kesuh;²⁰ jengkel wong ora ngerjakna kebenaran nang ngarepe Allah.²¹ kuwe buanglah kabeh wektu kue sing kotor lan kejahatan sing kaya kuwe akeh kuwe lan tampani maring lemah lembut Firman sing tertanam nang njero atimu sing kuwasa jiwamu.²² hendaklah koe pelaku Firman karo udu prungon tok sebab ora demikian kowe nglomboni awake dewek.²³ siki wong kudu krungu Firman bae ora nglakukna, kae anu seumpama wong sing lagi ngawasi raine sing sebenere nang ngarep kaca.²⁴ bae kae delengna awake, kae uwis apa kae cepet klalen kepriwe raine.²⁵ barang siapa nliti ukum sing sempurna, ya gue ukum sing merdekakna wong, karo tekun nang njero, kae arep seneng karo perbuatane.²⁶ ana wong nganggep awake ngibadah, tapi ora mengekang ilate, kae nglembuni awake dewek, maka sia-sialah ngibadah.²⁷ sing murni lan sing ora bercacat nang adapan Allah, sebabe dewek, ialah ngunjungi yatim piatu karo randa-randa njero kesusahane kae, karo njaga men awake dewek ora diceramaiah nang dunya.

Chapter 2

¹ sebage wong sing beriman maring Isa Almasih Kristus, Tuhan dewek sing mulia aja iman kue koe ngamalna karo mandeng raine.² ana wong mlebu nang njero kumpulan karo ngango cicin emas lan kelamben bagus lan teka nek wong kereh mengkonoh karo nganggo kelambi elek.³ koe ngormati wong sing kelamben apik lan ngomong karo silahkan tuan njegong nang enggon sing apik agi karo wong sing kere koe ngomong ngadeg nangkana utawane njegong nang lante lan perek tumpuan sikilku.⁴ koe wis gawe beda nang njero atimu lan melaku dadi hakim karo pikiran nakal.⁵ sedulur-sedulur sing aku wis udu Allah milih wong-wong sing dianggap kere oleh dunya kiye supaya dadi sugih nang njerone lan dadi ahli waris kerajaan sing ewis dijanjikan" karo bareng sapa sing aweh dewek.⁶ koe uwis ngelek-ngelek wong-wong kere udu justru wong-wong sugih sing ngidokna koe lan sing nyeret koe pengadilan.⁷ deweke sing nyumpahi jenenge sing mulia, sing Allah koe dadi milik Allah".⁸ tetep anak koe ngelakokna hukuman utawane sing ditulis ndalem kitab suci

Chapter 3

ngaweh padane menungsa persis awakmu dewek koe gawe apik.⁹ kalo koe mandeng raine koe gawe dosa lan ulih hukuman kuwe dadi nyata karo koe ngelakokna pelanggaran.¹⁰ barang sapa nurut kabeh ukumanku tapi ngelalekna siji bagian kang deweke lan salah nang arep sekabeh.¹¹ lan sing ngomong aja jinah lan karo ana aja mateni dadi anak koe ora berjinah tapi mateni maka koe dadi pelanggaran ukuman juga.¹² lan berlaku persis wong-wong sing areo diadili ukuman sing memerdekakan wong.¹³ menghakimi sing ora melas arep melaku nduwure wong sing ora welas kasihan arep menangi nduwure penghakiman iman tanpa gawean.¹⁴ gunane sedulur-sedulurku ana wong ngomong sebab kae nduweni iman, padahal kae ora ndueni perbuatan? Wis iman kae nylametna kiye.¹⁵ wong sedulur apa sodari ala duwe karo kurang pangan sedina dinane.¹⁶ wong antara koe ngomong : “slamet jalung nganggolah kain panasa karo mangon nganti wong tapi kae ora awek aring deweke apa ora perlu bagi awake, apa gunane kue?”¹⁷ ana hal karo iman : jika iman kue ora disertai gawean, maka iman kue ana hakekatnya adalah mati.¹⁸ engko ana wong ngomong : “Karo koe ana iman karo aku ana gawean, aku arep njawab deweke: “Tindakna maring aku imanmu kue tanpa gawean, lan aku arep nindakna aring koe imanku kang gaweanku.¹⁹ percaya bahwa ana siji Allah bae? Kue apik tapi setan-setan pun juga percaya arep hal kue lan deweke gemetar.²⁰ menungsa sing bebal, gelem koe ngakoni siki, bahwa iman tanpa gawean anane iman sing kosong?”²¹ Abraham, bapak ku di benerna nang perkara-perkarene? Nembe deweke ngandepna Ishak, anake: nang nduwure mesbah?²² weruk, yen iman nyambut gawe karo perkara-perkara kue iman dadi sempurna.²³ dalan kaya kiye geneplah nas sing ngomong “nembe Abraham percaya maring Allah, Allah ngetungna hal kue maring deweke kanggo kebenaran nek kaya kue Abraham di sebut : sahabat Allah.²⁴ koe weruh bahwa menungsa di benerna karo gawean lan udu soal iman.²⁵ udu wis mesti Rahab. Pelacuran kuwe di benerna nang gawean deweke lan ngumpetna wong-wong sing di kongkon kuwe nang njero umah terus menolong deweke lolos nganggo dalan sing sejen.²⁶ persis awake ora nganggo Roh mesti mati seuwise, ana iman ora nganngo gawean uga mati

Chapter 3

¹ aja nganti akeh wong nang sekitare koe dadi guru, sebab deweke ngerti nek dadi guru arep di hakimi manut ukumane sing lewih abot.² dewek kabeh duwe salah nang njero perkara apa bae ; sebab sapa sing ora sing ora salah nang jero omonge, dewek kue wong bener, sing bisa juga nahan awake.³ kango nahan maring cangkem jaran, supaya nurut meng dewek.⁴ kapal-kapal karo dalan mau dewek bisa ngendalikna kabeh awake sing gede, kae diobahna nang angin banter nanging bisa di setir.⁵ karo ilat, wujud cilik nanging bisa ngelapna perkara-perkara sing gede. Delengna, sepira pun cilike geni, ia ulih bakar utan sing gede.⁶ be anu geni : “kae ngrupakna suatu dunia kejahatan karo njukut nggon nang antara anggota-anggota awak dewek sebage suatu sing ulih ngotori kabeh awak ngurupna roda keuripane dewek.⁷ jenis kewan sing galak lan manuk-manuk sing ladak, serta kewan-kewan mrembet karo kewan-kewan sing bisa dipateni karo uwis dipateni nang sifat menungsa.⁸ oora nan wong sing kuasa ngululuhnu ilat sing ladak lan racun sing bisa mati.⁹ ilat dewek bisa muji Tuhan ; bapake dewek karo ilate dewek ngutuk menungsa sing diciptakna mirip rupa Allah.¹⁰ lambe sing siji metu berkat karo kutuk. Hal gie sedulur-sedulurku, ora ulih ana sing kedadean.¹¹ ana tik sing ngetokna banyu adem karo banyu asin sing pada.¹² apa ana wit ara ewehe wit Zaitun. Karo ana pokok anggur sing ngasilna buah ara? Demikian mbarang mata banyu asin ora ulih ngetokna banyu tawar.¹³ sing nang antarane koe bijak lan berbudi cara urip sing apik ndadek ena tumindah sing apik, uga sopan santun.¹⁴ koe ndueni rasa iri ati lan karo kepentingan dewek, uga aja goroh lan nglawan sing bener.¹⁵ udu hikmat sing tekane kang nduwur nanging asale kang dunya, nepsune menungsa sing di lebone setan-setan.¹⁶ nang endi ana iri ati karo mentingena awake dewek ? Nang kono ana masalah sing ala karo jahat.¹⁷ hikmat sing sekang duwur kue murni amah, tentram, ngelamah, manut miturut akeh welas asih, lan tindakan sing apik, ora mihak lan munafik.¹⁸ aweke sing ana nang kebenaran ndadekna dame.

Chapter 4

¹ endi tekane sengketa karo geletun nang antara koe? Udu tekane kang hawa nafsumu sing saling berjuang nang njero awakmu? ² kepengian suatu, tapi koe ora ulih, terus koe mateni ; koe iri ati, tapi koe ora tekan tujuane koe, terus koe gelut karo padu. Koe ora ulih apa-apa sebab koe ora donga. ³ koe donga mbireng, tapi koe ora nrima apa-apa, sebab salah donga, sebab sing koe jaluk gue nko koe entengna nggo muasna hawa nafsumu. ⁴ koe, wong-wong sing setia ! Arane koe ngerti, sebab sahabatan nang dunya gie, kae dadekna awakmu musuh Allah. ⁵ koe ngira, sebab kitab suci tanpa alesan ngomong : “roh sing ditempatna Allah nang njero awake dewek, dikepingini karo cemburu” ! ⁶ kasih karunia sing dianugerahna nang deweke aring dewek, lewih gede dari pada kae. Sebab kae ngomong : “Allah nantang wong sing sombong, tapi eman meng wong sing eman ati”. ⁷ kae tunduk aring Allah, karo nglawan iblis, maka kae arep mlayu kang koe ! ⁸ koe aring Allah, karo kae arep merek aring koe. Marikna tanganmu hai koe wong-wong dosa ! Karo sucikna atimu, hai koe sing duakna ati ! ⁹ malange koe, berduka cita karo ngratapi : hendak guyune koe ganti karo ratap suka citane koe karo dukacita. ¹⁰ awakmu nang ngarepe Allah, karo koe arep ninggalna koe. ¹¹ aja koe saling mitnah ! Barang siapa mitnah dulure dewek apa ngakimi, kae mencela ukum karo ngakimi : karo nek koe ngakimi ukum maka koe udu penurut ukum, tapi hakime. ¹² ana siji sing gawe ukum karo hakim, yague sing kuasa nylametna karo mateni. Tapi sapa koe, ngasi koe gelem ngakimi sesama menungsa? ¹³ siki, hai koe sing ngomong : “dina gie apa ngesuk dewek mangkat meng kota anu, karo nang kana arep urip setaun karo dagang serta golet untung”. ¹⁴ kae ora ngerti apa sing kedadean ngesuk. Apa artine uripmu ? Uripmu gue bagekna uap sing sedela bae keton terus ilang. ¹⁵ koe kuddu ngomong : “nek Tuhan menghendaki,

deweke arep urip karo gawe gie karo bae. ¹⁶ siki koe nyombongna awakmu seuwise ana salah. ¹⁷ nek koe ngerti kepriwe gie kudu gawe sing apik, tapi kae ora nglakukna, dosa.

Chapter 5

¹ siki sampean wong-wong sugih, nangislah karo diresepi kabeh susah sing nimpah sampean ! ² wis bosok, karo anggon-anggonmu wis di pangan rayap ! ³ karo perak wis karaten, karo karate sing arep dadi saksi waring sampean sing arep mangan dagingmu kaya geni, sampean singumpulna dunya sedina-dina sing agi ngahiri. ⁴ krungu jeritan seru, karna ongkos sing sampean tahan gone kuli sing manen kasile ladangmu. Wis tekan mengkupinge Tuhan semesta alam Tuhan deweke sing manen tanduranmu. ⁵ kasile wis urip karo seneng-seneng nang bumi, ⁶ wis marem atimu pada kaya wektu dina penyembahan. ⁷ kae, sedulur-sedulur, pada sabarlah sampe di tekani Tuhan ! Sebenere petani nunggu kasil sing ana regane kang tanaeh karo deweke sabar sampe wis udan musim gugur karo udan musim Trubus. ⁸ kudu sabar banget atimu, karna tekane Tuhan wis perek ! ⁹ aja sampean ngomel-ngomel karo pada nyalahna, men sampean ora di ukum. Sebenere hakim wis ngadeg nang lawang. ¹⁰ melu bae niru lara karo kesabaran para nabi sing wis ngomong demi jenenge Tuhan. ¹¹ aku nyebut deweke seneng, lantaran deweke sing nekuni ; sampean wis ngurungu so'al seuwise sediakna Tuhan deweke, karna Tuhan maha penyayang karo akeh welas asine. ¹² sing terutama, sedulur-sedulur nggo wong mriang arep demi bumi apa demi hal sing lia. Jika ya, hendaklah koe ngomong ya, jika ora hendaklah koe ngomong ora, men koe aja kena ukuman. ¹³ ana wong nang antara koe sing sengsara, ayuh dewek donga! Ger ana wong sing seneng Ayuh dewek nyanyi! ¹⁴ ana wong antara koe mriang, Ayuh dewek nyeluk para panatua rombongan, men ke dongakna serta nglosna karo lenga jero jeneng Tuhan. ¹⁵ donga sing lair kang iman arep nyalmetna wong mriang kae karo Tuhan arep nangikna kae ; karo jika kae uwis gawe dosa, trus dosane kae arep diampuni. ¹⁶ gue koe saling ngakuni dosamu karo saling dongakna, men koe mari. Donga wong sing bener, bila koe yakin didongakna, saking gede kuasane. ¹⁷ anu wong sing biasa pada kaya dewek, karo kae uwis bener-bener donga, men udan aja medun, karo alas pun mendung meng bumi selama telung taun karo nem wulan. ¹⁸ kae donga mbireng karo langit ngeduna udan karo bumi mbireng ngetokna buaeh. ¹⁹ men ana nang antara koe sing nyimpang kang kebenaran karo ana wong sing gawe kae mbalek. ²⁰ sebab barang siapa gare wong dosa mbalek meng dalan sing sesat, kae arep nyalmetna jiwa wong gue kang maut karo nutupi ake dosa.

1 Peter

Chapter 1

Salam seka Petrus ¹ Seka Rasul Petrus Yesus Kristus kanggo wong-wong seng pada sumebar ning wilayah Pontus Galatia, KapadokiaAsia ia Bitinia seng dipilih. ² Awit gemiyen Karo Allah sang rama kang di cucekna Karo Roh. Supaya uripe taat kanggo Kristus Yesus Ian oleh cepretane betihe. Berkah kemurahan ian Ayem tentrem kasokna ana ing Uripmo.Kekarejaning orep ³ Mulia Gusti Allah Ian rama seka Gusti Yesus Kristus seng pada karo sih ramahte Gusti seng bede banget, sing wis nglarno inyong kabeh sak Jrong angen- angen urip lantaran uripe Kristus Yesus seka antarane wong mati. ⁴ Banjur nampa warisan sing langgeng, ora bisa rusak Ian ora bisa Alum: sing disimpen ning suwarga kanggo kowe. ⁵ Yo iku kowe sing di lindungi karo kuasane Gusti Allah marga seka percaya keselamatan sing dicawisna kowe ing Dina akhir. ⁶ Ana ing kana kowe seneng banget , senajan ming sedela, yen dibutuhkan kowe kudu nanggung sengsara werna- werna coba'an. ⁷ Pamri percaya luwin aji tinimbang emas sing bisa rusak, arepa wis di uji nganggo geni, wujud murni ian oleh panglembana, kamulyan lan kaormatan nalika Yesus Kristus nyatakna. ⁸ kowe durung tau neleng deweke, anginge kowe tresna mareng deweke, arepo kowe siki durung tau deleng deweke nanging kowe percaya marang deweke, kowe seneng lan bungan sing ora bisa siomongna lan sing di barengi kamulyan, ⁹ Mergo kowe wis tekan tujuane percaya, ya iku kanggo keslametane jiwo ne kowe. ¹⁰ Sebeb keslametan kiye, nabi-nabi sing ngomongna kamulyian sing bakal kedadean sing dakale dadi duweke koneya iku sing wis di teliti lan di sinaoni kanti teliti banget. ¹¹ Wong ake pingin ngerti sapa ian kapan wektune sing di maksud karo Roh Kristus sing ono deweke naliko ngramal bab Kristus sengsara lan sak wise kuwe di mulyakna. ¹² Tumprape nabi-nabi iku nyatakna yen wong-wong kabeh ora nglayani awake dewek-dewek, nanging nglayani kowe bab-bab sing wis di wartakna ming kowe karo wong-wong sing ngabarna Injil kanggo kowe lantaran Roh Suci sing di utus seka surfa, bab-bab iku sing pingin banget dibuktekna karo malaikat-malaikat. Dikeluk Kanggo Urip Suci ¹³ Merga kowe siapna akal buri ne kowe lan waspada deleng kepinginan kone kabeh ono ingrahmate sing diwenehna kowe wektu Kristus Yesus di nyatakna. ¹⁴ Tumprape anak-anak sing nurut ojo nurut ing nafsu bejate kowe nalika kowe isih urip nganggo uripe wong bodo, ¹⁵ nanging sucikna kabeh tingkah laku ne kowe, kaya Gusti Allah sing nyeluk kowe ya iku suci. ¹⁶ Sebab ana tulis kowe kudu suci sebab inyong suci. ¹⁷ Yen kowe nyelok deweke sebagai rama, yaiku deweke sing ngadili saben wong nurut sing di lakona wong kabeh orambedak-mbedakna sakjroning dadi wong neka duwes orip sing shaleh. ¹⁸ Karo ngerteni yen kowe wis di tebus seka orip sing sia-sia sing teles rusak kaya dene emas utana perak. ¹⁹ Nanging nganggo getihe Kristus sing mulia, getih anak-domba sing luwit aji lan sing sempurna. ²⁰ Merga Kristus wis dipilih sak durunge jagat di gawe, nanggng deweke agi keton ing jaman akhir iki kanggo kowe. ²¹ Lewat deweke kowe dadi percaya mareng Allah, ya kuwi Allah sing nangekna Yesus seka antaraning wong mati lan Allah sing menehi kamulyan nggo deweke supaya percaya lan pengarep-ngarep kowe marang gusti Allah. ²² Merga kowe wis

nyugekna jiwane sakjroning nurut ono ing kayketen banjur nduwe katresnan seduluran sing tulus. Ayo pada nresnon, sing temenan seka ati sing murni.²³ Mergo kowe di larna maning, ora seka ninih sing teles mati, ya kuwe nganggo pangucape gusti Allah sing urip langgeng.²⁴ Kitab suci ngomongna, “Kabeh sing urip ya kuwe kaya suket, lan kamulyane kaya kembang suket, suket banjur alum lan kembang gogrok.”²⁵ nanging ucapane gusti langgeng selawase lan ucapane gusti ya kuwe injil sing di kabar no mareng kowe.

Chapter 2

Watu Sing Urip Lan Bangsa Sing Suci¹ Mula kuwe, ilangna masa sengite kabeh, kabeh carane nglomboni, kabeh pengiren lan kabeh cara sing gawe lara.² Kaya bayi sing nembe lahir, kudune kowe duwe kepinginan susu Rohani sing suci ben kowe uripe dadi slamet.³ Angger kowe wis temenan, ngrasakna menawa Tuhan kuwe apik.⁴ Wektu kowe teka maring Kridtus. watu urip sing ditampik nang menungsa, ning sing dipilih nang Allah, lan dianggep ana regane tumrap deweke.⁵ Kowe uga kaya watu-watu urip, sing digawe, dadi umah rohani, umat sing suci kanggo asok korban-korban rohani sing di tampa nang Allah lantaran Yesus Kristus.⁶ Merga Kitab Suci nyritakena, “Delengen inyong ngesogena watu siji nang Sion, watu siji watu penjuru sing dipilih lan sing pengaji lan sapa bae sing ngandel maring deweke ora bakal digawe wirang.”⁷ Dadi watu kuwe pengaji kanggo kowe sing ngandel nanging tumrap sing ora ngandel, “Watu sing ora dienggo nang tukang-tukang bangunan, wis dadi watu penjuru.”⁸ Lan dadi, “sewijining watu sandungan, lan karang sing ndadekena wong tiba Deweke kepaduk sebab oora manut maring Firman, kuwe dalan sing ditetepena maring deweke.”⁹ Nanging kowe bangsa sing kepilih umat rajani bangsa sing suci, umat duweke Allah dewek, ben kowe bisa ngawehna kebagusan-kebangsane sing wis nyeluk kowe metu sekang pepeteng tumuju maring pepadange sing aneh.¹⁰ Gemiyen, kowe udu umate Allah, ning siki kowe dadi umate Allah, gemiyen kowe ora nampa welas asih, ning siki kowe wis nampa welas asih Allah. Ngelakokena Urip Sing Apik Kanggo Muliakena Allah¹¹ Sesulur-sedulur sing tek senengi inyong kepingin ngomongi kowe nggo wong anyar lan wong liya nang dunya kiye kanggo ngadohna awake sekang kepinginan hawa nafsu kedunyan sing tarung nglawa awakmu.¹² Jaganen kelakonmu sing apik ing antarane wong-wong sing urung ngandel ben anger deweke gawe laramu kanggo lakon sing jahat, deweke bisa ndeleng lakonmu sing apik lan arep mulyakena Allah ing dina pelawatan. Manuta Karo Sing Duwe Wewenang¹³ Kanggo asma Allah, nuruta maring saben golongan pemerintah sing ditento kena nang menungsa apa kuwe maring Raja sing wewenange duwur.¹⁴ Utawa maring gubernur-gubernur sing diprentah nang raja kanggo ngadili sing pada nglakoni ala lan awih pengalon maring wong-wong sing nglakoni apik.¹⁵ Merga ya kuwe karepe Allah; nganggo kelakuan sing apik, kowe nutupi wong bodo sing ora ngerti.¹⁶ Uripa kaya wong sing bebas, ning aja nggunakena kebebasan mu nggo kedok, tumrap kelakuan sing Ala kosok baline, uripa dadi imam-imam Allah.¹⁷ Ajenana kabeh wong, tresnani sedulur-sedulur seiman manut karo Gusti Allah, lan ajenana Raja. Kesengsaraan Kristus Nggo Contoning Urip¹⁸ Imam-imam nungkula maring pimpinanmu nganggo sekabehane hormat, ora mung maring wong akeh sing apik lan ngelmbah manah, nanging uga karo wong-wong sing ora adil.¹⁹ Merga gambarna ketresna sejati, miturut kesadarane karo Gusti Allah, sawijining wong arep nahan sejroning kesengsaraan merga ora adil.²⁰ Merga, apa olehmu angger kowe kuat nampani ukuman merga kelakuanmu sing dosa? nanging angger kowe sengsara merga kelakuan apik lan kowe nampani kanti kuat, kelakuanmu kuwe ditampa nang ngarepi Gusti Allah.²¹ Merga, kanggo kuwe kowe diundang, sebab Kristus uga wis sengsara kanggo kowe ninggali conto kanggo kowe ben kowe ngetutena tingkah lakune Yesus.²² Deweke ora nglakoni dosa, lan ngreka daya ora nana nang tutuke.²³ Wektu Deweke diece, Deweke ora mbales karo ejekan wektu deweke sengsara, Deweke ora ngancam, nanging pasrah awake Dewek maring Gusti Allah sing arep ngadili kandi adil.²⁴ Awak Deweke wis nanggung dosane wong akeh nang awake Yesus nang kayu salib ben inyong kabeh ora nanggung dosa lan urip kanggo bebener, karo wilar wilure Yesus kowe dislamatena²⁵ Biyen kowe kaya wedus sing sateruse kesasar nanging saiki kowe wis bali maning karo sing angin wedus lan sing ngayoni awakmu dadi pangon maning.

Chapter 3

Perilaku para Istri lan Par Suami¹ Mengkono ugo para wong wadon wadon tunduka marang bojo mu, awit menana ing antarane wong wadon sing ora manut maring marine Firmane, mengkana bisa di menangke karo tingka laku bojone kowe ora nganggo omong-omong.² Kaya ngapa murni lan sholehe lakune bojomu.³ aja aine ayu mudi retokna nang njaba, contone seka kepang rambut ngangso perhiasan emas, utawa nganggo klambi sing larang-larang.⁴ Kudune ayu mu sale sekang atimu, ya kuwe ayu sing alami, sing asale sekang roh sing lemah lembut lan anteng ya kuwe sing di seneng ning Gusti Allah.⁵ Ya kuwe wong wadon-wadon sing siki nang jaman nbiyen, sing ngduweki pengayu maring Gusti Allah, ngriyas awake deweke karo manut maring bojo ne.⁶ Mengko uga sarah patuh maring bojone yo kuwe Abraham lan ngundang “Tuan” kowe iku keturunanane sara nek kowe nggane apik seng ora dikuasai rasa wepi nek kowe nglakokna.⁷ Semong uso kowe ha wong lanang-lanang urip karo bojo sing eman merga kowe sing luwih lemah. Ajenan deweke padapada ahli waris sakjroning nampa keanugrahan urip ben donga-donga mu ora kebendung. Ngrekasa sing nggane bener⁸ Khire kowe kabeh nduweni sakwije pikir, welas kasih, kasih seduruhan ati sing lemah lembut lan andap asoring ati.⁹ ojo mbales jahat karo jahat, makian karo makian sualike apike kowe aweh merga kowe wis di undang, yo iko ben kowe warisi berkat.¹⁰ Merga kitab suci ngomong “wong sapa sing urip, lan pengen ndeleng dina-dina sing seng apik, deweke kudu njogo ilate seka sing elek, lan lambe ne seka ngomongna sing ngapusi.”¹¹ Deweke kudu ngedohi kedurjanan ningen

Chapter 4

kudu nglakokna sing apik kudu ne pada golet kedamaian ningen kudune di lakon.¹² Amerga mripate Tuhan nggatekake wong-wong kabeh.¹³ Sapa sing arep nyelakake kowe nek kowe sregep nglakokna hal sing apik.¹⁴ Nanging nek kowe kudu ngrekasa demi kebenaran, kowe arep diberkati “ojo wepi lan ojo bentar karo deweke kabeh sing nggane awake kowe ngrekasa.”¹⁵ Ewasemana, kudusen Kristus dadi Tuhan ning njero atine kowe siap sedialah kanggo ngekel jawaban karo sapa sing arep nuntut kowe kanggo pengarepan sing kowe nduwe.¹⁶ Ning lakok ana kuwe kanti andap asor lan ngajen, lan nduweh ati nurahi sing resik ben nalika ko di Fitnah, uwong sing ngece merga urip deweke sing apik ning njero Kristus arep dadi isin.¹⁷ Nanging luweh apik ngrekasa nanging ngawe apik, merga kowe wis kekarepang Allah. Nggawe ngrekasa nalika nggawe ala.¹⁸ Amerga Kristus wis nelangsa amerga dosa-dosa, sepisan kanggo kabeh uwong sing bener mati kanggo sing ora bener, nanging deweke bisa nggana awak dewe kabeh ning Allah. Dipateni Jasmanine, tapi di orepke maning nang njero Roh.¹⁹ Njero Roh, dekrene ya lunga lan nglakoni britakakee nggo roh-roh ning penjara.²⁰ Ya iku kabeh wong sing mbiyen taat nalika Allah sing sabar nunggu ing jaman Nuh, nalika ning Nuh nggawe Bahtrene. Lewat Bahtrene kuwe, mung setitik, ya kuwe wolung wong tok, sing diselameetke karo banyu Bah.²¹ Banyu Bah kuwe nglambangke Baptisan sing saki nylametake kowe. Baptisan hudunggo ngresiki regetang anak, nanging ngrupake pengarepan kanggo Allah nganggo ati Nurani sing murni liwat tangine Yesus Kristus.²² Yo iku deweke sing saiki wis munggah ning surga lan mangon ning sebelah tengen Allah; sak wise kabeh Malaikat, para pemerintah lan para penguasa d tundukna karo Tuhan.

Chapter 4

Urip Anyar Sajrone Roh Suci¹ Dadi merap Gusti Yesus sengsara merga badaniah, mulane kowe kabeh pada nyiapna awakmu, kanti pikiran sing pada, awit wong sing wis ngalami sengsara badaniah, wis mandek anggone gawe dosa.² Sarenggo ngsajeoning nglakoni sisane urip nang dunya kiye, deweke ora nuruti karepe menungsa, nanging nuruti karepe Gusti Allah.³ Sebab wis cukup wektu gemien anggone nglakoni kebiasaane wong-wong sing ora kenal Gusti Allah; urip nang sajroning, hawa nafsu, mabuk, abrul-abrulan, nginum, nyembah braholo sing kebak kedoliman.⁴ Saiki wong podo gumum narako ndeleng kowe ora nglakoni lelakon sing ala koyo sing dilakoni kae. Mulane deweke siki gawe fitnah meng kowe.⁵ Nanging kae kabeh bakal nanggung jawab maring Gusti Allah sing arep ngadili wong sing urip lan sing mati.⁶ Wektu sikilah, Injil diwatakna maring sing wong sing wis mati mulane senajan deweke wis diadili neng dunya kanti ukurane menungsa maning koe kabeh urip secara Roh nurut ukurane Allah. Gunakna Anugrahe Kanggo Nglayani⁷ Ahir jaman wis perek. Mula kuwe, ati-atilah lan waspadalah men bisa ndonga.⁸ Nang sa kabehane urus na anggone saling nresnani kanti tamenan jalaran nek nresnani bisa nutupi sakahe dosa.⁹ Ketokna keramahane siji lan sijine ora kanti ngeluh.¹⁰ Saben wong sing nampa kanugrahan gunakna nggo nglayani siji lan sijine nek dadi playan sing apik, merga kasih karunia sekang Gusti Allah:¹¹ sapa bae sing ngomong, sing lewih apik ngomongaken ngenani firman Gusti Allah; lan sapa sing nglayani, apike deweke nglayani nganggo kekuatan sekang Gusti Allah senggo nang hal apa bae, Gusti Allah diagungkan merga Gusti Yesus Kristus. Gusti Yesuslah Kanugrahablah panguasa sing langgeng. Amin. Sengsarane dadi Muride Yesus¹² Sedulur-sedulur sing tresnani, kowe kabeh ojo kaget nek oleh geni cobaan sing teka panase kayo dene geni kanggo nguji kowe, kaya-kaya perkara sing aneh nimpa meng koe.¹³ Nanging pada bungaho merga kowe melu ngrusakna neng sengsarane Gusti Yesus inggo kowe uga bisa ngrusakna bungah lan seneng nek engko kamulyane dinyatakna.¹⁴ Bungo nek kowe di ece merga jenenge Yesus, merga Roh kamulyaan lan Roh Allah manggon nang kowe.¹⁵ Nanging aja ana ing antara mu sing di ece merga dadi tukang mateni, tukang nyolong, ngakoni jahat utama wong sing seneng nyampuri urusan wong liya.¹⁶ Nanging, sapa ben sing sengsara merga kristen aja isin sewalike pada mujio Allah merga nanggung sebutan kristen.¹⁷ Wis wektune pengadilan dimolaih sekang keluarga Allah. Ning nek penghakimane Gusti Allah dimolaih sekang inyong kabeh, bakal kepriwe nasibe wong-wong sing ora taat maring Injile Allah.¹⁸ Nek wong soleh bae susah kanggo diselamatna kepriwe karo wong jahat len wong berdosa?¹⁹ Mergo kuwe ben bae kui kabeh sing sengsara mergo karep Allah, mempercayakan jiwane karo Sang Pencipta sing setia, karo lan nglakoni opo sing apik.

Chapter 5

Padha angonen Domba-Dombane Allah¹ Awit sekang koe aku padha-padha penatua lan saksi mata sangsarane Kristus, lan uga wong sing arep olih jatah kamulyan sing arep dinyatana, aku setuju karo para penatua sing ana nang tempat kene.² Urusna wong sing pracaya maring gusti Yesus. Aja kanthi dipaksa nanging karo rela kaya dene sing dikarepaken dening gusti Allah, Aja ngalakoni sing di larang, nanging karoni diniati.³ Nek kowe diwei wenang aja sekarepe dewek merga tanggung jawabe kowe, nanging dadi tulada kanggo umate.⁴ Kanthi mangkono, nek mengko gusti Yesus teka, kowe arep nampani mahkota kamulyan sing ora bakal sirna.⁵ Nengkono uga koe sing lewih enom, nuruta maring sing lewih tua lan koe kudu nduweni ati sing andap asor, maring siji lan liane marga: Gusti Allah ora seneng maring wong sing umuk, nanging deweke aweh kanugrahan maring wong sing andap asor.⁶ Awit sekang kowe, asorna awakmu ing sangi saring tanganing gusti Allah sing kebek panguasa. Mulane deweke arep nduwurna kowe kabeh nang waktune.⁷ Pasrahna kabeh kwatiranmu maring gusti Allah, Awit gusti Yesus sing arep ngopeni koe.⁸ Padha ngati-ati lan padha jaga-jaga! musuhmu, si belis, padha mlaku bolak-balik kaya dene singa sing ngaung, nggolet mangsa nggo di pangan.⁹ Lawanan belis! ngadegko jejeg ing sajroning imanmu, Awit kowe ngerti menawa ing sejagat, sedulur-sedulur seimane kowe, sing nanggung kasangsaran kaya sing koh alami.¹⁰ Lan sawise kowe sangsara sedelo, gusti Allah sumber sakehing

kanugrahan sing wis nyeluk kowe kanggo njiot ing sajeroneng kamulyaNe sing langeng ing sajeoning Kristus arep: mulihna, neguhna, nguatna, lan mbangun koe. ¹¹ Gusti Yesus sing duwe panguso salawase. Amin. Salam Penutup ¹² Aku nulis layangkie kanggo kowe lumantar Silwanus, sing tak kenal dadi sedulu sing pracaya, lan setya. Aku kepengin menehi semangat lan pareksen maring ko, nek kie sejatine kamugrahane sekang gusti Allah. Ngadegka jegeg neng sajroning kamagrahan kie. ¹³ Pasangmuan sing ana ing Babilonia, sing umat pilihane gusti Allah, kirim salam maring kowe. Markus anakku ing sajeroning gusti Yesus, nggo kirim salam maring koe. ¹⁴ Padha menehi salam, maring siji lan liyane kanti katresnan. Ing sajeroning Kristus. Amin.

2 Peter

Chapter 1

Salem seka Simon Petrus ¹ Saka Simon Petrus, hamba lan rasule Yesus Kristus maring kawe kabeh sing wis nerima Iman sing pada kowe kabeh. ² Kirane lampering rahmat nglewati benere Gusti Allah lan juruselamat rika kabeh Yesus Kristus lan tentram rahayu kawe kabeh nang jeroning pangenalalan Allah lan Yesus Tuhan kawe kabeh Wong sing diceluk lan dipilih maring Gusti Allah ³ Kuasane Gusti Allah sing ilahi wis gekek e nang rika kabeh sak kabeh e sing ana nang urip lan kesalehan ngeliwati ilmun kanggo Allah pada sing di celuk maring kemuliane lan kearikame. ⁴ nglewati janji-janji Gusti Allah lan luput soko rusak e nang dungo soko akeh e macem e hawa nafsu. ⁵ kanggo Tujuan kuwe tambaknoima kawe, sing bener saka keapikna lan ilmu sing berusaha sing benar karo kebajikan karo ilmu apik. ⁶ Lan ilmu pribadi sing sabar lan sabar sing iling lan sabarandap ara saleh. ⁷ Rasa saleh sing apik karo kancabatir, apik karo kanca betir sing adap sar karo. ⁸ Mulane kie kabeh iki ana maring nika lan terus namba. Mulane koweh kabeh Yesus Kristus. ⁹ Mulane kie wongsing ora duweni iki kabeh iki kabeh iku wong sing ora bisa deleng jelaslan buta mulane kuwi lali ngresiki duso-duso sing pembiyen. ¹⁰ Mulane kie, dulur-dulre inyong usaha luwih giat maning kanggo mastekno kowe yen tener bener di celuk lan dipilih, mulane ikunyen kowe lakoni. Kowe ora bakal tiba. ¹¹ Mulane kuwi lawang ing njroning kerajaan kekal Tuhan lan juruselamat rika kabeh Yesus kristus bakal kebukak amba maring kowe kabeh. ¹² mulane kuwe inyong nduwe korep gawe ngilingno kowe kanggo hal iki kabeh meski kowe wis ngerteni lan wis mbangun kuat maring sing bener sing rka nduneni saiki. ¹³ Sak lawas e inyong urip nang jeroning oma diungu iki inyong ngarani perlu kanggo nyurung kawe karo coro ngilingake. ¹⁴ Mulane kuwi inyong weru yen inyong bakal cepet cepet inggalno omah iki kayak sing wis di dudu no maring inyong sing jelas karo Tuhan e inyong kabeh Kristus Yesus. ¹⁵ lan inyong selalu ngusahake supaya tetep iling-iling iki kabeh sak marine kelungane inyong. Seksi mripe muliane Kristus ¹⁶ Mulane inyong kabeh ora meluni mitos sing digawe karo lidik sak wis e ngenaldo marang kowe kiasa lan tekane Tuhan e inyong kabeh, Yesus Kristus. Mulane kuwe inyong kabeh dadi saksi mripat kemuliane Gusti Allah. ¹⁷ Mulane kuwe pas Yesus nompo horma e lan kemuliane saka Gusti Allah pada karo di omongna maring Gusti Allah sing yang Maha mulia. “Kiye anak e Gusti Allah sing inyong kasihi, maring Gusti Allah inyong berkenan” ¹⁸ Inyong kabeh ngrungok e suaro kue teka saka surgo pas inyong kabeh bareng-bareng maring Gusti Allah maring nduwur gunung suci. ¹⁹ Inyong kabeh dadine tambah percaya maring omongan e nubuat sing apik e inyong kabeh ndelengi sing jelas kaya deleng pelita sing merup nang panggunaan sing peteng nganti isuk teko lan bintang Fajar murap dan jero atne nika. ²⁰ Mulane kuwe sing utama kudu di ngerteni yoiku ora nano nubuat ning jerone kitab suci sing asale tafsir e manungsa. ²¹ Mulane kuwe ora ana sijine nubuat sing katon saka kepingene manuungsa sak walik e wong-wong ngomong atas asmang Allah atas dasare Roh Kudus.

Chapter 2

Ukuman kanggo guru-guru palsu ¹ Karo zaman disit, ana nabi-nabi palsu kejabane umate Allah. Kaya saiki uga ana guru-guru palsu nang ngejabai kowe sing karo meneng-meneng ajaraken ajaran-ajaran sing ngrusak malah nolak Tuhan sing uwis ngganti koe kabeh malah nekakena kerusakan cepet nan diri kowe kabeh. ² Karo arep ana akeh wong sing arep melueara urip sing ara waras, lan merga kae kabehlah, dalan kebenaran arep uga. ³ Karo srakah kae kabeh arep njiat untung sekan kowe kara ngomong-ngomong sing akeh nglomboni. Hukuman kangga kae kabeh sing uwis disiapena kawit disit ara arep di ndeg-ndeg lan krusakane kowe kabeh ara -ara lali. ⁴ Merga nek Allah bae ara nahan diri waktu para malaikat berdoa gesabani malangena kae kabeh nang njeroni urutan pepetang kanggo ngendeg sampe ngadili. ⁵ Karo nek Allah uga ara eman dunia purba liane Nuh, wong ngabarena kebenaran bareng pitung wong sejene, nanging nekakan air bah nang ndulur dunia sing ara ngenal Allah. ⁶ Kara nek Allah ngukum kota sodom karo Gomora karo cara ngremukaken kelo roto kuwi sampe dadi awu. Karo ndandikana kae kabeh kanggo contoh soal apa sing kedaden kara wong-wong jahat sing urip kara jaman sing arepteka. ⁷ Karo nek Allah nyalametaken Lot wong benek kue, sing sengsara merga cara urip sing najis sekang wong-wong sing ara ngenal hukum. ⁸ Kanggo sementara waktu Lot urip nang tengah koe kabeh tiap dina, lan jiwane sing bener menderita merga ndeleng karo ngrungoken kelakun-kelakuan jahat sing Tuhan ndeleng lan krungu. ⁹ Mangkane Allah mesti ngerti kepriwe ngeculaken wong-wong bener sekang cobaan karonahan wong-wong jahat kanggo di hukum nang dina pengadilan. ¹⁰ Khusus kae kabeh awake nang njerone kekarepan jeleke, karo sing ngremakaken pemerintah, karo sembrana banget karo gemidi, guru-guru palsu kae ora wedi nina makhluk-makhluk sing mulia, ¹¹ padahal para maldikat sing mestine adoh leweh kuat lan leweh kuasa tenimbang. Kowe kabeh, ora ngomongaken nudug sing ana tembengan kejahatan nangape kae kabeh nang ngarepan Allah, ¹² guru-

guru palsu iki mesti kewan sing ara duwe akal sing dilahirena kanggo dicekel lan di pateni. Kae kabeh apa sing ara kae kabeh ngerti, arep menghujad dimulnaken penjeroni kehancuran kae kabeh dewek,¹³ kae kabeh arep di urugi kejahatan kanggo gosaran kelakuane kae kabeh sing jahat, kae kabeh ngaroni mabuk-mabukan karo lawan dina kanggo kesenangan, kae kabeh yakui noda lan cela, gembira senjeroni muslihat kae kabeh wektu mangan bareng-bareng karo kowe.¹⁴ Kae kabeh duwe mata sing penuh nafsu perzinahan karo sing ara mandeg nggawe dosa, kae kabeh nggoda wong-wong sing lemah jiwane, karo ati kae kabeh uwis keton seserone kemurahan, kae kabeh yakue anak-anak sing terkutuk.¹⁵ Kae kabeh ninggalaken dalan sing lurus karo ngetutaken dalan sing sesat, yakue dalan Bileam bin Beor, sing suka nampani ganjaran kangga kelakuane sing jahat.¹⁶ Umpamane, alih omongan sing keras nang kesalahan sekang buntut keledai sing bisu, nanging sing ngomong karo suara wong kanggo mendegkaken kelakuan gemblung Nabi kue.¹⁷ Wong-wong iki kaya tak banyu sing garing lan kaya kabut sing dirawati nang badai, kepetengen sing paling kandeh di sediaken kanggo kae kabeh.¹⁸ Karo omongan sing gemedi, nanging kosong, kae kabeh di cebak arang-arang sing uwis ucul sekang kae kabeh sing urip njerone kesesatan karo kekarep-karepane daging lan karo serong.¹⁹ Guru-guru palsu njajane mbesasna, jane kae dewek yakue budah sekan kebinaan merga apa bae sing wis nyadaraben salah sijine wong, karo kowelah wong koe diperbudak.²⁰ Merga, nek kae kabeh wis di culena sekang kejeleken dunya sing jahat lewat ajaran Tuhan karo jura selamat inyong kabeh Yesus Kristus, nangin sa uwise balik maning karo dunya sing jahat kowe karo dikuasani Roh jahat, mengkani kae kabeh.²¹ Arep dadi lewih nek kae kabeh ora pernah kenal dalan kebenaran kue tenimbang sawise ngenali kae kabeh kebalit sekang hukum suci sing uwis di weken karo kae kabeh.²² Kae kabeh yakue conta sekang paribasae sing bener kie: "Anjing balik karo muntahe dewek" karo "Babi sing wis di bersiaken balik manik gupak wong lumpur."

Chapter 3

Yesus arep Teka Maning¹ Sedulur kabeh sing inyong tresnani, kuwe surat kapindo sing inyong tulis maring kowe kabeh. Ning jerone surat kuwi, inyong ngusahano nangekno pikiran e rika sing asli karo cara ngilingake kowe kabeh.² Supaya rika kabeh eling omong-omong sing gembiyen tau diomongna maring nabi-nabi kudus lan prentahe Gusti lan Juru selamat ngelewati poro rasul.³ Sing kepisan, kudu diwerui yen dina-dina akhir mengko, sapa bae sing tukang ngece arep teka gawe meluni hawa nafsu kowe kabeh sing duso.⁴ Kowe kabeh arep ngomongna, "Endi janji ne maring tekane Gusti Allah? Mulane kowe sakwise para pini tua myong kabeh mati, kabeh esih tetp mlaku kaya awal mulane dicitano."⁵ Mulane kuwe kowe kabeh nglaleke kanyatane firman Gusti Allah, langit wis ana wiwit gembiyen lan dunyo didadekna saka banyu lan nglewati banyu.⁶ Lan kanti banyu kuwe uga, dunyo sing ana saat iku dilebui maring blabur gede.⁷ Mulane kowe karo firman sing pada langit lan dunya sing ana saiki disimpen nggo diobong karo geni ing dina perebusan dosa lan dilebur wong-wong sing jahat.⁸ Sedulur kabeh sing inyong kasihi, aja ngasih dilalekna sak benere sing siji iki: Kanggo Tuhan, seding kuwe kaya sewu taun lan sewu tahun kaya sedina.⁹ Tuhan ora tau alon-alon ngebaki janji-janji ne Gusti Allah kayak sing dianggep pirang-pirang wong sing jarene kesuwen. Sewalike kuwe Gusti Allah, sabar maring kowe mulang kuwe Gusti Allah ora pengen sak siji ne wong mati, nanging supaya kabeh wong biso teko maring pertobatan.¹⁰ Dina tekaning Tuhan bakal teka kayu wong nyolong, lan langit bakal ajur karo suara sing banter. Opo wae sing ana nang langit bakal entong ke kobang lan leleh maring geni sing banget panas e lan dunyo sak isine kobang kabeh bakal entong pisan.¹¹ Nanging kabeh mau sak kabehe bakal diajorno karo coro kaya kiye, mulane kiye yo apa kudune rika urip? Apa kudune rika urip sing suci lan kudu ngabdi maring Gusti Allah.¹² Karo ngenteni lan nyepetna dina teka ning Gusti Allah? Pas dina Tuhan, langit bakal ajur nang geni lan kabeh sing ana nang langit leleh keno panas.¹³ Mulane kuwe, sesuai karo janji ne Gusti Allah rika kabeh ngenteni langit lan jagat sing anyar panggone wong-wong sing bener bakal manggoni.¹⁴ Sedulur kabeh sing inyong tresnani, soal e inyong kabeh ngenteni bab kiye, mulane usaha sing sregep supaya Gusti Allah nemokna rika kabeh ora dusa ora bernoda lan rahayu rahmate maring lan jaluk pangapura maring Gusti Allah.¹⁵ Anggepen sabare Gusti Allah kanggo kesempatan rika kabeh nampani keselamatan. Pada karo sang Paulus, sedulur sing di tresnani inyong kabeh tulisna maring kowe kabeh dengan hikmat sing diwekna kang Gusti Allah maring deweke.¹⁶ Paulus ngamona kiye nang jeroning kabeh surat e sing liyane danren ana sing kangelan dingerteni mulane kuwe diputer balikna kanggo wong-wong sing bodoh lan sing lemah imane. Kowe kabeh kudu ngelakoni liane sing ana ning kitab suci sing ndadekna keajuran awak e rika kabeh.¹⁷ Sedulur kabeh sing inyong tresnani, mulane kuwe rika kabeh wis weruh nang bab kiye, sing ngati-ati kuwe aja kegawa sesat sekang kekeliruane tekan wong-wong sing ora ngenal hukum, aja nganti kowe kabeh tiba saka iman e rika sing kuat.¹⁸ Mulane iku urip o ning jeroning anugerah lan pengenalan kale Gusti Allah lan Juru selamat inyong kabeh, Yesus Kristus. Kanggo Gusti Allah ingkang mulia, siki lan tekan nganti selawase! Amin.

1 John

Chapter 1

Sabda Urip¹ Isi surat kie ngenani sabda sing awah urip, ya kue sabda sing wis ana ket mbien. Nyong pada wis kerungu lan wis weru karo mripat nyong dewek, nyong pada wis mandeng, lan wis njekeli karo tangani nyong pada.² Nalika kue di nyatakna, nyong pada weru kue sebabe nyong pada awah kesaksian ngenani. Nyong pada nyampekna maring koe

kabeh soal urip sejati lan kekal, sing ana bareng bapak, lan wis di nyatakna maring nyong pada.³ Apa sing wis nyong pada nyeleng lan rungokna, ya kue aga sing nyong pada kabarna maring koe kabeh, supayane koe bareng nyong melu menghayati urip bareng karo sang bapak lan karo anake Isa Almasih.⁴ Nyong kabeh nulis kie supayane atiku bener-bener seneng. Gusti kue padang⁵ Berita kie wis tarungokna seka anake lan sing wis aku sampekna maring koe kabeh, yen Gusti Allah kue mandangi, nang sajrone Isa ora nana kepetengan babar pisan.⁶ Nek aku ngomong yen aku urip bareng karo deweke, padahal nyong kie urip nang jero petengan, mulane nyong ngelembo karo omongan utawane karo amal perbuatan.⁷ Nanging nek nyong urip nang sajrone padang mesti Allah ana nang sajrone padang uga, mulane urip kudu erat, lan rukun siji lan liane, lan getih Isa Almasih, anake inyong ngeresiki sekabeh dosa.⁸ Nek nyong ngomong, nek nyong ora ndue dosa, nyong ngelembo awake dewek, lan Gusti Allah ora nana nang jerone atiku.⁹ Tapine nek inyong ngakoni dosa-dosane inyong maring Allah, deweke arep ngepasi janjine lan ngelakokna kanti adil. Deweke arep ngapurani dosa-dosane inyong lan ngeresiki apa bae sing wis tak ngelakokna nang inyong sing ora salah.¹⁰ Tapine nyong ngomong nek nyong ora ndueni dosa, nyong ngangepe kaya-kayane Allah ngelembo lan nyong ora mbenai omongane Allah nang atine nyong.

Chapter 2

Isa Almasih sing nulung inyong pada¹ Anak-anaku! Inyong nulis kae meng koe kabeh men koe kabeh aja gawe dosa. Nanging yen ana sing gawe dosa, mulane inyong pada ndueni siji wong pembela, ya kue Isa Almasih sing adil kue; Deweke arep njalokna nggo inyong pada na ngarepe Rama.² Karo lan tarane Isa Almasih kue dosa-dosene inyong pada di ampuni. Lan ora dosa-dosane inyong pada nanging dosa kabeh umat menungsa uga.³ Yen inyong pada manut meng prentah-pretahe Allah kue buktine yen inyong pada kenal Allah.⁴ Wong sing ngomong, inyong kenal Allah, nanging ora manut meng prentah-prenta-He, wong kue ngelomboni lan Allah ora ana nang jero atine.⁵ Nanging wong sing manut meng omongane Allah, wong kue nresnani Allah karo sempurna. Kue buktine yen inyong pada urip nyewiji karo Allah.⁶ Sapa bae ngomong yen deweke urip nyewiji karo Allah, deweke kudu urip melu dalan uripe Isa Almasih. Prentah sing anyar⁷ Sedulur-sedulur sing tek tresnani! Sing inyong tulis kie udu prentah sing anyar. Kie prentah lawas sing wis di wehna meng koe nalika koe kabeh molai ngandel meng Isa Almasih: ya kue warta seka Allah sing wis koe krungu seurunge.⁸ Umpamane kaya kue. Prentah sing inyong tulis kie anyar uga: merga kebenerane bisa di deleng nang Isa Almasih lan nang koe kabeh. Mulane kepetengan wis ilang lan padang sing bener wis molai keton.⁹ Wong sing ngomong yen deweke ana sejrone padang nanging wong koe esi nyengit dulure, wong koe esi nang jero petengan nganti siki.¹⁰ Wong sing nresnani sedulure, urip neng jero padang dadi ora ana siji bae meng deweke sing arep kawewong lia tiba meng jero dosa.¹¹ Nanging wong sing nyengit dulure, ana nang jero petengan. Deweke melaku nang petengan, lan ora ngerti mengendi deweke lunga, merga peteng kue gawe deweke ora bisa mandeng.¹² Inyong nulis meng koe anak-anak, merga dosamu wis di ampuni mergga Isa Almasih.¹³ Inyong nulis meng koe rama-rama, merga koe kabeh kenal Deweke sing wis ana kawit disit. Inyong nulis meng koe, wong-wong nom merga koe kabeh wis ngalana sing Jahat.¹⁴ Inyong nulis meng koe anak-anak, merga koe kabeh kenal Allah Rama. Inyong nulis meng koe rama-rama, merga koe kabeh kenal Firmam sing wis ana kawit disit. Inyong nulis meng koe wong-wong enom, merga koe kabeh kuat. Omongan Allah ana nang jero atimu, lan koe kabeh wis ngalana sih Jahat.¹⁵ Aja nresnani ndunya kie, utawa apa bae sing ana nang njero ndunya kie. Upamane koe kabeh nresnani ndunya, koe kabeh ora nresnani Rama.¹⁶ Samu barang sing ana nang ndunya kie, sing di lakoni menungsa sing dosa sing di deleng terus di kepengini lan sing di bangga-banggakna kabeh kue perkara-perkara sing ora asale seka Rama nanging seka dunya.¹⁷ Dunya samu barang sing nang jerone sing di pengeni karo menungsa, agi ilang. Nanging wong sing manut karpe Allah, tetep urip nganti selawase. Mungsuh Isa Almasih¹⁸ Anak-anakku, jaman ahir wis edek! Wis diwei ngerti maring koe sedurunge, yen mungsuh Isa Almasih garep teka; lan siki wis keton akeh wong sing mungsuih Isa Almasih. Kue tandane yen jaman akhir wis edek.¹⁹ Mungsuh-mungsuh Isa Almasih ya kue wong-wong sing wis ninggalna inyong pada, sebab kae kabeh sebenere pancen udu wong-wong inyong pada, yen kabeh wong-wong inyong, mestine kae kabeh tetep bareng-bareng nyong pada, nanging kae kabeh ninggalna nyong pada men jelas yen ora ana siji wong seka kae kabeh si bener-bener mlebu rombongan inyong pada.²⁰ Nanging kae pada wis nampak Roh Allah sing dewena seka Isa Almasih lan kue mergane koe kabeh kenal wulangan sing bener.²¹ Dadi inyong nulis kie meng koe kudu merga koe kabeh ora kenal wulangan sing bener, nanging merga koe kabeh wis kenal lan koe kabeh uga ngerti yen ora ana ngelemboni sejrone wulangan sing bener kue.²² Sing ngelemboni kue wong sing ngomong yen Isa Almasih udu raja penyelamat sing di janjikenan Allah. Wong kue mungsuh Isa Almasih; deweke ora ngakoni Rama utawa anak.²³ Wong sing ora ngakoni anak, pada karo ora nerima Rama uga. Lan wong sing ngakoni anak pada karo ngakoni Rama uga.²⁴ Merga kue, kabar sing wis koe kabeh krungu kawit disit ngandel kudune kae pada njaga apik-apik nanjro ati. Yen kabeh kue gatekna apik-apik, koe kabeh garep terus urip nyewiji karo Anak lan karo Rama.²⁵ Lan kie sing di janjikna Isa Almasih dewek nggo dewek kabeh: urip setemene lan selawase.²⁶ Nyong nulis kie nggo koe ngenani wong-wong sing agi usaha ngelemboni kae pada.²⁷ Nanging ngenani kae pada Isa Almasih wis aweh roeh meng koe. Lan selawase roeh ana nang koe, ora perlu ana wong lia sing ngajar koe pada. Merga roeh ngajar koe pada ngenani sekabeane; lan apa sing di wulangna kue bener. Udu nglimbuni, merga kue, kudune koe pada manut meng apa sing di wulangna nang roh kue, lan kudune koe pada tetep urip nyawiji karo Isa Almasih.²⁸ Dadi anak-anakku, urip tetep nyawiji karo Isa Almasih, men ngko sawektu deweke teka, nyong pada nadep Deweke karo wani lan ora ngumpetan merga izin.²⁹

Koe pada wis ngerti yen Isa Almasih urip manut kekarepan Allah merga kue koe pada uga udu ngerti, yen saben wong sing urip manut kekarepan Allah kue anake Allah.

Chapter 3

Putra putraning Gusti Allah ¹ Delapan sepiro Allah mesnani inyong pada dadi inyong pada di akoni dadi anak-anak-Ke. Lan pancen inyong pada yakue anak-anak Allah kuelah sebabe doanya sing jahat kiye ora ngenal inyong pada, sebab doanya ora ngenal Allah. ² Sedulur-sedulur sing tresnani! Inyong pada siki yakue anak-anak Allah anging kahanan inyong pada mengko durung jelas. Nanging inyong pada ngsasi. Yen umpama Isa Almasih teka, inyong pada arep dadi kaya. Deweke, sebab inyong pada arep weruh deweke jerone kahananNe sing sebenere. ³ Kabeh wong sing dweni pengarep kiye maring Isa Almasih, njaga awake supaya bener-bener suci resik seka dosa semana uga Isa Almasih uga suci. ⁴ Wong sing gawe dosa, nglanggar ukum Allah; merga dosa yakue melanggar maring ukum Allah. ⁵ Koe kabeh ngerti yen Isa Almasih teka kanggo ngilangna dosa-dosa manungsa, lan yen ora ana dosa jerone awakke. ⁶ Kabeh wong urip nyawiji karo Isa Almasih, ora terus-terusan gawe dosa, wong wing terus-terusan gawe dosa, ora tau deleng Isa Almasih utawa ngenal Deweke (Isa Almasih). ⁷ Anak-anakKu, raja ngejarna sapa bae sing nyasarna Koe kabeh wong sing nglakoni karepe Allah yakuwe anak Allah semana uga Isa Almasih ya kuwe Anak Allah. ⁸ Ananing wong sing terus-terusan gawe dosa yakuwe anak Iblis, merga iblis gawe dosa wiwit mula (biyen). Kanggo kayelah anak Allah teka, yakuwe kanggo ngancurna pegawean Iblis. ⁹ Wong sing wis dadi anak Allah ora terus terusan gawe dosa, merga sipat Allah dewek ana maring deweke lan sebab Allah kuwe Bapake, mula deweke ora bisa terus-terusan gawe dosa. ¹⁰ Kiyelah bedane antara anak-anak Allah karo anak-anak Iblis: sapa bae ora nglakoni karepe Allah, utawa ora nresnani sedulure, deweke dudu anak Allah. Nresnani siji lan sijine ¹¹ Wiwit disit wis di tekakna warta kiye maring koe: Inyong pada kudu nresnani siji lan sijine. ¹² Ajalah inyong pada kaya Kain, sing dadi anak Iblis lan mateni sedulure dewek. Apa sebabe Kain mateni sedulure? Sebab samubarang sing dilakoni yakuwe salah, ananing samubarang sing di lakoni sedulure yakuwe bener. ¹³ Merga kuwe, sedulur-sedulurku aja gumun yen wong-wong dunya kuwe ora seneng karo koe kabeh. ¹⁴ Inyong pada ngerti yen inyong pada wis metu seka kematian, lan pindah maring urip inyong pada ngerti kuwe, merga inyong pada mresnani sepada-pada wong sing ora nresnani berarti tesih di kuasani nang kematian. ¹⁵ Wong sing benci sedulurnre yaku nee pembunuh, lan koe kabeh ngerti yen pembunuh ora ndweni urip sejati lan langgeng. ¹⁶ Nganggo dalan kinjelan inyong pada ngerseni cara nresnani sepada-pada: Isa Almasih wis masrahna urip-Pe kanggo Inyong pada, merga kuwe, inyong pada nga kudu masrahna urippe kanggo sedalar sepalune. ¹⁷ Seumpama siji wong sing kecukupan weruh sedulure sing kekurangan, nanging ora gelamu nulung seduluru kuwe, kepriwe wong kuwe bisa ngomongna nek deweke nresnani Allah? ¹⁸ Anak-anakKu! Ajao inyong pada nresnani mung nang canykem utawa mung nang omongan pae. Kudua inyong pada nresnani nganggo tresna sing sejati, sing dilutekna nganggo tindakan inyong pada. Kendel nangarepe Allah ¹⁹ Kaya kuwelah carane inyong koe mengerteni yen inyong pada tergelong anak-anak Allah sing bener lan ati inyong pada bisa tenang nangarepe Allah. ²⁰ Inyong pada ngerti, yen seumpama inyong kabeh disalahna seka atine dewek kabeh ilmune Gusti Allah lewih gede-gede atine inyong kabeh lan yen Deweke ngerti sakabenane. ²¹ Dasi sedulur-sedulurku sing tek tresnani, yen atine inyong kabeh ora nyalahna atine inyong. Dewek kabeh, inyong kabeh bisa ngadep maring Allah karo kendel. ²² Lan apa sing tek jaluk maring Deweke inyong kabeh mesti ulih. Sebab inyong patuh maring prentak-prentake. Nang nglakokna apa bae sing bisa nyenengna atiNe. ²³ Sing Deweke diprentahna maring: Inyong kabeh yakuwe inyong kabeh kuda percaya maring anake, yakuwe Isa Almasih, lan inyong kabeh kudu diprentakna seka Isa Almasih maring inyong kabeh. ²⁴ Kabeh wong sing patuh maring prentah-prentah Allah, urip bareng karo Allah, lan Allah bareng bareng karo kaye kabeh, lan inyong kabeh ngerti yen Allah urip bareng-bareng inyong kabeh, sebab Deweke wid aweh Rohe maring inyong kabeh.

Chapter 4

Roh Allah lan roh sesat ¹ Sedulur-sedulur sing tak tresnani! Aja ngandel maring saben roh, nanging ujinen roh-roh iku, kanggo ngerteni apa roh iku asale sekang Allah utawa ora; merga akeh nabi-nabi palsu sing wis katon lan lunga maring kabeh dunya. ² Kaya kiye carane kowe kabeh ngerti apa kiye Roh Allah: saben roh sing ngakoni, yen Isa Almasih Kristus rawuh nang dunya dadi menungsa, asale sekang Allah, ³ lan saben roh, sing ora ngakoni Isa Almasih, ora asale sekang Allah. Roh iku roh antikristus lan kanggo deweke sing wis kowe krung, yen deweke tetep arep teka lan siki deweke wis ana nang dunya. ⁴ Kowe kabeh asale sekang Allah, bocah-bocahku, lan kowe wis ngalahna nabi-nabi palsu iku; nanging Roh sing nang jerone kowe, luwih gede sekang para roh sing ana nang dunya. ⁵ Kowe kabeh asale sekang dunya; mula kuwe kowe kabeh ngomongna ngenani perkara dunya lan dunya ngerokna kowe kabeh. ⁶ Iyong kabeh asale sekang Allah: sapa bae ngenal Allah, deweke ngerungokna inyong kabeh; sapa bae sing asale ora sekang Allah, deweke ora ngerungokna inyong kabeh. Yakuwe tandane Roh sing bener karo roh sing nyasaraken. Allah iku katresnan ⁷ Sedulur-sedulurku sing tak tresnani, ayoh inyong kabeh pada tresna, wis manan margo tresna iku asale sekang Gusti Allah lan saben wong sing nresnani sekang laire Gusti Allah lan wanuh ngenal Gusti Allah. ⁸ Sapa bae sing ora nresnani, deweke ora ngenal Allah, marga Allah kuwe kasih. ⁹ Nang perkara kiye, kiye tresnane Gusti sing di buktekne nang tengah-tengah nang awake kabeh, yakuwe yen Allah iku wis ngutus Anak ontang-anting nang dunya, ben awake dewek kabeh urip amarga PutraNe. ¹⁰ Yaiku tresna iku: Ora awake dewek kabeh sing wis neresnani Allah, nanging Allah sing wis neresnani

awake deweke kabeh lan sing wis ngutus PutraNe kanggo ngelebur dosa-dosane awake dewek kabeh.¹¹ Sedulur-sedulurku sing tak tresnani, menawa Allah kaya kuwe neresnani awake dewek kabeh, mula kudune awake dewek kabeh pada neresnani.¹² Ora ana sawijine wong sing weruh Allah. Yen awake dewek kabeh pada neresnani, Allah tetep sajroning awake dewek kabeh, lan tresnaNe sempurna ang awake dewek kabeh.¹³ Mulane kuwe awak dewek kabeh ngerteni, yen awake dewek kabeh, manggon nang sajroning Allah lan Panjenengane nang sajrone awake dewek kabeh: Panjenengane wis ngelimpai awake kabeh entuk warisan sajroning RohNe.¹⁴ Lan inyong kabeh wis ndeleng lan nyekseni yen Romo wis ngutus PutraNe dadi Juruslamet dunya.¹⁵ Sok sapa bae sing ngaku yen Isa Almasih kuwe PutraNe Allah, Allah tetep mangon sajroning deweke lan deweke sajroning Allah.¹⁶ Awake dewek kabeh wis wawuh lan percaya karo tresnane Allah kanggo awake dewek kabeh. Allah kuwe asih, lan sapa bae ajeg manggong sajroning tresna, deweke tetep sajroning Allah lan Allah sajroning awake dewek kabeh.¹⁷ Nang perkara kiye, tresnane Allah sempurna nang awake dewek kabeh, yaiku menawa awake dewek kabeh duweni kekendelan percaya nang dina paukuman, merga pada karo Panjenengane, awake dewek kabeh uga ana nang dunya kiye.¹⁸ Sajroning tresna ora ana kaweden: tresna sing sempurna ngilangna wedi; merga kaweden kepanggonan ukuman, lan sapa bae sing wedi, deweke ora sempurna nang sajroning tresna.¹⁹ Awake dewek neresnani amarga Gusti luwih disit neresnani awake dewek kabeh.²⁰ Nen ana wong ngomong: “Inyong tresna Gusti,” lan dewek mungsui sadulure, mula deweke tukang ngapusi, amarga sapa bae sing ora sedulure sing didelengna, mokal neresnani Allah, sing ora keton.²¹ Lan prentah iki awake dewek nampa sekang Panjenengane: Sok sapa neresnani Gusti, deweke kudu uga neresnani sedulure.

Chapter 5

Kemenangane dewek nang nduwur dunya¹ Wong sing percaya meng Isa Almasih kue mau Raja sing nylametna sing di janjikna Allah, wong kae Anake Allah. Wong sing nyayangi mung bapake, nyayangi anake bae.² Kango dalan iki inyong yen inyong kabeh nresnani putra putraning Gusti Allah: Inyong kabeh nresnani Gusti Allah lan nuruti maring prentah-prentahne Penjenengane.³ Merga nresnani Allah artine nuruti prentah-prentahne Penjenengane. Lan prentah-prentahne Penjenengane ora abat nggo inyong kabeh,⁴ merga saben putrane Gusti Allah sanggup ngalahna jagat sing kejem iki. Lan inyong kabeh ngalahna jagat karo iman inyong kabeh.⁵ Sapa sing bisa ngalahna dunya? Kur wong sing yakin meng Isa Almasih kur anake Allah. Kesaksiane so'al Isa Almasih Kristus⁶ Isa Almasih Kristus sing teka meng dunya karo banyu baptisane karo getih kematiane. Ya teka udu kur karo banyu tok, tapi karo banyu lan getih lan Roh Allah deweke ngewekna saksi bahwa kue bener, sebabe Roh para pernah nglemboni.⁷ Ana telung saksi:⁸ “Roh Allah, banyu lan getih ketelu-telune aweh kesaksian sing pada.⁹ Dewek percaya maring saksi menungsa, tapi saksine Allah lewih kuat maning lan kuelah kesaksian sing uwis di wekna nang Allah so'al AnaKe.¹⁰ Sebab kae, wong sing percaya meng anake Allah wis nrima saksine kae nang njero atine; tapi wong sing ora percaya meng Allah. Wis nganggepane meng Allah kue nglemboni, sebabe deweke ora percaya sing di omongna Allah soal Anake.¹¹ Kielah saksine kae: Allah uwis ngewekna meng dewek urip sempurna lan kekal. Trus anake deweke sumber urip kae.¹² Wong sing nduweni anake Allah, ndueni urip kue; koro wong sing ora ndueni deweke, ora ndueni uripe. Uripe temenan lan kekal¹³ Aku nulis maring njenengan sing percaya maring anake Allah, supaya deweka kabeh ngerti bahwa njenengan. Ndueni urip temenan lan kekal.¹⁴ Trus dewek wani ngadepi Allah, karna aku yakin deweke ngabulna do'ane dewek, nek dewek njaluk apa bae sing cocok karo jalukane.¹⁵ Karna dewek ngerti deweke ngrungokna dewek nek dewek njaluk meng deweke. Makane dewek ngerti bae wektu dewek ngewei dewek apa sing dewek jaluk kan deweke.¹⁶ Nek sampean weruh sing wong pada bae Kristene nglakukna dosa sing ora nglibatna wong kae keilangan urip sempurna lan kekal, nekbisa deweke ndo'a meng Allah; mesti Allah arep ngewei urip kae meng deweke. Kie berkenan karo deweke sing dosane sing nglibatna wong keilangan uripe. So'al kue aku ora ngomong bahwa sampean kabeh kudu ndonga meng Allah.¹⁷ Kabeh langkah salah iku mau dosa, tapi ana dosa sing ora nglibatna wong keilangan urip sejati lan kekal kue.¹⁸ Dewek ngerti kabeh wong sing wis dadi anak-anak Allah, ora terus-terusan gawe dosa, sebabe anak Allah ngilindungi, trus sing Jahat ora bakal bisa ngapa-ngapa meng dewek.¹⁹ Dewek ngerti bahwa dewek nggon Allah, meskipun sekabehe dunya kie nang ngisore kuasane si Jahat.²⁰ Aku ngerti sebab anake Allah uwis teka lan uwis ngewei pengertiane maring dewek, supayane dewek kenal Allah sing bener dewek urip dadi siki karo Allah sing bener lan urip dadi siji karo anake Isa Almasih Kristus. Kielah Allah sing bener, sing kielah urip sejati lan kekal.²¹ Anak-anaku, adohna awakmu tekan berhala-berhala!

2 John

Chapter 1

Salam¹ Saka panituwa tumekaa marang ibu kang kepilih lan anak-anake sing bebener-bener inyong tresnane. Udu inyong thok sing nresnani koe, tapi neh uga kabeh wong sing wis ngerti kebeneran,² mula sebab kebeneran sing tetap nang njero dewek kabeh lan sing arep meloni dewek kabeh tekan selawas-lawase.³ Kasih karunia rahmat lan tentrem ayam sekang Allah Bapa, lan sekang Isa Almasih, Anak Bapa, arep meloni dewek kabeh njerone kebeneran lan tresna. Kebeneran lan tresna⁴ Inyong bungah banget, nek inyong ngerteni, nek separo sekang anak-anakmu urip sejerone kebeneran pas karo prentahe sing uwis dewek kabeh tampani saka Bapa.⁵ Lan siki inyong njaluk maring koe, Ibu udu kaya-kayane inyong nulisna prentah anyar kanggo koe tapine menurut prentah sing uwis ana nang dewek kabeh sekang

awale supaya dewek kabeh pada nresnani.⁶ Lan kie tresna kue, yakue nek dewek kabeh udu urip nurut prentahe. Lan kie prentahe kue yakue nek kudu urip neng sejerone katresnan, kaya dene neresnani siji lan liane.⁷ Akeh tukang nglombo wis nyebar sekabeh jagat. Kae kabeh ya kue wong-wong sing ora ngakoni Isa Almasih teka nang dunia dadi menungsa. Wong sing kue ya kue tukang lombo, lan musuh Kristus.⁸ Sebab kue, jagani aja nganti koe kabeh kelangan apa sing wis inyong kabeh usahakaken kanggo koe kabeh. Usahakaken supaya koe kabeh nampani sekang Allah upahmu sekabehane.⁹ Wong sing ora ngugemi maring ajarane Kristus, nanging nyimpang sekang apa sing diajaraken nang Kristus, wong kue ora nduweni Gusti Allah. Wong tetep nang sejroning Kristus, dadi nduweni Gusti Allah, Sang Rama, lan Sang Putra.¹⁰ Sebab kue, nek ana wong teka lan ngenahi maring koe ajaran sing ora diajarna Kristus, aja nganti nampani wong kue nang umahmu utawa menahi salam maring deweke.¹¹ Sebab wong sing menahi salam maring deweke wong sing kaya kue melu uga karo wong kue njerone nglakokna pegawean sing jahat. Ucapan-ucapan Panutup¹² Akeh banget sing perlu inyong ngertikna maring koe, tapi rasane lewih apik aja liwat surat. Inyong ngarep arep bisanekani lan ngomong dewek karo koe kabeh, supaya atine dewek kabeh bener-bener seneng.¹³ Anak-anak sekang sedulur wadon Ibu uga sing dipilih Allah, kirim salam maring Ibune.

3 John

Chapter 1

¹ Sedulur Gayus sing tektresnani! Inyong pemimpin jemaat, sing temen-temen neresnani koe,² ndonga moga-moga sedulur sehat-sehat lan sekabehane apik-apik bae karo koe, pada karo jiwamu apik-apik bae.³ Inyong seneng banget sewektu sedulur-sedulur percaya teka lan aweh ngerti maring Inyong kayangapa setiyane sedulur maring Gusti Allah sing bener, sebab pancen sedulur terus urip miturut wulanganne Gusti Allah.⁴ Ora nana sing bisa ndadekna inyong lewih seneng, ketimbang krungu anak-anInyong urip miturut wulanganne Gusti Allah. Gayus depuji⁵ Sedulurku! Sedulur setia banget nang penggawean sing sedulur lakoni nggo sedulur-sedulur percaya nganti wong percaya sing urung dikenal bae, sedulur layani.⁶ Deweke wis aweh ngerti maring jemaat nang nggonku ngenani asihmu. Tulungi deweke men bisa nerusna perjalanane deweke lan karo kaya kue nyenengna atiNe Gusti Allah,⁷ sebabe nang perjalanan nggo ngelayani Almasih, deweke ora nampani bantuan apa-apa kan wong-wong sing ora ngenal Gusti Allah.⁸ Sebabe kue, Inyong pada wong-wong percaya kudu nulungi batir-batir sepada-pada wong percaya sing kaya kue men Inyong pada bisa turut neng usahane deweke nggo nyebarna wulangan sing bener kan Gusti Allah. Diotrefes lan Demetrius⁹ Inyong wis nulis surat sing cendek maring jemaat, tapi Diotrefes sing pengin dadi pimpinan nang jemaat, ora gelem nuruti inyong.¹⁰ Mengko nek inyong teka, inyong arep mbongkar kabeh perkara sing uis dil inyong kna, inyong perkara-perkara jahat lan dusta sin diucapnane ngenani inyong pada! Tapi kabeh kue urung cukup kanggo deweke. Nang wektu batir-batir percaya kue teka, deweke ora gelem nerima sedulur-sedulur. Malahan deweke ngelarang wong-wong sing arep nerima sedulur, lan deweke perintah wong-wong kue metu kan jemaat!¹¹ Sedulur sing tek tresnani, aja nganti tiru apa sing elek. Tiru bae apa sing apik. Wong sing ngelakoni apik kue umate Gusti Allah. Lan wong sing ngelakoni jahat urung ngenal Gusti Allah.¹² Sekabehane wong muji Demetrius. Sampe Gusti Allah bae melu muji. Inyong kabeh uga melu muji lan apa sing di sampekna bisa dipercaya. Salam pungkasan serat¹³ Akeh banget sing perlu tek sampekna maring koe tapi tekrasa lewih apik aja liwat surat.¹⁴ Inyong ngarepna ora sue maning arep ketemu karo koe lan inyong pada arep ngomong langsung.¹⁵ Moga-moga Gusti Allah mberkahi sedulur. Batir-batirmu nang nggonku kie kirim salam maring koe. Getulna salamku maring sekabehane batir-batire inyong pada siji-sijine.

Jude

Chapter 1

Salam¹ Sekang Yudas, hamba Isa Almasih karo sedulur Yakobus, maring deweke, sing diundang sing ditresnani sejerone Allah Rama, lan sing di openi kanggo Isa Almasih.² Rahayu, ayem tentrem lan tresna kirane mberkahi rika. Ukuman maring guru- guru palsu³ Sedulur-sedulur sing ditresnani, sejerone inyong nulisna surat kanggo kowe ngenani keslametan inyong kabeh, inyong teras disurung nulisna surat kanggo kowe lan nasehati kowe, ben kowe tetep berjuang sejerone iman sing tekakna maring wong suci.⁴ Sebab wis nyata ana wong sing tertentu sing wis melebu nyusup nang tengah-tengahe kowe kabeh, yakuwe sing wis suwe ditentokna men diukum. Deweke wong-wong jahat, sing nyalah-gunakna kasih karunia Allah inyong kabeh kanggo nglampiasken hawa napsu deweke, lan menolak siji-sijine Penguasa lan Gusti enyong kabeh, Isa Almasih.⁵ Ananging semana uga rika wis ngerteni sekabehe kuwe lan ora nguwatiri maning, inyong kepengin ngelingna rika, sarehning Gusti nylametaken umate sekang tanah Mesir, ning sepisan maning nyirnakna deweke sing ora percaya.⁶ Lan sarehning Gusti nawan malaikat-malaikat sing ora manut karo batas-batas kekuasaane, nanging sing ninggalna nang umahe deweke, karo ditaleni langgeng sajeronne donya kekelam an tekan penghakiman sing terahir,⁷ Pada karo Sodom lan Gomora lan daerah-daerah sakubenge, sing karo cara pada nglakoni-saru-saruan mburu muasna sing ora wajar, wis nampa ukuman sing langgeng iki peringatan kanggo sekabehe wong.⁸ Merga kuwe wong-wong sing ngimpi-ngimpian kiye uga ngotori awake dewek lan ngenyek-kekuasane Allah lan ngujat sing mulya nang surga.⁹ Nanging penghulu malaikat, Mikhael wektu lagi padu karo Iblis ngenani mayit Musa, ora wani ngadili iblis kuwe karo omong-omong hujatan, nanging ngomong, "Kirane Gusti ngusir koe!"¹⁰ Deweke menghina karo

omongan-omongan sing ora pantes sing sebenere deweke ora ngerti. Deweka pada karo kewan sing ora duwe akal, yakuwe sing ngakibatna kematian kanggo-deweke. ¹¹ Celaka koe kabeh! Koe kabeh wis melu dalan sing uwis ditempuh nang Kain. Men olih duit, koe kabeh awake dewek nyemplung sejroning penasarane, pada karo Bileam. Lan koe kabeh arep dibinasakan merga mbrontak kaya Korah. ¹² Kae kabe ya kie noda sajroning kasihmu, nang endi kae kabeh ora izin-izin mangan lan mentingna awake dewek: kae kabeh ibarat lamuk sing ora nana banyune, sing wis kabur nang angin: kae kabeh ibarate wit-wit sing sajroning mangsan terang ora ngasilna uwoh, wit-wit sing tercabut karo oyod-oyode lan sing wis mati sisan. ¹³ Kae kabeh ibarate ombak sing ganas nang laut, dadekna keaiban kae kabeh dewek kae kabeh ibarat lintang-lintang sing kang gone wis di sediakna nggon nang dunia kekalaman nggo selawase. ¹⁴ Henokh, keturunan sing kepitu Adam, biyen tau nubuatna ngenani: "Sebenere Gusti arep rawuh-karo ewon-ewon wong suciNe, ¹⁵ bakal ngakimi kabeh wong lan nibakna ukuman kanggo wong-wong kotor mergane sekabeh perbuatan kotore, sing kae kabeh lakokna lan mergane sekabeh omongan-omongan kotor, sing di omongna wong-wong berdosa sing kotor kue maring Gusti. ¹⁶ Deweke kae wong-wong sing ndersula lan ngeluh ngenani nasibe, urip nuruti hawa napsu, nanging deweke ngetokna omongan sing ora bener lan deweke nglomboni kanggo ulih keuntungan. Pituah-pituah kanggo neguhkan iman ¹⁷ Ananging rika sedulur-sedulurku, sing di tresnani elinga arep apa biyen wis di omongna maring rika nang rasul-rasul Gusti enyong kabeh, Isa Almasih. ¹⁸ Mergo deweke wis ngomong maring kowe kabeh: Ngarepaken akhir zaman arep tampil pengejek-pengejek sing arep urip nuruti hawa napsu kejahatanane deweke. ¹⁹ Kae kabeh kue kaweh pecah sing dikuasaimu seka kepenginan-kepenginan dunia kie lan urip ora nganggo Roh Kudus. ²⁰ Nanging koe, sedulur-sedulurku sing taktresnani, dandani awakmu dewek nang duwure lan didasari imanmu sing paling suci lan donga sajrone Roh Kudus. ²¹ Openi awakmu semana uga sajeron Allah karo ngenteni berkahe Gusti enyong kowe, Isa Almasih, kanggo urip sing langgeng. ²² Tidokna welas asih maring deweke, sing ragu-ragu, ²³ selametna deweke karo dalan ngrampas deweke sekang geni. Nanging tidokna welas asih sing dibarengi keweden, maring wong-wong liya uga, lan buangen klambi dewekne sing kotor merga dosa. Penutup ²⁴ Kanggo Deweke, sing nguasani njaga men koe ajak kepaduk lan sing nggawa koe karo ora cacat lana akeh senenge nang arep kemuliaaNe. ²⁵ Allah sing esa, Juruselamate nyong pada seka Isa Almasih, Gustine inyong pada, nggo deweke ya kue kemuliaan, keagungan, kekuatan lan kuasa seurunge kabeh abad lan siki lan nganti selawase. Amin.

Revelation

Chapter 1

¹ Iki wahyune Gusti Yesus Kristus seng di karuniani Gusti Allah karo deweke, supaya di tidakena karo batir-batiri apa sing kudu cepet kedadian, kara malaikate sing di prentahna, terus omongana karo batire Yohanes. ² Yohanes terus nekseni bab sabda Allah lan bab kesaksiani sing diwekenan kara Gusti Yesus Kristus yakui sekabea sing wis dideleng. ³ Senenglah sing macakna lan kabeh sing ngrugu gokoken omong omongi Nuhbuat iki, lan sing manut apa sing awa tulis nang njerone, soalē waktunē uwis perek. ⁴ Sekang Yohanes nggo pitung jemaat sing nang asia eilil: kasih rahmat lan tetkem lan rahayu anua nang koi, sekang panye nenigē, sing ana lan sing wis ana lan sing akal teka, lan selang pitu wis Roh sing ana nang ngarep tahtah Nē, ⁵ Lan sekang Gusti yesus kristus, seksi sing setia, sing disit urip maning sekang antanrane wong mati lan sing nyekseni pada raja bumi kie, panjenengan sing ngasihi aku kabeh lan sing wis ngeculaken aku kabeh tekang dosa aku kabeh kang getieh. ⁶ lan sing uwis nggawe aku kabeh dadi seksine kraton, dadi kanggo imam imam. kanggo Allah ramane kanggo panjenengan kamulyan lan kuasa nganti langgeng selawase. Amin. ⁷ Delengen, kae teka karo, lamuk lan saben mata bakal weruh panjenengan, uga kae kabeh sing uwis mateni deweke, lan kabeh ng bumi. ⁸ Aku kiē alfa lan omega, sabdanē Gusti Allah, sing ana lan kang wis ana lan sing bakal teka, sing maha kuasa.: ⁹ aku yohanes sedulur lan batirmu nang jeroning kesusahan, nang jeroning keraton lan jeroning ketekunan ngenteni Yesus, awa nang pula sing aranē Patmos lantaran sabda Allah lan nekseni sing di weken Yesus. ¹⁰ Nang dinane Gusti Aku dikuasani sekang Roh lan Aku krungu sekang mburi siji ning suara sing jelas, kaya yuakanē sangkala. ¹¹ Jare: "Apa sing kai deleng, tulis nang njero seji kitab lan jujungeNa karo pitung jemaat kai: nang Eflia, nang Smirna, nang Pergamus, nang Tiatira, nang Sardus, nang Filadelfia lan Laodikia. ¹² Aku noleh kangga ndeleng suara sing ngamang karo Aku, lan sawisi Aku noleh keton lan karo Aku pitung sikil sekang emas. ¹³ Lan nang tengah sikil lampu kuē ana sijening wong pada Anak wong, nyanggo klambi jubah, sing dewakē sampe tekan sikil, lan di gubed sabuk sekang emas. ¹⁴ Endas lan rambutē putih kaya wulu seng putih pisan, lan matani kaya murubeng geni, ¹⁵ lan sikili mabur kaya tembaga murub nang njeranē pawan; suaranē kaya gremojog banyu akeh. ¹⁶ Lan ning tangan tenyenē nyekel petung lintang lan sekang cengkemē metu kaya pedang seng landep matanē loro, lan rainē meneorang kaya srengēngē sing panas. ¹⁷ WalikaNē aku ndeleng dewekē, ngabruk Aku mangarepi sekel pada karo wong seng mati, terusna ngletake Na tangani tanginē ning nduwurku, terus ngomang: aja wedi Aku ya kuē sing disit lan sing ker. ¹⁸ Lan sing urip, aku uwis mati, mulanē deleng. Aku hidup, nganti suē pisan lan Aku nyekeli kabeh kunci mati lan kekajaan mat ¹⁹ Merga kuē tulise apa sing uwis Aku deleng, bagus seng kedadian saiki utawanē sing arep kejadian sau wisē iki. ²⁰ Lan wedi ning pitung lintang sing wis koē deleng apa tangan tengen-Ku lan pitung sikil damar emas kuē: pitung bentang kui, yakui malaekat pitung jemaat lan pitung sikil damar kuē yakuē pitung jemaat.

Chapter 2

¹ Tulisna aring malaikat jemaat nang Efesus: Kie Firman sekang Kae, sing nyekek ke pitu lintang kuwe nang tangan tengene lan mlaku nang antarane kepitu sikil dian emas kuwe. ² Aku ngerti sekabenan pegaweanmu Apik susah payahmu utawane ketekunanmu. Aku ngerti, nek kowe ora isa sabar aring wong-wong jahat, Nek kowe wis nguji deweke sing nyebut Rasul, tapi sing sebenere ora kaya kuwe, nek kowe wis ngerti deweke tukang goroh ³ Lan kowe tetep sabar lan sengsara merga jenengku, lan kowe ora kenal kesel. ⁴ Tapi seteruse kudu eling. Saking jerone kowe wis keblinger maren! bae lan ngiakoni maning apa sing maune kowe nglakoni nek ora kaya kuwe, ⁵ Aku arep teka ring kowe lan aku arep njikot sikil dianmu sekang tempate seumpamane kowe ora maren! ⁶ Tapi yakuesing ana nang kowe, ya kuwe sengit sekabenan kelakuan para wong-wong sing melu Nikolaus, sing aku sengit. ⁷ Sapa sing nduwe kuping, kudune kae ringokna apa sing di omongna roh aring jemaat-jemaat: sapa wong sing menang, kae arep tuk wei panganan sekang wit penguripan sing ana nang Taman Firdaus Gusti." ⁸ Lan tulisna aring malaikat jemaat nang Smirna: yakiye Firman sekang sing pertama lan sing akhir, sing wis mati lan urip maning: ⁹ Aku ngerti susahmu lan kekereanmu, tapine kowe sugih lan fitnah deweke, sing nyebut awake dewek, wong Yahudi tapine sing sebenere ora kaya kuwe sebalike deweke ya kuwe jemaah iblis. ¹⁰ Aja wedi aeing apa sing kudu kowe derita sebenere iblis arep mbalangna pirang wong sekang antaramu meny njero penjara supayane kowe di uji lan kowe arep olih susah sesuwe sepuluh dina. Kudune kowe setia nganti mati, lan aku arep ngaruniani kowe mahkota penguripan. ¹¹ Sapa nduweni kuping, kudune kae ringokna apa sing di omongna Roh aring jemaat-jemaat: sapa bae sing menang, kae ora arep sengsara apa-apa nang pati ke loro. ¹² Lan tulisna aring malaikat jemaat nang Pergamus. Iya kie firman kae, sing nganggo pedang sing landep lan nduweni mata loro. ¹³ Aku ngerti nang ngi kowe meneng: ya kuwe nang kana, nang tempat tahta belis, lan kowe ngakoni aring jenengku, lan kowe ora ngangel iman mu maring aku, ora pada jaman antipar saksiku, sing setia maring aku sing di pateni nang ngarepe kowe, nang panggonane belis. ¹⁴ Tapine aku nduweni pirang ke abotan aring kowe: Nang antaramu ana pirang wong sing nganut ajaran Bileam, sing ngewei saran aring balak nggo nyesatna wong Israel, supayane deweke mangan persembahan berhala lan gawe jinah. ¹⁵ Ya kaya kuwe nang kowe wong-wong sing ngakoni aring ajaran pengikut Nikolaus. ¹⁶ Sebab kuwe maren! nek ora kaya kuwe aku arep secepete teka aring kowe lan aku arep madangi deweke karo pedang sing nang lambeku kiye. ¹⁷ Sapa nduwe kuping, kudune kae ringokna apa sing di omong Roh aring jemaat-jemaat: sapa bae sing menang, maring kowe arep tak wei sekang ndi sing di umpetna. Watu putih, sing nang duwure tertulis jeneng anyar, sing ora di ngerteni nang sapa bae. selaine nang sing nrima. ¹⁸ Lan tulisna aring malaikat jemaat nang Tiatira: ya kie firman Anak Allah sing mripate kaya geni murub lan sikile kaya tembaga. ¹⁹ Aku ngerti sekabenane pegaweanmu apik welas asihmu utawane imanmu, apik pelayananmu utawane ketekunanmu, Aku ngerti sekabenan pegaweanmu sing terahir lewin aken ketimbang sing ndisit. ²⁰ Tapine Aku ngelek-ngelek kowe, sebabe kowe ngejorno wadon Izabel sing nyebut awake dewek nabiah ngajari lan nyesatna hamba-hamba ku supayane gawe jinah lan mangan persembahan-persembahan berhala. ²¹ Lan Aku wis ngewei kae wektu nggo maren! tapine kae ora gelem maren! sekang jinaeh. ²² Delengna, aku arep mbalangna kae meng nduwur ranjang wong lara lan deweke sing gawe jinah karo kae arep takbalangna meng njero kesusahan sing gede, nek deweke ora maren! sekang kelakuan-kelakuane ne wadon kuwe. ²³ Lan anak-anake arep tak pateni lan kabehan jemaat arep ngerti, sebenere aku sing nguji batin lan atine menungsa, lan sebenere aku arep mbales aring kowe samben wong menurut kelakuane. ²⁴ Tapi aring kowe, ya kuwe wong-wong liya nang tiatira, sing ora melu ajaran kuwe lan sing ora nyolidiki apa sing deweke sebut seluk beluke belis, aring kowe aku ngomong: Aku ora gelem mikul tanggungan liya sing koe. ²⁵ Tapine apa sing ana nang kowe, jekel kuwe nganti aku teka. ²⁶ Lan sapa sing bae menang nglakokna pengawenku nganti serampunge aring kowe arep tak karuniakna kuasa atas bangsa-bangsa. ²⁷ Lan kae arep mrentah deweke karo tongkat wesi, deweke arep di remukna kaya tembikar tukang periuk pada kaya sing tak terima sekang ramaku. ²⁸ Lan maring kae arep dikaruniani lintang wetan. ²⁹ Sapa sing nduwe kuping, kudune kae ngringokna apa sing diamongna Roh maring jemaat-jemaat.

Chapter 3

¹ Lan tulis nana maring malaikat jemaat nan Sardis: kigeloh Firman deweke; seng duweni kepitu Roh Gusti lan kepitu lintang kuwe: Aku ngerti kabeh pegaweanmu kowe diunekna urip, sakjane kowe mathi. ² Tangio, lan tabahna karo seng wis netep seng wis meh mati, mergane ora siji bae sekang pegaweanmu Aku temokna kemulyan nang Pengarep Gusti-Ku. ³ Mulane kuwe elinga kepriwe kowe wis namupalan ngerungokna; manuto kowe lan mertobat! sakjane mek kowe ora wis pada Aku arep teka koyo maleng lan kowe ora ngerti karo wektu ngendi Akuujuk-ujuk teka maring kowe. ⁴ Sakjane nang Sardis ana pirang-pirang wong seng ora ngotori sandangan, kabeh kuwe arep mtaku karo Aku njengok lambi puteh, mulane deweke kabeh patut koyo kuwe. ⁵ Angger sapa bae menang, bakal di gokna sandangah puteh seng kaya kuwe; Aku ora arep ngapusi jenenge sokang kitab kauripan, sakjane Aku arep ngaku jenengan nang ngarepen Bapa Ku tan nang ngarepan poro malaikat-Te. ⁶ Sapa seng dewe kuping, sakjane deweke ngerungokna apa seng di omongna Roh maring jemaat-jemaat." ⁷ "Lan tulisna maring malaikat jemaat nang Filadelfia: kiyelo Firman sekang seng kudus, seng bener, seng nyekel kunei Daud; rek mgoni yo bukakna, ora eneng seng olih mutup; angger deweke nutup, ora nana seng oleh embukak. ⁸ Aku ngerti kabeh pegaweanmu delengna, Aku wis embukak lawang kanggo kowe, seng ora olih ditutup karo wong sapa, Aku weruh jane cedik jaan ne kowe ora sepira, nangeng kowe manut Firman-Ku lan kowe ora waleh jeneng-Ku. ⁹ Delengan, pirang-pirang wong sekang jemaat iblis, yakuwe sekabeh seng deweke wong Yahudi, meng seng

sebenere ora kaya kuwe, nanane ngelononi, arep tak pasrah na maring kowe. Tenane Aku arep ngongkon sekabehe teka lan sungkem mengngarep sikile lan waleh, merga Aku melas maring kowe.¹⁰ Mulane kowe manuto Firman-Ku, kanggo leken ngenteni Aku, mula Aku be arep ngelindungi kowe seka dina pengujian seng menang nang bumi.¹¹ Aku teka gasik. Cekelen kuwe sing ana nang kowe supaya ora sawong bae jikot mahkotamu.¹² Angger sapa bae menang, ya arep tak dadekna soko guru nang jero Bait Suci Gusti-Ku, lan ya ora arep metu maning seka kono; lan karo kowe arep tak tulis na jeneng Gusti-Ku, jeneng kuto Gusti-Ku, ya kuwi Yerusalem anyar, seng muduh seka suwargo seka Gusti-Ku, lan jeneng-Ku seng anyar.¹³ Sapa ku pingé, tena ne ya ngrungokna apa seng di omong Roh maring jemaat-jemaat."¹⁴ "Lan tulisna maring malaikat jemaat nang Laodikia kieloh Firman seka Amin, seksen seng setiolan bener, pengarepe seka ciptana ne Gusti Allah.¹⁵ Aku ngerti kabeh kuwe pengaweanmu: kowe ora adem lan ora panas. Luweh balikke angger kowe adem utawa panas!¹⁶ Dadi angger kowe anget-anget kuku, lan ora adem utama panas, Aku arep muntah na kowe sekang cangkem-Ku.¹⁷ Mulane kowe ngomong: Aku sugih lan aku wis nyagihaken awakku lan aku ora kurangen apa-apa, lan mulane kowe ngerti, angger kowe kere, lan ngelesa kere, ora weruh lan wudha,¹⁸ Mjur Aku ngomongi kowe: ben kowe nuku emas sekang aku seng wis dimurnekna njero geni, angger kowe dadi sugih, lan uga klambi putih, ben kowe enggonen, angger ora keton wudane seng ngisinna, lan maning lenga kanggo ngolesi mripatmu, ben kowe bisa deleng.¹⁹ Sapa wong kang kak welasi, ya tak omongan tak hajar merga kuwe paskana atimu lan tobatto!²⁰ Delengen, Aku ngadek ning ngarep lawan lan notok; umpamane ana wong seng krungu swaraku lan mbukak na cawang, Aku arep mlebu uli-ulie lan Aku mangan bareng-bareng karo deweke, lan deweke bareng-bareng karo AKu.²¹ Sapa wonge seng menang, ya arep tak jagongna bareng-bareng karo Aku nang duwur tahta-Ku, menawane Aku be meh merang lan njagong bareng-bareng karo Bapa-Ku nang duwur tahta-Ne.²² Sapa seng duwe kuping, kudune ya ngrungokna apa seng diomong na Roh mareng jemaat-jemaate."

Chapter 4

¹ Sawise kue aku weruh: lawang kebukak nang swarga lan swara sing aku tau krungu biyen, ngangani aku kaya moni sangkakala, ngomonge: ngenah munggah Aku arep nidoki kowe apa sing bakal kedadian bare kiye.² Banjur aku dikuasani Roh lan delengen: sawijine singg ana ngadeg nang swarga di lenggaih siji wong.³ Lan piyambake sing ngelenggaih singgasana kue rupane kaya permata Yaspis lan permata Sardis: ana kuwung ngubengi singgasana kue meling-meling kaya jamrud rupane.⁴ Nang saubengane singgasana kue ana patlikur singgasana, lan singgasana-singgasana mau pada di lenggaik para sepuh sing padha nganggo sandhangan putih lan padha nganggo makutha mas.⁵ Sekang singgasana kuwe methu kelap-kelep bledek lan guntur, pitung obor kae padha murup nang sengarep singgasana mau: yakue Roh Allah.⁶ Lan nang ngarepe singgasana kue ana kaca segara rupane kaya kristal: nang sa tengaeh singgasana kue diubeng pathang makhluk sing duwe akeh kebeh mata nang sebelah raine lan nang sebelah burine.⁷ Anadene makhluk kang disit rupane kaya singa, lan makhluk sing ke loro kaya anak sapi, lan makhluk sing ke telu rupane kaya manungsa, lan makhluk sing ke papat rupane kaya manuk nazar sing lagi mabur.⁸ Kepapat makhluk kue siji-sijine padha duwe sewiwi enem seubengane lan sebelah jerone kebek karo mata, lan pada ora leren awan lan wengi ngucap: "Suci, suci, suci Gusti Allah, kang Mahakwasa, sing wis ana lan sing bakal rawuh."⁹ Lan saben wektu makhluk-makhluk kue pada ngunjukna puji-pujian lan hormat lan sukur aring panjenengane sing lenggah nang singgasana kae lan sing urip langgeng selawas-lawase.¹⁰ Mula pada sungkem patlikur para sepuh nang ngarsane panjenengane sing lenggah nang singgasana kaé, lan siji-sijine kabeh deweke pada nyembah panjenengane sing urip langgeng selawala-lawase. Lan karo padha geletakna makutane nang ngarep singgasana kae, jerene padha:¹¹ "Dhuh Gusti lan sesembahan kito, paduka layak nampa puji-pujian lan hormat lan kwasa: Merga paduko ingkang nitahna sekabehane lan merga kersane paduko sekabehane dadi ana lan diciptakna."

Chapter 5

¹ Inyong weruh nang tangan tengené dhéwéké sing njagong nang tahta kuwé, sewijiné gulungan kitab, sing ditulis sisih njero lan sisih njabané lan diwéi meteré pitu.² Lan inyong weruh malékat sing gagah, sing ngomong suara seru: "sapa sing patut mbukak gulungan kitab kuwé lan mbukak materé kuwé?"³ ningén oranana siji-sijia wong sing nang sewerga utawa sing nang ngisor ndonya, sing téyéng mbukak gulungan kitab kuwé utawa sing téyéng ndeleng njeroné.⁴ Banjur inyong nangis nlangsa pisan, merga oranana siji-sijia wong sing dianggep patut mbukak gulungan kitab kuwé utawa ndeleng njeroné.⁵ Banjur salahsijiné wong ngomong sekang tua-tua kuwé, maring inyong: "kowé aja nangis! Sebenéré, Singa sekang Yehuda, yakuwé thukulané dhawud, uwis menang. Dhéwéké téyéng mbukak kitab kuwé lan mbukak pitu meteréné",⁶ dadiné inyong weruh nang tengah-tengah tahta, lan makluk papat kuwé nang tengah-tengah kani tua kuwé Anak Domba ngadeg kaya tes disembeléh, sunguné pitu lan matané pitu; kuwé mau Roh Allah pitu sing diutus meng kabeh ndonya.⁷ Banjur Anak Domba kuwé teka lan nampani gulungan kitab kuwé sekang tangané dhéwéké sing njagong nang ndhuwur tahta kuwé.⁸ Wektu dhéwéké njikot gulungan kitab kuwé, njur sujud makluk papat lan patcikir kamitua, kuwé nang ngarepé Anak Domba kuwé, nyekel kecapi siji-siji lan cangkir emas siji-siji, kebek menyan: kuwé mau dongané wong-wong suci.⁹ Lan wong-wong nembang lagu anyar omongé; "kowé patut nampa gulungan kitab kuwé lan mbukak meteré-meteréné; merga kowé uwis nampa gulungan kitab kuwé lan mbukak meteré-meteréné merga kowé uwis disembeléh lan karo getihé kowé, kowé uwis mbayar wong-wong nggo Allah sekang unggal suku lan basa lan kaum

lan bangsa”.¹⁰ Lan kowé uwis ndadékná wong-wong dadi krajan siji, lan dadi imam-imam nggo Allahé dhéwék, lan wong-wong arep mréntah nggo dadi raja nang ndonya.¹¹ Banjur nyong weruh lan krungu swara malékat akéh ngubengi, tahta, makluk-makluk lan kamitua-kamitua kuwé; jumlahé wong-wong kuwé jutaan lan milyaran.¹² Ngomongé karo swara seru: “Anak Domba sing disembeléh kuwé patut nama kewasa lan kesugihan lan hikmat lan kuwat lan hormat lan kemulyan lan puji-pujian”.¹³ Lan inyong krungu kabéh makluk sing nang sewerga lan sing nang donya lan sing nang segara lan kabéh sing ana nang njeroné, ngomong: “kanggo dhéwéké sing njagong nang ndhuwur tahta lan nggo Anak Domba, kuwépadha puji-pujian lan hormat lan kemulyan lan kewasa gutul selawas-lawasé”.¹⁴ Lan makluk papat kuwé ngomong: “Amin” lan kamitua-kamitua kuwé tiba sujud lan nyembah.

Chapter 6

¹ mulané kuwé inyong weruh Anak Domba kuwé mbukak matrai sing pertama sekang matrai pitu kuwé, lan inyong krungu mahluk sing pertama sekang mekluk papat kuwé ngomong nganggo swara kaya bledég “mayuh”!² Lan inyong nga weruh: sebenere ana wong sing nyekel panah lan wong kuwé di wéi mahkota, nunggang jaran putih. Banjur dhéwéké maju dadi sing menang nggo ngrebut kemenangan.³ Lan sewektu matrai sing kelo ro dibukak nang Anak Domba kuwé, inyong krungu makluk sing kelo ro ngomong: “mayuh”!⁴ Banjur maju jaran liyané. Jaran warna abang ditunggangi nang wong sing diwéi kuasa nggo njot ayem tentrem sekan donya kiyé, mulané wong-wong kuwé padha patén-paténan lan wong kuwé di wéi pedhang sing gedhé.⁵ Lan sewektu matrai sing ketelu dibukak nang Anak Domba kuwé, inyong krungu makluk sing ketelu ngomong: “mayuh”! Banjur ana wong sing nyekel timbangan nang tangané sing nunggang jaran ireng.⁶ Lan inyong krungu swara sekang tengah-tengahé makluk kuwé kaya kiyé: “seliter gandum sedinar, lan telung liter jelai sedinar. Ningén lenga lan anggur kuwé aja dirusak.”⁷ Lan sewektu matrai kepapat dibukak nang Anak Domba kuwé, inyong krungu makluk sing kepapat ngomong: “mayuh”!⁸ Lan inyong weruh: Ana jaran ijo kuning ditunggangi wong sing jenengé pati lan krajaan pati ngetutna dhéwéké. Wong-wong kuwé diwéi kuasa seprapaté ndonya nggo mapaténi karo pedhang, nganggo penyakit sampar lan kencotén, lan uga kéwan-kéwan galak sing ana nang ndonya.⁹ Lan wektu matrai sing kelima dibukak nang Anak Domba kuwé, inyong weruh jiwa-jiwané wong-wong sing uwis dipaténi merga sabdané Gusti Allah lan merga dadi sekai nang ngisor méja pedupan.¹⁰ Wong-wong kuwé ngorong-orong nganggo swara sing seru kaya kiyé: “Arep tekan kapan Hé penguasa sing suci lan bener, penjenengan ora ngakimi lan ora mbales getihé inyong padha maring wong-wong kaé sing ana nang donya?”¹¹ Lan maring wong-wong kuwé unggal wong diwéi jubah putih siji lan diwei ngerti, nék wong-wong kuwé kudu sabar nganték genep jumlaéh peladén-peladén lan sedulur-seduluré wong kuwé sing arep dipaténi padha kaya wong-wong kuwé.¹² Pas wektu matréné sing keenem dibukak nang Anak Domba kuwé, inyong weruh ana gempa sing ngédab-édabi nang ndonya. Srengéngéné dadi irang kaya kudhung rambut lan wilané dadi abang kabéh kaya getih.¹³ Lan lintang-lintang nang awang-awang padha tiba maring ndonya kaya wit ora sing agi ngambrolna wah-wahé ning enih mentah kaya pas wit kuwé di orang nang angin sing banter.¹⁴ Banjur awang-awangé dadi ciyut kaya gulungan kitab sing digulung, gunung-gunung lan nuca padha geser sekang nanggonané.¹⁵ Raja-raja, penggedhé-penggedhé, perwira-perwira, wong-wong angh sing nduwe kuasa, kabéh batur lan wong merdéka sing ana nan ndong a kabéh padha umpetan nang gowa-gowa lan perek watu-watu gunung.¹⁶ Lan wong-wong kuwé ngomong maring gunung-gunung lan watu kuwé: “Ambruga maring inyong padha lan umpetna inyong padha sekang dhéwéké sing njagong nang ndhuwur tahta, lan sekang murkané Anak Domba kuwé”¹⁷ merga uwis gutul dina murkané lan sapa sing kuwat ngadhepi kuwe.

Chapter 7

¹ Banjur sekang iku inyong deleng papat malekat njanggleng ananeng papat pojok bumi lan kae padha nahan papat angin bumi, supayane aja ana angin ngibit neng darat, utawa neng segara utawa wit-witan.² Inyong weruh sijining wong malekat lia metu sekang panggunan sing srengenge meletek. Dewekke nggawa metere Allah sing urip; lan dewekke nyuara karo suara seru maring papat malekat sing diprentahna kanggo ngerusakna bumi lan segara.³ Omonge: “Ajaha ngrusakna bumi utawa segara utawa wit-witan seurunge inyong padha meterekna rayat-rayat Allah inyong padha ana bathuk kae padha!”⁴ lan akku krungu jumlah kae padha sing dimeterekna kue satus patang puluh papat ewuk sing uwis dimeterekna sekang sekabehe suku turunan Israel.⁵ Sekang suku Yehuda rolas ewu, sing dimeterekna, sekang suku Ruben rolas ewu, sekang suku Gad rolas ewu.⁶ Sekang suku Asyer rolas ewu, sekang suku Naftali rolas ewu, sekang suku Manasye rolas ewu.⁷ Sekang suku Simeon rolas ewu, sekang suku Lewi rolas ewu, sekang suku Isyakar rolas ewu.⁸ Sekang Sebulon rolas ewu, sekang suku Yusuf rolas ewu, sekang suku Benyamin rolas ewu.⁹ banjur iku inyong weruh: “setemene, kumpulan gede wong akeh sing ora keetung akehe, sekang segala bangsa lan suku lan kaum lan basa ngadek neng ngarepe takhta Allah neng ngarepe Anak Domba nganggo jubah putih lan nyekel godong-godong palem neng tan kae padha.”¹⁰ Lan karo suara aos kae padha berseru, keslametan bagi Allah inyong padha sing njagong neng duwur tahta bagi Anak Domba!”¹¹ Lan kabeh malaekat ngadek ngubengi takhta lan tua-tua lan papat mahluk kue kae padha tersungkur neng ngarepe takhta kue lan nyembah Allah.¹² Karo ngomong “Amin! Puji-pujian lan kemulyan lan hikmat lan sukur; lan ornat lan kekuasaan lan kekuatan kanggo Allah kie padha butul sesuwe-suwene, amin!”¹³ Lan sijining wong sekang antarane tua-tua iku ngomong maring inyong; sapa kae padha sing nganggu jubah putih iku lan sekang ngendi kae padha teka?”¹⁴ Dadi omongku maring kae: “Majikanku, Majikanku, uwis ngerti. Banjur dewekke ngomong

Chapter 8

maring inyong: “kae padha kiye wong-wong sing metu sekang kesusahane sing gede; lan kae padha wis ngumbah jubaeh kae padha lan gawene putih sejeroneng getih Anak Domba.”¹⁵ Jalaran kae padha ngatek neng ngarepe tahta Allah lan nglayani dewekke ngawan beni neng bait sucine. Lan dewekke sing njagong neng duwur tahta kue arep bentangena kemaeh neng nduwur kae padha.¹⁶ Kae-padha ora arep rekasa kecot lan ngonggor maning lan serngenge utawa panas terik ara arep ngenani kae padha maning.¹⁷ Sebab Anak Domba sing neng tengah-tengah tahta kue arep angon kae padha lan arep nuntun kae-padha maring tuk penguripan. Lan Allah arep mbusek sekabehe luhe sekang kae-padha.

Chapter 8

¹ Lan nalika Anak Domba iku mbuka materai sing kaping-kaping pitu, swarga sepi banget kira-kira suwene setengah jam.
² Banjur inyong weruh malaekat pitu, sing ngadeg ning ngarepe Allah, lan maring kabeh dinei srompet pitu.³ Banjur teka malaekat liyane. Sing ngadeg cedhak mesbah karo gawa padupan emas. Maring deweke dinei menyan kanggo pedupan bareng-bareng wong suci ning duwur mesbah emas ning ngarepe tahtane iku.⁴ Banjur kukusing menyan munggah bareng-bareng karo dongane wong-wong bener iku saka tangan malaekat meng ngarepe.⁵ Banjur malaekat iku njiot pedupan iku, di iseni nganggo geni seka mesbah, banjur di tibakna meng jagat, banjur njebluk kaya gludhuk di barengi bledhek karo lindu.⁶ Malaekat pitu nyekel trompet pitu iku tata-tata arep diunekna.⁷ Banjur malaekat kang kapisan ngunekna trompete banjur dadi udan es lan geni kecapur getih, lan kabeh mau dibalangna meng bumi, banjur sapeertelone buni lan sapertelon wiwitan kubong lan suket-suket ijo padha geseng.⁸ Banjumengr malaekat kapindo ngnekna trumpete lan ara gunung gedhe sing mubyar-mubyar genine di balangna meng segara. Sapertelone segara iku dadi getih.⁹ Sapertelone titah sak njroning segara padha mati lan sapertelone kabeh prahu ancur.¹⁰ Banjur malaekat kaping telu ngunekna trompete banjur ana lintang gedhe tiba seka langit, mubyar-mubyar kaya obor, banjur nibani sak pertelone kali-kali karo tuk-tuk.¹¹ Jenenge lintang iku apsintus, banjur sapertelone kabeh banyu dadi apsintus, banjur akeh wong padha mati amerga banyu iku, merga banyune wis dadi pait.¹² Banjur malaekat kang apat ngunekna trompete, banjur sapertelone srengenge lan wulan kena banjur sapertelone saka lintang-lintang kena pentunngan banjur sapertelone dina awan dadi peteng mengkona uga bengine.¹³ Banjur inyong deleng: inyong krungu manuk nasar mabur meng tengah langit banjur omonge “cilaka, cilaka, cilaka kowe kabeh sing manggon sak nduwure bumi merga unine trompet katelu malaekat liyane, sing isih ngunekna trompete.

Chapter 9

¹ Terus malaikat sing kelima damu sangkakalane, karo weruh kewan sing tiba kang langit meng duwur bumi, karo kae di wei anak kunci jurang patih.² Mulane dibukakna jurang patih kae, terus munggah kukus kang bolongan kae kaya kukus tanur gede, karo srengenge karo bumi dadi peteng nang kukus kue.³ Kar kukus pada metu walang-walang meng duwur bumi karo aring deweke diwei kuasa sing pada kaya kalajengking sing nang bumi.⁴ Karo deweke diprentah, men deweke aja ngrusak suket-suket nang bumi karo wit-witan, seliane menungsa sing ora nganggo segel Allah nang jenggute.⁵ Karo deweke diprentah udu nggo mateni menungsa, tapi kur nggo nyiksa deweke limang wulon suene, karo nyiksa kae kaya kalajengking, men kae ngentup menungsa.⁶ Karo pada wektu kae wong-wong arep ngolet pati, tapi deweke arep ora nemukna, karo deweke arep kepengin mati, tapi pati mlayu kang deweke.⁷ Karo rupane walang-walang kae pada kaya jaran sing di siapna nggo perang, karo nang duwur siraeh deweke ana sing kaya mahkota emas, karo rupane deweke pada kaya rupa menungsa.⁸ Kaya rambut deweke pada kaya rambute wong wedon karo untune pada kaya untu macam,⁹ Karo dadane deweke pada kaya klambi zirah, karo moni sayape deweke kaya monine sepur sing ditarik nang jaran, sing agi mlayu meng medan perang.¹⁰ Karo buntute pada kaya kalajengking karo ana entupe, karo nang njero buntute ana daya deweke nggo nyiksa menungsa, limang wulan suene.¹¹ Karo raja sing mrentah deweke ya kue malaikat jurang patih: jenenge nang njero nang jero basa Ibrani ya kue abadan karo nang njero basa Yunani ya ue Apolion.¹² Celaka sing pertama uwis liwat, siki arep nyusul loro cilaka maning.¹³ Terus malaikat sing ke enem ndamu sangkakalane, karo aku krungu suara metu kang ke papat sungu mezbah emnas sing nang ngarepe Allah.¹⁴ Karo ngomong aring malaikat sing ke enem karo njekel sangkakalane kae: “losna kepatat malaikat sing kejiret perek kali gede Efrat.”¹⁵ Terus dilosna kepatat malaikat sing uwis di siapna kanggojam karo dina, wulan karo taun ngo mateni seprapat kang umat menungsa.¹⁶ Karo cacah tentara kae ya kue rong puluh ewu laksa prajurit sing ngonggo jarani aku krungu cacaeh deweke.¹⁷ Mulane aku weruh nang njero seweruhku kie juran karo wong-wng sing nunggangi; deweke nganggo klambi zirah, abang geni karo biru karo kuning blereng warnane: ndase jaran-jaran kae pada kaya endas macan, karo kang cangkeme metu geni, karo kukus kang belerang.¹⁸ Karo kukus karo belerang, sing metu kang cangkeme.¹⁹ Merga dayane jaran-jaran kae ana nang njero cangkeme karo nang njero buntute pada kaya ula: deweke ndase deweke gue nekakna kerusakan.²⁰ Tapi menungsalia, sing ora mati nang mala petaka kae, ora tobat kang kelakwane tangane deweke: deweke ora mandeg nyembah roh-roh jahat karo patung kang emas karo perak, kang tembaga watu karo kaya sing ora bisa deleng apa ngrungokna apa mlaku.²¹ Karo deweke ora tobat kang pada mateni, sihir, mecuti karo colongan.

Chapter 10

¹ Lan aku weruh malaekat liya sing rosa muduh sekang sujarga, gerumbulan mega, lan kuwung ana nang duwur sirane

lan raine padha karo srengenge, lan sikile pada karo saka geni.² Sajero genggemane deweke nyekeli saluntungan kitab cilik seng mbukak. Deweke ideki-sekil tengen nang duwur segara lan sikill kiwene nang duwur bumi,³ Lan deweke ngomong karo melung-melung padha karo macan sing ngaung. Lan sawise deweke bengok-bengok, kepitu guruh kuwe ngrongokna swarane.⁴ Lan sakwise kepitu guruh kuwe rampuh ngendike aku nulisna, nanging aku krungu ana swara sekang suargo ngomong: "Tengerna bae apa sing di omongna nang kepitu guruh kuwe lan aja kowe nulisna!"⁵ Lan malaikat sing aku weruh ngadek nang duwur segara lan nang duwur bumi, njunjung tangan tengene ring langit.⁶ Lan deweke nyumpah demi kowe seng ulip gutul selawas, sing wis nyiptakna langit lan sekabeh isine, lan bumi lan sekabeh isine, lan segara lan sekabeh isine, jarene: "ora arep ana tundaan maning!"⁷ Nanging pada wektu moni sangkakala sekang malaikat sing ketelu, yakuwé menawane deweke damu sangkakalane, uga arep mutusna rahasia Gusti Allah, kaya sing wis deweke sebarna maring hamba-hambane, yakuwe para nabi."⁸ Lan suarane sing wis rungokna sekang langit kuwi, ngomong bireng maring aku jarene: "Lunga, lunga gluntungan kitab sing mbukak meng tangan malaikat, sing ngadek nang duwur segara lan nang duwur bumi kuwe."⁹ Terus aku lunga maring malaikat kuwi lan njaluk maring kae supayane deweke ngewei luntungan kitab kae maring aku. Jerene maring aku: "Jiotna lan panganan kae, deweke arep gawe wetengmu krasa pait, angger nang jero cangkemu ya arep kerasa legi kaya madu!"¹⁰ Terus aku jikot kitab kuwe sekang tangan malaikat kuwi, lan mangane: nang jero cangkemu ya kerasa legi kaya madu, banjur sawise aku mangan, wetungku dadi pait rasane.¹¹ Mulane kuwe ngomong maring aku: "kowe kabeh kudu gawe maning maring kabeh bangsa lan umat basa lan raja."

Chapter 11

¹ Banjur diwenehna inyong glagah, rupane kaya tongkat ukuran, karo omongane kaya kiye: "Tangiya lan ukuren umah suci Allah lan Mesbah lan kae kabeh sajroning ibadah,² Nanging latare Bait suci meng njaba aja diukur, mergane deweke wis diwenei bangsa-bangsa liyane lan kae kabeh arep ngidek-idek kota suci patang puluh loro sasi lawase."³ Lan Inyong arep menei perintah maring saksi Inyong loro supaya kae kabeh padha nubuat karo perkabungan, sewu rangatus suwidak lawase.⁴ Kae kabeh wit zaitun loro. Lan kaping pindo cagak sentir singadek meng ngarepe Gusti alam ndonya.⁵ Yen ana wong sing nglarani kae kabeh, kae kabeh ngetokna geni saka cengkeme nggosongna musuhe kabeh. Lan yen ana wong sing arep nglarani kae kabeh, dadi wong iku kudu mati kaya iku.⁶ Deweke nduweni kuasa nutupi langit, supaya aja ana udan sajroning kae kabeh ngomong wasiat. Lan kae kabeh nguasani banyu kanggo ngrubah supaya dadi getih, lan kanggo nggebuk bumi sawarnaning malapeta, miturut sakarepe kae kabeh.⁷ Yen kae kabeh wis ngrampungna paseksene, dadi kewan sing muncul saka teleng, arep perang nglawan kae kabeh karo ngalahna lan mateni kae kabeh.⁸ Lan bathange wong kae kabeh di deleh ana tengahe dalan kutha gede, yen secara karohanen dijenengi Sodom karo Mesir, mengendi bae Gustine deweke disalibna.⁹ Banjur wong-wong seka bangsa endi bae lan suku lan bahasa lan kaum ndeleng bathange wong kae kabeh sepertelone dina suwene banjur wong-wong kuwi kabeh ora ngolehna bathange wong kae kabeh dikuburna.¹⁰ Banjur kae kabeh sing manggon ana ndunya padha seneng lan seneng merga kae kabeh banjur pesta banjur ngirimna hadiah merga nabi loro iku wis didadekna kasengsaran kanggo kabeh wong sing manggon ana meng ndunya iki.¹¹ Telung dina setengah banjur roh kauripan seka Allah mlebu meng kae kabeh, banjur kae kabeh padha urip lan kabeh wong sing padha ndeleng kae kabeh padha dadi wedi banget.¹² Lan wong-wong iku krungu babagan suara seka suwarga sing seru mengkene maring kae kabeg: "Munggaha mengena" Banjur kae kabeh munggah meng langit, ditutupi mega, disaksekna karo musuh-musuhe kabeh.¹³ Banjur ana lindu sing gede banget, lan sepersepuluh bgian seka kutha iku rubuh, lan pitung puluh ewu wong mati merga lindu iku, lan wong-wong liyane pada keweden banget, banjur muliana Allah meng Suwarga.¹⁴ Kasengsaran sing kaping lorowis klewat, kasengsaran kaping telu ora suwe banjur teka.¹⁵ Banjur malaekat sing kaping pitu ngunekna trompete, lan krungu ana suwara seru seka suwarga, mangkene: Pemerintahan meng ndonya dicekel karo Gistine dewe kabeh lan Deweke sing diurapi, lan Deweke memerintah dadi raja seturus-teruse.¹⁶ Lan sing patlikur sesepuh, sing njagong ana ngareoe Allah ning nduwur tatahe kae kabeh, sumungkem lan nyembah Allah.¹⁷ Kari omonge: inyong kabeh ngucap syukur maring Rika, ya Gusti, Allah, sing Mahakuasa, sing ana lan sing wis ana merga Rika wis ngaku kuasane Rika sing gede lan wis mulai memerintah dadi raja.¹⁸ Lan kabeh bangsa wis pada kesuh, nanging kesuhe Rika wis tekan wektune, lan wektune kanggo wong-wong mati diadili lang kanggo menei upah maring playan-playan Rika, nabi-nabi lan wong-wong suci lan maring kae kabeh sing pada wedi karo jenenge Rika, maring wong-wong cilik lan wong-wong gede, lan kanggo mbinasana sing sapa mbinasana bumi".¹⁹ Banjur kabuka Bait Suci Allah meng Suwarga, lan keton banget Tabut Perjanjiane, meng njero Bait Suci iku lan dadi cleret lan bledhek banjur udan es sing deres.

Chapter 12

¹ Banjur kater tengen neng langit sejining wong wadon berselubung srengenge karo wulan neng ngingsor sikil te lan sijining mahkota sekang rolas lantang neng duwur siraha.² Deweke agi mbobot lan jera keluhan lan rekasane arep nglahirane deweke ngorong-ngorong kelarahen.³ Banjur katan tanda sing neng langit-langit lan delengeNa. Seekor ula abang peteng I sipet njero sing gede sing endase pitu lan sing sungune sepuluh, lan neng nduwur endas ana pitu mahkota.⁴ Lan buntute nyered sepertelan sekang bintang-bintang neng langit lan mbalangena maring nduwur bumi, lari naga kue ngadeg neng ngarepe wadon sing arep ngelahirana, kanggo nguntal anake, secepete seuwise wadon iku,

ngelahirena.⁵ Banjur deweke ngelahirena sijining anak lanang, arep angon sekabehe bangsa karo goda wesi. Ujug-ujug anake kue derampas lan digawa mlayu maring Allah lan maring taktan.⁶ Wadon kue mlayu maring padang gurun, neng ngendi uwis desediani panggonan kanggone ganing Allah, neng ngendi uwis desediani panggonan kanggone ganing Allah supayane deweke dirumati neng kono sewurongatus sewidak dina suwene.⁷ Banjur kedadian perang neng surga Mikhael lan malekat-malekatNya perang nglawan ula kue, lan ula kue derewangi ganing malekat-malekat te.⁸ Tapine hal pada ora bisa tahan; kae pada ora oleh panggonan maning neng sorga.⁹ Lan naga gede kue, si naga tua, sing disebut iblis utawa setan, sing nyasarena sekabehe jagat, debalangenana maring nyingsor; deweke dibalangenana maring nyero bumi, bebarengan karo malekat-malekat te.¹⁰ Lan inyong krungu suara sing nyaring neng sorga ngomong: “Sekiye uwis butul keslametan lan kuasa lan pemrintahan Allah kie pada, lan kekuasaan deweke sing di urapi-Ne, jalaran uwis dibalangenana maring nyingsor pendakwa sedulur-sedulur kie pada, sing ndakwa kae pada awan lan mbeng neng ngarep Allah kie pada.¹¹ Lan kae pada ngalahena deweke ganing getih Anak Domba, lan ganing omongan kesaksiane kae pada jalaran kae pada ora ngasihi nyawa kae pada butul maring jeroning maut.¹² Jalaran kue bersuka eitaen, here suwerga lan koe sekabehe sing merong neng njerone, cilaka koe, kae bumi lan segera! Jalaran iblis uwis muduh maring koe, njero gerakane sing ngedab-ngedab i, jalaran deweke ngreti dene wektune uwis singkat.”¹³ Lan nalika ula kue sadar dene deweke uwis dibalangenana neng nduwur bumi, mburu wadon sing mlayakena anak lanang kue.¹⁴ Maring wadon kue diwenehi reng sayep sekang manuk nazar, sing gede supaya deweke mabur maring panggonane neng padang gurun, neng ngendi deweke dirumati adoh sekang panggonan ula kue sesuwene siji masa lan rang masa lan setengah masa.^{15 18} Banjur ula kue nyemburena sekang congkeme banyu, segedme kali maring arahe wadon kue, supayane deweke dekelekena kali kue.¹⁶ Tapine bumi teka nulungi wadon kuwe: Deweke mbukak congkeme lan ngeleg kali sing desemburena ula kuwe sekang cangkeme.¹⁷ Banjur ngeneha ula kuwe maring wadon kue, banjur lunga merangi turunane sing lio, sing nuruti ukum-ukum Allah lan nduweni kesaksiane Yesus.

Chapter 13

¹ Terus aku weruh salah sawije kewan metu sekang nyjerone sedara, sungune sepuluh lan ndase pitu cacah, nang sanduwure sungu-sungune ana sepele mahkota lan nang ndase ana tulisan jeneng-jeneng sing ngejek.² Kewan sing tak deleng kuwe wujud pada karo macan tutul, lan sikile kaya sikil bruang lan cangkeme kaya cangkeng singa. Lan ula naga kuwe maring deweke aweh kekuatan, lan jahtane lan panguasane sing gede.³ Merga keton maring aku sekang salah sijine endas kaya sing kenang tatu sing mbahayakna uripe, nanging tatu sing mbahayakna uripe kuwe wis mari sealam dunya gumun, terus ngetutna kewan kuwe.⁴ Lan wong wong nyembah ula naga kuwe, merga deweke aweh panguasan maring kewan kuwe. Lan wong wong nyembah kewan kuwe, karo ngomong : “sebenere sapa sing pada kaya kewan kiye? Lan sapa sing bisa perang nglawan deweke?”⁵ Lan maring kewan kawe diwenei cangkem, sing akeh kesombongane lan ejekane ; maring deweke uga diwenei panguasan kanggo nglakokna patang puluh ro wulan suwene.⁶ Terus deweke mbuka sangkeme karo ngejek Gusti Allah, ngejek jenenge lan tempat panggonane lan kabeh wong wong sing nang swarga.⁷ Lan deweke diulihna supayane perang nglawan wong wong suci (kudus) lan supayane ngalahna wong wong : lan deweke diwenei panguasan kanggo sakabehe suku lan umat lan bahasa lan bangsa.⁸ Lan sakabehe wong sing manggon nang sanduwure lemah (bumi) arep nyembah, ya kuwe saben wong sing jenenge ora katulis sawektu alam dunya di dadekna kacipta nang sajeronne kitab panguripan sekang anak domba, sing uwis disembeleh.⁹ Sapa wong sing nduweni kuping, kudune deweke krungu;¹⁰ sapa wong sing ditentokna arep ditawan, deweke kudu diwan; sapa wong sing ditentokna arep dipateni karo pedang, deweke kudu dipateni karo pedang. Sing penting nang kene kudune tabah lan imane wong wong sing suci (kudus).¹¹ lan aku weruh sijine kewan liya metu sekang nyjerone lemah lan sungune loro pada bae kaya anak wedus lan deweke ngomong kaya ula naga.¹² Lan kabeh panguasane kewan sing gisit kuwe dilakokna nang ngarepe matane. Deweke penyebab sakabehe alam lan kabeh sing manggon pada nyembah maring kewan sing disit, sing tatune parah wis mari.¹³ Lan deweke nganakna pratanda sing ngedabi, malahan deweke nuruna geni sekang langit maring lemah (bumi) nang sepengarepe matane wong akeh.¹⁴ Deweke nyesatna wong-wong sing manggon nang lemah (bumi) karo tanda-tanda sing wis diwekna marin deweke prentah wong-wong sing manggon nang sanduwure lemah (bumi), supayane wong-wong gawe patung kanggo ngormati kewan sing tatu kenang pedang, tapine sing esih urip kuwe.¹⁵ Lan maring deweke diwekenana panguasan supayane bisa aweh nyawa maring patung kewan kuwe, nganti patung kewan kuwe bisa ngongong, lan bisa ngapa bae, nganti wong-wong sing ora nyembah patung kewan kuwe dipateni.¹⁶ Lan deweke penyebab, ngati maring wong kabeh, silik utawa gede, sugih utawane mlarat, wong sing wis bebas utawane batur, diwenei tanda nang tangan tengene utawane nang batuke,¹⁷ lan langka wong sijia sing bisa tuku utawane adol seliyane sekang wong-wong sing nganggo tanda kuwe, yakuwe jeneng kewan kuwe utawane wilangan jenenge.¹⁸ Sing penting nang kene yakuwe hikmahe: sapa sing wicaksana, sing apik deweke ngitung wilangan wilangan kuwe merga wilangan kuwe wilangane salah sawijine wong, lan wilangane yakuwe nematus sewidak enem.

Chapter 14

¹ Lan aku ndeleng : sejatine Anak Domba jumeneng nang bukit sion lan bareng-bareng karo piyambake satus patang puluh pat ewu wong lan uang batuke deweke di tulis jenenge panjenangane lan asmane Bapa panjenangan.² Lan aku kerungu swara sekang langit, kayak grujuke banyu akeh lan kayak gemelegere gluduk sing ngigirisi. Lan swara sing

inyong kerungu kayak swara sing dolanan kecap. ³ Deweke kaba nembangna sawijining tembang anyar sing nang arep thata lan nang arep kepatat makhluk lan tua-tua kwe, lan orak sji-sijia wong sing uli nyinaony tembang kwe kejaba sekang satus patang puluh papat ewu wong sing nembe di tebus nang bumi kiye. ⁴ Deweke kabe wong-wong sing orak nyebarake deweke karo wadon-wadon merga deweke murni kayak perawan, deweke kabe uga wong-wong sing melu anak domba, anak domba kwe ndi bae panjenangan tindak. Deweke kabe di tebus sekang antarane manunsa kayak kurban-kurban mbarep kanggo gusti Allah lan kanggo anak domba kwe. ⁵ Lan nang jerone cangkeme deweke orak tau ngelomboni, deweke orak cacat. ⁶ Lan aku ndeleng malaikat liyane, mabur nang tengah-tengah langit, lan deweke ana injil sing langgeng, kanggo disebarna maring deweke, sing meneng nang duwure bumi, lan maring kabe bangsa lan suku, lan bahasa lan kaum. ⁷ Lan deweke njaluk tulung karo swara nyaring: "wedi maring gusti Allah lan muliakena piambake sebab wis teka wektu penghakiman piambake, lan nyembah piambake sing wis ndadakena langit lan bumi lan laut lan kabe sumber air. ⁸ Lan salah sijine malaikat liya, malaikat ke loro, marani deweke lan ngomong: "lan ambruk Babel, kota gede kwe sing wis gawe mabok sekabehane bangsa karo anggur nefs sarune. ⁹ Lan salah sijine malaikat liya, malaikat ke telu marani deweke, lan ngomong karo swara nyaring: saumpama sawijining wong nyembah wong, nyembah kewan, lan patunge kwe, lan nampa tanda nang batuke utawa nang tangane. ¹⁰ Mula awake arep ngumbe sekang anggur beban dune Allah, sing di sediani orak di capur sajeroning cawan beban dune panjengan, lan deweke arep siksa karo geni lan belirang nang arep meripate malaikat-malaikat suci lan arep merepate anak domba. ¹¹ Mula kukus geni sing nyiksa deweke kwe, munggah nang duwur nganti selawase, lan awan begini deweke orak nyembah kewan karo patung kwe, lan sapa-sapa sing wis nampa tanda jenenge. ¹² Sing penting nang kene ya kwe, telanten wong-wong kudus sing nurut daneh Allah, lan iman maring gusti Yesus. ¹³ Lan inyong kerungu swara sekang swarga ngendika: "tulisa: "senengena wong-wong mati wong mati sajeroning gusti wiwit siki kiye. Bener ngendikani Roh ben deweke ulih ngaso sekang rakasane deweke, merga kabeh lakone deweke mbarengi deweke. ¹⁴ Lan aku ndeleng sejatine ana sawijining awan putih lan nang nduwur awan kwe lungguh salah sijine wong kayak anak menusa karo siji mahkota mas. Nang duwur sirah panjengan lan siji arit landep lan astane panjenangan. ¹⁵ Mula metu salah sijine malaikat liya, lan deweke njaluk tulungan karo swara nyaring, panjenagane sing lengga nang duwure mega mau, opat-apitna arit panjengan kwe, lan dipaneni merga paneni nan bumi wis tua. ¹⁶ Lan piambake sing lengga nang duwur mega iku, ngobat-abitna arite nang duwur bumi, lan bumine wis di paneni. ¹⁷ Lan sijine wong malaikat liya metu sekang bait suci nang swarga, ana epengan arit landep. ¹⁸ Sijine wong malaikat liya teka sekang mezbah deweke nguasani geni, lan deweke nguuh karo swara seru maring malaikat sing gawa arit landep lan iku, lan ketok wit anggur sing nang bumi, merga wouh wis tua. ¹⁹ Banjur malaikat iku nguclakna arite maring nduwur bumi, lan ngundhi wouh wit anggur sing nang bumi. Lan ngucalna ingkula pamipitan gede, ya iku bebudu neng Allah. ²⁰ Lan wouh wit anggur mau nang pamipitan nang jabah kota, lan suko pamipitan iku milih getih, lan aduhe rongatus mil.

Chapter 15

¹ Lan inyong weruh sawjine tanda liya nang langit, gede lan elok: pitu malaikan karo pitu bebendu kang keru, mergo kanggo iku wis rampung bebendune Allah. ² Lan inyong weruh sawijining koyodene segera kaca iku ngadeg wong-wong sing wis ngalahna kewan iku lan rencanane lan itungan jenenge. Sarto deweke ana kecapine Allah. ³ Lan deweke ngidungna Musa, abdine Allah, lan kidunge anak Domba, online: "gede lan pakaryan paduka, duh Tuhan, Allah, kang maha kuasa! ⁴ Sapa sing orak wedi, duh Tuhan, lan sing orak ngluhurken asma paduko? Mergo panjengan sing suci, amargo kabeh bangsa arep teka lan sungkep nyembah panjenangan, merga wis ketinggal kelesing kabeh pengadilan paduka." ⁵ Sawise kaya kwe inyong weruh wong ngengap aken Bait suci tarup paksesen – ing swarga. ⁶ Lan kepitu malaikat karo kepitu bebendu kwe, metu sekang bait suci, nganggo lawan sing putih resik lan gemilat-gemilat lan dadane kajiret pinggul sekang emas. ⁷ Lan siji sekang papat mahluk iku ngulungna maring kepitu malaikat iku, pitu mangkok sekang ewas sing kebek isi bebendane Allah, ya iku Allah sing urip sekang selawas-lawase. ⁸ Lan Bait suci iku dikebeki kukus merga keluhurane Allah lan merga panguasae Allah, lan sijine wong men orak bisa mlebu Bait suci iku sadurunge wawelak kepitu bebendune sekang pitu malaikat iku.

Chapter 16

¹ Lan inyong krungu suara sing merdu sekang njero Bait Suci ngmong meng kepitu malaekat kue: "lunga lan suntekna kepitu cangkire murka Allah kue maring nduwur alam dunya." ² Mula lunga malaekat sing kesiji lan deweke nyuntekna cangkire nang nduwur alam dunya; mula dadi muncul bisul (wudun) sing jahat lan sing bahaya nang kabeh wong sing nganggo tenger sekang kewan kue lan sing nyembah meng patunge. ³ Lan malaekat sing keloro nyuntekna cangkire maring nduwur laut; mula banyune dadi getih, kaya getih wong mati lan dadi mati kabeh sing ana nyawane, sing urip nang njero laut. ⁴ malaekat sing ketelu nyuntekna cangkire maring nduwur kali-kali lan titik banyu (mata air), lan sekabeane dadi getih. ⁵ Lan inyong krungu malaekat sing nguasani nang laut kue ngmong: "Adil Koe, Koe sing ana lan sing wis ana, Koe sing suci, sing wis nibakena ukuman kie. ⁶ Merga kae kabeh wis nyunteknka getih wong-wong suci lan para nabi, Koe uga wis ngaweh kae kabeh minum getih; masalah kue patut nggo kae kabeh!" ⁷ Lan nyong krungu mezbah kue ngomong: "Ya Gusti, Allah, Sing Mahakwasa, bener lan adil kabeh pengakiman-Mu." ⁸ Lan malaekat sing kepatat nyuntekna cangkir meng nduwur srengenge, lan meng deweke diwei kwasa nggo nggesengna menungsa sekang geni. ⁹

Lan menungsa digesengna sekang panase geni sing dahsyat,lan kae kabeh nghina jeneng Allah sing nduwe kwasa sekang bencana-bencana kue lan kae kabeh tetep ora tobat nggo mulyakana Kae (Gusti Allah).¹⁰ Lan malaekat sing kelima nyuntekna cangkire meng nduwur takhta kewan kue lan kerajaan dadi peteng,lan kae kabeh nyokot ilate dewekke merga kelara-an,¹¹ lan kae kabeh nghina Allah sing nang swarga merga kelara-an lan merga bisule kae kabeh,tapine kae kabeh tetep ora tobat sekang kelakuan-kelakuan dewekke.¹² Lan malaekat sing keenem nyuntekna cangkire meng nduwur kali sing gede,kali Efrat,terus dadi garing (sat) banyune,ben wis siap dalan nggo raja-raja sing teka sekang sebelah wetan.¹³ Lan inyong weruh sekang cangkem naga lan sekang cangkem kewan lan sekang cangkem nabi palsu kue metu telu roh najis sing mirip kodok.¹⁴ Yakue roh-roh setan sing nganakena kelakuan-kelakuan ajaib,lan kae kabeh lunga meng raja-raja nang sekabeane alam dunya,nggo ngumpulna kae kabeh kon perang nang dina gede,yakue dina Allah sing mahakwasa.¹⁵ “Deleng,Nyong teka kaya maling,nggrasa senenglah kae,sing ngati-ati lan sing nggatekna anggon-anggone,ben deweke aja mlaku ora karo wuda aja ngantek keton aurate(kemaluane).”¹⁶ Terus deweke ngumpulna kae kabeh nang panggonan,sing kaya nang bahasa Ibrani disebut Harmagedon.¹⁷ Lan malaekat sing kepitu nyuntekna cangkire meng awang-awang langit. Lan sekang njero Bait Suci krungu ana swara sing merdu sekang takhta kue,jerene: “Wis kelakon.”¹⁸ Mula nyorot kilat lan gemuruh munine gludug, lan dadi lindu sing dahsyat kaya sing urung pernah kedadeyan kawit menungsa ana nang nduwur alam dunya.Saking gedene lindu kue.¹⁹ Terus keparo kota gede kue dadi telu bagian lan ambruk kota-kota bangsa-bangsa sing ngenal Allah.Mula dadi kemutan Allah karo Babel gede kue nggo ngawehkena cangkir sing penuh karo anggur kekesuhane murka-Ne.²⁰ Lan kabeh pulau ilang lenyap,lan ora ditemukna maning gunung-gunung.²¹ Lan udan es gede,seabot 100 ton,tiba sekang langit nibani menungsa,lan menungsa ngelekena Allah merga bencana udan es kue,merga bencana kue gede banget.

Chapter 17

¹ Terus teka wong kang kepitu maaikat, sing gawa gelas kae karo ngomong aring aku. Ayuh aring ngenah, aku arep nidokna aring koe keputusan kang pelacur gede, sing njagong nang nggon sing akeh banyune.² Karo kae raja-raja nang dunya sing ngawe cabul, karo sing tunggo dunya kie uwis mabok nang anggur percabulane.³ Nang roh aku digawa meng padang gurun. Karo aku weruh wong wadon njagong nang duwur kewan sing abang ungu, sing kebek tulisan karo jeneng-jeneng sing elek. Kewan sing due pitu endas karo sepuluh sungu.⁴ Karo wedon karo nganggo klambi ungu karo klambi kirmizi sing di hias karo emas, permata karo mutiara, karo nang tangane ana kaya gelas emas kebek karo segala kekejian karo najis percabulan.⁵ Karo nang janggute ana tulisan jeneng, kaya rahasia: "babel gede, biung karo gadis-gadis pelacur sing kang kekejian dunya."⁶ Karo aku weruh wong wadon kae mabok nang getien wong-wong suci karo getih seksi-seksi Yesus. Karo aku delengna, aku gumun banget.⁷ Terus jere malaikat kae aring aku: "nangapa koe gumun? aku arep ngomong aring koe rahasia wong wedon kae karo rahasia kewan sing manggulna, kewan sing ndase pitu karo sungune sepuluh kae."⁸ Ana kewan sing uwis koe weruh kae, uwis ana, tapi ora ana, kae arep metu kang jurang maut, yague deweke sing ora tertulis nang njero kitab keuripan wektu dunya didadekna, arep gumun, apa maning deweke weruh, merga kewan kae uwis ana, tapi ora nana, karo arep teka maning.⁹ Sing penting nang kene yague utek sing ngandung hikmat: kepitu sirah kae yakue pitu gunung, sing nang nduwure wong wedon agi njagong,¹⁰ Kepitu yakue pitu raja mbireng: lima nang antarane uwis tiba, sing siji ana karo sing lia urung teka, karo nek kae teka, kae arep nang kene nggo sementara tok.¹¹ Karo kewan sing tau ana karo sing siki ora ana kae, kae dewek anu raja ke wilu karo tapi siji kang kepitu kae karo kae nuju aring kematen.¹² Karo kesepuluh sungone sing uwis aku weruh kae yakue sepuluh raja, sing urung mulai mrentah, tapi sejam sue deweke arep nrima warisan dadi raja, bareng karo kewan koe.¹³ Deweke setia seomong, kekuatan karo kekuasaane deweke aweh aring kewan kae.¹⁴ Deweke arep perang nglawan anak wedus. Tapi anak wedus arep ngalahna deweke, merga kue anu tuan nang duwur segala tuan karo raja nang duwur segala raja. Deweke sing di celuk, sing uwis dipilih karo sing setia."¹⁵ Terus kae ngomong aring aku: "kabeh banyu sing uwis koe weruh, nang ndi gadis pelacur kae njagong, anu bangsa-bangsa karo rakyat akeh karo kaum karo basa."¹⁶ Karo kesepuluh sungu sing uwis koe weruh kae karo kewan kae arep sengit pelacur kae karo deweke arep mangan daginge karo mbakarna karo geni.¹⁷ Merga Allah uwis nerangi arine deweke nggo nglakukna kesenengane karo setia seomong karo nggo ngewekna pemerintahane deweke aring kewan kae, nganti kabeh firman Allah uwis digenapi.¹⁸ Sing wong wedon sing uwis koe wweruh kae, kota gede sing mrentah nggo raja-raja nang dunya.

Chapter 18

¹ Merga nang wektu kue inyong weruh malaekat liane mudun sekang swarga.deweke nduweni kekuasaan gede nang alam dunya dadi padang sekang kamulyaane.² Lan deweke ngomong karo swara sing seru,jerene: “ wis rubuh,wis rubuh Babel,kota gede kae,lan deweke wis dadi panggonan roh-roh jahat lan panggonan ngumpete kabeh manuk sing najis lan sing disengit,³ merga kabeh bangsa wis nginum sekang anggur hawa nafsu maksiate lan raja-raja nang alam dunya wis nglakoni maksiat karo kae,lan tukang dagang nang alam dunya wis dadi sugih sekang akehe hawa nafsune.”⁴ Terus inyong krungu swara liane sekang swarga ngmong: “lunga’a koe,he umat-Ku,lunga’a sekang kae ben koe ora melu kegawa bencana-bencanane.”⁵ Merga dosa-dosane wis numpuk-numpuk ngantek meng langit,lan Allah wis ngemut kabeh kejahatanane.⁶ Balesna meng kae,pada bae kaya kae uga mbalesna,lan wekeno meng kae pirang kali lipet sekang pekerjaane,campurna loro kali lipet nang njero cangkir pencampurane;⁷ wekeno meng kae siksaan lan

kesengsaraan,sekarang akehe kemulyaan lan kesugihane,sing wis kae nikmati.Merga kae ngmong nang njero atine: Inyong berkwasa kaya ratu,inyong udu randa,lan inyong ora arep sengsara. ⁸ Merga kue kabeh bencanane arep teka nang sedina,yakue sampar lan kesengsaraan lan kekurangan pangan; lan deweke arep dibakar karo geni,merga Gusti Allah,sing ngakimi kae,yakue kuat.” ⁹ Lan raja-raja nang alam dunya sing wis nglakoni maksiat lan urip sekarng kesugihane karo kae,arep nangisi lan mbayangna,seumpamane kae kabeh weruh kukus geni sing mbakar deweke. ¹⁰ Kae kabeh arep ngadeg adoh-adoh merga wedi arep disiksa lan kae kabeh arep ngmong: “Cilaka,cilake koe,hei kota sing gede,Babel,hei kota sing kuat,merga cukup sejam bae wis langsung ngakimi koe!” ¹¹ Lan bakul-bakul nang alam dunya nangis lan sengsara merga koe,merga ora ana wong maning sing tuku barang-barange kae kabeh, ¹² yakue barang-barang dagangane sekarng emas lan perak, permata lan mutiara, sekarng lenan alus lan bahan ungu, sekarng sutera lan bahan kirmizi, macam-macam jenis barang sing mambune wangi, macam-macam jenis barang sekarng gading, macam-macam jenis barang sing larang, sekarng tembaga, wesi lan pualam, ¹³ kulit manis lan rempah-rempah, wangi-wangian, mur, menyan, anggur, lenga, glepung alus lan gandum, sapi-sapi, domba, kuda lan sepur, jongos lan mungkin nyawane menungsa. ¹⁴ Lan kae kabeh arep ngmong: “Wis ilang woh-wohan sing dipengini atimu,lan macem-macam sing apik lan bagus wis ilang sekarng koe,lan ora arep ditemukna maning.” ¹⁵ Kae kabeh sing ndagangna barang-barange kue,sing wis dadi sugih sekarng kae,arep pada ngadeg adoh-adoh merga wedi karo siksaane kue,karo nangis Lan nlangsa, ¹⁶ kae kabeh ngmong: “Cilaka, cilaka, kota gede kue, sing nganggo lenan alus, lan bahan ungu, lan bahan kirmizi, lan sing dihiasi karo emas, permata lan mutiara, merga cuman sejam tok kesugihan seakehe kue arep ilang”. ¹⁷ Lan setiap tekong lan pelaut lan anak buah kapal lan kabeh wong sing penggaweane nang laut,ngadeg adoh-adoh, ¹⁸ lan ngmong,nalika deweke ndeleng kukus geni sing mbakari,jerene: “Kota ndi sing pada bae kota kie?” ¹⁹ Lan kae kabeh ngawurna debu meng nduwur ndase kae kabeh lan ngmong,karo nangis lan nlangsa,jerene: “Cilaka,cilaka,kota gede,sing sekange kabeh wong,sing nduwe kapal nang laut, wis dadi sugih sekarng barange sing larang, merga cuman sejam bae deweke wis mati. ²⁰ ngrasa senenglah nggo kae, hei swarga, lan koe,hei wong-wong suci, rasul-rasul lan nabi-nabi, merga Allah wis nibakna ukuman nggo kae demi koe.” ²¹ Lan malaekat sing kuat,njunjung watu segede watu penggilingan,terus mbalangna meng njero laut,jerene: “Ya kaya kuelah Babel,kota gede kue,arep dibalangna saking bantere meng ngisor,lan deweke ora arep ditemukna maning. ²² Lan pemain-pemain kecapi lan penyanyi-penyanyi, lan tukang damuh barang lan sangkakala,ora arep diringokna maning nang uripmu,lan wong sing ahli nang senjerone kesenian ora arep ditemukna maning nang uripmu,swara penggilingan ora arep diringokna maning nang uripmu. ²³ Lan sinare lampu ora arep nyala maning nang uripmu,lan swara penganten lanang lan penganten wedon ora arep diringokna maning nang uripmu.Merga bakul-bakulmu kue pimpinan-pimpinan nang alam dunya,sekarng ilmu santetmu kabeh bangsa disengsarakna.” ²⁴ Lan nang njeron ana getih nabi nabi lan wong-wong suci lan getih kabeh wong,sing dipateni nang alam dunya.

Chapter 19

¹ Merga nang wektu kue inyong krungu kaya swara seru lan alus sekarng kumpulan akeh wong nang swarga,jerene: “Haleluya! Keslametan lan kamulyan lan kwasa ya kue nang Allah-e dewek kabeh, ² merga bener lan adil kabeh penghakiman-Ne,merga Gusti Allah sing ngakimi pelacur gede kue,sing ngrusak alam dunya karo ke-elekane; lan Gusti Allah sing wis mbalesna getihe kawula-kawula-Ne sekarng pelacur kue.” ³ Lan nggo ping pindone kae kabeh ngmong:”Haleluya! Ya,kukuse munggah nganti selawas-lawase.” ⁴ Lan kepatlikur tua-tua lan kepatat makhluk kue ambruk sungkem lan nyembah Allah sing njeggong nang nduwur takhta,lan kae kabeh ngmong” Amin,Haleluya.” ⁵ Terus krungu kaya swara kang takhta kue: ”Pujilah Allah-e dewek kabeh,he koe kabeh kawula-Ne,koe sing wedi meng Kae (Isa Almasih),arep cilik utawa gede!” ⁶ Terus nyong krungu kaya swara kumpulan wong akeh,kaya gemurueh ombak lan kaya gludug sing dahsyat,jerene: “Haleluya! Merga Gusti,Allah-e dewek kang Mahakwasa,wis dadi raja. ⁷ Ayuh dewek kabeh pada seneng lan bungah,lan mulyakna Kae! Merga dina kawinane Anak Domba wis teka,lan penganten-Ne wis siap. ⁸ Lan sekarng kae di nei kon nganggo bahan lenan alus sing kemerlip-kelip lan sing putih lan resik!” (Lenan alus kue ibarat kaya kelakuan-kelakuan sing bener sekarng wong-wong suci.) ⁹ Terus kae ngmong meng inyong: “Tulisna: Ngrasa senenglah kae kabeh sing wis diundang meng perjamuan kawinan Anak Domba.” Jerene maning maring inyong: “Omongan kie kue bener,omongan-omongan sekarng Allah.” ¹⁰ Mula inyong ambruk sungkem nang ngarep sikile nggo nyembah kae,tapi dewekne ngmong meng nyong: “Mbok aja nglakoni sing kaya kue! Nyong kue kawula,pada karo koe lan sedulur-sedulurmu,sing duwe keseksen Isa. Sembahlah Allah! Merga keseksen Isa kue roh nubuat.” ¹¹ Terus inyong weruh swarga mbukak: sebenere,ana siji kuda putih; lan dewekne sing nunggangi jenenge: “Sing Setia lan Sing Bener,” Deweke(Gusti Allah) mengakimi lan perang nganggo adil. ¹² mata-Ne umpama murube geni nang nduwur ndas-E ana akeh mahkota lan nang deweke ana tulisan kaya jeneng sing ora di ngerteni wong siji acan,kecuali Kae dewek. ¹³ Lan Deweke nganggo jubah sing wis dicelupna njero getih lan jeneng-E ya kue: “Firman Allah.” Lan kabeh masukane sing nang swarga ngetutna Kae (Gusti Isa Almasih); kae kabeh nunggang kuda putih lan nganggo lenan alus sing putih lan resik. ¹⁴ Lan kabeh masukane sing nang swarga ngetutna Kae (Gusti Isa Almasih); kae kabeh nunggang kuda putih lan nganggo lenan alus sing putih lan resik. ¹⁵ Lan sekarng cangkem-E metu pedang landep sing arep nggo ngantem kabeh bangsa. Lan Deweke arep nggembalakena kae kabeh karo gada wesi lan Deweke arep meres anggur nang njero penggilingan anggur,yakue kekesuhane murka Allah,sing Mahakwasa. ¹⁶ Nang jubah-Eh lan pupu-Ne ana tulisan jeneng yakue: Raja sekabehe raja lan Tuan nang nduwur sekabehe Tuan.” ¹⁷ Terus inyong weruh siji wong malaikat ngadeg nang njero

srengenge lan deweke ngmong nganggo swara seru lan alus aring kabeh manuk sing mabur nang tengah langit, jerene: “Ayuh aring ngenah lan pada ngumpul nggo melu aring perjamuan Allah, perjamuan sing gede,”¹⁸ Ben koe mangan daginge kabeh raja lan daginge kabeh wakil raja lan daginge kabeh penunggang lan daginge kabeh wong, arep sing merdeka utawa kawula, arep sing cilik utawa sing gede.”¹⁹ Lan inyong weruh kewan kue lan raja-raja nang alam dunya sarta prajurit-prajurit kae kabeh wis ngumpul nggo nglakukna perang nglawan penunggang kuda kue lan prajurit-E.²⁰ Mula ketangkep kewan kue lan bareng-bareng karo kae nabi palsu, sing wis ngadakna tenger-tenger nang ngarep matane, lan karo kue deweke nyengsaraakna kae kabeh sing wis nrima tenger sekang kewan kue lan sing wis nyembah patunge. Lorone dibalangna urip-urip meng njero segara geni sing nyala-nyala sekan belarang.²¹ Lan kabeh wong liane dipateni karo pedang, sing metu sekang cangkeme penunggang kuda kue; lan kabeh manuk wareg sekang daginge kae kabeh.

Chapter 20

¹ Terus Aku uleruh salah samlijiné malaikat meden sekang surga nyekel anak kunci jurang maut lan salah sawi sing rante gede nang tangané.² Kaé nyekel ula, se ula tua kué ya kué iblis lan setan, kara kaé waleni sewu taun suwené,³ Terus mbolangena nang njero jurang maut, lan nutup jurang maut kué lan ngecap wong nduwuri, supaya kai ora maning njederaken bangsa-bangsa. Saurungi entek wektu sewu taun kui, setorasi lan kenimbang kui kai arep di eulena kanggo semending wektu suini,⁴ Terus Aku weruh takhta-takhta lan wong-wong seng njagong nang nduwuri karo koi kabeh di wekeno kuasa kanggo ngadili Aku uga weruh jiwa-jiwa koé kabeh seng sawise di potong ndasi merga keseksen cerita Yesus lan merga Firman Allah: seng ora nyembah kewan kui lan patungi lan ora uga nampani tandané nang batuki lan tangan koé kabéh: lan koi kabéh urip maning lan prentah kanggo raja bareng-bareng karé Kristus kanggo wehtu sewu taun,⁵ Nangeng wong-wong mati sing sējēn ora tangi sedurungi nteht wektu sing sewu taun kué, ya kié tanginé ndesut.⁶ Senenglan sucilah koé, sing ora bagean njero penguripan ndesit kué kematian sing keloro ora kuasa maning kanggo koé kabéh, nanging kaé kabeh arep dadi imam-imam wong mati sing ana wong njeroné lan kae kabeh di adiki dewek manut kelakuané.⁷ Lan sawisé wektu sewu tahun kué, iblis arep di culna kang hukumane.⁸ Lan kaé arep lunga nek seni bangsa-bangsa karo ke papat padan bumi yakué gog lan magog, lan ngumpulaken koé kabeh kanggo perang lan akeéh koe kabéh pada karo akeéh pasir nang segaro.⁹ Mulané munggalan koé kabéh nang sekabeéh dataran bumi terus ngempung pandak tentara wong-wong suci lan desa sing di melasi kué, nanging sekang langitlah geni mbakar koé kabéh.¹⁰ Lan iblis, sing nek seni koé kabeh di belangena nang njero segara geni lan belérang, yakué nggon kewan lan nabi palsu kué lan koé kabéh di hajar awan bengi nganti selawas lawase.¹¹ Terus aku weruh sanjiné takhta putih sing gedé lan panjenengan, sing njagong nang nduwuré tekang ngarepané helang bumi lan langit lan aro ketemu maning nggoné.¹² Lan aku weruh wong-wong mati, gedé lan cilik ngadeg nang ngarepe takhta kué, terus di bukak kabéh kitab lan di bukah uga sawijini kitab sejen yakué kitab penguripan, lan wong-wong mati diadili padakaro kelakuané koé kabeh manut apa sing ana di tulis wong njoro kitab-kitab kué.¹³ Mangkané segara ngewehkna wong-wong mati sing ana nang njeroné, lan maut lan kerajaan maut ngewehena wong-wong mati sing ana wong njeroné lan koé kabeh di adili dēwēk-dēwēk pada karo kelakuané,¹⁴ Terus maut lan kerajaan maut kué balangena maring njero segara gini kuélah kematian sing keloro segara geni.¹⁵ Lan sabané wong sing ora ketemu orané ditulis wong njero kitab penguripan kué, kai di balangena wong njero segara geni kué.

Chapter 21

¹ Banjur inyong ndeleng langit anyar karo bumi anyar, awit langit sing sepisan uwis langka secepete ya ora ana maning.² Lan inyong ndeleng kota sing suci Yerusalem sing anyar mudun sekang suwerga sekang Allah sing dandan kaya penganten wadon, sing dandan kanggo bojone.³ Banjur inyong krungu suara seru banget sekang tahta kuwe delengen tarube Allah ana neng tengah-tengahing menungsa lan deweke arep mangan bareng karo menungsa kabeh. Arep dadi umaeh deweke lan dewek arep dadi Allah kae kabeh.⁴ Lan deweke arep ngilangna kabeh lueh sekang matane kae kabeh lan pati ora bakal ana maning; ora bakal ana maning kesusahan lan tangisan utawa nelangsa jalaran sekabehing sing uwis sue kue ilang.⁵ Dewekke jagong neng tahta kue ngomong: “delengena inyong ndadekna sekabehe iku anyar! Lan omongna: “tulisna jalaran sekabehing omongan kiye pas lan bener”.⁶ Omongane maning maring inyong: “sekabehing uwis klakon. Inyong kiye Alfa lan Omega, sing disit dewek lan keré dewek. Wong sing ngelak arep tak wei nginum kanti gratis sekang tuing banyu penguripan.”⁷ Sing sapa menang deweke bakal oleh sakabeing iki lan Inyong bakal dadi Allahe lan dewek bakal dadi anak Inyong.⁸ Ning wong-wong sing wedih, wong-wong sing ora percaya, wong-wong sing kejem, wong-wong sing mateni, wong-wong telembuk, tukang-tukang sihir, penyembah setan, lan kabeh tukang nglomboni, kae arep olih bagian neng jero segara geni lan belarang; ia kiye kepaten sing kepindo.⁹ dadi teka sijining malekat sekang antarane malekat kepitu mau sing nyekel cangkir, sing kebek karo petaka sing keré dewek banjur deweke ngomong maring inyong kaya kiye: “ayo pada ngenah, inyong arep nuduhne maring kowe penganten wadon bojone Anak Domba.”¹⁰ Banjur sejeroning roh deweke nggawa inyong neng nduwure gunung sing gede lan duwur lan nudokna maring inyong kota sing suci kuwe Yerusalem mudun sekang suwerga sekang Allah.¹¹ Kota kue kebeh kemulyaning Allah lan padhange kaya permata sing paling indah kaya dene permata yaspis bening kaya Kristal.¹² Lan temboke gede tur duwur lan lawang gerbange cacae rolas lan senduwure. Lawang-lawang gerbang kue ana malekat rolas lan neng dure ketulis jenenge rolas

suku Israel. ¹³ Sing sisih wetan ana lawang gerbang telu, neng sisih lor ana telung lawang gerbang, nang sisih kidul ana telu lawang gerbang, lan nag sisih kulon ana telu lawang gerbang. ¹⁴ Lan tembok kota kue duwe lan desan rolas watu dasar lan neng duwure ditulis jenenge rolas rasul Anak Domba kue. ¹⁵ Lan deweke, sing ngomong-ngomong karo inyong, nduwe tong ukuran sekang emas kanggo ngukur kota kue bareng lawang-lawang gerbange lan temboke. ¹⁶ Kota kue wujud segitiga papat persegi, dawane padha karo ambane. Lan deweke ngukur kota kue karo tongkat kue; rolas ewu kikis stadia dawane lan ambane lan duwure padha. ¹⁷ Banjur deweke ngukur temboke: satus patang puluh papat hasta, mi turut nurut ukuran mangsa, sing ugah ukurane malekat. ¹⁸ Tembok kue sekang permata yaspis; lan kota kue dewek sekang mas tulen kaya kaca asli. ¹⁹ Lan landasane tembok kota kue dihiasi karo warna-warni watu permata. Landasan kepisan watu yaspis, landasan kapindo watu nilang landasan kaping telu watu mirah landasan kaping papat watu jamrud. ²⁰ Landasan kaping lima watu unam landasan kaping enem watu sardis landasan kaping pitu watu ratna cempaka, landasan kaping woluh watu beril kaping sanga watu krisolit kaping sepuluh watu krisopras kaping sewelas watu lazuardi lan kaping rolas watu kecubung. ²¹ Lan rolas lawang gerbang kue ya kue rolas mutiara: saben lawang gerbang sekang mutiara siji lan dalan-dalan kota kue sekang emas murni kaya dene kaca bening. ²² Lan inyong ora deleng bait suci neng jerone; jalaran Allah, sing Mahakuasa kue, bait sucine semeno uga Anak Domba kue. ²³ Lan kota kue ora perlu srengenge lan rembulan kanggo madangi, jalaran kemulyane Allah sing madangi lan Anak Domba kue dadi lampune. ²⁴ Lan bagsa-bangsa arep mblaku neng sejeroning padhange lan raja-raja neng bumi nggawa bandane maring deweke; ²⁵ lan lawang-lawang gerbange ora arep ditutup awan lan bengi jalaran wengi ora bakal maning ana neng kana. ²⁶ Lan kesugian lan ornat bangsa-bangsa arep digawa maring Deweke. ²⁷ Nanging ora bakal mlebu apa bae sing najis, utawa wong sing lakokna kekejian utawa tukang lombo, kur wong kae padha sing arane ketulis sejeroning kitab penguripan Anak Domba kuwe.

Chapter 22

¹ Banjur deweke nudahi maring ali penguripan, gening dane kaya kristal, lan mili metu sekang tahta Allah lan jagongane Anak Domba iku ² neng tengah-tengah dalam kota iku neng kiwe tengene ana wit-witan penguripan sing woh ping rolas, saben-saben wulan sepisan. Lan godonge kanggo marekna bangsa-bangsa. ³ Mula ora bakal ana laknat. Jagongane Allah lan jagongane Anak Domba arep ana neng njerone lan abdi-abdi ne arep nyembah maring dewekke. ⁴ Lan koe-padha arep ndeleng raine, lan jenenge arep ditulis neng bathuke kae-padha. ⁵ Lan wengi ora bakal maning neng kana, lan kae-padha ora perlu, sorote lampu lan sorote srengenge, awit Allah arep madangi kae-padha arep prentah dadi jara tekan sesuwe-suwene. ⁶ Banjur dewekke ngomong: omongan kiye pas lan bener, lan Tuhan, Allah sing aweh Roh maring para nabi, uwis prentah malekat te kanggo nuduhena maring abdi-abdine apa sing kudu cepet kedader. ⁷ "Sejane Inyong teka: begyalah wong sing nurut omongan-omongan nubuat kitab kiye. ⁸ Inyong Yohanes, inyong sing uwis krungu lan ndeleng kabeh kue. Lan seuwise inyong krungu lan ndeleng inyong tersungkur neng ngarep sikile malekat, sing uwis nuduhake kabeh iku maring inyong, kanggo nyembah deweke. ⁹ Nanging deweke ngomong maring inyong: "ojo nglakoni kaya kiya! Inyong iku abdi, pada bae karo koe lan seludurmu-seludurmu para nabi lan sekabene kal pada sing nuruti kabeh omonge kitab iki nambah Allah. ¹⁰ Banjur deweke ngomong maring inyong aja memeterekn omongan-omongan nubuat sekang kitab kiye, jalaran wektune uwis perek. ¹¹ Sapa wonge sing gawe ala, jorna bae kon gawe ala; sapa bae wong sing gawe cemar; jorna bae kon gawe cemar, lan sapa wonge sing bener: ben kon terus-menerus gawe bener; sopo wonge sing suci, ben deweke terus-menerus bersehna awake ¹² sebenere inyong tekong secepete. Lan inyong gowowoe inyong kanggo malesna maring saben wong nurut tumin dakane ¹³ inyong iki Alfa lan Omega seng disit dewek lan sing arep teka, sing disit dewek lan sing keru dewek ¹⁴ begyalah kae padha seng ngumbah jubae. Kae padha arep ulih bagian sekang wit-wit panguripan lan melebu lewat lawang-lawang gapuro maring jero kota kue. ¹⁵ Nanging asu-asu lan tukang-tukang sihir, wong-wong tlembuk, tukang mateni seng nyembah setan lan saben wong seng nyenengi goroh lan lakoni manggon neng njaba ¹⁶ inyong, Yesus wis prentah malaikatku kang aweh kesaksian babagan kanggo kiye maring kowe kanggo jamangah; Inyong dene tukan yo kuwe turunane Daud lintan wetang katon gumebyar" ¹⁷ ruh lan penganten wadon kue ngomong: "ngene lan sapa sing krungu, kudune deweke ngomong: "ngeneha" lan sopo sing ngonggor kudune deweke teka, lan sopo sing gelem, kudune deweke njot banyu panguripan karu gratis!" ¹⁸ inyong jelasna maring saben wong sing krungu omongan-omongan nobuat sekang kitab kiye: "nek sijining wong nambai apa bae maring omongan-omongan kiye, dadi Allah arep nambahna maring deweke pagebluk-pagebluk seng katulis neng njero kitab kiye ¹⁹ lan saumpamane sawijining wong ngurang babakan sekang kitab kiye dadi Allah arep njot bagiane sekang wit panguripan wis lan sekang kota suci, kaya dinising katulis neng jeroh kitab kiye. ²⁰ Dewek-Ke sing ngwehi panjelasan babagan saka behe kiye, berfirman: "ya Inyong teka sajepete!" Amin tekalah Tuhan Yesus. ²¹ Kemurahane Tuhan Yesus ngiringi koe kabeh! Amin.